

วารสารสังคมศาสตร์และ มานุษยวิทยาเชิงพุทธ Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

P-ISSN : 2651-1630 ปี 6 ฉบับที่ 8 (สิงหาคม 2564)

E-ISSN : 2672-9040 Vol.6 No.8 (August 2021)

❁ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของ วัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และ นักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอก วัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือ บทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตาม หลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน บทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของ กองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

✿ เจ้าของ

วัดวังตะวันตก

1343/5 ถนนราชดำเนิน ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

✿ ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพปัญญาสุธี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.

เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตก โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

✿ บรรณาธิการบริหาร

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

วัดวังตะวันตก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

✿ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

กองบรรณาธิการ

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูสิริธรรมาภีรต, ผศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกรราช

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกรราช

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชภาพรรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พอใจ สิงหนตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. อีระพงษ์ สมเขาใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มุกตาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร. จิตติมา ดำรงวัฒนะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.ประนอม การชนะนันท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร. อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

❁ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระมหาอนุชิต อนนตเมธี

วัดหน้าพระบรมธาตุ

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลามีชัย

นายศักดิ์ดา หารเทศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอภิรักษ์ คำหารพล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❁ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระสาโรจน์ ธมมสโร

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระบุญญฤทธิ์ ภาทพจารย์

วัดสนธิ์ (นาสน)

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

❁ ฝ่ายกฎหมาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

❁ ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

❁ จัดรูปเล่ม

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

วัดสนธิ์ (นาสน)

❁ พิมพ์ที่

หจก. กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, Fax : 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 8 ประจำปีพุทธศักราช 2564 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลายเช่นเคย จำนวนบทความทั้งหมด จำนวน 34 เรื่อง ซึ่งประกอบด้วย บทความวิชาการ จำนวน 2 เรื่อง และบทความวิจัย จำนวน 32 เรื่อง ปัจจุบันวารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 6 ของการปรับปรุงรูปแบบและประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

บรรณาธิการ

บรรณาธิการ

(ก)

บทบรรณาธิการ

(จ)

การกระทำรุนแรงในครอบครัวต่อสตรีตั้งครรภ์

1

DOMESTIC VIOLENCE AGAINST PREGNENT WOMEN

ทัศนีย์ หนูนารถ, เบญจวรรณ ละหุการ และนุจรศ โสภ

**การสร้างฐานกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการพึ่งตนเองในชุมชนบ้านคีรีวง
เพื่อเข้าสู่บทเรียนรายวิชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาชุมชน**

14

BUILDING A SELF-RELIANCE LEARNING ACTIVITY BASE IN BAN KHIRI WONG
COMMUNITY APPROACH THE LESSONS ON PHILOSOPHY OF PHILOSOPHY
OF SUFFICIENCY ECONOMY FOR COMMUNITY DEVELOPMENT

จิตติมา ดำรงวัฒนะ

**แนวทางการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์: กรณีศึกษา ตำบลหนองตอกแป้น
อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์**

29

THE GUIDELINES FOR THE MANAGEMENT OF ELECTRONIC WASTE (E-
WASTE): A CASE STUDY OF NONG TOK PAN, YANG TALAT, KALASIN

วิษณุ สุमितสุวรรณค์, รณีย์ พินิจ และกฤติกา สีกรม

**การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาธรรมาภิบาลของประชาชนและ
องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด**

40

INTEGRATING BUDDHIST PRINCIPLES IN THE DEVELOPMENT OF THE
SUB-DISTRICT CONSTITUTION OF THE PEOPLE AND SUBDISTRICT
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION IN ROI ET PROVINCE

พระครูโพธิ์สีลคุณ, ไพฑูรย์ สอนมะไฟ, ประเมธ ศรีภิญโญ และกิตติพัทธ์
เทศกำจร

สารบัญ (ต่อ)

รูปแบบการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของชุมชน บ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปรู อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี	54
AGING SOCIETY DEVELOPMENT MODEL FOR PROMOTING HEALTH BEHAVIOR OF BAAN HUAI-SUWAN COMMUNITY, DON PRU SUB- DISTRICT, SRI PRACHAN DISTRICT, SUPHAN BURI PROVINCE	
กอบชัย พลเสน, สุพจน์ พันธนิยะ, เตชิต ตรีชัย และณกมล ปุญชเขตต์ทิกุล การพัฒนาทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ ข้ามวัฒนธรรม ของเยาวชน ในตำบลปากรอ จังหวัดสงขลา	73
THE DEVELOPMENT OF COLLABORATION SKILLS, TEAMWORK SKILLS AND CROSS-CULTURAL LEADERSHIP SKILLS FOR THE YOUTHS IN PAKROR SUB-DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE	
นพดล นิยมสุวรรณ และสุเมธ พรหมอินทร์ การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอนีนมะปราง จังหวัดพิษณุโลก	87
THE DEVELOPMENT OF THE ECOTOURISM ROUTES IN NEANMAPRANG DISTRIC PHILTSANULOK PROVINCE	
พระครูปลัดสุวัฒนพุทธิคุณ ผลของโปรแกรมการนวดเต้านมด้วยตนเองต่อการไหลของน้ำนมในมารดา ผ่าตัดคลอด	100
EFFECT OF SELF - BREAST MASSAGE PROGRAM ON MILK EJECTION OF CESAREAN MOTHERS	
เบญจวรรณ ละหุการ, มลิวลัย รัตยา, ทศณีย์ หนูนารถ, นุสรา มาลาศรี และ กาญจณีย์ รัตนถาวร แนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน ประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียน	112
FUND MANAGEMENT GUIDELINES FOR EFFECTIVE ELEMENTARY SCHOOL LUNCHES TO REDUCE MALNOURISHED STUDENTS' PROBLEMS	
สุบัน พรเวียง และมนต์นภัส มโนการณ	

สารบัญ (ต่อ)

- รูปแบบการสร้างเสริมวัฒนธรรมการประเมินผล ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ 129
ทางวิชาชีพ สำหรับครูระดับประถมศึกษา

MODEL FOR ENHANCING EVALUATION CULTURE BASED ON
PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY FOR PRIMARY SCHOOL
TEACHERS

ปริญญ อุปลา, สำราญ กำจัดภัย และอุษา ปราบหงษ์

- ผลของการจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP ต่อผลสัมฤทธิ์ 147
การเรียนรู้ ทักษะการทำงานเป็นทีม และความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาล
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีราช ในรายวิชาการพยาบาลมารดาทารกและ
การผดุงครรภ์ 1

THE EFFECTS OF TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT USING
MIAP LEARNING PROCESS ON LEARNING ACHIEVEMENT, TEAMWORKS
SKILLS AND THE SATISFACTION OF NURSING STUDENTS AT THE
BOROMARAJONANI COLLEGE OF NURSING CHAKRIRAJ IN THE
MATERNAL, INFANT AND MIDWIFERY NURSING COURSE 1

รุจา แก้วเมืองฝาง, บุญตา สุขวดี, พิมพ์ลดา อนันต์สิริเกษม, ธีรพล
ธนแขวงสกุล และสุภาพร ปรารมย์

- ปัจจัยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการจัดการตนเองในการป้องกัน 163
ภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวานชนิดที่ 2 เขตสุขภาพที่ 4
กระทรวงสาธารณสุข

A CAUSAL RELATIONSHIP FACTORS INFLUENCING TO SELF -
MANAGEMENT IN PREVENTING COMPLICATION OF TYPE 2 DIABETES
ELDERLY IN THE HEALTH REGION 4 MINISTRY OF PUBLIC HEALTH

วิราสิริ วสิริสิริ

- แนวคิดการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริม 178
จิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่สูงของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

CONCEPTUAL FRAMEWORK OF SPATIAL THINKING LEARNING MANAGEMENT
IN GEOGRAPHY STRAND TO PROMOTE AWARENESS OF HIGHLANDS
ENVIRONMENTAL CONSERVATION OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS

วิจิตรา กาวิชัย, ชรินทร์ มั่งคั่ง และจารุณี ทิพยมณฑล

สารบัญ (ต่อ)

- กระบวนการและรูปแบบการกำกับดูแลแบบร่วมมือกันระหว่างภาคีเครือข่าย ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม กรณีศึกษา โครงการโรงปูนรักษ์ชุมชน อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี 193**

THE PROCESS AND MODEL OF COLLABORATIVE GOVERNANCE AMONG PARTNERSHIPS CONCERNING CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY: A CASE STUDY OF THE CEMENT PARTNERSHIP PROJECT, KAENG KHOI DISTRICT, SARABURI PROVINCE

ภาณุวัฒน์ คำไสย

- การศึกษาองค์ประกอบตัวบ่งชี้และแนวทางการพัฒนาครูสมรรถนะสูงใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 208**

STUDY OF COMPOSITION AND INDICATORS OF SMART TEACHERS IN PRIMIRY SCHOOL UNDER THE DEPARTMENT OF LOCAL ADMINISTRATION

สรุยา ทองธรรมมา และพชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ

- รูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 218**

A MODEL FOR EFFECTIVE TEAM DEVELOPMENT IN BASIC EDUCATION INSTITUTIONS UNDER SAMUTPRAKAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2

เบญจมาศ นิลกำแหง, เสาวนีย์ สิกขาบัณฑิต และกาญจนา บุญภักดี

- รูปแบบการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมสำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรีของ มหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย 236**

INNOVATORSHIP ENHANCEMENT MODEL FOR UNDERGRADUATE PROGRAMS OF PRIVATE UNIVERSITIES IN THAILAND

ปิยนันต์ คล้ายจันทร์ และประทุมทอง ไตรรัตน์

- รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองเพื่อ ถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชน 253**

MODEL FOR ENHANCING COMPETENCY OF GROUP SELF-MANAGEMENT FOR TRANSFERRING WISDOM OF THE ELDERLY TO THE COMMUNITY

ศุภณัฐ ทรัพย์นาวิณ, รัฐวรรณ เทพหัสดิน ณ อยุธยา, รำไพ ประสานธำรงศิริ และกอบกุล วิศิษฐ์สรศักดิ์

สารบัญ (ต่อ)

การบริหารจัดการตนเองสู่การเป็นชุมชนต้นแบบที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืน	273
กรณีศึกษาบ้านคลองเรือจังหวัดชุมพร	
SELF-COMMUNITY MANAGEMENT MODEL TO CREATE THE STRENGTH AND SUSTAINABLE COMMUNITY A CASE STUDY OF BAN KLONG RUA CHUMPHON IN THAILAND	
ธวัชพล ทองอินทรราช	
ความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดขอนแก่น	291
AUTONOMY OF AUDITORS OF LOCAL ADMINISTRATION ORGANIZATION IN KHON KAEN PROVINCE	
ภัชราภรณ์ จันทร์สว่าง และวิษณุ สุमितสุวรรณค์	
แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวไทยของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีน	307
ในจังหวัดชลบุรี	
GUIDELINES FOR PROMOTING THAILAND TOURISM FOR CHINESE TOURISTS IN THE CHONBURI PROVINCE	
ศิริมา ทองสว่าง	
แนวทางการจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	325
ระดับท้องถิ่น	
GUIDELINES FOR FORMULATING A MODEL LAW ON LOCAL DISPUTES MEDIATION	
สุวรรณ วงษ์การค้า, สมาน ตั้งทองทวี และธานี วรภัทร์	
แบบแผนวัฒนธรรมองค์กรคัดสรรเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	342
ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร	
SCHOOL SELLECTED ORGANIZATION CULTURE PATTERN FOR ENHANCING EXCELLENT ARITHMETIC LEARNING OF SCHOOL STUDENTS UNDER THE OFFICE OF BANGKOK PRIMARY EDUCATION AREA	
ปราโมทย์ ขจรภัย, โฉมสิต แพงสร้อย และพนัส โพธิ์บัติ	

สารบัญ (ต่อ)

การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน เรื่องกวีานพะเยาศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพของนักเรียน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24 จังหวัดพะเยา	357
THE PROJECT-BASED LEARNING MANAGEMENT ON KWAN PHAYAO STUDIES TO PROMOTE THE PRODUCTIVE CITIZEN SKILLS OF THE STUDENTS AT RAJAPRAJANUGROH SCHOOL 24, PHAYAO PROVINCE	
รุ่งสุริยพันธ์ สุนันต๊ะ, ชรินทร์ มั่งคั่ง และจารุณี ทิพยมณฑล	
บุพปัจจัยของการประสบความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัย	371
ANTECEDENT OF THE SUCCESS OF THE SECURITY BUSINESS	
อภิญญารัตน์ จรรย์พรวรารักษ์, นพดล บุรณนัฏ และปัญญารัตน์ ปานทอง	
ปัจจัยทำนายพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพของผู้รับบริการกลุ่มวัยทำงานที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรม	386
PREDICTING FACTORS OF HEALTH PROMOTING BEHAVIORS AMONG WORKING-AGE ADULT WITH METABOLIC SYNDROME	
จริยา ทรัพย์เรือง, บุปผา วิริยรัตนกุล และพัชรินทร์ สังวาลย์	
ปัจจัยการเสริมสร้างบุคลากรให้มีความจงรักภักดีต่อองค์กรในภาคธุรกิจอุตสาหกรรม	400
FACTORS ENHANCING LOYALTY TO EMPLOYEE FOR ORGANIZATIONS IN THE INDUSTRIAL BUSINESS SECTOR	
ศุภกร พรหิรัญกุล, ณฐา เสวตนรากุล และพรทิพย์ ชุ่มเมืองปัก	
การพัฒนาประสิทธิภาพโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษา	413
DEVELOPING THE EFFECTIVENESS OF JOB PERFORMANCE DEVELOPMENT PROGRAM FOR VOCATIONAL EDUCATION TEACHERS	
กวีศุภณัฐ วิกกรมวาทกรรม, วิธัญญา วัฒนโธ และนริศรา พึ่งโพธิ์สมก	
แบบจำลองสมการโครงสร้างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	431
STRUCTURAL EQUATION MODEL OF FACTORS INFLUENCING PERFORMANCE OF COMMUNITY ENTERPRISES	
สุภาวดี สุทธิรักษ์ และสมนึก เลิศแก้ว	

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาระบบราชการของไทยในช่วงพุทธศักราช 2549 - 2560: 448 กรณีศึกษา กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย THAI BUREAUCRATIC DEVELOPMENT IN 2006 - 2017: THE CASE OF THE DEPARTMENT OF COMMUNITY DEVELOPMENT, MINISTRY OF THE INTERIOR วรัชยา ศิริวัฒน์	
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของสถานพยาบาลในทัศนะของผู้รับบริการ 463 ศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย FACTORS INFLUENCING THE EFFECTIVENESS OF INFIRMARY IN TRANSSEXUAL OPERATION PATIENT'S ATTITUDE IN THAILAND โสภา ยอดศิริย์, เฉลิมเกียรติ วงศ์วนิชทวี, พรเทพ ศิริวนารังสรรค์, ยุวัฒน์ วุฒิเมธี และจิตาภา ถิรศิริกุล	
ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในระบบราชการ 479 THE PROBLEM OF CORRUPTION IN THAI BUREAUCRACY อภิชาติ พานสุวรรณ และพระมหาบุญรอด มหาวิโร (สืบดั่ง)	
การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อสร้างเสริมวัฒนธรรมทางสังคมของนักเรียน 493 โรงเรียนสารภีพิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ PROACTIVE LEARNING MANAGEMENT FOR SOCIAL DISCREPANCIES OF STUDENTS AT SARAPEEPITTAYAKOM SCHOOL CHIANG MAI PROVINCE อานนท์ ไชยฮ้าง	
ประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็ก 505 THE EFFICIENT MANAGEMENT OF WASTE DISPOSAL USING COMMUNITY INCINERATOR นพดล โปธิตา, รัชฎา ฟองธนกิจ, สมเกียรติ กอบัวแก้ว และสุนทร ผจญ	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน 522	

การกระทำรุนแรงในครอบครัวต่อสตรีตั้งครรภ์* DOMESTIC VIOLENCE AGAINST PREGNENT WOMEN

ทัศนีย์ หนูนารถ

Tassanee Noonart

เบญจวรรณ ละหุการ

Benjawan Lahukarn

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครศรีธรรมราช

College of Nursing, Nakhon Si Thammarat, Thailand

นุจรต โสภา

Nujarat Sopa

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุราษฎร์ธานี

Boromarajonani College of Nursing, Surat, Thailand

E-mail: tassanee.jeamsawat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เห็นความสำคัญของปัญหาการกระทำรุนแรงในครอบครัวซึ่งจะมีผลกระทบต่อสตรีตั้งครรภ์ และทารกในครรภ์ อาจทำให้ได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตได้ ผลต่อการตั้งครรภ์และการคลอดได้แก่การแท้ง การเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนด ทารกแรกคลอดน้ำหนักตัวน้อย รกลอกตัวก่อนกำหนด เป็นสาเหตุสำคัญของภาวะตกเลือดก่อนคลอด ทำให้อัตราการตายของสตรีตั้งครรภ์เพิ่มขึ้น ด้านจิตสังคม พบว่าสตรีตั้งครรภ์ได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจอย่างรุนแรง อาจเกิดภาวะผิดปกติภายหลังการเผชิญภาวะวิกฤตจากการถูกทำร้าย มีภาวะเครียด ซึมเศร้า นำไปสู่การใช้จ่ายหรือสารเสพติด ทำให้เกิดปัญหาในการทำแท้งหรือการเลี้ยงดูบุตรตามมา หรือบางคนเกิดความรู้สึกน้อยใจ อับอาย มีความรู้สึกโกรธ อาฆาตแค้น รู้สึกถูกทรยศ รู้สึกผิด ไร้คุณค่า เกิดความสับสนในการแก้ปัญหา ขาดที่พึ่ง จนถึงขั้นฆ่าตัวตายได้ บุคลากรทางด้านสุขภาพควรตระหนักถึงการเกิดความรุนแรงในครอบครัว การคัดกรองความรุนแรงในสตรีตั้งครรภ์ทุกรายที่มาฝากครรภ์ โดยการซักประวัติสามารถช่วยวินิจฉัยได้ถึง 65-70% ประเมิน Airway-Breathing-Circulation-Disability (A-B-C-D) ตามลำดับ ควรให้สตรีตั้งครรภ์นอนตะแคงซ้ายเพื่อไม่ให้มดลูกกดทับหลอดเลือดดำ inferior vena cava เพื่อป้องกันภาวะช็อก ใช้ Doppler ultrasound ฟังเสียงหัวใจของทารกในครรภ์ อาจต้องเฝ้าดูอาการนาน 6 - 24 ชั่วโมง ทั้งนี้ควรประชาสัมพันธ์แหล่งช่วยเหลือให้แก่สตรีตั้งครรภ์ให้ปลอดภัยจากอันตรายหรือจากผลกระทบที่

* Received 17 December 2020; Revised 9 August 2021; Accepted 14 August 2021

อาจเกิดขึ้น ที่สำคัญบุคลากรทางด้านสุขภาพต้องมีความเห็นใจ เข้าใจ และให้การยอมรับโดยไม่ตำหนิตีติเยนที่สตรีตั้งครรภ์ที่ยืนยันหรืออดทนต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

คำสำคัญ: การกระทำรุนแรงในครอบครัว, การทารุณทางเพศ, สตรีตั้งครรภ์

Abstract

This academic paper aims to recognize The importance of domestic violence which will have an effect on pregnant women and the fetus it can cause injury or death. Effects on pregnancy and delivery include miscarriage. Miscarriage low birth weight babies Placental abruption It is the leading cause of antepartum hemorrhage Causing the maternal mortality rate to increase. In the psychosocial aspect, it was found that the pregnant women had severe psychological trauma. Abnormalities may arise posttraumatic stress disorder, stress, depression leading to drug and substance use. Causing problems in motherhood and parenting or some people feel hurt, shame, feelings of anger, resentment, feeling of betrayal, guilt, worthlessness, confusion in solving problems, lack of dependence, and even suicide. Health workers should be aware of the occurrence of domestic violence. And violence screening is performed in all pregnant women who come to antenatal care. By taking a history wash, it can help detect up to 65 - 70% Airway-Breathing-Circulation-Disability (ABCD) respectively. Women set the month to sit on the seat so as not to squeeze on the inferior black vena cava to prevent shock. Doppler ultrasound listens to the baby's heart, in women, requires 6 - 24 hours of monitoring. As well as publicize resources to help pregnant women to be safe from harm or from potential impacts And there must be empathy, understanding and acceptance without blaming the pregnant woman might confirm or tolerate the incident.

Keywords: Domestic Violence, Sexual Abuse, Pregnant Women

บทนำ

การกระทำรุนแรงในครอบครัวต่อสตรีตั้งครรภ์ที่เกิดขึ้น พบได้ทั้งความรุนแรงทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และ การทารุณทางเพศ (Sexual Abuse) โดยพบว่า อายุ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพการทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส จำนวนการมีบุตร การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ สามีใช้สารเสพติดหรือติดสุรา มีความสัมพันธ์ต่อการเกิดความรุนแรงขณะตั้งครรภ์ (กัญยปริญ ทองสามสี และอิสระ ทองสามสี, 2562) เป็นปัญหาสังคมและปัญหา

สุขภาพที่สำคัญที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น งานวิจัยพบว่าสตรีตั้งครรภ์ร้อยละ 12 ถูกกระทำรุนแรงทางร่างกาย และร้อยละ 23 ถูกกระทำรุนแรงทางจิตใจจากคู่วิต ส่วนสตรีที่ถูกกระทำรุนแรงทางเพศมีความเสี่ยงสูงที่จะตั้งครรภ์นำไปสู่การทำแท้ง ติดเชื้อ HIV หรือโรคทางเพศสัมพันธ์ และมีผลเสียต่อสุขภาพอนามัยการเจริญพันธุ์ และความเป็นอยู่โดยทั่วไป (ทักษิณา ทินนา และกิตติภัต เจริญขวัญ, 2560) อีกทั้งสังคมไทยในปัจจุบันผู้ชายมีผู้หญิงหรือภรรยาหลายคน ผู้หญิงต้องทนกับการถูกกระทำรุนแรงจากสามีตลอดชีวิตการทำงาน เนื่องจากผู้หญิงในสังคมไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน มีความคิด ความเชื่อ และการถูกอบรมสั่งสอนมาโดยตลอดว่าเรื่องภายในครอบครัวไม่ควรให้บุคคลภายนอก รับทราบ บุคคลภายนอกก็คิดว่าเป็นเรื่องของสามีภรรยา ไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว จึงทำให้ผู้หญิงต้องทนทุกข์เก็บกดความรู้สึก เจ็บปวด เศร้าใจ เสียใจ จากการถูกกระทำรุนแรงจากสามีและผู้หญิงในสังคมไทยถูกสั่งสอนมาให้ รู้จักการให้อภัยสงสาร มีเมตตาจึงต้องยอมและให้อภัยสามีมาโดยตลอด (ชลาศัย กันมินทร์, 2562) คนส่วนใหญ่คิดว่าระยะตั้งครรภ์เป็นช่วงที่สตรีควรได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดีจากสามี และครอบครัว ในทางตรงข้ามการตั้งครรภ์เป็นปัจจัยสำคัญ ประการหนึ่งที่กระตุ้นให้ถูกกระทำรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ (เกศกานดา รศจันและมนตรี กรรพุมมาลย์, 2560) รัฐบาลพยายามผลักดันให้มีมาตรการแก้ไขและลดปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ได้แก่ มาตรการเร่งด่วนเพื่อลดการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ให้จัดให้มีการรณรงค์สื่อสารสาธารณะเพื่อให้ความรู้กับประชาชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เร่งแก้ไขความรุนแรงในครอบครัวซึ่งเป็นเรื่องที่เข้าถึงยาก แต่เป็นเรื่องสำคัญมาก ต้องอาศัยเครือข่ายเข้ามาร่วมแก้ปัญหาเน้นการป้องกัน สร้างระบบการดูแลเฝ้าระวัง ดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เพราะเป็นหน่วยที่ใกล้ชิดครอบครัว ช่วยเป็นหูเป็นตาเฝ้าระวัง รวมไปถึงการเป็นที่พึ่ง (ไทยรัฐออนไลน์, 2563) จัดให้มีสถานบริการเพื่อคุมกำเนิดที่ได้มาตรฐานสากลในระดับชุมชน ในสถานประกอบการ และในโรงงาน ให้กระทรวงสาธารณสุขแสดงจุดยืนเชิงนโยบายที่ชัดเจนว่าสิทธิในการคุมกำเนิดเป็นสิทธิของทุกคน และยกเลิกระเบียบ/แนวปฏิบัติของสถานพยาบาลที่ยังมีการกำหนดให้สามีเป็นผู้เซ็นชื่อรับรองการคุมกำเนิดของภรรยา (นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว, 2560)

นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการ แสดงจุดยืนเชิงนโยบายที่เข้มแข็งว่าต้องการให้เด็กและเยาวชนมีความรู้เรื่องเพศศึกษาที่รอบด้าน และมีทักษะชีวิตที่เพียงพอต่อการสร้างความปลอดภัยในเรื่องเพศสำหรับตนเองและผู้อื่น มาตรการเร่งด่วนเพื่อลดแรงกดดันทางสังคมต่อผู้ที่ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ได้แก่ ให้กระทรวงวัฒนธรรม กรมประชาสัมพันธ์ และสื่อภายใต้การกำกับของรัฐ ร่วมกันจัดทำให้มีการสื่อสารสาธารณะเพื่อให้ประชาชน มีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อสาเหตุของปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ บนฐานข้อมูลวิชาการ ให้กระทรวงศึกษาธิการ และสถานศึกษาทุกแห่งภายใต้การกำกับ สร้างแนวทางและมาตรการดูแลประคับประคองนักเรียนนักศึกษาที่ตั้งครรภ์ ให้สามารถดำรงสถานภาพการศึกษาได้

อย่างต่อเนื่อง ไม่ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม และได้รับการสนับสนุนให้สามารถเลี้ยงดูบุตร ได้อย่างมีคุณภาพ ให้หน่วยงานรัฐและเอกชนปรับระเบียบราชการ และระเบียบองค์กร เพื่อให้ เด็กที่เกิดนอกการสมรสได้รับสิทธิประโยชน์จากรัฐและองค์กรโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ มาตรการเร่งด่วนเพื่อลดการทอดทิ้ง หรือทำร้ายทารุณและการยุติการตั้งครรภ์ให้ศูนย์ช่วยเหลือ สังคม จัดให้มีการอบรมบุคลากร เพื่อสามารถให้บริการปรึกษาและให้ข้อมูลทางเลือกแบบรอบ ด้านแก่ผู้ประสบปัญหาตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ โดยต้องเคารพในสิทธิและความต้องการของ เจ้าของปัญหา ให้กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงศึกษาธิการ พัฒนาคความร่วมมืออย่างเป็นทางการจัดให้มีระบบช่วยเหลือดูแล ผู้ประสบปัญหาตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ อย่างครบวงจร โดยการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรพัฒนาเอกชน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุน งบประมาณให้เกิดศูนย์รับเลี้ยงเด็กเล็กกระยะสั้น และศูนย์เด็กเล็กในชุมชน ให้กระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ดำเนินการเพิ่มจำนวนครอบครัวทดแทนชั่วคราว ให้เพียงพอต่อสถานการณ์ปัญหาและครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ เพิ่มประสิทธิภาพให้กระทรวง สาธารณสุขกำหนดแนวปฏิบัติที่ละเอียด ชัดเจน เพื่อให้บุคลากรทางการแพทย์ ดำเนินการ ให้ความช่วยเหลือสตรีตั้งครรภ์เพราะถูกละเมิดทางเพศ และสตรีตั้งครรภ์ที่มีปัญหาสุขภาพ ให้ได้รับการยุติการตั้งครรภ์ตามความประสงค์โดยเร็วที่สุด เนื่องจากเป็นกรณีที่กฎหมายให้ การคุ้มครองไว้แล้ว และแนวปฏิบัตินี้ควรครอบคลุมบริการก่อนและหลังการยุติการตั้งครรภ์ตาม มาตรฐานที่กำหนดในระดับสากลให้รัฐบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรายงานผลการดำเนินงาน ต่อสมัชชาสตรีและครอบครัวแห่งชาติ (นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว, 2560)

การกระทำรุนแรงในครอบครัวต่อสตรีตั้งครรภ์มีผลกระทบ โดยตรงต่อสุขภาพของสตรี และทารกในครรภ์ ตั้งแต่บาดเจ็บเล็กน้อยจนถึงขั้นเสียชีวิต ผลต่อการตั้งครรภ์และการคลอด ได้แก่การแท้ง การเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนด ทารกแรกคลอดน้ำหนักตัวน้อย รกลอกตัว ก่อนกำหนด เป็นสาเหตุสำคัญของภาวะตกเลือดก่อนคลอด ทำให้อัตราการตายของสตรี ตั้งครรภ์เพิ่มขึ้น ด้านจิตสังคม พบว่าสตรีตั้งครรภ์ได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจ อย่างรุนแรง มีภาวะเครียด ซึมเศร้า นำไปสู่การใช้ยาหรือสารเสพติด ดื่มแอลกอฮอล์ สูบบุหรี่ ทำให้เกิดปัญหาในการทำแท้งพบาบทสตรีตั้งครรภ์และการเลี้ยงดูบุตรตามมา หรือบางคน เกิดความรู้สึก น้อยใจ อับอาย มีความรู้สึกโกรธ อาฆาตแค้น รู้สึกถูกทรยศ รู้สึกผิด ไร้คุณค่า เกิดความสับสนในการแก้ปัญหา ขาดที่พึ่ง เกิดความทรงจำอันเลวร้ายฝังใจจนถึงขั้นฆ่าตัวตายได้

ความหมาย วงจร และปัจจัยการกระทำรุนแรงในครอบครัวต่อสตรีตั้งครรภ์

ความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence) หมายถึง การกระทำใดๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ ร่างกาย จิตใจ สุขภาพของคนในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำ ผิดครองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท (ธีรวิทย์ นิลเพชร, 2561)

การกระทำรุนแรงในครอบครัวต่อสตรีตั้งครรภ์ หมายถึง การที่สามีกระทำการใด ๆ ที่ทำให้สตรีตั้งครรภ์ได้รับบาดเจ็บ หรือเป็นอันตรายต่อร่างกาย ทางเพศ และจิตใจ รวมถึงการคุกคาม บังคับ หรือทำให้สูญเสียอิสรภาพ ทั้งในสถานที่สาธารณะและในชีวิตส่วนตัว ซึ่งวงจรของความรุนแรงที่เกิดขึ้นแบ่งได้เป็น 3 ระยะ คือ ระยะเริ่มความตึงเครียด (Tension building phase) ระยะของการทำร้าย (Battering incident) และระยะดื่มน้ำผึ้งพระจันทร์ (Honeymoon phase) (คณิต ฌ นคร, 2556) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ระยะเริ่มความตึงเครียด ระยะนี้ฝ่ายสามีจะมีพฤติกรรมไม่เป็นมิตรมากขึ้น เช่น ขว้างปาข้าวของ ผลัก พุดสบถ ตำว่า สบแช่ง คุกคาม โดยมักจะมีการตีศีรษะหรือเสพยาเพิ่มขึ้น ในขณะที่สตรีตั้งครรภ์พยายามที่จะหลบไม่เผชิญหน้าเพื่อให้ฝ่ายชายสงบลง เป็นการหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดความรุนแรงในระยะต่อมา

2. ระยะของการทำร้าย ระยะนี้สามีจะเริ่มทำร้ายสตรีตั้งครรภ์โดยอาจจะชกใช้น้ำร้อนลวก ทบตีหรือทำร้ายด้วยวิธีอื่น ๆ ซึ่งทำให้สตรีตั้งครรภ์ได้รับบาดเจ็บ โดยที่สตรีตั้งครรภ์จะรู้สึกไร้เรี่ยวแรงหรือหมดพลัง (Powerless) และจะอดทนต่อความรุนแรงจนกว่าสถานการณ์จบลง

3. ระยะดื่มน้ำผึ้งพระจันทร์ ระยะนี้สามีจะทำทุกอย่างทุกอย่างเพื่อชดเชยให้กับสตรีตั้งครรภ์ เขาจะแสดงความสำนึกผิด เห็นอกเห็นใจและสัญญาว่าจะไม่ทำร้ายอีก ซึ่งสตรีตั้งครรภ์เองก็ต้องการที่จะเชื่อว่าเหตุการณ์เช่นนี้จะไม่เกิดขึ้นอีก ซึ่งความจริงแล้วเหตุการณ์รุนแรงนี้มักจะเกิดซ้ำ ๆ โดยจะกลับเข้าสู่วงจรของความรุนแรงอีกซึ่งมักจะเพิ่มความถี่และความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพและความปลอดภัยของสตรีตั้งครรภ์ และทารกในครรภ์

ผลกระทบของการกระทำรุนแรงในครอบครัวต่อสตรีตั้งครรภ์

การกระทำรุนแรงในครอบครัวก็จะมีผลกระทบต่อสตรีตั้งครรภ์ และทารกในครรภ์ อาจทำให้ทารกในครรภ์ได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตในครรภ์ได้

1. ผลกระทบต่อสตรีตั้งครรภ์ ได้แก่ ผลกระทบทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านพฤติกรรม และด้านสังคม ดังนี้

1.1 ผลกระทบด้านร่างกาย การทำร้ายสตรีตั้งครรภ์จะทำให้เกิดอาการบาดเจ็บซึ่งอาจเป็นเพียงการบาดเจ็บเล็กน้อย ไปจนถึงบาดเจ็บสาหัส เช่น มีรอยฟกช้ำ

รอยถลอก รอยไหม้ กระตุกหัก ศีรษะแตก สำหรับผลกระทบต่อการตั้งครรภ์เกิดจากการกระทบกระแทกบริเวณท้อง อาจทำให้มดลูกฉีกขาดจะมีการปวดท้อง ท้องแข็ง (Guarding And Rigidity) และ Rebound Tenderness ร่วมกับภาวะช็อกได้ นอกจากนี้อาจกล่าวได้ว่า อวัยวะต่าง ๆ ของทารกทางหน้าท้องของมารดาหรือคลำขอบบนของมดลูกไม่ได้ เป็นต้น ภาพถ่ายรังสีอาจพบว่าทารกอยู่ในท่าที่ผิดปกติหรือพบลมรั่วในช่องท้อง การรักษาต้องผ่าเปิดช่องท้องโดยทันที รวมถึงทำให้เกิดภาวะรกลอกตัวก่อนกำหนด (Abruptio Placentae) ซึ่งสตรีตั้งครรภ์จะมาด้วยอาการเลือดออกทางช่องคลอด (พบได้ 70% ของสตรีตั้งครรภ์ที่ถูกกระทำความรุนแรง) มีอาการปวดท้อง มดลูกบีบตัวถี่ขึ้นหรือเมื่อแตะหน้าท้องจะพบว่ามดลูกหดตัวทุกครั้งที่เราเรียกว่า uterine irritability ในอายุครรภ์ท้าย ๆ แม้ได้รับบาดเจ็บเล็กน้อยก็อาจเสี่ยงต่อการเกิดรกลอกตัวมากขึ้น (รพีพร โรจน์แสงเรือง, 2564) ทำให้เกิดการแท้ง และคลอดก่อนกำหนดได้

1.2 ผลกระทบทางด้านจิตใจและอารมณ์ สตรีตั้งครรภ์ที่ถูกทำร้ายจะมีปัญหาด้านจิตใจและอารมณ์ โดยมีการศึกษาพบว่ามีความ ซึมเศร้า วิตกกังวล มีความคิดอยากฆ่าตัวตาย รู้สึกสิ้นหวัง สูญเสีย ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ รู้สึก ว่าตนเองไม่มีคุณค่า ต่ำทอนิ่งโทษตนเอง หดแรงแรง ความสนใจในสิ่งต่างๆ ลดลง รวมทั้งจะมีปัญหา การนอนหลับและปัญหาการรับประทานอาหาร ปัญหาทางจิตใจที่สำคัญในสตรีกลุ่มนี้ที่ควรตระหนักถึงคือ โรคเครียดหลังเกิด เหตุการณ์สะเทือนขวัญ หรือ Posttraumatic stress disorder (PTSD) (ดารา การะเกสร และวินิภาญจน์ คงสุวรรณ, 2558)

1.3 ผลกระทบทางด้านพฤติกรรม สตรีที่ถูกทำร้ายจะมีปัญหาเกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ได้แก่ มีการสูบบุหรี่ ดื่มเหล้า ใช้สารเสพติด ไปฝากครรภ์ล่าช้า ไม่สนใจตนเอง รับประทานอาหารไม่มีประโยชน์ ทำให้น้ำหนักตัวขึ้นน้อย บางคนอาจมีความพยายามฆ่าตัวตาย เป็นต้น (ดารา การะเกสร และวินิภาญจน์ คงสุวรรณ, 2558)

1.4 ผลกระทบทางด้านสังคม สตรีที่ถูกทำร้ายในครอบครัวอาจมีปัญหาด้านสังคมตามมา ได้แก่มีปัญหาเกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส มีการแยกตัวจากสังคม รวมทั้งอาจมีปัญหาในการทำหน้าที่ของการเป็นสตรีตั้งครรภ์ด้วย (เบญจพร ปัญญา ยง, 2564)

2. ผลกระทบต่อทารกในครรภ์ การที่สตรีถูกทำร้ายในขณะที่ตั้งครรภ์ จะทำให้เกิดผลกระทบต่อทารกในครรภ์ เช่น ทำให้เกิดการแท้ง คลอดก่อนกำหนด ทารกมีน้ำหนักตัวน้อย และถ้าครรภ์ถูกกระทบกระแทกโดยตรง ทำให้มดลูกมีการฉีกขาด รกลอกตัวก่อนกำหนด (รพีพร โรจน์แสงเรือง, 2564) ซึ่งเป็นปัจจัยหรือสาเหตุให้มีการตกเลือดก่อนคลอดอาจทำให้ทารกในครรภ์ได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตในครรภ์ได้

การทารุณทางเพศ (Sexual Abuse)

การทารุณทางเพศ (Sexual Abuse) คือ กรณีที่เด็กถูกล่วงละเมิดทางเพศโดยบุคคลภายในครอบครัวเดียวกัน เช่น บิดามารดา ญาติใกล้ชิด พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันหรือต่างบิดามารดา รวมถึงผู้ปกครองหรือผู้อุปการะเด็ก กระทำต่อเด็กที่อยู่ในปกครองของตน กลุ่มพฤติกรรมที่เคยถูกกระทำรุนแรงทางเพศมากที่สุด ได้แก่ การถูกกระทำอนาจาร รองลงมาคือ พยายามมีเพศสัมพันธ์โดยใช้กำลังบังคับ หรือล่อลวงแต่ไม่สำเร็จ และ การล่อลวงให้ต้องยอมมีเพศสัมพันธ์ด้วย (สัญญาพงศ์ ลิ้มประเสริฐ และคณะ, 2563) การทารุณทางเพศ (Sexual Abuse) เป็นความตั้งใจที่กระทำความรุนแรงหรือใช้กำลังบังคับในการมีเพศสัมพันธ์โดยปราศจากการยินยอม ทำให้ผู้ถูกกระทำรู้สึกตกใจ รู้สึกว่าถูกทำร้าย และรู้สึกกลัวไร้พลัง การกระทำ ความรุนแรงทางเพศนั้นมิได้สร้างแต่เพียงผลกระทบทางกายของผู้ถูกกระทำเท่านั้น แต่ยังสร้างผลกระทบต่อจิตใจอย่างเลวร้าย อันทำให้ผู้ถูกกระทำเกิดความหวาดกลัวผู้คน และมีบาดแผลในใจ

การทารุณทางเพศในสตรีตั้งครรรค์ หมายถึงการที่สามีมีความตั้งใจที่จะใช้กำลังบังคับให้สตรีตั้งครรรค์มีเพศสัมพันธ์โดยที่สตรีตั้งครรรค์ไม่ยินยอม ผู้หญิงบางคนในสังคมไทยยังมีความเชื่อว่าการเป็นภรรยาที่ดีต้องสนองตอบความต้องการของสามีในเรื่องเพศ หรือบางครั้งกลัวว่าสามีจะไปมีผู้หญิงอื่นหากตนไม่ยอมหลับนอนด้วย จึงทำให้ผู้หญิงที่ตั้งครรรค์หลายคนต้องยอมมีเพศสัมพันธ์กับสามีทั้ง ๆ ที่ตนเองไม่ยินยอม หรือบางคนถูกสามีบังคับให้มีเพศสัมพันธ์ด้วยการกระทำความรุนแรง ไม่เพียงแต่จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับร่างกาย จิตใจและการพัฒนาทางสังคมเท่านั้น แต่ยังเป็นประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและสังคมของประเทศนั้น ๆ อีกด้วย (Stark, L. & Landis, D., 2016) ซึ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดการทารุณทางเพศในสตรีตั้งครรรค์ มีปัจจัยเช่นเดียวกับความรุนแรงในครอบครัว

ผลกระทบของการทารุณทางเพศ (Sexual Abuse) (นันทวัช สิริธิรักษ์, 2558)

1. ผลกระทบต่อสตรีตั้งครรรค์ มีทั้งผลกระทบด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ พฤติกรรม และสังคม ดังนี้

1.1 ผลกระทบด้านร่างกาย ทำให้เกิดบาดเจ็บบริเวณเต้านมบาดเจ็บบริเวณช่องคลอด ฝีเย็บ หรือทวารหนัก ซึ่งอาจเป็นอาการฟกช้ำ การฉีกขาด เป็นต้น นอกจากนั้น อาจทำให้เกิดการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์และการติดเชื้อในระบบทางเดินปัสสาวะได้ สำหรับผลกระทบต่อการตั้งครรรค์ ได้แก่ การแท้ง การแพ้ท้องอย่างรุนแรง การคลอดก่อนกำหนด เป็นต้น

1.2 ผลกระทบทางด้านอารมณ์จิตใจ ความรู้สึกนับถือตนเองจะเสียไป ความรู้สึกผิด ความโกรธและความอายจะนำไปสู่อาการซึมเศร้า ซึ่งบางครั้งอาจรุนแรงถึงขั้นพยายามฆ่าตัวตาย หรือหันไปใช้สารเสพติด การพัฒนาบุคลิกภาพมักเกิดเป็นบุคลิกภาพผิดปกติชนิด borderline และ schizoid หรืออาจมีบุคลิกหลายแบบในคนๆ เดียวกัน ถ้าการ

ทารุณทางเพศนั้นเกิดขึ้นบ่อยและเป็นระยะเวลาานาน ขาดการนับถือตนเอง (low self-esteem) และมีความไม่มั่นคงทางจิตใจ เป็นคนอ่อนไหวกับสังคมแวดล้อมเป็นพิเศษ ผลกระทบทางอารมณ์จิตใจที่รุนแรงบางราย อาจเกิดโรคทางจิตเวช (เบญจพร ปัญญาฯ, 2564) เช่น อาการเจ็บป่วยทางกายที่เกิดจากจิตใจ (Somatiform Disorders) โรคซึมเศร้า (Depressive Disorders) โรคเครียดหลังประสบเหตุร้าย (Post Traumatic Stress Disorders : PTSD) ซึ่งต้องการการตรวจประเมินและรักษาโดยจิตแพทย์หรือนักจิตวิทยาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

1.3 ผลกระทบด้านพฤติกรรม อาจทำให้แบบแผนในชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงไป ในวิธีเผชิญปัญหาที่ไม่เหมาะสม (เบญจพร ปัญญาฯ, 2564)

1.4 ผลกระทบทางด้านสังคม ได้แก่ มีความขัดแย้งหรือมีปัญหาเกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรสแยกตัวจากสังคม มีปัญหาในการให้นมบุตร รวมทั้งมีปัญหาเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของการเป็นสตรีตั้งครรภ์ด้วย

2. ผลกระทบต่อทารกในครรภ์ ได้แก่ การแท้ง คลอดก่อนกำหนด น้ำหนักตัวน้อย ความรุนแรงและความเครียดสามารถทำให้มดลูกบีบรัดตัว ทำให้เกิดความเครียดที่เด็กจะน้ำหนักแรกเกิดต่ำกว่าเกณฑ์ คลอดก่อนกำหนด และอาจส่งผลกระทบต่อสมรรถภาพของเด็กเนื่องจากมดลูกบีบตัว ซึ่งเมื่อเด็กเติบโตขึ้นในครอบครัวที่มีการกระทำด้วยความรุนแรง เมื่อติดตามในระยะยาวพบว่าเด็กกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมความก้าวร้าว รุนแรง และเลี้ียงยากกว่าเด็กทั่วไป (เบญจพร ปัญญาฯ, 2564) เป็นต้น

การป้องกันของการกระทำรุนแรงในครอบครัว

การป้องกันของการกระทำรุนแรงในครอบครัวประกอบด้วย 3 ระดับ คือ การป้องกันระดับปฐมภูมิเป็นการป้องกันความรุนแรงก่อนเกิดเหตุการณ์ การป้องกันระดับทุติยภูมิมุ่งเน้นการป้องกันการเกิดความรุนแรงซ้ำเช่น การคัดกรองสตรีที่ประสบปัญหาความรุนแรงในชีวิตคู่ คัดกรองปัญหาโดยปฏิบัติเป็นประจำ (Routine) กับสตรีทุกคนเมื่อมาฝากครรภ์หรือเมื่อมาตรวจหลังคลอด และการจัดการกับปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดความรุนแรง การป้องกันระดับตติยภูมิมุ่งความสนใจในการป้องกันการสูญเสียชีวิต บาดเจ็บ ทุพพลภาพ และแก้ไขผลกระทบจากการถูกทำร้าย (บุหงา ตโนภาส, 2562) อีกทั้งการปฏิบัติตนตามหน้าที่และความรับผิดชอบตามสถานภาพในครอบครัว การบ่มเพาะความรัก ความเมตตาปรารถนาดี อ่อนโยน และเอื้อ ประโยชน์ต่อกัน รวมถึงการสื่อสารกันด้วยใจที่เปิดกว้าง การศึกษาพื้นฐานทางธรรมชาติของกันและกันโดยเฉพาะในทางเพศเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจกันให้เกิดแก่สมาชิกครอบครัวในแต่ละครอบครัว และแผ่ขยายออกสู่ชุมชนและสังคม ก็จะสามารถพัฒนาให้คนในครอบครัวมีความเป็นอยู่ร่วมกันด้วยความสงบ สันติสุข (พูนสุข มาศรีงสรรค์, 2559) ปราศจากการใช้กำลังรุนแรงให้เกิดความบอบช้ำทั้งทางร่างกาย และจิตใจของกันและกัน

บุคลากรด้านสุขภาพควรตระหนักถึงการเกิดความรุนแรงในครอบครัว และมีการคัดกรองความรุนแรงในสตรีตั้งครรภ์ทุกรายที่มาฝากครรภ์ โดยเฉพาะในสตรีตั้งครรภ์ที่อายุน้อย และที่มีความสัมพันธ์ภาพระหว่างคู่สมรสที่ไม่ดี ควรจัดให้มีการดูแลสตรีตั้งครรภ์ที่ถูกกระทำรุนแรงในโรงพยาบาล รวมทั้งประชาสัมพันธ์แหล่งช่วยเหลือให้แก่สตรีตั้งครรภ์ ควรได้รับข้อมูลในการติดต่อกับองค์กรต่าง ๆ ที่ให้การช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาถูกกระทำรุนแรง และเมื่อคัดกรองพบสตรีตั้งครรภ์ถูกกระทำรุนแรง ทุกหน่วยงานควรสนับสนุนและให้ความช่วยเหลืออย่างเพียงพอในขั้นตอนของการจัดการดูแล โรงพยาบาลผดุงครรภ์เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือสตรีตั้งครรภ์ที่มีปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ให้ปลอดภัยจากอันตรายหรือจากผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นอย่างใดก็ได้ ทักษะจิตของพยาบาลที่มีผลต่อสตรีตั้งครรภ์ที่ถูกทำร้ายจากสามีเป็นสิ่งสำคัญ โดยพยาบาลผู้ให้ความช่วยเหลือจะต้องเข้าใจและให้การยอมรับโดยไม่ตำหนิติเตียน ที่สตรีตั้งครรภ์อาจยืนยันหรืออดทนต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในการให้การพยาบาลสตรีตั้งครรภ์ที่มีปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจะต้องเริ่มจากการประเมินดังต่อไปนี้

1. การประเมินพันธกิจของการตั้งครรภ์ ได้แก่ ความรู้สึกนึกคิด หรือการแสดงออกทางพฤติกรรมการกระทำในการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่บทบาทการเป็นมารดา การยอมรับการตั้งครรภ์ การสร้างสัมพันธ์ภาพกับทารกในครรภ์ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในตนเอง การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสัมพันธ์ภาพระหว่างคู่สมรสการเตรียมตัวสำหรับการคลอด และการเป็นมารดา และการยอมรับบทบาทการเป็นมารดา รายละเอียดเกี่ยวกับการประเมินพันธกิจของการตั้งครรภ์ มีดังนี้คือ

1.1 การยอมรับการตั้งครรภ์ (Accepting The Pregnancy) ในระยะแรกหญิงตั้งครรภ์ยอมรับการตั้งครรภ์ในระดับความคิด (Intellectual Level) ต่อมาจึงยอมรับในระดับความรู้สึก (Emotional Level) ในฐานะที่ตนเป็นหญิงตั้งครรภ์ และถ้ารู้สึกว่าการตั้งครรภ์ของตนเองมีความสำคัญกับสามีหรือบุคคลในครอบครัว หญิงตั้งครรภ์จะยอมรับการตั้งครรภ์ เพราะเชื่อว่า ทุกคนจะดีใจ แต่ถ้าสามีไม่ยอมรับ หรือบุคคลในครอบครัวไม่ยินดีก็เกิดปัญหาการปรับตัวต่อการตั้งครรภ์

1.2 การสร้างสัมพันธ์ภาพกับทารกในครรภ์ (Establishing A Relationship With The Fetus) การที่สตรีตั้งครรภ์จะสร้างสัมพันธ์ภาพกับทารกในครรภ์ มีการพูดคุยและมีปฏิสัมพันธ์กับทารกในครรภ์ซึ่งเป็นสัญญาณที่แสดงถึงการมีความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์

1.3 การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในตนเอง (Adjusting To Changes In Self) แบ่งออกเป็นปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย และทางด้านอารมณ์

1.4 การปรับตัวด้านการเปลี่ยนแปลงสัมพันธ์ภาพกับคู่สมรส (Adjusting To The Changing Couple Relationship) มี 2 ด้านคือ มีการฟังพวาคัยมาก

ขึ้น (Increases In Dependence) ถ้าได้รับการตอบสนองด้านอารมณ์ และได้รับความช่วยเหลือทางด้านต่าง ๆ อย่างเต็มที่ที่จะช่วยสามารถปรับตัวต่อการตั้งครรภ์ และการเป็นมารดาได้เป็นอย่างดี และด้านการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางเพศ (Changes In The Sexual Relationship) สตรีตั้งครรภ์ต้องการความรักความเอาใจใส่ที่เพิ่มมากขึ้นในขณะตั้งครรภ์แต่ความต้องการทางเพศ และการมีเพศสัมพันธ์อาจมีการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งอาจเป็นเหตุผลที่ทำให้สามีมีความสนใจในสตรีตั้งครรภ์ลดลง

1.5 การเตรียมสำหรับการคลอด และการเป็นมารดา (Preparing Forbirth And Early Motherhood) กระบวนการปรับตัวต่อบทบาทการเป็นมารดาในระยะตั้งครรภ์จะสมบูรณ์เมื่อสตรีตั้งครรภ์มีการเตรียมตัวสำหรับการคลอด และเตรียมตัวสำหรับบทบาทการเป็นมารดา

1.6 การยอมรับบทบาทการเป็นมารดา (Accepting The Maternal Role) จะเริ่มต้นกระบวนการเรียนรู้บทบาทของการเป็นมารดาในระหว่างตั้งครรภ์ในขณะสตรีตั้งครรภ์เริ่มมีความผูกพันกับ ทารกในครรภ์ การเรียนรู้ทางสังคมเกี่ยวกับบทบาทการเป็นมารดาจะเกิดขึ้นโดยได้รับจากแหล่งต่าง ๆ เช่น การจินตนาการเกี่ยวกับตนเองและทารกในครรภ์ การสังเกตจากมารดาคนอื่น การเลือกพฤติกรรมเพื่อเลียนแบบ การทดลองแสดงบทบาทสมมุติ การเรียนรู้เหล่านี้จะช่วยให้สตรีตั้งครรภ์สามารถเตรียมตัวสำหรับบทบาทการเป็นมารดาได้ เมื่อทารกคลอดมารดาจะสามารถแสดงบทบาทการเป็นมารดาได้อย่างต่อเนื่อง การแสดงบทบาทการเป็นมารดานั้นจะสำเร็จเมื่อมารดารู้สึกสุขสบาย พึงพอใจ และรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถในบทบาทการเป็นมารดา

2. การประเมินภาวะสุขภาพ การประเมินภาวะสุขภาพของสตรีตั้งครรภ์ที่ถูกกระทำรุนแรง ประกอบด้วย การซักประวัติ การตรวจร่างกาย การตรวจทางห้องปฏิบัติการดังต่อไปนี้

2.1 การซักประวัติ ได้แก่ ประวัติส่วนตัว ประวัติครอบครัว ประวัติการเจ็บป่วยในอดีต ประวัติระดู ประวัติการคุมกำเนิด ประวัติการตั้งครรภ์ทั้งในอดีต และปัจจุบัน ประวัติเกี่ยวกับการถูกทำร้ายร่างกาย พยาบาลคัดกรองโดยการถามสตรีตั้งครรภ์ทุกคน โดยเฉพาะสตรีที่สังเกตเห็นว่ามีรอยฟกช้ำหรือบาดแผล ควรให้ความสนใจเป็นพิเศษ สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับสตรีตั้งครรภ์ ให้การยอมรับ ไม่มีท่าทีตำหนิตყียนต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อให้เกิดความไว้วางใจ ประเมินปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การถูกทำร้าย โดยต้องจัดสถานที่ที่มีความเป็นส่วนตัว ไม่ควรประเมินปัญหาสามีหรือบุตร ร่วมวางแผนกับสตรีตั้งครรภ์เพื่อป้องกันตนเองและทารกในครรภ์ให้ปลอดภัยจากการถูกทำร้าย ให้กำลังใจว่าสตรีตั้งครรภ์จะสามารถหลีกเลี่ยงจากการทำร้าย ซึ่งจะช่วยให้ปลอดภัยถ้าปฏิบัติตามแนวทางที่วางแผนไว้

2.2 การตรวจร่างกาย การตรวจร่างกายของสตรีตั้งครรภ์ที่ถูกทำร้าย ประกอบด้วย การตรวจร่างกายโดยทั่วไปและการตรวจทางหน้าท้อง เช่นเดียวกับสตรีตั้งครรภ์ โดยทั่วไป แต่สิ่งที่ต้องสังเกตและให้ความสนใจเป็นพิเศษ ได้แก่ การสังเกตเกี่ยวกับรอยถลอก รอยฟกช้ำ รวมทั้งพยาบาลจะต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษเกี่ยวกับอาการแสดงของการมีปัญห การทารุณทางเพศ (Sexual Abuse) ได้แก่ อาการบาดเจ็บ เช่น รอยฟกช้ำ รอยฉีกขาด และ อาการเจ็บที่บริเวณอวัยวะเพศ รอยฟกช้ำบริเวณเต้านม ให้การพยาบาลตามแผนการรักษา เช่น ดูแลทำความสะอาดหรือเย็บบาดแผล ถ้ามีการฉีกขาดรวมทั้งให้ยาปฏิชีวนะตามแผน การรักษา ให้ยาทาภายนอกเพื่อลดการฟกช้ำ ให้ยาแก้ปวดตามแผนการรักษา ดูแลความ สบายทั่ว ๆ ไป ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดูแลแผล และรอยฟกช้ำที่ถูกต้องเหมาะสม

2.3 การตรวจทางห้องปฏิบัติการ ได้แก่ การตรวจเลือด โดยเฉพาะ การตรวจวิเคราะห์เกี่ยวกับโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การตรวจปัสสาวะโดยเฉพาะเพื่อหา สารเสพติดด้วย

3. การประเมินความรู้พื้นฐาน ได้แก่ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ การเลี้ยงดูบุตร

4. การประเมินระบบการสนับสนุนทางสังคม ได้แก่ การประเมินการได้รับการ สนับสนุนทางอารมณ์ โดยเฉพาะแหล่งสนับสนุนช่วยเหลือเมื่อถูกทำร้าย บุคคลที่เป็น ที่ปรึกษา การได้รับการสนับสนุนด้านการเงินสิ่งของ การได้รับการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร หลายหน่วยงานได้ให้ความ สนใจในปัญหาความรุนแรงต่อสตรีมากขึ้น ดังเช่นได้มีการจัดตั้ง ศูนย์บริการสุขภาพช่วยเหลือเด็กและสตรี ในภาวะวิกฤตจากความรุนแรงขึ้น (One Stop Crisis Center: OSCC หรือศูนย์พึ่งได้) ในโรงพยาบาลหลายแห่งทั่วประเทศเพิ่มขึ้น แต่ส่วน ใหญ่เป็นบริการแบบตั้งรับเฉพาะผู้ที่ประสบปัญหาและเข้ามาใช้บริการเท่านั้น และสตรีตั้ง ครรภ์ไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ถึงแม้ว่าสตรีในระยะตั้งครรภ์มีโอกาสมาพบแพทย์ หรือ พยาบาล อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเมื่อมาฝากครรภ์สตรีควรได้รับการดูแล ส่งต่อการดูแลอย่างเหมาะสม ไม่ปล่อยให้ สตรีเผชิญปัญหาตามลำพังจนเกิดผลกระทบตามมา

สรุป

การกระทำความรุนแรงในครอบครัวต่อสตรีตั้งครรภ์เป็นปัญหาสาธารณสุขสำคัญที่คุกคาม ต่อด้านร่างกาย ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านพฤติกรรม และด้านสังคม ชีวิตทั้งร่างกายและจิตใจ ของสตรีตั้งครรภ์ เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลขั้นพื้นฐาน ส่งผลกระทบต่อปัญหาสุขภาพ ร่างกาย จิตใจและอารมณ์ของสตรีตั้งครรภ์ รวมทั้งลูกหลานถึงเด็กและเยาวชนในครอบครัว ห่วงโซ่ของความรุนแรงมิใช่เพียงปัญหาและผลกระทบระดับบุคคล ครอบครัว และสังคม ส่วนการทารุณทางเพศในสตรีตั้งครรภ์ จะนำไปสู่อาการซึมเศร้า ข้นพยายามฆ่าตัวตาย หรือ

หันไปใช้สารเสพติด ถ้าการทารุณทางเพศนั้นเกิดขึ้นบ่อยและเป็นระยะเวลานาน ขาดการนับถือตนเอง และมีความไม่มั่นคงทางจิตใจ เป็นคนอ่อนไหวกับสังคมแวดล้อมเป็นพิเศษ ผลกระทบทางอารมณ์จิตใจที่รุนแรงบางรายอาจเกิดโรคทางจิตเวช การกระทำรุนแรงในครอบครัว รวมถึงการทารุณทางเพศ จึงมิใช่แค่เป็นเรื่องส่วนตัวแต่เป็นปัญหาสังคมที่ทุกคนในสังคมต้องร่วมหยุดยั้งความรุนแรงนี้ ทั้งภาครัฐและประชาชนต้องให้ความสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว พยาบาลผดุงครรภ์ควรคัดกรองโดยการถามสตรีตั้งครรภ์ทุกคน โดยเฉพาะสตรีที่สังเกตเห็นว่ามึนงงหรือปวดแผล ควรให้ความสนใจเป็นพิเศษ สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับสตรีตั้งครรภ์ ให้การยอมรับ ไม่มีท่าทีตำหนิต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ให้ข้อมูลแหล่งช่วยเหลือ สามารถนำไปสู่การหลุดพ้นจากความรุนแรงได้ตั้งแต่การป้องกันจนถึงการร่วมแก้ไขและยุติปัญหาความรุนแรง พยาบาลผดุงครรภ์ต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างพลังความเข้มแข็ง โดยผ่านการร่วมคิดและตัดสินใจของสตรีตั้งครรภ์ เพื่อให้สามารถหลุดพ้นจากความรุนแรง รวมทั้งเคารพในเอกลักษณ์ของสตรีตั้งครรภ์ กลยุทธ์ในการช่วยเหลือสตรีที่ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว มีเป้าหมายลดผลกระทบระยะสั้นและระยะยาว ช่วยให้สตรีตั้งครรภ์ปลอดภัยพร้อมฟื้นฟูพลังความเข้มแข็งเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงให้สามารถยุติปัญหาความรุนแรงได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กันยปริณ ทองสามสี และอิสระ ทองสามสี. (2562). ผลของความรุนแรงในครอบครัวจากการดื่มสุรา: บทวิเคราะห์ข่าวหนังสือพิมพ์ระหว่างปี 2554-2558. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 12(1), 61-90.
- เกศกานดา รศจิ้น และมนตรี กรรพุมมาลย์. (2560). กระบวนการเรียนรู้การจัดการปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมของวัยรุ่นหญิงที่รับบริการที่ศูนย์เยาวชนแห่งหนึ่งในภาคเหนือ. วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ, 10(3), 108-126.
- คณิต ณ นคร. (2556). กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ชลาศัย กันมินทร์. (2562). ความรุนแรงในครอบครัว: ปัญหาและแนวทางป้องกัน. เรียกใช้เมื่อ 9 มีนาคม 2564 จาก <https://rsucon.rsu.ac.th/files/proceedings/nation2019/NA19-136.pdf>
- ดารา การะเกสร และวินิภาญจน์ คงสุวรรณ. (2558). การพัฒนารูปแบบการฟื้นฟูภาวะวิกฤตสุขภาพจิตสำหรับสตรีหม้าย ที่เผชิญอาการโรคเครียดหลังเหตุการณ์สะเทือนขวัญจากสถานการณ์ความรุนแรง ชายแดนภาคใต้. เรียกใช้เมื่อ 4 มีนาคม 2564 จาก <file:///C:/Users/Administrator/Downloads/38378-Article%20Text-87352-1-10-20150818.pdf>

- ทักษิณา ทินนา และกิตติภักดิ์ เจริญขวัญ. (2560). Sexual assault. เรียกใช้เมื่อ 16 มีนาคม 2564 จาก https://w1.med.cmu.ac.th/obgyn/index.php?option=com_content&view=article&id=1316:
- ไทยรัฐออนไลน์. (2563). ปลัด พม.เร่งสร้างผลงานลบแผลทุจริต เน้นแก้ความรุนแรงในครอบครัว. เรียกใช้เมื่อ 4 มีนาคม 2564 จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/1972867>
- ธีรภูมิ นิลเพ็ชร. (2561). ความรุนแรงในครอบครัว: การวิเคราะห์สาเหตุและการป้องกันปัญหาในสังคมไทย. เรียกใช้เมื่อ 4 มีนาคม 2546 จาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/BSRI/article/view/113160>
- นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาบ้านครอบครัว. (2560). รายละเอียดนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาบ้านครอบครัว พ.ศ. 2560 – 2564. เรียกใช้เมื่อ 23 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.moj.go.th/view/7762>
- นันทวัช สิริธิรักษ์. (2558). จิตเวชศิริราช. กรุงเทพฯ : ประยูรสาส์นไทย การพิมพ์.
- บุหงา ตโนภาส. (2562). การจัดการปัญหาความรุนแรงในชีวิตคู่: จากความเข้าใจสู่การเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งให้กับสตรี. วารสารพยาบาลสหราชอาณาจักร, 12(1), 80-95.
- เบญจพร ปัญญาียง. (2564). น่าห่วง! สถิติความรุนแรงในหญิงตั้งครรภ์สูง-เสี่ยงซึมเศร้า. เรียกใช้เมื่อ 4 มีนาคม 2546 จาก http://hpc4.anamai.moph.go.th/mobile_detail.php?cid=19&nid=371
- พูนสุข มาตรังสรรค์. (2559). การจัดการความรุนแรงในครอบครัวเชิงพุทธบูรณาการ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 4(1), 221-242.
- รพีพร โรจน์แสงเรือง. (2564). การดูแลผู้หญิงตั้งครรภ์ที่ได้รับอุบัติเหตุ (Trauma in Pregnancy). เรียกใช้เมื่อ 4 มีนาคม 2546 จาก <http://www.wongkarnpat.com/viewpat.php?id=1384>
- สัญญาพงศ์ ลิ้มประเสริฐ และคณะ. (2563). การตกเป็นเหยื่อความรุนแรงทางเพศของเด็กและเยาวชน. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(9), 230-246.
- Stark, L. & Landis, D. (2016). Violence against children in humanitarian settings: A literature review of population- based approaches. Social Science & Medicine, 152(2016), 125-137.

การสร้างฐานกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการพึ่งตนเองในชุมชนบ้านคีรีวง
เพื่อเข้าสู่บทเรียนรายวิชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
กับการพัฒนาชุมชน*

BUILDING A SELF-RELIANCE LEARNING ACTIVITY BASE IN
BAN KHIRI WONG COMMUNITY APPROACH THE LESSONS ON
PHILOSOPHY OF PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY FOR
COMMUNITY DEVELOPMENT

จิตติมา ดำรงวัฒนะ

Jittima Damrongwattana

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: jittima_dam@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างฐานกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการพึ่งตนเอง และ 2) แนวทางส่งเสริมการสร้างฐานกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการพึ่งตนเองในชุมชนบ้านคีรีวงเพื่อเข้าสู่บทเรียนรายวิชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาชุมชน โดยเลือกใช้วิธีการศึกษาแบบผสมผสานนำเสนอผลข้อมูลเชิงปริมาณ ที่มีผลข้อมูลเชิงคุณภาพยืนยันสนับสนุน การกลุ่มประชากรเลือกแบบเจาะจง คือ นักศึกษา จำนวน 269 คนเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยเครื่องมือแบบสอบถาม ด้านข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลคือ คณะกรรมการกลุ่มอาชีพในชุมชน จำนวน 21 คน เก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ นำเสนอผลเชิงพรรณนา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างฐานกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการพึ่งตนเองในชุมชนบ้านคีรีวงเพื่อเข้าสู่บทเรียนรายวิชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาชุมชน โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.47$, $\sigma = 0.56$) เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การพึ่งพาตนเองทางด้านสังคม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.63$, $\sigma = 0.47$) 2) การพึ่งพาตนเองทางด้านเทคโนโลยี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.55$, $\sigma = 0.51$) 3) การพึ่งพาตนเองทางด้านจิตใจ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.44$, ค่า $\sigma = 0.66$) แนวทางส่งเสริมการสร้างฐานกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการพึ่งตนเองในชุมชนบ้านคีรีวงเพื่อเข้าสู่บทเรียนรายวิชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย 1) การสร้างฐานกิจกรรม

* Received 16 November 2020; Revised 20 August 2021; Accepted 24 August 2021

ระดับครอบครัว โดยสร้างจิตสำนึกรักษ์ท้องถิ่น พัฒนาฝีมืออาชีพภายในครอบครัวแล้วถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านทักษะอาชีพ 2) การสร้างฐานกิจกรรมระดับองค์กรชุมชน จุดเริ่มต้นด้วยการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) การสร้างฐานกิจกรรมระดับชุมชน ด้วยวิธีการจัดการความรู้ในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ฐานกิจกรรมการเรียนรู้, การพึ่งตนเองในชุมชน, ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, การพัฒนาชุมชน

Abstract

The Objectives of this research article were to 1. to study the factors affecting the self-reliance learning activity base construction and 2. Guidelines for promoting the building of self-reliance learning activities in Ban Khiri Wong community to enter Lesson Course Philosophy of Sufficiency Economy and Community Development Using a blended study method from quantitative data. And studying the qualitative data to support The population selection was 269 students. The quantitative data were collected by a questionnaire tool. The analyzed data were mean and standard deviation. Along with the qualitative data, the main informants were community leaders and the career group committee. Choose a specific type of 21 people. The tools used were interview and descriptive presentations. The study found that Factors affecting the creation of a self-reliance learning activity base in Ban Khiriwong community to access the lessons of philosophy of sufficiency economy and community development. Overall all aspects It was at a high level ($\mu = 4.47$, $\sigma = 0.56$), respectively, as follows: 1) Social self-reliance. at the highest level ($\mu = 4.63$, $\sigma = 0.47$) 2) self-sufficiency in technology at the highest level ($\mu = 4.55$, $\sigma = 0.51$) 3) Psychological self-reliance. At a high level ($\mu = 4.44$, $\sigma = 0.66$) etc. Guidelines for promoting the creation of a learning activity base on self-reliance in Ban Khiriwong community for entry into the philosophy of sufficiency economy and community development coursework consisted of: 1) building an activity base at the family level; by creating a spirit of local conservation Develop professional skills within the family and then pass on the knowledge of professional skills. 2) Build an activity base at the community organization level. Beginning with the application of the Sufficiency Economy Philosophy (3) Building a base for community activities with effective methods of community knowledge management

Keywords: Building an activity base, Self-reliance in community, Philosophy of Sufficiency Philosophy of Sufficiency Economy, Community Development

บทนำ

การพึ่งพาตนเองของชุมชนประกอบไปด้วย (TERMS) คือ การพึ่งตนเองทางด้านเทคโนโลยี (Technology Self-reliance : T) หมายถึง ชุมชนสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการทอผ้าไหม หรือรวมถึงการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน เป็นการพึ่งพาเทคโนโลยีของตนเอง ในลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดซึ่งมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับเศรษฐกิจสังคมการพึ่งพาตนเองทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Self-reliance : E) ชุมชนสามารถดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจได้ด้วยตนเอง โดยที่ประชาชนในชุมชนมีอาชีพเลี้ยงตัวเอง ให้มีรายได้พอเพียง สามารถซื้ออาหาร หรือปัจจัย 4 อย่างของการประกอบอาชีพที่อยู่ในรูปแบบความพอดี พอเพียง ไม่เน้นผลประโยชน์ที่เป็นวัตถุกำไร แต่เน้นที่การพึ่งตัวเองเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (เกษมา พานแก้ว, 2551) การพึ่งตนเองในด้านทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resource Self-reliance : R) เป็นการพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลักด้านทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่มีอยู่ธรรมชาติในชุมชนเป็นการดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานความคิดของการอยู่ร่วมกัน มองเห็นธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติที่เกื้อกูลซึ่งกัน และกันเอื้อต่อการอนุรักษ์ และรักษาสิ่งแวดล้อมให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน การพึ่งพาตนเองทางด้านจิตใจ (Mental Self-reliance : M) หมายถึง ในชุมชนนั้นมีบุคคลที่มีจิตใจเข้มแข็ง และมั่นใจว่าจะช่วยตนเองพึ่งพาตนเองได้ และยังรู้จักพอ ไม่โลภมากเกินไป หรืออยากได้อะไรเกินความสามารถของตนหรือการพัฒนาชีวิตให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นการที่บุคคลพึ่งตนเองได้ทางจิตใจแล้วยังจะเป็นรากฐานของการพึ่งตนเองเป็นแนวทางการพึ่งธรรมะเป็นหลัก อันจะก่อให้เกิดความเมตตากรุณา เอื้ออารีต่อกัน ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูล

ในขณะที่การพึ่งตนเองในทางด้านสังคม/วัฒนธรรม (Social-Culture Self-reliance : S) เป็นการให้ความสำคัญของประเพณีภายในท้องถิ่นเป็นหลัก การรักษาสืบทอดประเพณีของท้องถิ่นจะมีผลต่อการสร้างจิตสำนึกให้เกิดความรักท้องถิ่น โดยมีประเพณีเป็นสิ่งเชื่อมโยงความเป็นปึกแผ่นของสังคมในภาคชนบทที่มีผลถึงความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างประโยชน์ต่อส่วนรวมการพึ่งตนเองในทางมีส่วนร่วม (Participation Action Research) เป็นส่วนหนึ่งของหลักการ PAR (Participation Action Research) คือ การดำเนินการพัฒนา และวิจัยการพัฒนาพร้อม ๆ กันไป โดยทั้งเจ้าหน้าที่พัฒนา และประชาชนช่วยกันดำเนินการ เพื่อให้ดำเนินงานไปตามเป้าหมายที่วางไว้ และร่วมประเมินกิจกรรมที่ชุมชนได้กำหนดขึ้นเองอันก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และการพึ่งตนเองในทางด้านการจัดการ (Management Self-reliance : M) เป็นการพัฒนาชุมชนแบบจัดการ

ซึ่งประกอบด้วย การรู้จักตนเอง หรือศึกษาตนเอง เพื่อให้ชุมชนรู้ว่า สภาพชุมชนมีความต้องการอะไรบ้าง การส่งเสริม การศึกษาอบรม เพราะหลักการจัดการทั่วไป ต้องมีการวางแผน การจัดทำลัคน การลงมือ ดำเนินการ และการประเมินผล ซึ่งจะต้องได้รับการศึกษาอบรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และเข้าใจ อันนำไปสู่การคิด การตัดสินใจ และนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ และการสร้างกลุ่มเพื่อช่วยตนเอง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2542)

สำหรับหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง หรือ “ชุมชนบ้านคีรีวง” เป็นหมู่บ้านแห่งการศึกษาเรียนรู้ ที่แสดงให้เห็นถึงรากฐานด้านศักยภาพของคนในชุมชน ที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยเริ่มต้นจากสถาบันครอบครัวของแต่ละครัวเรือน ซึ่งได้คิดที่จะเปลี่ยนแปลงจากสิ่งเดิมที่กระทำอยู่นั้น เช่น จากการซื้อพืชผักสวนครัวในท้องตลาด หันมาปลูกพืชผักสวนครัวที่บริเวณบ้านของตนเองเพื่อบริโภค การลดค่าใช้จ่ายของคนในครอบครัวโดยการทำบัญชีครัวเรือน ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการพึ่งตนเอง เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ขณะเดียวกันแต่ละครัวเรือนสามารถพึ่งตนเอง หลักการพึ่งพาตนเองภายในชุมชนจึงหมายความว่ารวมถึงเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง จากการประกอบสัมมาอาชีพของชาวบ้านที่เน้นการช่วยเหลือ ร่วมมือกันในรูปกลุ่มกิจกรรมการเกษตร ต่อเนื่องการเกษตร และนอกภาคเกษตรในระดับครอบครัว เพื่อพอกินพอใช้ และกิจกรรมกลุ่มอาจขยายสู่ระดับชุมชน และสู่ภูมิภาคในอนาคต ในการนี้ได้เน้นจุดหมายเพื่อให้คนมีความสุข และชุมชนมีความเข้มแข็ง เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ในลักษณะ “ตนนั้นแหละเป็นที่พึ่งแห่งตน” เป็นที่ตั้ง โดยคำนึงถึงสภาพภูมิศาสตร์ และทรัพยากรท้องถิ่น เศรษฐกิจชุมชน อันประกอบด้วยกิจกรรมทางการผลิต กิจกรรมทางการขายผลผลิต กิจกรรมการซื้อ และการบริโภคของชุมชน ทั้งนี้การสร้างฐานกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการพึ่งตนเอง เน้นความรู้จากครอบครัว และภายในชุมชนร่วมกันใช้เครือข่ายทุกภาคส่วน แต่ที่เน้น “คน” เป็นผู้ขับเคลื่อนกิจกรรมในชุมชน และให้เกิดความยั่งยืนของการพึ่งตนเอง รวมถึงต้องมีการศึกษากระบวนการพัฒนาชุมชนสู่วิถีพอเพียง (อัยวี วีระพันธ์พงศ์, 2557)

ทั้งนี้เพื่อการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาชุมชนสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง มีขั้นตอนได้แก่ การศึกษาชุมชน การวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และความต้องการของชุมชน การวางแผนโครงการพัฒนาชุมชน การดำเนินการพัฒนาชุมชน การติดตาม และประเมินผล (จิราณีย์ พันมูล, 2554) ในลักษณะการทำงานร่วมกันเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน มีแนวทางร่วมกัน คือ กำหนดความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างกัน ขณะที่ภาครัฐควรมีบทบาทในการทำหน้าที่กระตุ้นเพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในลักษณะการสร้างงานร่วมกัน (Blatchford, E., 1994)

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา ผู้วิจัยมีความต้องการที่จะศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างฐานกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการพึ่งตนเองในชุมชนบ้านคีรีวงเพื่อเข้าสู่บทเรียนรายวิชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาชุมชน และการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ

องค์ประกอบของการพึ่งพาตนเองของชุมชนปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการจัดการตนเองภายในชุมชนภายใต้ฐานคิดเศรษฐกิจของชุมชน สามารถทำให้ชุมชนมีการหมุนเวียนของทรัพยากรชุมชนอย่างสมดุล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างฐานกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการพึ่งตนเองในชุมชนบ้านศรีวังเพื่อเข้าสู่บทเรียนรายวิชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาชุมชน
2. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการสร้างฐานกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการพึ่งตนเองในชุมชนบ้านศรีวังเพื่อเข้าสู่บทเรียนรายวิชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงเชิงปริมาณ และคุณภาพ (Mixed Method) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลที่ย่าง ๆ ไม่ซับซ้อน และการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลที่ละเอียด หรือข้อมูลเชิงลึก

การวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาการสร้างฐานกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการพึ่งตนเองในชุมชนบ้านศรีวังเพื่อเข้าสู่บทเรียนรายวิชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาชุมชน

1. ประชากร คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 - 4 ปีการศึกษา 2/2562 สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช รวมจำนวน 269 คน (รายละเอียดดังตาราง 1)

ตารางที่ 1 จำนวนนักศึกษาชั้นปีที่ 2 - 4 สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน

ชั้นปีที่	จำนวนนักศึกษา (คน)		รวม (คน)
	เพศชาย	เพศหญิง	
2	28	32	60
3	34	38	72
4	64	73	137
รวมทั้งสิ้น			269

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างฐานกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการพึ่งตนเองในชุมชนบ้านศรีวังเพื่อเข้าสู่บทเรียนรายวิชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย 1) การพึ่งพาตนเองทางด้านสังคม 2) การพึ่งพาตนเองทางด้านเทคโนโลยี 3) การพึ่งพาตนเองทางด้านทรัพยากร 3) การพึ่งพาตนเองทางด้านการจัดการ 4) การพึ่งพาตนเองในทางการมีส่วนร่วม 5) การพึ่งพาตนเองทางด้านจิตใจ 6) การพึ่งพาตนเองทางด้านเศรษฐกิจ ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการแปลความหมาย โดยใช้ค่าเฉลี่ยเพื่อจัดกลุ่มแล้วนำคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามมาจัดกลุ่ม แบ่งระดับเป็น 5 ระดับ (สงศรี ชมภูวงศ์, 2554) ได้แก่

คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00	หมายถึง ปัจจัยที่มีผลในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50	หมายถึง ปัจจัยที่มีผลในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50	หมายถึง ปัจจัยที่มีผลในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.50	หมายถึง ปัจจัยที่มีผลในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50	หมายถึง ปัจจัยที่มีผลในระดับน้อยที่สุด

3. การรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการเรียนการสอน ในรายวิชา เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านคีรีวง ชุมชนบ้านคีรีวง หมู่ที่ 5 ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีจำนวน 3 ฐานการเรียนรู้ คือ กลุ่มบ้านสมุนไพรคีรีวง กลุ่มลูกไม้ กลุ่มผ้ามัดย้อมคีรีวง 2) การสำรวจพื้นที่และผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม และรับแบบสอบถามคืนทันทีเมื่อกรอกแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว 3) นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ และสรุปผล (สุวิมล ว่องวานิช, 2557)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้ลงพื้นที่มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการสร้างฐานกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการพึ่งตนเองในชุมชนบ้านคีรีวงเพื่อเข้าสู่บทเรียนรายวิชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาชุมชน

1. ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 2 กลุ่ม รวมจำนวนทั้งสิ้น 21 คน ดังนี้

1.1 ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน นักพัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 1 คน เลือกแบบเจาะจงเฉพาะผู้ที่ส่งเสริมและพัฒนาเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง

1.2 ประธานและคณะกรรมการกลุ่มอาชีพ จำนวน 4 กลุ่ม กลุ่มละ 4 คน รวมจำนวน 16 คน ได้แก่ กลุ่มบ้านสมุนไพรคีรีวง กลุ่มผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มลูกไม้ และกลุ่มทุเรียนห่อกาบหมาก โดยเลือกแบบเจาะจงเฉพาะกลุ่มอาชีพดำเนินการกลุ่มอาชีพมาแล้วไม่ต่ำกว่า 10 ปี และเป็นกลุ่มอาชีพที่ยึดหลักเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองในการดำเนินงาน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการสร้างฐานกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการพึ่งตนเองในชุมชนบ้านคีรีวงเพื่อเข้าสู่บทเรียนรายวิชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย 1) การสร้างฐานกิจกรรมเริ่มจากครอบครัว 2) การสร้างฐานกิจกรรมเริ่มคณะกรรมการองค์กรชุมชนหรือระบบการจัดการในระดับชุมชน และ 3) การสร้างฐานกิจกรรมเริ่มจากความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนหรือเครือข่ายองค์กรชุมชน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) การสำรวจพื้นที่เพื่อทราบข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มามีความละเอียดครอบคลุมประเด็นที่ต้องการจะศึกษา 2) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ที่จัดเตรียมไว้ 3) นำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ และสรุปผล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เพื่อการสนับสนุนข้อมูลปรากฏการณ์ เชิงพื้นที่มาประกอบกับการทบทวนวรรณกรรม นำมาทำการประมวล และวิเคราะห์เชิงพรรณนาเพื่อสรุปเป็นผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การสร้างฐานกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการพึ่งตนเองในชุมชนบ้านคีรีวงเพื่อเข้าสู่บทเรียนรายวิชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาชุมชน พบว่า

1.1 โดยรวมทุกด้าน ได้แก่ การพึ่งพาตนเองทางด้านสังคม การพึ่งพาตนเองทางด้านเทคโนโลยี การพึ่งพาตนเองทางด้านทรัพยากร การพึ่งพาตนเองด้านการจัดการ การพึ่งพาตนเองในทางมีส่วนร่วม การพึ่งพาตนเองทางด้านจิตใจ และการพึ่งพาตนเองทางด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.47, \sigma = 0.56$) รายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพึ่งพาตนเองทางด้านสังคม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.63, \sigma = 0.47$) รองลงมา คือ ด้านการพึ่งพาตนเองทางด้านเทคโนโลยี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.55, \sigma = 0.51$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการพึ่งพาตนเองทางด้านทรัพยากร อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.38, \sigma = 0.66$) ตามลำดับ

1.2 ด้านการพึ่งพาตนเองทางด้านสังคม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.63, \sigma = 0.47$) รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สามารถให้ความสำคัญต่อชุมชนเพื่อเป็นสื่อเชื่อมโยงความเป็นปึกแผ่นของคนในชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.70, \sigma = 0.45$) รองลงมา คือ ให้ความสำคัญกับท้องถิ่นของตนเองเพื่อความสามัคคีในชุมชนได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.70, \sigma = 0.46$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ให้ความสำคัญต่อสังคมที่ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มกัน เพื่อสร้างประโยชน์ต่อส่วนรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.60, \sigma = 0.49$) ให้ความสำคัญของคนในครอบครัว และคนอื่นได้เพื่อเป็นการสร้างความสามัคคีอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.60, \sigma = 0.49$) และให้ความสำคัญกับท้องถิ่นที่มีผลต่อการสร้างจิตสำนึกให้เกิดการรักท้องถิ่นได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.60, \sigma = 0.48$) เท่ากัน ตามลำดับ

1.3 ด้านการพึ่งพาตนเองทางด้านเทคโนโลยี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.55, \sigma = 0.51$) รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ให้ความสำคัญต่อเทคโนโลยีพื้นบ้าน เพื่อมีความเหมาะสมสอดคล้องกับเศรษฐกิจสังคม โดยไม่ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.69, \sigma = 0.45$) รองลงมา คือ เทคโนโลยีช่วยให้

เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างดี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.60$, $\sigma = 0.49$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ เทคโนโลยีมิใช่เพียงแค่เครื่องมือสมัยใหม่ แต่เป็นการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาประยุกต์ใช้ให้เกิดความทันสมัย อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.39$, $\sigma = 0.48$) ตามลำดับ

1.4 ด้านการพึ่งพาตนเองทางด้านการทรัพยากร อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.38$, $\sigma = 0.66$) รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ไม่สามารถทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสียความสมดุล ซึ่งเป็นการดำรงชีวิต อยู่บนพื้นฐานของการอยู่บนพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันได้อย่างเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.60$, $\sigma = 0.49$) และข้อที่ 5 สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่เกื้อกูลซึ่งกันและกันได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.60$, $\sigma = 0.49$) เท่ากัน รองลงมา คือ มีความยึดมั่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.30$, $\sigma = 0.78$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สามารถนำทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ ป่า สัตว์บก และสัตว์น้ำ รวมทั้งแร่ธาตุต่าง ๆ ที่มีค่ามาใช้ประโยชน์ได้ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.20$, $\sigma = 0.60$) ตามลำดับ

1.5 ด้านการพึ่งพาตนเองทางด้านการจัดการ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.45$, $\sigma = 0.51$) รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ได้รับการศึกษาอบรมเกิดการเรียนรู้และเข้าใจ อันนำไปสู่การคิด การตัดสินใจ และนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.79$, $\sigma = 0.40$) รองลงมา คือ รู้สภาพปัญหา ความต้องการของคนในชุมชนเพื่อสามารถหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.60$, $\sigma = 0.49$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีการส่งเสริมเกี่ยวกับการศึกษา/อบรม/โดยต้องมีการวางแผนการจัดกำลังคน การลงมือ ดำเนินการ และการประเมินผล อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.89$, $\sigma = 0.70$) ตามลำดับ

1.6 ด้านการพึ่งตนเองในทางการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.45$, $\sigma = 0.50$) รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีส่วนร่วมในการประเมินกิจกรรมของชุมชนได้อย่างหลากหลาย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.60$, $\sigma = 0.49$) รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ต่อการพัฒนาชุมชน อันก่อให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนที่ดีขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.49$, $\sigma = 0.50$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สามารถดำเนินงานกับคนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.30$, $\sigma = 0.64$) ตามลำดับ

1.7 ด้านการพึ่งพาตนเองทางด้านจิตใจ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.44$, $\sigma = 0.66$) รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รู้จักพอประมาณ ไม่โลภมาก หรืออยากได้อะไรเกินความสามารถของตนเอง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.70$, $\sigma = 0.45$) รองลงมา คือ มีความเอื้ออารีต่อกัน และให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เพื่อการพัฒนาด้านจิตใจ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.50$, $\sigma = 0.50$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อที่ 1 มีจิตใจเข้มแข็ง

และมั่นใจในตนเอง มีศักยภาพที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.21$, $\sigma = 0.86$) ตามลำดับ

1.8 ด้านการพึ่งพาตนเองทางด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.40$, $\sigma = 0.67$) รายชื่อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สามารถซื้อสิ่งของ ยารักษาโรค เพื่อรับการรักษายาบาล พร้อมทั้งการรักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงได้ และสามารถซื้ออุปกรณ์ทางการศึกษาในการพัฒนาตนเอง และบุตรหลานเพื่อให้มีความกระตือรือร้นในการเรียนเพิ่มมากขึ้นได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.50$, $\sigma = 0.66$) เท่ากัน รองลงมา คือ มีอาชีพเลี้ยงตนเอง ให้มีรายได้เพียงพอ ต่อการซื้ออาหารหรือปัจจัย 4 ได้อย่างพอเพียง อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.40$, $\sigma = 0.66$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สามารถประกอบอาชีพได้อย่างพอเพียง และไม่เน้นผลประโยชน์ที่เป็นวัตถุกำไร อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.30$, $\sigma = 0.77$) และสามารถดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้ด้วยตนเอง เน้นการพึ่งตนเองเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มากกว่าการแข่งขันเชิงธุรกิจ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.30$, $\sigma = 0.63$)

2. แนวทางส่งเสริมการสร้างฐานกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการพึ่งตนเองในชุมชนบ้านศิรีวงเพื่อเข้าสู่บทเรียนรายวิชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาชุมชน ผลการวิจัยพบว่า

2.1 การสร้างฐานกิจกรรมเริ่มจากครอบครัว เป็นการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีให้แก่คนในครอบครัว ให้รักชุมชนของตนเอง การวางรากฐานทางความคิด การพัฒนาฝีมืออาชีพให้แก่ครอบครัว เพื่อเป็นการเชิดชูความรู้ท้องถิ่น ที่มีเฉพาะในชุมชนศิรีวง จะทำให้เกิดจุดเด่นของชุมชนได้เป็นอย่างดี ครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นสถาบันแรกที่จะต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาทางเศรษฐกิจในชุมชน เพราะชุมชนนั้นอยู่ไม่ได้ หากคนในชุมชนไม่มีความร่วมมือในการพัฒนา ไม่มีความสามัคคีในหมู่คณะ และหากเป็นเช่นนั้น ก็จะไม่สามารถพัฒนาสู่ชุมชนพึ่งตนเองได้ การพึ่งตนเองนั้นอันดับแรกครอบครัวจะต้องสามารถหาเลี้ยงบุคคลในครอบครัวได้ และถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ลูกหลานเพื่อที่จะทำให้อุบลกุลหลานนำความรู้ไปใช้ในอนาคตจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาในขั้นต่อไปคือการพัฒนาทางด้านชุมชน

2.2 การสร้างฐานกิจกรรมเริ่มคณะกรรมการองค์กรชุมชน หรือระบบการจัดการในระดับชุมชน เป็นการพัฒนาชุมชน โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่มีคำกล่าวว่า ใช้ “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนา ระบบการจัดการของชุมชนก็เช่นกันจะต้องพัฒนา ตัวบุคคลในชุมชนให้เกิดความรัก ความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการยอมรับทางด้านความคิดร่วมกันอย่างอย่างเป็นธรรม ซึ่งจะสามารถจัดระบบในชุมชนได้ การมีผู้นำในการพัฒนาชุมชนจะสามารถทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาที่รวดเร็ว เพราะมีแกนนำในการพัฒนา ที่สามารถติดต่อหน่วยงานภายนอกได้ การจัดการชุมชนผู้นำชุมชนต้องมีคณะกรรมการในการดูแล จัดสรรในเรื่องที่

เกิดขึ้นภายในชุมชน เช่น การจัดสร้างกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชน การจัดสร้างกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติของชุมชน และการจัดสร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เป็นต้น จะทำให้ชุมชนเกิดการขยายตัวของระบบการจัดการเป็นอย่างดีโดยคนในชุมชนเป็นผู้ดูแลด้วยตนเองและเป็นคณะกรรมการด้วยตนเอง หรืออาจมีภาครัฐท้องถิ่นมาช่วยส่งเสริมทางด้านความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ก็ได้ จะทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างเป็นระบบ คนในชุมชนก็จะเป็นเจ้าของชุมชนอย่างแท้จริง ทำให้คนในชุมชนมีอาชีพโดยไม่ต้องออกไปทำงานนอกชุมชน และทำให้เศรษฐกิจมีการหมุนเวียนภายในชุมชนได้เป็นอย่างดี

2.3 การสร้างฐานกิจกรรมเริ่มจากความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนหรือเครือข่ายองค์กรชุมชน โดยใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช อันเกิดมาจากสภาพปัญหาที่ทำให้คนในชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดของตนเอง ด้วยการนำปัญหาที่เกิดขึ้นมาแก้ไขให้เป็นรายได้ของชุมชน ซึ่งชุมชนศรีวังนั้นถือเป็นชุมชนหนึ่งที่เคยประสบอุทกภัยเมื่อปีพ.ศ. 2531 ที่ทำให้คนในชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจอย่างมาก คนในชุมชนเกิดการพัฒนาคิดแก่วิฤตเป็นโอกาส โดยการร่วมมือกันของคนในชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนแห่งเศรษฐกิจพอเพียง ชาวบ้านเลยจัดตั้งกลุ่มองค์กรต่างภายในชุมชนเพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจแก่คนในชุมชน โดยการสร้างเครือข่ายทั้งภายใน และนอกชุมชนเพื่อเป็นวิถึแห่งการดำเนินระบบเศรษฐกิจของชุมชนและพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้เป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เครือข่ายภายนอกชุมชนได้มีการเข้ามาร่วมกับคนในชุมชนศรีวัง เพื่อพัฒนาให้ชุมชนศรีวังเป็นชุมชนที่มีความพร้อมของการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ การเป็นอยู่ของคนในชุมชน การพัฒนาทางด้านความคิดของคนในชุมชน และการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้สามารถเข้าถึงต่างประเทศได้ เป็นต้น จนทำให้ชุมชนศรีวังในตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นที่รู้จักของคนทั่วประเทศมาจนถึงปัจจุบัน

อภิปรายผล

1. การสร้างฐานกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการพึ่งตนเองในชุมชนบ้านศรีวังเพื่อเข้าสู่บทเรียนรายวิชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาชุมชน โดยรวมทุกด้าน ได้แก่ การพึ่งพาตนเองทางด้านสังคม การพึ่งพาตนเองทางด้านเทคโนโลยี การพึ่งพาตนเองทางด้านทรัพยากร การพึ่งพาตนเองทางการจัดการ การพึ่งพาตนเองในทางการมีส่วนร่วม การพึ่งพาตนเองทางด้านจิตใจ และการพึ่งพาตนเองทางด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.47$, $\sigma = 0.56$) ข้อค้นพบมีความสัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองของชุมชน ได้แก่ 1) การพึ่งพาตนเองทางด้านเทคโนโลยีในลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) การพึ่งพาตนเองทางด้านเศรษฐกิจได้ด้วยตนเอง มีรายได้พอเพียง 3) การพึ่งพาตนเองในด้านทรัพยากรธรรมชาติที่ดำรงชีวิตที่เกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างยั่งยืน 4) การพึ่งพาตนเองทางด้านจิตใจให้จิตใจเข้มแข็ง และมั่นใจว่าพึ่งพา

ตนเองได้ รู้จักพอเพียง เป็นรากฐานของการพึ่งตนเอง 5) การพึ่งตนเองในทางด้านสังคม วัฒนธรรม ให้ความสำคัญของประเพณีภายในท้องถิ่น 6) การพึ่งตนเองในทางการมีส่วนร่วม พัฒนาก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน 7) การพึ่งตนเองในทางด้านการจัดการ เป็นการพัฒนา ชุมชนแบบจัดการตนเอง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2542) กอปรกับการศึกษาเรื่อง รูปแบบการ เรียนรู้ตลอดชีวิตของคนหลายวัยในศูนย์คุ้มโฮมลูกหลานบ้านเหล่าลิ่ง ตำบลบ้านคู้ อำเภอบางสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด มีความสำคัญในการเรียนรู้ การปลูกฝังในงานและอาชีพ และ ยังเป็นการสร้างเครือข่ายทางสังคมต่อไป (มานิตย์ ซาซีย, 2555) ผลการศึกษาจึงสามารถข้อ ยืนยันแนวคิดการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เป็นรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเข้า ไปศึกษาความรู้ได้ด้วยตนเองตามความสนใจ ความสามารถ และการควบคุมการเรียน ด้วยตัวผู้เรียนเอง โดยการประกอบกิจกรรมทางสังคม ซึ่งจะอาศัยสื่อกิจกรรมการสอน แบบประสมจัดภายใต้การส่งเสริมบรรยากาศนอกชั้นเรียน สอดคล้องกับตามความต้องการ ของผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ (กิดานันท์ มลิทอง, 2543)

2. แนวทางส่งเสริมการสร้างฐานกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการพึ่งตนเองในชุมชนบ้านศิริ วงเพื่อเข้าสู่บทเรียนรายวิชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย 1) การสร้างฐานกิจกรรมเริ่มจากครอบครัว ให้รักชุมชนของตนเอง การพัฒนาฝีมืออาชีพให้แก่ ครอบครัว เพื่อเป็น “การเชิดชูความรู้ท้องถิ่น” ให้สามารถหาเลี้ยงบุคคลในครอบครัวได้ และ ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ลูกหลาน 2) การสร้างฐานกิจกรรมเริ่มคณะกรรมการองค์กรชุมชน หรือ ระบบการจัดการในระดับชุมชน เป็นการพัฒนาชุมชนโดยเน้น “คนเป็นศูนย์กลาง” ของการ พัฒนา และยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้เกิดความรัก ความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และคิดร่วมกันอย่างเป็นธรรมในลักษณะการจัดสร้างกลุ่มออมทรัพย์ของ ชุมชน การจัดสร้างกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติของชุมชน และการจัดสร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เป็นต้น ทำให้คนในชุมชนมีอาชีพ ไม่ต้องออกไปทำงานนอกชุมชน และเศรษฐกิจมีการ หมุนเวียนภายในชุมชน 3) การสร้างฐานกิจกรรมเริ่มจากความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน หรือ เครือข่ายองค์กรชุมชน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างการเปลี่ยนแปลงทางความคิดด้วยการนำ ปัญหามาแก้ไขให้เป็นรายได้ของชุมชนในลักษณะ “แก้วิกฤตเป็นโอกาส” โดยความร่วมมือกัน ของคนในชุมชน เป็นวิถีแห่งการดำเนินระบบเศรษฐกิจของชุมชน

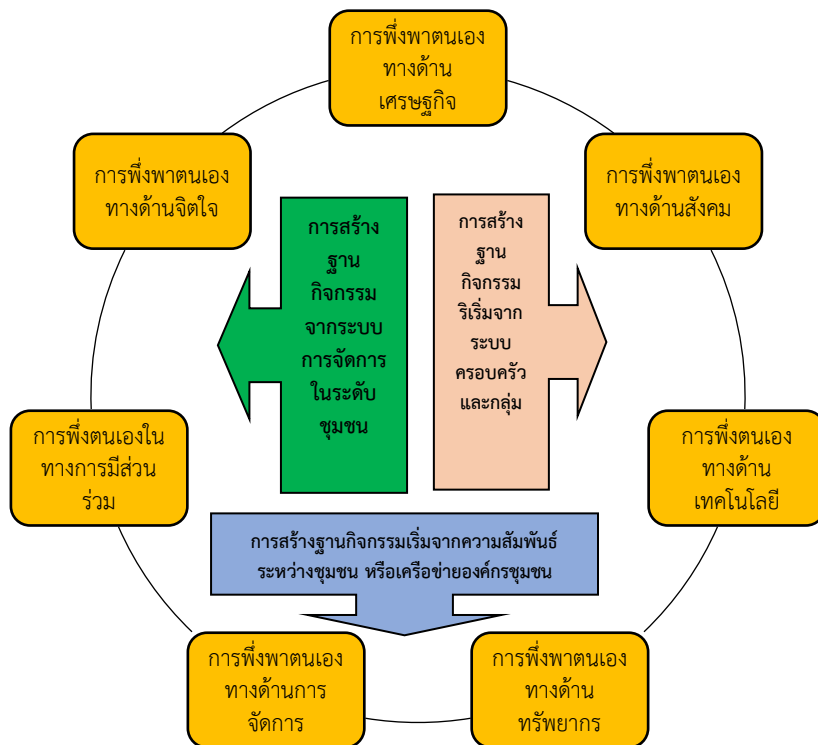
การพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้เป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติร่วมกับ เครือข่ายภายนอกชุมชน พบว่า การสร้างฐานกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการพึ่งตนเองโดย ความสามารถในการตัดสินใจกระทำกิจการต่าง ๆ เน้นความรู้จากครอบครัว และภายในชุมชน ร่วมกัน ใช้เครือข่ายทุกภาคส่วน ได้แก่ ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานอื่น ๆ แต่ก็นั้น “คน” เป็นผู้ขับเคลื่อนกิจกรรมในชุมชน รวมถึงนำเทคโนโลยีทรัพยากรในชุมชน องค์กรชุมชนความเชื่อมั่นในค่านิยม ศาสนา วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของชุมชนที่เน้น “การแก้ปัญหา” และให้เกิดความยั่งยืนของการพึ่งตนเอง (อัยรวี วีระพันธ์พงศ์, 2557) รวมถึง

ประเด็นการศึกษากระบวนการพัฒนาชุมชนสู่วิถีพอเพียง พบว่า การขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาชุมชนสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง มีขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การศึกษาชุมชน การวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการของชุมชน การวางแผนโครงการพัฒนาชุมชน การดำเนินการพัฒนาชุมชน การติดตาม และประเมินผลพอเพียง (จิราณีย์ พันมูล, 2554) พบว่า การทำงานร่วมกันเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน มีแนวทางร่วมกัน คือ กำหนดความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติเพื่อให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างกัน ซึ่งมุ่งเน้นไปที่ชุมชนท้องถิ่น ขณะที่ภาครัฐควรมีบทบาทในการทำหน้าที่กระตุ้นเพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในลักษณะการสร้างงานที่มีความยั่งยืน (Blatchford, E., 1994) กล่าวคือ การศึกษาเป็นกระบวนการตลอดชีวิต ไม่มีกำหนดเวลาตายตัวในการเข้ารับการศึกษาและการสำเร็จการศึกษา จะอยู่ในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการมากขึ้น เพื่อจะได้เข้าถึงแต่ละบุคคลเพิ่มขึ้น การศึกษาระบบจะมีความหมายมากขึ้นและจะผสมกลมกลืนเกี่ยวข้องกับสิ่งที่จะนำไปใช้หลังจากสำเร็จการศึกษา ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ อย่างมากมายในการผลิตสื่อการเรียนการสอน ระบบสารสนเทศ ส่งผลต่อความเชื่อมั่นทางด้านค่านิยม ศาสนา วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของชุมชน และให้เกิดความยั่งยืนของการพึ่งตนเอง (Peter, J., 2007)

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาเรื่อง การสร้างฐานกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการพึ่งตนเองในชุมชนบ้านศิรีวง เพื่อเข้าสู่บทเรียนรายวิชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาชุมชน สามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ได้ ดังแผนภูมิ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างฐานกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการพึ่งตนเอง
ในชุมชนบ้านคีรีวงเพื่อเข้าสู่บทเรียนรายวิชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาชุมชน
(Factors Affecting The Creation of a Self-Reliance Learning Activity Base
In Ban Khiriwong Community to Enter The Philosophy Lesson of Sufficiency
Economy And Community Development)

จากภาพที่ 1 สามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ ได้แก่ ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างฐานกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการพึ่งตนเองในชุมชน ได้แก่ การพึ่งพาตนเองทางด้านสังคม การพึ่งพาตนเองทางด้านเทคโนโลยี การพึ่งพาตนเองทางด้านการทรัพยากร การพึ่งพาตนเองทางด้านการจัดการ การพึ่งพาตนเองในทางการมีส่วนร่วม การพึ่งพาตนเองทางด้านจิตใจ และการพึ่งพาตนเองทางด้านเศรษฐกิจ ทั้งนี้แนวทางส่งเสริมการสร้างฐานกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการพึ่งตนเองในชุมชน ประกอบด้วยการสร้างฐานกิจกรรมเริ่มจากครอบครัว ให้รักชุมชนในลักษณะการเชิดชูความรู้ท้องถิ่น และพร้อมที่ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ลูกหลานได้ ในขณะที่การสร้างฐานกิจกรรมเริ่มคณะกรรมการองค์กรชุมชน หรือระบบการจัดการในระดับชุมชน โดยเน้นคนเป็นศูนย์กลางที่ต่อยอดการคิดร่วมกันเพื่อสร้างงานและอาชีพที่เชื่อมโยงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

รวมทั้งการสร้างฐานกิจกรรมเริ่มจากความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน/เครือข่ายองค์กรชุมชน เน้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาเพื่อแก้วิกฤตเป็นโอกาสภายใต้ร่วมมือกันทุกภาคส่วน

สรุปผล/ข้อเสนอแนะ

1. ด้านปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างฐานกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการพึ่งตนเองในชุมชน บ้านศรีวังเพื่อเข้าสู่บทเรียนรายวิชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาชุมชน ในด้านการพึ่งพาตนเองทางด้านสังคม การพึ่งตนเองทางด้านเทคโนโลยี การพึ่งพาตนเองทางด้านทรัพยากร การพึ่งพาตนเองทางด้านการจัดการ การพึ่งตนเองในทางการมีส่วนร่วม การพึ่งพาตนเองทางด้านจิตใจ และการพึ่งพาตนเองทางด้านเศรษฐกิจโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.47, \sigma = 0.56$) รายด้านได้แก่ 1) การพึ่งพาตนเองทางด้านสังคมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.63, \sigma = 0.47$) 2) การพึ่งตนเองทางด้านเทคโนโลยี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.55, \sigma = 0.51$) 3) การพึ่งพาตนเองทางด้านทรัพยากร อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.38, \sigma = 0.66$) 4) การพึ่งพาตนเองทางด้านการจัดการ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.45, \sigma = 0.51$) 5) การพึ่งตนเองในทางการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.45, \sigma = 0.50$) 6) การพึ่งพาตนเองทางด้านจิตใจ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.44, \sigma = 0.66$) และ 7) การพึ่งพาตนเองทางด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.40, \sigma = 0.67$) 2. ด้านแนวทางส่งเสริมการสร้างฐานกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการพึ่งตนเองในชุมชนบ้านศรีวังเพื่อเข้าสู่บทเรียนรายวิชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย 1) การสร้างฐานกิจกรรมเริ่มจากครอบครัว ให้รักชุมชน พัฒนาฝีมืออาชีพให้แก่ครอบครัว เพื่อเป็น “การเชิดชูความรู้ท้องถิ่น” สามารถหาเลี้ยงครอบครัว และถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ลูกหลานได้ 2) การสร้างฐานกิจกรรมเริ่มคณะกรรมการองค์กรชุมชน หรือระบบการจัดการในระดับชุมชน โดยเน้น “คนเป็นศูนย์กลาง” คิดร่วมกันอย่างเป็นธรรมชาติและมีอาชีพ และยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) การสร้างฐานกิจกรรมเริ่มจากความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน หรือเครือข่ายองค์กรชุมชน ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อแก้ปัญหาในลักษณะ “แก้วิกฤตเป็นโอกาส” โดยการร่วมมือกันทุกภาคส่วน จากผลการวิจัย มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างฐานกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการพึ่งตนเอง ได้แก่ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการพึ่งพาตนเองทางด้านทรัพยากร ควรเน้นการพึ่งตนเองเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และนำทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ ป่าสัตว์บก และสัตว์น้ำ รวมทั้งแร่ธาตุต่างมาใช้อย่างประหยัด รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ ควรส่งเสริมการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้ด้วยตนเองในลักษณะการวิจัยเชิงพื้นที่ (Based on Research) ให้มากขึ้น ได้แก่ 1) การดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงกับการแข่งขันเชิงธุรกิจ 2) ท้องถิ่นกับการสร้างจิตสำนึกให้เกิดการรักท้องถิ่น 3) เทคโนโลยีพื้นบ้านที่เหมาะสมกับเศรษฐกิจชุมชน และ

สิ่งแวดล้อม เป็นต้น รวมทั้งการส่งเสริมทางด้านจิตใจ และศักยภาพที่สามารถพึ่งตนเองได้โดยให้ความสำคัญกับการสร้างจิตสำนึกให้เกิดการรักษาท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- กษมา พานแก้ว. (2551). การพึ่งตนเองของสมาชิกสถาบันเกษตรกรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของตำบล วังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- กิดานันท์ มลิทอง. (2543). เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิราณีย์ พันมูล. (2554). กระบวนการพัฒนาชุมชนสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาบ้านนาเวียง อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มานิตย์ ชาศิโย. (2555). รูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนหลายวัยในศูนย์คุ้มโฮมลูกหลานบ้านเหล่าสิง. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สงศรี ชมภูวงศ์. (2554). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยมหามกุฏ.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2542). การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ. กรุงเทพมหานคร: หจก เอ็มเทรตติ้ง.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2557). การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัยรวี วีระพันธ์พงศ์. (2557). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพึ่งตนเองของชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนคลองลัดมะยม เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร. กาฬสินธุ์: วารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์.
- Blatchford, E. (1994). Working together for community economic development in rural Alaska. Economic development review, 12(1), 41.45.
- Peter, J. (2007). Organizational culture and identity. New Delhi: Sage Publication.

แนวทางการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์: กรณีศึกษา ตำบลหนองตอกแป้น
อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์*

THE GUIDELINES FOR THE MANAGEMENT OF ELECTRONIC WASTE
(E-WASTE): A CASE STUDY OF NONG TOK PAN,
YANG TALAT, KALASIN

วิชณู สุมิตสวรค์

Vissanu Zumitzavan

รมณีย์ พินิจ

Rommanee Phinit

กฤติกา สีกรม

Krittika Seegrom

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University, Thailand

E-mail: visszu@kku.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มุ่งนำเสนอแนวทางในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ โดยประยุกต์ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์เชิงลึก และคำถามแบบ กึ่งโครงสร้างในการสัมภาษณ์ โดยผู้ให้ข้อมูล จำนวน 32 คน ซึ่งเป็นประชาชนและผู้นำชุมชน ณ ชุมชนที่ศึกษาและมีส่วนได้ส่วนเสีย กับปัญหาที่กำลังศึกษา และเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ การวิจัยนี้ประยุกต์ใช้ เทคนิคการเลือกหน่วยตัวอย่างแบบเจาะจง และการเลือกหน่วยตัวอย่างตามสะดวก ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลเนื่องจากการตอบคำถามวิจัยจำเป็นต้องได้รับข้อมูลเชิงลึกจากผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงและผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ณ หน่วยศึกษา ในขั้นตอนการสร้างคำถามก่อนการสัมภาษณ์จริง ได้มีการเตรียมคำถามล่วงหน้า โดยการสัมภาษณ์แบบกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกกลุ่มละ 4-5 คน จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 45 คน ประกอบด้วยเพศหญิง จำนวน 22 คน และเพศชาย จำนวน 23 คน ก่อนการเก็บข้อมูลได้มีการทดลองใช้คำถามในการสัมภาษณ์ กับผู้อาศัยในชุมชนและผู้บริหารองค์กร จำนวน 2 คน หลังจากนั้นได้ปรับปรุงคำถามกึ่งโครงสร้างเพื่อให้กระชับมากยิ่งขึ้น อนึ่ง การสัมภาษณ์ได้เริ่มต้นระหว่าง วันที่ 1 ถึง 30 มีนาคม 2563 ระหว่างการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ สมุดจดบันทึก เครื่องบันทึกเสียงดิจิทัล ได้ถูกประยุกต์ใช้เพื่อรวบรวมข้อมูลผลการวิจัย พบว่า การประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำแห่งการ

* Received 1 June 2021; Revised 14 August 2021; Accepted 19 August 2021

เปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งการประยุกต์ใช้นวัตกรรมกระบวนการ และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ในการจัดการปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์สามารถช่วยแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ขอเสนอแนะเชิงปฏิบัติและเชิงวิชาการ และข้อจำกัดได้ถูกนำเสนอในเนื้อหาของงานวิจัยนี้

คำสำคัญ: การจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์, การวิจัยเชิงคุณภาพ, ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์

Abstract

This academic article is to provide recommendations on how to manage the electronic waste (e-Waste). The quantitative approach is applied to collect and analyze data. The in-depth interview is applied to collect data whilst the semi-structured interview is employed to collect the insightful information from the interviewees comprising thirty-two stakeholders. The interviewees are the residents, government officers, and the stakeholders residing in the unit of study and they are the residents who are directly affected by the electronic waste (e-Waste) problems. The Purposive Sampling Strategy and Convenience Sampling Strategy are applied to select the interviewees since they are close to and dealing with the problem investigated in this research. During the process of question preparation, the focus group interview, each group contains 4-5 interviewees, is applied to formulate the semi-structured questions derived from 45 interviewees containing twenty-two females and twenty-three males. Furthermore, the pilot study is applied to ensure the trustworthiness of the research with two interviewees; an officer of the Local Government Organization and a resident in the community. In addition, the semi-structured questions are amended to be more concise. The actual interview has taken place from 1st to 30th March 2020. In addition, during the interview sessions, observations, notebooks, digital voice recorders are utilized to collect data. Finally, the findings indicate that Transformational Leadership, Process Innovation, and Product Innovation are useful to increase levels of satisfaction of the stakeholders in managing the electronic waste (e-Waste). Lastly, the recommendations, implementations, limitations, and suggestions for future research are provided.

Keywords: E-Waste Problem, Qualitative Research Method, The Management of E-Waste

บทนำ

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองตอกแป้น มีปริมาณขยะที่เกิดขึ้นจำนวน 3,601 ตันต่อปี สามารถจำแนกออกเป็น ขยะมูลฝอยทั่วไปทั้งหมด 500 ตันต่อปี ขยะอินทรีย์ 1,000 ตันต่อปี ขยะรีไซเคิล 2,000 ตันต่อปี ขยะอันตราย 1 ตันต่อปี และขยะอิเล็กทรอนิกส์ 100 ตันต่อปี ข้อมูลปี 2559 การสำรวจปริมาณขยะมูลฝอยของกรมควบคุมมลพิษ ในปี 2561 ปริมาณขยะที่เกิดขึ้น 3.45 ตันต่อวัน ปริมาณขยะที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ 2.04 ตันต่อวัน ปริมาณขยะที่กำจัดไม่ถูกวิธี 1.41 ตันต่อวัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2561) ชาวบ้านในตำบลหนองตอกแป้นบางส่วนประกอบอาชีพคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์ จากการเดินทางไปแต่ละพื้นที่/หมู่บ้าน เพื่อรับซื้อขยะอิเล็กทรอนิกส์จากพ่อค้าเร่จากแหล่งภายนอก และนำมาคัดแยกที่โรงคัดแยกขยะ เช่น โฟมที่คัดแยกจากตู้เย็น พลาสติกจากสายไฟ หรือยางรถจักรยานยนต์ โดยใช้การเผาทำลายในการกำจัดขยะ ซึ่งก่อให้เกิดมลพิษและสารตกค้าง อีกทั้งตำบลหนองตอกแป้นอยู่ห่างจากบ่อกำจัดขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด ประมาณ 3-5 กิโลเมตร จึงได้รับผลกระทบจากการเผาทำลายขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลามากกว่า 20 ปี (สยามรัฐออนไลน์, 2561) ทั้งนี้ผลกระทบที่เกิดจากปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม โดยตำบลหนองตอกแป้นเป็นพื้นที่เกษตรอินทรีย์ ซึ่งปลูกข้าวอินทรีย์เพื่อสุขภาพมานานกว่า 10 ปี แต่ผลจากควันพิษจากการเผาทำลายที่ไม่ถูกวิธี ส่งผลให้ผลผลิตข้าวอินทรีย์เสียหายนคุณภาพของเมล็ดข้าวไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งกระทบต่อการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน (กองบรรณาธิการวอยซ์ออนไลน์, 2561)

ขยะอิเล็กทรอนิกส์ คือ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่หมดอายุการใช้งานแล้ว เสื่อมสภาพ ไม่เป็นที่ต้องการ ซึ่งจะกลายเป็นซากผลิตภัณฑ์ (อภิญา กิจเกิดแสง, 2562) คำว่า “ขยะอิเล็กทรอนิกส์” (Electronic Waste) หรือ e-Waste หรือคำที่ใช้อย่างเป็นทางการในทางกฎหมาย คือ “ซากผลิตภัณฑ์ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์” (Waste Electrical and Electronic Equipment: WEEE) ซึ่งปรากฏในกฎระเบียบของสหภาพยุโรป WEEE Directive ย่อมาจาก Directive 2002/96/EC on Waste Electrical and Electronic Equipment (European Commission, 2003) ปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้ผู้บริโภคเปลี่ยนเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์บ่อยมากขึ้น เนื่องจากการแข่งขันทางธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้ราคาถูกลงและหาซื้อได้ง่ายขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดขยะอิเล็กทรอนิกส์จำนวนมากและเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งต้องใช้การกำจัดอย่างถูกวิธี เนื่องจากขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นพิษและไม่สามารถย่อยสลายเองได้ตามธรรมชาติ (สวรยา ธรรมอภิพล และคณะ, 2560)

ผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) หมายถึง ผู้นำควรตระหนักถึงความต้องการของผู้ตามและกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึก และเปลี่ยนแปลงความเชื่อทัศนคติของผู้ตาม สร้างแรงบันดาลใจ ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในภารกิจและวิสัยทัศน์

ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ส่วนรวมและมุ่งที่จะบรรลุเป้าหมายร่วมกัน (นิภาพร ปานสวัสดิ์, 2562) ในด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ชาวบ้านหนองตอกแป้นบางส่วนประกอบอาชีพ คัดแยกขยะ มีการลักลอบเผาขยะเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัว ดังนั้นทาง อบต. หนองตอกแป้นได้มีการส่งเสริมการประกอบอาชีพทำเปเล่ เพื่อสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน และผู้ใหญ่บ้านก็ได้ประกอบอาชีพทำเปเล่เป็นตัวอย่างให้กับคนในชุมชน และเป็นอาชีพที่ไม่ได้สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น ทางด้านการสร้างแรงจูงใจ มีการจัดทีมศูนย์อนามัยมาให้ความรู้เรื่องการค้าแยกขยะต่าง ๆ รวมทั้งขยะอิเล็กทรอนิกส์ เสริมสร้างแรงจูงใจให้กับชาวบ้าน เพื่อชี้ให้เห็นถึงภาพอนาคตที่จะเกิดขึ้นเมื่อกำจัดขยะอย่างถูกวิธี และมีการเรียกประชุมผู้นำชุมชนแต่ละหมู่บ้านเพื่อเป็นแกนนำในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ ทางด้านการกระตุ้นทางปัญญา ผู้นำชุมชนสร้างความตระหนักรู้ให้กับคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการคัดแยกขยะ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการไม่มีกระบวนการคัดแยกที่ดี และปัญหาสุขภาพที่เกิดขึ้นจากการเผาขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่มีสารเคมีอันตราย กระตุ้นให้ช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมภายในหมู่บ้านให้น่าอยู่อาศัย ทางด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีการประชาสัมพันธ์เพื่อจัดประชาคมกับชาวบ้าน เพื่อให้ทราบถึงผลกระทบของแต่ละครัวเรือน และทราบถึงความต้องการของคนในหมู่บ้าน พร้อมทั้งมีการแลกเปลี่ยนความรู้กับทุกคน โดยไม่เพิกเฉยต่อปัญหาของแต่ละครัวเรือน เพื่อหาแนวทางแก้ไขด้วยกัน โดยคำนึงถึงความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการมอบหมายงาน พัฒนาและสนับสนุนการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของส่วนรวมนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ การพัฒนาและนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ ไม่ว่าจะเป็นด้านเทคโนโลยีหรือวิธีการใช้ รวมไปถึงการปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคณะ, 2553) การจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ อาจจะมีอุปกรณ์ช่วยในการคัดแยกประเภทขยะ และนำขยะที่สามารถแปรรูปไปรีไซเคิล อาทิ การแปรรูปจากขยะพลาสติกให้เป็นน้ำมันเชื้อเพลิง การแปรรูปขยะให้เป็นผลิตภัณฑ์วัสดุก่อสร้างจากเศษขยะพลาสติกชุมชน ส่วนขยะที่แปรรูปไม่ได้ก็ต้องมีวิธีจัดการอย่างถูกต้องนวัตกรรมกระบวนการ การประยุกต์ใช้แนวคิด วิธีการ หรือกระบวนการใหม่ ๆ ที่ส่งผลให้กระบวนการผลิต การทำงานโดยรวมมีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด การจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยนำเทคโนโลยี และเครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ ในการกระจายข่าวสารและติดตามปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับขยะอิเล็กทรอนิกส์ อีกทั้งยังสามารถเสนอแนะและปรึกษาหารือกันผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อให้ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นถึงกระบวนการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ประสิทธิภาพ กระบวนการ วิธีการ หรือการกระทำใด ๆ ที่นำไปสู่ผลสำเร็จ โดยใช้ทรัพยากรต่าง ๆ อันได้แก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติ แรงงาน เงินทุน และวิธีการดำเนินการหรือประกอบกิจการ ที่มีคุณภาพสูงสุดในการดำเนินการได้อย่างเต็มศักยภาพ (Tiger, B., 2020) โดยมีการประชุมหารือร่วมกันระหว่างชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากมลพิษ

ซึ่งทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ หาข้อสรุปหรือวิธีการที่ดีที่สุดเพื่อแก้ปัญหาการเผาทำลายขยะอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้มีกระบวนการหรือวิธีการที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย ที่เกี่ยวข้องกับการกำจัดขยะยังมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณและบุคลากรในการบริหารการคัดแยกขยะที่ไม่เพียงพอ ประชาชนบางกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการแยกขยะ แต่ทางภาครัฐหรือชุมชนไม่มีสถานที่จัดให้ทิ้งขยะอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้เกิดการลักลอบเผาทำลายขยะอิเล็กทรอนิกส์พร้อมกับขยะมูลฝอยทั่วไปก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากขยะอิเล็กทรอนิกส์มีส่วนประกอบจากสารโลหะหนัก สารเคมีต่าง ๆ ที่เป็นอันตราย หากไม่ได้รับการคัดแยก การเก็บรวบรวม และการทำลายอย่างถูกวิธีนั้น อาจส่งผลให้สารเคมีปนเปื้อนลงสู่แหล่งน้ำและพื้นดิน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเกษตรและสุขภาพ (ณิชา บุณยสิงห์, 2561) คริวเรือนนั้นก็ถือว่าเป็นแหล่งก่อขยะอิเล็กทรอนิกส์จำนวนมากแห่งหนึ่ง ในทุกคริวเรือนมีการใช้ผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ เมื่อชำรุดหรือเสื่อมสภาพก็กลายเป็นขยะอิเล็กทรอนิกส์ บางคริวเรือนมีการคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างถูกต้อง โดยมีถังแยกขยะแบ่งตามประเภท บางคริวเรือนอาจจะไม่มีการคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างถูกต้อง หรืออาจจะไม่มีวิธีการจัดการแตกต่างกันไป ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยเพื่อเสนอแนวทางในการจัดการปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเสนอแนะแนวทางในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้เลือกพื้นที่ในการศึกษาเป็น อบต.หนองตอกแป้น ตำบลหนองตอกแป้น อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีพื้นที่เป้าหมาย คือ ตำบลหนองตอกแป้น ประชากรเป้าหมายของงานวิจัย ได้แก่ ผู้นำชุมชนและกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างเนื่องจากงบประมาณและเวลาที่มีอยู่จำกัด ดังนั้นการศึกษานี้จึงเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนในพื้นที่ตำบล หนองตอกแป้น หมู่ 4 และ 5 คือ บ้านโนนตูม และหนองตอกแป้นโดยมีประชากรทั้งหมด 905 คนซึ่งมีตำแหน่งที่ตั้งอยู่ใกล้ อบต. หนองตอกแป้นมากที่สุดซึ่งสะดวกในการเข้าถึงหน่วยตัวอย่าง โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling Strategy) และการเลือกหน่วยตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling Strategy) เนื่องจากหน่วยตัวอย่างนี้เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) กับปัญหาที่กำลังศึกษา และผู้ให้ข้อมูลคือชาวบ้านในชุมชนและผู้นำชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาและมีอายุ 18 ปีขึ้นไป การเลือกใช้ทั้งสองเทคนิคนี้เนื่องจากการตอบคำถามวิจัยจำเป็นต้องได้รับข้อมูลเชิงลึกจากผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงและผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา และเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายเนื่องจากผู้ให้ข้อมูลอาศัย ณ หน่วยศึกษา อีกทั้งเทคนิคการเลือกหน่วย

ตัวอย่างแบบเจาะจงและตามสะดวกนี้ช่วยประหยัดเวลางบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด และช่วยให้เข้าถึงข้อมูลที่กำลังศึกษาได้อย่างละเอียด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับงานวิจัยนี้ การวิจัยเชิงคุณภาพเริ่มจากการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับ แนวคิด ทฤษฎี เนื้อหา จากเอกสารทางวิชาการ ตำรา วารสาร บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยมีการนำเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเสนอไปประยุกต์ใช้ในการ Pilot Study จำนวน 2 คน นำข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงดำเนินการสัมภาษณ์ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้อาศัยในชุมชน และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยประยุกต์ใช้วิธีการสัมภาษณ์ ในลักษณะกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ซึ่งผู้วิจัยกำหนดแนวทาง การสัมภาษณ์ (Interview Guides) เป็นเครื่องมือ พร้อมเลือกกรณีที่น่าสนใจเพิ่มเติมเป็นการ เปิดโอกาสให้ประชากรสามารถเสนอแนวคิดต่าง ๆ ที่จะเป็นการพัฒนาพื้นที่ซึ่งผู้วิจัย ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองโดยแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยประเด็นคำถามดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 คำถามในการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ภาวะผู้นำในการ จัดการผลกระทบที่เกิดขึ้นและคาดว่าจะเกิดขึ้น

ส่วนที่ 3 คำถามในการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์นวัตกรรมและ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางในการแก้ไขปัญหาและยกระดับความพึงพอใจของผู้ มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน

ความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือของข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาขยะ อิเล็กทรอนิกส์ อีกทั้งได้ศึกษา และขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อ เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิด รวมทั้งการเตรียมคำถามล่วงหน้าก่อนการสัมภาษณ์ ได้ถูกพัฒนาโดยการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group) จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 45 คน เพศหญิง จำนวน 22 คน และเพศชาย จำนวน 23 คน โดยผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่มแบ่งออกเป็น กลุ่มละ 4-5 คน ณ บ้านหนองตอกแป้น ตำบลยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยคำถามได้ถูก ออกแบบเพื่อตอบคำถามวิจัยถึงวิธีการแก้ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ มีการจดบันทึกการ เปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาข้อคำถามทุกครั้ง ซึ่งหลังจากเตรียมคำถามและผ่านการตรวจสอบจาก ผู้เชี่ยวชาญแล้ว คณะผู้วิจัยได้ทดลองสอบถามโดยใช้คำถาม ไปทดลองถามผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 2 คน และนำข้อเสนอแนะกลับมาพัฒนาคำถามเพื่อนำไปสัมภาษณ์เชิงลึกอีกครั้ง (In-Depth Interviews) ในเวลาต่อมาคณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่และสัมภาษณ์เชิงลึกให้ผู้ให้สัมภาษณ์หลัก จำนวน 32 คน โดยประกอบไปด้วย ผู้ให้ข้อมูลหลักเพศหญิงจำนวน 13 คน และ เพศชาย จำนวน 19 คน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและอยู่ในชุมชนที่เกิดปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์

การรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group) เริ่มจากวันที่ 14 - 15 กุมภาพันธ์ 2563 หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก ตั้งแต่ 1 - 30 มีนาคม 2563 ซึ่งการสัมภาษณ์เกิดขึ้น ณ สำนักงานของผู้ถูกสัมภาษณ์ในวันและเวลาราชการ โดยใช้ระยะเวลา 1 - 2 ชั่วโมงในการสนทนา

การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) โดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้คำถามแบบกึ่งโครงสร้างเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ได้แสดงความคิดเห็นซึ่งนอกเหนือจากที่ผู้ทำการวิจัยได้กำหนดหัวข้อไว้ให้โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตามหลักแนวคิด และทฤษฎี โดยจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาและประมวลผล ดังนี้ ภาวะผู้นำและการเปลี่ยนแปลง นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และนวัตกรรมกระบวนการ

ผลการวิจัย

ภาวะผู้นำและการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership)

ผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีพฤติกรรมที่มีความชัดเจนมากกว่า พวกเขาไม่ได้ถูกจำกัดโดยการรับรู้ของผู้ตาม ผู้นำต้องตั้งใจทำงานเพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนรูปแบบข้อเสนอของลูกน้องและปรับปรุงข้อเสนอเหล่านั้นเสียใหม่ มากกว่าที่จะเชื่อว่าต้องทำงานให้ตรงกับความคิดหวังของลูกน้อง

ในด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์แม้ว่าการเผยแพร่อิเล็กทรอนิกส์จะเป็นอาชีพที่สร้างรายได้สูง แต่ชาวบ้านก็ยังเลือกอาชีพที่ทางหมู่บ้านได้มีการส่งเสริมอาชีพให้กับชาวบ้านเองคือการทำปเลเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัว โดยไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น มีการสร้างแรงจูงใจโดยมีการจัดนำทีมศูนย์อนามัยให้เข้ามารณรงค์เกี่ยวกับเรื่องการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ และเสริมสร้างแรงจูงใจในการกำจัดขยะให้ชาวบ้าน ทั้งนี้ตัวของผู้นำเองก็ได้มีการเรียกประชุมผู้นำแต่ละชุมชน เพื่อชี้ให้เห็นถึงภาพอนาคตที่จะเกิดขึ้นเมื่อมีการจัดการขยะอย่างถูกวิธี นอกจากนั้นยังมีการกระตุ้นทางปัญญาจัดอบรมให้ความรู้และปัญหารวมถึงผลที่ตามมาภายในอนาคตของขยะอิเล็กทรอนิกส์ และศึกษาหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาหาร่วมกันได้ เพื่อให้เกิดผลดีต่อชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากขยะอิเล็กทรอนิกส์ และรวมไปถึงผู้ที่ทำอาชีพเกี่ยวกับขยะอิเล็กทรอนิกส์ อีกทั้งการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีการระดมความคิดแลกเปลี่ยนมุมมองกับคนในหมู่บ้าน โดยไม่เพิกเฉยต่อปัญหา เพื่อหาแนวทางแก้ไขของปัญหาที่เกิดขึ้น

นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovations)

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) นวัตกรรมเป็นสิ่งที่เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ ที่มีประโยชน์ ต่อเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจากความสามารถในการใช้ความรู้ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะและประสบการณ์ทางเทคโนโลยีหรือการจัดการมาพัฒนาให้เกิดผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิต หรือบริการใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด ตลอดจนการปรับปรุงทางเทคโนโลยี การแพร่กระจายเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์และการฝึกอบรมที่นำมาใช้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะในรูปแบบของการเกิดธุรกิจการลงทุน ผู้ประกอบการ ตลาดใหม่หรือรายได้แหล่งใหม่รวมทั้งการจ้างงานใหม่

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในตำบลหนองตอกแป้น เกี่ยวกับนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากขยะอิเล็กทรอนิกส์สามารถสรุปได้คือควรคัดแยกประเภทของขยะโดยติดตั้งอุปกรณ์สำหรับคัดแยกขยะ และนำขยะแต่ละประเภทที่สามารถแปรรูปได้ไปแปรรูปต่อ และที่แปรรูปไม่ได้ไปจัดการตามวิธีที่ถูกต้อง เพื่อที่การจัดการปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์จะสามารถนำไปใช้พัฒนาให้ทันสมัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

นวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovations)

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ให้ความหมายของนวัตกรรมกระบวนการ หมายถึง การประยุกต์ใช้แนวคิด วิธีการ หรือกระบวนการใหม่ ๆ ที่ส่งผลให้กระบวนการผลิต และการทำงานโดยรวมมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ ในการออกแบบกระบวนการผลิตใหม่

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในเขตพื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น มีความคิดเห็นที่สอดคล้องเกี่ยวกับ นวัตกรรมกระบวนการส่วนใหญ่คืออยากให้มีการใช้เทคโนโลยี เครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ มาเพื่อใช้ในการกระจายข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ถึงเรื่องปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ และปรึกษาหารือผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ วิธีคิด เกี่ยวกับกระบวนการในการจัดการปัญหาเรื่องขยะอิเล็กทรอนิกส์

อภิปรายผล

จากการศึกษา แนวทางการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์: กรณีศึกษา ตำบลหนองตอกแป้น อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ อีกทั้งได้ศึกษา และขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิด รวมทั้งการเตรียมคำถามล่วงหน้า ก่อนการสัมภาษณ์ได้ถูกพัฒนาโดยการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group) จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 45 คน เพศหญิง จำนวน 22 คน และเพศชาย จำนวน 23 คน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีประสิทธิภาพต่อการบริหารจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์

โดยผู้ให้ข้อมูลซึ่งมีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงต่อปัญหาการบริหารจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ ได้ให้ข้อข้อมูลว่า “การสร้างความรู้ความเข้าใจและการกระตุ้นถึงระดับการตระหนักถึงอันตรายของปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยทั้งผู้นำและชาวบ้าน ควรจะตระหนักและยอมรับแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ ” และ “การให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาโดยมีการรักษาความสะอาดในระดับครัวเรือนเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับชุมชนและเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ให้ถูกสุขอนามัย ” และ “การถ่ายทอดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุดแก่ชุมชนโดยการจัดการอบรมศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันการศึกษา ” และ “การยอมรับฟังความคิดเห็นในแนวทางการจัดการปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์จากผู้ร่วมอาศัยในชุมชนโดยตระหนักถึงประโยชน์สูงสุดของการอยู่ร่วมกันของผู้อาศัยในชุมชนโดยที่ไม่กระทบต่อวิถีความเป็นอยู่ทั้งด้านสุขอนามัย ประเพณี วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ”

กล่าวโดยสรุปเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) และนวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เพื่อเสนอแนวทางในการจัดการปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถช่วยแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Approach) และเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยคำถามกึ่งโครงสร้างได้ถูกประยุกต์ใช้ในการสัมภาษณ์ (Semi-Structured Interview) ผลที่ค้นพบจากการวิจัยคือ การประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) พร้อมทั้งการประยุกต์ใช้นวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) ในการจัดการปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์สามารถช่วยแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน และจากข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะดังนี้

จากการสัมภาษณ์คนในชุมชนหนองตอกแป้น ได้มีข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ ปัจจุบันเทคโนโลยีมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ มีการพัฒนาคิดค้นสิ่งอำนวยความสะดวกมากมาย อาทิ เทคโนโลยีการสื่อสาร ที่ทำให้โลกทั้งโลกเชื่อมต่อกัน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ การแสวงหาความรู้ข่าวสารที่สามารถรับรู้ได้ภายในไม่กี่นาที เข้าถึงองค์ความรู้ใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ในสังคมหมู่บ้าน ช่วยอำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร ที่ทุกคนสามารถพูดคุย เสนอแนะข้อมูลต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาที่พบเจอในแต่ละครัวเรือน เช่น การใช้ Wireless Communications

ผ่านช่องทางต่าง อย่างเช่น Video Conferences และ Mobile Applications (Mobile Apps) ประชุมสายเพื่อพูดคุย ลดเวลาในการเดินทางมาพบกัน อีกทั้งยังมีเวลาไปทำสิ่งอื่น ๆ เพิ่มเติม เทคโนโลยีหรือกระบวนการที่ทันสมัย จะทำให้ชาวบ้านเข้าถึงปัญหาเหล่านี้ได้ง่ายขึ้น

ทางรัฐบาลให้การสนับสนุนเงินทุนในการอำนวยความสะดวกต่างๆ มีการปรึกษาหารือกันในการสร้าง Mobile Apps สำหรับการจัดการปัญหาขยะโดยเฉพาะ โดยตัว Apps สามารถจัดบันทึกสถิติการนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์และปริมาณขยะประเภทต่าง ๆ ในแต่ละวัน เพื่อสร้างความตระหนักรู้ให้กับสมาชิกในหมู่บ้าน มีการแจ้งเตือนในแต่ละวันว่าวันไหนสามารถทิ้งขยะประเภทใดได้บ้าง โดยแจ้งให้ผู้อาศัยในชุมชนรู้เวลาเดินรถแบบ Real-Time Exchange Data ของรถขนขยะ (Waste 360 technology report, 2020) และแจ้งเตือนสภาพอากาศจากมลพิษทางอากาศที่ได้รับผลกระทบจากเผาขยะอิเล็กทรอนิกส์จากบ่อขยะตำบลโคกสะอาด เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว

ทางภาครัฐควรให้การสนับสนุน ส่งเสริมมาตรการในการแก้ไขปัญหาขยะอย่างจริงจัง มีการใช้บังคับกฎหมาย หรือกฎหมายที่กำหนดบทลงโทษของผู้ที่กระทำความผิดอย่างชัดเจน จากนั้นนำมาเผยแพร่แก่ชุมชน พร้อมนำไปปฏิบัติใช้ ส่งเสริมโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการถังขยะอิเล็กทรอนิกส์ในชุมชน ชุมชนละ 1 จุด โดยให้เจ้าหน้าที่จากส่วนกลางมารับอาทิตย์ละ 1 ครั้ง แล้วนำไปแยกส่วนที่ขายได้ เพื่อนำเงินมาต่อยอดโครงการ จ้างคนในเขตปกครองมาคัดแยก ก่อนที่ทางองค์การบริหารส่วนปกครองท้องถิ่นจะขนย้ายขยะที่เหลือไปโรงงานกำจัดขยะอิเล็กทรอนิกส์ ทางด้านจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ การคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์ทำให้เกิดขยะจำพวกพลาสติก โฟมที่บางคนมักจะลักลอบเผาทำลาย จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านได้เสนอความคิดในการจัดการ เช่น การแปรรูปจากขยะพลาสติกให้เป็นน้ำมันเชื้อเพลิงหรือพลาสติกก็สามารถนำไปรีไซเคิลได้ การแปรรูปขยะให้เป็นผลิตภัณฑ์วัสดุก่อสร้าง โฟมส่วนใหญ่ที่พบเป็นโฟมแข็งซึ่งสามารถนำไปสร้างเป็นแพหรือเรือเล็กได้ เป็นการนำขยะมาแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ทำให้เป็นสิ่งใหม่ สามารถนำมาปรับใช้ในรูปแบบใหม่ ๆ โดยไม่สร้างขยะกลับคืนสู่วงจรขยะพลาสติกอีกครั้ง ซึ่งภาครัฐควรให้การสนับสนุนเงินทุนและปัจจัยด้านอื่น ๆ เนื่องจากชาวบ้านไม่มีต้นทุนมากพอที่จะจัดการปัญหาได้ ดังนั้น เพื่อจัดการปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ (e-Waste Management) ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ชุมชนควรได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งจากภาครัฐ และภาคเอกชน

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. (2561). ข้อมูลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อบต.หนองตอกแป้น. เรียกใช้เมื่อ 6 มิถุนายน 2563 จาก <https://thaimsw.pcd.go.th/localgovdetail.php?id=3894>

- กองบรรณาธิการวอยซ์ออนไลน์. (2561). ร้องแก้คัดแยกขยะพิษ หลังชุมชนใกล้เคียงรับกลิ่นเหม็นทรมาณกว่า 20 ปี. เรียกใช้เมื่อ 6 มิถุนายน 2563 จาก <http://www.voicetv.co.th/read/SyX5D6iLX>
- ณิชา บุรณสิงห์. (2561). ขยะอิเล็กทรอนิกส์: ขยะพิษมหันตภัยร้ายจากเทคโนโลยี. เรียกใช้เมื่อ 6 มิถุนายน 2563 จาก https://library2.parliament.go.th/ejournal/content_af/2561/aug2561-2.pdf
- นิภาพร ปานสวัสดิ์. (2562). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้นำชุมชนเพื่อสันติภาพ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 7(5), 1502-1515.
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคณะ. (2553). นวัตกรรม: ความหมาย ประเภท และความสำคัญต่อการเป็นผู้ประกอบการ. เรียกใช้เมื่อ 6 มิถุนายน 2563 จาก <http://www.jba.tbs.tu.ac.th/files/Jba128/Article/JBA128Somnuk.pdf>
- สยามรัฐออนไลน์. (2561). สธ.เมื่อน้ำดื่มดักขยะพิษจากพื้นที่ยี่สิบสองพื้นที่รองรับกลิ่นขยะพิษ. เรียกใช้เมื่อ 6 มิถุนายน 2563 จาก <https://siamrath.co.th/n/45650>
- สวรยา ธรรมอภิพล และคณะ. (2560). ความรู้ในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในครัวเรือนของชุมชนบ้านตลาดเขต จังหวัดกาญจนบุรี. วารสารวิชาการฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(3), 1630-1642.
- อภิญญา กิจเกิดแสง. (2562). พฤติกรรมและความรู้ของประชาชนในการจัดขยะอิเล็กทรอนิกส์กรณีศึกษา ตำบลหัวโพ จังหวัด ราชบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรปริญญามหาบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและเอกชน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- European Commission. (2003). Directive 2002/96/EC on Waste Electrical and Electronic Equipment. Official Journal of the European Union, Luxembourg, 37(1), 24-38.
- Tiger, B. (2020). ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ต่างกันอย่างไร – มี KPI อะไรบ้าง. เรียกใช้เมื่อ 6 มิถุนายน 2563 จาก <https://thaiwinner.com/efficiency-effectiveness/>
- Waste 360 technology report. (2020). State of the art mobile technology can help you mitigate operational risks through Real-Time Data Exchange. Retrieved July 2, 2020, from <https://www.waste360.com/fleets-technology/state-art-mobile-technology-can-help-you-mitigate-operational-risks-through-real>

การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาธรรมาภิบาลของประชาชน
และองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด*

INTEGRATING BUDDHIST PRINCIPLES IN THE DEVELOPMENT OF THE
SUB-DISTRICT CONSTITUTION OF THE PEOPLE AND SUBDISTRICT
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION IN ROI ET PROVINCE

พระครูโพธิสีลคุณ

Phrakhrupothiseelagoon

ไพฑูรย์ สวนมะไฟ

Phaitoon Suanmafai

ประเมธ ศรีภิญโญ

Porramet Sripinyo

กิตติพัทธ์ เทศกำจร

Kittiphat Thedkamchorn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Roi Et Buddhist College, Thailand

E-mail: anan.peng@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวการพัฒนาธรรมาภิบาล ศึกษาบูรณาการหลักพุทธธรรมในพัฒนาธรรมาภิบาล และวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาธรรมาภิบาลเชิงพุทธ เป็นวิจัยเชิงผสม เลือกผู้ให้ข้อมูลแบบสุ่มเจาะจง มีประสบการณ์จาก 5 ตำบล มีเทศบาลตำบลหนองหิน นิเวศน์ ดงสิงห์ สวนจิกและพระเจ้า มีนายกองค์กร ปลัด เจ้าหน้าที่ประธานสภาและกำนัน จากกลุ่มตัวอย่าง 379 คน ซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูล มีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยการใช้การวิเคราะห์แบบถดถอยพหุ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในปฏิบัติงาน ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวการพัฒนาธรรมาภิบาลของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด มีกระบวนการขับเคลื่อนธรรมาภิบาล ในประเด็นการส่งเสริมประชากร ทำงานร่วมกันของทุนทางสังคม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการวิวัฒนาการ 2) บูรณาการหลักพุทธธรรมในพัฒนาธรรมาภิบาลของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด

* Received 7 November 2020; Revised 5 August 2021; Accepted 10 August 2021

มีบูรณาการตามหลักภาวนา 4 ของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด 4 ด้าน คือ ด้านกายภาวนา ศีล จิต และปัญญาภาวนา 3) วิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาธรรมนูญตำบลเชิงพุทธของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด มีวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาธรรมนูญตำบลเชิงพุทธหลักภาวนา 4 มีภาพรวมค่าเฉลี่ยระดับกายภาวนา ($\bar{X}$ = 4.66) พบว่า อยู่ในระดับมาก ระดับศีลภาวนา ($\bar{X}$ = 4.84) พบว่า อยู่ในระดับมาก ระดับจิตภาวนา ($\bar{X}$ = 3.68) พบว่า อยู่ในระดับมาก ระดับปัญญาภาวนา ($\bar{X}$ = 3.78) พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การบูรณาการ, หลักพุทธธรรม, การพัฒนาธรรมนูญตำบล

Abstract

The objectives of this research article were to study the development of the District Statute. A study of the integration of the principles of Buddhism in the district's statute development and to analyze the pattern for the development of the Buddhist Sub-District Statute. It is mixed research choose a specific provider experienced in 5 sub-districts. There were Nong Hin, Niwet, Dong Sing, Suan Jik, and Phra Chao, with 379 corporate presidents, permanent secretary, council president and village chief, which uses a questionnaire as a data collection tool the data were analyzed by descriptive statistics, frequency, percentage, mean, standard deviation and test the hypothesis using multiple regression analysis at a statistical significance level of 0.05, the results obtained from this research can be used as a guideline for the work. The results revealed that: 1) The development of the sub-district constitution of people and local administrative organizations in Roi Et Province. There is a statute driving process on the issue of population promotion cohesion of social capital there is an exchange of knowledge on development methods. 2) Integrate Buddhist principles in developing the sub-district constitution of people and local administrative organizations in Roi Et Province. It is integrated according to the 4 principles in terms of physical, Sila, Citta, Wisdom, 3) Analysis of the development of the Buddhist Sub-District Statute of people and local administrative organizations in Roi Et Province. There was an analysis of the development model of the Buddhist Sub-district Dharma Principles 4, with an overview of level. There is an overview of the mean. Kāyabhāvanā ($\bar{X}$ = 4.66) was found to be at a high level. Silabhāvanā ($\bar{X}$ = 4.84) found that it was at a high

level. Cittabhāvanā ($\bar{X}$ = 3.68) was found to be at a high level. Panyābhāvanā ($\bar{X}$ = 3.78) was found to be the highest level.

Keywords: Integration, Buddhist Principles, Development of Sub-District Constitutions

บทนำ

ธรรมนูญตำบล หมายถึง กติการ่วม ข้อตกลงร่วมของคนในชุมชนที่เกิดจาก สำนึกของคนในตำบลที่มาอยู่ร่วมกันและสามารถกำหนดเป้าหมายอนาคตของตนเอง ตามวิถีชีวิตแห่งจิตสำนึกร่วม โดยการบูรณาการทุนชุมชนสู่การปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย ของการจัดการตนเองของตำบล การทำธรรมนูญ จึงมีองค์ประกอบส่วนระดับและกระบวนการหลายขั้นตอน มีเรียกว่า ธรรมนูญ ข้อบัญญัติท้องถิ่น หรือระเบียบชุมชน เป็นต้น มีหัวใจสำคัญของธรรมนูญนั้นอยู่ที่การจัดรูปแบบของอำนาจใหม่ให้เกิดปฏิบัติการเกิดการยอมรับร่วมกันในเงื่อนไข กฎเกณฑ์ และมาตรการการควบคุมต่าง ๆ (สำนักสนับสนุนสภามงคลกรมชน, 2559) นับตั้งแต่ประเทศไทยได้มีการพัฒนาประเทศ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ทำให้วิถีชีวิตของประชากรไทยและสภาพความเป็นอยู่ของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นมาก ส่งผลให้ประเทศชาติมีความรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ ทำให้ประชากรไทยมีความสุขกาย และมีความพอใจกับวิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สังคมไทยในปัจจุบันโดยทั่วไปมีความเสื่อมในด้านศีลธรรมและคุณธรรมมากยิ่งขึ้น ประชากรมีค่านิยมที่พึงเพื่อพุ่มพื่อยตามกระแสบริโภคนิยมและวัตถุนิยม (พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ. ยุตฺโต), 2556) รวมทั้งในปัจจุบัน มียาเสพติดให้โทษแพร่ระบาดมีผู้นำบางรายเข้าไปเกี่ยวข้องเพื่อเสพและค้า อีกทั้งได้ติดตามและสนับสนุนผู้มีอิทธิพล มีการแสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบ เป็นผลให้ชุมชนได้รับความเสื่อมเสีย แต่ในสภาพสังคมปัจจุบัน ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมจากกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้การเปลี่ยนแปลงของชุมชนเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมืองการปกครอง ส่งเสริมวัฒนธรรม (ยศ ถามูลแสน, 2553) หลักธรรมนูญตำบลเกิดจากการสำรวจสภาพปัจจุบันตามวิถีชีวิตจริงที่ดำรงอยู่และความต้องการของประชาชน (ธวัชชัย ไชยรัตน์, 2555) ตามความเป็นจริงในการดำเนินชีวิต ภายใต้สภาพสังคมชนบท ที่มีความรักใคร่ กลมเกลียว ยึดโยงในความเป็นญาติ ในสภาวะเศรษฐกิจที่พึ่งพาธรรมชาติ ที่ต้องดิ้นรนขวานขวายใช้ภูมิปัญญาที่สืบทอดต่อ ๆ กันมาตามบรรพบุรุษ ผสมผสานกับแนวความคิดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อความอยู่รอดและเพื่อสร้างอนาคตใหม่ให้กับตนเองและครอบครัว จากสภาพการเมืองที่เข้มข้นภายในเงาของ “ประชาธิปไตย” ซึ่งอาจสับสนเป็นบางโอกาส แบ่งฝักฝ่าย ตามความอิสระเสรี ในการพูด การคิด และการแสดงออกภายใต้กฎระเบียบ วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น ซึ่งนับเป็นการเรียนรู้ประชาธิปไตย โดยการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน (อรทัย ก๊กผล, 2552)

ในการดำเนินการ มีแผนยุทธศาสตร์เป็นพื้นฐานทุกขั้นตอนในกระบวนการวางแผนเป็นโครงร่างหลักหรือวิธีการโดยรวมที่องค์การต้องดำเนินการเพื่อให้ได้แนวทางดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์สำคัญของแผนยุทธศาสตร์พัฒนามาจากความคิดในการวางแผนระยะยาว (Long - Range Planning) ซึ่งมีความสำคัญ ดังนี้ 1) ช่วยปรับหน่วยงานหรือองค์กรให้มีสภาพเหมาะสมกับความซับซ้อนของสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร 2) เป็นแนวทางการดำเนินงานสำหรับความไม่แน่นอนของอนาคต 3) แผนจะเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ 4) ไม่มีแผนยุทธศาสตร์ใดที่เหมาะสมและใช้ได้ทุกสถานการณ์ ระยะที่ 1 แนวการพัฒนาธรรมนูญตำบลของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ระยะที่ 2 บูรณาการหลักพุทธธรรมในพัฒนาธรรมนูญตำบลของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด การบูรณาการหลักประโยชน์ที่มีคุณค่าของการพัฒนาธรรมนูญตำบล ระยะที่ 3 วิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาธรรมนูญตำบลเชิงพุทธ วิเคราะห์ ข้อมูลที่เป็นแนวคิดการพัฒนาธรรมนูญตำบล

จากที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษายุทธศาสตร์กระบวนการและการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาธรรมนูญตำบลเชิงพุทธขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดตำบลเป็นเป้าหมายศึกษา นำข้อมูลความต้องการของประชาชนและบุคลากร มาวิเคราะห์ประเมินผล ประเภท องค์การบริหารส่วนตำบล มีเทศบาลตำบล เพื่อหารูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อความโปร่งใสในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศชาติและประโยชน์สุขของประชาชน ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวการพัฒนาธรรมนูญตำบลของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาบูรณาการหลักพุทธธรรมในพัฒนาธรรมนูญตำบลของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาธรรมนูญตำบลเชิงพุทธของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือในการวิจัยและการเก็บ รวบรวมข้อมูลประกอบด้วย การรวบรวมวิเคราะห์ ข้อมูลจากเอกสาร ทางวิชาการ ตำรา รายงานการ วิจัยวารสารและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ มีการดำเนินการ 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาแนวการพัฒนาธรรมนูญตำบลของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ระยะที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย มีวิธีการและขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับต่อไปนี้ 1) ศึกษา

จากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถาฎีกา อนุฎีกา คัมภีร์ ทั้งฉบับภาษาบาลีและภาษาไทย ที่เกี่ยวกับหลักพุทธธรรม กับการพัฒนาธรรมานุญตำบล 2) ศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) หรือการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาธรรมานุญตำบล นอกจากนั้น ยังศึกษาถึงอำนาจบทบาทหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 และ 2550 และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาธรรมานุญตำบลเชิงพุทธขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเทศบาลตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด จากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ ที่สนใจทั่วไป

ระยะที่ 2 ศึกษาบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาธรรมานุญตำบลของประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด มีการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนา ธรรมานุญตำบลนั้น ได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่าง การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิรวมถึงผู้แทน จากหน่วยงานและภาคประชาสังคม และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ขอคำแนะนำจากที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบ เครื่องมือ ที่ออกแบบไว้ 2) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบ ก่อนนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 รูป/คน ได้พิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ซึ่งผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยหาค่าดัชนี ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item – Objective Congruence Index : IOC) โดยได้ค่า IOC จากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญระหว่าง 0.60 - 1.00 3) หาความ เชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) แก่ข้าราชการ พนักงาน เจ้าหน้าที่องค์กรปกครอง จำนวน 25 ชุด เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วย วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α Coefficient) ตามวิธีการของ ครอน บาค (Cron banch) (Cronbach, L. J., 1990) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.904 4) นำแบบสอบถามที่ได้ ปรับปรุงแก้ไข แล้วนำเสนอต่อที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับ สมบูรณ์ เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัย สำหรับเครื่องมือ ที่เป็นแบบการสัมภาษณ์เชิง ลึก (In - depth Interview Form) และแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Form) นั้นก็ได้ปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน

ระยะที่ 3 วิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาธรรมานุญตำบลเชิงพุทธของประชาชนและ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด 1) วิเคราะห์เกี่ยวกับการพัฒนาธรรมานุญตำบล รวมถึงหลักพุทธธรรมที่ได้จากการศึกษาพระไตรปิฎกอรรถกถาฎีกาอนุฎีกา คัมภีร์ฉบับภาษา

บาลีและภาษาไทยรวมถึงเอกสาร (Documentary Research) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วประมวลผลทางสถิติโดยหาความถี่ (Frequency) ที่เป็นร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ($\bar{X}$) และค่ามาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.) จากแบบสอบถามเชิงสำรวจ ความคิดเห็นของประชากรกลุ่มเป้าหมายทั้ง 4 กลุ่ม เพื่อสรุปสภาพทั่วไปของการพัฒนา ธรรมนูญตำบลใน 4 ด้าน ก่อนที่จะนำไปสู่การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) โดยแปล ความหมายเพื่อจัดระดับค่าเฉลี่ยออกเป็นช่วง วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 รูป/คน จำลองเป็นกลยุทธการพัฒนาธรรมนูญตำบลเชิงพุทธขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเทศบาลตำบล ขั้นต้น (Basic Model) ก่อนเสนอขอคำชี้แนะจากที่ปรึกษา 2) หาข้อสรุปและข้อเสนอแนะจากที่ปรึกษาถึงกลยุทธการพัฒนาธรรมนูญตำบลเชิงพุทธขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเทศบาลตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด (Basic Model) ก่อนที่จะพัฒนาไป ใช้เป็นคำถามหลักสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะผู้เชี่ยวชาญ ที่ไม่ใช่กลุ่มผู้ถูกสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 5 รูป/คน 3) สรุปปัญหาและข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ ก่อนที่จะมีการประมวลผลและ พัฒนาเป็นกลยุทธการพัฒนาธรรมนูญตำบลเชิงพุทธขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเทศบาล ตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด (ขั้นการพัฒนาตัวแบบ (Develop Model) เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการ รับฟังความคิดเห็นสาธารณะ (Public Hearing) 4) การระดมความคิดเห็นในการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ (Public Hearing) เป็นการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวข้อง ในหัวข้องานศึกษาวิจัยจากภาคส่วนต่าง ๆ มาร่วมประชุมและร่วมเสวนาเพื่อให้ข้อเสนอแนะ ต่อผลการศึกษา ตลอดจนร่วมกันเสนอแนะแนวทาง ที่จะทำให้เกิดกลยุทธการพัฒนาธรรมนูญ ตำบลเชิงพุทธขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเทศบาลตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด อย่างเป็น รูปธรรม

จากที่กล่าวมา สรุปว่า การพัฒนาธรรมนูญตำบลของประชาชนและองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น มีระบบโดยใช้ธรรมนูญตำบล ได้ดำเนินการ ขับเคลื่อนในการจัดทำธรรมนูญ ทำให้ เกิดกระแส ความตื่นตัวของประชาชนในตำบล ทำให้มีส่วนร่วม ในการประชุมแสดงความคิดเห็น จนได้รับการยอมรับด้วยความภาคภูมิใจว่า ธรรมนูญที่ได้ฉบับ นี้เป็นของทุกคนใน ชุมชน ทำให้เกิดนโยบาย สาธารณะระดับชุมชนที่เกิดจากความเห็นร่วมกันของคนในชุมชน มีการประกาศเป็นกติกาหรือข้อตกลงชุมชนขึ้นใช้กันเอง สร้างสำนึกแห่งความเป็นพลเมืองแบบ มีส่วนร่วม จึงอาจกล่าวได้ว่าการ จัดทำธรรมนูญ จนสามารถประกาศใช้เป็น เรื่องที่ท้าทาย ของชุมชนในตำบล มีเทศบาลตำบลหนองหิน นิเวศน์ ดงสิงห์ สวนจิกและพระเจ้า ที่จะ ขับเคลื่อน ในระดับการปฏิบัติต่อไป ผู้วิจัยเห็นผลการวิจัยที่น่าสนใจและนำมาเพิ่มตามประเด็น ต่าง ๆ นี้

ผลการวิจัย

จากการศึกษา ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการศึกษาแนวการพัฒนาธรรมนุญตำบลของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ประชาชนและผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความคิดเห็นต่อบูรณาการพัฒนาระบบธรรมนุญตำบลตามหลักภาวะ 4 ของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด ภาพรวมระดับกายภาพ ($\bar{X} = 4.66$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก ระดับศีลภาวะ ($\bar{X} = 4.84$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก ระดับ จิตภาวะ ($\bar{X} = 3.68$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก ระดับ ปัญญาภาวะ ($\bar{X} = 3.78$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ศึกษาบริบทชุมชน 5 ตำบล มีการแบ่งอำนาจการปกครอง มีกำนัน ซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน และมีสำนักงาน มีทุนทางสังคมที่เข้มแข็ง มีสถานศึกษาระดับพื้นฐาน มีขนบธรรมเนียม ประเพณีที่สืบทอดกันมายาวนาน ซึ่งเป็นที่ประกอบกิจกรรม เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจเพื่อสนับสนุนอาชีพ เศรษฐกิจและกลุ่มเพื่อสุขภาพ วัฒนธรรม ผลจากการรวมกลุ่มนี้ทำให้ผลผลิต ในการเกษตรของตำบลสูงขึ้นทำให้ประชาชนมีเศรษฐกิจดีขึ้น ในด้านสาธารณูปโภคมีความพร้อม เข้าถึงทุกหมู่บ้าน ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนต่อไป โดยจะได้มีการสำรวจสภาพปัญหาและความความต้องการของประชาชนในทุกด้าน

2. ผลจากการบูรณาการหลักพุทธธรรมในพัฒนาธรรมนุญตำบลของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด มีการบูรณาการหลักประโยชน์ด้านวิชาการ ด้านนโยบาย ด้านเศรษฐกิจ/พาณิชย์ อุตสาหกรรม ด้านสังคมและชุมชนมี 4 ด้าน คือ 1) ด้านบุคคล 2) ด้านองค์กรปกครอง 3) ด้านสังคม 4) ด้านชุมชน ที่มีคุณค่าของการพัฒนาระบบธรรมนุญตำบล มีหัวใจสำคัญของการเปลี่ยนแปลงองค์กรคือการพัฒนาศักยภาพ จึงจำเป็นที่จะต้องได้รับฝึกอบรมศึกษาดูงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ระบบการดำเนินการขององค์กรมีความเจริญก้าวหน้า พระพุทธศาสนามีหลักพัฒนาศักยภาพ การพัฒนาทางพระพุทธศาสนานั้นต้องพัฒนา 4 ด้าน มีกาย ศีล จิต และปัญญาภาวะ เป็นต้น

3. ผลการวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาธรรมนุญตำบลเชิงพุทธของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและสัมภาษณ์พระภิกษุผู้ปกครอง 5 รูป ประชาชน บุคลากร และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 25 คน จำแนกประชากรตามตำบล เพศ อายุ นับถือศาสนา สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ประสบการณ์อาชีพ โดยการแจกแจงค่าความถี่ และหาค่าร้อยละ ดังปรากฏในตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลค่าความถี่ และหาค่าร้อยละ

ข้อมูลทั่วไป/ปัจจัยด้านประชากร	จำนวน (ความถี่)	ร้อยละ
1. องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล		
เทศบาลตำบลหนองหิน อำเภอเมืองสรวง	3.84	19.10
เทศบาลตำบลนิเวศน์ อำเภอธวัชบุรี	3.82	19.00
เทศบาลตำบลดงสิงห์ อำเภอจังหาร	3.94	19.10
องค์การบริหารส่วนตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ	4.64	23.10
องค์การบริหารส่วนตำบลพระเจ้า อำเภอเชียงขวัญ	3.96	19.70
2. เพศ		
พระภิกษุ	5	16.66
ชาย	18	60.00
หญิง	7	23.34
3. อายุ		
31 - 50 ปี	12	40.00
51 - 60 ปี	17	56.66
มากกว่า 60 ปี	1	3.34
4. นับถือศาสนา		
ศาสนาพุทธ	30	100
5. สถานภาพ		
พระภิกษุ	5	16.66
อยู่ร่วมกับคู่สมรส	25	83.34
6. ระดับการศึกษา		
มัธยมศึกษาปีที่ 6	2	6.66
ปริญญาตรี	25	83.34
ปริญญาโท	3	10.00
7. ประสบการณ์อาชีพ		
เกษตรกรรม	20	66.66
ประกอบธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	10	33.34

จากกรอบผลการวิเคราะห์ข้อมูลค่าความถี่ ในการพัฒนาธรรมานุญตำบลตามหลัก
 ภาวนา 4 ของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด มีส่วนระดับทัศน
 ประชาชนและบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด ตามหลักภาวนา 4
 ด้านเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของนายกองค์กร ปลัด ประธานสภา เจ้าหน้าที่
 และกำนัน เทศบาลตำบลหนองหิน นิเวศน์ ดงสิงห์ สวนจิกและพระเจ้า กับหลักพัฒนา 4 ด้าน
 เพื่อพัฒนาธรรมานุญตำบลสุขภาพ ได้แก่ ด้านกายภาวนา คือการพัฒนาฝึกฝนอบรมกาย
 ความสำรวมในอินทรีย์รู้จักระมัดระวังรักษาตนไม่ให้ก่อโทษทางกายและต้องรู้จักปรับตนเอง

ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสม ด้านศีลภาวนา คือการพัฒนาด้านศีล ความประพฤติเรียบร้อยดีงามมีระเบียบวินัยมีกติกาทิศทางสังคมร่วมกันเพื่อป้องกันความเดือดร้อนเสียหายแก่คนอื่นการไม่ล่วงละเมิดในสิทธิของคนอื่นและสามารถอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลด้านจิตภาวนา คือการฝึกฝนอบรมจิตใจให้มีความมั่นคงเข้มแข็งมีความเจริญไพบุลย์ด้วยคุณธรรมทั้งปวง และด้านปัญญาภาวนา คือการพัฒนาฝึกฝนอบรมตนจากการได้ศึกษาเล่าเรียนการสดับตรับฟังมาและการลงมือปฏิบัติตามทฤษฎีที่ศึกษามาแล้วนั้นให้เกิดประโยชน์ดังนี้

1. บูรณาการการพัฒนาธรรมานุญตำบลตามหลักภาวนา 4 ของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระดับความคิดเห็นจากนายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นตำบลพระเจ้าและนายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นตำบลสวนจิก พบว่า การรู้และเข้าใจในหลักพุทธธรรมนี้ ยอดเยี่ยมอยู่แล้ว สามารถปรับใช้ในธรรมานุญตำบลเพียงเล็กน้อย เช่น 3 จ. 5 ส. 5 ป. 5 จ. และ ป.ป.ร.ก. เพียงเท่านั้น ก็จะทำให้เกิดความสะดวก สบาย ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งจะได้รับความปลอดภัย มีชีวิตไม่ทุกข์ยากลำบากแต่ประการใดเลย มีความเห็นด้วยและสนับสนุนแนวคิดฯ อีกอย่าง การอาศัยชุมชนกับการส่งเสริมความอยู่ดีและมีความสุขเสริมสภาพแวดล้อมให้น่าอยู่และปัจจัยอาศัยได้อย่างยั่งยืน ให้ความเห็นเกี่ยวกับระบบราชการไทยปัจจุบัน ยังไม่เอื้อประโยชน์ที่จะพัฒนาระบบพัฒนาคนให้มีประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกัน ซึ่งแสดงทัศนะเกี่ยวกับค่านิยมการสร้างวัฒนธรรมชุมชนสร้างสุข ชุมชนปลอดภัย จิตใจไร้มลพิษ ครอบครัวเป็นสุข คุณธรรมนำจิตใจให้เจริญ ทั้งยังกล่าวถึงการแก้ไขระบบและความแตกต่างทางความคิด ระบบการเรียนรู้ ที่มุ่งเป้าและเสริมการทำงานให้มีประสิทธิผล หรือเพราะความขัดสนและขาดรายได้ เป็นสิ่งที่ชุมชนในชนบทส่วนมากยังประสบอยู่ แม้จะมีหน่วยรัฐส่งเสริม แต่ก็ไม่สามารถที่จะช่วยเหลือได้” (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพระเจ้า, 2562); (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสวนจิก, 2563)

2. บูรณาการการพัฒนาธรรมานุญตำบลตามหลักภาวนา 4 ของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระดับความคิดเห็นจากนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหนองหินนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลนิเวศน์ และนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลดงสิงห์ พบว่า “ทุกภาคส่วนต้องสร้างจิตสำนึก สร้างผู้นำเป็นแบบอย่าง ส่งเสริมผู้นำทั้งทางศาสนาและบ้านเมืองให้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยอาศัยโครงการ ฯ และกิจกรรมเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจสังคม การศึกษาและวัฒนธรรม นำมาจัดการภายในและภายนอกให้ติดมายุทธศาสตร์พัฒนาไม่ว่าจะเป็นด้านไหนที่มีอยู่ในแผนฯ ได้ทำการประชาคมระดมความคิด ความต้องการของคนส่วนมากก็มีส่วนพัฒนาได้ ว่าด้านไหนสำคัญก่อนก็ต้องดำเนินการก่อน และตามหลักการพัฒนาเรื่องคนหรือบุคลากรย่อมสำคัญเป็นอันดับแรกในการพัฒนา แต่การดำเนินชีวิต พระท่านว่าอาหารสำคัญที่สุด แต่ความจริงแล้ว มันก็สำคัญทุกอย่าง เพียงแต่ว่าจะเป็นอะไร เวลาไหนนั่นเอง เรื่องการพัฒนาคน ย่อมต้องมองตั้งแต่ระดับครอบครัวเป็นหลัก มีเหตุปัจจัยที่เป็น

องค์ประกอบที่สามารถมองเห็นง่าย ไม่ว่าเรื่องอาหาร ที่อยู่อันเป็นปัจจัยเครื่องอาศัยของคนเท่าที่จำเป็นของการอยู่ร่วมกัน ซึ่งการพัฒนาสภาพแวดล้อมก็ต้องอาศัยจิตสำนึก เพื่อให้ตระหนักถึงทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนำหลักพัฒนาสังคมเพื่อสุขอนามัยไว้ทุกโรค อบรมมุขและสิ่งเสพติด เป็นต้น ความเห็นเรื่องการพัฒนาและส่งเสริมภาวะผู้นำให้มีคุณวุฒิและคุณสมบัติในการทำงาน ซึ่งระบบการศึกษายังไม่ดีพอ เรื่องแผนพัฒนาหน่วยงานกับชุมชน ยังขาดการสนับสนุนให้บุคลากรได้พัฒนาความสามารถเท่าที่ควร อาจจะเป็นระบบการทางการจัดการไปเป็นแบบทิศทางที่เหมาะสม หรือเพราะเหตุปัจจัยระบบราชการไทย การได้รับการส่งเสริมจากฝ่ายบริหารจัดการระบบให้มีประสิทธิภาพจากทุกคน เพื่อครอบคลุมชุมชนได้รับผลจากการบริหารจัดการงานชุมชนให้เป็นไปในทางที่ดีและมีประโยชน์ สำหรับการจัดการเรื่องสวัสดิการสนับสนุนให้บุคลากรเรื่องรายได้ ค่าครองชีพ ยังไม่มีการจัดการที่ดี ส่วนความเห็นเรื่องท้องถิ่นนั้นมุ่งเป้าเพื่อให้ระบบการปกครองดีและมีประโยชน์ที่รัฐควรกระจายงานและผลสำเร็จต่อชุมชนนั้นคือเป้าหมายหลักขององค์กร สภาพแวดล้อมที่ดีย่อมบ่งชี้ให้องค์กรปกครองสามารถทำให้ชุมชนของตนมีส่วนร่วมในกิจกรรมระหว่างคนทุกฝ่าย มีสิ่งสนับสนุนของงานบริการและคนผู้ทำงานย่อมต้องเห็นความสำคัญในทางที่ดีและสร้างผลประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม นั่นคือเป้าหมายของผู้ที่ต้องรับผิดชอบที่ดี การจัดการหน่วยงานเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพกับการอยู่ร่วมกันย่อมต้องหวังผลสัมฤทธิ์ทุกเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสิ่งแวดล้อมภายนอกและจิตภาพภายในให้ประสบผลทางการทำงานและการเป็นอยู่ การให้ความร่วมมือระหว่างผู้รับผิดชอบงานกับผู้สนองงาน หากดีย่อมเป็นความก้าวหน้าแก่การพัฒนาชุมชนให้ประสบผลของการปกครอง (นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหนองหิน, 2562); (นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลนิเวศน์, 2563); (นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลลงสิงห์, 2562)

อภิปรายผล

1. แนวการพัฒนาธรรมนูญตำบลของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อศึกษาวิธีดำเนินการจัดทำธรรมนูญตำบล กระบวนการจัดทำธรรมนูญตำบล ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) การสร้างความเข้าใจกับผู้บริหารและผู้นำชุมชน 2) ประชุมภาคีจัดตั้งคณะกรรมการ 3) ทบทวนข้อมูลพื้นที่ วิเคราะห์ข้อมูล จัดลำดับปัญหาและความต้องการจากประชาชน 4) จัดเวทีรับฟังความคิดเห็น เพื่อยกร่าง 5) ยกร่าง แบ่งหน้าที่รับผิดชอบกำหนดตัวชี้วัด 6) จัดเวทีรับฟังความคิดเห็น เพื่อปรับปรุง 7) รวบรวมข้อเสนอจากเวทีประชาคม เพื่อปรับปรุงแก้ไข 8) จัดเวทีรับฟังความคิดเห็น เพื่อปรับปรุงเป็นธรรมนูญฉบับสมบูรณ์ 9) ประกาศใช้ธรรมนูญจากขั้นตอน ในการดำเนินงาน (ธวัชชัย ไชยรัตน์, 2555) พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชน ภาคีเครือข่ายเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สอดแทรกอยู่ใน ทุกขั้นตอนการดำเนินงานชุมชน ซึ่งได้ขับเคลื่อนโดยมี กระบวนการวิเคราะห์ทางเลือกไปสู่การสร้างนโยบายของชุมชนบนฐานข้อมูลความรู้เกี่ยวกับชุมชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดย

ผ่านเวทีประชาคมให้ตัดสินใจร่วมกัน นำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมมีปฏิทินการทำงานและติดตามประเมินผลร่วมกับภาคีเครือข่ายแล้ว ร่วมกันสร้างข้อตกลงกำหนดมาตรการให้ชุมชนทราบและยอมรับนำไปปฏิบัติ (อรทัย ก๊กผล, 2552)

2. บูรณาการหลักพุทธธรรมในพัฒนาธรรมนุญตำบลของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด มีบูรณาการหลักประโยชน์ที่มีคุณค่าของการพัฒนาธรรมนุญตำบล มีหัวใจสำคัญของการเปลี่ยนแปลงองค์กรคือการพัฒนาบุคลากร จึงจำเป็นที่จะต้องได้รับฝึกอบรม การศึกษาดูงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ระบบการดำเนินการขององค์กรมีความเจริญก้าวหน้า พระพุทธศาสนามีหลักพัฒนาบุคคล การพัฒนาทางพระพุทธศาสนานั้นต้องพัฒนา 4 ด้าน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560) (อง.ปญจก.(ไทย) 22/79/121-22/79/122) เข้าด้วยกัน จึงเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยไม่เน้นอย่างใดอย่างหนึ่ง ในกรณีศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาธรรมนุญตำบลเชิงพุทธ เมื่อกล่าวโดยวิธี การฝึกฝน อบรม กายศีล จิต ก็คือปัญญาภาวนา และแก้ไขปัญหาคือการพัฒนาธรรมนุญด้วย (ธวัชชัย ไชยรัตน์, 2555) ประชาชนและความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน ในกระบวนการนี้เองได้เกิดกลไกการทำงานร่วมกัน แบบบูรณาการในตำบล ได้แก่ ภาครัฐ ท้องถิ่น และประชาชน ซึ่งนับเป็นมิติใหม่ในการพัฒนา ทำให้เกิดพลังหนุนเสริมขับเคลื่อนการจัดการระบบ สุขภาพและกลไกการพัฒนาตำบล สามารถแก้ไข ปัญหาในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยหน่วย งานต่าง ๆ จะต้องทำความเข้าใจที่จะมุ่งเน้นผลงาน ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เป็นไปตาม แนวทางของธรรมนุญตำบลนี้ซึ่งต้องมีการปรับ เปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงาน

3. การวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาพระธรรมนุญตำบลของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ดมีผลการดำเนินงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนและความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อธรรมนุญตำบล จนสามารถประกาศเป็นความท้าทายของชุมชนได้ต้องอาศัยทักษะในการขับเคลื่อนการจัดการในประเด็นต่าง ๆ (อรทัย ก๊กผล, 2552) กล่าวคือในการบริหารแผนงานโครงการ เมื่อมีสำนักงานธรรมนุญอำเภอก็มีบรรยากาศของการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนบูรณาการที่สามารถแก้ไขปัญหามาตามความต้องการของประชาชนแบบองค์รวมทั้งแบบองค์รวมความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีกองทุนสุขภาพเป็นแหล่งสนับสนุนงบประมาณ จากเครือข่ายการบริจาคที่นำโดยชุมชนเข้าร่วมให้งบประมาณเพิ่มเติมสำหรับทุกกลุ่มวัยสร้างการมีส่วนร่วมโดยมีกฎระเบียบกติกาให้ประชาชนได้ปฏิบัติเรียนรู้รักสามัคคีนำสันติสุขมาสู่คนในชุมชน สร้างกลไกในการปกป้องสิทธิของคนในชุมชนและในขณะเดียวกันก็สร้างพลังขับเคลื่อนในพื้นที่ มีกลไกบูรณาการระหว่างท้องถิ่นและประชาชนในระดับพื้นที่ ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้โดยรัฐ (ธวัชชัย ไชยรัตน์, 2555) สนับสนุนส่งเสริมร่วมกันจากการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลที่จะทำให้ประชาชนพึงพอใจ เกี่ยวกับการดำรงอยู่ของธรรมนุญได้วิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาธรรมนุญตำบลของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด

สำหรับงานวิจัยเรื่องบูรณาการหลักพุทธธรรมในพัฒนาธรรมนุญตำบลของประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีระบบโดยใช้ธรรมนุญตำบล ได้ดำเนินการ ขับเคลื่อนในการจัดทำธรรมนุญ ทำให้เกิดกระแส ความตื่นตัวของประชาชนในตำบล ทำให้มีส่วนร่วมในการประชุมแสดงความคิดเห็น จนได้รับการยอมรับด้วยความภาคภูมิใจว่า ธรรมนุญที่ได้ฉบับนี้เป็นของทุกคนในชุมชน ทำให้เกิดนโยบาย สาธารณระดับชุมชนที่เกิดจากความเห็นร่วมกันของคนในชุมชน มีการประกาศเป็นกติกาหรือข้อตกลงชุมชนขึ้นใช้กันเอง สร้างสำนึกแห่งความเป็นพลเมืองแบบมีส่วนร่วม จึงอาจกล่าวได้ว่าการ จัดทำธรรมนุญ จนสามารถประกาศใช้เป็นเรื่องที่ท้าทายของชุมชนในตำบล ที่จะขับเคลื่อนในระดับการปฏิบัติต่อไป จากการสรุปผลอภิปรายการวิจัย ในความพึงพอใจการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาธรรมนุญตำบลของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพนา ด้านศิลปาวนา ด้านจิตภาวนา และด้านปัญญาภาวนา ผู้วิจัยเห็นผลการวิจัยที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผลเพิ่มตามประเด็นต่าง ๆ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 ชุดองค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้มีการส่งเสริมให้เยาวชน ประชาชน มีความรู้ความเข้าใจ สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง แสดงกิริยาต่อผู้อื่นด้วยความเคารพ สุภาพ อ่อนน้อม ทางกาย วาจา ใจ วางตัวได้เหมาะสมกับการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมชุมชน เคารพกันไปตามอายุ ตำแหน่ง สถานะของบุคคล โอกาส และสถานที่ รูปแบบการแสดงความเคารพที่ควรปฏิบัติให้ถูกต้อง ตระหนักถึงมารยาทความเป็นไทยที่ดีให้หน่วยงานในชุมชนเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมให้เกิดความรักความสามัคคี ให้แต่ละครอบครัวได้มีการจัดทำกิจกรรมร่วมกันมาก ๆ ปลูกฝังค่านิยมไทยที่ดีงาม เสริมสร้างคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต มีกตัญญูต่องานที่เมตตาเอื้ออาทร ไม่เห็นแก่ตัว แต่เห็นอกเห็นใจ เห็นคุณค่าเพื่อนมนุษย์ ทำประโยชน์แก่ผู้อื่น มีความหวังดีต่อทุกคน และพยายามที่จะทำพุดคิด ในสิ่งที่สร้างสรรค์ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ส่งเสริมให้สมาชิกครอบครัวถือศีลปฏิบัติตามข้อกำหนดทางศาสนา และต้องเคารพกฎหมายบ้านเมืองอย่างเคร่งครัด ให้กำลังใจยกย่องแก่ผู้ที่มีความประพฤติดี เพื่อเป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น ที่มีคุณลักษณะพึงประสงค์ทั้งด้านจิตใจ และพฤติกรรมที่แสดงออก และปฏิบัติตามจารีตประเพณี ตามฮีต 12 คอง 14 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำเสนอผลงานภูมิปัญญาท้องถิ่นและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้าน ได้จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมหมู่บ้านและศูนย์ข้อมูล ภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบล ตระหนักให้มีความสำคัญแก่วัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นว่าเป็นเรื่อง que ทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาธรรมนุญตำบลของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การพัฒนาธรรมนุญตำบลแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาธรรมนุญตำบลของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการพัฒนาธรรมนุญตำบลของเจ้าหน้าที่ ด้านกระบวนการขั้นตอนการพัฒนาธรรมนุญตำบล และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 3.86 ส่วนตัวแปรอื่น ๆ ก็มีผลต่อความพึงพอใจ ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้ทำการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อหาข้อมูลเชิงลึกว่า ตัวแปรด้านพัฒนาธรรมนุญตำบลที่แตกต่างกัน มีผลต่อความพึงพอใจของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดร้อยเอ็ดอย่างไร เพื่อการพัฒนาฝึกฝนอบรมตนจากการได้ศึกษาเล่าเรียนการสวดรับฟังมาและการลงมือปฏิบัติตามทฤษฎีที่ศึกษามาแล้วนั้นให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและคนอื่นในด้านต่าง ๆ จึงได้นำมาเป็นข้อเสนอแนะโดยแบ่งเป็นระดับ เพื่อเสริมส่งองค์ความรู้การพัฒนาและสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อเสริมทักษะในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- รัชชชัย ไชยรัตน์. (2555). การจัดทำธรรมนูญสุขภาพ: ธรรมนูญประชาชนคนตาบอดหนองหิน ฉบับที่ 1 ร้อยเอ็ด. ร้อยเอ็ด: โรงพิมพ์สำนักธรรมนูญตาบอดหนองหิน.
- นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลคงสิงห์. (9 ตุลาคม 2562). การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาธรรมนูญตำบลของประชาชนและองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด. (พระครูโพธิสีลคุณ พร้อมคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลนิเวศน์. (19 ตุลาคม 2563). การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาธรรมนูญตำบลของประชาชนและองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด. (พระครูโพธิสีลคุณ พร้อมคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหนองหิน. (9 ตุลาคม 2562). การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาธรรมนูญตำบลของประชาชนและองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด. (พระครูโพธิสีลคุณ พร้อมคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพระเจ้า. (10 ตุลาคม 2562). การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาธรรมนูญตำบลของประชาชนและองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด. (พระครูโพธิสีลคุณ พร้อมคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสวนจิก. (19 มกราคม 2563). การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาธรรมนูญตำบลของประชาชนและองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด. (พระครูโพธิสีลคุณ และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ.ปยุตฺโต). (2556). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยศ ถามูลแสน. (2553). ศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนต่อศีลธรรมของเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักสนับสนุนสภาพองค์กรชุมชน. (2559). การจัดทำธรรมนูญตำบลสู่การจัดการตนเอง. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- อรทัย กักพล. (2552). คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing (5 thed.). New York: Harper Collins Publishers.

รูปแบบการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพ
ของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปรู อำเภอศรีประจันต์
จังหวัดสุพรรณบุรี*

AGING SOCIETY DEVELOPMENT MODEL FOR PROMOTING HEALTH
BEHAVIOR OF BAAN HUAI-SUWAN COMMUNITY,
DON PRU SUB- DISTRICT, SRI PRACHAN DISTRICT,
SUPHAN BURI PROVINCE

กอบชัย พลเสน

Korbchai Pontasen

สุพจน์ พันธนิยะ

Supot Pantaneeya

เตชิต ตริชัย

Tachit Treechai

ณกมล ปุณฺชเขตต์ทิกุล

Nakamon Punchakhetthikul

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Phranakhat Rajabhat University, Thailand

E-mail: korbchai999@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสภาพสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปรู อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี 2) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพ ของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปรู อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี และ 3) เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนา สังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพ ของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปรู อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ในเชิงปริมาณ ประชากรคือผู้สูงอายุทุกคนที่อาศัยในเขตเทศบาลตำบลดอนปรู จำนวน 160 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบสอบถามการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนในเชิงคุณภาพผู้ให้ข้อมูล

* Received 10 November 2020; Revised 8 August 2021; Accepted 13 August 2021

สำคัญแบ่งเป็น 3 กลุ่มได้แก่ 1) กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 20 คน 2) กลุ่มผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 20 คนและ 3) กลุ่มผู้ร่วมประชุมระดมสมองจำนวน 12 คน ผลการวิจัยพบว่า สังคมผู้สูงอายุของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณไม่มีการสร้างเครือข่าย ไม่มีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพและไม่มีการเรียนรู้แนวทางการส่งเสริมสุขภาพของ Pender ดังนั้นรูปแบบการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุโดยมีปัจจัยนำเข้าประกอบด้วยรูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ ลักษณะส่วนบุคคลและประสบการณ์ ความคิดและความรู้สึกรู้สีกของบุคคลที่มีเฉพาะต่อพฤติกรรมผลที่เกิดจากพฤติกรรม กิจกรรมเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพ ผ่านกระบวนการประกอบด้วยเครือข่ายสังคมผู้สูงอายุความตระหนักและความรู้สึกรู้สีกมีคุณค่าในตนเองการเรียนรู้และการปฏิบัติการประเมินผลพฤติกรรม ผลลัพธ์ได้แก่พฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยผลการประเมินรูปแบบพฤติกรรมสุขภาพอยู่ในระดับน้อยที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา, สังคมผู้สูงอายุ, เครือข่ายผู้สูงอายุ, พฤติกรรมสุขภาพ

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study background of aging society situation for promoting health behavior of Baan Huai-Suwan Community, Don Pru Sub - District, Sri Prachan District, Suphan Buri Province, 2) create aging society development model for promoting health behavior of Baan Huai-Suwan Community, Don Pru Sub - District, Sri Prachan District, Suphan Buri Province, and 3) evaluate aging society development model for promoting health behavior of Baan Huai-Suwan Community, Don Pru Sub - District, Sri Prachan District, Suphan Buri Province, Mixed method research was applied: quantitative method and qualitative method. The quantitative method, the population were 160 elderly people who lived in do Pru area. The research instrument collecting data was Aging Society Development for Promoting Health Behavior questionnaires, and the data was analyzed by statistic: percentage and mean. The qualitative method divided population into three groups: 1) interview group 20 people, 2) focus group discussion 20 people, and 3) brainstorming group 12 people. The research result found that aging society of Baan Huai-Suwan did not have networking building, did not have knowledge of health behavior, and did not have guideline of studying in health promoting of Pender. The input factors or supporting factors consisted as health promoting behavior model, personal characteristic and experience, thinking and feeling of people which have specifically with behavior, and the result from behavior, health promoting

behavior activities, process consisted as elderly social network, awareness and self-esteem, learning and doing in behavior. The evaluation showed that health behavior of elderly people, the result of the evaluation of health behavior model was in the Very low.

Keywords: Development Model, Aging Society, Elderly Network, Health Behavior

บทนำ

ชีวิตเป็นสิ่งที่มีความยิ่งกว่าทรัพย์สินใด ๆ ทุกคนย่อมรักษาและวางแผนชีวิตของตนเองปรารถนาให้ตนเองมีชีวิตที่อยู่เย็นเป็นสุข จึงจำเป็นต้องรักษาสุขภาพกายให้แข็งแรงสมบูรณ์อยู่เสมอ การมีสุขภาพดี ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บหรือการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุต่าง ๆ มีกล้ามเนื้อที่ทำงานได้ดีมีประสิทธิภาพ ร่างกายสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี ไม่มีความวิตกกังวล สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขย่อมเป็นความปรารถนาของมนุษย์ทุกคน ประสิทธิภาพการทำงานของประชาชนในทุกสาขาอาชีพขึ้นอยู่กับสุขภาพที่ดีแข็งแรงสมบูรณ์เป็นปัจจัยสำคัญการพัฒนาประเทศจะดีหรือไม่จึงขึ้นอยู่กับสุขภาพของคนในชาติ จากข้อมูลเกี่ยวกับการสูงวัยของประชากรเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ในปี พ.ศ.2559 โลกของเรามีประชากรทั้งหมดประมาณ 7,433 ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นประชากรสูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป 929 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 12.5 ของประชากรทั้งหมดส่วนในประชาคมอาเซียนมีสมาชิก 10 ประเทศประชากรอาเซียนที่กำลังมีอายุสูงเช่นเดียวกันซึ่งมีสมาชิก 3 ประเทศได้กลายเป็นสังคมสูงอายุแล้วได้แก่ สิงคโปร์ (ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 18.7) ประเทศไทย (ร้อยละ 16.5) และเวียดนาม (ร้อยละ 10.7) ประเทศที่กำลังจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในอีก 2-3 ปีข้างหน้าได้แก่ มาเลเซีย (ร้อยละ 9.5) เมียนมา (ร้อยละ 9.2) ซึ่งปัจจุบันจำนวนและสัดส่วนผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปของประเทศไทยเพิ่มขึ้นในอัตราที่รวดเร็วกว่าทุกกลุ่มอายุจาก 6 ล้านคนในปี พ.ศ. 2543 จะเป็น 12 ล้านคนในปี พ.ศ.2563 ส่งผลให้ประชากรไทยเข้าสู่ “ภาวะประชากรผู้สูงอายุ (Population Aging)” อันจะก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพและเกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมทั้งต่อตนเอง ครอบครัวและประเทศชาติอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยงได้จึงจำเป็นต้องเตรียมรับมือกับสถานการณ์ประชากรสูงวัยอย่างรวดเร็วนี้ ประชากรที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุสูงขึ้นย่อมหมายถึงภาระของรัฐ ชุมชน และครอบครัวในการดูแลสุขภาพ ค่าใช้จ่ายในการยังชีพและการดูแลเกี่ยวกับการอยู่อาศัยที่เหมาะสมที่จะต้องสูงตามไปด้วย (บรรลุ ศิริพานิช, 2560) จากปัญหาผู้สูงอายุส่วนใหญ่เกิดจากความเสื่อมของร่างกายที่เป็นไปตามอายุ เป็นสิ่งที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ แต่สามารถชะลออัตราความเสื่อมของร่างกายได้ โดยการที่มีพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง ได้แก่ พฤติกรรมด้านการรับประทานอาหาร การนอนหลับ การออกกำลังกาย การป้องกันอุบัติเหตุ การหลีกเลี่ยงสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ การตรวจสุขภาพประจำปี และการดูแล

สุขภาพจิตและสังคมในทางตรงกันข้ามถ้าผู้สูงอายุมีพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่ดีหรือไม่ถูกต้องมีผลให้การทำงานของอวัยวะทุกระบบมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสื่อมอย่างรวดเร็ว (นาคยา วงศ์ยะรา, 2558)

ดังนั้น นักวิจัยเลือกที่จะศึกษาชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปรู อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี เพราะเป็นพื้นที่ที่มีจำนวนผู้สูงอายุมากขึ้นจากการสำรวจของ เทศบาลตำบลดอนปรู ในปี พ.ศ. 2559 พบว่า มีจำนวนผู้สูงอายุ จำนวน 192 คนคิดเป็นร้อยละ 11.2 ของประชากรทั้งหมดของชุมชน ซึ่งแสดงว่าชุมชนกำลังก้าวเข้าสู่วิกฤติผู้สูงอายุที่เรียกว่า “สังคมสูงอายุ” ซึ่งหมายถึง การมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 10 หรือมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 7 ด้วยสถานการณ์ความสำคัญของปัญหาดังกล่าว (นาคยา วงศ์ยะรา, 2558) ผู้ศึกษาจึงได้สนใจศึกษาถึงการรูปแบบการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปรู อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ที่หน่วยงานภาครัฐ เอกชนและบุคคลในชุมชนสามารถเสริมสร้างขึ้นได้เองและนำไปปฏิบัติจนก่อให้เกิดพฤติกรรมสุขภาพเพื่อเป็นแบบแผนในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปรู อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรีและสร้างรูปแบบการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ เพื่อนำผลการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการจัดการบริการด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ในการป้องกัน การแก้ไขปัญหา ลดผลกระทบด้านสุขภาพเพื่อให้ผู้สูงอายุมีชีวิตที่ยืนยาวขึ้นและมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสภาพสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปรู อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปรู อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปรู อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปรู อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยวิธีผสมผสานระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุในชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปรู อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 160 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุในชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปรู อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 160 คน โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปรู อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ (Interview) คือ ผู้สูงอายุที่เป็นตัวแทนกลุ่มอาชีพ จำนวน 12 คน ได้แก่กลุ่มอาชีพชาวนา กลุ่มอาชีพเกษตรกรรม กลุ่มอาชีพค้าขาย กลุ่มอาชีพรับจ้าง กลุ่มอาชีพแม่บ้าน และข้าราชการบำนาญ ผู้สูงอายุที่เป็นตัวแทนเขตพื้นที่จำนวน 8 คน รวมทั้งหมด 20 คน และ 2) กลุ่มผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group) คือ ตัวแทนผู้สูงอายุกลุ่มอาชีพจำนวน 6 คน ตัวแทนผู้สูงอายุกลุ่มพื้นที่ 6 คน ตัวแทนผู้ดูแลผู้สูงอายุ 3 คน แพทย์ประจำตำบล 2 คน ตัวแทนทางการศึกษาของตำบลดอนปรู 2 คน รวมทั้งหมด 20 คน และ 3) กลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมระดมสมอง (Brain Storming) คือ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลศรีประจันต์ ผู้เชี่ยวชาญจาก อสม. 2 คน ผู้เชี่ยวชาญจากสาธารณสุข 2 คน ประธานชมรมผู้สูงอายุจังหวัด ตัวแทนทางการศึกษา 2 คน นักพัฒนาสังคมและนักวิชาการส่งเสริมสุขภาพ 2 คน ตัวแทนผู้ใหญ่บ้านตำบลดอนปรู 2 คน รวมทั้งหมด 12 คน ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปรู อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างประชากรแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจากการตัดสินใจของผู้วิจัยเอง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม มี 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับบุคคลซึ่งเป็นผู้สูงอายุตามคำจำกัดความของงานวิจัยฉบับนี้ คือปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดีประกอบด้วยปัจจัยภายใน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ภาวะการมีโรคประจำตัว ลักษณะทางกายภาพ และปัจจัยภายนอก ได้แก่ รายได้ แหล่งของรายได้ การเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน มีลักษณะคำถามให้เลือกตอบ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นแสดงถึงสภาพสังคมของผู้สูงอายุเพื่อก่อให้เกิดพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปรู อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรีในมิติด้านเครือข่ายทางสังคม ความตระหนักและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และ การเรียนรู้สาระของพฤติกรรมสุขภาพ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า Likert (Likert Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ

ส่วนที่ 2 เครื่องมือเชิงคุณภาพที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยพิจารณาจาก

การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ โครงสร้างและลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 ชุด คือ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) 2) ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) และ 3) แบบระดมสมอง (Brain Storming)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีขั้นตอนตามระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

1. เครื่องมือเชิงปริมาณ การหาคุณภาพของแบบสอบถามที่สร้างขึ้นในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1.1 นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านทำการตรวจสอบ

1.2 การตรวจสอบความเที่ยง (Validity) นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจแก้ภาษา เนื้อหา โครงสร้าง เพื่อให้เหมาะสมต่อผู้ตอบแบบสอบถามและสามารถวัดได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จัดเรียงคำถามตามขอบเขตของเนื้อหาแต่ละด้านแล้วปรับปรุงแก้ไข ทุกข้อมีค่า ICO ไม่น้อยกว่า 0.67

1.3 การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) มีการดำเนินการดังนี้

1.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ แล้วนำมาหาความเชื่อมั่นด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของ Cronbach (Cronbach, L. J., 1990)

1.5 นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้ไปปรับปรุงโดยตัดรายการที่ไม่สอดคล้องกับเนื้อหาออก

1.6 ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัดรูปแบบการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปรู อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ที่ 0.99 แปลความได้ว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก

2. เครื่องมือเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้นำประเด็นสนทนากลุ่ม ประเด็นการระดมสมองและแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา ความเข้าใจและการใช้ภาษาแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวม 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปรู อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยสอบถามประชากรจำนวน 160 คน ซึ่งเป็นผู้สูงอายุตามคำจำกัดความของงานวิจัยฉบับนี้ และมีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ 1) ขอนหนังสือจากหลักสูตรดุสิตบัณฑิตสาขายุทธศาสตร์การพัฒนาถึงผู้บริหารเทศบาลตำบลดอนปรู อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อส่งแบบสอบถามขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลกับบุคคลเป้าหมาย 2) ติดต่อหน่วยงานในเขตเทศบาลตำบลดอนปรู

เพื่อทำการชี้แจงและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3) ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย 4) นำแบบสอบถามที่ได้มาทั้งหมด 160 ชุดมาตรวจความถูกต้องและความสมบูรณ์ของคำตอบเพื่อให้ได้แบบสอบถามที่ครบสมบูรณ์ทุกฉบับ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษารูปแบบการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปูล อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มดังนี้ 1) การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปูล อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 20 คน โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์นักวิจัยด้วยตนเอง 2) การสนทนากลุ่มดำเนินการสนทนากลุ่มโดยมีผู้เข้าร่วมสนทนาจำนวน 20 คน ซึ่งคัดเลือกจากผู้มีคุณสมบัติตามที่กำหนด ผลการสนทนากลุ่มนำไปสู่การร่างรูปแบบการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปูล อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปูล อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยการจัดระดมสมองที่ห้องประชุมเทศบาลตำบลดอนปูล มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางร่วมระดมสมองจำนวน 12 คน ผลการระดมสมองนำไปสู่การปรับปรุงโครงสร้าง การวางแผน แนวทางการปฏิบัติ กระบวนการให้ความรู้ กิจกรรมของพฤติกรรมสุขภาพและการติดตามประเมินผล เพื่อนำไปสู่พฤติกรรมสุขภาพในสังคมผู้สูงอายุของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปูล อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ โดยแยกออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ 1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพสังคมของผู้สูงอายุของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปูล อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่คำนวณเป็นค่าร้อยละ 2) ข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรของรูปแบบการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปูล อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นที่แสดงถึงการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพตามแนวทางของบุญชม ศรีสะอาด (บุญชม ศรีสะอาด, 2535) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 แปลความว่า การปฏิบัติระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 แปลความว่า การปฏิบัติระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 แปลความว่า การปฏิบัติระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 แปลความว่า การปฏิบัติระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 แปลความว่า การปฏิบัติระดับมากที่สุด

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและการระดมสมองเพื่อหาแนวทางการสร้างรูปแบบการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปูลู อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้ถอดข้อมูลจากเทปบันทึกเสียง วิเคราะห์ภาพถ่ายและการจดบันทึกจากการสัมภาษณ์ สนทนากลุ่มและการระดมสมอง และนำหลักการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยการเก็บข้อมูลจากวิธีที่แตกต่างกันไปและออกแบบการเก็บข้อมูลจากหลายแหล่งได้แก่การศึกษาเอกสาร การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและการระดมสมอง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ โดยแยกการนำเสนอในลักษณะเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปูลู อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

ข้อมูลเชิงปริมาณ

1. จากการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามในชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปูลู อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ มีทั้งหมด 160 คน โดยจำแนกเป็นเพศชาย 64 คน คิดเป็นร้อยละ 40 และเพศหญิง 96 คน คิดเป็นร้อยละ 60 มีอายุประมาณ 60 ปี ถึง 69 ปี จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 63.8 มีอายุ 70 ปี ถึง 80 ปี จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 36.2 ส่วนมากจบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 56.6 รองลงมาคือ ไม่ได้เรียนหนังสือ อ่านหนังสือไม่ออก และเขียนหนังสือไม่ได้ จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 19.4 เรียนชั้นมัธยมศึกษาจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 15 จบอนุปริญญาจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 8.1 และจบระดับปริญญาตรี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.9 ด้านสถานภาพการสมรส จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 48.8 เป็นหม้าย จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 41.9 และ เป็นโสดจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 9.3 ภาวะการมีโรคประจำตัว จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 76.3 และไม่มีโรคประจำตัวหรือไม่แน่ใจว่ามีโรคประจำตัว จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 23.7 ลักษณะทางกายภาพมีร่างกายปกติ จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 86.3 และมีสภาพพิการบางส่วน จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 13.7 และปัจจุบันผู้สูงอายุมีรายได้ตั้งแต่ 10,001 ถึง 20,000 บาท ต่อเดือน จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 28.2 รองลงมาคือ ไม่มีรายได้ จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 23.8 มีรายได้ 5,001 ถึง 10,000 บาทต่อเดือน จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 21.8 มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาทต่อเดือน จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 16.8 และมีรายได้มากกว่า 20,000 บาทต่อเดือน จำนวน 15 คน คิดเป็น

ร้อยละ 9.4 ซึ่งแหล่งรายได้มาจากรายได้ของตนเอง จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 47.5 และต้องพึ่งพาจากลูกหลาน จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 32.5 และต้องพึ่งพาจากญาติ พี่น้อง จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 40 ผู้สูงอายุไม่เคยได้เข้าเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุจำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 100 และสุดท้ายผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมบ้างบางครั้งจำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาคือ เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนเป็นประจำ จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 32.8 และเข้าร่วมกิจกรรมน้อยมากจำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 26.2

2. ข้อมูลด้านสภาพการมีเครือข่ายทางสังคมของผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปูลู อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวมมีรายละเอียดตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ภาพรวมค่าเฉลี่ยของสภาพการมีเครือข่ายทางสังคมของผู้สูงอายุ เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปูลู อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

ภาพรวมรายด้าน	ค่าเฉลี่ย (μ)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (σ)	ระดับ การ ปฏิบัติ	ลำดับ
ด้านสภาพเครือข่ายทางสังคมผู้สูงอายุ	1.53	0.306	น้อย ที่สุด	3
ด้านสภาพความตระหนักและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ของผู้สูงอายุ	2.17	0.434	ปาน กลาง	1
ด้านสภาพการเรียนรู้สาระของพฤติกรรมสุขภาพของ ผู้สูงอายุ	1.88	0.376	น้อย	2
รวม	1.86	0.372	น้อย	

จากตารางที่ 1 ภาพรวมความคิดเห็นของสภาพการมีเครือข่ายทางสังคมของผู้สูงอายุ เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปูลู อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยจำแนกตามปัจจัย อยู่ในระดับน้อย ($\mu = 1.86$, $\sigma = 0.372$) และมีลำดับของข้อ้อยโดยภาพรวมดังนี้ ด้านสภาพความตระหนักและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ ($\mu = 2.17$, $\sigma = 0.434$) รองลงมา ด้านสภาพการเรียนรู้สาระของพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ ($\mu = 1.88$, $\sigma = 0.376$) และลำดับสุดท้ายคือ ด้านสภาพเครือข่ายทางสังคมผู้สูงอายุ ($\mu = 1.53$, $\sigma = 0.306$)

ข้อมูลเชิงการสัมภาษณ์

สรุปผลการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุเกี่ยวกับสภาพพื้นฐานการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุมีดังนี้

ด้านการสร้างเครือข่ายสังคมผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับเวลาและการเดินทาง ไม่อยากติดต่อกับทางราชการเพราะไม่เข้าใจระเบียบวิธีการหรือขั้นตอนของทางราชการ ไม่มีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุของชุมชนเพราะชุมชนไม่มีชมรม มีการเสนอให้เล่นกีฬาร่วมกันหรือร่วมบำเพ็ญประโยชน์และร่วมประกอบอาชีพ ปัจจุบันผู้สูงอายุอยู่แต่ในบ้าน บางคนเลี้ยงหลาน บางคนไม่สะดวกในการเดินทาง การรู้จักมักคุ้นกับผู้สูงอายุด้วยกันในชุมชนก็น้อยลง จะรู้จักกันเพียงบ้านที่อยู่ข้างเคียงหรือร่วมทำธุระกิจซึ่งมีจำนวนไม่เกิน 20 คน

ด้านความตระหนักและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ผู้สูงอายุทุกคนรู้ว่าแก่ชราเพราะสภาพร่างกายเป็นสิ่งบ่งบอก เนื่องจากอาการเหนื่อยง่าย ปวดเมื่อยตามร่างกาย วิงเวียนศีรษะ นอนไม่หลับ มีโรคประจำตัว ขี้หลงขี้ลืม นัยน์ตาฝ้ามัว ผู้สูงอายุทุกคนปฏิบัติตามปกติเหมือนเมื่อตอนเป็นหนุ่มสาว

ด้านการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพ ผู้สูงอายุไม่มีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพ ไม่ศึกษาหาความรู้จากสื่อใดๆ และสื่อต่างๆก็ไม่เสนอเรื่องราวเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุไม่นิยมเล่นโลกหรือเฟรช เพราะเล่นไม่เป็นด้วยกลัวจะกดปุ่มผิดทำให้เสียค่าใช้จ่ายสูง การเข้ารับการอบรมเป็นเรื่องยากเพราะสภาพร่างกายไม่ปกติ การสื่อสารบกพร่อง การเดินทางลำบากต้องพึ่งพาอาศัยลูกหลาน ความจำเลอะเลือนต้องย้ำคิดย้ำทำ

ตอนที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลตอนปฐ อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

ข้อมูลเชิงปริมาณ

ข้อมูลการศึกษาสภาพสังคมผู้สูงอายุเพื่อก่อให้เกิดพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลตอนปฐ อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรีพบว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในคำจำกัดความของการวิจัยฉบับนี้มีจำนวน 160 คนเป็นหญิงมากกว่าชาย ส่วนใหญ่เรียนจบชั้นประถมศึกษา

ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. ผู้สูงอายุของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณไม่มีความสัมพันธ์ในรูปแบบของเครือข่ายเพราะชุมชนไม่มีกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุและไม่ได้ติดต่อกับหน่วยงานราชการหรือชุมชนเพราะไม่มีธุระ ไม่มีเวลา การเดินทางไม่สะดวก สภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวย การสื่อสารและความคิดไม่เชื่อมโยงกัน การคบหากับผู้สูงอายุในชุมชนลดน้อยลง จะติดต่อกันเฉพาะบ้านใกล้กันหรือทำธุระกิจร่วมกัน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความตระหนักถึงวัยที่สูงขึ้น เนื่องจากสภาพร่างกายบ่งบอกถึงความไม่สมบูรณ์ของสมรรถภาพแต่ก็ยังใช้ชีวิตปกติเหมือนวัยหนุ่มสาว เพราะปัจจัย

ในการดำเนินชีวิตไม่เอื้ออำนวย ส่วนความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ขาดความรู้ในการปฏิบัติตน เพื่อให้เกิดพฤติกรรมสุขภาพเพราะไม่มีแหล่งศึกษาหาความรู้ ส่วนใหญ่ไม่ใช่โทรศัพท์มือถือเพื่อการเรียนรู้เพราะใช้ไม่เป็นจะใช้เฉพาะติดต่อกับลูกหลานเท่านั้น บางคนอ่านหนังสือไม่ออก เขียนหนังสือไม่ได้ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ บางคนสภาพร่างกายและสติปัญญาไม่เอื้อต่อการเรียนรู้

2. ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าพฤติกรรมสุขภาพ พบว่าการกระทำหรือการปฏิบัติของบุคคลที่มีผลต่อสุขภาพ เป็นผลมาจากการเรียนรู้ของบุคคลเป็นสำคัญ โดยแสดงออกให้เห็นได้ในลักษณะของการกระทำและการไม่กระทำในสิ่งที่ เป็นผลต่อสุขภาพและจากแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพ พฤติกรรมสุขภาพมี 2 ประเภท คือ พฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมส่งผลดีต่อสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสมส่งผลเสียต่อสุขภาพและมีระดับการแสดงออก 3 ระดับคือ ระดับ 1 การปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ เงื่อนไข ซึ่งเกิดจากการได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องทันเหตุการณ์ ระดับ 2 การปฏิบัติตามข้อเสนอแนะหรือแนวทางที่ควรปฏิบัติต่างๆ ซึ่งเกิดจากการเข้าใจข้อมูล ข่าวสารและยอมรับที่จะปฏิบัติตาม ระดับ 3 การปฏิบัติด้วยจิตสำนึกในตนเองซึ่งเกิดจากค่านิยมและความเชื่อที่ถูกต้อง โดยสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ได้ตัวแปรในการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ 4 ตัวแปรได้แก่ การรวมกลุ่มผู้สูงอายุ การตระหนักถึงภาวะความเสี่ยงภัย การเรียนรู้เพื่อนำไปปฏิบัติ การติดตามประเมินผลพฤติกรรมที่เป็นผลดีต่อสุขภาพ ดังภาพที่ 1

ความสามารถในตนเองแนวคิดการเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของ Pender

การรวมกลุ่มผู้สูงอายุ

ความตระหนักถึงความเสื่อมถอยตามวัยและการรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง

การเรียนรู้เพื่อนำไปปฏิบัติ

การติดตามประเมินผลพฤติกรรมที่เป็นผลดีต่อสุขภาพ

พฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลตอนปรู อำเภอสรีประจันต์
จังหวัดสุพรรณบุรี

ภาพที่ 1 ร่างรูปแบบการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของชุมชน
บ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปรู อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

3. จากข้อมูลจากการสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญ 20 ท่านพบว่า เรื่องของพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้และปฏิบัติอย่างถูกวิธีตามสาระในรูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพของ Pender ซึ่งครอบคลุมถึงการดำเนินชีวิตทั้ง 4 ด้านคือด้านกาย ด้านสังคม ด้านอารมณ์และด้านจิตวิญญาณ ซึ่งการเรียนรู้ดังกล่าวยังไม่มีในชุมชนบ้านห้วยสุพรรณ ควรมีการรวมตัวผู้สูงอายุในรูปแบบเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน โดยให้ผู้สูงอายุมีความตระหนักและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองรวมทั้งข้อดีของพฤติกรรมสุขภาพ นอกจากนี้ต้องมีการประเมินการปฏิบัติตนและติดตามทุกระยะตามความเหมาะสม จึงได้รูปแบบการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพ โดยประกอบรูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพของ Pender คือ ลักษณะส่วนบุคคลและประสบการณ์ ความคิดและความรู้สึกของบุคคลที่มีเฉพาะต่อพฤติกรรม และผลที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรม กับกิจกรรมเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพ ที่นำมาใช้ในการพัฒนา เครือข่ายสังคมผู้สูงอายุ ความตระหนักและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การเรียนรู้และการปฏิบัติ การประเมินผลพฤติกรรม จนเกิดเป็นพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนบ้านห้วยสุพรรณ ตำบลดอนปอ อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

ตอนที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปูล อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

การนำแบบร่างรูปแบบการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปูล อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ในตอนที่ 2 มาเป็นประเด็นในการระดมสมองจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางเพื่อประเมินมาตรฐาน 4 ด้าน โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า Likert (Likert Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ และใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นที่แสดงถึงการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพตามแนวทางของ รศ.ดร.บุญชม ศรีสะอาด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ภาพรวมผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปูล อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

การระดมสมองจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง เพื่อประเมินมาตรฐาน 4 ด้าน	ค่าเฉลี่ย (μ)	ระดับ
1. มาตรฐานด้านความเป็นไปได้	0.97	น้อยที่สุด
2. มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์	1.00	น้อยที่สุด
3. มาตรฐานด้านความเหมาะสม	0.98	น้อยที่สุด
4. มาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม	0.98	น้อยที่สุด
ภาพรวมทั้งหมด	0.982	น้อยที่สุด

จากตารางที่ 2 ภาพรวมทั้งหมดที่ได้จากการประเมินรูปแบบการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปูล อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรีของผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางเพื่อประเมินมาตรฐาน 4 ด้าน ผ่านเครือข่ายสังคมผู้สูงอายุ ความตระหนักและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การเรียนรู้และการปฏิบัติ การประเมินผลพฤติกรรม โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับน้อยที่สุด จำแนกเป็นด้านดังนี้

ด้านที่ 1 มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ พบว่า ความคิดเห็น ($\mu = 0.97$) อยู่ในระดับที่น้อยที่สุด เนื่องจากความเป็นไปได้ในการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุชุมชนบ้านห้วยสุวรรณที่ไม่สามารถรวมกลุ่มขนาดใหญ่ได้ ต้องรวมกลุ่มขนาดเล็กตามที่อยู่อาศัยใกล้เคียง ที่ติดต่อกันได้สะดวกจำนวนไม่ควรเกิน 10 คนและต้องมีหัวหน้ากลุ่มซึ่งอาจไม่ใช่ผู้สูงอายุแต่เป็นบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ของกลุ่ม มีความเสียสละ มีความเป็นผู้นำ การติดต่อสื่อสารของกลุ่มต้องเป็นวงกว้างโดยติดต่อกับกลุ่มอื่น ราชการและชุมชนจึงต้องมีลักษณะเป็นเครือข่าย ต้องมีการให้ความรู้และทำกิจกรรมร่วมกันโดยมีวิทยากรที่ชำนาญเพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้อง กำหนดระยะเวลาเป็นช่วง ๆ ตามความเหมาะสม พร้อมทั้งบันทึกพฤติกรรมเพื่อติดตามประเมินผล

ด้านที่ 2 มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ พบว่า ความคิดเห็น ($\mu = 1.00$) อยู่ในระดับที่น้อยที่สุด เนื่องจากเป็นการประเมินการตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุ โดยพิจารณาความสมัครใจในการรวมกลุ่ม การมีความสุขเมื่อทำกิจกรรม กิจกรรมและ

การเรียนรู้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางกายและทางจิตใจของผู้สูงอายุ นอกจากนั้นยังสามารถเพิ่มเติมกิจกรรมและความรู้ตามคำเรียกร้องของสมาชิกได้อีกด้วย

ด้านที่ 3 มาตรฐานด้านความเหมาะสม พบว่า ความคิดเห็น ($\mu = 0.98$) อยู่ในระดับที่น้อยที่สุด เป็นการประเมินความเหมาะสมด้านสภาพร่างกาย สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ระเบียบ กฎหมายและศีลธรรมจรรยา ซึ่งรูปแบบการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนบ้านห้วยสุพรรณไม่ยากเกินความสามารถทางสติปัญญาของผู้สูงอายุ สามารถจัดกิจกรรมทั้งดงามทางสังคมและประเพณีนิยม และส่งผลต่อจิตใจของบุคคลในครอบครัว

ด้านที่ 4 มาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม พบว่า ความคิดเห็น ($\mu = 0.98$) อยู่ในระดับที่น้อยที่สุดเป็นการประเมินความน่าเชื่อถือและครอบคลุมครบถ้วนตามความต้องการ โดยพิจารณาจากนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุของหน่วยงานภาครัฐและความต้องการของชุมชน ตลอดจนความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของครอบครัวผู้สูงอายุ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

อภิปรายผล

การเสนออภิปรายผลการวิจัยดำเนินการตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอเป็น 3 ตอน ตามข้อค้นพบของการวิจัย ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนบ้านห้วยสุพรรณ ตำบลดอนปูล อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

จากข้อมูลพื้นฐานของผู้สูงอายุชุมชนบ้านห้วยสุพรรณ ตำบลดอนปูล อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรีจากที่กล่าวข้างต้นจะเห็นว่าผู้สูงอายุของชุมชนบ้านห้วยสุพรรณเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุ 60 - 69 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในสภาพสมรส จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีภาวะการณมีโรคประจำตัว แต่มีร่างกายปกติ มีรายได้มากกว่า 5000 บาทต่อเดือน มีแหล่งรายได้ของตนเอง ไม่ได้เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุแต่เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนเป็นประจำ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเป็นสภาพปกติของผู้สูงอายุของสังคมไทยทั่วประเทศเพราะผู้ที่เกิดก่อนปี พ.ศ. 2503 ส่วนใหญ่เมื่อเรียนจบชั้นประถมปีที่ 4 แล้วไม่เรียนต่อจะออกไปประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัว ส่วนผู้หญิงบางคนก็มีครอบครัวตั้งแต่จบป. 4 จะมีส่วนน้อยที่เรียนต่อมัธยมศึกษาซึ่งจะเป็นบุตรข้าราชการหรือผู้ที่อาศัยอยู่ในแหล่งตัวเมืองใหญ่ๆ ที่มีโรงเรียนที่มีชื่อเสียง ซึ่งผู้สูงอายุไม่ได้เข้าชมรมเพราะไม่มีชมรมผู้สูงอายุซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศไทยจะไม่มีชมรมผู้สูงอายุเนื่องจากผู้สูงอายุมีจุดนัดพบที่วัดเพื่อทำบุญทุกวันพระอยู่แล้ว วัดบางแห่งมีการปฏิบัติตนรักษาศีลต้องอยู่วัดทั้งกลางวันและกลางคืน ซึ่งเป็นโอกาสที่ผู้สูงอายุได้พบปะพูดคุยเล่าสารทุกข์สุกดิบสู่กัน ซึ่งสอดคล้องกับอิติมา บุญเจริญ ที่ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยการสร้างสุขภาพที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต

ผู้สูงอายุในจังหวัดนครสวรรค์ โดยพบว่าอายุเฉลี่ยของผู้สูงอายุคือ 68 ปี ทั้งเพศชายและเพศหญิง มีระดับการศึกษาต่ำ มีรายได้ต่ำ และยังต้องหารายได้ด้วยตนเอง ส่วนมากประสบปัญหาสุขภาพโดยพบผู้เป็นโรคเกี่ยวกับระบบกล้ามเนื้อและข้อต่อมากที่สุด รองลงมาคือโรคความดันโลหิตสูงและโรคเบาหวานและเข้ารับการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลและศูนย์สุขภาพชุมชน (อิติมา บุญเจริญ, 2552) และสอดคล้องกับเมธาร์ตน์ จันตะนี ที่ได้ศึกษาความต้องการพัฒนาอาชีพของผู้สูงอายุในตำบลสามัคคี อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับคู่สมรส มีรายได้จากเงินสนับสนุนของรัฐ มีความรู้ความถนัดในด้านอาชีพเกษตรกรรมและในอนาคตก็ต้องการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ต้องการให้หน่วยงานรัฐสนับสนุนงบประมาณ ให้ อบต.เป็นผู้ดูแลคุณภาพชีวิต และให้รัฐช่วยเหลือด้านเบี้ยยังชีพ (เมธาร์ตน์ จันตะนี, 2556)

ตอนที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปู่ อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

จากการสร้างรูปแบบการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพ ได้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญ 20 ท่านพบว่า เรื่องของพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้และปฏิบัติอย่างถูกวิธีตามสาระในรูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพของ Pender ซึ่งครอบคลุมถึงการดำเนินชีวิตทั้ง 4 ด้านคือ ด้านกาย ด้านสังคม ด้านอารมณ์และด้านจิตวิญญาณ ซึ่งการเรียนรู้ดังกล่าวยังไม่มีในชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ควรมีการรวมตัวผู้สูงอายุในรูปแบบเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน โดยให้ผู้สูงอายุมีความตระหนักและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองรวมทั้งข้อดีของพฤติกรรมสุขภาพ นอกจากนี้ต้องมีการประเมินการปฏิบัติตนและติดตามทุกระยะตามความเหมาะสม จึงได้รูปแบบการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพ สอดคล้องกับทิพย์วดี เหลืองกระจ่าง ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ พบว่า วิธีการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาผู้สูงอายุทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจและปัญญา โดยการบรรลุเป้าหมายอยู่ภายใต้เงื่อนไขทั้งการเรียนรู้ปัจจัยภายในซึ่งได้แก่ ความสนใจและนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง และปัจจัยภายนอก ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ครอบครัว และผู้สอน ส่วนวิธีการเรียนรู้มีความหลากหลาย ได้แก่ จากผู้รู้ จากการปฏิบัติด้วยตนเอง จากการสนทนา จากการเข้าร่วมฝึกอบรม จากการเป็นผู้ช่วยครูในการฝึกอบรม จากการได้รับการสั่งสอนตักเตือน จากการได้รับฟังหรืออ่านข้อความหรือเรื่องเล่าที่ประทับใจ ส่วนกิจกรรมการเรียนรู้เป็นกิจกรรมด้านสุขภาพทางกาย สุขภาพจิตใจ และสังคม (ทิพย์วดี เหลืองกระจ่าง, 2554)

ตอนที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนห้วยสุวรรณ ตำบลตอนปฐ อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

จากการระดมสมองจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางโดยได้มีมาตรฐาน ด้านความเป็นไปได้ มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ มาตรฐานด้านความเหมาะสม และมาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม มาประเมินความคิดเห็น ซึ่งผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุดดังนี้

1. ด้านเครือข่ายสังคมผู้สูงอายุ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายทำได้ยากเพราะผู้สูงอายุมีความยากลำบากในการเดินทางมายังชมรม บางคนมีภารกิจต้องทำ บางคนเลี้ยงหลานทั้งวันและจะว่างเมื่อตอนกลางคืน บางคนร่างกายไม่พร้อม บางคนมีโรคประจำตัวต้องพักผ่อนอยู่กับบ้าน นอกจากนี้ที่กล่าวมาแล้วการไม่ได้รับการสนับสนุนจากทางราชการและไม่มีความรู้ในการจัดการอบรมให้ความรู้ก็ล้วนเป็นปัญหาใหญ่เช่นกัน แต่เมื่อสอบถามผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายซึ่งสอดคล้องกับกรณี ศิริโชติและพรพรม ไขชัยภูมิ ที่ได้ศึกษาความต้องการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา พบว่าผู้สูงอายุต้องการให้เพิ่มส่งเงินเบี้ยยังชีพเป็นเดือนละ 1000 บาท มีความต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ต้องการรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่าย และต้องการมีศูนย์บริการผู้สูงอายุในชุมชน (กรณี ศิริโชติ และพรพรม ไขชัยภูมิ, 2554)

2. ด้านความตระหนักและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าเมื่อผู้สูงอายุมีความตระหนักและมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเพียงพอแล้วก็ควรมีการรวมกลุ่มเพื่อการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านสุขภาพ การรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายควรคำนึงถึงความสะดวกในการเดินทาง ทั้งนี้ต้องมีแกนนำที่เข้มแข็งซึ่งอาจไม่ใช่ผู้สูงอายุควรจะเป็นคนหนุ่มสาวที่มีพลังและความสามารถ มีวิทยากรที่มีความรู้เชี่ยวชาญในวิธีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้สูงอายุร่วมทำกิจกรรมและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ นอกจากนี้ยังสามารถติดต่อสื่อสารกับเครือข่ายอื่น ๆ ได้การรวมกลุ่มในระยะแรกควรรวมกลุ่มบ้านใกล้เคียงจำนวน 10 - 15 คนเพื่อสะดวกในการนัดหมายมาเจอกันและสะดวกในการเดินทาง สมาชิกต้องช่วยกันสร้างกฎระเบียบของกลุ่ม มีวัตถุประสงค์และความมุ่งมั่นรวมทั้งวิธีการและเครื่องมือที่ร่วมสร้างร่วมกัน สิ่งที่ทำให้เครือข่ายประสบผลสำเร็จ คือการที่สมาชิกมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ความเป็นธรรมชาติไม่ใช่ว่าการจัดตั้ง สมาชิกมีความรัก เอื้ออาทร สมานฉันท์ มีองค์ความรู้และความสามารถในการแสวงหาความรู้ มีการเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Coopersmith, S. ที่กล่าวถึง ผลของการพัฒนาความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองว่า จะเป็นผู้ได้รับการยอมรับนับถือ ความสนใจและความเอาใจใส่จากบุคคลที่มีความสำคัญในชีวิต เป็นผู้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ซึ่งจะมีผลต่อสถานภาพ ตำแหน่งและชื่อเสียง โดยมีปัจจัยต่างๆแสดงให้รู้ว่าตนประสบผลสำเร็จ คือ มีความสามารถที่จะควบคุมหรือมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น มีศีลธรรมจรรยาตามมาตรฐานของ

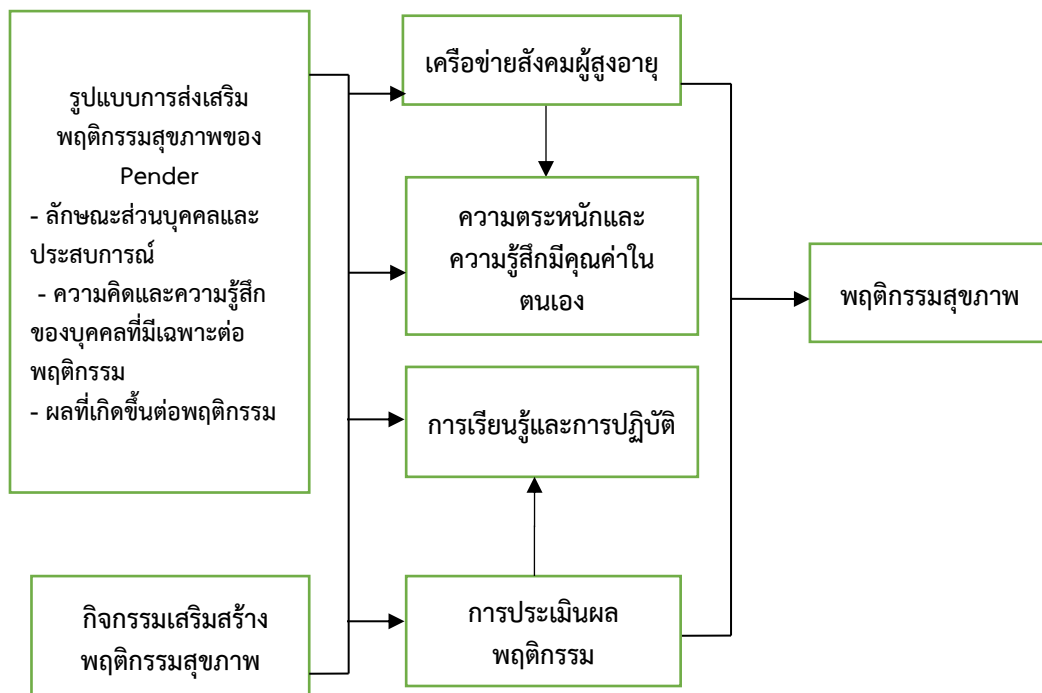
สังคม ประสบความสำเร็จสมความมุ่งมั่น ได้กระทำให้สิ่งที่สอดคล้องกับค่านิยมและความปรารถนาและไม่ใส่ใจต่อสิ่งที่จะทำให้ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองลดลง (Coopersmith, S., 1981)

3. ด้านการเรียนรู้และการปฏิบัติ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าผู้สูงอายุในสังคมไทยขาดความรู้ในเรื่องของการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ จึงจำเป็นต้องทำให้มีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาความรู้ที่ตรงกับพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุซึ่งได้แก่ รูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพของ Pender ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ที่ดีคือการกระตุ้นให้เกิดความสนใจจากการสร้างสิ่งเร้าที่น่าสนใจและเกิดการรับรู้ด้วยประสาททั้งห้า แล้วส่งกระแสสัมผัสเชื่อมโยงสู่การรับรู้ แล้วสรุปเป็นความคิดรวบยอด เกิดความเข้าใจในเรื่องที่เรียนรู้ต่อมาก็เกิดการตอบสนองโดยแสดงพฤติกรรมต่างๆตามกระบวนการที่ได้รับมา ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีดีเหลือองกระจำง ที่ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อผู้สูงอายุ พบว่าวิธีการเรียนรู้และกิจกรรมเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาผู้สูงอายุทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจและปัญญา โดยการบรรลุเป้าหมายอยู่ภายใต้เงื่อนไขทั้งการเรียนรู้ปัจจัยภายในซึ่งได้แก่ ความสนใจและนำไปปฏิบัติด้วยตนเองและปัจจัยภายนอก ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ครอบครัวและผู้สอน ส่วนวิธีการเรียนรู้ต้องมีความหลากหลาย ได้แก่ เรียนรู้จากวิทยากรหรือครู จากการปฏิบัติด้วยตนเอง จากการสนทนา จากการเข้าร่วมฝึกอบรม จากการเป็นผู้ช่วยครูในการฝึกอบรม จากการได้รับการสั่งสอนตักเตือน เป็นต้น (ทิพย์วดี เหลือองกระจำง, 2554)

4. ด้านการประเมินผลพฤติกรรม ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าการติดตามประเมินผลนี้เป็นหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องติดตามและให้การสนับสนุนอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้สูงอายุซึ่งสอดคล้องกับปะราลี โอภาสนันท์ ที่ได้ทำการศึกษาผลของการพยาบาลระบบสนับสนุนและให้ความรู้ต่อภาวะสุขภาพและการควบคุมโรคในผู้ป่วยเบาหวาน พบว่า การให้การพยาบาลระบบสนับสนุนและให้ความรู้ตามกรอบแนวคิดของ โอเร็ม ทำให้ผู้ป่วยสูงอายุที่เป็นโรคเบาหวานในกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยภาวะสุขภาพสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ปะราลี โอภาสนันท์, 2542)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 รูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ

จากภาพที่ 2 สรุปได้ว่าปัจจัยนำเข้ารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพและกิจกรรมเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพ โดยผ่านกระบวนการทั้งสี่กระบวนการ ได้แก่ เครือข่ายสังคมผู้สูงอายุ ความตระหนักและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การเรียนรู้และการปฏิบัติ การประเมินผลพฤติกรรม จนเกิดผลลัพธ์ได้แก่ พฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษารูปแบบการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของชุมชนบ้านห้วยสุวรรณ ตำบลดอนปูล อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรีในครั้งนี้สามารถนำรูปแบบการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาสังคมผู้สูงอายุในพื้นที่ที่มีความพร้อมให้สามารถพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพได้ดี และสามารถกำหนดแนวทางเพื่อให้การศึกษาอบรมแก่บุคคลทั่วไปให้มีพฤติกรรมสุขภาพจนประสบผลสำเร็จสามารถพึ่งตนเองได้ และควรสนับสนุนส่งเสริมชุมชนให้พัฒนาสังคมผู้สูงอายุในชุมชนด้วยการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพ ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายของผู้สูงอายุเพราะครัวเรือนไทยอยู่อาศัยเป็นกลุ่ม

สังคม มีการจัดระเบียบที่เอื้อต่อสมาชิกให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สามัคคี เอื้อเฟื้อและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีวัฒนธรรมที่ประกอบด้วยระบบความเชื่อ ค่านิยม กฎเกณฑ์ ธรรมเนียม ประเพณีและพิธีกรรมที่มีมาแต่เดิม และค้นหารูปแบบการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุหลากหลายรูปแบบเพราะองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นถูกกำหนดให้แตกต่างกันไปตามพื้นที่และลักษณะของชุมชนแยกหน้าที่กันทำในระดับท้องถิ่นซึ่งการดำเนินการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- ทิพย์วดี เหลืองกระจ่าง. (2554). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนาศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิตติมา บุญเจริญ. (2552). แนวโน้มใหม่ของเทคโนโลยีสุขภาพ. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤศจิกายน 2562 จาก <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSTNSRU/article/download/42076/34761/>
- นัตยา วงศ์ยะรา. (2558). การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการบริการสุขภาพะแนวใหม่ จังหวัดราชบุรี. ราชบุรี: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี.
- บรรลุ ศิริพานิช. (2560). สถานการณ์ประชากรในปี 2560. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). หลักการวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 3), กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาสน.
- ประลาอี โอภาสนันท์. (2542). ผลของการพยาบาลระบบสนับสนุนและให้ความรู้ต่อภาวะสุขภาพ และการควบคุมโรคในผู้ป่วยสูงอายุ. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ภรณ์ ศิริโชติ และพรพรม ไชยชัยภูมิ. (2554). ความต้องการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลโนนไทย อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เมธรัตน์ จันตะนี. (2556). ความต้องการพัฒนาอาชีพของผู้สูงอายุในตำบลสามบัณฑิต อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ, 1(1), 1-6.
- Coopersmith, S. (1981). SEI Self-Esteem Inventories Manual. Redwood City, CA: Mind Garden.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing (5th ed.). New York: Harper Collins.

การพัฒนาทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม
และภาวะผู้นำข้ามวัฒนธรรม ของเยาวชน ในตำบลปากกรอ
จังหวัดสงขลา*

THE DEVELOPMENT OF COLLABORATION SKILLS, TEAMWORK
SKILLS AND CROSS-CULTURAL LEADERSHIP SKILLS FOR
THE YOUTHS IN PAKROR SUB-DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

นพดล นิมสุวรรณ

Nopadol Nimsuwan

สุเมธ พรหมอินทร์

Sumet Prom-In

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

Prince of Songkhla University Hatyai Campus, Thailand

E-mail: nopadol.n@psu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการส่งเสริมทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และการมีภาวะผู้นำข้ามวัฒนธรรมของเยาวชนในตำบลปากกรอ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ เยาวชนที่อาศัยอยู่ในตำบลปากกรอจำนวน 98 คน ที่เข้าร่วมโครงการจัดอบรมจำนวน 3 รุ่น ปี พ.ศ. 2562 เครื่องมือวิจัยคือ โปรแกรมการอบรมเรื่อง “การพัฒนาทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำข้ามวัฒนธรรมฯ” และแบบประเมินโครงการอบรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการเห็นว่าโครงการนี้ทำให้เยาวชนได้รับความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภาวะผู้นำสำหรับเยาวชน ($\bar{X} = 4.39$) ความรู้เกี่ยวกับลักษณะของภาวะความเป็นผู้นำด้านความคิดสร้างสรรค์ ความร่วมมือ และการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.62$) ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสนับสนุนและพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำ ความร่วมมือ และการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.46$) และความรู้เกี่ยวกับการทำโครงการ ($\bar{X} = 4.55$) ในระดับมากที่สุด อีกทั้งยังเห็นว่าการเข้าร่วมโครงการนี้ทำให้กล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าทำมากขึ้น ($\bar{X} = 4.60$) มีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น ($\bar{X} = 4.49$) ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมากขึ้น ($\bar{X} = 4.41$) สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้มากขึ้น ($\bar{X} = 4.56$) มีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบมากขึ้น

* Received 1 June 2021; Revised 10 August 2021; Accepted 15 August 2021

($\bar{X}$ = 4.46) มีความอดทน อดกลั้นมากขึ้น ($\bar{X}$ = 4.37) มีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่นมากขึ้น ($\bar{X}$ = 4.55) สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น ($\bar{X}$ = 4.43) และมีจิตสาธารณะมากขึ้น ($\bar{X}$ = 4.68) ในระดับมากที่สุด และความพึงพอใจโดยรวมที่มีต่อการเข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.67) ผู้เข้าร่วมโครงการทุกคนต้องการให้จัดโครงการเช่นนี้ทุกปี

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะด้านความร่วมมือ, การทำงานเป็นทีม, ภาวะผู้นำข้ามวัฒนธรรม, เยาวชน,

Abstract

The Objectives of this research article were to examine the effects of promoting collaboration skills, teamwork skills and cross-cultural leadership skills among young people in Pakror sub-district. This mixed method research The participants were 98 young people who participated in the training programme, "The development of collaboration skills, teamwork skill, and cross-cultural leadership skill for youth in Pakror sub-district". The research tools were 1) the training programme and 2) the programme evaluation form. The data was analysed using percentage and mean values. The results of the programme evaluation showed that the majority of the participants agreed on the highest levels that the training programme provided the youth with the understanding of; principles of developing youth leadership skills ($\bar{X}$ = 4.39); the characteristics of creative, collaborative, and team work leadership ($\bar{X}$ = 4.62); the usage of information technology to support and develop leadership, collaborative, and teamwork skills ($\bar{X}$ = 4.46) and the 'know-how' to start inventing the project ($\bar{X}$ = 4.55). Additionally, the participants agreed, to some extent, that this project provided them with some various advantages in developing leadership skills. This is to say, the participants claimed that they had developed to be more assertive ($\bar{X}$ = 4.60), to build more self-confidence ($\bar{X}$ = 4.49), to be more empathetic ($\bar{X}$ = 4.41), to develop the teamwork skills ($\bar{X}$ = 4.56), to take more on responsibility ($\bar{X}$ = 4.46), to become more patient person ($\bar{X}$ = 4.37), to develop more positive human relation ($\bar{X}$ = 4.55), to have better problem solving skill ($\bar{X}$ = 4.43). Agreed on the highest level with the mean of 4.68, the participants claimed that they have grown more on public mind. Lastly, the participants' overall satisfaction

level was on highest level with the mean of 4.67. They also required the project to be held every year.

Keywords: Collaboration Skills, Team Work, Cross - cultural Leadership, Youth

บทนำ

ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบัน สังคมไทยต้องเผชิญกับปรากฏการณ์แวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อเยาวชน และคุณภาพด้านความมั่นคงในรูปแบบต่าง ๆ ที่ซับซ้อน มีความเชื่อมโยงกับหลายปัจจัย ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งที่เด็กและเยาวชนไทยกำลังประสบคือ ปัญหาการขาดภาวะผู้นำ (Leadership) เด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งยังขาดความเข้าใจในความหมายที่แท้จริงของการเป็นผู้นำ ขาดวุฒิภาวะ และทักษะในการเป็นผู้นำ ใช้ชีวิตไหลไปตามกระแสค่านิยมสังคม ไม่กล้าแสดงออกและแสดงความเห็นในเรื่องที่คิดต่าง ไม่กล้ายืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม และขาดการมีส่วนร่วมในสังคม ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่โดยส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นความรู้ ความจำมากกว่าการเสริมสร้างทักษะและกระบวนการคิดให้กับเยาวชน (ศักดิ์สิทธิ์ หัสมินทร์ และคณะ, 2560)

ภาวะผู้นำเป็นคุณสมบัติของบุคคลที่มีความสามารถในการโน้มน้าวหรือจูงใจให้ผู้อื่นยอมรับ และยินดีปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจนกระทั่งบรรลุจุดหมายที่วางไว้ และสามารถสร้างหรือรักษาวัฒนธรรมขององค์กรให้สามารถดำรงอยู่ได้ รวมทั้งพัฒนาองค์กรให้มีความก้าวหน้ามากขึ้น (สุปราณีวี ขวัญบุญจันทร์ และคณะ, 2557) องค์กรประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของภาวะผู้นำคือการทำงานเป็นทีม ซึ่งหมายถึงการที่คนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปรวมตัวกันโดยมีเป้าหมาย และจุดประสงค์เดียวกัน เพื่อดำเนินการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยมีการจัดการอย่างมีระบบ มีแบบแผน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในงานสูงสุด ด้วยการช่วยกันพัฒนาทักษะ ความสามารถของสมาชิกในทีม โดยอยู่ภายใต้บรรยากาศแห่งความร่วมมือร่วมใจ ทุกคนรู้สึกถึงความสำคัญของหน้าที่ตน รู้สึกมีส่วนร่วมในงาน เป้าหมายและองค์กรภาวะผู้นำจึงเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้บุคคลได้รับการยอมรับนับถือจากสมาชิกของสังคม ทำให้สามารถสร้างพลังประสานความคิดจากสมาชิกในสังคมให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ (ทัศนพรรณ จิรารักษ์ และคณะ, 2559)

ชุมชนปากอเป็นชุมชนหนึ่งที่สำคัญของจังหวัดสงขลา เพราะเป็นชุมชนที่มีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมไทยพุทธและมุสลิมอย่างเห็นได้ชัดชุมชนหนึ่ง ประชาชนทั้งสองศาสนาใช้ชีวิตร่วมกันในชุมชนอย่างสงบสุข อย่างไรก็ตามจากการศึกษาแผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี (พ.ศ. 2561 - 2564) ขององค์การบริหารส่วนตำบลปากอ (องค์การบริหารส่วนตำบลปากอ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา, 2561: และรายงานการพัฒนาหมู่บ้านของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา พบว่า ชุมชนตำบลปากอประสบปัญหาและมีจุดด้อย (Weakness) ที่จะต้องเร่งแก้ไขและพัฒนาหลายประการ อาทิ คนในชุมชนไม่เข้าใจและไม่

แสดงบทบาทหน้าที่ของผู้หน้าที่ถูกต้อง มีความขัดแย้งกัน เพราะมีความเห็นต่างทางการเมือง คนในชุมชนไม่อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาเยาวชนมั่วสุม ดิยาเสพติด และการพนัน และไม่ให้ความร่วมมือกับชุมชน เป็นต้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าปัญหาที่ควรจะต้องเร่งแก้ไขและพัฒนาอย่างเร่งด่วนประการหนึ่งคือ ปัญหาการไม่ให้ความร่วมมือของเยาวชนในชุมชน จึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำข้ามวัฒนธรรมของเยาวชนในตำบลปากอ จังหวัดสงขลา” ขึ้น เพื่อร่วมแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้กับชุมชน เพื่อพัฒนา ส่งเสริม และปลูกฝังจิตสำนึกให้เยาวชนได้เห็นความสำคัญของความร่วมมือ และการทำงานเป็นทีม อันจะเป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่การสร้างภาวะผู้นำให้แก่กลุ่มเยาวชนเหล่านั้นต่อไป ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยเห็นด้วยกับแนวคิดที่ว่าภาวะผู้นำไม่ได้เป็นคุณสมบัติที่มีมาแต่ต้น แต่เป็นทักษะที่สามารถเรียนรู้ได้ ฝึกฝนได้ เป็นความสามารถที่ต้องอาศัยทั้งศาสตร์ซึ่งต้องเรียนรู้ และเป็นศิลป์ คือต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ ถ้าเยาวชนได้รับการพัฒนา และฝึกฝนทักษะความเป็นผู้นำตั้งแต่วัยเด็กแล้ว จะส่งผลให้เมื่อโตขึ้นเยาวชนจะสามารถบริหารจัดการงานต่าง ๆ ในฐานะผู้นำได้ โดยใช้การตัดสินใจ ใช้อิทธิพลสร้างความสัมพันธ์ หรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ภาวะผู้นำจึงนับเป็นรากฐานสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในชีวิต ทั้งชีวิตส่วนตัว ครอบครัว และการทำงาน (ทัศนพรณ จิราธิ์ และคณะ, 2559) ดังนั้นเมื่อเยาวชนในตำบลปากอมีภาวะผู้นำที่ดี ก็จะเป็นกำลังสำคัญในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนและพัฒนาชุมชนให้เดินหน้าต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการส่งเสริมทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และการมีภาวะผู้นำข้ามวัฒนธรรมของเยาวชนในตำบลปากอ จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้คือ เยาวชนในตำบลปากอ จำนวน 98 คน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลปากอ เป็นผู้คัดเลือกให้ในปี พ.ศ. 2563
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

2.1.1 ลงพื้นที่ศึกษา สํารวจ บริบทสภาพแวดล้อม เพื่อกำหนดกรอบประเด็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ประชุมระดมสมอง จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อศึกษาสภาพการให้ความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และการมีภาวะผู้นำข้ามวัฒนธรรมของเยาวชน

ในพื้นที่ปฏิบัติการ กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 4 กลุ่ม ๆ ละ 5 คน รวม 20 คน ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น ครู พ่อแม่ผู้ปกครอง และเยาวชน

2.1.2 จัดทำ EDFR โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ (จำนวน 17 คน) พิจารณา กิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะการร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำที่สร้างขึ้น

2.1.3 จัดเวทีวิพากษ์ และสัมมนาเพื่อจัดทำหลักสูตรอบรมทักษะการ ร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ กับผู้บริหารท้องถิ่น และผู้นำเยาวชน (จำนวน 10 คน) เพื่อให้ได้โปรแกรมการอบรมที่เหมาะสม

2.1.4 อบรมวิทยากรอาสาสมัครหรือวิทยากรแม่ไก่ (จำนวน 26 คน) โดยให้ผู้เข้าร่วมอบรมประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโครงการ

2.1.5 จัดประชุมโต๊ะกลมและร่วมวิพากษ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 4 กลุ่ม ๆ ละ 5 คน (จำนวน 20 คน) ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น ครู พ่อแม่ผู้ปกครอง และเยาวชน เพื่อ ถอดบทเรียนจากการอบรมวิทยากรอาสาสมัคร

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

2.2.1 จัดอบรมเยาวชนกลุ่มเป้าหมายจำนวนทั้งสิ้น 98 คน

2.2.2 ประเมินโครงการหลังการอบรม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยประกอบด้วย

3.1 โปรแกรมการอบรมเรื่อง “การพัฒนาทักษะด้านความร่วมมือ การทำงาน เป็นทีม และภาวะผู้นำข้ามวัฒนธรรมให้แก่เยาวชนในตำบลปากร่อ” ประกอบด้วยหัวข้อ ต่อไปนี้

- ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภาวะผู้นำสำหรับเยาวชน
- ภาวะความเป็นผู้นำด้านความคิดสร้างสรรค์ ความร่วมมือ และการ ทำงานเป็นทีม
- กิจกรรมกลุ่ม: เน้นความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภาวะผู้นำสำหรับ เยาวชน ภาวะความเป็นผู้นำด้านความคิดสร้างสรรค์ ความร่วมมือ และการทำงานเป็นทีม
- การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสนับสนุนและพัฒนาภาวะ ความเป็นผู้นำ ความร่วมมือ และการทำงานเป็นทีม
- กิจกรรมกลุ่ม : ภาวะความเป็นผู้นำด้านการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อการสนับสนุน และพัฒนาความร่วมมือ และการทำงานเป็นทีม
- ลงพื้นที่ ศึกษาข้อมูล ประชุมกลุ่มเพื่อทำโครงการ “อนาคตของ ชุมชน อยู่ในมือเรา เยาวชนคนปากร่อ”
- นำเสนอผลงาน อภิปรายร่วมกัน และสรุปโครงการ

3.2 แบบประเมินโครงการ อบรมเรื่อง “การพัฒนาทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำข้ามวัฒนธรรมให้แก่เยาวชนในตำบลปากกรอ”

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย “การส่งเสริมทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และการมีภาวะผู้นำข้ามวัฒนธรรมของเยาวชนในตำบลปากกรอ จังหวัดสงขลา” ซึ่งผู้วิจัยได้จัดโครงการอบรมให้แก่เยาวชนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 98 คน มีดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำข้ามวัฒนธรรมของเยาวชนในตำบลปากกรอ แยกตามเพศ (N = 98)

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	45	45.92
หญิง	53	54.08
รวม	98	100.0

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำข้ามวัฒนธรรมของเยาวชนในตำบลปากกรอ แยกตามอายุ (N = 98)

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
8	4	4.08
9	18	18.37
10	25	25.51
11	21	21.43
12	29	29.60
13	1	1.02
รวม	98	100.0

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับของความคิดเห็นและความพึงพอใจที่มีต่อการดำเนินการ (N= 98)

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. วิทยากร		
1.1 ความรู้ความสามารถของวิทยากร	4.41	มากที่สุด

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1.2 เทคนิคการถ่ายทอดความรู้ของวิทยากร	4.35	มากที่สุด
2. ความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมต่อไปนี้		
2.1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภาวะผู้นำสำหรับเยาวชน	4.39	มากที่สุด
2.2 ภาวะความเป็นผู้นำด้านความคิดสร้างสรรค์ ความร่วมมือ และการทำงานเป็นทีม	4.62	มากที่สุด
2.3 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสนับสนุนและพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำ ความร่วมมือ และการทำงานเป็นทีม	4.46	มากที่สุด
2.4 การทำโครงการ (อนาคตของชุมชน อยู่ในมือเรา เยาวชนคนปากอ)	4.55	มากที่สุด
3. ความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมต่อไปนี้		
3.1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภาวะผู้นำสำหรับเยาวชน	4.40	มากที่สุด
3.2 ภาวะความเป็นผู้นำด้านความคิดสร้างสรรค์ ความร่วมมือ และการทำงานเป็นทีม	4.62	มากที่สุด
3.3 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสนับสนุนและพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำ ความร่วมมือ และการทำงานเป็นทีม	4.46	มากที่สุด
3.4 การทำโครงการ (อนาคตของชุมชน อยู่ในมือเรา เยาวชนคนปากอ)	4.55	มากที่สุด
4. ความพึงพอใจต่อกิจกรรมต่อไปนี้		
4.1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภาวะผู้นำสำหรับเยาวชน	4.40	มากที่สุด
4.2 ภาวะความเป็นผู้นำด้านความคิดสร้างสรรค์ ความร่วมมือ และการทำงานเป็นทีม	4.62	มากที่สุด
4.3 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสนับสนุนและพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำ ความร่วมมือ และการทำงานเป็นทีม	4.58	มากที่สุด
4.4 การทำโครงการ (อนาคตของชุมชน อยู่ในมือเรา เยาวชนคนปากอ)	4.63	มากที่สุด
5. ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ		
5.1 โครงการนี้ทำให้ข้าพเจ้ามีความกล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าทำ มากขึ้น	4.60	มากที่สุด
5.2 โครงการนี้ทำให้ข้าพเจ้ามีความกล้าที่จะซักถามมากขึ้น	4.31	มากที่สุด
5.3 โครงการนี้ทำให้ข้าพเจ้ามีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น	4.49	มากที่สุด
5.4 โครงการนี้ทำให้ข้าพเจ้ายอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมากขึ้น	4.41	มากที่สุด
5.5 โครงการนี้ทำให้ข้าพเจ้ามีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบมากขึ้น	4.46	มากที่สุด
5.6 โครงการนี้ทำให้ข้าพเจ้ามีความอดทน อดกลั้นมากขึ้น	4.37	มากที่สุด
5.7 โครงการนี้ทำให้ข้าพเจ้ามีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่นมากขึ้น	4.55	มากที่สุด

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
5.8 โครงการนี้ทำให้ข้าพเจ้าสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น	4.43	มากที่สุด
5.9 โครงการนี้ทำให้ข้าพเจ้ามีจิตสาธารณะมากขึ้น	4.68	มากที่สุด
6. กิจกรรมรักบ้าน รักป่า รักเล ทำให้ข้าพเจ้ามีจิตสำนึกรักชุมชนบ้านเกิด	4.62	มากที่สุด
7. ความเหมาะสมของกิจกรรมในโครงการ	4.41	มากที่สุด
8. ความเหมาะสมของระยะเวลาในการจัดโครงการ	4.47	มากที่สุด
9. ความเหมาะสมของสถานที่จัดโครงการ	4.37	มากที่สุด
10. ความพึงพอใจโดยรวมต่อการเข้าร่วมโครงการ	4.67	มากที่สุด

อภิปรายผล

ผลการวิจัย “การส่งเสริมทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และการมีภาวะผู้นำข้ามวัฒนธรรมของเยาวชนในตำบลปากอ จังหวัดสงขลา” ซึ่งมีเยาวชนกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมโครงการรวมทั้งสิ้น 98 คน เป็นเยาวชนชายจำนวน 45 คน (ร้อยละ 45.92) และเยาวชนหญิง 53 คน (ร้อยละ 54.08) ผู้เข้าอบรมมีอายุระหว่าง 8-13 ปี โดยมีเยาวชนอายุ 8 ขวบ จำนวน 4 คน (ร้อยละ 4.08) อายุ 9 ขวบ จำนวน 18 คน (ร้อยละ 18.37) อายุ 10 ขวบ จำนวน 25 คน (ร้อยละ 25.51) อายุ 11 ขวบ จำนวน 21 คน (ร้อยละ 21.43) อายุ 12 ขวบ จำนวน 29 คน (ร้อยละ 29.60) และอายุ 13 ขวบ จำนวน 1 คน (ร้อยละ 1.02) รวมทั้งสิ้น 98 คน ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าการอบรมเยาวชนของโครงการนี้ ผู้วิจัยเปิดกว้างสำหรับเยาวชนทุกคน ไม่ได้จำกัดอายุ และระดับการศึกษาของเยาวชน เพราะผู้วิจัยเห็นว่าการสร้างผู้นำที่ดีนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ การศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเฉพาะในเด็กที่ฉายแวว ความเป็นผู้นำควรได้รับการสนับสนุนเพื่อให้พวกเขากลายเป็นผู้นำที่ดีในอนาคต (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2551) และถ้าผู้เรียนได้รับการพัฒนาฝึกฝนทักษะความเป็นผู้นำตั้งแต่วัยเด็กแล้ว จะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถบริหารจัดการงานต่างๆ ในฐานะผู้นำได้โดยใช้การตัดสินใจ ใช้อิทธิพลสร้างความสัมพันธ์ หรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2551) ดังคำกล่าวของสุเวศ กลัษศรี ที่กล่าวว่า

“การเสริมสร้างภาวะผู้นำให้แก่บุคคล ควรเริ่มเสียตั้งแต่เยาว์วัยเพื่อให้เยาวชนได้เกิดการเรียนรู้ และได้รับประสบการณ์ที่เหมาะสม ทำให้เป็น ผู้นำที่มีศักยภาพสามารถจูงใจให้บุคคลหรือกลุ่ม เกิดพฤติกรรมที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง จนกระทั่ง บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ และสามารถสร้างหรือรักษาวรรณธรรมขององค์กรให้สามารถดำรงอยู่ได้ รวมทั้งพัฒนาองค์กร

ให้มีความก้าวหน้ามากขึ้น (สุเวศ กลับลศรี, 2557) และนิจปภา อ่อนอ้าย และนันทรัตน์ เจริญกุล ที่กล่าวว่า

“การส่งเสริมภาวะผู้นำสามารถเริ่มต้นได้ตั้งแต่วัยระดับประถมศึกษาโดยไม่ได้มีเป้าหมายที่จะสอนให้เด็กเป็นผู้บริหารสูงสุด หรือผู้นำของโลก และไม่ได้สอนแค่เพียงคุณสมบัติของการเป็นผู้นำในโรงเรียน แต่สอนให้เด็กได้รู้จักใช้ชีวิตสอนด้วยความสนุกและสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการวางพื้นฐานให้เด็กมีทักษะด้านการเป็นผู้นำติดตัวไปเมื่อขึ้นชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษา และในที่สุดจะนำทักษะเหล่านี้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป (นิจปภา อ่อนอ้าย และนันทรัตน์ เจริญกุล, 2561)

ผลการวิจัยด้านความพึงพอใจที่มีต่อโครงการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำข้ามวัฒนธรรมให้แก่เยาวชนในตำบลปากรอก ให้เยาวชน กลุ่มเป้าหมาย 3 รุ่นนี้ พบว่าผู้เข้าร่วมโครงการโดยส่วนใหญ่เห็นว่าโครงการนี้ทำให้เยาวชน ได้รับความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภาวะผู้นำสำหรับเยาวชน (ค่าเฉลี่ย 4.39) ความรู้เกี่ยวกับลักษณะ ของภาวะความเป็นผู้นำด้านความคิดสร้างสรรค์ ความร่วมมือ และการทำงานเป็นทีม (ค่าเฉลี่ย 4.62) ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสนับสนุนและพัฒนาภาวะความเป็น ผู้นำ ความร่วมมือ และการทำงานเป็นทีม (ค่าเฉลี่ย 4.46) และความรู้เกี่ยวกับการทำโครงการ ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.55) และความพึงพอใจต่อกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ระดับมากที่สุด เช่นกัน (ค่าเฉลี่ย 4.40 - 4.63)

อีกทั้งผู้เข้าร่วมโครงการยังเห็นว่าการเข้าร่วมโครงการดังกล่าวมีประโยชน์ระดับมากที่สุด การเข้าร่วมโครงการนี้ทำให้มีความกล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าทำมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.60) มีความกล้าที่จะซักถามมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.31) มีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.49) ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.41) สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้มากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.56) มีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.46) มีความอดทน อดกลั้นมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.37) มีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่นมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.55) สามารถ แก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.43) และทำให้มีจิตสาธารณะมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.68) ในระดับมากที่สุด อีกทั้งกิจกรรมรักบ้าน รักป่า รักเล ยังทำให้ข้าพเจ้ามีจิตสำนึกรัก ชุมชนบ้านเกิดมากยิ่งขึ้นในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.62) เช่นเดียวกับความเหมาะสมของ กิจกรรมในโครงการ ของระยะเวลาในการจัดโครงการ และของสถานที่จัดโครงการ (ค่าเฉลี่ย 4.37 – 4.47 ตามลำดับ) และที่สำคัญคือ ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจโดยรวมต่อการเข้า ร่วมโครงการระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.67)

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นได้ว่าการดำเนินการโครงการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะด้าน ความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำข้ามวัฒนธรรมให้แก่เยาวชนในตำบลปากรอกนี้มี

ผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเยาวชนในเชิงบวก ในทุกประเด็นเช่น การพัฒนาบุคคลและการพัฒนาสังคมให้อยู่ร่วมกัน การมีเหตุผลทางจริยธรรม การเคารพตนเอง การควบคุมตนเอง การควบคุมอารมณ์ การพัฒนาบุคลิกภาพ สร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การแก้ปัญหาทักษะ การติดต่อระหว่างบุคคล การยอมรับสังคมและการสื่อสาร อีกทั้งการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตในแบบภาวะผู้นำการพูดในที่สาธารณะ การตัดสินใจ ความเป็นอิสระในความคิด การกระทำ และความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจโดยรวมต่อการเข้าร่วมโครงการระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.67) ทั้งนี้เพราะกระบวนการพัฒนาหลักสูตรการอบรมครั้งนี้ดำเนินการตามหลักการพัฒนาภาวะผู้นำเยาวชน 4-H Clover (Garst & Bruce, 2003) อ้างถึงใน ปฏิภา นรภัทรพิมล และคณะ, ซึ่งประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการดังนี้ (ปฏิภา นรภัทรพิมล และคณะ, 2561)

1. การพัฒนาด้านความคิดและการจัดการ (Head) ซึ่งจะส่งผลให้เยาวชนมีทักษะการเรียนรู้ การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา การให้บริการ การวิพากษ์ทางความคิด การกำหนดจุดมุ่งหมาย การวางแผนและการจัดการ การใช้ทรัพยากร การเก็บบันทึก และทักษะการยืดหยุ่น

2. การพัฒนาด้านความสัมพันธ์ และการดูแล (Heart) มีเป้าหมายที่ทำให้เยาวชนเกิดทักษะการสื่อสาร การร่วมมือร่วมใจ ทักษะทางสังคม การแก้ไขความขัดแย้ง การยอมรับความแตกต่าง การให้ความใส่ใจผู้อื่น การเห็นอกเห็นใจ การแบ่งปันความรู้สึก และทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพ

3. การพัฒนาด้านการทำงาน และการเป็นผู้ให้ (Hand) เพื่อให้เยาวชนมีทักษะการเป็นอาสาสมัครบริการในชุมชน ความเป็นผู้นำ ความรับผิดชอบ การแบ่งปันให้กับสมาชิกในกลุ่ม ทักษะทางการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และทักษะการสร้างแรงจูงใจในตนเอง

4. การพัฒนาการดำเนินชีวิตและการพัฒนาตนเอง (Health) เพื่อการพัฒนาการใช้ชีวิตและการดูแลตนเอง เป็นทักษะการสร้างทางเลือกในการดำเนินชีวิตเพื่อสุขภาพ การจัดการความเครียด ทักษะความปลอดภัยส่วนบุคคล การเห็นคุณค่าของตนเอง การรับผิดชอบต่อลักษณะต่อบทบาทตนเอง การจัดการกับความรู้สึก และการมีวินัยในตนเอง

อีกทั้งในการคัดเลือกกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ นั้น ผู้วิจัยได้เลือกใช้เทคนิคการฝึกอบรมหลากหลาย อาทิ การฝึกอบรมแบบผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ การประชุมกลุ่มย่อย การอภิปราย (Discussion) การระดมสมอง (Brainstorming) การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) กรณีศึกษา (Case Study) เกม (Game) และการใช้กิจกรรมนันทนาการ เกม (Game) การลงมือปฏิบัติ การลงพื้นที่จริง ซึ่งเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ (ทิตินา แคมมณี, 2553) การใช้เทคนิคการฝึกอบรมหลายเทคนิคประกอบกันในครั้งนี้ทำให้สามารถกระตุ้นความสนใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เป็นอย่างดี ทำให้เกิดการเรียนรู้ดีขึ้น และความคงทนของความรู้ที่ได้รับก็สามารถ

อยู่ได้นานอีกด้วย เพราะเป็นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง เนื้อหาการฝึกอบรมเป็นเรื่องที่เหมาะสมกับวัยของผู้เข้าอบรม ถึงแม้ว่าหัวข้อการฝึกอบรมเป็นเชิงวิชาการ แต่กิจกรรมที่ใช้ในการจัดอบรมเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เข้าอบรมเข้าใจได้ง่ายจากการลงมือทำ และการเล่น อีกทั้งเนื้อหาการอบรมมีหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการฝึกอบรม นอกจากจะทำให้ได้รับความรู้แล้ว ก็ยังทำให้เยาวชนที่เข้าอบรมกล้าที่จะตัดสินใจและกล้าแสดงออกทางการพูดมากขึ้น มีความคิดสร้างสรรค์ เกิดความสามัคคีในกลุ่ม สนุกสนานกับกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้การที่ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจโดยรวมต่อการเข้าร่วมโครงการระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากวิทยาการของการอบรม ซึ่งถือว่าเป็นส่วนประกอบที่สำคัญยิ่งสำหรับการจัดโครงการดังกล่าว โดยจะเห็นได้จากเยาวชนผู้เข้าร่วมโครงการได้แสดงความพึงพอใจที่มีต่อความรู้ความสามารถของวิทยาการ และเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ของวิทยาการในระดับมากที่สุดอีกด้วย ผู้วิจัยได้คัดเลือกวิทยาการที่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องที่ฝึกอบรมเป็นอย่างดี สามารถสื่อสารและถ่ายทอดความรู้ได้ดี มีบุคลิกภาพที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส ทำให้บรรยากาศเป็นไปด้วยความสนุกสนาน

จากผลการวิจัยข้างต้นจึงทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการร้อยละ 100 ต้องการให้มีการจัดโครงการเช่นนี้อีกทุกปี เพราะสนุก และมีความสุขมาก ดีใจที่ได้เข้าร่วมโครงการนี้ และมีความพอใจมากที่ได้รับความรู้มากขึ้น สอนให้เยาวชนร่วมมือกัน ทำงานเป็นทีม และมีภาวะผู้นำเพิ่มมากขึ้น และอยากให้เด็กคนอื่น ๆ ในตำบลปากร่อได้เข้าร่วมกิจกรรมนี้ด้วย

จะเห็นได้ว่าเยาวชนผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจโดยรวมต่อการเข้าร่วมโครงการระดับมากที่สุด ถึงแม้ว่าการจัดโครงการครั้งนี้มีเยาวชนที่เข้าร่วมค่อนข้างจำกัดเฉพาะกลุ่ม แต่ก็แสดงให้เห็นได้ว่าโครงการดังกล่าวสามารถสร้างภาวะผู้นำให้แก่เยาวชนตำบลปากร่อได้อย่างแท้จริง สามารถทำให้เยาวชนที่เข้าร่วมอบรมมีพฤติกรรมของผู้นำที่มีความมั่นคงในคำพูด การกระทำ และค่านิยม มีการรับรู้ตนเองและการรับรู้เอกลักษณ์ของตนเองอย่างถูกต้อง เข้มแข็ง ชัดเจน มั่นคง และสม่ำเสมอ มีความตระหนักรู้ในตนเองสูง รู้จักตนเองเป็นอย่างดี และมีการยอมรับตนเองในระดับสูงขึ้นด้วย นอกจากนี้ยังสามารถปลูกฝังค่านิยมที่ดีสำหรับผู้นำ เช่น ความซื่อสัตย์ ความเอื้อเฟื้อ ความเมตตากรุณา ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ และการมองโลกในแง่ดี ให้แก่เยาวชนด้วย ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนพรธณ จิรารักษ์ และคณะ ซึ่งศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่าความคิดเห็นของนักเรียนระดับกลุ่มดังกล่าวที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ในระดับมาก เนื่องจากเนื้อหาการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้เป็นเรื่องที่น่าสนใจ ไม่ยากเกินไป เหมาะสมกับวัย และความต้องการของนักเรียน มีการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการ

ฝึกอบรม และนักเรียนเหล่านี้มีความคิดเห็นทำให้ได้รับความรู้ และกล้าที่จะตัดสินใจ และกล้าแสดงออกทางการพูดมากขึ้น มีความคิดสร้างสรรค์ เกิดความสามัคคีในกลุ่ม สนุกสนานกับกิจกรรมต่าง ๆ (ทัศนพรรณ จิรารักษ์ และคณะ, 2559) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กันยธัญญ์ สุชิน และคณะ ที่พบว่าความพึงพอใจของผู้ปกครอง และเยาวชนชุมชนเทศบาลบ้านคู่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ที่มีต่อการเสริมสร้างศักยภาพของผู้ปกครองและเยาวชนในชุมชนเทศบาลบ้านคู่นั้นอยู่ในระดับมาก (กันยธัญญ์ สุชิน และคณะ, 2557) และงานวิจัยของสุวิทย์ สลามเต๊ะ ที่พบว่าเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมภาวะผู้นำเด็กและเยาวชนของศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อการป้องกันการติดยาเสพติดมีความพึงพอใจต่อประโยชน์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมในระดับดีมาก (สุวิทย์ สลามเต๊ะ, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กล่าวโดยสรุปจากผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นได้ว่าโครงการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำข้ามวัฒนธรรมให้แก่เยาวชนในตำบลปากกรอ จังหวัดสงขลา ที่จัดทำขึ้นนี้ประสบความสำเร็จ ให้โอกาสในการสร้างภาวะผู้นำของเยาวชนในการสร้างความคิด สร้างคุณค่า และสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชน สังคมอย่างแท้จริง และสามารถพัฒนาทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำข้ามวัฒนธรรมให้แก่เยาวชนได้อย่างดี เพราะหลักสูตรการอบรมกำหนดให้มีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้กลุ่มเยาวชนในหมู่บ้านได้เข้ามาอยู่ร่วมกันในรูปแบบของการเข้าค่ายเยาวชน เพื่อจะได้รู้จักและมีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เยาวชนได้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง และเคารพในสิทธิ และหน้าที่ของผู้อื่น รู้จักการให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเสียสละ ได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความรักและสามัคคีกลมเกลียวกัน ได้ฝึกความกล้าแสดงออก มีความมั่นใจในตัวเอง กล้าพูด กล้าทำ ความเป็นผู้นำ และได้มีบทบาทในการร่วมแสดงความคิดเห็น และเป็นกิจกรรมที่ให้ความรู้ ปลูกฝังความรู้สึกรัก เห็นคุณค่า เอาใจใส่ และอยากปกป้องดูแลสิ่งแวดล้อมรอบตัว และชุมชนของตนเอง และสามารถกล้าชี้แนะ ชักชวนคนอื่นให้หันมาดูแลรักษา และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างจริงจัง เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เยาวชนคนอื่น ๆ ในชุมชน ทั้งนี้ผู้วิจัยจะนำโครงการนี้ไปขยายผลกับชุมชนอื่นต่อไป สำหรับการนำโครงการดังกล่าวนี้ไปใช้นั้น ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังต่อไปนี้ ควรมีการแบ่งเยาวชนกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าร่วมโครงการตามระดับกลุ่มอายุ เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้สามารถทำกิจกรรม และสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้ตามความสามารถ และประสบการณ์ของแต่ละช่วงวัย ซึ่งอาจจะทำให้โครงการอบรมบรรลุวัตถุประสงค์และสัมฤทธิ์ผลได้มากกว่า โครงการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำข้ามวัฒนธรรมครั้งนี้เป็นผลของการสรุปองค์ประกอบเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์ ในบริบทของเยาวชนในตำบลปากกรอเท่านั้น ดังนั้นการนำโครงการนี้ไปใช้จะต้องคำนึงถึงบริบทของชุมชนประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบล

หรือองค์การบริหารส่วนจังหวัดควรพิจารณารูปแบบของโครงการนี้ไปปรับใช้ในหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชน เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- กันยธัญญ์ สุชิน และคณะ. (2557). การเสริมสร้างศักยภาพของผู้นำเด็กและเยาวชนในชุมชนเทศบาลตำบลบ้านคู อำเภอมือง จังหวัดเชียงราย. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 6(5), 76-93.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2551). สร้างภาวะผู้นำในเด็กและเยาวชน. เรียกใช้เมื่อ 22 มีนาคม 2563 จาก <http://www.kriengsak.com/node/548>
- ทัศนพรรณ จิรารักษ์ และคณะ. (2559). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 13(63), 77-84.
- ทิตนา แคมมณี. (2553). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิจปภา อ่อนอ้าย และนันทรัตน์ เจริญกุล. (2561). แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนโรงเรียนจันทราพระกิตติคุณ ตามแนวคิดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์. OJED, 13(2), 304-315.
- ปฐมา นรภัทรพิมล และคณะ. (2561). การพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียนระดับมัธยมศึกษา กรณีศึกษาโรงเรียนประชารัฐธรรมคุณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 35. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 9(1), 306-319.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2551). ภาวะผู้นำ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: เอ็ดดิกซ์เซ็นเตอร์.
- ศักดิ์สิทธิ์ หัสมิตร และคณะ. (2560). สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนากิจกรรมการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนอาเซียนสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. วารสารราชพฤกษ์, 15(2), 44-52.
- สุปราณี ขวัญบุญจันทร์ และคณะ. (2557). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำสู่อาเซียนของนิสิตคณะพลศึกษา. วารสารคณะพลศึกษา, 17(1), 1-14.
- สุวิทย์ สลามเต๊ะ. (2561). การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมภาวะผู้นำเด็กและเยาวชนของศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อการป้องกันการติดยาเสพติด. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 12(29), 93-106.

สุเวศ กลับศรี. (2557). ภาวะผู้นำที่ควรพัฒนาในเยาวชน. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 6(2), 132-140.

การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก*

THE DEVELOPMENT OF THE ECOTOURISM ROUTES IN NEANMAPRANG DISTRICT PHITSANULOK PROVINCE

พระครูปลัดสุวัฒนพุทธคุณ

Phrakrupaladsuwattanabuddhikun

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Buddhachinaraj Buddhist College, Thailand

E-mail: suthepdee55@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเนินมะปราง 2) ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นตัวแทนชุมชนจำนวน 16 คน หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 10 คน พระสงฆ์จำนวน 4 รูป และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเนินมะปรางจำนวน 8 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 38 รูป/คน ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง และการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว จำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขาหินปูน บ้านมุง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าถ้ำผาทำพล จุดชมวิวน้ำพุร้อนบ้านไร่ไทย จุดชมวิวน้ำพุร้อนบ้านไร่ไทย หุบเขาหินปูน อ่างเก็บน้ำ ถ้ำลอด ถ้ำผาแดง ถ้ำนเรศวร และถ้ำเตียน ถ้ำดาว แหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ได้แก่ ถ้ำพระวังแดง เขาวัดถ้ำม่วง วัดทุ่งพระ และวัดบ้านมุง ถ้ำค้างคาว 2) การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว สนับสนุนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในทุกด้าน สรรหาบุคลากรที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เพื่อนำมาให้ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พัฒนาองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้แก่คนในชุมชนอย่างเป็นระบบตามเกณฑ์มาตรฐาน ข้อเสนอแนะ ควรส่งเสริมให้มีโครงการ กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างเป็นระบบและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้มีคณะกรรมการท่องเที่ยวชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

* Received 30 November 2020; Revised 5 August 2021; Accepted 9 August 2021

คำสำคัญ: การพัฒนา, การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study ecotourism routes in Noen Maprang District 2) promote the development of ecotourism sites in Noen Maprang District. Phitsanulok Province It is a qualitative research method. By way of in-depth interviews Key Information Provider Representing the community of 16 people, 10 government agencies, 4 monks and 8 people involved in the tourist attraction in Noen Maprang district, totaling 38 pictures / person. And a discussion group of 10 tourism experts. The results showed that 1) ecotourism routes. In Noen Maprang District Phitsanulok Province There are natural attractions such as limestone mountains, Ban Mung, non-hunting area, Tham Pha Tha Phon. Viewpoint of the Thai house Baan Rak Thai Viewpoint, Thung Tantawan Reservoir, Tham Lod Tham, Pha Daeng Cave, Naresuan Cave, and Tham Duean Tham Dao Cultural and historical sites include Tham Phawabua Daeng, Wat Tham Muang, Wat Thung Phra and Wat Ban Mung, Tham Bat. Eco Encourage local people to take part in tourism management. Support the participation of people in the community in tourism activities. Contribute to all aspects Recruiting personnel with knowledge and expertise in tourism. To bring information about ecotourism management Develop knowledge in management, organize tourism to people in the community in a systematic manner according to the standard criteria. Systematic and ongoing community tourism activities Encourage the establishment of a community tourism committee. Participate in the tourism management of the community.

Keywords: Development, Ecotourism, Ecotourism Route

บทนำ

ในยุคที่มีกระแสด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแพร่ขยายไปทั่วโลก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้จัดทำแผนพัฒนาและอนุรักษ์การท่องเที่ยว โดยตั้งคณะกรรมการทำงานเพื่อศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีจุดประสงค์เพื่อสื่อความหมายให้ชาวไทยเข้าใจรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบของการจัดการที่มีคุณภาพเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและรูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ 2) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการ

ท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสังคมมีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรการจัดการ การป้องกัน การกำจัด มลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต เพื่อเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน 3) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ ให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ สร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องให้กับนักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่นและผู้ประกอบการ 4) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมในการคิดวางแผน ปฏิบัติตามแผน รับประโยชน์ ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวซึ่งก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น เช่น การกระจาย รายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และได้รับผลตอบแทนเพื่อนำกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวและในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ซึ่งท้องถิ่นจะต้องเริ่มต้นจากระดับรากหญ้า ซึ่งรวมถึงการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องจึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม (ผืนป่าตะวันตก, 2564)

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับการส่งเสริมอย่างมากในประเทศไทยเพราะเป็นทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยว ที่มีส่วนสำคัญในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดังนั้นประชาชนในท้องถิ่นถือว่าเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุดของการพัฒนาการท่องเที่ยว เนื่องจากประชาชนจะเป็นเจ้าของท้องถิ่นย่อมมีความรู้สึกในการเป็นเจ้าของ ที่มีความรัก ความหวงแหน พึ่งพิง และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวอยู่แล้ว จึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวได้ โดยชุมชนจะต้องพัฒนาตนเองเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชุมชนเอง และระหว่างชุมชนกับเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความสมบูรณ์ควบคู่ไปกับความเจริญเติบโตของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เพื่อที่จะคงสภาพความสมบูรณ์ต่อไป (ธนศ ทวีบุรุษ, 2557)

อำเภอเนินมะปรางเดิมเป็นป่าดงดิบที่เต็มไปด้วยต้นไม้และสัตว์ป่า ห่างไกลจากผู้คน แต่จะมีเพียงผู้มีอาชีพพรานที่เข้ามาล่าสัตว์และหาของป่า มาสร้างกกปางและอาศัยพักแรมชั่วคราวเท่านั้น ตัวอำเภอเนินมะปรางเดิมเป็นหมู่บ้านเก่าแก่ตั้งมาประมาณ 42 ปี ลักษณะภูมิประเทศประมาณร้อยละ 45 เป็นภูเขาหินปูนอายุกว่า 300 ล้านปี มีถ้ำอยู่มากมาย ซึ่งตัวอำเภออยู่ห่างจากตัวเมืองจังหวัดพิษณุโลกประมาณ 68 กิโลเมตร มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่งดงามน่าสัมผัส เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ย่อมทำให้ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมที่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นเหตุให้มีการมีการช่วยกันรักษาสภาพภูมิทัศน์ของสิ่งแวดล้อมในชุมชน เพื่อสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้น และสามารถอาศัยรายได้จากการท่องเที่ยวมาสนับสนุนในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

นั้นๆ อันเป็นการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพิษณุโลก, 2561)

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่จะรักษาหรืออนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติเอาไว้ ผู้ที่เข้าไปใช้บริการจึงต้องปฏิบัติตามระเบียบที่สถานที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ กำหนดเอาไว้ เช่น ห้ามล่าสัตว์ ห้ามส่งเสียงอึกทึก ห้ามรังแกสัตว์ ห้ามทำการเคลื่อนย้ายพันธุ์พืชออกจากสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนั้น ๆ เป็นต้น การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่มีขึ้นในสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ จะต้องปรับให้เข้ากับบรรยากาศของสถานที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ ให้มากที่สุด เช่น โต๊ะ ม้านั่ง ห้องสุขา อ่างล้างมือ หรือสถานที่นั่งชมทิวทัศน์หรือดูสัตว์ป่า เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ผู้ที่เข้าไปใช้บริการในสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนั้นจะต้องใช้อย่างประหยัด ถนอม เพื่อป้องกันมิให้สิ่งเหล่านั้นได้รับความเสียหายหรือเปลี่ยนแปลงสภาพเร็วเกินไปถ้าหากนักท่องเที่ยวทุกคนช่วยกันและถือปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าวแล้ว จะเท่ากับมีส่วนช่วยกันอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยวให้สวยงามและเป็นไปตามธรรมชาติอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอำเภอนิคมบ่งพร่าง จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอนิคมบ่งพร่าง จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม โดยใช้วิธีวิทยาวิจัยการแบบผสมผสาน ดังนี้

การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบความสัมพันธ์ กระบวนการสร้าง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้าง เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งในระดับนโยบาย ประชาชน ชุมชน องค์กร/สถาบันการศึกษา

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ โดยกำหนดเป็นตัวแทนชุมชนจำนวน 16 คน หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 10 คน พระสงฆ์จำนวน 4 รูป และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอนิคมบ่งพร่างจำนวน 8 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 38 รูป/คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจงตามความสำคัญของการศึกษาวิจัย และการสนทนากลุ่ม (Focus Group

Discussion) ผู้วิจัยสนทนากลุ่มเพื่อการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก โดยนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวจำนวน 3 คน และผู้นำในท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจำนวน 4 คน และผู้นำชุมชนจำนวน 3 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 10 คน

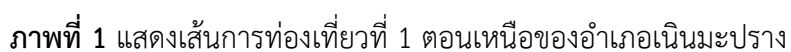
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interviews) โดยกำหนดตัวแทนชุมชน หน่วยงานภาครัฐ พระสงฆ์ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเนินมะปราง พัฒนาเป็นแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาจากเอกสาร รายงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีเนื้อหา ที่สำคัญ เช่น แนวคิด รูปแบบ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) โดยดำเนินการร่วมกับตัวแทนชุมชน/หน่วยงานภาครัฐ พระสงฆ์ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเนินมะปราง

ผลการวิจัย

1. เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

อำเภอเนินมะปรางมีลักษณะเป็นพื้นที่ราบทางด้านตะวันตกประมาณ 55 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนทางด้านตะวันออกจะมีทิวเขาหินปูนอายุไม่ต่ำกว่า 300 ล้านปี สูงประมาณ 100 - 600 เมตร ทอดตัวจากทางด้านเหนือลงมาทางด้านทิศใต้ ซึ่งยังมีสภาพพื้นที่ป่าและสัตว์ป่าอุดมสมบูรณ์ ส่วนบริเวณใจกลางของพื้นที่อำเภอเนินมะปรางยังมีเขาลูกโดดกระจัดกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ อำเภอเนินมะปราง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขาหินปูน บ้านมุง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าถ้ำผาทำพล จุดชมวิวบ้านเผ่าไทย จุดชมวิวบ้านรักไทย หุ่นตวันบ้านไร่ภูตวัน อ่างเก็บน้ำ บ้านรักไทย ถ้ำลอด ถ้ำผาแดง ถ้ำเรศวร ถ้ำเดือน-ถ้ำดาว และมีแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศจำนวน 4 แหล่ง ได้แก่ ถ้ำพระวังแดง เขาวัดถ้ำม่วง วัดทุ่งพระ วัดบ้านมุง และถ้ำค้างคาว ตลอดเส้นทางท่องเที่ยวในอำเภอเนินมะปรางมีสิ่งที่น่าสนใจ และมีความสำคัญเหมาะสมที่จะเป็นสถานที่เรียนรู้ในเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น ต้นไม้ ภูเขาหินปูนที่สวยงาม และทุ่งนาที่เขียวขจีสวยงาม เป็นสิ่งดึงดูดทางนักท่องเที่ยว มีทัศนียภาพของภูมิทัศน์ธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ เส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวนั้นมีการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีความปลอดภัย เส้นทางท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 2 เส้นทาง คือ เส้นทางที่ 1 ตอนเหนือ แหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ถ้ำพระวังแดง - บ้านเผ่าไทย - น้ำตกไผ่สีทอง - น้ำตกแก่งซอง - น้ำตกถ้ำใหม่ เส้นทางที่ 2 ตอนใต้แหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ น้ำตกขุนห้วยเทิน - ถ้ำเดือน ถ้ำดาว - วัดทุ่งพระ - เขตห้ามล่าสัตว์ป่าถ้ำผาทำพล (ถ้ำเรือ ถ้ำเรศวร) ดังภาพ

สรุปเส้นทางท่องเที่ยวที่ 1 ตอนเหนือของอำเภอเนินมะปราง ถ้ำพระวังแดง - บ้านเผ่าไทย - น้ำตกไผ่สีทอง - น้ำตกแก่งซอง - น้ำตกถ้ำใหม่ ระยะทางรวม 118 กิโลเมตร

[illegible]

ภาพที่ 2 แสดงเส้นการท่องเที่ยวที่ 2 ตอนใต้ของอำเภอเนินมะปราง

2. ส่งเสริมการพัฒนาเส้นทางแหล่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

มุ่งส่งเสริมให้พัฒนาให้เป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ไม่ใช่พยายามเพิ่มปริมาณของนักท่องเที่ยวแต่เพียงอย่างเดียว จัดให้เกิดความสมดุลระหว่างความสามารถในการรองรับของพื้นที่ กับปริมาณนักท่องเที่ยว การบริหารจัดการเส้นทางคมนาคม เป็นสิ่งที่หน่วยงานภาครัฐต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อนำมาปรับปรุงเส้นทางคมนาคมในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวตลอดทั้งสาย ต้องพัฒนาทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวก การท่องเที่ยว ได้แก่ 1) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งให้บริการข้อมูลและกิจกรรมการท่องเที่ยว 2) ที่พักแรม ให้บริการทั้งประเภทที่เป็นบ้านพัก และลานกางเต็นท์ 3) ที่จอดรถ 4) ห้องน้ำห้องสุขา 5) ถังขยะ 6) สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อความปลอดภัย ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เส้นทางคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางศึกษาธรรมชาติ ถนนให้มีสภาพที่สมบูรณ์ไม่ชำรุด และสามารถเดินทางเข้าออกได้อย่างสะดวกสบาย ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว คือ การเดินป่า การขี่รถจักรยานลัดเลาะไปตามไร่ นา และชนบท การดูถ้ำ น้ำตก การเยี่ยมชมสวนผลไม้ การดูวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่น การพักแรมกับชุมชนในหมู่บ้าน ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากร การบริการ การแลกเปลี่ยนความรู้ และวัฒนธรรมของชุมชนในกระบวนการท่องเที่ยว รวมทั้งการมีส่วนร่วม ในการวางแผนพัฒนา หรือการให้ประชาชน มีตัวแทนเป็นคณะกรรมการร่วมในทุกระดับ ด้านการตลาด สนับสนุนให้เกิดการใช้ระบบ E - commerce อย่างแพร่หลาย การประชาสัมพันธ์ โดยการทำป้ายประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ทำการโฆษณาลงในเว็บไซต์การท่องเที่ยวต่าง ๆ การพัฒนาเครือข่ายการสื่อสาร โทรคมนาคม ระบบสารสนเทศและซอฟต์แวร์ดิจิทัลคอนเทนต์เพื่อการท่องเที่ยว ด้านการสรรหาบุคลากร คือสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้เพิ่มมากขึ้น ปลุกฝังจิตสำนึกให้กับคนในชุมชนในการรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติไว้ และเมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวจะจะสามารถให้คำแนะนำในการอนุรักษ์ธรรมชาติและช่วยกันป้องกันการทำลายธรรมชาติจากนักท่องเที่ยวได้

จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจให้กับนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการเดินทางมาพักผ่อนและมาทำกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งให้ความคิดเห็นไว้ว่า อยากให้ชุมชนมีกิจกรรม ซึ่งเป็นศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวได้ชม เช่น ผ้าทอลายขอมะม่วง การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากมะม่วง และสามารถซื้อเป็นของฝากกลับไปได้ด้วย ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวให้มากขึ้น เพื่อเป็นการสร้างอาชีพเสริมให้กับคนในชุมชน และเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน และเป็นการทำให้คนในชุมชนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว ส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยว การกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างเป็นธรรม ปรับปรุงป้ายบอกสถานที่ท่องเที่ยวให้มีขนาดใหญ่ขึ้นเพื่อให้สะดวกต่อการมองเห็นของนักท่องเที่ยว

การส่งเสริมแหล่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

ควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรให้คนส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการวางแผนจัดการท่องเที่ยว ได้แก่ วิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยว ปริมาณของนักท่องเที่ยว คุณภาพของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างไร อำนาจการซื้อของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างไร ด้านการดูแลรักษาทรัพยากร เช่น ช่วยกันดูแลรักษาพื้นที่ป่า ไม่บุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อทำไร่เลื่อนลอย ช่วยกันระวังไฟป่า ลดการใช้ยาฆ่าแมลง ด้านการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น จัดทำระบบฐานข้อมูลด้านวัฒนธรรม ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น สาธิตวิธีการทอผ้าลายขอมะม่วง การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากมะม่วง และการจัดตั้งองค์กรเพื่อการอนุรักษ์ของชุมชน คือ การประสานงานเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจระหว่างหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชน ให้มีบทบาทหน้าที่ในการปกป้อง ค้ำครอง พื้นฟูการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวมากขึ้น สรรหาบุคลากรที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เพื่อนำมาให้ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พัฒนาองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ให้แก่คนในชุมชนอย่างเป็นระบบพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามเกณฑ์มาตรฐานให้ท่องเที่ยวให้มีความหลากหลาย

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก พบว่ามีภูมิอากาศแบบร้อนชื้น สามารถแบ่งสภาพภูมิอากาศได้เป็น 3 ฤดูคือ ฤดูฝน เริ่มต้นประมาณกลางเดือน พฤษภาคมจนถึงต้นเดือน ตุลาคม บางปีเลยไปถึงปลายเดือน ตุลาคม รวมระยะเวลาประมาณ 4 - 5 เดือน โดยเดือน สิงหาคมถึงเดือน กันยายนจะมีปริมาณฝนมากที่สุด เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดมาจากมหาสมุทรอินเดีย ฤดูหนาว เริ่มต้นประมาณปลายเดือน ตุลาคมถึงเดือน กุมภาพันธ์ รวมระยะเวลาประมาณ 4 เดือน (กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ, 2548) โดยเดือนธันวาคมและเดือน มกราคมจะเป็นสองเดือนที่มีอากาศหนาวเย็น บางปีวัดได้ต่ำกว่า 10 องศาเซลเซียส เพราะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือที่พัดมาจากประเทศจีน ฤดูร้อน เริ่มต้นประมาณกลาง เดือน กุมภาพันธ์ถึงกลางเดือน พฤษภาคม โดยเดือน เมษายน จะมีอากาศร้อนสูงสุด บางปีอุณหภูมิที่วัดได้มากกว่า 40 องศาเซลเซียส ตลอดเส้นทางท่องเที่ยวในอำเภอเนินมะปรางมีสิ่งที่น่าสนใจ และมีความสำคัญเหมาะสมที่จะเป็นสถานที่เรียนรู้ในเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น ต้นไม้ ภูเขาหินปูนที่สวยงาม และทุ่งนาที่เขียวขจีสวยงาม เป็นสิ่งดึงดูดทางนักท่องเที่ยว มีทัศนียภาพของภูมิทัศน์ธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวที่มี ความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความ

อุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ เส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอันมีการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีความปลอดภัย เส้นทางท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 2 เส้นทาง คือ เส้นทางที่ 1 ตอนเหนือ แหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ถ้ำพระวังแดง - บ้านเผาไทย - น้ำตกไผ่สีทอง - น้ำตกแก่งซอง - น้ำตกถ้ำใหม่ เส้นทางที่ 2 ตอนใต้แหล่งท่องเที่ยวได้แก่ น้ำตกขุนห้วยเทิน - ถ้ำเดือน ถ้ำดาว - วัดทุ่งพระ - เขตห้ามล่าสัตว์ป่าถ้ำผาท่าพล (ถ้ำเรือ ถ้ำนเรศวร)

ด้านสถานที่ท่องเที่ยวและที่พักแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวด้านความพร้อมและความรู้ความเข้าใจของชุมชน ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านกิจกรรมบริการมีความพร้อมเป็นอย่างมาก เป็นสถานที่ที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ เหมาะสมที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบกับชุมชนให้ความสำคัญกับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลเนินมะปรางเป็นผู้สนับสนุนให้เกิดการพัฒนา ด้วยการจัดให้มีสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ถนน น้ำประปา ระบบรักษาความปลอดภัยอย่างครบถ้วน ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของภูวดล บัวบางพลู ได้ศึกษา แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน อุทยานแห่งชาติเขาคิซมัญญ จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า บริบทการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สวยงามและหลากหลายทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรม เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพราะมีป่าธรรมชาติที่มี ความอุดมสมบูรณ์และมีการจัดเส้นทางศึกษาธรรมชาติ มีสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวที่เพียงพอและเหมาะสมเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับประเทศเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทอุทยานแห่งชาติจึงได้รับ การสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวจากภาครัฐ (ภูวดล บัวบางพลู, 2561) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอิทธิพล โกมล ได้ศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษาบ้านวังน้ำมอก อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พบว่า เกิดการรวมกลุ่มโฮมสเตย์ โดยอาศัยทุนทางสังคมที่เป็นจุดขาย อันได้แก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน โดยให้นักท่องเที่ยวได้เข้าพักอาศัยและเก็บค่าที่พักและค่าตอบแทนตามความเหมาะสม เพื่อให้กลุ่มตั้งอยู่ได้อย่างยั่งยืนชุมชนมีส่วนร่วมต่อการกระบวนกาตั้งแต่การรับรอง การลงทะเบียน การขายศรีสู่ขวัญต้อนรับ การร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวตามที่กำหนดไว้ ส่งผลให้ชุมชนมีรายได้และตระหนักเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ เกิดความรู้สึกหวงแหนและต้องการอนุรักษ์ไว้ ชุมชนมีอาชีพ รายได้ และเกิดความเข้มแข็ง สำหรับแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ควรดำเนินการใน 3 ด้านคือด้านที่พักอาศัย ควรมีการปรับปรุงห้องสุขา และจัดหาที่ทิ้งขยะ ให้ดีขึ้น ด้านสถานที่ท่องเที่ยวและบริการ ควรจัดทำป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่ต่าง ๆ ให้ชัดเจน และควรมีการเพิ่มบริการด้านการนวดแผนโบราณ นวดสปา และด้านบุคลากร ควรมีการจัดอบรมหรือประชุมให้ความรู้เรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และเกิดความยั่งยืน นอกจากนั้น

ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนกับการจัดการท่องเที่ยวดังกล่าว เพราะเด็กจะได้สืบทอดการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้ต่อไป (อิทธิพล โกมล, 2553)

ส่งเสริมการพัฒนาเส้นทางแหล่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอนีนมะปราง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ชุมชนอำเภอนีนมะปราง จังหวัดพิษณุโลกมีส่วนร่วมในการวางแผนรับผิดชอบในบทบาท และหน้าที่ต่าง ๆ ของหมู่บ้าน มีปราชญ์หรือผู้มีความรู้ที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับการใช้สมุนไพร เพื่อการรักษาโรค และทักษะในเรื่องต่าง ๆ คนในชุมชนมีความสามารถในการสื่อสารถ่ายทอดเรื่องราว ประสบการณ์ในพื้นที่ของตนเอง ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ชุมชนยังต้องการช่วยเหลือสนับสนุนเพื่อจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากหน่วยงานภายนอกพื้นที่ มีการประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รพีพงศ์ อินตะสืบ ได้ศึกษา ชุมชนบ้านสามขา อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง พบว่า มีศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนได้ แต่มีปัญหาจากการขาดความรู้ ด้านการจัดการท่องเที่ยว และความพร้อมด้านบุคลากร และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของนภดล นพรัตน์ ที่พบว่า ปัจจัยภายนอกคือการได้รับการสนับสนุน จากภาครัฐด้านการท่องเที่ยวและการได้รับการชักชวนจากบุคคล หรือหน่วยงานในภาครัฐ ภาคเอกชน มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของประชาชนมากกว่า ปัจจัยภายใน โดยในการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนนี้จะต้องเกิดขึ้นภายใต้การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจากการรวมกันด้วยความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเอง ไม่ใช่กลุ่มที่เกิดจากการจัดตั้งของหน่วยงานต่าง ๆ (นภดล นพรัตน์, 2551) และเกี่ยวกับการส่งเสริมการปลูกป่าชุมชน และการรู้สึกเป็นเจ้าของ และเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาและพร้อมที่จะเข้าร่วมรับการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว (รพีพงศ์ อินตะสืบ, 2550) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตราภรณ์ จุสปาโล ได้วิจัย การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่เกาะสาหร่าย จังหวัดสตูล ผลการศึกษาพบว่า โปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูปที่เหมาะสมกับชุมชน เพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิตความพอเพียงของชาวบ้าน ร่วมกิจกรรมรักษาสันติภาพสิ่งแวดล้อม เช่น เดินชมปะการัง สัมผัสสัตว์หลากหลายชนิด การเลี้ยงสาหร่ายผมนาง ปลูกหญ้าทะเลอาหารพะยูน ปล่อยพันธุ์ปูม้าไข่ สร้างบ้านปลาการ์ตูน ปลูกปะการังเขากวาง และบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ เพื่อเอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน และสร้างรายได้จากอาชีพเสริมเรื่องการท่องเที่ยว โดยนำร่องที่ชุมชนบ้านปากกันใหญ่ หมู่ที่ 2 ตำบลเกาะสาหร่าย จังหวัดสตูล (สุจิตราภรณ์ จุสปาโล, 2554)

การส่งเสริมแหล่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอนีนมะปราง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า อำเภอนีนมะปราง จังหวัดพิษณุโลกจำเป็นต้องมีแผนระยะสั้น 3 ปีจัดโครงการอบรมให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจแก่ ชาวบ้านอำเภอนีนมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ในการอาศัยอยู่ร่วมกับ

ธรรมชาติเพื่ออนุรักษ์ระบบนิเวศจัดโครงการอบรมการเป็นเจ้าบ้านที่ดีเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จะเกิดขึ้นอย่างเต็มรูปแบบในอนาคต จัดทำปฏิทินการท่องเที่ยวชุมชนสามเรือน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นภลัย มีลา และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาคุณภาพความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศกรณีศึกษานักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอมะปราง จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยว มีความรู้ความเข้าใจและสามารถตอบคำถามต่อหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างถูกต้อง โดยปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพความเป็นนักท่องเที่ยวได้แก่อายุการศึกษา สถานภาพการสมรส อาชีพและรายได้ ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสาร ได้แก่ ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ และปัจจัยด้านประสบการณ์การท่องเที่ยวได้แก่แหล่งท่องเที่ยวที่ชอบ สวนแนวทางการประชาสัมพันธ์การให้ความรู้และเสริมสร้างนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศคุณภาพดีให้มีจำนวนมากขึ้น พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประชาสัมพันธ์ คือ อาชีพ รายได้ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ แหล่งข้อมูลข่าวสารและความถี่ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (นภลัย มีลา และคณะ, 2552)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 3 การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

จากการเจริญเติบโตของท่องเที่ยวทำให้เกิดผลกระทบจากการหวังผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการและผู้เกี่ยวข้อง ทำให้มีผลกระทบต่อชุมชนในท้องถิ่นทั้งวิถีชีวิตและวัฒนธรรม รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงเกิดแนวคิดในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มุ่งเน้นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น นักท่องเที่ยวหลายกลุ่ม เริ่มให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่ไม่ทำลายธรรมชาติ และเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อมากขึ้นโดยการส่งเสริม การสร้างเครือข่าย องค์ความรู้ การท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวและเครือข่ายการสื่อสาร เพิ่มเติมในด้านงบประมาณ การปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนรุ่นใหม่ โครงสร้างพื้นฐาน และประชาชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว แก้ไขปัญหาความแออัดในฤดูช่วงท่องเที่ยว ป้ายบอกทางให้มีความโดดเด่นและเพิ่มเป็นภาษาอังกฤษ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

เส้นทางท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 2 เส้นทาง คือ เส้นทางที่ 1 ตอนเหนือ แหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ถ้ำพระวังแดง - บ้านเผาไทย - น้ำตกไผ่สีทอง - น้ำตกแก่งซอง - น้ำตกถ้ำใหม่ เส้นทางที่ 2 ตอนใต้แหล่งท่องเที่ยวได้แก่ น้ำตกขุนห้วยเทิน - ถ้ำเดือน ถ้ำดาว - วัดทุ่งพระ - เขตห้ามล่าสัตว์ป่าถ้ำผาท่าพล (ถ้ำเรือ ถ้ำนเรศวร) การพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปรางอย่างยั่งยืนต้องได้รับความร่วมมือ หน่วยงานทั้งภายในและภายนอก ควรให้ชุมชนได้มีส่วนเข้ามากำหนดนโยบายและแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน สร้างความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อให้ชุมชนจัดการท่องเที่ยวตามความพร้อมของชุมชน ให้ชุมชน ดูแลทรัพยากรวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนได้อย่างยั่งยืน ควรสนับสนุนให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้นบนพื้นฐานของความร่วมมือจากคนในชุมชน ให้ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างโปร่งใส เพื่อให้กลุ่มสามารถเริ่มต้นทำกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้วยกลุ่มเองและสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้วยคนในชุมชนได้ ส่งเสริมให้มีโครงการ หรือกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างเป็นระบบและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กรมพล ท่องธรรมชาติ และคณะ. (2548). สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ม.1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด.
- ธเนศ ทวีบุรุษ. (2557). การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนชะแล้ ตำบลชะแล้ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา. วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 8(2), 75-87.

- นภดล นพรัตน์. (2551). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน กรณีศึกษา เทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นภลัย มีลา และคณะ. (2552). การศึกษาคุณภาพความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศกรณศึกษา นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ผืนป่าตะวันตก. (2564). การอนุรักษ์ป่าไม้. เรียกใช้เมื่อ 27 มีนาคม 2564 จาก <http://www.westernforest.org/th>
- ภูวดล บัวบางพลู. (2561). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี. วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 12(2), 91-101.
- รพีพงศ์ อินตะสีบ. (2550). การศึกษาศักยภาพของชุมชน เพื่อการท่องเที่ยวชนบท : กรณีศึกษา ชุมชนบ้านสามขา ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพิษณุโลก. (2561). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก. เรียกใช้เมื่อ 12 ธันวาคม 2559 จาก <https://province.mots.go.th/>
- สุจิตราภรณ์ จุสปาโล. (2554). การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่เกาะสาหร่าย จังหวัดสตูล. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการอุดมการศึกษา.
- อิทธิพล โกมลิล. (2553). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษาบ้านวังน้ำมอก อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

ผลของโปรแกรมการนวดเต้านมด้วยตนเองต่อการไหลของน้ำนมใน มารดาผ่าตัดคลอด*

EFFECT OF SELF - BREAST MASSAGE PROGRAM ON MILK EJECTION OF CESAREAN MOTHERS

เบญจวรรณ ละหุการ

Benjawan Lahukarn

มลิวัลย์ รัตยา

Maliwan Rattaya

ทัศนีย์ หนูนารถ

Tassanee Noonart

นุสรา มาลาศรี

Nussara Marasri

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครศรีธรรมราช

College of Nursing, Nakhon Si Thammarat, Thailand

กาญจณี รัตนถาวร

Karnjane Rattanatavorn

โรงพยาบาลท่าศาลา

Thasala Hospital, Thailand

E-mail: benjawan@bcnnakhon.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการไหลของน้ำนมในมารดาผ่าตัดคลอดระหว่างกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการนวดเต้านมด้วยตนเอง กับกลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) กลุ่มตัวอย่าง คือ มารดาผ่าตัดคลอดที่เข้ารับบริการฝากครรภ์ คลอด และพักฟื้นในระยะหลังคลอดที่โรงพยาบาลแห่งหนึ่งในภาคใต้ เลือกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 34 ราย แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 17 คน โดยกลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมการนวดเต้านมด้วยตนเอง กลุ่มควบคุมได้รับการพยาบาลตามปกติ มีวิธีดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล แบบบันทึกการนวดเต้านมด้วยตนเองและแบบประเมินการไหลของน้ำนม เครื่องมือผ่านการตรวจสอบหาความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความตรงด้านเนื้อหา เท่ากับ .80 ทดสอบความเที่ยง

* Received 7 June 2021; Revised 13 August 2021; Accepted 18 August 2021

ของเครื่องมือ โดยทดลองใช้กับมารดาผ่าตัดคลอด จำนวน 20 ราย ได้ค่าเท่ากับ .90 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแมนวิสเนียนุทดสอบผลการวิจัย พบว่า มารดาผ่าตัดคลอดที่ได้รับโปรแกรมการนวดเต้านมด้วยตนเองมีคะแนนเฉลี่ยการไหลของน้ำนมหลังทดลองในชั่วโมงที่ 24 และ 48 สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($Z = 3.493$ $p = 0.000$), ($Z = 3.431$ $p = 0.001$) ตามลำดับสรุปได้ว่าการนวดเต้านมด้วยตนเองหลังผ่าตัดคลอดของมารดามีผลต่อการไหลของน้ำนมช่วยให้ น้ำนมไหลดีขึ้น จึงควรนำโปรแกรมการนวดเต้านมด้วยตนเองมาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในมารดาผ่าตัดคลอดต่อไป

คำสำคัญ: โปรแกรมการนวดเต้านมด้วยตนเอง, การไหลของน้ำนม, มารดาผ่าตัดคลอด

Abstract

The objectives of this research article was to compare the mean milk flow scores among caesarean mothers between groups who received the manual breast massage program and the group receiving regular nursing care. There was a two - group research model to measure the results after the experiment. The sample was cesarean mothers who received antenatal services, maternity and postpartum rehabilitation at a hospital in the south. A sample of 34 simple random samples was selected that met the specified criteria. It was divided into the experimental group and the control group, each of which was 17 persons. The experimental group received a manual breast massage program. The control group received regular nursing care. Collect information using a personal record form manual breast massage record and milk flow assessment form. The instrument passed a content straightforward check by three experts and the content accuracy index of .80 was tested. The trial was performed on 20 cesarean mothers with a value of .90. Data were analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, Mann - Whitney test. The results showed that cesarean mothers who received the manual breast massage program had a higher mean score of milk flow after 24 and 48 hours than those who received regular nursing care with statistical significance ($Z = 3.493$ $p = 0.000$), ($Z = 3.431$ $p = 0.001$) respectively. The results of this study found that manual breast massage had an effect on milk flow, improving milk flow. Therefore, the breast self - massage program should be applied to promote breastfeeding in caesarean mothers.

Keywords: Self - Breast Massage Program, Milk Ejection, Cesarean Mothers

บทนำ

การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เป็นจุดเริ่มต้นและพื้นฐานที่สำคัญในการดูแลทารกให้เจริญเติบโต แข็งแรง สมบูรณ์และมีผลดีทั้งต่อสุขภาพของมารดาและทารก (เสาวลักษณ์ คำของ และมยุรี นิรัตธราดร, 2560); (Lawrence, R. A. & Lawrence, R. M., 2016) การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในประเทศไทย จึงเป็นสิ่งที่ท้าทายและมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายของประเทศที่สอดคล้องกับองค์การอนามัยโลก การศึกษาพบว่า มีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้มารดาไม่ประสบความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ได้แก่ ปัจจัยทางด้านมารดา ด้านทารก บุคลากรทางสุขภาพ และการสนับสนุนทางสังคม (ศศิกันต์ กาละ, 2561) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ หากมารดามีภาวะสุขภาพสมบูรณ์ มีความพร้อม และมีน้ำนมเพียงพอ ย่อมช่วยให้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ประสบความสำเร็จตั้งแต่ระยะเริ่มต้น (จิรนนท์ วีรกุล, 2559) ในทางตรงกันข้าม หากมารดาเจ็บป่วย น้ำนมไหลน้อย น้ำนมไม่เพียงพอ มีปัญหาการคัดตึงเต้านม อาจส่งผลให้ไม่สามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สำเร็จได้ (กฤษณา ปิงวงศ์ และคณะ, 2563) ซึ่งการที่มารดามีน้ำนมออกน้อย ทำให้มารดารับรู้ว่ามีน้ำนมไม่พอ เกิดความวิตกกังวล กลัวลูกจะได้รับนมไม่เพียงพอจึงทำให้มารดาตัดสินใจเลี้ยงลูกด้วยนมผสม และเมื่อมารดาไม่ได้ให้ลูกดื่มนมอย่างเหมาะสมและต่อเนื่องทุก 2 - 3 ชั่วโมง ส่งผลให้การสร้างและไหลของน้ำนมลดลง ทำให้ปริมาณน้ำนมไม่เพียงพอ (กนกวรรณ โคตรสังข์ และคณะ, 2559); (Tucker, C. M. et al., 2016)

การนวดเต้านมด้วยตนเองของมารดาหลังคลอดจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยมีการสะสมของเลือดและน้ำเหลืองจำนวนมากเพื่อใช้ในการสร้างน้ำนม ช่วยให้นมหลังคลอดรู้สึกสบาย ผ่อนคลาย น้ำนมคุณแม่หลังได้ดี เป็นการช่วยลดปัญหาคัดตึงเต้านมและท่อน้ำนมอุดตัน (หน่วยทารกแรกเกิดโรงพยาบาลวิชัยยุทธ, 2561) นอกจากนี้พยาบาลต้องส่งเสริมให้สามี หรือญาติ มีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง โดยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติที่ดีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ รวมถึงความร่วมมือในการสนับสนุนมารดา ต้องทำงานประสานงานกันเป็นทีมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และหลังคลอด อันจะนำไปสู่ความสำเร็จ ทั้งด้านอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่เพิ่มขึ้น และระยะเวลาการเลี้ยงลูกที่ยาวนานขึ้น ซึ่งส่งผลดีต่อภาวะสุขภาพมารดา และทารก (นวพร มามาก และกมลรัตน์ เทอร์เนอร์, 2559) จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยการกระตุ้นน้ำนม (มาลีวัล เลิศสาครศิริ, 2562) รวมถึงการให้ความรู้ และการฝึกทักษะการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ส่วนใหญ่ทำในระยะหลังคลอด ทำให้หญิงตั้งครรภ์ขาดความพร้อมในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ทั้งในเรื่องของความรู้ ทัศนคติ และความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ในระยะหลังคลอดมารดาจึงไม่สามารถกระตุ้นการไหลของน้ำนมให้มาเร็ว

และมีปริมาณเพียงพอสำหรับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ พยาบาลที่ดูแลในระยะหลังคลอดจึงช่วยส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้เพียงระยะสั้น ๆ เท่านั้น จึงอาจเป็นข้อจำกัดในการให้ความรู้ที่ครอบคลุม การปฏิบัติให้น้ำนมเพียงพอ และการช่วยเหลือมารดาในการกระตุ้นการไหลของน้ำนม ส่งผลให้มารดาไม่ประสบความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยัง 6 เดือนได้ตามเป้าหมายของประเทศ

โปรแกรมนวดเต้านมด้วยตนเองในการศึกษานี้ มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และการกระตุ้นการไหลของน้ำนม ฝึกทักษะการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และการนวดเต้านมด้วยตนเองตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์ มีการติดตามกระตุ้น และประเมินผลในระยะหลังคลอด เป็นโปรแกรมที่มีความต่อเนื่องและครอบคลุมในเรื่องความรู้ที่สำคัญในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และการนวดเต้านมเพื่อกระตุ้นการไหลของน้ำนมตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์ จึงช่วยให้หญิงตั้งครรภ์มีความพร้อมในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีทักษะพร้อมในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และสามารถนวดเต้านมเพื่อกระตุ้นการไหลของน้ำนมได้ด้วยตนเองตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์ และสามารถใช้ความรู้และทักษะที่ได้รับมาใช้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้อย่างเหมาะสมในระยะหลังคลอด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการไหลของน้ำนมในมารดาผ่าตัดคลอดระหว่างกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการนวดเต้านมด้วยตนเองกับกลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการนวดเต้านมด้วยตนเองต่อการไหลของน้ำนมในมารดาผ่าตัดคลอด มีรูปแบบการศึกษาวิจัยเป็นแบบสองกลุ่ม วัดผลหลังการทดลอง (Two - Groups Posttest Only Design)

ประชากร คือ มารดาผ่าตัดคลอดที่เข้ารับบริการฝากครรภ์ คลอด และพักฟื้นในระยะหลังคลอดที่โรงพยาบาลแห่งหนึ่งในภาคใต้ เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และมีคุณสมบัติตามเกณฑ์คัดเข้า (Inclusion Criteria) ระยะฝากครรภ์ มีคุณสมบัติดังนี้

1. มีอายุครรภ์ตั้งแต่ 32 สัปดาห์ ขึ้นไป
2. มีข้อบ่งชี้ที่ต้องผ่าตัดคลอด เช่น ทารกท่าก้น มีประวัติผ่าตัดคลอดในครรภ์ก่อน ทารกตัวโต รกเกาะต่ำ เป็นต้นแต่ไม่มีภาวะแทรกซ้อนทางอายุรกรรม
3. หิวนมปกติทั้งสองข้าง
4. สามารถฟัง พูด อ่านและเขียนภาษาไทยได้
5. ยินดีและสมัครใจเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้

และกลุ่มตัวอย่างระยะหลังคลอด มีคุณสมบัติดังนี้

1. คลอดเมื่ออายุครรภ์ตั้งแต่ 37 สัปดาห์ ขึ้นไป และไม่มีการทำหมันหรือ
หัตถการอย่างอื่นร่วมด้วย
2. ทารกไม่มีภาวะแทรกซ้อนหลังผ่าตัดคลอด
3. ไม่มีภาวะแทรกซ้อนทางสูติศาสตร์ เช่น ภาวะตกเลือดหลังคลอด ภาวะ
ความดันโลหิตสูง คลอดก่อนกำหนด เป็นต้น หรือภาวะแทรกซ้อนทางอายุรกรรมที่ต้องงดการ
ให้นมบุตร เช่น ติดเชื้อเต้านมอักเสบ เป็นต้น
4. ทารกไม่มีปัญหาการดูดกลืน ไม่มีความพิการ/ภาวะผิดปกติ/ภาวะแทรกซ้อนอื่น
เช่น ลิ้นติด ปากแหว่ง เพดานโหว่
5. ยินดีและสมัครใจเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้

ศึกษาในกลุ่มควบคุม จำนวน 17 รายจนครบก่อน แล้วจึงศึกษาในกลุ่มทดลอง 17 ราย
ซึ่งได้รับโปรแกรมการนัดเต้านมด้วยตนเองเพื่อป้องกันการปนเปื้อน (Contamination)
ระหว่างกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลอง ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ระหว่างเดือน ตุลาคม
2563 - มกราคม 2564

1. พัฒนาโปรแกรมการนัดเต้านมด้วยตนเองต่อการไหลของน้ำนมในมารดา
ผ่าตัดคลอด
2. ขออนุมัติการวิจัยในมนุษย์จากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี
นครศรีธรรมราช เลขที่ F - 03/2563
3. ผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่าง แนะนำตนเอง อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย
ระยะเวลาที่เข้าร่วมการวิจัย ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง
ประโยชน์และความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในการเข้าร่วมการวิจัย และเปิดโอกาสให้ซักถาม
รายละเอียด พร้อมสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมการวิจัย และแจ้งกำหนดการทำ
กิจกรรมกลุ่มตามวัน เวลา สถานที่ที่กำหนด เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินยอมเข้าร่วมการวิจัย
จะให้ลงนามในแบบฟอร์มการยินยอมให้การทำวิจัยและพิทักษ์สิทธิของผู้ร่วมวิจัยทั้ง 34 คน
ซึ่งการดำเนินการผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง
โดยดำเนินการกับกลุ่มควบคุมก่อน เพื่อป้องกันการปนเปื้อน (Contamination) ระหว่าง
กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง
4. ดำเนินการวิจัย ดังนี้

4.1 กลุ่มควบคุม ครั้งที่ 1 วันแรกของการเข้ารับการดูแลที่ตึกหลัง
คลอดโรงพยาบาลแห่งหนึ่งในภาคใต้ ผู้วิจัยเข้าพบมารดาผ่าตัดคลอด เริ่มต้นด้วยการสร้าง
สัมพันธภาพ และให้มารดาบันทึกข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างตามแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ผู้วิจัย
ชี้แจงให้มารดาทราบเกี่ยวกับแบบประเมินการไหลของน้ำนมจากนั้นให้มารดาพยาบาลตามปกติ
และประเมินการไหลของน้ำนมครั้งแรกภายใน 2 ชั่วโมงหลังคลอด ครั้งที่สอง 4 ชั่วโมงหลัง

คลอด ครั้งที่สาม 12 ชั่วโมงหลังคลอด ครั้งที่สี่ 24 ชั่วโมงหลังคลอด และครั้งที่ห้า 48 ชั่วโมงหลังคลอด ครั้งที่ 2 วันที่สองของการเข้ารับการดูแลที่ตึกหลังคลอดโรงพยาบาลแห่งหนึ่งในภาคใต้ ผู้วิจัยติดตามมารดาผ่าตัดคลอดเพื่อประเมินตามแบบประเมินไหลของน้ำนม และผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามอีกครั้งพร้อมทั้งแจกของที่ระลึกแสดงความขอบคุณและแจ้งให้ทราบถึงการสิ้นสุดการเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

4.2 กลุ่มทดลอง ระยะที่ 1 การให้โปรแกรมการนวดเต้านมด้วยตนเองในระยะตั้งครรภ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มารดาผ่าตัดคลอดมีความรู้ความเข้าใจตระหนักเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และมีทักษะในการนวดเต้านมได้ด้วยตนเองถูกต้องเหมาะสม โดยผู้วิจัยให้ความรู้ในเรื่องของความสำคัญของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ส่วนประกอบและคุณค่าของน้ำนมแม่ การจัดทำอุ้มให้นมบุตรและวิธีการนวดเต้านมด้วยตนเอง โดยใช้คู่มือการนวดเต้านมด้วยตนเองประกอบการบรรยาย จากนั้นผู้วิจัยสาธิตการนวดเต้านมด้วยตนเองพร้อมให้มารดาฝึกทักษะการนวดเต้านมด้วยตนเองไปพร้อม ๆ กัน โดยใช้โมเดลเต้านมในการนวดเต้านมด้วยตนเอง และให้มารดาสาธิตย้อนกลับการนวดเต้านมด้วยตนเอง และประเมินทักษะการนวดเต้านมด้วยตนเองในระยะตั้งครรภ์ก่อนกลับบ้าน โดยต้องผ่านทักษะทุกข้อ หากไม่ผ่านผู้วิจัยก็จะสอนและสาธิตใหม่จนกว่าจะผ่าน และให้นากลับไปฝึกที่บ้านสัปดาห์ละ 1 - 2 ครั้งเพื่อให้เกิดความชำนาญ โดยมีการโทรติดตามจากผู้วิจัยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ระยะที่ 2 การนวดเต้านมด้วยตนเองในระยะหลังคลอด เมื่อมารดาผ่าตัดคลอดเข้ารับการดูแลในระยะหลังคลอด ผู้วิจัยเข้าพบมารดา เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินการไหลของน้ำนม โดยประเมินครั้งแรกภายใน 30 นาทีหลังคลอด ครั้งที่สอง 4 ชั่วโมงหลังคลอด ครั้งที่สาม 12 ชั่วโมง ครั้งที่สี่ 24 ชั่วโมงหลังคลอด และครั้งที่ห้า 48 ชั่วโมงหลังคลอด รวมเป็นจำนวน 5 ครั้ง ทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างเข้าสู่ขั้นตอนการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการทดลอง: ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

- 1) แผนการสอนการนวดเต้านมด้วยตนเองในระยะตั้งครรภ์
- 2) คู่มือการนวดเต้านมด้วยตนเอง
- 3) แบบประเมินทักษะการนวดเต้านมด้วยตนเองในระยะตั้งครรภ์

ส่วนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้กำกับการทดลอง: แบบบันทึกการนวดเต้านมด้วยตนเองในระยะหลังคลอด

ส่วนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล: ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

- 1) แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล
- 2) แบบประเมินการไหลของน้ำนม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) มีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาสำหรับเครื่องมือที่ใช้ในศึกษา ดังนี้

1.1 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการทดลอง ได้แก่ แผนการสอนการนวดเต้านมด้วยตนเอง คู่มือการนวดเต้านมด้วยตนเอง และแบบประเมินทักษะการนวดเต้านมด้วยตนเองในระยะตั้งครรภ์

1.2 เครื่องมือที่ใช้กำกับการทดลอง คือ แบบบันทึกการนวดเต้านมด้วยตนเองในระยะหลังคลอด แบบบันทึกการติดตามเยี่ยมทางโทรศัพท์

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของมารดาครรภ์ และแบบประเมินการไหลของน้ำนม

โดยนำเครื่องเครื่องมือจากข้อที่ 1.1 - 1.3 ไปตรวจสอบหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) โดยผ่านผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วยพยาบาลผู้เชี่ยวชาญในด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ 2 ท่าน อาจารย์พยาบาลด้านการพยาบาลสูติศาสตร์ 1 ท่าน เพื่อพิจารณาความถูกต้องและความเหมาะสมของด้านเนื้อหา และภาษาที่ใช้ได้ค่าความตรงเท่ากับ .80

2. การตรวจสอบหาความเที่ยงของเครื่องมือ (reliability) โดยผู้วิจัยนำแบบบันทึกการประเมินการไหลของน้ำนม ไปทดลองใช้กับมารดาหลังผ่าตัดคลอด จำนวน 20 คน ได้ค่าความเที่ยง เท่ากับ .90

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแมนวิสนียูเทส

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นมารดาผ่าตัดคลอด จำนวน 34 ราย แบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง จำนวนกลุ่มละ 17 ราย กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีอายุต่ำสุด 19 ปี สูงสุด 41 ปี กลุ่มควบคุมมีอายุเฉลี่ย 29.65 ปี (S.D. = 5.78) ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และปริญญาตรี ร้อยละ 35.3 มีรายได้ 10,000 - 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.2 สถานภาพคู่ ร้อยละ 100 กลุ่มทดลองมีอายุเฉลี่ย 30.18 ปี (S.D. = 5.43) ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 35.3 มีรายได้ 10,000 - 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 58.8 สถานภาพคู่ ร้อยละ 100 และมีความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ร้อยละ 100 ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ผลการเปรียบเทียบการไหลของน้ำนมระหว่างกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการนวดเต้านมกับกลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ พบว่ามารดาผ่าตัดคลอดใน 2 และ 4 ชั่วโมงหลังผ่าตัด

ยังไม่มีกรไหลของน้ำนมทั้งกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการนวดเต้านมและกลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ หลังผ่าตัดคลอด 12 ชั่วโมง พบว่าคะแนนเฉลี่ยการไหลของน้ำนมในมารดาผ่าตัดคลอดกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการนวดเต้านมด้วยตนเองไม่แตกต่างกลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ($Z = 1.00$ $p = 0.317$) หลังผ่าตัดคลอด 24 ชั่วโมง พบว่าคะแนนเฉลี่ยการไหลของน้ำนมในมารดาผ่าตัดคลอดกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการนวดเต้านมด้วยตนเองสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($Z = 3.493$ $p = 0.000$) และหลังผ่าตัดคลอด 24 ชั่วโมง พบว่าคะแนนเฉลี่ยการไหลของน้ำนมในมารดาผ่าตัดคลอดกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการนวดเต้านมด้วยตนเองสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($Z = 3.431$ $p = 0.001$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการไหลของน้ำนมระหว่างกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการนวดเต้านมกับกลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ

การหลังของน้ำนม	กลุ่มควบคุม		กลุ่มทดลอง		Z	p - value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
หลังผ่าตัดคลอด 2 ชม.	0	0	0	0	0.00	1.000
หลังผ่าตัดคลอด 4 ชม.	0	0	0	0	0.00	1.000
หลังผ่าตัดคลอด 12 ชม.	0	0	0.06	0.243	1.00	0.317
หลังผ่าตัดคลอด 24 ชม.	0.47	0.514	1.06	0.243	3.493	0.000
หลังผ่าตัดคลอด 48 ชม.	1.0	0.00	1.59	0.618	3.431	0.001

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการนวดเต้านมด้วยตนเองมีผลต่อการไหลของน้ำนมในมารดาผ่าตัดคลอด ดังนั้นบุคลากรควรได้รับการแนะนำเกี่ยวกับการนวดเต้านมด้วยตัวเองเพื่อนำไปสอนและให้คำแนะนำแก่มารดาซึ่งเป็นการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมมารดาอย่างน้อย 6 เดือน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐาน กล่าวคือ คะแนนเฉลี่ยการไหลของน้ำนมในมารดาผ่าตัดคลอดในกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการนวดเต้านมด้วยตนเองมากกว่ากลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ และสามารถอธิบายเหตุผลการวิจัยได้ดังนี้

การศึกษาครั้งนี้ พบว่า โปรแกรมการนวดเต้านมด้วยตนเองสามารถช่วยให้มารดาผ่าตัดคลอดในกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการนวดเต้านมด้วยตนเองมีการไหลของน้ำนมมากกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ จากผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า เมื่อประเมินการไหลของน้ำนมหลังการทดลองใน 24 - 48 ชั่วโมงแรกหลังคลอดทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยการไหลของน้ำนมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > .01$)

แสดงให้เห็นว่า การนวดเต้านมเป็นการกระตุ้นการไหลเวียนเลือดทำให้เลือดมาเลี้ยงบริเวณเต้านมมากขึ้น และกระตุ้นให้มีการหลั่งฮอร์โมนออกซิโทซินเพิ่มขึ้นเพราะการนวดเต้านมหลังคลอดจะทำให้ต่อมน้ำนม ปลายประสาทที่หัวนมและลานนม ถูกกระตุ้นจึงส่งสัญญาณไปยังต่อมใต้สมองส่วนหลัง (Posterior Pituitary) มีผลต่อการกระตุ้นการทำงานของฮอร์โมนออกซิโทซินทำให้น้ำนมไหล และกระตุ้นการทำงานของต่อมใต้สมองส่วนหน้า (Anterior Pituitary) ทำให้ออร์โมนโปรแลคตินเพิ่มขึ้นกระตุ้นการสร้างน้ำนม เมื่อกลุ่มทดลองได้มีการนวดเต้านมแต่ละครั้ง จึงกระตุ้นกลไกการหลั่งฮอร์โมนโปรแลคตินและฮอร์โมนออกซิโทซิน ทำให้มีการสร้างและกระตุ้นการไหลของน้ำนมเพิ่มขึ้น โดยพบว่า ค่าเฉลี่ยการไหลของน้ำนมในกลุ่มทดลองมากกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งใกล้เคียงกับผลการศึกษาที่เปรียบเทียบผลของการนวดเต้านมเพื่อกระตุ้นน้ำนมโดยเจ้าหน้าที่พยาบาล สามิ และหญิงหลังคลอดนวดเต้านมด้วยตนเอง พบว่าการนวดเต้านมด้วยตนเองช่วยให้มีการไหลของน้ำนมเร็วกว่าการนวดเต้านมโดยเจ้าหน้าที่พยาบาลและสามิ ทั้งนี้เพราะการนวดเต้านมด้วยตนเองมารดาจะลงน้ำหนักได้พอดีจึงเกิดการผ่อนคลายช่วยให้น้ำนมไหลได้ดีกว่า (ลาวัลย์ ไบมณฑา และคณะ, 2559) ใกล้เคียงกับการศึกษาผลของโปรแกรมการกระตุ้นน้ำนมของมารดาหลังคลอด (กนกวรรณ โคตรสังข์ และคณะ, 2559) ที่พบว่า ระยะเวลาการไหลของน้ำนมในมารดาผ่าตัดคลอดที่ได้รับการนวดเต้านมร่วมกับการให้ความรู้และสอนสาธิตมีระยะเวลาการไหลของน้ำมน้อยกว่ามารดาหลังคลอดที่ได้รับการพยาบาลตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ดังนั้นการนวดเต้านมด้วยตนเองจึงเป็นวิธีการที่ช่วยกระตุ้นการสร้างและทำให้มีการไหลของน้ำนมเพิ่มขึ้นได้

นอกจากนี้โปรแกรมการนวดเต้านมด้วยตนเอง เป็นโปรแกรมที่มีการเตรียมความพร้อมของมารดาในระยะตั้งครรภ์ โดยการให้ความรู้แก่มารดาผ่าตัดคลอดในกลุ่มทดลอง เรื่องความสำคัญของนมแม่ ประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ส่วนประกอบและคุณค่าของน้ำนมแม่ การจัดท่าอุ้มให้นมบุตรและวิธีการนวดเต้านมด้วยตนเอง ใช้คู่มือการนวดเต้านมด้วยตนเองประกอบการบรรยาย สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า การให้ความรู้เรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับมารดาทำให้มารดาให้ความสนใจ มั่นใจ มีทัศนคติที่ดีและสามารถวางแผนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้ นอกจากนี้โปรแกรมการนวดเต้านมด้วยตนเองมีการสาธิตและสาธิตย้อนกลับการจัดท่าอุ้มให้นมบุตรและการนวดเต้านมด้วยตนเอง สำหรับการฝึกทักษะการนวดเต้านมด้วยตนเอง โดยใช้โมเดลเต้านม และผู้วิจัยประเมินทักษะการนวดเต้านมด้วยตนเองของมารดาผ่าตัดคลอด ผู้เข้าร่วมวิจัยในกลุ่มทดลองต้องผ่านทักษะการนวดเต้านมด้วยตนเองถูกต้องทุกขั้นตอน ให้มารดานำคู่มือกลับไปทบทวนและฝึกทักษะที่บ้านสัปดาห์ละ 1 - 2 ครั้งเพื่อให้เกิดความชำนาญ โดยมีการโทรศัพท์ติดตาม กิจกรรมดังกล่าวทำให้มารดาผ่าตัดคลอดมีความรู้ มีทัศนคติที่ดี มีความมั่นใจ และมีทักษะพร้อมในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระยะหลังคลอด เพราะการฝึกทักษะมีความจำเป็นมาก โดยเฉพาะการจัดท่าอุ้มให้นมบุตร เพื่อให้มารดาได้มีทักษะที่พร้อมนำไปใช้ในระยะเวลา หลังคลอด

(กฤษณา ปิงวงศ์ และคณะ, 2563) การฝึกทักษะจึงมีความจำเป็นเพื่อให้มารดาผ่าตัดคลอดสามารถนำไปปฏิบัติได้ ซึ่งเมื่อมารดาผ่าตัดคลอดในกลุ่มทดลองมาผ่าตัดคลอด มารดาสามารถอุ้มลูกให้ดูนมแม่ได้อย่างถูกวิธี และนมเต้านมได้ด้วยตนเองตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในโปรแกรมการนวดเต้านมด้วยตนเอง ส่งผลให้มารดาผ่าตัดคลอดในกลุ่มทดลองมีการไหลของน้ำนมมากกว่ากลุ่มควบคุม ของการประเมินหลังการนวดเต้านม

จะเห็นได้ว่าโปรแกรมการนวดเต้านมด้วยตนเองครั้งนี้ เป็นการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ต่อเนื่องตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์และระยะหลังคลอด สามารถช่วยให้มารดาผ่าตัดคลอดในกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการนวดเต้านมด้วยตนเองมีการไหลของน้ำนมมากกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ โปรแกรมการนวดเต้านมด้วยตนเองจึงสามารถใช้เป็นแนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในมารดาผ่าตัดคลอดได้และในระยะยาวอาจช่วยเพิ่มอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้บรรลุตามเป้าหมายของประเทศไทยได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลของโปรแกรมการนวดเต้านมด้วยตนเองต่อการไหลของน้ำนมในมารดาผ่าตัดคลอด โดยการทบทวนวรรณคดีเกี่ยวกับกลไกการสร้างและการไหลของน้ำนม การนวดเต้านมเพื่อกระตุ้นการสร้างน้ำนมและการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ทำให้ระดับการไหลของน้ำนมมารดาเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการนวดเต้านมหลังคลอดจะทำให้ต่อมน้ำนม ปลายประสาทที่หัวนมและลานนม ถูกกระตุ้น มีผลต่อการกระตุ้นการทำงานของฮอร์โมนออกซิโทซินทำให้น้ำนมไหล เมื่อกลุ่มทดลองได้มีการนวดเต้านมแต่ละครั้ง จึงกระตุ้นกลไกการหลั่งฮอร์โมนโปรแลคตินและฮอร์โมนออกซิโทซิน ทำให้มีการสร้างและกระตุ้นการไหลของน้ำนมเพิ่มขึ้น ดังนั้นการนวดเต้านมด้วยตนเองในระยะหลังคลอด จึงเป็นการช่วยกระตุ้นการทำงานของต่อมน้ำนมและการไหลของน้ำนม ดังนั้นโปรแกรมการนวดเต้านมด้วยตนเองจึงสามารถใช้เป็นแนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในมารดาผ่าตัดคลอดได้และในระยะยาวการนวดเต้านมด้วยตนเอง อาจช่วยเพิ่มอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้บรรลุตามเป้าหมายของประเทศไทยได้ต่อไป ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ด้านปฏิบัติการพยาบาล พยาบาลผู้ให้บริการที่แผนกฝากครรภ์ และหลังคลอดควรมีการฝึกอบรมทักษะการนวดเต้านมด้วยตนเอง เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ร่วมกับการให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และใช้เป็นแนวทางในการเตรียมมารดาหลังคลอดเพื่อให้มีการไหลของน้ำนมเร็วขึ้น ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการส่งเสริมให้มารดาประสบความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ 2) ด้านการบริหาร ผู้บริหารสามารถนำโปรแกรมการนวดเต้านมด้วยตนเอง มาพิจารณากำหนดเป็นนโยบายสนับสนุนแนวทางปฏิบัติในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สนับสนุนสถานที่สิ่งแวดล้อม และสนับสนุนสื่อ อุปกรณ์ต่าง ๆ ในการสอนและการเตรียมความพร้อมของหญิงตั้งครรภ์ เพื่อส่งเสริมให้มารดาหลังคลอดประสบความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ อาจทำให้มีอัตราการ

เลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูงขึ้น ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป ควรมีการศึกษาผลของโปรแกรมการนวดเต้านมด้วยตนเองต่อการไหลของน้ำนมในมารดาที่มีภาวะหัวนมผิดปกติ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดูแลและส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อไป และควรมีการศึกษาติดตามผลของโปรแกรมการนวดเต้านมด้วยตนเองต่อการไหลของน้ำนมในมารดาครรภ์แรก ในระยะยาว โดยขยายเวลาในการติดตามผลหลังคลอดเป็น 6 - 12 เดือน เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ โคตรสังข์ และคณะ. (2559). ผลของโปรแกรมการกระตุ้นการหลั่งน้ำนมต่อระยะเวลาการเริ่มไหลของน้ำนม ระยะเวลาการมาของน้ำนมเต็มเต้า และการรับรู้ความสามารถในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในมารดาหลังผ่าตัดคลอดบุตรทางหน้าท้อง. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 24(1), 13-26.
- กฤษณา ปิงวงศ์ และคณะ. (2563). ประสิทธิภาพของการนวดเต้านมต่อการคัดตึงเต้านมในมารดาที่ให้นมบุตร: การทบทวนอย่างเป็นระบบ. พยาบาลสาร, 47(2), 143-155.
- จิรนนท์ วีรกุล. (2559). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่าง เดียวนาน 6 เดือน ในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยนเรศวร. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ “นเรศวรวิจัย” ครั้งที่ 12: วิจัยและนวัตกรรมกับการพัฒนาประเทศ (กลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ) (หน้า 46-57). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นวพร มามาก และกมลรัตน์ เทอร์เนอร์. (2559). บทบาทพยาบาลกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสามีหรือญาติเพื่อความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่. วารสารกองการพยาบาล, 43(3), 114-126.
- มาลีวัล เลิศสาครศิริ. (2562). การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในมารดาวัยรุ่นหลังคลอด: บทบาทพยาบาลและครอบครัว. วารสารการพยาบาลและการศึกษา, 12(1), 1-13.
- ลาวัลย์ ไบมณฑา และคณะ. (2559). ผลของโปรแกรมการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อความสามารถในการให้นมและการไหลของน้ำนมในมารดาที่ผ่าตัดคลอดทางหน้าท้อง. พยาบาลสาร, 42(4), 65-75.
- ศศิกานต์ กาละ. (2561). การสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่: บทบาทพยาบาล. สงขลา: ชาญเมืองการพิมพ์.
- เสาวลักษณ์ คำทอง และมยุรี นิรัตธราดร. (2560). ผลของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตนต่อพฤติกรรมกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นในชุมชน. วารสารสาธารณสุขศาสตร์, 47(1), 31-43.

- หน่วยทารกแรกเกิดโรงพยาบาลวิชัยยุทธ. (2561). การนวดเต้านมมารดาหลังคลอด. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2564 จาก <https://www.vichaiyut.com/th/health/informations/breast-feeding-postpartum/>
- Lawrence, R. A. & Lawrence, R. M. (2016). Breastfeeding: A guide for the medical profession. (8 th ed). United States of America: Elsevier.
- Tucker, C. M. et al. (2016). Infant feeding experiences among teen UNECEF. Infant and Yong Child feeding. Retrieved Jun 15, 2021, from <http://data.unicef.org/topic/nutrition/infant-and-yong-child-feeding/>

แนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน
ในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ
เพื่อลดปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียน*
FUND MANAGEMENT GUIDELINES FOR EFFECTIVE ELEMENTARY
SCHOOL LUNCHES TO REDUCE MALNOURISHED STUDENTS'
PROBLEMS

สุบัน พรเวียง

Suban Pornwiang

มนต์ภัส มโนการณ

Monnapat Manokarn

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiang Mai University, Thailand

E-mail: suban.p@cmu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน 2) พัฒนาแนวทางการบริหารจัดการกองทุนและ 3) ถอดบทเรียนและจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการบริหารจัดการกองทุน ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาสภาพปัญหา จากผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 216 คน โดยการประชุมและการสัมภาษณ์ 2) พัฒนาแนวทางการบริหารจัดการกองทุนและตรวจสอบแนวทาง โดยใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการและการสนทนากลุ่ม จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 60 คน นำแนวทางไปทดลองใช้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสถานศึกษาเป้าหมาย จำนวน 52 แห่ง โดยใช้การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการรายงานผลการดำเนินงาน 3) ถอดบทเรียนและจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 156 คน โดยใช้การสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษา พบว่า สภาพปัญหาการดำเนินงาน ได้แก่ งบประมาณล่าช้า ใช้ข้อมูลสารสนเทศน้อย แนวทางการดำเนินงาน ได้แก่ โรงเรียนควรมีข้อมูลสารสนเทศที่พร้อมใช้ มีแนวทางการบริหารที่ชัดเจน ผลการพัฒนาแนวทางพบว่า มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ การดำเนินงาน ผลการดำเนินงาน และ เงื่อนไขความสำเร็จ จำแนกเป็นระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ

* Received 17 February 2021; Revised 7 August 2021; Accepted 12 August 2021

ผลการประเมินความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.66) และความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.64) โดยรวมอยู่ในระดับมาก การทดลองใช้ พบว่า ความสามารถในการดำเนินงานตามแนวทางที่ได้พัฒนาขึ้น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.69) อัตราภาวะทุพโภชนาการของนักเรียน ลดลงร้อยละ 2.91 การประชาสัมพันธ์และความพึงพอใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.76) ผลการถอดบทเรียนและจัดทำข้อเสนอแนะ พบว่า สถานศึกษามีแนวทางปฏิบัติที่ดีในการแก้ปัญหาภาวะทุพโภชนาการ ผู้แทนคณะกรรมการบริหารจัดการกองทุน ควรเป็นบุคคลที่ได้รับมอบหมายอย่างเป็นทางการ

คำสำคัญ: แนวทางการบริหารจัดการ, กองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน, ภาวะทุพโภชนาการ

Abstract

The objectives of this research article were to 1) studying problems of elementary school lunches, 2) developing fund management guidelines for elementary school lunches, and 3) learning lessons and prepare suggestions for school lunch fund management. This research is mixed-method research. The research process consisted of 3 steps; 1) studying problems with 216 people; the school administrators, teachers, and experts by meeting and interview. 2) developing guidelines of fund management for elementary school lunches and review guidelines using workshops and group discussions with 60 experts and try out guidelines with relevant agencies and 52 target schools by a feasibility assessment, possibility, and performance reporting. 3) learning lessons and prepare policy suggestions with the 156 administrators and teachers using dialogue. The data analyzed by using mean, standard deviation, and content analysis. The research results were as follows; The problems: the government managed budget lately, the schools didn't manage the school lunch project effectively. The guidelines for school lunch management; schools should have the information available, and the management guidelines are clear. The guidelines have 5 components: principle, objectives, operation, result, and success conditions classified into policy level and operational level. The overall results of suitability ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.66) and possibility ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.64) of developing the management in each aspect revealed at a high level. Using guidelines, the ability to operate according to the developed guidelines overall is at a high level. ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.69). The rate of malnourished students'

problems reduced by 2.91%; Public relation was used in various methods, the satisfaction of stakeholders was at a high level ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.76). The results of learning lessons and prepare suggestions found that; schools have good practices to reduce malnutrition problems; the fund management committee's representative should be the person who is officially assigned.

Keywords: Management Approach, School Lunch Project Fund, Malnutrition

บทนำ

พระราโชวาทในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเนื่องในพิธีเปิดการประชุมโภชนาการแห่งเอเชีย ครั้งที่ 4 เมื่อวันอังคารที่ 1 พฤศจิกายน 2526 ความตอนหนึ่งว่า “...แม้ในประเทศไทยซึ่งได้ชื่อว่า เป็นอยู่ข้าว อยู่น้ำของเอเชีย ก็ยังมีปัญหาของการขาดอาหาร ปัญหาทางสุขภาพอนามัย การเจ็บป่วยด้วยโรคต่าง ๆ ที่น่าจะรักษาหรือป้องกันได้ โดยการปฏิบัติให้ถูกต้องในเรื่องอาหารการกินความสะอาด สุขลักษณะ สิ่งแวดล้อม เหล่านี้ เป็นต้น นอกจากนั้น เด็กมีจำนวนไม่น้อยมีสภาพการขาดอาหาร เนื่องจากพ่อแม่ไม่ทราบถึงวิธีการเลี้ยงดูที่เหมาะสม ปฏิบัติกันไปตามความเคยชิน หรือขนบธรรมเนียมที่ได้รับการสั่งสอนมาชั่วลูกหลาน แสดงให้เห็นถึงความไม่เข้าใจว่า อาหารและโภชนาการเป็นรากฐานสำคัญของสุขภาพอนามัยตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยชรา...” (สำนักงานกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน, 2559) จากพระราโชวาทในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีความห่วงใยในด้านสุขภาพอนามัยของเด็กที่ควรจะต้องสมบูรณ์แข็งแรงและเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในหมวด 1 มาตรา 6 กล่าวไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และหมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาในมาตรา 10 การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542)

จากความจำเป็นและความสำคัญของอาหารที่มีต่อประชากรในวัยเรียนดังกล่าว รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยจึงได้ตระหนัก และให้ความสำคัญของการได้รับสารอาหารที่มีคุณค่ามีประโยชน์ตามหลักโภชนาการ ตลอดจนมุ่งที่จะแก้ปัญหาภาวะทุพโภชนาการของเด็กเพื่อส่งเสริมให้เด็กทุกคนได้รับอาหารอย่างถูกต้องตามหลักโภชนาการ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กในวัยเรียนระดับประถมศึกษา จึงกำหนดให้มีการจัดโครงการอาหาร (กลางวัน) ในโรงเรียนประถมศึกษาขึ้น โดยในปีงบประมาณ 2534 รัฐบาลได้ตระหนักถึงความจำเป็นอย่างจริงจัง และได้เร่งให้มี

การช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนอาหารกลางวัน ได้ตราพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2535 ขึ้น มีเป้าหมายโครงการอาหารกลางวัน เพื่อให้ให้นักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการรับประทานทุกวัน ตลอดปี โดยมีวัตถุประสงค์ของกองทุนเพื่อเป็นทุนหมุนเวียน และใช้จ่ายสำหรับการสนับสนุนช่วยเหลือภาวะโภชนาการของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาและการประชาสัมพันธ์ปัญหาภาวะทุพโภชนาการของเด็ก เพื่อการเรียนรู้เรื่องอาหารและโภชนาการ สร้างเสริมสุขนิสัยในการบริโภคที่เหมาะสมให้โรงเรียนจัดโครงการอาหารกลางวันโดยมีการบูรณาการกับผลผลิตทางการเกษตร และให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในโครงการสร้างผลผลิตสำหรับโครงการอาหารกลางวัน โดยดำเนินการภายใต้กองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา ปัจจุบันแม้ว่าหน่วยงานในระดับชาติได้มีความร่วมมือกันในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันอย่างต่อเนื่อง แต่สภาพปัญหาของการดำเนินงานด้านอาหารกลางวันในสถานศึกษายังคงมีปัญหามากมายโดยตลอด เช่น โครงการอาหารกลางวันยังให้บริการไม่ถึงนักเรียนที่ขาดแคลน งบประมาณดำเนินงานไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่ขาดแคลนจริง ไม่เหมาะสมกับสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบันและมีปัญหาภาวะทุพโภชนาการเพิ่มขึ้น เป็นต้น สอดคล้องกับผลการวิจัย ญัฐธิกานต์ โสภณโสธ พบว่า การเจริญเติบโตในนักเรียนอายุ 6 - 12 ปี จำนวน 1,492,089 คน จาก 76 จังหวัด นักเรียนมีภาวะอ้วน จำนวน 187,000 คน เตี้ย จำนวน 254,620 คน และ ผอม จำนวน 99,112 คน ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสุขภาพ นักเรียนที่เตี้ยและผอม จะมีสติปัญญาด้อย เรียนรู้ช้า ภูมิคุ้มกันโรคต่ำ ติดเชื้อได้ง่าย นักเรียนที่มีภาวะอ้วน เสี่ยงต่อการเกิดโรคเรื้อรังต่าง ๆ เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง หัวใจ และหลอดเลือด เป็นต้น (ญัฐธิกานต์ โสภณโสธ, 2559) และสอดคล้องกับข้อมูลเกี่ยวกับภาวะโภชนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2559 จำนวน 3,183,239 คน พบว่า นักเรียนยังมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 11.49 ส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 9.83 น้ำหนักสูงกว่าเกณฑ์ คิดเป็น ร้อยละ 16.54 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งเป็นเด็กกลุ่มด้อยโอกาส เด็กที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ทุรกันดาร พื้นที่เสี่ยง ปี 2559 จำนวน 19,137 คน มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 5.02 ส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 8.33 ตามลำดับ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) จากสภาพและปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการเพื่อให้การดำเนินงานทั้งในระดับนโยบายและระดับผู้ปฏิบัติงานในระดับสถานศึกษาทุกแห่งเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ สามารถตรวจสอบ ติดตามช่วยเหลือและสนับสนุนการแก้ปัญหาภาวะทุพโภชนาการ (อ้วน ผอม เตี้ย) ของนักเรียน ได้อย่างต่อเนื่องและปฏิบัติได้จริง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถจะประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการและดำเนินงานทั้งระดับสำนักงานกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสถานศึกษา เพื่อกำหนดนโยบาย วางแผนและดำเนินการบริหารจัดการโครงการอาหารกลางวันหรือโครงการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการลดปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียน ที่มีความเหมาะสม เป็นระบบสอดคล้องกับบริบทและสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีสุขภาพที่แข็งแรง สมบูรณ์ มีภาวะทางโภชนาการที่ดีพร้อมในการพัฒนาศักยภาพและเป็นพลเมืองซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียน มีวัตถุประสงค์ย่อยดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันและแนวทางการดำเนินงานอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียน
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียน
3. เพื่อถอดบทเรียนและจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียน มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันและแนวทางการดำเนินงานอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียน ประกอบด้วย 1) ศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา โดยการประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Hearing) จาก ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 198 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 2) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 9 โรงเรียน และ 3) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่ กลุ่มที่ 1 กรรมการบริหารกองทุน เพื่อโครงการอาหารกลางวันหรือนักวิชาการอิสระซึ่งเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์และมีผลงานเป็นที่ยอมรับ จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารกองทุนหมุนเวียนดีเด่น ปีงบประมาณ 2560 ของกรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง ได้แก่ ผู้บริหารกองทุนเงินทุนหมุนเวียนการแสดง เหริยภาษาปณและเงินตราไทย ผู้บริหารกองทุนสิ่งแวดล้อม และผู้บริหารกองทุนสนับสนุน การวิจัย (สกว.) จำนวน 3 คน และกลุ่มที่ 3 ผู้บริหารการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ที่มีความรู้และประสบการณ์และมีผลงานเป็นที่ยอมรับเกี่ยวกับการส่งเสริมสนับสนุน การดำเนินงานกองทุน/โครงการอาหารกลางวัน จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบบันทึก การประชุม แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการ วิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน ประกอบด้วย 1) ยกร่างแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน โดยใช้ การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) จากผู้ทรงคุณวุฒิ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 45 คน 2) ตรวจสอบร่างแนวทางการบริหารจัดการกองทุน เพื่อโครงการอาหารกลางวัน โดยการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้ทรงคุณวุฒิ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 15 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง และ 3) ทดลองใช้แนวทาง การบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน เป็นการนำแนวทางการบริหารจัดการ กองทุน ทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติไปสู่การปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ จากสำนักงานกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และ สถานศึกษาที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการซึ่งมีค่าภาวะทุพโภชนาการของนักเรียนสูงกว่าเกณฑ์ มาตรฐานที่กำหนด (มากกว่าร้อยละ 10) ปีการศึกษา 2561 จำนวน 52 แห่ง เพื่อศึกษา ความสามารถในการดำเนินงานตามแนวทาง อัตราภาวะทุพโภชนาการของนักเรียน การประชาสัมพันธ์การลดภาวะทุพโภชนาการด้วยวิธีที่หลากหลายและความพึงพอใจต่อ แนวทาง เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ แบบบันทึกการประชุม แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ แบบประเมินความสามารถในการปฏิบัติตาม แนวทาง แบบบันทึกภาวะทุพโภชนาการของนักเรียน แบบสอบถามการประชาสัมพันธ์การลด ภาวะทุพโภชนาการด้วยวิธีที่หลากหลายและแบบสอบถามความพึงพอใจต่อแนวทาง วิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 การถอดบทเรียนและจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการบริหารจัดการ กองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน โดยใช้การสนทนาริยสนทนา (Dialogue) จากผู้บริหาร สถานศึกษา ครูและผู้รับผิดชอบจากหน่วยงานต้นสังกัด ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ ได้มาโดย

การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 156 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันและแนวทางการดำเนินงานอาหารกลางวัน พบว่า สภาพปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณมีความล่าช้า สถานศึกษามีการนำข้อมูลสารสนเทศของโครงการอาหารกลางวันมาใช้ในการดำเนินงานน้อย ขาดการประชุมชี้แจง และวางแผนร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ขาดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ขาดการประชาสัมพันธ์โครงการ/กิจกรรมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับทราบด้านผลผลิต กองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันและสถานศึกษาขาดแนวทางการบริหารจัดการกองทุนอาหารกลางวันที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียน ผลการศึกษาแนวทางการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ได้แก่ รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณให้กับสถานศึกษาโดยตรงและให้ทันต่อการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันก่อนเปิดภาคเรียน ควรนำข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นของโครงการอาหารกลางวันมาใช้ในการดำเนินงานให้มากขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสถานศึกษาควรจัดการประชุมชี้แจง และวางแผน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ควรสนับสนุนให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ควรประชาสัมพันธ์โครงการ/กิจกรรมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับทราบ ควรพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการกองทุนอาหารกลางวันที่มีประสิทธิภาพโดยเฉพาะการลดปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียน ควรมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียนให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

2. ผลการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน พบว่า แนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่ 3 การดำเนินงาน องค์ประกอบที่ 4 ผลการดำเนินงาน และองค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ และการบริหารจัดการแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ มีรายละเอียดดังนี้

แนวทางการบริหารจัดการ

กองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา
ที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียน

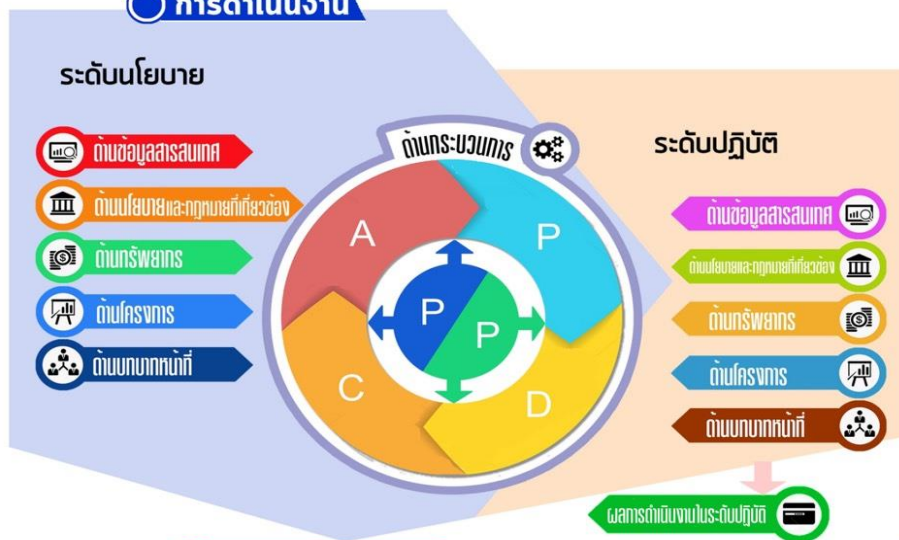
หลักการ

กองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา บริหารจัดการ
โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมและการประชาสัมพันธ์ เพื่อลดปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้กองทุนฯ สามารถบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมและการประชาสัมพันธ์
2. เพื่อลดปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียน

การดำเนินงาน

เงื่อนไขความสำเร็จ

1-ระดับนโยบาย

2-ระดับปฏิบัติ

ภาพที่ 1 แนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา
ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อลดปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียน

รายละเอียดของแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน มีดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 หลักการ เป็นสาระสำคัญในการดำเนินงานของแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน โดยมีหลักการ คือ “กองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาบริหารจัดการโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมและการประชาสัมพันธ์เพื่อลดภาวะทุพโภชนาการของนักเรียน”

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ เป็นสภาพที่พึงประสงค์ที่กำหนดไว้สำหรับการดำเนินงานตามแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน ประกอบด้วย 1) เพื่อให้กองทุนสามารถบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมและการประชาสัมพันธ์ และ 2) เพื่อลดปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียน

องค์ประกอบที่ 3 การดำเนินงาน เป็นการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามที่แนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน ได้กำหนดไว้ การดำเนินงานยึดหลักการมีส่วนร่วม (Participation) และการประชาสัมพันธ์ (Public Relations) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Plan) การดำเนินงาน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุง (Act) จำแนกออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ 1) การดำเนินงานระดับนโยบาย เป็นการปฏิบัติงานตามแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน ในระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) โดยสำนักงานกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน และในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) หรือในระดับหน่วยงานต้นสังกัด ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านข้อมูลสารสนเทศ ด้านนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ด้านทรัพยากร ด้านโครงการ และด้านบทบาทหน้าที่ และ 2) การดำเนินงานระดับปฏิบัติ เป็นการปฏิบัติงานตามแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน ในสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านข้อมูลสารสนเทศ ด้านนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ด้านทรัพยากร ด้านโครงการ ด้านบทบาทหน้าที่ และ ด้านผลการดำเนินงานระดับปฏิบัติ (ผลการดำเนินงานระดับปฏิบัติ พิจารณาจาก ความสามารถในการดำเนินงานตามแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน และจำนวนนักเรียนที่มีภาวะทุพโภชนาการลดลง)

องค์ประกอบที่ 4 ผลการดำเนินงาน เป็นสภาพที่เกิดขึ้นหลังจากการดำเนินงานตามแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน ของสำนักงานกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ผลผลิต พิจารณาจาก ความสามารถในการดำเนินงานตามแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 2) ผลลัพธ์ พิจารณาจาก อัตราภาวะทุพโภชนาการของนักเรียนจากสถานศึกษาที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการฯ มีจำนวนลดน้อยลง และมีการประชาสัมพันธ์การลดภาวะทุพโภชนาการด้วย

วิธีที่หลากหลาย และ 3) ผลกระทบ พิจารณาจาก ความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานตามแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน

องค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานตามแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ได้แก่ เงื่อนไขความสำเร็จในระดับนโยบาย (สพฐ.) เช่น กำหนดให้การลดภาวะทุพโภชนาการของนักเรียนเป็นวาระเร่งด่วน เป็นต้น ระดับปฏิบัติ (สถานศึกษา) เช่น กำหนดให้การลดภาวะทุพโภชนาการของนักเรียนเป็นวาระเร่งด่วน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญและกำกับติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการทดลองใช้แนวทาง ทั้งในระดับนโยบาย ได้แก่ สำนักงานกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และระดับปฏิบัติ ได้แก่ สถานศึกษาที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ จำนวน 52 แห่ง พบว่า 1) ความสามารถในการดำเนินงานตามแนวทางที่ได้พัฒนาขึ้น โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) อัตราภาวะทุพโภชนาการของนักเรียนในสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ มีจำนวนลดลงโดยพิจารณาจากจำนวนนักเรียนที่มีน้ำหนักส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 68.01 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 70.91 (อัตราภาวะทุพโภชนาการของนักเรียน มีจำนวนลดลงร้อยละ 2.91) 3) การประชาสัมพันธ์การลดภาวะทุพโภชนาการด้วยวิธีที่หลากหลาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 4) ความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานตามแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันที่มีประสิทธิภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ผลการถอดบทเรียนและจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน พบว่า สถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการมีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในการแก้ปัญหาภาวะทุพโภชนาการ โดยจำแนกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 นักเรียนที่มีน้ำหนักต่อส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์ (ผอม) สถานศึกษาใช้กิจกรรมที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี เช่น “นิยมราชภัฏรวิทยา 2 ส 2 อ” มีสาระสำคัญ ได้แก่ 1) สร้างองค์ความรู้ 2) สู่สุขลักษณะที่ดี 3) อาหารเสริม 4) เพิ่มเติมออกกำลังกาย และ กิจกรรม “SAMKA Model” มีสาระสำคัญ ได้แก่ S: ยุทธศาสตร์, A: เป้าหมาย, M: การบริหารจัดการ, K: สร้างความรู้, A: การปฏิบัติ เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 นักเรียนที่มีส่วนสูงต่ออายุต่ำกว่าเกณฑ์ (เตี้ย) สถานศึกษาใช้กิจกรรมที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี เช่น “วัดใหญ่ชัยมงคล โมเดล” มีสาระสำคัญ ได้แก่ 1) ประชุมเพิ่มพูนความรู้ (คัดกรองนักเรียน/จัดอบรมสร้างความเข้าใจ/สำรวจอาหารยอดนิยม) 2) ออกกำลังกายส่งเสริมความสูง สดส่วน สมวัย (จัดหาอุปกรณ์ /กิจกรรมกระโดดเชือก) 3) การนิเทศ ติดตาม และ

กิจกรรม“กอด” Model by KhunJae school มีสาระสำคัญ ได้แก่ 1) ก: กินอาหารที่มีประโยชน์ 2) อ: ออกกำลังกาย 3) ด: ดื่มนมอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น

กลุ่มที่ 3 นักเรียนที่มีน้ำหนักต่อส่วนสูงสูงกว่าเกณฑ์ (อ้วน) สถานศึกษาใช้กิจกรรมที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี เช่น “วัดยาง โมเดล” มีสาระสำคัญ ได้แก่ 1) ใช้วงจรการบริหารงานคุณภาพ P D C A และ 2) กิจกรรม A B C D E (A: Attitude คือ การเสริมสร้างเจตคติที่ดี, B: Bright life & Healthy body คือ การดำเนินงานโครงการชีวิตสดใส ในร่างกายที่แข็งแรง, C: Care to 4 Surveillances คือ การมุ่งเน้น 4 ระวัง, D: Declare the result คือ การเผยแพร่ผลการประเมิน, E: Enhancement คือ การพัฒนาระดับวิธีการดำเนินกิจกรรม) และ กิจกรรม “MAEBON MODEL” มีสาระสำคัญ ได้แก่ 1) Mentor: กิจกรรม ที่ปรึกษาปัญหาสุขภาพ, 2) Attitude: กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการการดูแลรักษาสุขภาพและโภชนาการ, 3) Exercise: กิจกรรมส่งเสริมการออกกำลังกายด้วยกีฬาและนันทนาการ, 4) Build: กิจกรรมพัฒนาการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ, 5) Organization: กิจกรรมองค์กรสุขภาพ และ 6) Nutrition กิจกรรมส่งเสริมโภชนาการอาหารกลางวัน เป็นต้น

ผลการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการบริหารจัดการกองทุน มีประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ 1) ผู้แทนคณะกรรมการบริหารกองทุน ควรเป็นบุคคลที่ได้รับมอบหมายเป็นการเฉพาะอย่างเป็นทางการ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการกำหนดนโยบายหรือการร่วมพิจารณาประเด็นต่างๆ สำหรับดำเนินงานของกองทุน 2) สำนักงานกองทุนฯ ควรกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการสำหรับการสนับสนุนงบประมาณโครงการที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาภาวะทุพโภชนาการ (อ้วน ผอม เตี้ย) ที่มีปัญหาเร่งด่วนให้แก่สถานศึกษา โดยผ่านระบบออนไลน์ หรือ Application อย่างเป็นระบบ และ 3) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระทรวงสาธารณสุข ควรร่วมกันจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศน้ำหนัก ส่วนสูง และการคำนวณภาวะทุพโภชนาการของนักเรียนในทุกสังกัดที่เป็นฐานข้อมูลเดียวกัน และพัฒนา Application ที่สามารถตรวจสอบ และสืบค้นผ่านระบบออนไลน์ได้

อภิปรายผล

การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดปัญหาภาวะทุพโภชนาการ สามารถอภิปรายได้ดังนี้

สภาพปัญหาและแนวทางการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน พบว่า การจัดสรรงบประมาณมีความล่าช้า สถานศึกษามีการนำข้อมูลสารสนเทศของโครงการอาหารกลางวันมาใช้ในการดำเนินงานน้อยมาก ขาดการประชุมชี้แจง และวางแผนร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ขาดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ขาดการประชาสัมพันธ์โครงการ/กิจกรรมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับทราบด้านผลผลิต กองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันและ

สถานศึกษาขาดแนวทางการบริหารจัดการกองทุนอาหารกลางวันที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียน แนวทางการดำเนินงาน รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณให้กับสถานศึกษาโดยตรงและให้ทันต่อการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันก่อนเปิดภาคเรียน ควรนำข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นของโครงการอาหารกลางวันมาใช้ในการดำเนินงานให้มากขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสถานศึกษาควรจัดการประชุมชี้แจง และวางแผน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ควรสนับสนุนให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ควรประชาสัมพันธ์โครงการ/กิจกรรมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับทราบ ควรพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการกองทุนอาหารกลางวันที่มีประสิทธิภาพโดยเฉพาะการลดปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียน ควรมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียนให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เมื่อพิจารณาถึงสภาพปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันจะเห็นว่ามีเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ต่อกันในเชิงระบบ หากจุดเริ่มต้น ได้แก่ งบประมาณ ข้อมูลสารสนเทศสำหรับการดำเนินงานไม่เพียงพอ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจหรือเพียงพอ ขาดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนก็จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการ ซึ่งก็จะส่งผลกระทบต่อผลผลิตที่ต้องการให้เกิดขึ้น ดังนั้นแนวทางที่ได้จากการศึกษาจึงสะท้อนถึงปัญหา ความต้องการและแนวทางที่เกิดขึ้นจริงและจะเป็นทางออกของการแก้ไขทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมถึงป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในเชิงอนาคตได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชนก แสนดิยศ พบว่า ปัญหาของการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ด้านงบประมาณที่ได้รับจัดสรรล่าช้าและไม่ต่อเนื่อง งบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน (ชนก แสนดิยศ, 2558) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ณัฐธิดา นิลโสทด พบว่า สภาพการดำเนินโครงการอาหารกลางวันก่อนดำเนินการพัฒนา ไม่สามารถตอบสนองนโยบายของรัฐได้เท่าที่ควร โดยเฉพาะปัญหาเด็กที่มีภาวะทุพโภชนาการเนื่องจาก บุคลากรที่ขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันที่จะสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่องส่งผลให้เด็กนักเรียนขาดโอกาสที่จะได้รับบริการอาหารกลางวันอย่างพอเพียงและถูกหลักโภชนาการ จึงควรมีการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานหรือการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพมีขั้นตอนที่ชัดเจน (ณัฐธิดา นิลโสทด, 2559)

การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน พบว่าแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ การดำเนินงาน ผลการดำเนินงาน และเงื่อนไขความสำเร็จสำหรับการดำเนินงาน เป็นการดำเนินงานโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม (Participation) และการประชาสัมพันธ์ (Public Relations) ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ

การวางแผน (Plan) การดำเนินงาน (Do) การตรวจสอบ (Check) และ การปรับปรุง (Act) จำแนกการดำเนินงานออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติ โดยรับผิดชอบการดำเนินงาน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านข้อมูลสารสนเทศ ด้านนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ด้านทรัพยากร ด้านโครงการ ด้านบทบาทหน้าที่ และ ด้านผลการดำเนินงานในระดับปฏิบัติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า แนวทางที่ได้พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้า การเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับสภาพปัญหาและข้อเท็จจริงจากผู้ปฏิบัติโดยตรงทั้งในระดับนโยบาย ระดับเขตพื้นที่ และระดับสถานศึกษา จากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายครอบคลุมทุกมิติ และเป็นไปตามหลักการ ทฤษฎี แนวคิดทางการบริหาร โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นได้ร่วมให้ข้อมูลที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงจึงทำให้ได้แนวทางการบริหารจัดการที่มีความเหมาะสมและมีความเป็นประโยชน์มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก จึงเกิดความสมบูรณ์ มีองค์ประกอบหลัก และองค์ประกอบย่อยที่มีความชัดเจน สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริง เป็นระบบและมีการกำหนดขั้นตอนที่ชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสุภาภรณ์ กิตติรัชฎานนท์ พบว่า รูปแบบการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างโอกาสและคุณภาพของผู้เรียนโดยใช้การเรียนรู้ทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้ผ่านการนำไปใช้และมีผลการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดคุณภาพอย่างแท้จริง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ 4) การวัดและประเมินผล 5) เงื่อนไขสำคัญในการนำรูปแบบไปใช้ (สุภาภรณ์ กิตติรัชฎานนท์, 2558) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของพรพิพัฒน์ ตั้งจิตวัฒนากุล ซึ่งได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา พบว่า มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ของการพัฒนา 3) แผนงาน 4) ผู้ที่เกี่ยวข้อง 5) คุณลักษณะและตัวบ่งชี้ 6) กระบวนการพัฒนา และ 7) ผลที่ได้รับจากการพัฒนา โดยผลการทดลองใช้แนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน ที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียนจากหน่วยงานที่นำแนวทางไปใช้ทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ พบว่า ด้านผลผลิต ได้แก่ ความสามารถในการดำเนินงานตามแนวทาง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านผลลัพธ์ ได้แก่ ภาวะทุพโภชนาการของนักเรียน มีจำนวนลดลงร้อยละ 2.91 และมีการประชาสัมพันธ์การลดภาวะทุพโภชนาการด้วยวิธีที่หลากหลาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านผลกระทบ ได้แก่ ความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานตามแนวทาง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า แนวทางที่ได้พัฒนามีขั้นตอนสำหรับผู้เกี่ยวข้องที่สามารถนำไปปรับใช้ได้ อย่างถูกต้อง ชัดเจนและเป็นระบบ มองเห็นความเชื่อมโยงและภาระและขอบข่ายงานต่าง ๆ ที่ต้องดำเนินการตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปลายทาง ส่งผลให้เป้าหมายด้านผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และส่งผลให้นักเรียนมีน้ำหนักส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์

มาตรฐานของกรมนามัยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 2.9 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแนวทางที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง (พรพิพัฒน์ ตั้งจิตวัฒนากุล, 2560) สอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนารูปแบบของ บุญชม ศรีสะอาด ได้กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบนั้น อาจกระทำได้ 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อน เป็นรูปแบบตามสมมติฐาน โดยการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวความคิด รูปแบบที่มีผู้พัฒนาไว้แล้วในเรื่องเดียวกันหรือเรื่องอื่น ๆ และผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์สภาพ สถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ต่าง ๆ ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรนั้น เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสม ผู้ศึกษาควรกำหนดหลักการในการพัฒนารูปแบบอย่างชัดเจน เช่น เป็นรูปแบบที่ไม่ซับซ้อนสามารถนำไปปฏิบัติได้ง่าย ตัวแปรในแบบมีน้อยตัวแต่สามารถอธิบายผลได้มาก ในการวิจัยบางเรื่องจำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม ขั้นตอนที่ 2 การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ จำเป็นต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าว เพราะว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นนั้น ถึงแม้ว่าจะพัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎี แนวความคิด รูปแบบของผู้อื่น และผลการวิจัยที่ผ่านมาแล้ว หรือแม้กระทั่งได้รับการกลั่นกรองจากผู้เชี่ยวชาญแล้วก็ตาม แต่ก็ยังเป็นเพียงรูปแบบตามสมมติฐาน ซึ่งจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริงหรือทำการทดลองนำไปใช้ในสถานการณ์จริง เพื่อทดสอบดูว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ บางครั้งจึงใช้คำว่าทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแนวทางที่มีความเหมาะสมถูกต้องตามหลักทางวิชาการ มีขั้นตอนชัดเจน จะสามารถนำไปใช้ได้อย่างถูกต้อง และบรรลุตามเป้าหมายของแนวทางที่กำหนดไว้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

การถอดบทเรียนและการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียน พบว่าสถานศึกษามีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในการแก้ปัญหาภาวะทุพโภชนาการตามสภาพปัญหาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง และผู้แทนคณะกรรมการบริหารกองทุน ควรเป็นบุคคลที่ได้รับมอบหมายเป็นการเฉพาะอย่างเป็นทางการ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการกำหนดนโยบายหรือการร่วมพิจารณาประเด็นต่าง ๆ สำหรับการดำเนินงานของกองทุน สำนักงานกองทุน ควรกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการสำหรับการสนับสนุนงบประมาณโครงการที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาภาวะทุพโภชนาการ (อ้วน ผอม เตี้ย) ที่มีปัญหาเร่งด่วนให้แก่สถานศึกษา โดยผ่านระบบออนไลน์ หรือ Application อย่างเป็นระบบ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระทรวงสาธารณสุข ควรร่วมกันจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศน้ำหนัก ส่วนสูง และการคำนวณภาวะทุพโภชนาการของนักเรียนในทุกสังกัดที่เป็นฐานข้อมูลเดียวกัน และพัฒนา Application ที่สามารถตรวจสอบ และสืบค้นผ่านระบบออนไลน์ได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เมื่อผู้เกี่ยวข้องได้นำแนวทางไปดำเนินการ ยังมีปัญหาและอุปสรรคที่เข้าร่วมกัน

พิจารณาแล้วได้สรุปว่าหากได้รับการแก้ไข ปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงจะทำให้ผลการดำเนินงานสามารถจะทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เพิ่มขึ้น เช่น การจัดทำข้อมูลสารสนเทศน้ำหนัก ส่วนสูง และคำนวณภาวะทุพโภชนาการของนักเรียนที่เป็นปัจจุบันจะทำให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างถูกต้อง รวดเร็ว ทศนคติที่ดีของคณะกรรมการที่มีความตระหนักเรื่องสุขภาพของนักเรียนจะทำให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและการดูแลค่าใช้จ่ายค่าอาหารกลางวันที่ควรแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Michael Ollinger and Joanne Guthrie พบว่า โปรแกรมอาหารกลางวันและอาหารเช้าแห่งชาติของ USDA โรงเรียนจะได้รับการสนับสนุนทางการเงินเพื่อการรับประกันอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการให้กับนักเรียน และชดเชยมื้ออาหารมอบให้กับหน่วยงาน โดยพิจารณาจากฐานะทางการเงินของเด็ก ซึ่งจำเป็นต้องให้โรงเรียนจัดอาหารเพื่อสุขภาพแก่นักเรียนที่มีรายได้น้อยฟรีหรือลดราคา และจากการพิจารณาที่ตั้งของโรงเรียน ขนาดและปัจจัยอื่น ๆ ยังพบว่า ค่าบริการอาหารของโรงเรียนยังแตกต่างกันไปตามสถานที่ตั้ง (Michael Ollinger and Joanne Guthrie, 2015) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Rethmeyer ได้ศึกษา Characteristics of effective School Foodservice Programs พบว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและการวัดประสิทธิภาพที่มีความสัมพันธ์กันสูง 6 ด้าน ได้แก่ 1) ภาพรวมของสถานบริการอาหารของโรงเรียนดำเนินได้ผลดี 2) อาหารที่บริการจากสถานบริการนี้ เป็นอาหารที่มีคุณภาพโภชนาการสูง 3) สถานบริการอาหารของโรงเรียนนี้มีลักษณะที่ดี 4) สถานบริการอาหารของโรงเรียนนี้ จะส่งผลต่อการสนองความต้องการของนักเรียน 5) สถานบริการนี้จะส่งผลต่อการสนองความต้องการของคณะกรรมการในท้องถิ่น และ 6) ทศนคติโดยส่วนรวมของนักเรียนในโรงเรียนที่มีโปรแกรมอาหารกลางวันเป็นไปในเกณฑ์ดี โดยผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า สถานบริการอาหารของโรงเรียนต้องปรับบางส่วนให้ตรงกับเป้าหมายของโรงเรียน ทศนคติที่ดีของคณะกรรมการที่ต้องการบริการนักเรียน การชี้แจงให้เห็นข่าวสารกับนักเรียน ฝ่ายบริหารโรงเรียนและชุมชนจะส่งผลต่อการบริการอาหารของโรงเรียน (Rethmeyer, 1988)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ผลการถอดบทเรียนและการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียนจะเป็น เข้มทิศและเครื่องมือสำคัญที่จะนำไปสู่การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อลดปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียนซึ่งจะนำไปสู่ความยั่งยืนในอนาคตต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียน ทำให้ได้แนวทาง

สำหรับการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพซึ่งมี 5 องค์ประกอบที่มีความเหมาะสมความเป็นไปได้ สามารถนำไปใช้ในการดำเนินงานทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ และเมื่อนำไปทดลองใช้มีผลการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน และสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการสามารถจัดกิจกรรมที่พัฒนาเป็นแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในการแก้ปัญหาภาวะทุพโภชนาการตามสภาพปัญหาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ซึ่งจะเป็นแบบอย่างและขยายผลไปสู่สถานศึกษาอื่น ๆ ต่อไป และหากต้องการแก้ไขปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียนที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งและสร้างระบบการบริหารจัดการด้านภาวะทุพโภชนาการของนักเรียนอย่างเป็นระบบ จากการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ 1) สำนักงานกองทุน ควรมีที่ปรึกษาโครงการที่มาจากทุกภาคส่วนในการให้ข้อเสนอแนะ และติดตาม เพื่อให้การดำเนินงานแก้ปัญหาภาวะทุพโภชนาการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 2) สำนักงานกองทุนหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดสรรงบประมาณหรือหาวัสดุและอุปกรณ์สำหรับโครงการที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาภาวะทุพโภชนาการของสถานศึกษา ที่มีลักษณะเฉพาะ เหมาะสมกับสภาพปัญหาของแต่ละกลุ่ม เช่น อุปกรณ์สำหรับเด็กอ้วนเพื่อใช้ในการออกกำลังกาย เป็นต้น 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานระดับจังหวัด ควรแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามการดำเนินโครงการ ที่มาจากเครือข่ายภาคีในพื้นที่ เข้ามาร่วมติดตาม ตรวจสอบ ส่งเสริมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง 4) สถานศึกษาควรได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการแก้ไขปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียนตามความจำเป็นเร่งด่วน โดยใช้ฐานข้อมูลภาวะทุพโภชนาการของสำนักงานกองทุน และสามารถตรวจสอบความก้าวหน้าของการพิจารณางบประมาณและจัดสรรงบประมาณได้ตามระยะเวลาที่กำหนด และ 5) สถานศึกษาควรจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ น้ำหนัก ส่วนสูง ของนักเรียนที่ต้องตามหลักการ ด้วยเครื่องมือที่มีมาตรฐาน และครบถ้วนตามระยะเวลาที่กำหนดและนำผลผลิตมาแก้ปัญหาภาวะทุพโภชนาการอย่างเป็นระบบ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ ควรศึกษาประสิทธิผลของแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียนที่นำไปสู่ความยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- ชนก แสนตียศ. (2558). การบริหารงานโครงการอาหารกลางวันของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 8(18), 1-10.
- ณัฐธิดา โสภณโส. (2559). ปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 2. ใน การประชุมวิชาการ

- และเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 3 ก้าวสู่ทศวรรษที่ 2: บูรณาการงานวิจัยใช้องค์ความรู้สู่ความยั่งยืน 17 มิถุนายน 2559 . วิทยาลัยนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา. บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การพัฒนารูปแบบการประเมินสมรรถนะครูระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารการวัดผลการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 22(1), 95-113.
- พรพิพัฒน์ ตั้งจิตวัฒนากุล. (2560). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา. วารสารสักทอง: วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.), 23(1), 38-54.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก, หน้า 4. (19 สิงหาคม 2542).
- สำนักงานกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน. (2559). คู่มือการดำเนินงานกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: กองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา ปี 2558 -2 559. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุภาภรณ์ กิตติรัชฎานนท์. (2558). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างโอกาสและคุณภาพของผู้เรียนโดยใช้การเรียนรู้ทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกล.
- Michael Ollinger and Joanne Guthrie. (2015). Economies of Scale, the Lunch-Breakfast Ratio, and the Cost of USDA School Breakfasts and Lunches. ERR-196. U.S.: Department of Agriculture, Economic Research Service.
- Rethmeyer. (1988). Statistics : An Introductory Analysis (3 nd). New York: Kaper & Row, Publisher.

รูปแบบการสร้างเสริมวัฒนธรรมการประเมินผลตามแนวคิดชุมชน
การเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับครูระดับประถมศึกษา*
MODEL FOR ENHANCING EVALUATION CULTURE BASED ON
PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY FOR
PRIMARY SCHOOL TEACHERS

ปริญญ์ อูปลา

Parinya Upala

สำราญ กำจัดภัย

Sumran Gumjudpai

อุษา ปราบหงษ์

Usa Prabhong

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand

E-mail: parinya.upala@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้วัฒนธรรมการประเมินผลสำหรับครูประถมศึกษา 2) พัฒนารูปแบบการสร้างเสริมวัฒนธรรมการประเมินผลตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 3) ศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบ โดยใช้วิธีวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างเป็นครูใน 2 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ปการศึกษา 2563 โรงเรียนละ 10 คน ได้มาด้วยการสุ่มอย่างง่ายแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบทดสอบแบบประเมินทักษะ แบบสอบถาม และแบบประเมินตนเอง สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที พบว่า 1) วัฒนธรรมการประเมินผลมี 4 องค์ประกอบ 60 ตัวบ่งชี้ คือ 1.1) ความรู้ความเข้าใจ 1.2) ทักษะปฏิบัติ 1.3) ความเชื่อค่านิยมต่อการนำการประเมินผลไปใช้ และ 1.4) การนำการประเมินผลไปใช้อย่างต่อเนื่อง 2) รูปแบบมี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญ จุดมุ่งหมาย แนวคิดพื้นฐาน หลักการ ขอบข่าย แนวทางการพัฒนา และการวัดประเมินผล โดยมีแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรม คือ 2.1) การสร้างโครงสร้างสนับสนุนชุมชนการเรียนรู้ 2.2) การเรียนรู้ร่วมกัน 2.3) การปฏิบัติร่วมกันเพื่อพัฒนาผู้เรียน และ 2.4) การให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างกัลยาณมิตร

* Received 22 February 2021; Revised 12 August 2021; Accepted 16 August 2021

ผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนความรู้ความเข้าใจ ร้อยละ 77 ทักษะปฏิบัติ ร้อยละ 87 มีความเชื่อ ค่านิยมอยู่ระดับมาก และมีการนำไปใช้อยู่ระดับมากที่สุด ทุกด้านเป็นไปตามเกณฑ์และสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกลุ่มทดลองมีวัฒนธรรมการประเมินผล ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านความเชื่อและค่านิยม และด้านการนำไปใช้อย่างต่อเนื่อง สูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: รูปแบบ, วัฒนธรรมการประเมินผล, ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, ครูระดับประถมศึกษา

Abstract

The objectives of this research article were to 1) examine the components and indicators of evaluation culture for primary teachers, 2) develop a model for enhancing evaluation culture based on professional learning community approach and 3) study the effects after the model implementation. To study of the developed model by research and development. The sample consisted of 20 teachers in 2 schools under Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 3 in the academic year 2020, Selected by simple random sampling, were divided into an experimental group and a control group with 10 teachers in each group. The instruments were test, performance assessment form, questionnaire, and self - assessment form. The statistics used to analyze the data were percentage, mean, standard deviation, and t - test. The results of the research were as: 1) The evaluation culture included 4 components with 60 indicators: 1.1) knowledge and understanding, 1.2) practical skills, 1.3) belief and values toward evaluation implementation, and 1.4) applying the evaluations continuously. 2) The model consisted of background and importance, objectives, basic concepts, principles, scope of development, guidelines for developing culture, and measurement and evaluation. The guidelines for developing culture involved: 2.1) building a support structure of community professional learning, 2.2) collaborative learning, 2.3) joint action for learner development, and 2.4) providing friendly feedback. The result of the model suitability evaluation was at the highest level. 3) The effects showed that an experimental group gained knowledge and understanding with 77 percent and practical skills with 87 percent. The belief

and values were at the highest level. The continuous implementation was at the highest level. All components were higher than the set criteria and significantly higher than the control group at the .05 level, and the experimental group had evaluation culture the following components of knowledge and understanding, beliefs and values, and applying continuously higher than before using the model with statistical significance at the .05 level.

Keywords: Model, Evaluation Culture, Professional Learning Community, Primary School Teachers

บทนำ

จากการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยการขับเคลื่อนหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ซึ่งในด้านการวัดและประเมินผลนั้น นับว่าเป็นกลไกสำคัญส่วนหนึ่งที่จะช่วยขับเคลื่อนคุณภาพผู้เรียน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2554) ดังนั้น ครูจึงจำเป็นต้องมีความสามารถในการวัดและประเมินผล ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการ และต้องอยู่บนหลักการพื้นฐาน 2 ประการ คือ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

จากผลการวิจัยที่ผ่านมาสะท้อนให้เห็นว่า แม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการได้มีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายแล้วก็ตาม แต่ครูยังคงขาดสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลที่ถูกต้องและทันสมัย โดยเฉพาะการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูส่วนใหญ่ยังติดอยู่กับการวัดและประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน โดยใช้แบบทดสอบ (สุวิมล ว่องวานิช และคณะ, 2556) นอกจากนี้ ในปัจจุบันการที่มีการใช้คะแนน O - NET เป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินการจบการศึกษา และการประเมินผล การปฏิบัติงานของครูและผู้บริหารสถานศึกษา อาจมีส่วนทำให้การปฏิบัติงานของครูส่วนใหญ่ กลายเป็นการสอนเพื่อสอบ หรือการใช้การสอบนำการจัดการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นที่คะแนนมากกว่าการเรียนรู้ของผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558) ด้วยสาเหตุที่ครูนิยมใช้การวัดประเมินผลด้วยแบบทดสอบอย่างเดียว จึงทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้สังเกตเห็นปัญหา และหาทางในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ซึ่งในส่วนของการปฏิรูประบบการวัดและประเมินผลนั้นได้พยายามมุ่งเน้นการวัดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะ ที่สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันมากขึ้น อีกทั้งยังเน้นให้ใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย

และมีนโยบายด้านการประเมินผลการเรียนในระดับโรงเรียนนั้นควรเป็นการประเมินผลเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้และวิเคราะห์ผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556) แต่จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า สภาพการประเมินผลในปัจจุบันยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะใช้ในการประเมินผู้เรียน ความไม่เพียงพอและไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องแก้ไขและปรับปรุงการประเมินการเรียนรู้ให้เข้ากับบริบททางสังคม (ศูนย์พัฒนาวิชาการเพื่อการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2556) สอดคล้องกับแนวคิดของ Binkley, M. ที่ได้นำเสนอว่าการประเมินที่ปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นการสอบเนื้อหาความรู้ ให้ความสำคัญกับเนื้อหาที่จะถูกทดสอบมากกว่าการทดสอบเพื่อเป้าหมายการเรียนรู้ (Binkley, M., 2013)

แม้ว่าการวัดผลและประเมินผลในระดับสถานศึกษาเริ่มมีบทบาทที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการวัดผลและประเมินผลเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ (Assessment for Learning) การวัดผลและประเมินผลเพื่อการตัดสินผลการเรียนรู้ (Assessment of Learning) และการวัดผลและประเมินผลถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ (Assessment as Learning) แต่สภาพปัจจุบันผู้ปฏิบัติหน้าที่ในระดับสถานศึกษา ยังไม่เคยถูกสร้าง ให้เข้าใจและยอมรับให้การประเมินผลการเรียนรู้มาเป็นวัฒนธรรมในวิถีชีวิตเท่าที่ควร The United States General Accounting Office: GAO รายงานว่า องค์ประกอบที่สำคัญที่จะพัฒนาด้านการประเมินผลของครูได้ผลดี คือ การให้ครูมีวัฒนธรรมการประเมินผล เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นแบบแผนของความเชื่อและ ความคาดหวังร่วมกันภายในระยะเวลาต่าง ๆ ผลผลิตของแบบแผน ความเชื่อและความคาดหวังเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อทัศนคติและกิจกรรมการประเมินที่ดำเนินการร่วมกันของครู (The United States General Accounting Office : GAO, 2003) นอกจากนี้วัฒนธรรมการประเมินผลยังเป็นคำมั่นสัญญาที่บุคคลมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินเพื่อใช้ในการตัดสินใจ เป็นวิธีการตรวจสอบที่เป็นระบบเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นเป็นประจำ (วิชญ์ ทรัพย์สมบัติ, 2549) และ Sanders, J. R. กล่าวว่า ทั้งนี้ การประเมินผลการเรียนรู้ที่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นสิ่งที่บุคคลนำการประเมินเข้าไปผสมผสานและบูรณาการให้เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงาน ถือว่าการประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของความรับผิดชอบและวัฒนธรรมการทำงานของบุคคลในทุกระดับ (Sanders, J. R., 2002) สอดคล้องกับ Trochim, W. M. K. ที่ว่า วัฒนธรรมการประเมินผลเป็นมุมมองของการทำความเข้าใจว่าการประเมินอิงอยู่กับการปฏิบัติงาน การประเมินเป็นวิธีการเสาะหาแนวทางแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นและวิธีการศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน (Trochim, W. M. K., 2002)

สำหรับการสร้างเสริมให้เกิดวัฒนธรรมการประเมินผลนั้น Ferguson, L. กล่าวว่า สามารถปฏิบัติด้วยการพัฒนาความรู้ความเข้าใจและทักษะปฏิบัติด้านการประเมิน จะก่อให้เกิดศักยภาพด้านการประเมินผลและมีวัฒนธรรมเกิดขึ้น (Ferguson, L., 2003) ซึ่งกระบวนการสร้างเสริมวัฒนธรรมการประเมินผลเป็นไปในทิศทางเดียวกับแนวคิดของชุมชน

การเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) สอดคล้องกับการพัฒนาครู ของสำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ให้ความสำคัญกับแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ อันเป็นการร่วมเรียนรู้ของครู ผู้บริหาร และนักการศึกษาบนพื้นฐานวัฒนธรรมแบบกัลยาณมิตร สู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จ หรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) ดังนั้นความสุขของการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชนจึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและมีการพัฒนาวิชาชีพครูด้วยการพัฒนาผู้เรียน นอกจากนี้ วิจารย์ พานิช ได้กล่าวว่า การเปลี่ยนโรงเรียนตามจารีตเดิม ไปเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จะก่อประโยชน์ทั้งแก่นักเรียน ครู และนักการศึกษา การมีชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่เข้มแข็ง จะสามารถทำให้เกิดความร่วมมือและคุณภาพในการสอนของครูได้ (วิจารย์ พานิช, 2555) ดังนั้น เมื่อวัฒนธรรมการประเมินผลมีอิทธิพลต่อกระบวนการประเมินในขั้นตอนของการใช้ประโยชน์จากสารสนเทศ เพื่อตัดสินใจทั้งต่อการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาระดับองค์กร และวัฒนธรรมการประเมินผลยังเป็นประโยชน์เชิงวิชาชีพ นั่นคือ การที่ทำให้ครูมีการพัฒนาและมีทักษะใหม่ ๆ และนอกจากนี้วัฒนธรรมการประเมินผลยังเป็นประโยชน์เชิงองค์กรที่ทำให้บุคลากรในสถานศึกษามีการทำงานแบบร่วมมือ ก่อให้เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และถือเป็นการสร้างประสบการณ์ต่าง ๆ ให้เกิดกับผู้เรียน ทำให้สถานศึกษามีระบบการประกันคุณภาพภายในเกิดขึ้น ด้วยความสำคัญของวัฒนธรรมการประเมินผลสำหรับครูประถมศึกษา และประโยชน์ของแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่เป็น ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมวัฒนธรรมการประเมินผล ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับครูประถมศึกษา เพื่อให้เกิดการร่วมมือร่วมใจกันของผู้บริหาร และครูผู้สอนในโรงเรียนที่มีเป้าหมายเดียวกัน มีวิสัยทัศน์ที่มุ่งพัฒนาการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกด้าน มีความมุ่งมั่นปฏิบัติงานการสอนและการเรียนรู้ในการทำงานอย่างร่วมมือ มีการอภิปรายหรือวิพากษ์วิจารณ์กันเชิงสร้างสรรค์ รวมถึงมีการรวบรวมและใช้การประเมินและข้อมูลต่าง ๆ เพื่อค้นหาและทำการตัดสินใจ เกี่ยวกับความก้าวหน้าของการทำงานที่ต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูให้เป็นเครื่องมืออาชีพเพื่อเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของวัฒนธรรมการประเมินผลสำหรับครูระดับประถมศึกษา
2. เพื่อพัฒนาและประเมินรูปแบบการสร้างเสริมวัฒนธรรมการประเมินผลตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูระดับประถมศึกษา
3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการสร้างเสริมวัฒนธรรมการประเมินผลตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูระดับประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวิธีดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของวัฒนธรรมการประเมินผล สำหรับครูระดับประถมศึกษา ดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ แนวคิดสำคัญของวัฒนธรรมการประเมินผล จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นหนังสือ ตำรา รายงานวิจัย วารสาร เว็บไซต์ ที่อยู่ในช่วงปีพุทธศักราช 2545 เพื่อให้ได้ความหมายและองค์ประกอบของวัฒนธรรมการประเมินผล

2. สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ที่ปฏิบัติงานการส่งเสริมหรือ การสอนด้านการวัดและประเมินผล หรือพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน มีวุฒิการศึกษา ระดับปริญญาเอก เพื่อพิจารณาองค์ประกอบและ ตัวบ่งชี้ของวัฒนธรรมการประเมินผล สำหรับครูระดับประถมศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากนั้นนำข้อเสนอแนะที่ได้จากการสัมภาษณ์ จัดทำร่างองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของวัฒนธรรมการประเมินผลของครูระดับประถมศึกษา

3. ประเมินความเหมาะสมของร่างองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ โดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นชุดเดิมที่ได้สัมภาษณ์ ด้วยเครื่องมือเป็นแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า ระดับคะแนน 5, 4, 3, 2, และ 1 ตามองค์ประกอบที่สังเคราะห์ได้ ดังนี้ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผล การเรียนรู้ จำนวน 10 ข้อ ด้านทักษะปฏิบัติด้านการประเมินผลการเรียนรู้ จำนวน 10 ข้อ ด้านความเชื่อและค่านิยมที่มีต่อการนำการประเมินผลไปใช้ จำนวน 20 ข้อ และ ด้านการนำ การประเมินผลไปใช้อย่างต่อเนื่อง จำนวน 20 ข้อ และหาคุณภาพเครื่องมือดังกล่าวโดย ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินความเหมาะสมและหาค่าความเที่ยงตรง เชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index Item Objective Congruence: IOC) พบว่า แบบประเมินองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่สร้างขึ้นมีค่า IOC ของแต่ละข้อ อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 สามารถนำไปใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้ และ การวิเคราะห์ ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ในการประเมินความเหมาะสมของร่าง องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การประเมินดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง องค์ประกอบและตัวบ่งชี้มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง องค์ประกอบและตัวบ่งชี้มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. จัดทำสรุพอองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ของวัฒนธรรมการประเมินผล สำหรับครูระดับประถมศึกษา เพื่อใช้เป็นผลของการศึกษาหรือตัวแปรตามในการสร้างเสริมวัฒนธรรมการประเมินผล

ระยะที่ 2 พัฒนาและประเมินรูปแบบการสร้างเสริมวัฒนธรรมการประเมินผล สำหรับครูระดับประถมศึกษา ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทางการศึกษาที่จะใช้ในการสร้างเสริมวัฒนธรรมการประเมินผล เชื่อมโยงกับ การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับแนวคิดการใช้โรงเรียนเป็นฐาน และครูได้ประโยชน์และเรียนรู้จากการปฏิบัติการวิจัย ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้นำแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มากำหนดเป็นหลักการหรือ แนวทางการพัฒนา รวมทั้งออกแบบกิจกรรมปฏิบัติการวิจัย

2. กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบแล้วกร่างรูปแบบตามองค์ประกอบที่กำหนด ประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ ด้วยเครื่องมือเป็นแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและ ตัวบ่งชี้ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า จำนวน 7 ประเด็นตามองค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบ 2) จุดมุ่งหมายของรูปแบบ 3) แนวคิดพื้นฐานของรูปแบบ 4) หลักการของรูปแบบ 5) ขอบข่ายของการพัฒนา 6) แนวทางของการพัฒนาวัฒนธรรม และ 7) การวัดและประเมินผล และหาคุณภาพเครื่องมือดังกล่าวโดยผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่าแบบประเมินร่างรูปแบบที่สร้างขึ้นมีค่า IOC ของแต่ละข้ออยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 สามารถนำไปใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. ดำเนินการประเมินความเหมาะสม ของร่างรูปแบบที่พัฒนาขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบ ที่สร้างขึ้นโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52 และ S.D. = 0.32)

4. จัดทำร่างแผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบ ประเมินความเหมาะสมของร่างแผนการจัดกิจกรรมด้วยเครื่องมือเป็นแบบประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่าจำนวน 7 ประเด็นตามองค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรม ได้แก่ 1) สาระสำคัญ 2) จุดประสงค์การเรียนรู้ 3) เนื้อหาการพัฒนา 4) หลักฐาน

การจัดกิจกรรม 5) กิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อการเรียนรู้ และ 7) การวัดและประเมินผล และหาคุณภาพเครื่องมือดังกล่าวโดยผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า แบบประเมินแผนการจัดกิจกรรมที่สร้างขึ้นมีค่า IOC ของแต่ละข้ออยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 สามารถนำไปใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ดำเนินการประเมินความเหมาะสมของร่างแผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า แผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.60 และ S.D. = 0.54)

ระยะที่ 3 ศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการสร้างเสริมวัฒนธรรมการประเมินผลตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูระดับประถมศึกษา ดำเนินการดังนี้

1. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร เป็นครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 182 โรงเรียน จำนวนครูทั้งสิ้น 1,754 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง โดยการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยการสุ่มและวัดก่อน - หลังการทดลอง (The Randomized Pretest - Posttest Control Group Design) กำหนดใช้กลุ่มทดลองจำนวน 1 โรงเรียน จำนวนครู 10 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 1 โรงเรียน จำนวนครู 10 คน ซึ่งเป็นครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 มีขั้นตอนการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.2.1 สุ่มอย่างง่าย จากโรงเรียนในสังกัดทั้งสิ้น 182 โรงเรียน ด้วยวิธีการจับฉลาก ได้โรงเรียนกลุ่มทดลองคือ โรงเรียนบ้านกุดเรือคำและกลุ่มควบคุมคือ โรงเรียนบ้านแก้ง

1.2.2 กลุ่มทดลองเป็นครูโรงเรียนบ้านกุดเรือคำ จำนวน 10 คน และกลุ่มควบคุมเป็นครูโรงเรียนบ้านแก้ง จำนวน 10 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดได้มาโดยการสมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย

2. สร้างและหาคุณภาพเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลเป็นแบบตัวเลือก 4 ตัวเลือก (Multiple choices) จำนวน 60 ข้อ ใช้เวลาในการทดสอบ 1.30 ชั่วโมง ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากค่าดัชนีความสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พบว่า มีค่า IOC รายข้อตั้งแต่ 0.60 - 1.00 วิเคราะห์ความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) โดยใช้เทคนิค 27% (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540) ผลการวิเคราะห์ข้อสอบได้ค่าระดับความยากง่ายระหว่าง 0.45 - 0.82 และ ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง

0.20 - 0.67 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้สูตร KR 20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.861

2.2 แบบประเมินทักษะปฏิบัติการวัดและประเมินผล เป็นแบบรูบริกส์โดยมีแนวการให้คะแนนระดับคุณภาพ จำนวน 10 ประเด็น, แบบสอบถามเกี่ยวกับความเชื่อและค่านิยมที่มีต่อการนำการประเมินผลไปใช้ เป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ และแบบประเมินตนเองการนำการประเมินผลไปใช้อย่างต่อเนื่องเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ เครื่องมือแบบวัดทั้ง 3 ชนิด ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากคณาจารย์ ความสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พบว่า มีค่า IOC รายข้อตั้งแต่ 0.60 - 1.00 สามารถนำไปใช้ได้

3. ดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง หลักสูตร 2 วัน โดยมีการวัดผลก่อนการอบรม โดยใช้เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3.2 ปฏิบัติกิจกรรมตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้นตามรูปแบบ จำนวน 10 หน่วยการเรียนรู้ โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์ผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.3 วัดผลหลังการทดลองใช้รูปแบบด้วยเครื่องมือทั้ง 4 ชนิด ได้แก่ 1) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผล 2) แบบประเมินทักษะปฏิบัติการวัดและประเมินผล 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับความเชื่อและค่านิยมที่มีต่อการนำการประเมินผลไปใช้ และ 4) แบบประเมินตนเองการนำการประเมินผลไปใช้อย่างต่อเนื่อง เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้

3.3.1 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบวัฒนธรรมการประเมินผลหลังการทดลองใช้รูปแบบของกลุ่มทดลอง เทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ โดยการใช้การทดสอบค่าเฉลี่ยในกลุ่มตัวอย่างหนึ่งกลุ่ม One sample t - test

3.3.2 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบวัฒนธรรมการประเมินผลหลังการทดลองใช้รูปแบบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยการใช้การทดสอบทีแบบอิสระ (Independent samples t - test)

3.3.3 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบวัฒนธรรมการประเมินผลของกลุ่มทดลอง (ยกเว้น ตัวแปรทักษะด้านการประเมินผล เนื่องจากไม่มีการประเมินก่อนการทดลอง) ก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบ โดยการใช้การทดสอบทีแบบไม่อิสระ (Dependent samples t - test)

ผลการวิจัย

1. วัฒนธรรมการประเมินผลสำหรับครูระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 60 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผล 10 ตัวบ่งชี้ 2) ทักษะปฏิบัติด้านการประเมินผล 10 ตัวบ่งชี้ 3) ความเชื่อและค่านิยมที่มีต่อการนำ การประเมินผลไปใช้ 20 ตัวบ่งชี้ และ 4) การนำการประเมินผลไปใช้อย่างต่อเนื่อง 20 ตัวบ่งชี้ โดยมีผลการประเมินองค์ประกอบและตัวบ่งชี้โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พบว่า ทั้ง 4 องค์ประกอบ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และ ตัวบ่งชี้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มากที่สุด ($\bar{X}$ อยู่ระหว่าง 4.40 - 5.00 และ S.D. อยู่ระหว่าง 0.00 - 0.55)

2. รูปแบบการสร้างเสริมวัฒนธรรมการประเมินผล ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทาง วิชาชีพสำหรับครูระดับประถมศึกษา มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญ จุดมุ่งหมาย แนวคิดพื้นฐาน หลักการ ขอบข่าย แนวทางของการพัฒนา และการวัดและ ประเมินผล โดยมีแผนการจัดกิจกรรม 10 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ 1) การสร้างโครงสร้าง สนับสนุนชุมชนการเรียนรู้ ด้านผู้อำนวยการความสะดวก (PLC 4 ครั้ง 12 ชั่วโมง) 2) การวัดและ ประเมินผล (PLC ด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการ 12 ชั่วโมง) 3) การประเมินผลด้วยวิธีการต่าง ๆ (PLC 1 ครั้ง 3 ชั่วโมง) 4) การประเมินผลโดยใช้การทดสอบ (PLC 3 ครั้ง 6 ชั่วโมง) 5) การประเมินผลด้วยการสื่อสารระหว่างบุคคล (PLC 2 ครั้ง 4 ชั่วโมง) 6) การประเมินผลจาก การปฏิบัติ (PLC 2 ครั้ง 4 ชั่วโมง) 7) การประเมินผลจากแฟ้มสะสมผลงาน (PLC 2 ครั้ง 4 ชั่วโมง) 8) การใช้ rubric ในการประเมินผล (PLC 2 ครั้ง 4 ชั่วโมง) 9) การออกแบบการ ประเมินผลประจำหน่วยการเรียนรู้ (PLC 7 ครั้ง 14 ชั่วโมง) และ 10) การสรุปและถอด บทเรียน (PLC 3 ครั้ง 7 ชั่วโมง) โดยมีแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรม ดังนี้ 1) การสร้าง โครงสร้างสนับสนุนชุมชนการเรียนรู้ 2) การเรียนรู้ร่วมกัน 3) การปฏิบัติการร่วมกัน และ 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างกัลยาณมิตร โดยผลการประเมิน ความเหมาะสมของรูปแบบ พบว่า รูปแบบที่สร้างขึ้นโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52 , S.D. = 0.32) เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบของรูปแบบ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดถึงมากที่สุด (อยู่ระหว่าง 4.36 - 4.64 และ S.D.อยู่ระหว่าง 0.33 - 0.46)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบ ซึ่งก่อนดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ตรวจสอบ ข้อมูลเบื้องต้นก่อนการใช้สถิติวิเคราะห์ โดย 1) การทดสอบการแจกแจงแบบปกติ (Normality) ของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การทดสอบ Kolmogorov – Smirnov test พบว่า ตัวแปรทุกตัว มีการแจกแจงแบบปกติ และ 2) ทดสอบความแตกต่างของวัฒนธรรมการประเมินผลของ กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองก่อนการทดลองใช้รูปแบบ โดยใช้การทดสอบทีแบบอิสระ (Independent samples t - test) พบว่า วัฒนธรรมการประเมินผลของกลุ่มควบคุมและ กลุ่มทดลอง ก่อนการทดลองใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการศึกษาทั้งหมด มีดังนี้

3.1 ผลการศึกษาวัฒนธรรมการประเมินผลกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้หลังการทดลองใช้รูปแบบ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบวัฒนธรรมการประเมินผลกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ของกลุ่มทดลองหลังการทดลองใช้รูปแบบ

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม	เกณฑ์	หลังการทดลอง		t value	sig
			$\bar{X}$	S.D.		
1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผล	60	45 (ร้อยละ 75)	46.20 (ร้อยละ 77.00)	1.68	2.25*	.025
2. ทักษะปฏิบัติด้านการประเมินผล	20	15 (ร้อยละ 75)	17.40 (ร้อยละ 87.00)	1.26	6.00*	.000
3. ความเชื่อและค่านิยมที่มีต่อการนำการประเมินผลไปใช้	5	3.51 (ระดับมาก)	4.39 (ระดับมาก)	.23	11.91*	.000
4. การนำการประเมินผลไปใช้อย่างต่อเนื่อง	5	3.51 (ระดับมาก)	4.53 (ระดับมากที่สุด)	.12	27.26*	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า วัฒนธรรมการประเมินผล ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผล มีคะแนนร้อยละเฉลี่ย 77.00 ด้านทักษะปฏิบัติด้านการประเมินผล มีคะแนนร้อยละเฉลี่ย 87.00 ด้านความเชื่อและค่านิยมที่มีต่อการนำการประเมินผลไปใช้ มีคะแนนเฉลี่ย 4.39 (คะแนนเต็ม 5) อยู่ในระดับมาก และ ด้านการนำ การประเมินผลไปใช้อย่างต่อเนื่อง มีคะแนน 4.53 (คะแนนเต็ม 5) อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งวัฒนธรรม การประเมินผลทุกด้านเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ผลการเปรียบเทียบวัฒนธรรมการประเมินผลหลังการทดลองใช้รูปแบบระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบวัฒนธรรมการประเมินผลหลังการทดลองใช้รูปแบบระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม	กลุ่มควบคุม		กลุ่มทดลอง		t value	Sig.
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผล	60	42.50	3.68	46.20	1.68	2.884*	.005
2. ทักษะปฏิบัติด้านการประเมินผล	20	13.90	1.72	17.40	1.26	4.486*	.000
3. ความเชื่อและค่านิยมที่มีต่อการนำการประเมินผลไปใช้	5	3.95	.44	4.39	.23	2.779*	.006
4. การนำการประเมินผลไปใช้อย่างต่อเนื่อง	5	4.23	.11	4.53	.12	5.900*	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบวัฒนธรรมการประเมินผลหลังการทดลองใช้รูปแบบระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง พบว่า วัฒนธรรมการประเมินผลทุกด้านหลังการทดลองใช้รูปแบบของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.3 ผลการเปรียบเทียบวัฒนธรรมการประเมินผลของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบวัฒนธรรมการประเมินผลของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบ

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		t value	Sig.
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผล	60	39.50	2.01	46.20	1.68	6.85*	.000
2. ความเชื่อและค่านิยมที่มีต่อการนำการประเมินผลไปใช้	5	3.42	.20	4.39	.23	17.14*	.000
3. การนำการประเมินผลไปใช้อย่างต่อเนื่อง	5	3.89	.118	4.53	.12	10.56*	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 พบว่า วัฒนธรรมการประเมินผล ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผล ด้านความเชื่อและค่านิยมที่มีต่อการนำการประเมินผลไปใช้ และด้านการนำการประเมินผลไปใช้อย่างต่อเนื่อง ของกลุ่มทดลองหลังการทดลองใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาวัฒนธรรมการประเมินผล สำหรับครูระดับประถมศึกษา พบว่า ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 60 ตัวบ่งชี้ โดยผลการศึกษาโดยภาพรวมสอดคล้องกับแนวคิดของ Trompenaars, F. & Hampden-Turner, C. ที่กล่าวว่า องค์ประกอบหลักของวัฒนธรรม คือ การมีค่านิยม บรรทัดฐาน (Trompenaars, F. & Hampden-Turner, C., 2006) ซึ่งกล่าวได้ว่า ครูระดับประถมศึกษาที่มีวัฒนธรรมการประเมินผล คือครูที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผล มีทักษะปฏิบัติด้านการประเมินผล มีความเชื่อและค่านิยมที่มีต่อการนำการประเมินผลไปใช้เพื่อการพัฒนาผู้เรียน รวมถึงมีการปฏิบัติ การประเมินผลไปใช้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ วิษณุ ทรัพย์สมบัติ ที่กล่าวว่าลักษณะของวัฒนธรรมการประเมินผล มี 2 ลักษณะ คือ 1) เป็นลักษณะและพฤติกรรมด้านการประเมินของบุคคลเป็นความรู้ความเข้าใจ ทักษะและการปฏิบัติงานด้านการประเมิน เช่น การใช้ประโยชน์จากผลการประเมิน การใช้การประเมินอย่างต่อเนื่อง และ 2) เป็นความเชื่อและการเห็นคุณค่าของ

การประเมิน การนำเอาทัศนคติและแนวการปฏิบัติมาใช้ในการประเมินเพื่อให้บรรลุผล โดยสรุปองค์ประกอบของวัฒนธรรมการประเมินผลไว้ คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมิน การเรียนการสอน ความเชื่อที่มีต่อการประเมินการเรียนการสอน และ การใช้การประเมินในการปฏิบัติงาน อย่างต่อเนื่อง (วิษณุ ทรัพย์สมบัติ, 2549) สอดคล้องกับการศึกษาองค์ประกอบเกี่ยวกับวัฒนธรรมการวิจัยของครูของ อรรถกร ชัยมูล พบว่า องค์ประกอบของวัฒนธรรมการวิจัย ได้แก่ ความรู้ของครู ความเชื่อที่มีต่อการวิจัยของครู และ การใช้การวิจัยในการจัดการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอของครู จะเห็นได้ว่า นอกจากองค์ประกอบที่สอดคล้องทั้ง 3 ด้านที่เสนอมานี้แล้ว งานวิจัยครั้งนี้ได้เพิ่มเติมองค์ประกอบด้านทักษะปฏิบัติ ด้านการประเมินผลไว้ เพราะสามารถสร้างเสริมให้เกิดขึ้นได้ด้วยธรรมชาติของแนวคิดทางการศึกษา ที่จะนำมาใช้ในการสร้างเสริมวัฒนธรรมการประเมินผลนั้นคือ แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่มีลักษณะเอื้อต่อการปฏิบัติการ (อรรถกร ชัยมูล, 2561) ดังที่ วิจารย์พานิช ได้กล่าวว่า แนวคิดนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ครูทำงานร่วมกัน ในวงจรของการร่วมกันเพื่อบรรลุผลการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ของนักเรียน ดังนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้ จึงได้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของวัฒนธรรมการประเมินผล ที่ได้มาจากการสังเคราะห์และพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ ทำให้ผลการประเมินองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ดังกล่าว โดยผู้เชี่ยวชาญ อยู่ในระดับมากที่สุด ทุกองค์ประกอบ (วิจารย์ พานิช, 2555)

2. การพัฒนารูปแบบซึ่งมี 7 องค์ประกอบ โดยมีแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมการประเมินผล 4 ขั้นตอน พบว่า ผลการประเมินรูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับหลายงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ ซึ่งพบว่าถึงแม้ว่าจะมีจำนวนหรือชื่อองค์ประกอบที่แตกต่างกันแต่เนื้อหาหรือสาระสำคัญนั้นใกล้เคียงกัน ดังเช่น สำราญ กำจัดภัย กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาครู ในการเตรียมฝึกปฏิบัติการสอนไว้ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ที่มาและความสำคัญของรูปแบบ จุดมุ่งหมายของรูปแบบ แนวคิดพื้นฐานของรูปแบบ หลักการของรูปแบบ กรอบสมรรถนะที่จำเป็นต้องพัฒนา โครงสร้างเนื้อหาของรูปแบบ กระบวนการพัฒนาสมรรถนะ และการวัดและประเมินผล (สำราญ กำจัดภัย, 2560) นอกจากนี้งานวิจัยรูปแบบการพัฒนาคู่มือด้านการประเมินผลของ ปิยพร ชุมจันทร์ ได้องค์ประกอบของรูปแบบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการและเหตุผล แนวคิดพื้นฐาน จุดมุ่งหมาย บทบาทผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กระบวนการพัฒนาคู่มือ และปัจจัยความสำเร็จ พบว่า รูปแบบมีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง และน่าเชื่อถือในการนำไปปฏิบัติในระดับมากที่สุดถึงมากที่สุด (ปิยพร ชุมจันทร์, 2558) จากผลงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบได้องค์ประกอบที่สอดคล้องกันนั้น ทิศนา แหมมณี ที่ได้เสนอไว้ว่า องค์ประกอบหลัก ๆ ของรูปแบบนั้นมีเหมือนกัน ได้แก่ จุดมุ่งหมายของรูปแบบ หลักการหรือแนวคิดพื้นฐาน โครงสร้างเนื้อหา หรือกรอบเนื้อหาสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาแนวทาง วิธีการ หรือกระบวนการพัฒนา และการประเมินผลการพัฒนาส่วนองค์ประกอบ

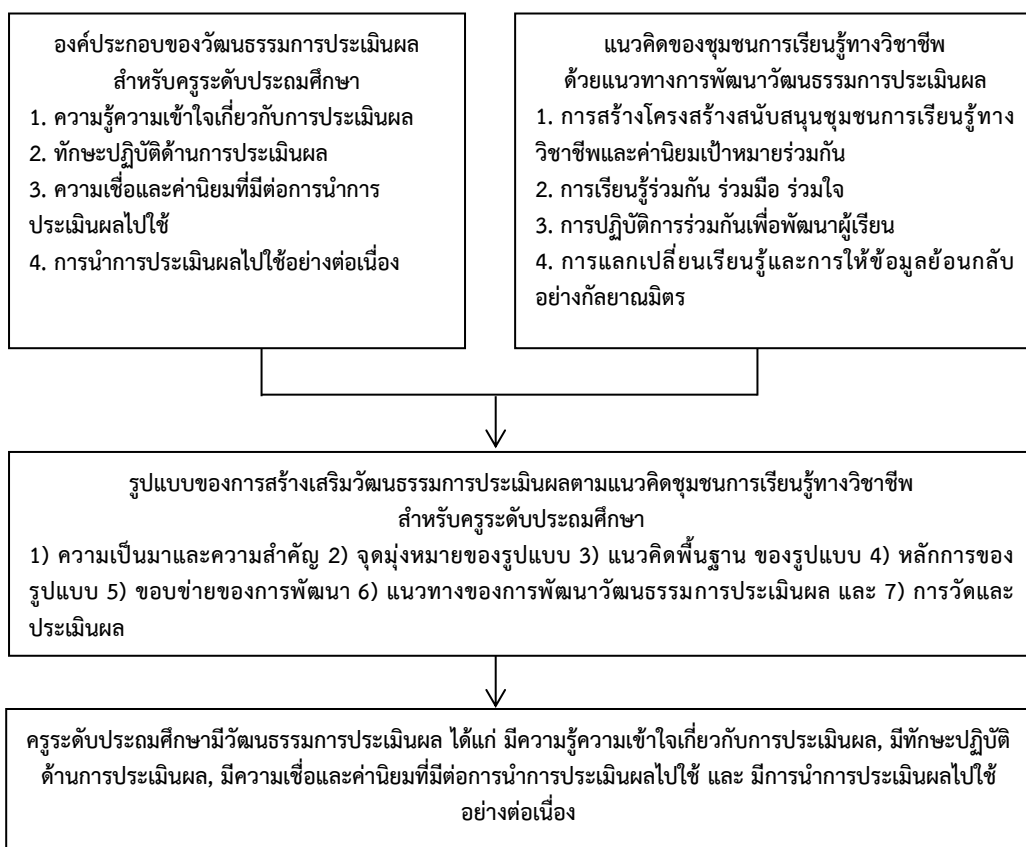

อื่น ๆ เป็นส่วนที่สามารถเพิ่มเติมได้ตามเห็นสมควร (ทิตินา แคมมณี, 2558) ดังนั้น การพัฒนารูปแบบครั้งนี้ที่สอดคล้องกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของวัฒนธรรมการประเมินผล และการนำแนวคิดของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาใช้ จึงส่งผลให้การประเมินรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า กลุ่มทดลองมีวัฒนธรรมการประเมินผลทั้ง 4 องค์ประกอบ สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ กลุ่มทดลองมีวัฒนธรรมการประเมินผลหลังการใช้รูปแบบด้านความรู้ด้านความเชื่อและค่านิยม และด้านการนำไปใช้อย่างต่อเนื่อง สูงกว่าก่อนใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบที่พัฒนาขึ้นได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ ว่าเป็นรูปแบบที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสมและสอดคล้องกันในทุกองค์ประกอบของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด และนอกจากนี้แผนการจัดกิจกรรมตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่มีคุณภาพทุกองค์ประกอบ สอดคล้องกับงานวิจัยที่ใช้แนวคิดของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการพัฒนา อาทิ Phillip, J. B. ได้ศึกษาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่เป็นแบบอย่างในการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า มีการเรียนรู้ที่ยั่งยืนของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผลการศึกษาแสดงถึงวัฒนธรรมของโรงเรียน โดยมีความไว้วางใจและความเคารพซึ่งกันและกันและของพวกเข ผลสำเร็จเกิดจากการเรียนรู้ร่วมกัน เน้นการเรียนรู้ของนักเรียน มีการสร้างภาวะความเป็นผู้นำและการเรียนรู้ร่วมกัน (Phillip, J. B., 2009) นอกจากนี้ Carpenter, D. ได้ศึกษาผลกระทบจากการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่มีต่อการปฏิบัติงานในห้องเรียนของครู พบว่า มีการสร้างชุมชนการเรียนรู้ในรูปแบบที่แตกต่างกัน ครูค้นพบการปฏิบัติที่ดีและไม่ดี เห็นความสำคัญของการสร้างชุมชนการเรียนรู้ มีความร่วมมือที่ดีและนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้ครูได้รับคำแนะนำที่ดี จะเห็นได้ว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสมและสอดคล้องกันในทุกองค์ประกอบของรูปแบบ จึงเป็นผลทำให้ครูมีวัฒนธรรมการประเมินผลในทุกด้าน (Carpenter, D., 2012)

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบของการสร้างเสริมวัฒนธรรมการประเมินผล ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับครูระดับประถมศึกษา มีดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบของการสร้างเสริมวัฒนธรรมการประเมิณผล ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครุระดับประถมศึกษา

ดังนั้น การสร้างเสริมให้ครุระดับประถมศึกษามีวัฒนธรรมการประเมิณผล มีองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของวัฒนธรรมการประเมิณผล ประกอบด้วย

1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมิณผล 10 ตัวบ่งชี้
2. ทักษะปฏิบัติด้านการประเมิณผล 10 ตัวบ่งชี้
3. ความเชื่อและค่านิยมที่มีต่อการนำการประเมิณผลไปใช้ 20 ตัวบ่งชี้
4. การนำการประเมิณผลไปใช้อย่างต่อเนื่อง 20 ตัวบ่งชี้

โดยใช้แนวคิดของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้วยแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมการประเมิณผล ประกอบด้วย

1. การสร้างโครงสร้างสนับสนุนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและค่านิยมเป้าหมายร่วมกัน
2. การเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมมือ ร่วมใจ

3. การปฏิบัติการร่วมกันเพื่อพัฒนาผู้เรียน

4. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างกัลยาณมิตร

โดยรูปแบบของการสร้างเสริมวัฒนธรรมการประเมินผลตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่

1. ความเป็นมาและความสำคัญ
2. จุดมุ่งหมายของรูปแบบ
3. แนวคิดพื้นฐานของรูปแบบ
4. หลักการของรูปแบบ
5. ขอบข่ายของการพัฒนา
6. แนวทางของการพัฒนาวัฒนธรรมการประเมินผล
- 7 การวัดและประเมินผล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยสรุปได้ว่า องค์ประกอบสำคัญของการมีวัฒนธรรมการประเมินผลของครูระดับประถมศึกษานั้น ประกอบด้วย 1) ความรู้ความเข้าใจด้านการประเมินผล 2) ทักษะปฏิบัติด้านการประเมินผล 3) ความเชื่อและค่านิยม และ 4) นำการประเมินผลไปใช้อย่างต่อเนื่อง โดยรูปแบบการสร้างเสริมวัฒนธรรมการประเมินผลตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพนั้น ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญ 2) จุดมุ่งหมายของรูปแบบ 3) แนวคิดพื้นฐาน ของรูปแบบ 4) หลักการของรูปแบบ 5) ขอบข่ายของการพัฒนา 6) แนวทางของการพัฒนาวัฒนธรรมการประเมินผล และ 7) การวัดและประเมินผล โดยมีแนวทางการพัฒนานวัตกรรม ได้แก่ 1) การสร้างโครงสร้างสนับสนุนชุมชนการเรียนรู้ ทางวิชาชีพและค่านิยมเป้าหมายร่วมกัน 2) การเรียนรู้ร่วมกัน 3) การปฏิบัติการร่วมกันเพื่อพัฒนาผู้เรียน และ 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างกัลยาณมิตร ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาควรนำรูปแบบการสร้างเสริมวัฒนธรรมการประเมินผลตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับครูระดับประถมศึกษานี้ไปใช้เพื่อพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาให้เกิดวัฒนธรรมการประเมินผล และควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพของรูปแบบการสร้างเสริมวัฒนธรรมการประเมินผลตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในระดับต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

ทิศนา ขัมมณี. (2558). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ปิยพร ชุมจันทร์. (2558). รูปแบบการพัฒนาครูด้านการประเมินการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน. ใน *ดัชนีพนธ์ศึกษาศาสตร์ดัชนีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินทาง
การศึกษา*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 7).
กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ ประสานมิตร.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21* มูนิฮิสตรี - สฤชดิงค์.
กรุงเทพมหานคร: เอสอาร์พรีนตัง.
- วิชญ์ ทรัพย์สมบัติ. (2549). การพัฒนาวัฒนธรรมการประเมินการเรียนการสอนของครู: การ
ฝึกอบรมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้วยการสร้างเครือข่ายและการคิดสะท้อนอภิมาน. ใน
ดัชนีพนธ์ครุศาสตร์ดัชนีบัณฑิต สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา. จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์พัฒนาวิชาการเพื่อการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2556). *บันทึกกระบวนการ
CADL MSU I: กระบวนทัศน์ กระบวนการ และประสบการณ์การขับเคลื่อนทักษะ
อนาคตในบริบทไทย*. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). *สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล พ.ศ. 2558
(IMD 2015)*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของ
สถานศึกษา*. เรียกใช้เมื่อ 2 พฤษภาคม 2562 จาก <http://www.sesa20.go.th>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). *แนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรม
องค์กร*. เรียกใช้เมื่อ 16 ธันวาคม 2562 จาก <http://skm.sskedarea.net/plan/obce>.
- สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *คู่มือประกอบการอบรม
คณะกรรมการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC (Professional Learning Community)
“ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” สู่สถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา
กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2554). *แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำราญ กำจัดภัย. (2560). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาครูในการเตรียมฝึกปฏิบัติการ
สอน โดยใช้การเสริมสร้างพลังและการจัดการเรียนรู้เชิงรุก*. ใน *รายงานการวิจัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*.

- สุวิมล ว่องวานิช และคณะ. (2556). การวัดและประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรรถกร ชัยมูล. (2561). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมการวิจัยในการจัดการเรียนรู้สำหรับครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- Binkley, M. (2013). Draft White Paper 1: Defining 21st Century Skills. Assessment and Teaching of 21st Century Skills (ATCS). Retrieved July 12, 2018, from <http://atc21s.org/wpcontent/uploads/2011/11/1-Defining-21st-Century-Skills.pdf>
- Carpenter, D. (2012). Professional Learning Communities' Impact on Science Teacher Classroom Practice in a Midwestern Urban School District. Dissertations. Lincoln, USA: University of Nebraska - Lincoln.
- Ferguson, L. (2003). Developing an evaluative culture. Retrieved March 2, 2018, from http://www/evaluation/canada/distribution220030917_ferguson_linda.pdf
- Phillip, J. B. (2009). The five dimensions of professional learning communities In Improving exemplary Texas elementary schools. In Dissertation Prepared for the Degree of Doctor of Education. University of north Texas.
- Sanders, J. R. (2002). A vision for Evaluation. American Journal of Evaluation, 22(5), 363-366.
- The United States General Accounting Office: GAO. (2003). An evaluation culture and collaborative partnerships help build agency capacity. Retrieved May 1, 2018, from <http://www.gao.gov/cgi-bin/getrpt?GAO-03-454>
- Trochim, W. M. K. (2002). An evaluative culture. Retrieved May 1, 2018, from <http://www.socialresearchmethods.Net/kb/evalcult.htm>
- Trompenaars, F. & Hampden-Turner, C. (2006). Raising the wave of culture. Understanding cultural diversity in business. London: Nicholas Berate.

ผลของการจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP
ต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ทักษะการทำงานเป็นทีม และความพึงพอใจ
ของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีราช
ในรายวิชาการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1*
THE EFFECTS OF TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT USING
MIAP LEARNING PROCESS ON LEARNING ACHIEVEMENT,
TEAMWORKS SKILLS AND THE SATISFACTION OF NURSING
STUDENTS AT THE BOROMARAJONANI COLLEGE
OF NURSING CHAKRIRAJ IN THE MATERNAL,
INFANT AND MIDWIFERY NURSING COURSE 1

รุจา แก้วเมืองฝาง

Ruja Kaeomaungfang

บุญตา สุขวดี

Boonta Sukhawadee

พิมพ์ลดา อนันต์ศิริเกษม

Phimlada Anansirikasem

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีราช สถาบันพระบรมราชชนก

Boromarajonani College of Nursing Chakriraj Praboromrajchanok Institute, Thailand

ณัฐพล ธนเชวงสกุล

Nattaphol Thanachawengsakul

มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

Chandrakasem Rajabhat University, Thailand

สุภาพร ประรมย์

Supaporn Prarom

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Kamphaengphet Rajabhat University, Thailand

E-mail: ruja@ckr.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP ก่อนและหลังเรียนเรื่องหลักการพยาบาลมารดาและทารกแบบองค์รวม 2) เปรียบเทียบทักษะการทำงานเป็นทีมก่อนและหลังเรียน และ 3) ศึกษาความพึงพอใจหลังจัดการเรียนการสอน เป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังทดลอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีราช จำนวน 82 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องหลักการพยาบาลมารดาและทารกแบบองค์รวมด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP 2) แบบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ 3) แบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีม และ 4) แบบประเมินความพึงพอใจ ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา .67 - 1.00 และทดสอบความเชื่อมั่นค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคของแบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีมเท่ากับ .80 และแบบประเมินความพึงพอใจเท่ากับ .82 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติ Pair t - test ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักศึกษาหลังเรียน ($M = 18.10$, $SD = 1.00$) สูงกว่าก่อนเรียน ($M = 14.62$, $SD = 3.42$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ทักษะการทำงานเป็นทีมของนักศึกษาหลังเรียน ($M=4.45$, $SD=0.54$) สูงกว่าก่อนเรียน ($M = 3.70$, $SD = 0.73$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) ความพึงพอใจของนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.48$, $SD = 0.53$) คณาจารย์ในสถาบันการศึกษาสามารถนำการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP ไปใช้เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้และทักษะการทำงานเป็นทีมของนักศึกษาได้

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP, ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้, ทักษะการทำงานเป็นทีม, วิชาการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1

Abstract

The objectives of this article were to: 1) compare the learning achievement with the MIAP learning process before and after study in the Principles of holistic maternal and infant nursing. 2) compare teamwork skills before and after study and 3) study satisfaction after teaching and learning. This research was a one group pretest - posttest design quasi-experimental. The sample was 82 of nursing students at Boromarajonani college of nursing chakriraj. The selection of sampling group used the purposive sampling approach. The instruments used in the research were 1) the MIAP learning process teaching plan on the topic of holistic maternal and infant nursing principles. 2) the form

of measuring learning achievement. 3) the form of teamwork skills assessment and 4) the form of teaching and learning satisfaction assessment. The instruments passed the content validity check from 3 experts, got the content validity index of .67 - 1.00 and tested the confidence of Cronbach's alpha coefficient of the teamwork skills assessment form equal to .80 and the satisfaction assessment form equal to .82. The data were analyzed by distributing the frequency, mean, standard deviation and pair t-test statistics. The results of this research suggestion that 1) the result of learning achievement of students after learning ($M=18.10$, $SD=1.00$) was significantly higher than that of before learning ($M=14.62$, $SD=3.42$) at the .01 and 2) the result of overall teamwork skills after learning ($M=4.45$, $SD=0.54$) was significantly higher than that of before learning ($M=3.70$, $SD=0.73$) at the .01 and 3) the results of the student satisfaction assessment was at the high level ($M=4.48$, $SD=0.53$). These findings suggest that Institutional faculty can apply the MIAP teaching model to promote student learning achievement and teamwork skills.

Keywords: MIAP Learning Process, Learning Achievement, Team Work Skills, Maternal and Newborn Nursing and Midwifery 1

บทนำ

ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมากกว่ายุคอื่น ๆ ที่เคยผ่านมา มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี มีการติดต่อสื่อสารกันระหว่างประเทศต่าง ๆ ข้ามซีกโลก มีการแลกเปลี่ยนข่าวสาร มีการใช้ข้อมูลอย่างทันสมัย และปัจจุบันพบว่าการปรับเปลี่ยนทางสังคมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นยุคแห่งโลกาภิวัตน์ เป็นโลกของเทคโนโลยีในการดำเนินชีวิตประจำวันและการทำงาน การสื่อสารที่รวดเร็วทุกที่ทุกเวลา มีความก้าวหน้าในทุกๆมิติ สังคมมีความซับซ้อนมากขึ้นส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงต้องปรับกระบวนการทัศน์เพื่อเตรียมผู้สำเร็จการศึกษาให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมปัจจุบัน และพร้อมจะออกไปประกอบอาชีพต่อไป (กมลรัตน์ เทอร์เนอร์ และคณะ, 2558) การจัดการศึกษาตามแนวคิดเดิมที่เน้นการถ่ายทอดความรู้จากครูสู่ศิษย์ เน้นการสอนเนื้อหาจึงไม่สามารถพัฒนาบัณฑิตให้เกิดความรู้และทักษะที่จำเป็นตามความต้องการของสังคมในปัจจุบันได้ ซึ่งการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่คนทุกคนต้องเรียนรู้ตั้งแต่ชั้นอนุบาลไปจนถึงมหาวิทยาลัยและตลอดชีวิตคือ 3R x 7C (วิจารณ์ พานิชย์, 2555)

ทักษะหนึ่งที่มีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา ได้แก่ ทักษะการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นคุณลักษณะหนึ่งที่นักศึกษาและผู้สอนจำเป็นต้องมี (อพันธ์ พูลพุทธา,

2562) ครูจึงต้องเปลี่ยนเป้าหมายการเรียนรู้ของนักเรียนจากเน้นเรียนวิชาเพื่อได้ความรู้ ให้นำไปสู่การพัฒนาทักษะที่สำคัญต่อชีวิตในยุคใหม่ ให้เกิดทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ได้ ซึ่งหน้าที่ของครูจึงต้องเปลี่ยนจากเน้น “สอน” หรือสั่งสอนไปทำหน้าที่จุดประกาย ความสนใจใฝ่รู้ (Inspire) ให้แก่นักศึกษา ให้นักศึกษาได้เรียนจากการลงมือปฏิบัติ (Learning By Doing) ได้พัฒนาทักษะจากการลงมือปฏิบัติของตนเองเป็นทีมร่วมกับเพื่อน เน้นทักษะในการ เรียนรู้ และค้นคว้าหาความรู้มากกว่าตัวความรู้ เปลี่ยนแนวทางการทำงานจากทำคนเดียว เป็น ทำงานและเรียนรู้จากการทำเป็นทีม (วิจารณ์ พานิชย์, 2560) ดังนั้นการพัฒนาการเรียนรู้ของ ในการทำงานเป็นทีมจึงเป็นการฝึกทักษะให้นักศึกษารู้จักสำรวจความรู้สึก ปัญหา การเผชิญ ปัญหาและการแก้ไขปัญหา โดยจัดการเรียนการสอนให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากการจัดกลุ่ม เกิดความสนใจและกระตือรือร้นที่จะใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษา และเกิดความพึงพอใจในการเรียน ซึ่งจะ ส่งผลต่อการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา (นงนุช เสือพุมิ และจรัสศรี เพ็ชรคง, 2559)

การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตของวิทยาลัยพยาบาลบรม ราชชนนีจันทบุรี ในรายวิชาการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1 มีเนื้อหาเกี่ยวกับการ ดูแลมารดาและทารกในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และระยะหลังคลอด เพื่อพัฒนานักศึกษาให้ มีความรู้ความสามารถและผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ที่ดีในการดูแลมารดาและทารกเพื่อส่งเสริมการ คลอดที่ปลอดภัยทั้งมารดาและทารก โดยมีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการจัดการ เรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ให้นักศึกษามี ความรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ในศาสตร์ของวิชาชีพได้อย่างถูกต้อง โดยต้องอาศัยองค์ประกอบ หนึ่งที่สำคัญก็คือกระบวนการสอนหรือวิธีการสอน (Howe, N. & Strauss, W., 2000) ซึ่งเป็น ส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้และทักษะการทำงานเป็นทีม หากผู้สอน เนื้อหาที่มากและผู้สอนสอนวิธีการเดิม ๆ เช่น การบรรยาย จะทำให้นักศึกษาเกิดความเบื่อ หน่าย ไม่สนใจเนื้อหา ขาดอิสระทางความคิดและการคิดวิเคราะห์ (ไศตรีย์ แพน้อย และคณะ , 2563) นักศึกษาไม่สามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ถึงขั้นวิเคราะห์หรือ สังเคราะห์ได้ และไม่ตอบสนองต่อผลลัพธ์การเรียนรู้

จากกระบวนการเรียนรู้ของ สุชาติ ศิริสุขไพบูลย์ การเรียนรู้ที่บุคคลจะเรียนรู้ได้ ก็ต่อเมื่อนั้นมีความพร้อม มีความสนใจ มีความตั้งใจ เมื่อได้รับงานใหม่ที่ไม่เคยทำมาก่อนจะ ทำให้ผู้เรียนพบปัญหาและสนใจที่จะแก้ปัญหา นั้น ทำให้ผู้เรียนสนใจที่จะศึกษาเพื่อไปแก้ปัญหา ซึ่งกระบวนการนี้เองจะเป็นเหตุให้บุคคลนั้นต้องการศึกษาหาข้อมูล หาวิธีการว่าจะแก้ปัญหา นั้นอย่างไร และจะนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับนั้นไปใช้แก้ปัญหา หากพิสูจน์ทราบได้ว่าสามารถใช้ แก้ปัญหาได้บุคคลก็จะเกิดการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาอันนั้น (สุชาติ ศิริสุขไพบูลย์, 2554) บุคคลจะมีการเรียนรู้ต้องผ่านกระบวนการ 4 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นสนใจเรียน 2) ขั้นศึกษาข้อมูล 3) ขั้นพยายามฝึกหัด และ 4) ขั้นสำเร็จผล ซึ่งเป็นไปตามหลักการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ

MIAP ที่มี 4 ขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้น M (Motivation) ขั้นสนใจปัญหา การจูงใจผู้เรียนเป็นขั้นที่ต้องมีการเตรียมการทุกอย่างอย่างดี นำผู้เรียนเข้าสู่หัวเรื่องตามวัตถุประสงค์ได้ชัดเจน ใช้สื่อประกอบกับเทคนิคการถามช่วยดึงความสนใจให้มากที่สุด ใช้เวลากระตุ้นอย่างเหมาะสมพยายามให้ผู้เรียนทั้งชั้นได้มีส่วนร่วม การสรุปใจ ต้องทำให้ได้อย่างเหมาะสมตรงประเด็นที่จะนำผู้เรียนศึกษาในเนื้อหาสาระต่อไป 2) ขั้น I (Information) ขั้นศึกษาข้อมูล เป็นขั้นที่ทำให้ผู้เรียนพร้อมที่จะรับเนื้อหาสาระ ให้ผู้เรียนเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่ควรจะได้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ใช้อุปกรณ์ช่วยสอนและวางขั้นตอนในการให้เนื้อหาจากน้อยไปมาก ง่ายไปยาก และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร 3) ขั้น A (Application) ขั้นนำข้อมูลมาทดลองใช้ เป็นขั้นที่ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสทดสอบความสามารถหลังจากผ่านการรับเนื้อหาสาระว่าเขามีการรับเนื้อหาได้มากน้อยเพียงใด มีความเข้าใจเนื้อหาได้มากน้อยเพียงใดก่อให้เกิดการตรวจปรับเนื้อหาในส่วนที่ผู้เรียนยังรับเนื้อหาไม่ได้ ผู้สอนจะช่วยซ่อมเสริมให้รับเนื้อหาได้สมบูรณ์และถูกต้อง ช่วยลดภาวะการอึดตัวในการรับเนื้อหา ทำให้รับปริมาณเนื้อหาได้มากขึ้น และยังช่วยให้ผู้เรียนทบทวนความจำเพื่อป้องกันการเลือนหาย ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ให้ผู้เรียนฝึกการใช้สติปัญญา และการแก้ปัญหา เสริมสร้างการส่งถ่ายการเรียนรู้ และ 4) ขั้น P (Progress) ขั้นสำเร็จผล เป็นการตรวจความถูกต้องของผู้เรียนหลังจากนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติแล้วว่าผลที่ได้ถูกต้องหรือไม่

จากเหตุผลข้างต้น จะเห็นได้ว่าการจัดการการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP เป็นวิธีการสอนที่เน้นถ่ายทอดความรู้และความเข้าใจของแต่ละบุคคลผ่านกระบวนการ 4 ขั้นตอน รูปแบบการจัดการเรียนดังกล่าวมีความทันสมัย และมีการใช้งานที่สามารถนำไปใช้ทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งยังส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง (ณัฐพล ธนเวชสกุล และณมน จีรังสุวรรณ, 2561) ซึ่งจะช่วยส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ของนักศึกษา ดังผลการวิจัยเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการให้เหตุผลวิชาหลักการตลาดของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ที่ใช้การสอนแบบ MIAP และการสอนตามกระบวนการคิดฮิวริสติกส์ ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหลักการตลาดของนักศึกษาที่ใช้การสอนแบบ MIAP สูงกว่า ที่ใช้การสอนตามกระบวนการคิดฮิวริสติกส์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ทักษพร เชื้อสา, 2559) ประกอบกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1 ซึ่งผู้วิจัยได้รับมอบหมายให้สอนในหัวข้อหลักการพยาบาลมารดาและทารกแบบองค์รวม พบว่าในการสอนที่มีผู้เรียนเป็นจำนวนมาก การเรียนการสอนแบบบรรยายไม่สามารถทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างทั่วถึง และจากผลประเมินการจัดการเรียนการสอน พบว่า จากเดิมที่มีการสอนแบบบรรยาย นักศึกษาต้องการให้มีการเรียนการสอนที่ทำกิจกรรมกลุ่มมากขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP มาใช้ เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP ในการวิจัยนี้เป็นการจัดการเรียน

การสอนที่มีการทำกิจกรรมกลุ่ม นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนในชั้นเรียน ได้ฝึกกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันช่วยกันพัฒนางานให้สำเร็จ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ และทักษะการทำงานเป็นทีมของนักศึกษา ส่งผลให้นักศึกษาสามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้จริง สอดคล้องกับความต้องการของคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP ของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีรัช
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการทำงานเป็นทีมก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP ของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีรัช
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์เรื่องหลักการพยาบาลมารดาและทารกแบบองค์รวมหลังการจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest - Posttest Design)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

ประชากรที่ศึกษา คือ นักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีรัช ที่กำลังศึกษาภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีรัช จำนวนทั้งหมด 82 คน โดยกำหนดคุณสมบัติ คือ เป็นนักศึกษาที่ได้ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้ดำเนินการวิจัยและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อแนวคิดและหลักการพยาบาลมารดาและทารกแบบองค์รวม ซึ่งมีความสอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา ใน มคอ. 2 หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2555 โดยเนื้อหาประกอบไปด้วยการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP 4 ขั้นตอน 1) ขั้นสนใจปัญหา (Motivation) 2) ขั้นศึกษาข้อมูล (Information) 3) ขั้นพยายาม (Application) และ 4) ขั้นสำเร็จผล (Progress) ในหัวข้อแนวคิดและหลักการพยาบาลมารดาและทารกแบบองค์รวม ซึ่งมีเนื้อหา

เกี่ยวกับ 1) หลักการดูแลมารดาทารกในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และระยะหลังคลอด 2) บทบาทของผดุงครรภ์ตามกฎหมายมาตรฐานการผดุงครรภ์ 3) นโยบายระบบสุขภาพ/หลักประกันสุขภาพ/สิทธิประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลมารดาทารก 4) ประเด็นและแนวโน้มในการพยาบาลมารดาทารก และ 5) สถิติชีพที่เกี่ยวข้องกับมารดาทารก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

2.1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปี

2.1.1 แบบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับตารางวิเคราะห์หลักสูตร ประกอบไปด้วยลักษณะข้อคำถามเป็นแบบปรนัยเลือกตอบจำนวน 4 ตัวเลือก มีทั้งหมดจำนวน 20 ข้อ มีเกณฑ์ในการให้คะแนน คือ เลือกคำตอบที่ถูกต้อง ได้ 1 คะแนน เลือกคำตอบที่ผิดหรือไม่ตอบ ได้ 0 คะแนน

2.1.2 แบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีมของนงนุช เสือพุมิและจรัสศรี เพ็ชรคง เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับทักษะการทำงานเป็นทีม โดยลักษณะการตอบคำถามจะเป็นการวัดเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับทักษะการทำงานร่วมกันของสมาชิกในทีม โดยประกอบด้วย ทักษะการกำหนดเป้าหมายและวางแผนร่วมกัน ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทักษะการมีปฏิสัมพันธ์และการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น และทักษะการประเมินผลการเรียนรู้เป็นทีม ซึ่งนงนุช เสือพุมิและ จรัสศรี เพ็ชรคง ได้หาความเชื่อมั่นของแบบวัดนี้ในกลุ่มนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครสุพรรณบุรี ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 30 ราย ได้ค่าความเชื่อมั่น .85 (นงนุช เสือพุมิ และจรัสศรี เพ็ชรคง, 2559) แบบวัดนี้มีจำนวน 12 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า มี 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยน้อยที่สุด เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยมาก และเห็นด้วยมากที่สุด โดยมีเกณฑ์ค่าคะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง เห็นด้วยมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

2.1.3 แบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาดัดแปลงจากการทบทวนวรรณกรรม ลักษณะข้อคำถามเป็นการประเมินเพื่อวัดระดับความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีจำนวน 12 ข้อ ครอบคลุม 3 ประเด็น คือ ประเด็นด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ด้านสิ่งสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการสอน เป็นแบบวัดมาตราประมาณค่า มี 5 ระดับ ได้แก่ พึงพอใจน้อยที่สุด พึงพอใจน้อย พึงพอใจ

ปานกลาง พึงพอใจมาก และพึงพอใจมากที่สุด โดยมีเกณฑ์ค่าคะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง พึงพอใจมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง พึงพอใจปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง พึงพอใจน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP แบบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ แบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีมและแบบประเมินความพึงพอใจ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษ จำนวน 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์จำนวน 2 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหา ได้ค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence: IOC) ได้ค่า IOC เท่ากับ .67 - 1.00

การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) หลังจากได้รับข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยนำมาปรับแก้ไข ก่อนนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาลที่เป็นกลุ่มใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ซึ่งแบบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร Kuder-Richardson (KR - 20) ได้ค่าความเชื่อมั่น .70 ส่วนแบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีม และแบบประเมินวัดความพึงพอใจหาความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น .80 และ .82

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ก่อนเก็บข้อมูลการทดลองผู้วิจัยชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย อธิบายข้อตกลงในการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP และขออนุญาตกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความร่วมมือในการวิจัย หลังจากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีม

2. ดำเนินการจัดกิจกรรมตามรูปแบบกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP

ขั้นที่ 1 ขั้นสนใจปัญหา (Motivation) ผู้สอนชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้และนำเข้าสู่บทเรียน จูงใจการนำเข้าสู่บทเรียนด้วยคำถามเกี่ยวกับเรื่องหลักการพยาบาลมารดาและทารกแบบองค์รวม ให้ผู้เรียนสามารถร่วมตอบคำถามและแสดงความคิดเห็นกับผู้สอนด้วยแอปพลิเคชัน Mentimeter เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนทั้งชั้นได้มีส่วนร่วมและสนใจที่จะเรียน จากนั้นผู้สอนวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ก่อนเรียนด้วยกิจกรรมทำแบบทดสอบออนไลน์ตามขอบเขตของเนื้อหาวิชาด้วยเกมส์ QUIZZ ใช้เวลา 15 นาที

ขั้นที่ 2 ขั้นศึกษาข้อมูล (Information) ผู้สอนมอบเอกสารประกอบการสอนบทความวิจัย คลิปวิดีโอต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องหลักการพยาบาลมารดาและทารกแบบองค์รวม

หลังจากนั้นผู้เรียนศึกษาข้อมูลที่ได้รับสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม และแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนในชั้นเรียนหรือผู้สอน ใช้เวลา 45 นาที

ขั้นที่ 3 ขั้นพยายาม (Application) ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 6 กลุ่ม จากนั้นผู้เรียนทำงานกลุ่มและร่วมกันแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับเรื่องหลักการพยาบาลมารดาและทารกแบบองค์รวม และนำเสนอในชั้นเรียน จากนั้นผู้สอนตรวจสอบผลการทำงานกลุ่มพร้อมให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ใช้เวลา 1 ชั่วโมง 15 นาที

ขั้นที่ 4 ขั้นสำเร็จผล (Progress) วัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้หลังเรียนด้วยการทำแบบทดสอบออนไลน์ ด้วยเกมส์ QUIZZ และผู้สอนเฉลยแบบทดสอบ ใช้เวลา 15 นาที

3. ประเมินผลทักษะการทำงานเป็นทีมและความพึงพอใจการจัดการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP พร้อมกล่าวขอบคุณกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้โดยเปรียบเทียบคะแนนความรู้ก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP ด้วยสถิติ Pair t-test

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการทำงานเป็นทีมก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP ด้วยสถิติ Pair t-test

3. วิเคราะห์ข้อมูลทักษะการทำงานเป็นทีม และความพึงพอใจหลังจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการตรวจสอบและความเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี จักรีรัช วันที่ 4 มีนาคม 2562 เลขที่โครงการวิจัย 78/2562 และผู้วิจัยชี้แจงกลุ่มตัวอย่างถึงรายละเอียด วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนในการเก็บข้อมูล กลุ่มตัวอย่างมีสิทธิในการที่จะถอนตัวจากการเข้าร่วมในการวิจัยเมื่อใดก็ได้ โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ พร้อมทั้งให้ความมั่นใจกับกลุ่มตัวอย่างว่าจะเก็บข้อมูลนี้เป็นความลับ ไม่เปิดเผยข้อมูล เพื่อปกป้องสิทธิของกลุ่มตัวอย่างไม่ได้รับผลกระทบจากการเข้าร่วมวิจัย และผลงานวิจัยจะรายงานเป็นภาพรวม

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป พบว่า นักศึกษาที่เข้าร่วมการวิจัย ส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 21.38 ปี เป็นเพศชายจำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.10 และเพศหญิงจำนวน 77 ราย คิดเป็นร้อยละ 93.90

2. ผลของการจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP ในรายวิชาการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1 ต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ทักษะการทำงานเป็นทีมและความพึงพอใจ

2.1 ผลของการจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP ในรายวิชาการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1 ต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความแตกต่างผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP

การทดสอบ	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>P - value</i>
ก่อนเรียน	82	14.62	3.42	9.21	< .001
หลังเรียน	82	18.10	1.00		

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ที่จัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP ของนักศึกษาหลังเรียน ($M = 18.10$, $SD = 1.00$) สูงวก่าก่อนเรียน ($M = 14.62$, $SD = 3.42$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .001$)

2.2 ผลของการจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP ในรายวิชาการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1 ต่อทักษะการทำงานเป็นทีม

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างทักษะการทำงานเป็นทีมของนักศึกษาพยาบาล ศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP

การทดสอบ	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>P - value</i>
ก่อนเรียน	82	3.70	0.73	3.92	< .001
หลังเรียน	82	4.45	0.54		

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยทักษะการทำงานเป็นทีมที่จัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP ของนักศึกษาหลังเรียน ($M = 4.45$, $SD = 0.54$) สูงวก่าก่อนเรียน ($M = 3.70$, $SD = 0.73$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .001$)

2.3 ผลของการจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP ในรายวิชาการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1 ต่อทักษะการทำงานเป็นทีม

ตารางที่ 3 ทักษะการทำงานเป็นทีมของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 ก่อนและหลังจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP

ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อทักษะการทำงานเป็นทีม	นักศึกษา (n = 82)					
	ก่อนการจัดการเรียน			หลังการจัดการเรียน		
	M	SD	ระดับ	M	SD	ระดับ
ทักษะการกำหนดเป้าหมายและการวางแผนร่วมกัน						
1. การกำหนดเป้าหมาย	3.82	0.60	มาก	4.47	0.51	มาก
2. การวางแผนการเรียนรู้	3.71	0.74	มาก	4.44	0.54	มาก
ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง						
3. การคัดเลือกข้อมูล	3.80	0.69	มาก	4.40	0.51	มาก
4. การสร้างความเข้าใจข้อมูล	3.60	0.75	มาก	4.46	0.52	มาก
ทักษะการมีปฏิสัมพันธ์และการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น						
5. การสื่อสารเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	3.72	0.78	มาก	4.57	0.53	มากที่สุด
6. การตั้งคำถาม	3.65	0.72	มาก	4.30	0.57	มาก
7. การอธิบายหรืออภิปราย	3.68	0.79	มาก	4.38	0.50	มาก
8. การแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์หรือวิพากษ์	3.62	0.75	มาก	4.52	0.54	มากที่สุด
9. การจับประเด็นสำคัญ	3.70	0.71	มาก	4.44	0.54	มาก
10. การประสานความคิด	3.60	0.77	มาก	4.43	0.58	มาก
ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้เป็นทีม						
11. การประเมินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	3.78	0.75	มาก	4.51	0.58	มากที่สุด
12. การให้ข้อมูลป้อนกลับแก่เพื่อนร่วมทีม	3.66	0.70	มาก	4.44	0.54	มาก
ค่าคะแนนเฉลี่ยภาพรวม	3.70	0.73	มาก	4.45	0.54	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ทักษะการทำงานเป็นทีมของนักศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้วย กระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP ก่อนจัดการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 3.70$, $SD = 0.73$) ข้อที่มีคะแนนมากที่สุด คือ การกำหนดเป้าหมาย ($M = 3.82$, $SD = 0.60$) และหลังจัดการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.45$, $SD = 0.54$) ข้อที่มีคะแนนมากที่สุด คือ การสื่อสารเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ($M = 4.57$, $SD = 0.53$)

2.4 ผลของการจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP ในรายวิชาการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1 ต่อความพึงพอใจ

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 ที่จัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP

ความพึงพอใจ	M	S.D.	ระดับ
1. ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน	4.44	0.56	มาก

ความพึงพอใจ	M	S.D.	ระดับ
2. ด้านสิ่งสนับสนุนการสอน	4.46	0.52	มาก
3. ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการสอน	4.55	0.52	มากที่สุด
ค่าคะแนนเฉลี่ยภาพรวม	4.48	0.53	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.48$, $SD = 0.53$) ข้อที่มีคะแนนระดับมากที่สุด คือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการสอน ($M = 4.55$, $SD = 0.52$)

อภิปรายผล

1. จากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ก่อนและหลังจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP พบว่า ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักศึกษาหลังการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP สูงกว่าก่อนได้รับการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังผลการศึกษาของ ขวลิขิต ศุภศักดิ์ธำรง ที่กล่าวว่า จากการศึกษาลักษณะสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการสัมมนาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของนักศึกษาสาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ก่อนและหลังการใช้การสอนแบบ MIAP พบว่า นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ขวลิขิต ศุภศักดิ์ธำรง, 2561) และ ดังผลการศึกษาของขจรพงษ์ พุ่มมรไกรภพ และคณะ ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนเรื่องการออกแบบเงื่อนไขด้วยการสอนแบบ MIAP สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ขจรพงษ์ พุ่มมรไกรภพ และคณะ, 2563) ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจาก รูปแบบการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP ประกอบไปด้วยกระบวนการที่ทำให้บุคคลเกิดเรียนรู้จากกิจกรรมทั้ง 4 ขั้นตอน (สุชาติ ศิริสุขไพบูลย์, 2554) ได้แก่ 1) ขั้นสนใจปัญหา (Motivation) โดยมีการตั้งคำถามและจุดประกายก่อนเข้าสู่บทเรียนทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ 2) ขั้นศึกษาข้อมูล (Information) ให้ผู้เรียนได้ศึกษาความรู้จากเอกสารประกอบการสอน และสามารถแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนในชั้นเรียนและผู้สอนได้ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาเป็นลำดับขั้นตอน ได้ศึกษาเนื้อหาที่ครบถ้วนเพียงพอ 3) ขั้นพยายามฝึกหัด (Application) ให้ผู้เรียนมีโอกาสรอบความสามารถของตนเองภายหลังจากการรับเนื้อหาความรู้ด้วยการทำงานกลุ่มและร่วมกันแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่ม และ 4) ขั้นสำเร็จผล (Progress) มีการตรวจสอบความถูกต้องของการรับเนื้อหาของผู้เรียนว่าถูกต้องหรือไม่จากกระบวนการทั้ง 4 ขั้นตอนดังกล่าวมานี้ พบว่า จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการถ่ายทอดความคิดและความเข้าใจของแต่ละบุคคล เกิดการเรียนรู้หรือมีการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมที่ดี สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปพัฒนาต่อยอดได้ ช่วยให้เกิดการพัฒนาศักยภาพตนเองเพิ่มมากขึ้น เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ดี ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ที่ดีขึ้น

2. จากการเปรียบเทียบทักษะการทำงานเป็นทีมก่อนและหลังจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP พบว่า ทักษะการทำงานเป็นทีมหลังจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP ของนักศึกษาพยาบาลศาสตรวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีรัช สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และโดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังผลการศึกษาของ รัชพล ธนแขวงสกุล และณมน จีรังสุวรรณ ที่ศึกษา รูปแบบการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP บนเทคโนโลยีประมวลผลแบบคลาวดของนักศึกษาระดับปริญญาตรี เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่าความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP บนเทคโนโลยีการประมวลผลแบบคลาวด อยู่ในระดับมากที่สุด (รัชพล ธนแขวงสกุล และณมน จีรังสุวรรณ, 2561) เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP เป็นการเรียนการสอนที่มีการแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนในชั้นเรียน มีการสืบค้นข้อมูลร่วมกัน นักศึกษาได้ทำงานร่วมกันเป็นทีมในขณะที่มีการเรียนการสอน เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการแบ่งปันความรู้และร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน ทุกคนมีโอกาสดแสดงความคิดเห็น อภิปราย และลงข้อสรุปร่วมกัน ช่วยกันปรับปรุงงานที่ได้รับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้สอนจนสำเร็จลุล่วง ส่งเสริมให้เกิดทักษะการทำงานเป็นทีมที่ดี ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้จริง ตอบสนองคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21

3. จากการศึกษาความพึงพอใจหลังจัดการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP พบว่าความพึงพอใจหลังจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังผลการศึกษาของ รัชพล กลัดชื่น และกฤษฎิ์ สินธนะกุล ที่ศึกษาความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์แบบผสมผสานตามแผนการสอนฐานสมรรถนะด้วยกระบวนการ MIAP รายวิชาการสื่อสารข้อมูลและเครือข่าย พบว่าความพึงพอใจของผู้เรียนต่อรูปแบบการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (รัชพล กลัดชื่น และกฤษฎิ์ สินธนะกุล, 2562) ทั้งนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจากกระบวนการเรียนแบบ MIAP เป็นวิธีการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ เช่น การแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนในชั้นเรียนและผู้สอน และมีการสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ ซึ่งผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลและสืบค้นได้ทุกที่ ทุกเวลา นอกจากนั้นการประเมินความรู้ด้วยเกมส์ QUIZZ จะช่วยสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างจากการสอนแบบบรรยายทั่วไป และช่วยให้เกิดความสนุกสนานไม่น่าเบื่อ ทำให้ผู้เรียนพึงพอใจ สามารถนำไปเป็นแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP ให้มีประสิทธิภาพต่อไปได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากงานวิจัยนี้ การจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP เป็นวิธีการสอนที่เน้นการถ่ายทอดความรู้และความเข้าใจของบุคคลผ่านกระบวนการ 4 ขั้นตอน มีความทันสมัย สามารถนำไปใช้ในทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความรู้และทักษะการทำงานเป็นทีมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะช่วยส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ของนักศึกษา เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาไปตลอดชีวิต เกิดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้และทักษะการทำงานเป็นทีมที่ดี ส่งผลให้นักศึกษาเกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง ดังนั้น 1) คณาจารย์ในสถาบันการศึกษา สามารถนำรูปแบบการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP ไปใช้สอนนักศึกษาในรายวิชาอื่นๆ ได้ เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้และทักษะการทำงานเป็นทีมของนักศึกษา 2) คณาจารย์ควรนำวิธีการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP ไปใช้สอนกับร่วมกับวิธีการสอน อื่น ๆ เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้และทักษะการทำงานเป็นทีมของนักศึกษาให้มากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุนสนับสนุนจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีราช ปิงปประมาณ 2562 และขอขอบคุณเจ้าของงานวิจัย เอกสาร ตำรา และแหล่งสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้กล่าวไว้ในเอกสารอ้างอิงทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

- กมลรัตน์ เทอร์เนอร์ และคณะ. (2558). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 นักศึกษาพยาบาลในวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 25(2), 178-193.
- ขจรพงษ์ พุ่มมรไกรภพ และคณะ. (2563). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยกระบวนการสอนแบบ MIAP ร่วมกับบทเรียนผ่านเครือข่ายเรื่อง การออกแบบเงื่อนไข ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 19(2), 110-117.
- ชวลิต ศุภศักดิ์ธำรง. (2561). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการใช้เหตุผลในการเรียนวิชาสัมมนาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของนักศึกษาสาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยใช้วิธีการสอนแบบ MIAP. Veridian E Journal, 11(3), 506-518.

- ณัฐพล ธนเชวงสกุล และณมน จีรังสุวรรณ. (2561). การออกแบบรูปแบบการเรียนการสอน ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP บนเทคโนโลยีการประมวลผลแบบคลาวด์ของ นักศึกษาระดับปริญญาตรีเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสาร ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 20(4), 58-69.
- ทักษพร เชื้อสา. (2559). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการให้เหตุผลวิชา หลักการตลาดของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ที่ใช้การสอนแบบ MIAP และการสอนตามกระบวนการคิด ฮิวริสติกส์. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหา บัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- นงนุช เสือพุมิ และจรัสศรี เพ็ชรคง. (2559). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการ ทำงานเป็นทีมของนักศึกษาพยาบาล โดยการจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์ใน วิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 1. ใน รายงานการวิจัย. วิทยาลัยพยาบาลบรม ราชชนนี จักรีรัช.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ สุวีริยาสาส์น.
- รัชพล กลัดชื่น และกฤษ สินธนะกุล. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ แบบผสมผสานตามแผนการสอนฐานสมรรถนะด้วยกระบวนการ MIAP รายวิชาการ สื่อสารข้อมูลและเครือข่าย. วารสารวิจัยและนวัตกรรม สถาบันการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2(2), 117-127.
- วิจารณ์ พาณิชย์. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ตาตา พับลิเคชั่น จำกัด.
- _____. (2560). ทักษะด้านความร่วมมือการทำงานเป็นทีม. เรียกใช้เมื่อ 2 พฤษภาคม 2564 จาก <http://ascspetcharat.blogspot.com/2017/05/blog-post.html>
- โศตรีย์ แพน้อย และคณะ. (2563). ผลของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักใน รายวิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2 ต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ทักษะการ แก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม และความพึงพอใจของนักศึกษา วิทยาลัยพยาบาลบรม ราชชนนี สุราษฎร์ธานี. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 7(2), 219-231.
- สุชาติ ศิริสุขไพบูลย์. (2554). เทคนิคและวิธีการสอนวิชาชีพ MIAP. (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- อพนันท์ พูลพุทธา. (2562). การเปรียบเทียบทักษะการสร้างเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ ทักษะการทำงานเป็นทีมและผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ วิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา ของนิสิตระหว่างการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกประกอบการจัดการเรียนรู้กับกลุ่มร่วมมือ

แบบ LT กับการสอนแบบกลุ่มปกติ. วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ, 9(2), 107-120.

Howe, N. & Strauss, W. (2000). *Millennial Rising: The Next Great Generation*. New
York: Random House.

ปัจจัยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการจัดการตนเอง
ในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวานชนิดที่ 2
เขตสุขภาพที่ 4 กระทรวงสาธารณสุข*

A CAUSAL RELATIONSHIP FACTORS INFLUENCING TO
SELF - MANAGEMENT IN PREVENTING COMPLICATION OF TYPE 2
DIABETES ELDERLY IN THE HEALTH REGION 4 MINISTRY OF
PUBLIC HEALTH

วิราสิริ วสีวีรสัก

Wirasiri Waseeweerasi

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: wirasiri_wasee@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ความสามารถของตนเอง พฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิต ความรอบรู้สุขภาพ และการจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน ของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวานชนิดที่ 2 2) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน ของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวานชนิดที่ 2 3) เพื่อศึกษาอิทธิพล การรับรู้ความสามารถของตนเอง พฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิต และความรอบรู้สุขภาพ ที่มีต่อการจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน ของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวานชนิดที่ 2 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยสูงอายุ โรคเบาหวานชนิดที่ 2 จำนวน 672 คน โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม 5 ส่วน ค่าความตรงของเนื้อหา 0.90 คุณภาพเครื่องมือส่วนที่ 2 - 5 มีค่าความเที่ยงตรง 0.92, 0.91, 0.97 และ 0.96 ตามลำดับ วิเคราะห์ด้วย คะแนนเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน โมเดลสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า การจัดการตนเอง การรับรู้ความสามารถของตนเอง พฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิต และความรอบรู้สุขภาพ ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.74, 3.79, 3.33 และ 3.86 โดยรวมอยู่ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.70 ปัจจัยเชิงสาเหตุสอดคล้อง และมีอิทธิพลต่อการจัดการตนเอง โดยการรับรู้ความสามารถตนเอง พฤติกรรมการดำเนินตามวิถี

* Received 26 January 2021; Revised 6 August 2021; Accepted 12 August 2021

ชีวิต มีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการตนเอง มีอิทธิพล 0.39 และ 0.57 ความรอบรู้สุขภาพ ส่งผลผ่านพฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิต มีอิทธิพล ทางอ้อมต่อการจัดการตนเอง 0.49 และ มีอิทธิพลรวม 0.39, 0.49 และ 0.57 มีนัยสำคัญที่ 0.01 อธิบายความแปรปรวน ได้ร้อยละ .88 ($R^2 = .88 \%$) ดังนั้น หน่วยงานบริการสาธารณสุขควรให้ความสำคัญในการส่งเสริม ให้ความรู้รอบรู้สุขภาพและพฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิตที่เหมาะสม

คำสำคัญ: การจัดการตนเอง, รับรู้ความสามารถของตนเอง, พฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิต, ความรอบรู้สุขภาพ, ผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study self-efficacy levels, lifestyle behaviors, health literacy, and self-management in the prevention of complications of type 2 diabetes elderly 2) to examine the congruence of the causal factor model influencing self - management in the prevention of complications of type 2 diabetes elderly 3) to investigate the influence of self-efficacy, lifestyle behaviors, and health literacy towards self-management in the prevention of complications. The multi-stage random sampling technique was used to recruit 672 elderly patients with type 2 diabetes. The research instrument was questionnaires covering 5 parts, the Index of consistency (IOC) of 0.90, and the quality of the instruments of parts 2 - 5 having a fidelity value of 0.92, 0.91, 0.97, and 0.96, respectively. Data were analyzed using mean, percentage, standard deviation, Pearson's Product Moment Correlation Coefficient, and the Structural Equation Model (SEM). The results showed that self - management, self-efficacy, lifestyle behaviors, and health literacy were indicated at a moderate level with a mean 3.74, 3.79, 3.33 and 3.86, respectively. The overall was at a moderate level with a mean of 3.70. The causal factors were consistent and had direct influence on self - management through self-efficacy, and lifestyle behaviors had direct influence on self - management with the influence of 0.39 and 0.57. Health literacy affected through lifestyle behavior indirectly on self-management with the influence of 0.49 and with the total influence of 0.39, 0.49 and 0.57 at a statistical significant level of 0.01. The variance was explained at .88 % ($R^2 = .88\%$). Therefore, the public health service agencies should focus on promoting and providing appropriate knowledge on health literacy and lifestyle behaviors.

Keywords: Self - Management, Self - Efficacy, Lifestyle Behaviors, Health Literacy, Diabetes Elderly Patients

บทนำ

การเตรียมความพร้อมและเผชิญความเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่ผู้ป่วยสูงอายุตอนต้นที่ป่วยเป็นโรคเบาหวาน จะต้องปรับตัวเพื่อให้มีสุขภาพที่แข็งแรงและสามารถดูแลสุขภาพตนเองได้เนื่องจากสถานการณ์โรคเบาหวานตามที่องค์การอนามัยโลกระบุว่าจำนวนผู้ป่วยเบาหวานจะเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่าในปี พ.ศ. 2573 และจะมีผู้เสียชีวิตจากภาวะแทรกซ้อนของโรคเบาหวานเป็น 3.2 ล้านคน ในแต่ละปีคิดเป็น 6 คน ในทุก ๆ 1 นาที และพบในผู้ที่มีอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป ซึ่งปัจจุบันประชาชน 1 ใน 2 คน ที่ไม่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคเบาหวาน ปัจจุบันความชุกของโรคเบาหวานทั่วโลกยังคงเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ สหพันธ์โรคเบาหวานนานาชาติ รายงาน และคาดว่าในปี พ.ศ. 2588 จำนวนผู้ป่วยโรคเบาหวานทั่วโลก จะเพิ่มขึ้นเป็น 629 ล้านคน (กรมควบคุมโรค, 2561)

โรคเบาหวานเป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่ยังเป็นปัญหาสาธารณสุขทั่วโลกโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวานมาระยะหนึ่งมักเกิดภาวะแทรกซ้อนหรือโรคเรื้อรังอื่นตามมาที่มีผลกระทบต่อร่างกาย สังคม เศรษฐกิจ และวิถีชีวิต หากควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดไม่ดีจะเกิดภาวะแทรกซ้อน เช่น ภาวะไตวาย ตาบอด เป็นแผลที่เท้าหรือขาจนอาจนำไปสู่การถูกตัดขาหรือ เท้า คุณภาพชีวิตลดลง (กรมควบคุมโรค, 2561) ประเทศไทยมีแนวโน้มกำลังเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2568 โดยจะมีประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปี เพิ่มขึ้นประมาณ 14.4 ล้านคน หรือเพิ่มขึ้นเกินร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมดและจะมีผู้สูงอายุ 1 คนในทุก ๆ 5 คนเป็นโรคเบาหวาน (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2559)

การจัดการตนเองในระยะแรกเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อนของโรคเบาหวานและการมีสุขภาพที่ดี และครอบครัวมีอิทธิพลต่อโรคเบาหวาน การจัดการตนเองของบุคคลและครอบครัว (The Individual and Family Self - Management Theory ของ Ryan P. & Sawin K. J. อธิบายไว้ว่า ครอบครัวและผู้ป่วยเป็นหน่วยเดียวกันมีอิทธิพลในการเกื้อหนุนในการปฏิบัติพฤติกรรมที่ดีต่อสุขภาพของผู้ป่วย (Ryan P. & Sawin K. J., 2009) ซึ่งครอบครัว มีความสำคัญยิ่งต่อพฤติกรรมจัดการตนเองของผู้สูงอายุให้เหมาะสมพฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิตของคนไทยที่มีความอุดมสมบูรณ์กว่าชนชาติอื่นทำให้ผู้ป่วยโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 บางคนไม่ระมัดระวัง และไม่คอยให้ความสำคัญกับการจัดการตนเองทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนหรือโรคแทรกซ้อน เช่น การเลือกรับประทานอาหารก็มีผลกับโรคเบาหวานที่เป็นอยู่ การออกกำลังกายที่ไม่ถูกต้อง การไม่สามารถดูแลสุขภาพขั้นพื้นฐานของตนเองขาดการตัดสินใจเลือกใช้บริการสุขภาพที่เหมาะสมทำให้การจัดการตนเองในผู้ป่วยเบาหวานเกิดปัญหาภาวะแทรกซ้อนขึ้นได้ตลอดเวลาและมีจำนวน

เพิ่มขึ้นทุกปี อันเนื่องมาจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่อสุขภาพ (มยุรี หอมสนิท, 2554)

ปัจจุบันมีเรื่อง ความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) เข้าไปอยู่ในกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนเพื่อการตัดสินใจทางด้านสุขภาพ โดยประชาชน หรือสมาชิกในชุมชนสามารถเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้นิยามที่กองสุศึกษากำหนดไว้ว่า “ความสามารถและทักษะในการเข้าถึงข้อมูล ความรู้ ความเข้าใจ เพื่อวิเคราะห์ ประเมินการปฏิบัติ และจัดการตนเอง รวมทั้งสามารถชี้แนะเรื่องสุขภาพส่วนบุคคล ครอบครัว และชุมชน เพื่อสุขภาพที่ดี” ดังนั้น ประชาชนหรือคนหนึ่งคนต้องมีความเข้าใจเรื่องการเกิดโรคเรื้อรัง และการป้องกันภาวะแทรกซ้อนหรือโรคแทรกซ้อน (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2559) ซึ่งความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการดูแลตนเองทางสุขภาพ ในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนหรือโรคแทรกซ้อน การแก้ปัญหาสุขภาพของบุคคลแต่ละคน แต่ละครอบครัวหรือในชุมชนได้นั้นต้องมีการพัฒนาควบคู่กันไปทุกมิติในสาเหตุ โดยเฉพาะการรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนเมื่อผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวานชนิดที่ 2 มีการรับรู้ความสามารถของตนเอง ก็จะสามารถจัดการดูแลสุขภาพตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพถึงเป็นโรคเบาหวาน ก็สามารถมีความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันอย่างมีความสุขเหมือนบุคคลทั่วไปโดยปราศจากภาวะแทรกซ้อนหรือโรคแทรกจากโรคเบาหวาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาระดับการรับรู้ความสามารถของตนเอง พฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิต ความรอบรู้สุขภาพ และการจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน ของผู้ป่วยสูงอายุที่เป็นโรคเบาหวานชนิดที่ 2
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน ของผู้ป่วยสูงอายุ ที่เป็นโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2
3. เพื่อศึกษาอิทธิพล การรับรู้ความสามารถของตนเอง พฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิต และ ความรอบรู้สุขภาพ ที่มีต่อการจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน ของผู้ป่วยสูงอายุที่เป็นโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ แบบการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Study) เก็บข้อมูลของตัวแปรที่ศึกษาพร้อมกันทุกตัวในรูปแบบของภาคตัดขวาง (Cross - Sectional Study) ประชากรที่ศึกษาคือผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น ที่มีชื่อในฐานข้อมูลผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สังกัดเขตสุขภาพที่ 4 กระทรวงสาธารณสุข มาแล้วอย่างน้อย 6 เดือน เขตสุขภาพที่ 4 ซึ่งมีทั้งหมด 8 จังหวัด ใช้วิธีการสุ่มแบบ

แบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) แบบเป็นสัดส่วนกัน (Proportional to Size) สุ่มผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น จาก 8 จังหวัด วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับสลากรายชื่อจังหวัดในเขตสุขภาพที่ 4 มา 4 จังหวัด มีประชากรที่ป่วยเป็นโรคเบาหวานชนิดที่ 2 จำนวน 118,504 คน ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 44,891 คน จังหวัดลพบุรี จำนวน 38,811 คน จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 15,231 คน และจังหวัดอ่างทอง จำนวน 19,589 คนและสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลากจาก 4 จังหวัด เป็นจังหวัดละ 1 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเสนา จำนวน 225 คนอำเภอบ้านหมี่ จำนวน 220 คน อำเภออินทร์บุรี จำนวน 86 คน อำเภอเมืองอ่างทองจำนวน 111 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่างกำหนดตามหลักการและเหตุผลของการใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ในการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนในผู้ป่วยสูงอายุตอนต้นจึงเลือกใช้ 24 เท่าของตัวแปรสังเกต (Hair, J. F., et al., 2010) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 672 คน

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นด้วยตนเองโดยการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง มีทั้งหมด 5 ส่วน ส่วนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล คำถามเป็นแบบเปิดและปิดผสมกัน มีจำนวน 8 ข้อ ส่วนที่ 2 การรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน จำนวน 20 ข้อ ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิตในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน จำนวน 22 ข้อ ส่วนที่ 4 ความรอบรู้สุขภาพในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน จำนวน 30 ข้อ ส่วนที่ 5 การจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน จำนวน 30 ข้อ คำถามเป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง มีข้อคำถามทั้งเชิงบวกและเชิงลบ คุณภาพเครื่องมือ ค่าความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) 0.90 หลังปรับแก้ตามข้อเสนอของผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 การรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน 0.92 ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิตในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน 0.91 ส่วนที่ 4 ความรอบรู้สุขภาพในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน 0.97 และส่วนที่ 5 การจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน 0.96 การแจกแจงความถี่ของคะแนนรวมและแบ่งคะแนนรวมเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย แบบอิงเกณฑ์ตาม Bloom B. S. มาก = มีคะแนนตั้งแต่ร้อยละ 80.0 ขึ้นไป ปานกลาง = มีคะแนนระหว่างร้อยละ 60.0 - 79.9 น้อย = มีคะแนนต่ำกว่าร้อยละ 60.0 (Bloom, B. S., 1986)

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการให้ผู้ช่วยเก็บแบบสอบถาม เก็บตามบ้านพักและจุดที่นัดพบผู้ป่วยเช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ศูนย์สุขภาพตำบล ที่ผู้ป่วยใช้บริการ เมื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลรายละเอียดแล้วได้รับคำแนะนำจากประธานผู้ทรงคุณวุฒิให้รวมระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง และ เห็นด้วย เป็น เห็นด้วย ไม่แน่ใจ เป็นไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เป็น ไม่เห็นด้วย

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ร้อยละคะแนนเฉลี่ย
ฐานนิยม มัธยฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พิสัย ความเบ้ สัมประสิทธิ์
สหสัมพันธ์เพียร์สัน และวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path Analysis) ด้วยใช้โปรแกรม
คอมพิวเตอร์

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ผ่านการอนุมัติคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน เลขที่ WTU 2563
- 0036 เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2563 และได้ผ่านการอนุมัติคณะกรรมการวิจัยในคนของ
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ลพบุรี สำนักงาน
สาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี และ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด อ่างทอง

ผลการวิจัย

1. ลักษณะส่วนบุคคล ผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น ส่วนมากเป็นเพศหญิง ร้อยละ 69.6 มีอายุ
ระหว่าง 60 - 64 ปี ร้อยละ 67.4 ต่ำสุด 60 ปี สูงสุด 74 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 66.84 ± 10.5 ส่วน
ใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 72.6 รองลงมาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 13.5
มีอาชีพ เป็นแม่บ้าน ร้อยละ 35.9 รองลงมา มีอาชีพรับจ้างทั่วไป เป็นร้อยละ 18.0 มีรายได้ต่อ
เดือนของครอบครัว ส่วนใหญ่ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 46.9 รองลงมา รายได้ 5,001
- 15,000 บาท ร้อยละ 35.1 และป่วยด้วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 อยู่ระหว่าง 1 - 10 ปี ร้อยละ
67.4 รองลง 11 - 20 ปี ร้อยละ 24.4 สมาชิกในครอบครัวมีประวัติการป่วยด้วยโรคทาง
พันธุกรรม ร้อยละ 58.0 รองลงมา ไม่มีประวัติการป่วยด้วยโรคทางพันธุกรรม ร้อยละ 42.0
มีการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ ร้อยละ 58.5 ส่วนที่ควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดไม่ได้มี
ร้อยละ 41.5 และส่วนมากมีดัชนีมวลกายระหว่าง 25 - 29.90 อ้วน /คือเป็นโรคอ้วนระดับ 2
ร้อยละ 36.6 ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวน (ร้อยละ) ของผู้ป่วยสูงอายุตอนต้นจำแนกตามข้อมูลลักษณะ
ส่วนบุคคล (n = 672)

ลักษณะข้อมูล	จำนวน	(ร้อยละ)
เพศ		
หญิง	468	(69.6)
ชาย	204	(30.4)
อายุ (ปี)		
60 - 64	453	(67.4)
65 - 69	164	(24.4)
70 - 74	55	(8.2)
การศึกษา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	48	(7.1)

ลักษณะข้อมูล	จำนวน	(ร้อยละ)
ประถมศึกษา	488	(72.6)
มัธยมศึกษา หรือเทียบเท่า	91	(13.5)
ปริญญาตรี	29	(4.3)
อนุปริญญา ปวส หรือเทียบเท่า	15	(2.2)
สูงกว่าปริญญาตรี	1	(0.1)
อาชีพ		
แม่บ้าน	241	(35.9)
รับจ้างทั่วไป	121	(18.0)
อื่น ๆ เช่น ข้าราชการบำนาญ ไม่ทำงาน	121	(18.0)
เกษตรกร	94	(14.0)
ค้าขาย	79	(11.8)
ข้าราชการ/ลูกจ้างของรัฐ	15	(2.2)
พนักงานเอกชน	1	(0.1)
รายได้ต่อเดือนของครอบครัว (บาท)		
ต่ำกว่า 5,000	315	(46.9)
5,001 - 15,000	236	(35.1)
15,001 - 25,000	70	(10.4)
มากกว่า 25,000	51	(7.6)
รายได้ต่ำสุด 600 สูงสุด 150,000 เฉลี่ย 9760.6 S.D. 12,118		
ระยะเวลาที่ป่วยเป็นโรคเบาหวาน (ปี)		
1 - 10	453	(67.4)
11 - 20	164	(24.4)
มากกว่า 20	55	(8.2)
ระยะเวลาที่ป่วย ต่ำสุด 1 สูงสุด 40 เฉลี่ย 10.03, S.D. 7.4		
ประวัติการป่วยของสมาชิกในครอบครัวด้วยโรคทางพันธุกรรม		
ไม่มี	390	(58.0)
มี	282	(42.0)
การควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด		
ควบคุมได้	393	(58.5)
ควบคุมไม่ได้	279	(41.5)
ดัชนีมวลกาย		
ปกติ (สุขภาพดี) ระหว่าง 18.50 - 22.90	166	(24.7)
ท้วม / โรคอ้วนระดับ 1 ระหว่าง 23 - 24.90	128	(19.0)
อ้วน / โรคอ้วนระดับ 2 ระหว่าง 25 - 29.90	246	(36.6)

ลักษณะข้อมูล	จำนวน	(ร้อยละ)
อ้วนมาก / โรคอ้วนระดับ 3 มากกว่า 30	112	(16.7)
น้ำหนักน้อย / ผอม น้อยกว่า 18.50	20	(3.0)

2. ผลการวิจัย ระดับปัจจัย พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเอง โดยรวมและทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.79 หรือ ร้อยละคะแนนเฉลี่ย 75.8 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยรวมที่ 0.60 พฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิต โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.33 และ ร้อยละคะแนนเฉลี่ย 67.0 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยรวมที่ 0.52 โดยมีองค์ประกอบ ได้แก่ การรับประทานอาหาร การจัดการความเครียด การนอนหลับ และการออกกำลังกาย อยู่ในระดับปานกลาง แต่ การเข้าสังคมเพื่อน อยู่ในระดับน้อย ความรอบรู้สุขภาพ โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.86 หรือ ร้อยละคะแนนเฉลี่ย 72.2 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยรวมที่ 0.49 โดยมีองค์ประกอบ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ การตัดสินใจ การจัดการตนเอง การสื่อสารข้อมูล การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ และการรู้เท่าทันสื่อ อยู่ในระดับปานกลาง เช่นกัน และ การจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.74 หรือ ร้อยละคะแนนเฉลี่ย 75.0 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยรวมที่ 0.55 โดยมีองค์ประกอบ อยู่ในระดับปานกลาง ดังตารางที่ 2

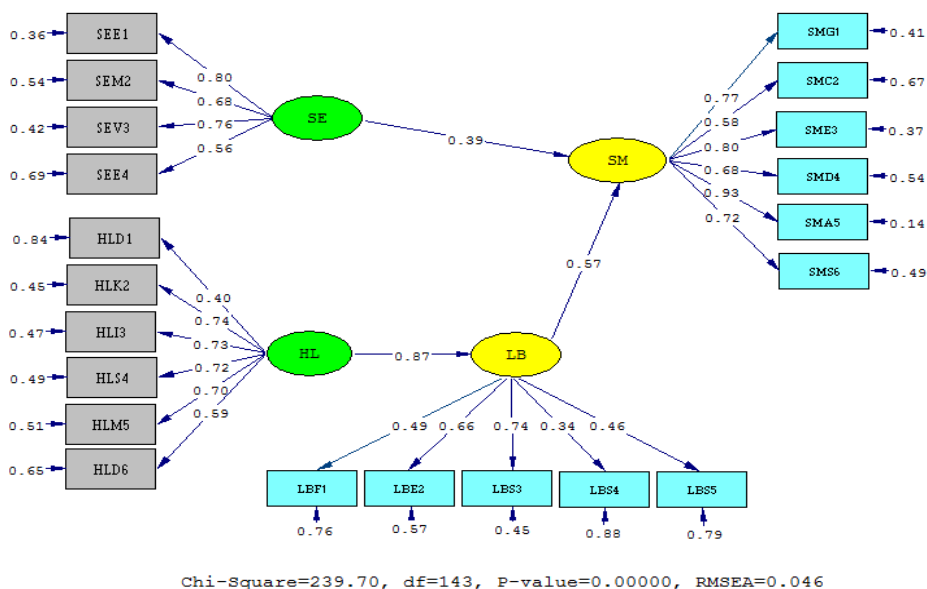
ตารางที่ 2 จำนวน (ร้อยละ) จำแนกตามปัจจัยเชิงสาเหตุและระดับการจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น

สาเหตุของการจัดการตนเองใน การป้องกัน ภาวะแทรกซ้อน	สาเหตุและระดับการจัดการตนเองในการป้องกัน						ระดับเฉลี่ยและ S.D.		
	ภาวะแทรกซ้อน						$\bar{X}$	$\% \bar{X}$	S.D.
	มาก	ร้อยละ	ปานกลาง	ร้อยละ	น้อย	ร้อยละ			
ความรอบรู้สุขภาพ	283	42.1	369	55.0	20	3.0	3.86	77.2	0.49
การรับรู้ความสามารถของตนเอง	275	41.0	333	49.5	64	9.5	3.79	76.0	0.60
การจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน	220	33.0	395	59.0	57	8.5	3.74	54.0	0.55
พฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิต	89	13.2	409	61.0	174	26.0	3.33	66.6	0.52
รวม	190	28.3	430	64.0	52	7.4	3.70	74.0	0.48

3. ดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น เขตสุขภาพที่ 4 กระทรวงสาธารณสุข (หลังปรับโมเดล) พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากสถิติที่ใช้ตรวจสอบ ความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ ค่าไคสแควร์ Chi - Square (χ^2) = 203.42 ค่าองศาอิสระ (df) = 102 ค่าความน่าจะเป็น (p - value)

= 0.00 มีค่ามากกว่า 0.05 ค่าไคสแควร์ สัมพันธ์ (χ^2/df) = 1.99 มีค่าน้อยกว่า 2 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) = 0.99 มีค่าเท่ากับ 0.95 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) = 0.95 มีค่ามากกว่า 0.95 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) = 0.97 มีค่าเท่ากับ 0.95 ค่าดัชนี ความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) = 0.04 มีค่าเท่ากับ 0.05 ค่าดัชนี รากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือมาตรฐาน (SRMR) = 0.04 มีค่ามากกว่า 0.05 และค่า Largest Standardized Residual มีค่าเท่ากับ 0.05 มีค่าน้อยกว่า 2.00 ดังนั้น ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น ค่าความเที่ยงของตัวแปรสังเกต พบว่า การจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก พฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิต และการรับรู้ความสามารถของตนเอง เท่ากับ .57 และ.39 ตามลำดับและได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความรู้สุขภาพในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน ผ่านพฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิต เท่ากับ 0.49 โดยอิทธิพลทุกเส้นมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการรับรู้ความสามารถของตนเอง ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน และพฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิต อธิบายความแปรปรวนของการจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้สูงอายุตอนต้น ได้ร้อยละ 88 ($R^2 = 88$) จะเห็นได้ว่าค่าสถิติที่สำคัญทุกดัชนีผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ สรุปได้ว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุของการจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยสูงอายุ

4. การตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าไคสแควร์ (Chi - Square (χ^2) = 239.70 ค่าองศาอิสระ (df) = 143 ค่าความน่าจะเป็น (p - value) = 0.00 ค่าไคสแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) = 1.68 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) = 1.00 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) = 0.98 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) = 0.95 ค่าดัชนีความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) = 0.04 ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือมาตรฐาน (SRMR) = 0.03 แสดงว่าตัวแบบสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ขนาดอิทธิพลของเส้นทางปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น

	(LB) พฤติกรรมการดำเนินวิถีชีวิต			(SM) การจัดการตนเองในการป้องกัน		
ตัวแปร	อิทธิพล	อิทธิพล	อิทธิพล	อิทธิพล	อิทธิพล	อิทธิพลรวม
การรับรู้ ความสามารถ ตนเอง (SE)				.39**	-	.39**
ความรอบรู้ สุขภาพ (HL)	.87**	-	.87**	-	.49**	.49**
พฤติกรรม การดำเนินวิถีชีวิต (LB)		-		.57**	-	.57**
	R ²	.76		.88		
Chi - Square (χ^2) = 239.70 df = 143 p - value = 0.00 χ^2 /df = 1.67 CFI = 1.00						
GFI = 0.98 AGFI = 0.95 RMSEA = 0.04 SRMR = 0.0						

อภิปรายผล

1. การรับรู้ความสามารถของตนเอง ผลการวิจัย พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองของผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น อยู่ในระดับปานกลาง และมีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น อธิบายได้ว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองของผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น เกิดจากการที่ผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น ได้รับการส่งเสริมกำลังใจจากทุกคนในครอบครัวและบุคคลใกล้ชิดเสมอทำให้สามารถจัดการตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ในระดับมาก และบุคคลในครอบครัวยังมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น เกิดความเชื่อมั่นในตนเองว่าจะสามารถปฏิบัติพฤติกรรมนั้น ๆ ได้สำเร็จรวมถึง

การประทับประคองและสร้างความมั่นใจให้บุคคลปฏิบัติพฤติกรรมการจัดการตนเองอย่างต่อเนื่องและผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น มีทัศนคติที่ดีต่อการกระตุ้นเตือนของบุคคลใกล้ชิดและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนทำให้ผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น ทราบว่าพฤติกรรมที่ตนปฏิบัตินั้นสามารถกำกับการจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนได้ตามที่หวังไว้ก็จะปฏิบัติพฤติกรรมนั้น ๆ ต่อไป เป็นไปตามทฤษฎีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพแบบผสมผสานของ Ryan P. & Sawin K. J. ที่กล่าวว่า บุคคลมีการรับรู้สมรรถนะของตนเองที่ดีจะสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพให้ประสบความสำเร็จทั้งในสถานการณ์ปกติและสถานการณ์ที่ตึงเครียด (Ryan P. & Sawin K. J., 2009) สอดคล้องกับการศึกษาของ กมลพร สิริคุตจตุพร และคณะ ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการจัดการตนเองของผู้สูงอายุโรคเบาหวานชนิดที่ 2 พบว่า การรับรู้สมรรถนะของตนเองสามารถทำนายพฤติกรรมการจัดการตนเองได้สูงสุด ($B = .597, p < .01$) (กมลพร สิริคุตจตุพร และคณะ, 2560)

2. พฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิต ได้แก่ การรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การจัดการความเครียด การนอนหลับ การเข้าสังคมเพื่อน อยู่ในระดับปานกลาง มีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น อธิบายได้ว่า พฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิตของผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น มีการรับประทานอาหารและการกำจัดความเครียด ได้อย่างเหมาะสมโดยผู้ป่วยสูงอายุตอนต้นไปเที่ยวต่างจังหวัดกับเพื่อนเบาหวานได้เรียนรู้การแก้อาการหน้ามืดจากน้ำตาลลด ทั้งนี้มีการออกกำลังกายประจำ แต่ทางการเข้าสังคมเพื่อนน้อยอาจเป็นเพราะอายุมาก โดยการรับประทานอาหารจะปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์และเจ้าหน้าที่และมีการนอนที่ไม่เป็นไปตามคำแนะนำในพฤติกรรม การดำเนินตามวิถีชีวิตของผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ghose Bishwajit, et al. ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมดำเนินชีวิต สุขภาพส่วนบุคคล และคุณภาพชีวิตของผู้ชายชาวจีนที่ป่วยเป็นโรคเบาหวาน พบว่า พฤติกรรมดำเนินชีวิตเพื่อสุขภาพมีความสัมพันธ์กับสุขภาพส่วนบุคคลของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โดยพฤติกรรมดำเนินชีวิตประจำวันส่งผลต่อสุขภาพส่วนบุคคลของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน (Bishwajit, G. et al., 2016)

3. ความรอบรู้สุขภาพในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ ความรู้ความเข้าใจด้านสุขภาพ การสื่อสารข้อมูล การจัดการตนเอง การรู้เท่าทันสื่อและการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิต และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น อธิบายได้ว่า ผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น มีความรอบรู้สุขภาพในระดับปานกลาง และสามารถนำความรู้ความเข้าใจนำไปใช้ปฏิบัติตนจนเป็นพฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิตประจำวัน โดยผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น ไปรับการตรวจตามแพทย์นัดทุกครั้ง ซึ่งอยู่ในระดับมาก การตัดสินใจที่จะรับการรักษาตามแพทย์แผนปัจจุบันมากกว่าแพทย์พื้นบ้าน อยู่ในระดับมาก และมีการ

ระมัดระวังตนเองไม่ให้เกิดผลที่เฝ้าหลังได้ความรู้ตามคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อยู่ในระดับมาก แสดงว่าการที่บุคคลจะเกิดการจัดการตนเองได้ต้องเกิดความรู้สุขภาพและ เกิดพฤติกรรมปฏิบัติที่มีการกระทำเป็นประจำจนเป็นวิถีชีวิต ก็จะสามารถส่งผลไปสู่การ จัดการตนเองผู้ป่วยสูงอายุตอนต้นได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับการศึกษาของ ลัดดา สะลีมา และอรสา พันธภักดี ที่พบว่าการสื่อสารระหว่างผู้ป่วยกับเจ้าหน้าที่ทีมสุขภาพสามารถทำนาย พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยได้และเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลด้านบวกทั้งทางตรงและ ทางอ้อมส่งผลต่อการจัดการตนเองโรคเบาหวานที่มีความสำคัญที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการ ได้รับกำลังใจ การเอาใจใส่และการกระตุ้นเตือนจากแพทย์ พยาบาลจึงทำให้ผู้ป่วยปฏิบัติตน เพื่อควบคุมโรคเบาหวานได้ดีขึ้น (ลัดดา สะลีมา และอรสา พันธภักดี, 2559)

4. การจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่าง ตัวแปรสังเกตได้ มีอิทธิพลต่อการจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยสูงอายุ ตอนต้น โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุดได้แก่ ตัวแปรการลงมือปฏิบัติ กับตัวแปร การประมวลและการประเมิน อธิบายได้ว่า การลงมือปฏิบัติ จากการได้รับคำแนะนำจาก บุคลากรด้านสาธารณสุขร่วมด้วยและผู้ป่วยสูงอายุตอนต้นใช้ความรู้สุขภาพ เช่น การ เข้าถึงข้อมูล ความรู้ความเข้าใจ การตัดสินใจ การจัดการตนเอง ทำให้ลงมือปฏิบัติ จนเป็น พฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิต ประจำวันส่งผลต่อการจัดการตนเองในการป้องกัน ภาวะแทรกซ้อน สอดคล้องกับการศึกษาของ ลัดดา สะลีมา และอรสา พันธภักดี ที่พบว่า การ สื่อสารระหว่างผู้ป่วยกับเจ้าหน้าที่ทีมสุขภาพสามารถทำนายพฤติกรรมการดูแลตนเองของ ผู้ป่วยได้และเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลด้านบวกทั้งทางตรงและทางอ้อมส่งผลต่อการจัดการตนเอง โรคเบาหวาน (ลัดดา สะลีมา และอรสา พันธภักดี, 2559)

5. ความรอบรู้สุขภาพในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น อยู่ใน ระดับปานกลาง มีอิทธิพลทางตรงและมีอิทธิพลโดยรวมต่อพฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิต 0.87 อธิบายได้ว่า เมื่อผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น มีความรอบรู้สุขภาพในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน โดยสามารถจัดการตนเองได้ เช่น หน้ามีดเวียนศีรษะรีบไปพบแพทย์ และการเข้าถึงข้อมูล สามารถบอกอาการเปลี่ยนแปลงให้แพทย์ฟังทุกครั้งไปพบ มีการตัดสินใจ โดยการให้แพทย์ แผนปัจจุบันเป็นผู้รักษา และมีความรู้ความเข้าใจ เวลาเป็นผลที่เฝ้าหายยาก ถึงร้อยละ 80 มีการรู้เท่าทันสื่อการได้ความรู้ตามคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ก็จะมีพฤติกรรมส่งผล ต่ออิทธิพลของพฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิตประจำวัน ซึ่งมีผลทำให้ ความรอบรู้สุขภาพใน การป้องกันภาวะแทรกซ้อน มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการจัดการตนเองในการป้องกัน ภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น .49 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติพศ วงศ์นิศานากุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความฉลาดทางสุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวานที่เข้ารับบริการ ณ ศูนย์เวช ปฏิบัติครอบครัว โรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา พบว่า ความฉลาดทางสุขภาพระดับรู้แจ้งมีผล ต่อพฤติกรรมสุขภาพ และพฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิต มีอิทธิพลทางตรงและมีอิทธิพล

โดยรวม ต่อการจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น 0.57 แสดงว่า ผู้ป่วยสูงอายุตอนต้นมีพฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิต สามารถนำความรู้สุขภาพในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน มาใช้กับพฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิตประจำวันได้ เช่น การนอนหลับตามแพทย์แนะนำเพื่อป้องกันอาการเวียนศีรษะ การจัดการความเครียดโดยการหากิจกรรมคลายเครียด การรับประทานอาหารที่ไม่ส่งผลต่อการป่วยเป็นโรคเบาหวาน การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับอายุและร่างกายเป็นประจำ จนทำให้ ส่งผลต่อการจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น (กิตติพิศ วงศ์นิศานากุล, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ghose Bishwajit, et al. ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการดำเนินชีวิต สุขภาพส่วนบุคคล และคุณภาพชีวิตของผู้ชายชาวจีนที่ป่วยเป็นโรคเบาหวาน และการรับรู้ความสามารถของตนเอง มีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.39 แสดงว่า ผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น เมื่อเกิดความรู้สุขภาพและมีความรู้ความเข้าใจและนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันจนเป็นพฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่องทำให้ผู้ป่วยสูงอายุตอนต้นมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองที่จะปฏิบัติพฤติกรรมที่พึงประสงค์กับการจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น ซึ่งอธิบายความแปรปรวนของปัจจัยการจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้สูงอายุตอนต้น (Bishwajit, G. et al., 2016)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ห่อองค์ประกอบเชิงยืนยัน มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปรสังเกตได้ มีอิทธิพลต่อการจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยการรับรู้ความสามารถของตนเอง พฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิต ที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น และความรู้สุขภาพ มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิต และส่งผ่านอิทธิพลทางอ้อมต่อการจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยสูงอายุตอนต้นแสดงว่า ผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น เมื่อเกิดความรู้สุขภาพ เช่น การเข้าถึงข้อมูลทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันภาวะแทรกซ้อน มีการตัดสินใจในการจัดการตนเอง และสามารถนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันจนเป็นพฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่องทำให้ผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น มีการรับรู้ความสามารถตนเอง ในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน จึงมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองที่จะปฏิบัติพฤติกรรมที่พึงประสงค์กับการจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น ดังนั้นผลการวิจัยครั้งนี้เสนอแนะ 1) หน่วยงานบริการสาธารณสุขที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับ ความรู้สุขภาพ และพฤติกรรมการดำเนินตามวิถีชีวิตกับผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น โดยจัดทำคู่มือการบันทึกการเจ็บป่วย

และอาการหรือสิ่งผิดปกติแบบง่าย ๆ และสะดวกในการบันทึกได้ด้วยตนเองเนื่องจากผู้ป่วยสูงอายุตอนต้น มีการศึกษาน้อยและเป็นผู้สูงอายุ 2) การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเกี่ยวกับการวิจัยเชิงทดลองโปรแกรมการจัดการตนเองของผู้ป่วยสูงอายุตอนต้นโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เรียบเรียงจากงานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการจัดการตนเองในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้สูงอายุโรคเบาหวานชนิดที่ 2 เขตสุขภาพที่ 4 กระทรวงสาธารณสุขขอพระคุณ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ลพบุรี สิงห์บุรี อ่างทอง และคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน ทั้ง 4 จังหวัด และ ผู้ป่วยสูงอายุตอนต้นโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ในการสนับสนุนข้อมูลและการอำนวยความสะดวกต่อการลงพื้นที่วิจัย และขอขอบพระคุณ วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ วัดวังตะวันตก จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ให้โอกาสในการเผยแพร่ผลงานวิจัยครั้งนี้เพื่อประโยชน์ทางวิชาการสืบไป

เอกสารอ้างอิง

- กมลพร สิริคุตจตุพร และคณะ. (2560). ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการจัดการตนเองของผู้สูงอายุโรคเบาหวานชนิดที่ 2. วารสารสภาการพยาบาล, 32(1), 81-93.
- กรมควบคุมโรค. (2561). ประเด็นสารณรงควัณเบาหวานโลกปี 2561. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2561 จาก http://www.thaincd.com/document/docs_upload/WorldDiabetesday61.pdf
- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2559). การเสริมสร้างและประเมินความรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัทนิวธรรมดาการพิมพ์ (ประเทศไทย) จำกัด.
- กิตติพิศ วงศ์นิศานาถกุล. (2561). ความฉลาดสุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวานที่เข้ารับบริการ ณ ศูนย์เวชปฏิบัติ โรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา. วารสารสมาคมเวชศาสตร์ป้องกันแห่งประเทศไทย, 8(1), 49-61.
- มยุรี หอมสนิท. (2554). โรคเบาหวานในผู้สูงอายุและการป้องกัน. ใน ประเสริฐ อัสสันตชัย (บรรณาธิการ). ปัญหาสุขภาพที่พบบ่อยในผู้สูงอายุและการป้องกัน. (พิมพ์ครั้งที่ 2) (หน้า 195 - 220). กรุงเทพมหานคร: บริษัทยูเนี่ยน ครีเอชั่น จำกัด.
- ลัดดา สะลิมา และอรสา พันธุ์ภักดี. (2559). อิทธิพลของปัจจัยพื้นฐานและความสามารถในการดูแลตนเองในคนไทยที่เป็นความดันโลหิตสูง. Pacific Rim International Journal of Nursing Research, 20(1), 5-17.

- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2559). แนวทางเวชปฏิบัติสำหรับโรคเบาหวาน พ.ศ. 2559. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธนาเพลส จำกัด.
- Bishwajit, G. et al. (2016). Lifestyle Behavior, Subjective Health and Quality of Life Among Chinese Men Living with Type 2 Diabetes. *American Journal of Men's Health* 2017, 11(2), 357-364.
- Bloom, B. S. (1986). "Learning for mastery" Evaluation comment Center for the study of instruction programe. Retrieved July 10, 2018, from <https://programs.honolulu.hawaii.edu/intranet/sites/programs.honolulu.hawaii.edu/intranet/files/upstf-student-success-bloom-1968.pdf>
- Hair, J. F., et al. (2010). *Multivariate data analysis* Pearson Prentice Hall Upper Saddle River. New Jersey: US.
- Ryan P. & Sawin K. J. (2009). The individual and family self - management theory: Background and perspectives on context process and outcomes. *Nursing outlook*, 57(4), 217-256.

แนวคิดการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่
เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่สูง
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา*

CONCEPTUAL FRAMEWORK OF SPATIAL THINKING LEARNING
MANAGEMENT IN GEOGRAPHY STRAND TO PROMOTE AWARENESS
OF HIGHLANDS ENVIRONMENTAL CONSERVATION
OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS

วิจิตรา กาวิชัย

Vijitha Kawichai

ชรินทร์ มั่งคั่ง

Charin Mangkhang

จารุณี ทิพยมณฑล

Jarunee Dibyamandala

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiang Mai University, Thailand

E-mail: vijitrakawichai@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากรอบแนวคิดการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่ เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา 2) เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยปรับใช้กรอบแนวคิดของบรูเนอร์ 6 ขั้นตอนและแนวคิดเอตมาเซ (EDMACE) ของชรินทร์ มั่งคั่ง ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ 5.2 3) เพื่อศึกษาจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเชิงพื้นที่ของนักเรียนโรงเรียนบ้านแม่ลานหลวง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 จำนวน 42 คน ได้จากการเจาะจงนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์เนื้อหาและแบบประเมินจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนบ้านแม่ลานหลวง ปีการศึกษา 2562 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และ

* Received 26 January 2021; Revised 18 August 2021; Accepted 23 August 2021

ค่าดัชนีความสอดคล้องผลการวิจัยพบว่า 1) กรอบแนวคิดและการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่ที่มีความสอดคล้องและสามารถส่งเสริมจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่สูงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาได้ 2) หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 มีค่าความถี่และค่าความสอดคล้องสูงสุด สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของบรูเนอร์ 6 ขั้นตอนและ แนวคิดเอ็ดมาเซ (EDMACE) ของชรินทร์ มั่งคั่ง และ 3) นักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดังนั้น การจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่สูงจึงมีความสำคัญ สามารถเกิดการดำรงอยู่และใช้ทรัพยากรที่มีคุณค่าในท้องถิ่น

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้, สาระภูมิศาสตร์, การคิดเชิงพื้นที่, การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

Abstract

The objective of this research article were to: 1) Study the concept of geography learning management, spatial thinking model to promote awareness of the environmental conservation of elementary school students. 2) Develop a spatial thinking geography learning management plan to promote environmental conservation awareness by applying Bruner's 6-step conceptual framework and Charin Mungkung's EDMACE concept by the learning standard 5.2. 3) Study the awareness of spatial environmental conservation of students at Ban Mae Lan Luang School, Chiang Mai. This research was the qualitative research. Samples used in the research 42 students in grades 4 - 6 were obtained by specific students studying social studies, religion, and culture in semester 2, the academic year 2019. The research instruments were content analysis and environmental conservation consciousness assessment of primary school students. Ban Mae Lan Luang School, the Academic year 2019. Data were analyzed using frequency, percentage, and conformance index values. The results of the research were as follows: 1) the conceptual framework and management of geography, spatial thinking, were consistent and able to promote awareness of environmental conservation in the upper area of primary school students. 2) Unit 1 has the highest frequency and consistency. Consistent with Bruner's 6-Step Concept and Charin Mungkung's EDMACE Concept. 3) Students lack knowledge and experience with environmental conservation. Therefore, the management of knowledge of geography as spatial

thinking and the conservation of the environment in the highland is important. Able to generate, exist and use Valuable local resources.

Keywords: Learning Management, Geography, Spatial Thinking, Environmental Conservation

บทนำ

การเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามมาตรฐาน การเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 คือ เข้าใจภูมิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วิถีการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การรู้เรื่องภูมิศาสตร์เป็นลักษณะที่แสดงความสามารถในการใช้ความเข้าใจเชิงภูมิศาสตร์ และการให้เหตุผลทาง ภูมิศาสตร์ เพื่อการตัดสินใจเชิงภูมิศาสตร์อย่างเป็นระบบในการแก้ไขปัญหาและวางแผนในอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ซึ่ง การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้คุณลักษณะสำคัญ ช่วยให้ผู้เรียนทราบถึงสิ่งที่ตนต้องรู้และปฏิบัติได้ (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2561) การจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่เป็นวิธีการที่จะวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีความเฉพาะเจาะจง (เชษฐภูมิ วรรณไพศาล, 2560) สามารถสะท้อนค่าความเป็นจริงและมีทักษะที่สามารถนำไปใช้ในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบการคิดเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่สูงเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่ช่วยพัฒนานักเรียนให้เข้าใจระบบธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากภูมิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การสร้างกลยุทธ์ที่ลดต้นทุนสิ่งแวดล้อมและพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นให้ยั่งยืนได้ ดังนั้น ครูภูมิศาสตร์จึงต้องเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสร้างความรู้ภูมิศาสตร์ด้วยตนเองเพื่อการวิเคราะห์และสร้างเจตคติที่ดีทางภูมิศาสตร์โดยยึดทักษะทางภูมิศาสตร์ สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในท้องถิ่น

การคิดเชิงพื้นที่ เป็นหนึ่งในทักษะของการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ (กนก จันทรา, 2560) เป็นการใช้ความรู้ทางภูมิศาสตร์เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มของความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ทางภูมิศาสตร์กับเวลา (แก้วใจ สุวรรณเวช, 2559) ดังนั้น การสอนภูมิศาสตร์ครูจึงต้องฝึกให้นักเรียนคิดว่าพื้นที่หรือภูมิภาคที่ศึกษาอยู่นั้นมีความสัมพันธ์กับพื้นที่โดยรอบ เพราะพื้นที่มีผลกระทบเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ดังนั้น การจัดเนื้อหาจึงเริ่มจากพื้นที่ใกล้ตัวจนไปไกลตัว จากบ้านของตนเองขยายขอบเขตมาเป็นเมือง ชุมชน จังหวัด ประเทศ และโลกตามลำดับ

ทฤษฎีของบรูเนอร์ คือ การเรียนรู้โดยการค้นพบ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งนำไปสู่การค้นพบการแก้ปัญหา ผู้เรียนจะประมวลข้อมูล

ข่าวสาร จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และจะรับรู้สิ่งที่ตนเองเลือกหรือสิ่งที่ใส่ใจ (รสริน อะปะหัง และคณะ, 2558) เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับการวิเคราะห์และจัดโครงสร้างเนื้อหาสาระการเรียนรู้ให้เหมาะสมเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ต้องทำก่อนการสอน ซึ่งในการเรียนการสอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดอย่างอิสระให้มากเพื่อช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนและการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ ครูสามารถจัดการสอนเนื้อหาวิชาใด ๆ ให้กับเด็กในช่วงใดของชีวิตก็ได้ ถ้ารู้จักเลือกวิธีการที่เหมาะสม (สุไวยะห์ อีเตแล, 2560) ทฤษฎีการพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ (ประกาศิต อาณาภาพแสนยากร, 2556) ได้กำหนดประเด็นหรือข้อสังเกตเกี่ยวกับพัฒนาการทางสติปัญญาไว้ 6 ขั้นตอน คือ 1) ความเจริญเติบโตทางสติปัญญา สังเกตได้จากการเพิ่มการตอบสนอง ที่ไม่ผูกพันกับสิ่งเร้าเฉพาะตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นในขณะนั้น 2) ความเจริญเติบโตทางสติปัญญาขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในตัวคนสู่ “ระบบเก็บรักษา” ที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม 3) ความเจริญเติบโตทางสติปัญญาเกี่ยวข้องกับการเพิ่มขีดความสามารถที่จะพูดกับตนเองและคนอื่น ๆ โดยใช้คำพูดและสัญลักษณ์ในสิ่งที่บุคคลนั้น ๆ ได้ทำไปแล้ว หรือสิ่งที่กำลังจะทำ 4) ความเจริญเติบโตทางสติปัญญาขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ที่เป็นระบบ และโดยบังเอิญระหว่างผู้สอนและผู้เรียน 5) การสอนสามารถอำนวยความสะดวกได้โดยสื่อทางภาษา ซึ่งจบลง โดยไม่เพียงแต่เป็นสื่อสำหรับการแลกเปลี่ยนเท่านั้น 6) การพัฒนาทางสติปัญญาจากการเพิ่มความสามารถที่จะจัดการกับตัวเลือกหลาย ๆ อย่างในเวลาเดียวกัน การเรียนรู้โดยการพบว่าผู้เรียนจะเพิ่มพลังทางสติปัญญาเน้นรางวัลที่เกิดจาก ความอึดใจในสัมฤทธิ์ผลในการแก้ปัญหามากกว่ารางวัล หรือเน้นแรงจูงใจภายในมากกว่าแรงจูงใจภายนอกผู้เรียนจะเรียนรู้การแก้ปัญหาด้วยการค้นพบสามารถนำไปใช้ในการคิดอย่างสร้างสรรค์ได้ผู้เรียนจะจำสิ่งที่เรียนรู้ได้ดีและได้นาน (รสริน อะปะหัง และคณะ, 2558)

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คือการใช้สิ่งแวดล้อมที่มีอยู่อย่างชาญฉลาด โดยไม่ทำลายให้สูญเสียและเสื่อมสภาพไป มีการวางแผนที่จะปรับปรุงพัฒนา อรรถรรณ บุญส่ง ที่กล่าวไว้ว่า ในปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำลังถูกทำลายโดยฝีมือมนุษย์ (อรรถรรณ บุญส่ง, 2550) สิ่งแวดล้อมมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของมนุษย์ทำให้ขาดความตระหนักในเรื่องการดูแลรักษา ดังนั้นการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่จึงเป็นการแก้ไขที่พฤติกรรมของมนุษย์ (อนุชิต จุริเกษ และสรสิริ วรรณรณ, 2559) มนุษย์กลายเป็นผู้ทำลายธรรมชาติแทนการเป็นผู้พิทักษ์ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติ บางชนิดหมดสิ้นไปจากโลกนี้อย่างถาวร (วิจิตร บุญยะโหดระ, 2554) การปลูกฝังให้คนรุ่นใหม่เกิดจิตสำนึกในการเรียนรู้และเข้าใจถึงวิธีการบริหารจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีความสำคัญยิ่งในปัจจุบัน

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมจิตสำนึก การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่สูงเพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการ

เรียนรู้นำไปสู่แนวทางการรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ มีทรัพยากรในท้องถิ่นไว้ใช้ดำรงชีพอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากรอบแนวคิดการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
2. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมจิตสำนึก การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยปรับใช้กรอบแนวคิดของบรูเนอร์ 6 ขั้นตอนและ ชรินทร์ มั่งคั่ง (เอตมาเซ EDMACE) ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ 5.2
3. เพื่อศึกษาจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเชิงพื้นที่ของนักเรียนโรงเรียนบ้านแม่ลานหลวง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์สำหรับขั้นตอนการวิจัยนั้นได้นำกรอบคิดการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีของบรูเนอร์ โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎี ประกอบด้วย หลักการที่สำคัญ คือ 1) ผู้เรียนสร้างความรู้เชิงประสบการณ์ 2) ผู้เรียนกำหนดบทบาทเพื่อรับผิดชอบในการเรียนรู้ 3) ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความหมายการเรียนรู้ด้วยตนเอง 4) ผู้เรียนเผชิญสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง 5) ผู้เรียนเลือกเนื้อหาและกิจกรรมตามศักยภาพ และ 6) ผู้เรียนสร้างเนื้อหาในภาพรวม (สุมะบะห์ อีเตแล, 2560) ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาพัฒนาแผนจัดการเรียนรู้ เป็น 6 ขั้นตอน แนวคิดเอตมาเซ (EDMACE) ของ ชรินทร์ มั่งคั่ง ดังนี้ 1) สร้างการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experience Learning) 2) สืบค้นการเรียนรู้ (Discovery Learning) 3) สร้างความหมายการเรียนรู้ (Meaningful Learning) 4) สถานการณ์การเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning) 5) เสนอทางเลือกการเรียนรู้ตามศักยภาพ (Competency Based Learning) 6) สร้างผลงานเชิงประจักษ์ (Evidence Based Learning) ได้กำหนดวิธีในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขอบเขตการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัย เรื่อง แนวคิดการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่สูงของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า ตามจุดประสงค์ของการวิจัย ได้แก่

- 1.1 กรอบแนวคิดการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่ ได้แก่ 1) สร้างการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experience learning) 2) สืบค้นการเรียนรู้ (Discovery learning) 3) สร้างความหมายการเรียนรู้ (Meaningful learning) 4) สถานการณ์

การเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning) 5) เสนอทางเลือกการเรียนรู้ตามศักยภาพ (Competency Based Learning) และ 6) สร้างผลงานเชิงประจักษ์ (Evidence Based Learning)

1.2 การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่โดยปรับใช้กรอบแนวคิดของบรูเนอร์ 6 ขั้นตอนและ แนวคิดเอดมาเซ (EDMACE) ของ ชรินทร์ มั่งคั่ง ให้สอดคล้องกับมาตรฐาน การเรียนรู้ 5.2

1.3 จิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเชิงพื้นที่ของนักเรียนโรงเรียน บ้านแม่ลานหลวง จังหวัดเชียงใหม่

2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 นักเรียนโรงเรียนบ้านแม่ลานหลวง ประจำปีการศึกษา 2562 จำนวน 130 คน

2.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา จำนวน 5 คน มีคุณสมบัติ คือ ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนและครูสังคมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม อย่างน้อย 5 ปี ระดับครูชำนาญการ หรือชำนาญการพิเศษ โดยจะต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโททางด้านการศึกษา ศึกษาศาสตร์ หรือครุศาสตร์

3. กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 จำนวน 42 คน ได้จากการเจาะจงนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 แบบวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่ ประกอบด้วย หลักการคิดเชิงพื้นที่ แนวคิดและทฤษฎีของ บรูเนอร์ 6 ขั้นตอน (EDMACE) 5 หน่วยการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับมาตรฐาน การเรียนรู้ ส 5.2

4.2 แบบประเมินจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนบ้านแม่ลานหลวง ปีการศึกษา 2562 ประกอบด้วย จำนวน 20 ข้อ จำนวน 3 ตอน มีค่าความเชื่อมั่น ที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่

4.3 แบบวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่ ที่มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ส 5.2 โดยแบ่งการเรียนรู้ออกเป็น 5 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยที่ 1 พื้นที่ความสุข, หน่วยที่ 2 ผืนป่าสวยงาม, หน่วยที่ 3 ลำน้ำใสเย็น, หน่วยที่ 4 สันติพิภพสมบูรณ์ และหน่วยที่ 5 ชุมชนสร้างสรรค์ โดยหา

ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน วิเคราะห์ความเชื่อมั่นและความสอดคล้องที่มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและวัตถุประสงค์ นำไปใช้ได้

4.4 แบบประเมินจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนบ้านแม่ลานหลวง ปีการศึกษา 2562 กับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่ปรากฏอยู่ในสาระสาระภูมิศาสตร์ โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวิเคราะห์และแบบประเมิน เชิงคุณภาพโดยใช้การอธิบาย ได้แก่ ความคิดเห็นทัศนคติ ผลที่มองเห็นตลอดจนแนวโน้มเพื่อจุดประสงค์ที่จะบรรยายและแปลความถึงลักษณะระดับของเงื่อนไข ความสัมพันธ์ รวมถึงการหาแนวโน้มของเหตุการณ์ในปัจจุบันและเพื่อทราบหลักเหตุผลและการปฏิบัติ และเชิงปริมาณโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าดัชนีความสอดคล้องเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่ ที่มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ส 5.2 และประเมินจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนบ้านแม่ลานหลวง ปีการศึกษา 2562 กับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่ปรากฏอยู่ในสาระภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่

ผลการวิจัย

1. การศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่ ที่มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ส 5.2 ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พื้นที่ความสุข โดยใช้ สมรรถนะสร้างการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experience Learning) ในการวิเคราะห์พบเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อลักษณะการตั้งและย้ายถิ่นของประชากรในท้องถิ่นและวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจและ สังคมในประเทศไทย หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ผืนป่าสวยงาม โดยใช้สมรรถนะสืบค้นการเรียนรู้ (Discovery Learning) หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ลำน้ำใสเย็น โดยใช้สมรรถนะสร้างความหมายการเรียนรู้ (Meaningful Learning) และหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 สันติภาพสมบูรณ์ โดยใช้สมรรถนะสถานการณ์การเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning) ทั้ง 3 หน่วยการเรียนรู้ พบเนื้อหาการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง โดยที่สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อลักษณะการตั้งและการย้ายถิ่นฐานของประชากร และวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพท้องถิ่นในอดีตกับปัจจุบัน และผลกระทบที่จะเกิดขึ้น พบการวิเคราะห์เนื้อหาการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ที่ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อลักษณะการตั้งและการย้ายถิ่นฐานของประชากรในท้องถิ่น และวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของ ประเทศไทยในอดีตกับปัจจุบัน

และผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนั้น หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 ชุมชนสร้างสรรค์ โดยใช้สมรรถนะเสนอทางเลือกการเรียนรู้ตามศักยภาพ (Competency Based Learning) และสมรรถนะสร้างผลงานเชิงประจักษ์ (Evidence Based Learning) ไม่พบเนื้อหาแนะนำเสนอแนวทางการจัดการ ตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นผลจากการรักษาและทำลายสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น และไม่พบการเสนอแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

2. การวิเคราะห์แนวทางพัฒนาแผนจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่ เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พื้นที่ความสุข สมรรถนะสร้างการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experience Learning) การวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อลักษณะการตั้งและการย้ายถิ่นฐานของประชากรในท้องถิ่นของตน มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม มีค่าความถี่เท่ากับ 29 คิดเป็นร้อยละ 30.85 ค่าความสอดคล้อง เท่ากับ 1, หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ฝนป่าสวยงาม สมรรถนะสืบค้นการเรียนรู้ (Discovery Learning) และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ลำน้ำใสเย็น สมรรถนะสร้างความหมายการเรียนรู้ (Meaningful Learning) การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นและผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงโดยวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อลักษณะการตั้งและการย้ายถิ่นฐาน ของประชากรในท้องถิ่นของตนและวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของท้องถิ่นในอดีตกับปัจจุบัน มีค่าความถี่เท่ากับ 23 คิดเป็นร้อยละ 24.46 ค่าความสอดคล้อง เท่ากับ 1, หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 สันติราษฎร์สมบูรณ์ สมรรถนะสถานการณ์การเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning) และหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 ชุมชนสร้างสรรค์ สมรรถนะเสนอทางเลือกการเรียนรู้ตามศักยภาพ (Competency Based Learning) อธิบายการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นและผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง ไม่พบเนื้อหาวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อลักษณะการตั้งและการย้ายถิ่นฐานของประชากรในท้องถิ่นของตน และพบเนื้อหาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพในอดีตกับปัจจุบัน มีค่าความถี่เท่ากับ 11 คิดเป็นร้อยละ 11.70 ค่าความสอดคล้อง เท่ากับ 0.80 และหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 ชุมชนสร้างสรรค์ สมรรถนะสร้างผลงาน เชิงประจักษ์ (Evidence Based Learning) ไม่พบเนื้อหาแนะนำเสนอแนวทาง ตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นผลจากการรักษาและทำลายและแนวทางในการจัดการอย่างยั่งยืน มีค่าความถี่เท่ากับ 11 คิดเป็นร้อยละ 11.70 ค่าความสอดคล้อง เท่ากับ 0.60

3. การวัดจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่สูงสำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านแม่ลานหลวง ปีการศึกษา 2562 แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน พบว่า ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวและสภาพการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่สูงสำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านแม่ลานหลวง ปีการศึกษา 2562 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 42 คน พบว่าเป็นนักเรียนชาย 19 คน และเป็นนักเรียนหญิง 23 คน การตอบแบบสอบถามของนักเรียนหญิงมีมากกว่านักเรียนชาย

2 คน นักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจและไม่มีประสบการณ์ในการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์แบบ การคิดเชิงพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่สูง ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถนำความรู้มา วิเคราะห์เชื่อมโยงประเด็นปัญหา สถานการณ์ในท้องถิ่นได้ ครูผู้สอนอธิบายเกี่ยวกับการเรียน การสอนสาระภูมิศาสตร์โดยใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตลอดจนลง มือปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่สูง ตอนที่ 2 ทักษะความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงของนักเรียนโรงเรียนบ้านแม่ลานหลวง ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พบว่า นักเรียนไม่สามารถระบุปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ เกิดขึ้นในโรงเรียน ชุมชน เช่น ปัญหาเรื่อง น้ำ ป่าไม้ พื้นที่ทำกิน หมอกควัน เป็นต้น ตลอดจน ไม่สามารถลงมือแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กำลังเผชิญให้สำเร็จและหาแนวทางในการป้องกันการ เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สูงได้ การมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง สะท้อนให้เห็นผลกระทบของการรักษาและทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมตลอดจน การอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่นในพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน และตอนที่ 3 ความคิดเห็นเพิ่มเติมของ ผู้เรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมจิตสำนึก การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่สูง พบว่า นักเรียนมีความต้องการให้ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้สาระ ภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่สูงเพื่อให้เกิดการดำรงอยู่ใน พื้นที่สูงและใช้ทรัพยากรที่มีคุณค่าในท้องถิ่น

ประเมินจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่สูงของนักเรียนโรงเรียนบ้านแม่ลาน หลวง ปีการศึกษา 2562 โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ข้อมูลส่วนตัวและสภาพการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมในพื้นที่สูงของนักเรียนโรงเรียนบ้านแม่ลานหลวง ปีการศึกษา 2562 จำนวนผู้ตอบ แบบสอบถามทั้งหมด 42 คน พบว่าเป็นนักเรียนชาย 19 คน และเป็นนักเรียนหญิง 23 คน การตอบแบบสอบถามของนักเรียนหญิงมีมากกว่านักเรียนชาย 2 คน นักเรียนขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง ไม่สามารถนำข้อมูลจากการเรียน ในสาระภูมิศาสตร์มาวิเคราะห์ เชื่อมโยงประเด็นปัญหา สถานการณ์ท้องถิ่น กำหนดทางเลือก ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม ตลอดจนลงมือปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่สูง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.2 คิดเป็นร้อยละ 0.47 ข้อมูลทักษะความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงของนักเรียนโรงเรียนบ้านแม่ลานหลวง พบว่า นักเรียน ดูโทรทัศน์ อ่านหนังสือพิมพ์หรือติดตามสื่อออนไลน์เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและ สังคม แต่ไม่สามารถวิเคราะห์ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ชุมชน เช่น ปัญหาเรื่อง น้ำ ป่าไม้ พื้นที่ทำกิน หมอกควัน เป็นต้น ส่งผลให้ไม่สามารถลงมือแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กำลัง เผชิญให้สำเร็จและหาแนวทางในการป้องกันการเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สูงได้ การมี จิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง พบว่า นักเรียนขาดความเป็นผู้นำหรือเป็น ต้นแบบในการจัดการและดูแลรักษา ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ในท้องถิ่น และความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนในสาระภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ในพื้นที่สูง พบว่า นักเรียนไม่สามารถระบุแหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในชุมชนของตน รวมถึงไม่สามารถวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทางกายภาพในท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคน ในท้องถิ่น ส่งผลให้ไม่สามารถนำเสนอตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นผลจากการรักษาและทำลาย ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมและเสนอแนวทางในการจัดการอย่างยั่งยืนในพื้นที่สูง มีค่าเฉลี่ยรวม เท่ากับ 0.42 คิดเป็น ร้อยละ 0.95 และความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในพื้นที่สูง พบว่า นักเรียนมีความต้องการเกี่ยวกับการคิดเชิงพื้นที่เพื่อเปิดเวทีให้นักเรียน ได้ลงมือปฏิบัติเป็นการแสดงให้เห็นถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่สูงผ่านการเรียนสาระ ภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่ เช่น การจัดทำฝายชะลอน้ำ การลดปริมาณขยะในชุมชน และการเรียนรู้ที่สามารถทำให้เกิดการดำรงอยู่บนพื้นที่อย่างยั่งยืนกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นทรัพยากร ที่มีคุณค่า ในท้องถิ่น

อภิปรายผล

จากการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่ ที่มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ส 5.2 ผลปรากฏว่า หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 - 4 พบความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดและมาตรฐานการเรียนรู้ ส 5.2 ได้แก่ สร้าง การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experience Learning) 2) สืบค้นการเรียนรู้ (Discovery Learning) สร้างความหมายการเรียนรู้ (Meaningful Learning) สถานการณ์การเรียนรู้ตาม สภาพจริง (Authentic Learning) เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทาง กายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากร และ สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สอดคล้องกับการศึกษาของ ลักษิกา นาไข และอังคณา อ่อน ธานี ศึกษา การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและ สิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียน ได้รับความรู้จากประเด็นการศึกษาปัญหาสิ่งแวดล้อมตามความสนใจนักเรียนและเป็นปัญหา ที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนของนักเรียนจึงทำให้นักเกิดความรู้ ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น และ หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 ไม่พบความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิด ได้แก่ เสนอทางเลือก การเรียนรู้ตามศักยภาพ (Competency Based Learning) และสร้างผลงานเชิงประจักษ์ (Evidence Based Learning) (ลักษิกา นาไข และอังคณา อ่อนธานี, 2560) ขัดแย้งกับผล การศึกษาของ แห มังกรวงษ์ ศึกษา แนวทางการสร้างสรรค์เนื้อหาสื่อเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม: ยังคงสืคราม พบว่า แนวทางในการสร้างสรรค์สื่อเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสามารถนำทฤษฎี หน้าที่นิยม ทฤษฎีการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ และทฤษฎีการเล่าเรื่องซึ่งเป็นการเรียนรู้ตาม

ศักยภาพมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ด้วยการปรับใช้กับปัญหาของพื้นที่ได้และสะท้อนถึงบทบาทหน้าที่ของบุคคลในสังคม (แซ มังกรวงษ์, 2562)

จากการวิเคราะห์แนวทางพัฒนาแผนจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยผู้เชี่ยวชาญ ผลปรากฏว่า หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 - 5 มีค่าความถี่เฉลี่ยเท่ากับ 18 คิดเป็นร้อยละ 19.14 ค่าความสอดคล้องเฉลี่ย เท่ากับ 0.86 โดยมีค่าความเที่ยงตรงใช้ได้ สามารถนำแผนจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไปใช้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิภาพรรณ พินลา ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสำหรับครูสังคมศึกษา พบว่า ครูสังคมศึกษา สามารถนำแนวทางการจัดการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในกลุ่มสาระภูมิศาสตร์ ไปปรับประยุกต์ใช้ในกิจกรรมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสำหรับครูในการพัฒนาด้านสติปัญญา ทักษะ และเจตคติของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้โดยการเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมการเรียนรู้ทุกขั้นตอนในบริบทชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อมของผู้เรียนเอง (วิภาพรรณ พินลา, 2559)

การวัดจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่สูงสำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านแม่ลานหลวง ปีการศึกษา 2562 ผลปรากฏว่า นักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจและไม่มีประสบการณ์ไม่สามารถระบุปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ชุมชน ตลอดจนไม่สามารถลงมือแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กำลังเผชิญให้สำเร็จและหาแนวทางในการป้องกันการเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สูงได้สอดคล้องกับ มาริยม เจ๊ะเต๊ะ ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น: กรณีศึกษาโรงเรียนธรรมวิทยามูลนิธิ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบว่า นักเรียนอาจไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งหากมีการส่งเสริมและปลูกฝังถึงความจำเป็นและความสำคัญที่ต้องมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น และนักเรียนจึงจะมีความต้องการให้ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่สูงเพื่อให้เกิดการดำรงอยู่ในพื้นที่สูงและใช้ทรัพยากรที่มีคุณค่าในท้องถิ่น (มาริยม เจ๊ะเต๊ะ, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชรินทร์ มั่งคั่งและคณะ ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบมวลประสบการณ์เชิงพื้นที่เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในชุมชนเหมืองแม่เมาะ จังหวัดลำปาง พบว่าการสร้างองค์ความรู้ของท้องถิ่นนั้นเป็นพลังอำนาจที่จะนำไปสู่แผนพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนเป็นความสำคัญที่คนในท้องถิ่นต้องร่วมกันเรียนรู้และอย่างต่อเนื่องมีการกระตุ้นให้แสวงหาโจทย์ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ของท้องถิ่น (ชรินทร์ มั่งคั่ง และคณะ, 2560)

การประเมินจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่สูงของนักเรียนโรงเรียนบ้านแม่ลานหลวง ปีการศึกษา 2562 โดยผู้เชี่ยวชาญ ผลปรากฏว่า มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.33

คิดเป็นร้อยละ 0.71 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ประพิณวดี ศิริสุภลักษณ์ และนุชนาถ มั่งคั่ง (2550) ได้ศึกษาเรื่อง ความตระหนักทางด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อสะท้อนแนวการปฏิบัติในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของเกษตรกรชาวไทยภูเขาในภาคเหนือของประเทศไทย พบว่าการที่คนในท้องถิ่นจะมีความตระหนักในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ การสร้างจิตสำนึกโดยผ่านการปฏิบัติของครัวเรือนหรือท้องถิ่นเป็นสำคัญ นอกจากนี้การได้รับรู้ ข่าวสารด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีผลต่อความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมของครัวเรือนหรือ ของคนในท้องถิ่นเช่นกันและความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ สารภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่สูง พบว่า นักเรียนมีความต้องการเกี่ยวกับการคิดเชิงพื้นที่เพื่อเปิดเวทีให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ เป็นการแสดงให้เห็นถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่สูงผ่านการเรียนสารภูมิศาสตร์ แบบการคิดเชิงพื้นที่ (ประพิณวดี ศิริสุภลักษณ์ และนุชนาถ มั่งคั่ง, 2550) ซึ่งสอดคล้องกับผล การศึกษาของ จิตติมา ท้วมทองและคณะ ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการเรียนรู้สู่สัมมาชีพโดยใช้ อัตลักษณ์เชิงพื้นที่ “ล่องแพแม่วิน” โรงเรียนแม่วินสามัคคี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กระบวนการเรียนรู้วัฒนธรรมการศึกษาที่ส่งผลกับผู้เรียน เป็นการสร้างทักษะด้านต่าง ๆ ที่ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันที่มีการเจริญก้าวหน้าอย่างหลากหลาย โดยการที่ผู้เรียนนำทักษะ กระบวนการเรียนรู้ หรือประสบการณ์จริงที่ได้เรียนรู้ไปปรับใช้ได้จริง เช่น การคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล การคิดอย่างสร้างสรรค์ สามารถนำไปเชื่อมโยงกับ การดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ได้อย่างดี (จิตติมา ท้วมทอง และคณะ, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยแนวการจัดการจัดการเรียนรู้สารภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริม จิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่สูงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นการวิจัย เชิงคุณภาพ ประกอบด้วยข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์สำหรับขั้นตอน การวิจัยนั้นได้นำกรอบคิดการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีของบรูเนอร์ 6 ขั้นตอนและ แนวคิด เอดมาเซ (EDMACE) ของชรินทร์ มั่งคั่ง มาใช้ในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้สาร ภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับ มาตรฐานการเรียนรู้ 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และศึกษาจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเชิงพื้นที่ของนักเรียนโรงเรียน บ้านแม่ลานหลวงจังหวัดเชียงใหม่ ผลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นแนวทางในการพัฒนา การจัดการเรียนรู้สารภูมิศาสตร์แบบการคิดเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมในพื้นที่สูง และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมถึงใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิด ประโยชน์สูงสุด ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ 1) การนำรูปแบบไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ในวิชาภูมิศาสตร์กลุ่มอื่น ๆ ผู้สอนควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับเนื้อหาและองค์ประกอบของรูปแบบและการดำเนินตามกระบวนการของรูปแบบเป็นลำดับ การเข้าใจเนื้อหาภูมิศาสตร์ที่สอนอย่างชัดเจนเพื่อการเตรียมสื่อ หรือเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมกับเนื้อหา 2) การจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนการสอนเน้น การปฏิบัติงานกลุ่มศึกษาค้นคว้าทางภูมิศาสตร์ตามบริบทของพื้นที่ ผู้สอนต้องเตรียมเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ให้เพียงพอและให้คำปรึกษาด้านการใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ พร้อมทั้งสอดแทรกความรู้ที่ทันสมัยให้กับผู้เรียน 3) ผู้สอนต้องเตรียมกรณีศึกษาที่เป็นปรากฏการณ์ภูมิศาสตร์ที่ทันสมัยหรือเกิดขึ้นได้ในท้องถิ่นเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อปรากฏการณ์ทางภูมิศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

- กนก จันทรา. (2560). การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะสากลของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. วารสารสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 20(2560), 13-25.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- แก้วใจ สุวรรณเวช. (2559). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสอนภูมิศาสตร์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูสังคมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- แข มังกรวงษ์. (2562). แนวทางการสร้างสรรค์เนื้อหาสื่อเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม: ยังกงส์คราม. วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล, 28(1), 96-107.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2561). องค์ความรู้หลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง และคณะ. (2560). รูปแบบมวลประสบการณ์เชิงพื้นที่เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนในชุมชนเหมืองแม่เมาะ จังหวัดลำปาง. วารสารวิชาการ Veridian E - Journal Silpakorn University, 10(2), 1217-1233.
- เชษฐภูมิ วรรณไพศาล. (2560). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา วิชาเอกสังคมศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2556). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จิตติมา ท้วมทอง และคณะ. (2563). กระบวนการเรียนรู้สู่สัมมาชีพโดยใช้อัตลักษณ์เชิงพื้นที่ “ล่องแพแม่วิน” โรงเรียนแม่วินสามัคคี จังหวัดเชียงใหม่. เรียกใช้เมื่อ 30 มกราคม 2564 จาก <https://www.edusandbox.com/21st-may-maewinsamakkee-school/>

- ประกาศิต อานุภาพแสนยากร. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น.
- ประพิณวดี ศิริศุภลักษณ์ และนุชนาถ มั่งคั่ง. (2550). ความตระหนักทางด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อสะท้อนแนว การปฏิบัติในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของเกษตรกรชาวไทยภูเขาในภาคเหนือของประเทศไทย. วารสารสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (สังคมศาสตร์), 39(1), 79-92.
- มารียัม เจ๊ะเต๊ะ. (2556). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น : กรณีศึกษาโรงเรียนธรรมวิทยามูลนิธิ อำเภอเมืองจังหวัดยะลา. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- รสริน อะปะหัง และคณะ. (2558). การพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยบูรณาการทฤษฎีการสร้างความรู้และทฤษฎีการเรียนรู้ของบรูเนอร์เพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย, 12(58), 79-92.
- ลักษิกา นาไข และอังคณา อ่อนธานี. (2560). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พิชญโลก. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 11(2), 174-189.
- วิจิตร บุญยะโหดระ. (2554). มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. เรียกใช้เมื่อ 30 ธันวาคม 2564 จาก <https://www.deqp.go.th/new/>
- วิภาพรรณ พินลา. (2559). แนวทางการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสำหรับครูสังคมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 18(3), 340-350.
- สุไวกะห์ อีแดแล. (2560). การประยุกต์ใช้ทฤษฎีพัฒนาการ. เรียกใช้เมื่อ 30 ธันวาคม 2564 จาก http://itaelae.blogspot.com/2017/03/blog-post_75.html
- อนุชิต จุรีเกษ และสรสิริ วรวรรณ. (2559). การสร้างจิตสำนึกของการเป็นพลโลกที่ดี (Building Awareness to Be a Good Global Citizens) . สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

อรรวรรณ บุญส่ง. (2550). ผลการพัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาประกอบการประเมินตามสภาพจริง. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

กระบวนการและรูปแบบการกำกับดูแลแบบร่วมมือกันระหว่างภาคี
เครือข่าย ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม กรณีศึกษา โครงการโรงปูน
รักษ์ชุมชน อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี*

THE PROCESS AND MODEL OF COLLABORATIVE GOVERNANCE
AMONG PARTNERSHIPS CONCERNING CORPORATE SOCIAL
RESPONSIBILITY: A CASE STUDY OF THE CEMENT PARTNERSHIP
PROJECT, KAENG KHOI DISTRICT, SARABURI PROVINCE

ภาณุวัฒน์ คำไสย

Panuwat Khumsai

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

National Institute of Development Administration, Thailand

E-mail: panuwatk@scg.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการและรูปแบบการกำกับดูแลแบบร่วมมือกันระหว่างภาคีเครือข่ายด้านความรับผิดชอบต่อสังคม กรณีศึกษา โครงการโรงปูนรักษ์ชุมชน อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการศึกษาเอกสารร่วมกับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกรายบุคคลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 34 ราย ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการและรูปแบบการกำกับดูแลแบบร่วมมือกันระหว่างภาคีเครือข่ายในการดำเนินการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมภายใต้โครงการโรงปูนรักษ์ชุมชน แบ่งออกเป็น 4 ช่วง ช่วงเริ่มต้นความร่วมมือ การสร้างความตระหนักร่วมกันในการรับผิดชอบต่อชุมชน สังคม และการสร้างกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของกลุ่มบริษัทผู้ผลิตปูนซีเมนต์ ช่วงการสร้างความร่วมมือ แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับภายในองค์กร และระดับภายนอกองค์กร โครงการ “โรงปูนรักษ์ชุมชน” ภายใต้สมาคมปูนซีเมนต์ไทย (TCMA) ช่วงขยายผลการดำเนินงาน ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมผู้ประกอบการ (บริษัท) ทบทวนการทำงานแบบร่วมกันภายใต้โครงการโรงปูนรักษ์ชุมชน/ประชาชน การขยายผลชุมชนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จจากโครงการโรงปูนรักษ์ชุมชนแบบร่วมกัน และหน่วยงานภาครัฐ/ภาคการศึกษา (โรงเรียน) เป็นหน่วยงานสนับสนุนและส่งเสริมผู้ประกอบการ (บริษัท) ในการทำงานแบบร่วมกัน ช่วงแนวทางทำงานแบบร่วมมือ

* Received 14 July 2021; Revised 14 August 2021; Accepted 20 August 2021

กันสู่ความยั่งยืน ผู้ประกอบการ (บริษัท) ตั้งเป้าหมายในการทำงานแบบร่วมมือกันในระดับนโยบายและระดับพื้นที่เพื่อ "การทำเหมืองเชิงอนุรักษ์" ชุมชน/ประชาชน การเข้าสู่ชุมชนแบบเป็นหุ้นส่วนภายใต้แนวคิด "ร่วมกันสร้าง ร่วมกันทำ ร่วมกันพัฒนา" และหน่วยงานภาครัฐ/ภาคการศึกษา (โรงเรียน) เน้นการประสานงานหน่วยงานภาครัฐ และภาคการศึกษาผ่านการออกแบบแผนการเรียนรู้โดยเน้นพัฒนาทักษะ สนับสนุน และส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ของนักเรียนร่วมกัน

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร, การกำกับดูแลแบบร่วมมือ, โครงการโรงปูนรักษ์ชุมชน, กระบวนการและรูปแบบความร่วมมือ, ภาควิชาความร่วมมือ

Abstract

The objectives of this research article was to study the process and model of collaborative governance among partnerships concerning Corporate Social Responsibility (CSR) of Cement Partnerships Project in Kaeng Khoi District, Saraburi Province using qualitative research methods. Based on the data driven from document analysis and in-depth interviews conducted with purposively selected 34 informants, it was evident that collaborative governance among partnerships concerning Corporate Social Responsibility (CSR) under Cement Partnership Project was divided into four salient periods. The initial period of collaboration was used to raise mutual awareness regarding responsibility for community and society as well as environmentally friendly manufacturing. The second period was the collaboration building period which was consisted of two levels – intra-organizational and inter-organizational collaboration. The Cement Partnership Project under Thai Cement Manufacturers Association (TCMA) was considered as inter-organizational collaboration. The third period was the expansion of the project operation concerning CSR. In this stage, the entrepreneurs (companies) reviewed the collaborative operation under “Cement Partnership Project.” Community/people expanded role model of community successfully operated under the Cement Partnerships Project. While government sector /educational sector (schools) were the supportive agency encouraging entrepreneurs (companies) for working in collaboration. The fourth period was the period of working in collaboration towards sustainability. The entrepreneurs (companies) aimed at working collaboratively at policy and area levels for environmentally conscious mining. Community/people worked

collaboratively towards the shared goals of “build collaboratively, do collaboratively, and develop collaboratively” Furthermore, government sectors/educational sectors (schools) stressed the collaboration between the government sectors and educational sectors through the design of lessons emphasizing skills development and knowledge construction by students themselves.

Keywords: Corporate Social Responsibility (CSR), Collaborative Governance, Cement Partnership Project, Process and Model of Collaborative Governance, Various Associates

บทนำ

ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมในโลกปัจจุบัน ล้วนมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงขององค์การทั้งหมดหรือบางส่วนรวมถึงการออกแบบ โครงสร้างองค์การใหม่ การติดตั้งระบบสารสนเทศใหม่และการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2556) โดยองค์การที่มีขนาดใหญ่จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง รูปแบบให้มีความคล่องตัวในการพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การให้สอดคล้อง กับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงองค์การสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง (Structural Change) 2) การลดต้นทุน (Cost Cutting) 3) การเปลี่ยนแปลงกระบวนการ (Process Change) และ 4) การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม (Cultural Change) เพื่อองค์การที่มีประสิทธิภาพในปัจจุบันจะยังคงมีประสิทธิภาพในอนาคต ด้วย องค์การที่สามารถปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ รูปแบบ และโครงสร้างการดำเนินงานขององค์การ ให้มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยให้องค์การมีประสิทธิผลไม่เพียงความเข้มแข็งคงทนหรือปึกหลักไว้ แน่น แต่คือความสามารถในการปรับเปลี่ยนและโอนอ่อนขององค์การให้เข้ากับเงื่อนไขที่ เปลี่ยนแปลงไปด้วย การปรับกลยุทธ์การดำเนินงานขององค์การจึงจำเป็นต้องมีความยืดหยุ่นมี การบูรณาการทั้งในแนวดิ่งสูง (แนวตั้ง) และแนวนอนที่จะนำไปสู่การปรับตัวและกำหนดแนว ทางการทำงานโดยการแก้ปัญหาาร่วมกันและมีการปฏิสัมพันธ์ (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2556) เฉพาะอย่างยิ่งการปรับเปลี่ยนวิธีการและความร่วมมือระหว่างองค์การที่จะก่อให้เกิด ประสิทธิภาพในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและช่วยให้้องค์การสามารถขับเคลื่อนโดย ปราศจากข้อโต้แย้งจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ตามแนวทางของการทำงานร่วมกันขององค์การค่อนข้างมีข้อจำกัด เพราะการ เชื่อมโยงหรือการทำงานร่วมกันทำงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การโดยรวมที่เกิดจากการ ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีกว่าการทำงานเพียงลำพัง การพึ่งพาซึ่งกันและกันของระบบย่อยจะไม่

สามารถทำงานได้ หากไม่มีระบบอื่นภายใต้เงื่อนไขของวัตถุประสงค์ที่มีอยู่ขององค์การ นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การในการทำงานร่วมกันมักจะมุ่งเน้นไปที่การจัดสรรผลประโยชน์ขององค์การก่อนโดยที่การกำกับดูแลมักจะได้รับความสนใจหลังจากเกิดความสัมพันธ์ระหว่างองค์การแล้ว ดังนั้น การทำงานร่วมกันระหว่างองค์การกระบวนการกำกับดูแลแบบมีส่วนร่วมจึงมีความสำคัญอย่างเพื่อให้เกิดรูปแบบที่ตอบสนองความต้องการที่อยู่บนหลักการคาดคะเนได้ (Predictability) หลักการพร้อมรับการตรวจสอบ (Accountability) หลักความโปร่งใส (Transparency) และหลักการมีส่วนร่วม (Participation) (ปฐม มณีโรจน์, 2552)

การทำงานร่วมกันจะมีประโยชน์อย่างมีนัยสำคัญแต่ก็มีอัตราความล้มเหลวสูงในกลุ่มองค์การธุรกิจที่ทำงานร่วมกัน (Lewis, J. D., 1990), (Elmuti, D. & Kathawala, Y., 2001); (Zineldin, M. & Bredenl w, T., 2003) ภายใต้กรอบการดำเนินงานด้าน CSR มักจะสะท้อนให้เห็นถึงการรับผิดชอบขององค์การภาคธุรกิจหรือเอกชนที่รับผิดชอบในการตอบสนองผลกำไร คำนึงถึงสังคมในรูปแบบต่าง ๆ โดยในทางปฏิบัติมิติของพื้นที่ที่มีได้มีเพียงองค์การภาคธุรกิจหรือเอกชนเท่านั้นมักจะเกิดความร่วมมือระหว่างองค์การภาครัฐ และภาคชุมชนในการปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อให้การตอบสนองตรงต่อความต้องการของพื้นที่และผลลัพธ์ของนโยบายในการอำนวยความสะดวก สนับสนุน และร่วมกันให้บริการสาธารณะให้ได้ประโยชน์สูงสุดจากประเด็นดังกล่าวสอดคล้องต่อความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการดำเนินงานด้าน CSR

ความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR) ถูกให้คำจำกัดความออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ผลการดำเนินการทางการเงินและการขับเคลื่อนด้วยคุณธรรม Ghillyer ได้กล่าวว่า CSR ไม่มีคำจำกัดความที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลขึ้นอยู่กับแนวทางการปฏิบัตินั้นมีประโยชน์หรือรับผิดชอบต่อศีลธรรม ซึ่งในอดีตการคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การธุรกิจในการปฏิบัติตามบทบาทของตนเองนั้นคือ “การเพิ่มผลกำไรสูงสุดของผู้ถือหุ้นในการจัดการสินค้าและบริการที่ตรงกับความต้องการของลูกค้า” (Ghillyer, A., 2008) จากมุมมองนี้ลูกค้า พนักงาน และผู้ถือหุ้นเป็นกลุ่มหลักที่ธุรกิจจะต้องรับผิดชอบต่อ โดย Friedman, M. นักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบลได้อธิบายความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การธุรกิจ ซึ่งเกือบ 4 ทศวรรษผ่านมามีการทำความเข้าใจในขอบเขตการปฏิบัติตามกฎหมาย ความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นหนึ่งในธุรกิจที่ใช้ทรัพยากรและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมผ่านการออกแบบมาเพื่อเพิ่มผลกำไรที่ยังอยู่ภายใต้กฎของเกมการแข่งขันทางธุรกิจในการมีส่วนร่วมที่เปิดกว้างและเสรี โดยไม่มีการหลอกลวงหรือฉ้อโกง โดยการดำเนินการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การในประเทศไทย Corporate Social Responsibility หรือ CSR เกิดขึ้นจากข้อเรียกร้องให้องค์การธุรกิจประกอบกิจการด้วยความเอาใจใส่ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และ

จรรยาบรรณ (Friedman, M., 2007) ตลอดจนมีธรรมาภิบาลเป็นเครื่องกำกับให้เกิดการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใส และยุติธรรม โดยพร้อมที่จะแก้ไขปัญหาจากการดำเนินธุรกิจเพื่อลดผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม (พฤษภา เครือแสง และมณีนรัตน์ จันทร์หนิ้ว, 2560)

ดังนั้น การปฏิบัติตามแนวทาง CSR ที่นำไปสู่ความยั่งยืนอาจจะต้องมองความรับผิดชอบต่อสังคมที่อยู่ในกระบวนการดำเนินธุรกิจ มีลักษณะเป็นเชิงระบบ เป็นความรับผิดชอบต่อองค์การที่มีการตั้งเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้และมีวิธีการบริหารจัดการและจัดการผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยการตัดสินใจและระบบการบริหารและจัดการจะต้องเกิดจากกรอบแนวคิดที่เริ่มจากการป้องกัน สนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาไม่ใช่ว่าการตอบสนองต่อประเด็นปัญหาที่เกิดผลกระทบจากการดำเนินกิจกรรมขององค์การธุรกิจเพียงอย่างเดียว อีกทั้งจะต้องมีการปรับปรุงเพื่อนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมที่ช่วยลดผลกระทบและสร้างสรรค์สิ่งที่ดีต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ในปัจจุบันเริ่มเห็นองค์การธุรกิจแต่ละแห่งปรับเปลี่ยน วิสัยทัศน์ เปลี่ยนแปลงพันธกิจ สร้างกลยุทธ์ CSR ให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ทางธุรกิจ การดำเนินธุรกิจที่มีคุณค่าสมด้วยการทำและพัฒนา CSR ไปสู่การ บูรณาการให้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานขององค์การ กล่าวคือ องค์การธุรกิจสามารถสร้างผลกำไรไปพร้อม ๆ กับสร้างเศรษฐกิจที่ดีให้แก่ชุมชนในพื้นที่ที่องค์การธุรกิจเข้าไปตั้งอยู่ ตลอดจนทำให้สังคมโดยรอบมีคุณภาพชีวิตที่ดี และส่งเสริมความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กัน

มากไปกว่านั้นเริ่มมีองค์การธุรกิจในประเทศไทย เช่น อุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ และอุตสาหกรรมเคมีคอล ริเริ่มการปฏิบัติตามแนว CSR แบบร่วมมือกัน กล่าวคือ องค์การธุรกิจให้อุตสาหกรรมร่วมมือกันในการจัดตั้งสมาคมร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อปฏิบัติการด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ในพื้นที่โรงงานของอุตสาหกรรม โดยโครงการ “โรงปูนรักษ์ชุมชน” เป็นความร่วมมือของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ครั้งแรกของไทยในขณะทำงานสิ่งแวดล้อมภายใต้สมาคมอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ไทย (TCMA) บริษัท เอสซีจี ซีเมนต์- ผลิตภัณฑ์ก่อสร้าง จำกัด และบริษัท ปูนซีเมนต์นครหลวง จำกัด (มหาชน) มุ่งเน้นภารกิจหลักในการพัฒนาอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์สู่อุตสาหกรรมเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมดูแลเอาใจใส่ชุมชนและส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยโครงการ “โรงปูนรักษ์ชุมชน” มุ่งมั่นพัฒนาอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ให้เป็นอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นต้นแบบโรงปูนสีเขียวในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยด้วยการถ่ายทอดความรู้แบ่งปันประสบการณ์ และตรวจสอบดูแลกันเอง เพื่อยกระดับมาตรฐานอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในพื้นที่จังหวัดสระบุรีให้มีมาตรฐานสูงขึ้น พัฒนาให้เป็น Green Manufacturing อย่างแท้จริง นอกเหนือจากการมุ่งมั่นพัฒนาอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์สู่อุตสาหกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมแล้ว โครงการ “โรงปูนรักษ์ชุมชน” ยังมุ่งมั่นดูแลเอาใจใส่สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของชาวสระบุรีด้วยความจริงใจเหมือนคนในครอบครัวเดียวกัน

ตอบความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ส่งเสริมให้สระบุรีเป็นเมืองน่าอยู่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมควบคู่ไปกับการดูแลสุขภาพชุมชน พร้อมยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน เพื่อให้ชุมชนและอุตสาหกรรมเติบโตไปด้วยกันอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นภารกิจ 3 ด้านคือ ด้านที่ 1 การพัฒนาเยาวชนร่วมกับสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดสระบุรีจัดกิจกรรมและอบรมพัฒนาศักยภาพเยาวชนทั้งด้านสิ่งแวดล้อม คุณธรรม กีฬา ฯลฯ ด้านที่ 2 การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่งเสริมอาชีพช่างฝีมือและช่างก่อสร้างในพื้นที่ จังหวัดสระบุรีพร้อมเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ในชุมชน และด้านที่ 3 การส่งเสริมสุขภาพของคนในชุมชนเฝ้าระวังสิ่งแวดล้อมชุมชนควบคู่กับการให้ความรู้ด้านสาธารณสุขเชิงป้องกัน ส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม และสุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น (สมาคมอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ไทย, 2561) การตระหนักถึงความร่วมมือที่เกิดขึ้นในระดับองค์การของกลุ่มอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของการทำงานร่วมกันทั้งในการแลกเปลี่ยนข้อมูล การประสานงาน การพัฒนายุทธศาสตร์เชิงพื้นที่เป็นสำคัญและจำเป็นในการออกแบบกลยุทธ์โดยรวมขององค์การธุรกิจที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมและชุมชน แสดงออกมาในรูปแบบของวัตถุประสงค์ในการดำเนินการร่วมกัน (Istocescu, A, 2005)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจถึงกระบวนการและรูปแบบการกำกับดูแลแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) ระหว่างภาคีต่าง ๆ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม กรณีศึกษา โครงการโรงปูนรักษ์ชุมชน อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี โดยมุ่งเน้นการบูรณาการการทำงานร่วมกันขององค์การที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกันด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ระหว่างองค์การภาคเอกชน องค์การภาครัฐ องค์การภาคชุมชน และหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อการพัฒนาองค์การ สิ่งแวดล้อม ชุมชน และสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการและรูปแบบการกำกับดูแลแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) ระหว่างภาคีเครือข่ายด้านความรับผิดชอบต่อสังคม กรณีศึกษา โครงการโรงปูนรักษ์ชุมชน อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นแนวทางในการแสวงหาคำตอบของคำถามการวิจัยที่กำหนดไว้ โดยเริ่มจากการศึกษาเอกสาร (Document Study) ร่วมกับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (Individual In-depth Interview) ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Information) โดยนำผลจากการสัมภาษณ์มาตีความ (Interpretation) เพื่อสังเคราะห์กระบวนการทัศนของการทำงานแบบร่วมมือกันระหว่างโครงการโรงปูนรักษ์ชุมชน ภายใต้สมาคมอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ไทย องค์การภาครัฐ และภาคชุมชน ในความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR)

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) จำนวน 34 คน ที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มที่ 1 คณะกรรมการโครงการโรงปูนรักษัชฌมชนของสมาคมอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ไทย จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 2 พนักงานระดับปฏิบัติการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (CSR) ของบริษัทสมาชิกสมาคมอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ไทย จำนวน 12 คน และกลุ่มที่ 3 ผู้นำชุมชน โรงเรียนหน่วยงานภาครัฐ ส่วนราชการ และสภาอุตสาหกรรมจังหวัดสระบุรี จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) แบบไม่มีโครงสร้าง เป็นวิธีการที่ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมขององค์การภาครัฐ/ภาคเอกชน ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติการ และชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบภายใต้โครงการโรงปูนรักษัชฌมชน

2. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interviews) โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านพิจารณาข้อคำถามในการสัมภาษณ์ให้ครอบคลุม เนื้อหาครบถ้วน ข้อคำถามถูกต้องและเหมาะสม ตรงตามโครงสร้างและภาษาที่ใช้เหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นการพูดคุยกันตามธรรมชาติ (Naturalistic Inquiry)

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การค้นคว้าเอกสารบทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเอกสารการประชุมเกี่ยวกับรูปแบบ ปัจจัย และปัญหาของการปฏิบัติงานแบบร่วมกันขององค์การในความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (CSR)

ขั้นตอนที่ 2 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant observation) โดยการแฝงตัวทำงานในโครงการโรงปูนรักษัชฌมชนของสมาคมอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ไทย หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานท้องถิ่น หน่วยงานเอกชนอื่น ๆ และชุมชน คอยสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงาน และความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่วิจัย โดยมีการจดบันทึกข้อความตามประเด็นการวิจัยและใช้เครื่องบันทึกเสียงและกล้องถ่ายรูปบันทึกภาพกิจกรรมที่ดำเนินงานแบบร่วมกันเพื่อให้ทราบถึงกระบวนการและรูปแบบวิธีการปฏิบัติงานของโครงการโรงปูนรักษัชฌมชน

ขั้นตอนที่ 3 การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เน้นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างแบบปลายเปิด โดยใช้การสัมภาษณ์ตัวต่อตัวร่วมกับการสัมภาษณ์กลุ่ม 3-5 คนร่วมกันตามสถานการณ์และความเหมาะสม

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงอธิบายพรรณนาผ่านการสรุปข้อคิดเห็นและการตีความข้อมูลที่สอดคล้องกันของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอาศัยเทคนิคการเปรียบเทียบเชิงคุณภาพยังมีข้อสมมติเกี่ยวกับ “ภาวะที่ความหลากหลายเชิงสาเหตุและผล” (Causal Heterogeneity) ในการอธิบายผลลัพธ์ข้อค้นพบในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องกับโครงการโรงปูนรักษ์ชุมชนภายใต้สมาคมอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ไทย องค์กรภาครัฐ และภาคชุมชน ในการทำงานร่วมกันด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) โดยมุ่งเน้นอธิบายข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ กระบวนการและรูปแบบความร่วมมือระหว่างภาคีต่าง ๆ ในการดำเนินการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมเฉพาะพื้นที่อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี พบว่า องค์กรธุรกิจหรือกลุ่มบริษัทผู้ผลิตปูนซีเมนต์ซึ่งมีพื้นที่โรงงานการผลิตปูนในพื้นที่อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี เป็นกลุ่มองค์กรหลักในการสร้างแรงจูงใจและผลักดันความร่วมมือในการทำงานแบบร่วมมือกันที่มีองค์กรภาครัฐ องค์กรท้องถิ่น ชุมชน และหน่วยงานอื่นเข้ามาทำงานแบบร่วมมือกัน ผ่านการปรับเปลี่ยนกระบวนการเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมไปสู่มิติใหม่ตามการเปลี่ยนแปลงและการเปลี่ยนผ่านขององค์กร นำเสนอรายละเอียดดังนี้

ช่วงเริ่มต้นความร่วมมือ กลุ่มบริษัทผู้ผลิตปูนซีเมนต์เกิดความตระหนักร่วมกันในการรับผิดชอบต่อชุมชน สังคม และการสร้างกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยระยะแรกของการประชุมและพูดคุยระหว่างผู้บริหารและคณะกรรมการสมาคมอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ไทยเพื่อให้เกิดกระแสและพลังในการเสริมสร้างภาพลักษณ์และความเข้มแข็งระหว่างผู้ผลิตปูนซีเมนต์ ในพื้นที่เริ่มต้นจากบริษัท เอสซีจี ซีเมนต์ จำกัด และบริษัท ปูนซีเมนต์นครหลวง จำกัด (มหาชน) สืบเนื่องจาก บริษัท เอสซีจี ซีเมนต์ จำกัด ทบทวนและถอดบทเรียนจากบริษัทในเครือพื้นที่นั้นๆ มาพบตาพูด จึงเชิญชวนและพูดคุยกับบริษัท ปูนซีเมนต์นครหลวง จำกัด (มหาชน) ในระดับผู้บริหารสู่นโยบายทำงานร่วมกันของบริษัท อันนำไปสู่การเริ่มโครงการ “โรงปูนรักษ์ชุมชน” ภายใต้สมาคมปูนซีเมนต์ไทย (TCMA) จำนวนสมาชิก 7 บริษัท

ช่วงการสร้างความร่วมมือ แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ

1. ระดับภายในองค์กรโครงการ “โรงปูนรักษ์ชุมชน” ภายใต้สมาคมปูนซีเมนต์ไทย (TCMA) ภายใต้การกำกับดูแลการทำงานแบบร่วมมือกันขององค์กรผู้ผลิตปูนซีเมนต์ไทย ดังนี้

1.1 การออกแบบโครงสร้าง ได้แก่ รูปแบบการบริหาร คณะกรรมการทำงาน โดยองค์กรหลักในการทำงานร่วมกัน คือ บริษัท เอสซีจี ซีเมนต์ จำกัด

1.2 ทรัพยากร ได้แก่ การจัดตั้งบุคลากรทำงานการทำงานร่วมกันงบประมาณในการทำงานร่วมกันแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ งบประมาณที่มาจากงบกลางสมาคมปูนซีเมนต์ไทย (TCMA) และงบประมาณที่มาจากงบบริษัท รวมถึงวัสดุ/อุปกรณ์และเทคโนโลยีในการทำงานร่วมกันเชิงพื้นที่แบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ร่วมกันของบริษัทผู้ผลิตปูนซีเมนต์ในพื้นที่แก่งคอย และการจัดการการทำงานแบบร่วมมือกันของโครงการแบ่งออกเป็น 3 Task Force;

Task Force 1: Operation; Task Force 2: CSR; Task Force 3: Communication ภายใต้การทำงานแบบร่วมมือกัน 1) การทำงานร่วมกันระหว่างบริษัทกับบริษัท ผ่านการแบ่งปันความรู้และเทคโนโลยีระหว่างบริษัทในกลุ่มสมาชิกโดยฝ่ายซ่อมบำรุงและฝ่ายสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย และ 2) การทำงานร่วมกันระหว่างบริษัทในพื้นที่แก่งคอยกับชุมชนและโรงเรียนในพื้นที่ผ่านการแบ่งปันและช่วยเหลือ/บริการสังคม/ชุมชน และจังหวัดสระบุรีโดยฝ่ายชุมชนสัมพันธ์และฝ่ายซ่อมบำรุง

1.3 เทคนิคและวิธีการในการทำงานแบบร่วมมือกัน การตั้งเป้าหมายของการตอบสนองต่อความต้องการและข้อเรียกร้องจากชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคการศึกษา เน้นการสื่อสารระดับบริษัท ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ ผ่านการเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน ชุมชน โรงเรียน หน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบรอบโรงงาน ผู้ผลิตปูนซีเมนต์ อีกทั้งชุมชน ท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐยังมีบทบาทเป็นผู้ตรวจสอบมาตรฐานโรงงานและการทำเหมืองแร่ร่วมกันด้วย

2. ระดับภายนอกองค์การโครงการ “โรงปูนรักษ์ชุมชน” ภายใต้สมาคมปูนซีเมนต์ไทย (TCMA) ประกอบด้วย ภาคการศึกษา (โรงเรียน) องค์การภาคชุมชน/ประชาชน องค์การภาคเอกชน เช่น สมาคมอุตสาหกรรมจังหวัดสระบุรี และหน่วยงานภาครัฐระดับภูมิภาคและท้องถิ่น เป็นองค์การและหน่วยงานที่ปฏิบัติงาน สนับสนุนงบประมาณบางส่วนขยายผลและต่อยอดโครงการ “โรงปูนรักษ์ชุมชน” ของโรงงานผลิตปูนซีเมนต์สู่ชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ เป็นความสัมพันธ์เชิงราบ (แนวนอน) ไม่มีสายบัญชาการซึ่งเป็นรูปแบบการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (CSR) ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานการพัฒนาสู่แนวคิด CSR-as-Process ที่มุ่งเน้นการสร้างคุณค่าร่วม ซึ่งให้ความสำคัญตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า (ปัญหาของสังคมและสิ่งแวดล้อม/ความต้องการของชุมชน) การออกแบบกระบวนการ/กิจกรรม ผลผลิตและผลลัพธ์ที่จะได้รับของโครงการโรงปูนรักษ์ชุมชนภายใต้สมาคมอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ไทย (TCMA) ที่มุ่งเน้นให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการกำกับดูแลแบบร่วมมือกันโดยมีบทบาทที่แตกต่างและเสริมแรงสนับสนุนกันผ่านการเจรจาต่อรองระหว่างคณะกรรมการ คณะทำงานในพื้นที่และภาคีอื่น ๆ ในพื้นที่อำเภอแก่งคอย ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่นำไปสู่การขับเคลื่อนแบบองค์รวมในการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมหรือบูรณาการในการทำงาน สู่กระบวนการประเมินผลการดำเนินโครงการร่วมกัน

ช่วงขยายผลการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

ผู้ประกอบการ (บริษัท) ทบทวนการทำงานแบบร่วมมือกันของบริษัทภายใต้โครงการโรงปูนรักษ์ชุมชน โดยการเสริมสร้างกระบวนการสร้างทีมงานและหน่วยงานปฏิบัติในระดับพื้นที่รับผิดชอบด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเน้นไปที่การปรับปรุงวิธีการการทำงานที่มีข้อบกพร่องร่วมกันผ่านการประชุมและปรึกษาหารือของบริษัทในพื้นที่

แก่งคอยและหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับโครงการนั้น ๆ อีกทั้งปรับปรุงวิธีการทำงานโครงการจากการให้เงินสนับสนุนชุมชน/ท้องถิ่น/โรงเรียนเปลี่ยนมาเป็นการให้ความรู้และการสร้างองค์ความรู้ร่วมกันเพื่อนำไปสู่การต่อยอดในการพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้ให้กับชุมชน

ชุมชน/ประชาชน การใช้กระบวนการขยายกลุ่มตัวอย่างจากกรณีชุมชนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จจากการดำเนินโครงการโรงปูนรักษ์ชุมชนแบบร่วมกัน โดยบริษัทผู้ผลิตปูนซีเมนต์จะทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงหรือผู้แนะแนวทางผ่านการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการถ่ายทอดความรู้ วิธีการทำงาน การทำงานร่วมกัน และการสร้างกระบวนการประเมินผลโครงการที่ออกแบบโดยชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในโครงการ

หน่วยงานภาครัฐ/ภาคการศึกษา (โรงเรียน) บริษัทผู้ผลิตปูนซีเมนต์ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยง สนับสนุน และส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐ/ภาคการศึกษา (โรงเรียน) มาเป็นเป้าหมายหลักของการดำเนินโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ส่วนหนึ่งไม่ได้มีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนการทำงานในโครงการต่าง ๆ ของความร่วมมือภายใต้โครงการโรงปูนรักษ์ชุมชนโดยจะทำหน้าที่ในการสนับสนุนการทำงานแบบร่วมมือกันเพื่อให้โครงการประสบความสำเร็จทั้งในระดับพื้นที่ ระดับเครือข่ายอื่น ๆ ในพื้นที่ใกล้เคียงและระดับภูมิภาค

ช่วงแนวทางการทำงานแบบร่วมมือกันสู่ความยั่งยืน

ผู้ประกอบการ (บริษัท) แนวทางการทำงานแบบร่วมมือกันสู่ความยั่งยืนภายใต้โครงการโรงปูนรักษ์ชุมชน โดยตั้งเป้าหมายในการทำงานแบบร่วมมือกันในระดับนโยบายและระดับพื้นที่เพื่อ "การทำเหมืองเชิงอนุรักษ์" ผ่านการกำหนดมาตรฐานการทำเหมืองร่วมกันระหว่างบริษัท ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ เพื่อจะนำไปสู่การต่อยอดการทำเหมืองให้เกิดแหล่งน้ำ และปรับปรุงกระบวนการผลิตในเหมืองและโรงงานด้วยพลังงานสะอาด

ชุมชน/ประชาชน แนวทางการทำงานร่วมมือกันสู่ความยั่งยืนชุมชนได้มีการปรับแผนการเข้าสู่ชุมชนแบบเป็นหุ้นส่วน (Partnerships) ภายใต้แนวคิด "ร่วมกันสร้าง ร่วมกันทำ ร่วมกันพัฒนา" ที่มุ่งเน้นการสร้างต้นแบบการเรียนรู้ควบคู่กับการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยการจัดตั้งคณะกรรมการประสานงานและจัดตั้งเครือข่ายการทำงานร่วมกันของชุมชนในการร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมการออกแบบโครงการและกิจกรรม และการประเมินผลการดำเนินโครงการร่วมกันกับภาคีเครือข่าย

หน่วยงานภาครัฐ/ภาคการศึกษา (โรงเรียน) แนวทางการทำงานแบบร่วมมือกันระหว่างกลุ่มผู้ผลิตปูนซีเมนต์ในพื้นที่แก่งคอยสู่ความยั่งยืนเน้นการประสานงานระหว่างบริษัทในพื้นที่กับหน่วยงานภาครัฐ และภาคการศึกษาในพื้นที่ผ่านการสื่อสารระหว่างผู้อำนวยการในการออกแบบแผนการเรียนการสอนวิชาหลักกับโครงการพิเศษ เช่น โครงการพี่สอนน้อง และโครงการประดิษฐ์ของใช้จากขยะที่เน้นพัฒนาทักษะของนักเรียนและเป็นพี่เลี้ยงให้การสนับสนุนและส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน รวมทั้งการวางแผนงานระหว่าง

ผู้ประกอบการกับโรงเรียนในพื้นที่ และการสนับสนุนทุนการศึกษาเด็กนักเรียนในพื้นที่ ในการกลับมาทำงานในท้องถิ่นหลังจบการศึกษาเพื่อการต่อยอดและเชื่อมโยงโอกาสของ นักเรียนและชุมชนในพื้นที่ได้อย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

ผู้วิจัยจะอภิปรายผลในประเด็น การกำกับดูแลแบบร่วมมือกันในการดำเนินการ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และพลวัตของการกำกับดูแลแบบร่วมมือกันในการดำเนินการ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

1. การกำกับดูแลแบบร่วมมือกันในการดำเนินการด้านความรับผิดชอบต่อสังคม กระบวนการและรูปแบบในการกำกับดูแลแบบร่วมมือกันระหว่างกลุ่มผู้ผลิตปูนซีเมนต์และ ภาควิชาต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม ตลอดจนการสร้างรากฐานเศรษฐกิจชุมชนโดยรอบโรงงานผลิตปูนซีเมนต์ในพื้นที่อำเภอ แก่งคอย ในการแลกเปลี่ยนวิธีการแก้ไขปัญหาด้านความรับผิดชอบต่อสังคมซึ่งจะต้องก่อให้เกิด ความสมดุลระหว่างความขัดแย้งกับเป้าหมายของสิ่งแวดล้อมและสังคม (Byggeth, S. & Hochschorner, E., 2006) โดยองค์การธุรกิจมุ่งเน้นความรับผิดชอบต่อสังคมในกระบวนการ นวัตกรรมที่ให้ความสำคัญต่อบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในฐานะอำนาจการหลัก ที่มีศักยภาพของกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อทำให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่เป็นไปได้ (Arevalo, J. A. et al., 2011) เนื่องจากการเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการ ตอบสนองต่อชุมชน สังคม องค์การธุรกิจได้ตระหนักถึงแนวทางการพัฒนาสู่ความยั่งยืน ทั้งมิติวิถีชีวิตผู้คนในชุมชน มิติการสร้าง พัฒนา และต่อยอดองค์ความรู้ให้กับเยาวชนในชุมชน มิติการสร้างจิตสำนึกและการตระหนักร่วมกันของทุกภาคีส่งผลให้การดำเนินงานในพื้นที่บรรลุ เป้าหมายในระดับพื้นที่ที่ทุกฝ่ายเข้าใจกันจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการประสานงานที่มี ประสิทธิภาพในการทำงานแบบร่วมกันและงานเดี่ยวเฉพาะความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การ (Dougherty, D. & Dunne, D. D., 2011); (Garud, R. & Gehman, J., 2012) แม้ความสัมพันธ์ เกี่ยวกับความยั่งยืนที่เน้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอกเป็นความยุ่งเหยิง ในกระบวนการที่ดำเนินอยู่ระหว่างองค์การที่มีส่วนร่วมในของเครือข่ายที่เปลี่ยนแปลง ตลอดเวลาที่เป็นตัวกำหนดรูปแบบการทำงานแบบร่วมกันขององค์การด้านความรับผิดชอบต่อ สังคม (Garud, R. & Gehman, J., 2012) แต่ก็เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีต่อองค์การธุรกิจผู้ผลิต ปูนซีเมนต์ในพื้นที่แก่งคอยในการลดภาพของการเป็นคู่แข่งทางธุรกิจสู่ความร่วมมือกันในการ ตั้งเป้าหมายในการแก้ไขปัญหา และตอบสนองความต้องการของภาคีเครือข่ายได้อย่างมี ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในภาพรวม

2. พลวัตของการกำกับดูแลแบบร่วมมือกันในการดำเนินการด้านความรับผิดชอบต่อ สังคม อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงและเปลี่ยนผ่านรูปแบบการทำงานแบบร่วมมือกัน

จากข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้เป็นรายละเอียดที่น่าสนใจที่ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่ากระบวนการและรูปแบบในการตอบสนองต่อการคืนกำไรสู่สังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์การธุรกิจได้เปลี่ยนแปลงไปจากการทำงานเพียงบริษัทเดียวเป็นการจับมือระหว่างคู่แข่งทางสินค้าและผลิตภัณฑ์รวมถึงภาคีต่าง ๆ ทั้งผู้เสียผลประโยชน์และผู้รับผลประโยชน์เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายในการทำงานแบบร่วมมือกันตอบสนองต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่ง (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2556) ได้อธิบายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การมี 2 มิติ คือ ความสัมพันธ์แบบมีปฏิสัมพันธ์กันที่มีการแลกเปลี่ยนสารสนเทศหรือทรัพยากร และแบบไม่มีสัมพันธ์กัน กล่าวคือมีลักษณะบางอย่างขององค์การที่เหมือนกันแต่ไม่มีการแลกเปลี่ยน โดยรูปแบบการกำกับดูแลแบบร่วมมือกันจากข้อค้นพบการวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ที่มีปฏิสัมพันธ์กันในการแลกเปลี่ยน แบ่งปันข้อมูล สารสนเทศ และปฏิบัติกิจกรรมภายใต้โครงการด้าน CSR แบบร่วมกันทั้งบริษัท-บริษัท/บริษัท-ชุมชน/บริษัท-หน่วยงานภาครัฐ/องค์การธุรกิจ-หน่วยงานภาครัฐ-ชุมชน แม้จะปฏิเสธไม่ได้ว่าจุดหมายปลายทาง CSR จากรายงานวิจัยชี้ว่า องค์การธุรกิจหรือบริษัทต่าง ๆ ใช้รายงานด้าน CSR เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างชื่อเสียงและสื่อสารถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมในเชิงบวกสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการในการตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก (Hatch, M. J. & Schultz, M., 1997); (Gioia, D. A. M. et al., 2000); (Aguilera, R. V. et al., 2007); (Wendy, L. T. et al., 2010) แต่เนื่องด้วยสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงทั้งสภาพภูมิอากาศ การเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อม สภาพสังคม และเศรษฐกิจทำให้ภาคีต่าง ๆ ตระหนักถึงความเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนและผลักดันสังคมและสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานของความไว้วางใจต่อองค์การธุรกิจเพื่อสร้างความแข็งแกร่งที่เหนือกว่าเพียงเพราะเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของภาคส่วนใดภาคส่วนหนึ่งเท่านั้น (Wendy, L. T. et al., 2010) เพราะแรงกดดันรูปแบบใหม่จากสถาบันและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ให้ความสำคัญและข้อกังวลต่อประเด็นความยั่งยืนในทุกมิติ เช่น ชุมชน สิ่งแวดล้อม สุขภาพ พลังงาน ความเสี่ยงทางการเงินของบริษัท โรคระบาด เป็นต้น ข้อกังวลเหล่านี้ทำให้องค์การธุรกิจในปัจจุบันให้ความสำคัญและสนใจปัจจัยภายนอกเหล่านี้มากขึ้นอย่างจริงจัง จะเห็นถึงพลวัตของการกำกับดูแลด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมแบบร่วมมือกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ที่จะต้องเกิดการเชื่อมโยงประเด็นต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นในห่วงโซ่อุปทานจากต้นน้ำสู่ปลายน้ำของกลุ่มผู้ผลิตปูนซีเมนต์และภาคีต่าง ๆ มากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

กระบวนการและรูปแบบการกำกับดูแลแบบร่วมมือกัน (Collaborative governance) ระหว่างภาคีเครือข่ายในการดำเนินการด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR) เป็นการสร้างความร่วมมือ ขยายความร่วมมือ

และการวางแผนทางความร่วมมือสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกัน โดยประกอบด้วยช่วงเวลาที่สำคัญ 4 ช่วง ได้แก่ 1) ช่วงเริ่มต้น เป็นช่วงตั้งแต่การเริ่มพูดคุยกันระหว่างผู้ผลิตปูนซีเมนต์บริษัท เอส ซีจี ซีเมนต์ จำกัด และบริษัท ปูนซีเมนต์นครหลวง จำกัด (มหาชน) จนกระทั่งตกลงร่วมกัน ดำเนินการและชักชวนบริษัทสมาชิกอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์อื่นเข้าร่วมสำเร็จ 2) ช่วงสร้างความร่วมมือ ในช่วงนี้เป็นช่วงการออกแบบความร่วมมือเพื่อการพิจารณาโครงการและกิจกรรมร่วมกันโดยอาศัยมิติการตัดสินใจของสมาชิกร่วมกัน 3) ช่วงขยายผลการดำเนินงาน เป็นการขยายความร่วมมือกันในการทำงานจากภายในสมาคมสู่หน่วยงานและองค์การ เครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 4) ช่วงแนวทางสู่ความยั่งยืน เป็นเป้าหมายสูงสุดร่วมกันของสมาคมและภาคีเครือข่ายในการตั้งกรอบแนวทางการดำเนินการด้าน (CSR) สู่ความยั่งยืน ได้แก่ 4.1) ผู้ประกอบการ (บริษัท) 4.2) ชุมชน/ประชาชน และ 4.3) โรงเรียน ซึ่งในความเป็นจริงในแต่ละช่วงสามารถดำเนินการควบคู่กันได้ หรือจะสลับก่อนหลังของการเกิดขึ้นก็ได้ในช่วงเวลานั้น ๆ สะท้อนให้เห็นว่าการกำกับดูแลแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) เป็นกระบวนการและโครงสร้างของการกำหนดการตัดสินใจ การนำไปปฏิบัติ และการจัดการนโยบายหรือโครงการที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของเครือข่ายที่ก้าวข้ามขอบเขตของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อร่วมมือกันดำเนินงานร่วมกันไปสู่การบรรลุเป้าหมายของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิตปูนซีเมนต์ของอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ไทยเป็นการทำงานของรูปแบบที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในประเทศไทยที่องค์การธุรกิจจะร่วมมือกับองค์การภาครัฐ ภาคเอกชนอื่น ๆ ชุมชน และประชาชนที่เน้นผลลัพธ์สุดท้ายของโครงการร่วมกันเป็นสำคัญ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กระบวนการและรูปแบบการกำกับดูแลแบบร่วมมือกันระหว่างภาคีเครือข่ายในการดำเนินการด้านความรับผิดชอบต่อสังคม กรณีศึกษา โครงการโรงปูนรักษ์ชุมชน อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี แบ่งออกเป็น 4 ช่วง ช่วงเริ่มต้นความร่วมมือ ช่วงการสร้างความร่วมมือ ช่วงขยายผลการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และช่วงแนวทางทำงานแบบร่วมมือกันสู่ความยั่งยืน กระบวนการและรูปแบบการกำกับดูแลแบบร่วมมือกันของกลุ่มภาคีเครือข่ายทำให้เกิดการภาพลักษณ์ที่ดีของโรงงานผลิตปูนซีเมนต์ในพื้นที่อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรีที่เป็นองค์การธุรกิจคู่แข่งที่กระตุ้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่สำคัญ การแบ่งปันความคิด การตระหนักในข้อมูลที่เกี่ยวข้องส่งเสริมความร่วมมือและการทำงานเป็นทีมในพื้นที่รวมทั้งส่งเสริมการแก้ปัญหาแบบสร้างสรรค์ในการแก้ไขความขัดแย้งต่าง ๆ โดยมีการปรับปรุงโครงสร้างการทำงานที่เน้นและสร้างค่านิยมและวัตถุประสงค์หลักขององค์การร่วมกันซึ่งส่งผลต่อการรับรู้และมุมมองที่ดีต่อกลุ่มองค์การธุรกิจที่มุ่งทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมโดยรอบพื้นที่โรงงาน โดยได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือในการกำกับดูแล

แบบร่วมมือกันจากประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลต่อให้ผลลัพธ์ที่บรรลุเป้าหมายร่วมกันของสมาคมปูนซีเมนต์ไทย (TCMA) ภายใต้โครงการโรงปูนรักษ์ชุมชน ข้อเสนอแนะ 1) ควรมีการสร้างกระบวนการที่สื่อความหมายในระดับพื้นที่ ระดับเครือข่ายทั้งในและนอกพื้นที่ให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการกำกับดูแลแบบร่วมมือกันเกี่ยวกับ CSR ที่ตรงกัน โดยกำหนดให้เหมาะสมกับบริบทและความต้องการของทุกภาคส่วนควรร่วมกันตั้งเป้าหมาย วิสัยทัศน์ นโยบาย และโครงการตลอดจนพัฒนาองค์ความรู้ CSR ที่เหมาะสม เกิดการรับรู้ และปฏิบัติที่สอดคล้องกัน ในภาพรวมของประเทศไทย 2) กระบวนการสร้างรูปแบบการกำกับดูแลและห่วงโซ่อุปทานธุรกิจ ภาครัฐ ภาคเอกชนอื่น ๆ และภาคชุมชนควรมุ่งเน้นเป้าหมายของการพัฒนาเชิงพื้นที่ ในการแก้ไขปัญหาของสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจโดยคำนึงถึงการพัฒนาที่ระเบิดจากข้างใน (Explosion from within) สร้างความเข้มแข็งให้ภาคีให้เกิดความพร้อมในการปฏิบัติ CSR องค์การแบบร่วมมือกันที่มองข้ามมิติด้านการเงินเป็นลำดับแรก แต่สร้างกระบวนการเรียนรู้คุณค่าในตัวเองของภาคีในดำเนินการให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยเน้นการปฏิบัติที่มุ่งเป้าหมายการพัฒนาอย่างแท้จริง 3) การส่งเสริมและสร้างกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลภายในกลุ่มที่ทำงานแบบร่วมมือกันของโครงการด้าน CSR ทั้งในระยะสั้นหลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินโครงการร่วมกัน ระยะยาวด้วยการประเมินผลภาพรวมของโครงการทั้งหมดที่ร่วมมือกันเพื่อนำข้อมูลและสารสนเทศที่ผ่านขั้นตอนนี้สู่การเปลี่ยนแปลงกรอบการกำกับดูแลแบบร่วมมือกันทั้งในระดับผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) และ ผลกระทบ (Impact)

เอกสารอ้างอิง

- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2556). ทฤษฎีองค์การ: มุมมองต่างกระบวนทัศน์ Organization theory: multi-paradigm perspectives. สมุทรปราการ: ดี.เค.ปริ้นต์ติ้งเวิลด์.
- ปฐม มณีโรจน์. (2552). ภาษาสาธารณะ: (7) ระบบอภิบาล (Governance). เรียกใช้เมื่อ 29 กันยายน 2562 จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/DrPatom/2009/10/14/entry-1>
- พฤษภา เครือแสง และมณีรัตน์ จันทร์หนู. (2560). มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมการสร้างธุรกิจอย่างยั่งยืนโดยใช้หลักเกณฑ์ความรับผิดชอบต่อสังคม. วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน, 10(2), 72-100.
- สมาคมอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ไทย. (2561). รายงานการดำเนินงานปี 2561. เรียกใช้เมื่อ 29 กันยายน 2562 จาก <https://drive.google.com/file/d/1ZPOzL3eTiuFz7YnDqAy3qcSDrFQsXHgf/view>

- Aguilera, R. V. et al. (2007). Putting the S Back in Corporate Social Responsibility: A Multilevel Theory of Social Change in Organizations. 32(3), 836-863.
- Arevalo, J. A. et al. (2011). Introduction to the special issue: Integrating sustainability in business models. *Journal of Management Development*, 30(10), 941-954.
- Byggeth, S. & Hochschorner, E. (2006). Handling trade-offs in ecodesign tools for sustainable product development and procurement. *Journal of Cleaner Production*, 14(15-16), 1420-1430.
- Dougherty, D. & Dunne, D. D. (2011). Organizing ecologies of complex innovation. *Organization Science*, 25(5), 1214-1223.
- Elmuti, D. & Kathawala, Y. (2001). An overview of strategic alliances. *Management Decision*, 39(3), 205-218.
- Friedman, M. (2007). The social responsibility of business is to increase its profits. In I. C. governance. Springer.
- Garud, R. & Gehman, J. (2012). Metatheoretical perspectives on sustainability journeys: Evolutionary, relational and duration. *Research Policy*, 41(6), 980-995.
- Ghillyer, A. (2008). *Business ethics: A real world approach*. NewYok: McGraw-Hill College.
- Gioia, D. A. M. et al. (2000). Organizational Identity, Image, and Adaptive Instability. *Academy of Management Review*, 25(1), 63-81.
- Hatch, M. J. & Schultz, M. (1997). Relations Between Organizational Culture, Identity and Image. *European Journal of Marketing*, 31(5/6), 356-365.
- Istocescu, A. (2005). The Management in the Islamic countries (the second part). *Economia. Seria Management*, 8(1), 75-83.
- Lewis, J. D. (1990). *Partnerships for profit: structuring and managing strategic alliances*. New York: The Free Press.
- Wendy, L. T. et al. (2010). Corporate Social Responsibility Reports: A thematic Analysis Related to Supply Chain Management. *Journal of Supply Chain Management*, 46(1), 19-44.
- Zineldin, M., & Bredenl w, T. (2003). Strategic alliance: Synergies and challenges. *International Journal of Physical Distribution & Logistic Management*, 33(5), 449-464.

การศึกษาองค์ประกอบตัวบ่งชี้และแนวทางการพัฒนาครูสมรรถนะสูง
ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*
STUDY OF COMPOSITION AND INDICATORS OF SMART TEACHERS
IN PRIMERY SCHOOL UNDER THE DEPARTMENT OF
LOCAL ADMINISTRATION

สรญา ทองธรรมมา

Soraya Thongtamma

พชรวิทย์ จันทศิริสิริ

Pacharawit Chansirisira

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: thongtamma@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของครูสมรรถนะสูงในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาครูสมรรถนะสูง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูระดับประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา 200 คน ครูหัวหน้าวิชาการ 175 คน รวม 375 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสอบถามสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของครูสมรรถนะสูงในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 4 องค์ประกอบ 15 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) ด้านความโดดเด่นทางวิชาการ มี 7 ตัวบ่งชี้ เช่น ด้านการมีความเข้มแข็งทางวิชาการ เป็นต้น 2) ด้านความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ มี 4 ตัวบ่งชี้ เช่น ด้านการมีวิสัยทัศน์ เป็นต้น 3) ด้านทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มี 2 ตัวบ่งชี้ เช่น ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ เป็นต้น 4) ด้านการยึดมั่นในความดี มี 2 ตัวบ่งชี้ เช่น ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น ผลวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า 1) ด้านความโดดเด่นทางวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ด้านความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ 3) ด้านทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และ

* Received 26 July 2021; Revised 17 August 2021; Accepted 21 August 2021

4) ด้านการยึดมั่นในความดีอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ 2) ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาครูสมรรถนะสูง พบว่า แนวทางการพัฒนาครูสมรรถนะสูง มี 6 วิธี ได้แก่ 1) การฝึกอบรม 2) การสอนงาน 3) การระดมสมอง 4) การประชุมกลุ่มย่อย 5) การศึกษาด้วยตนเอง 6) การเรียนรู้ระหว่างปฏิบัติงาน

คำสำคัญ: องค์ประกอบตัวบ่งชี้และแนวทางการพัฒนาครู, ครูสมรรถนะสูง, ประถมศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) study the composition and identifiers of high-performing teachers. In elementary school 2) To study the development of high-performance teachers. The samples were primary school teachers in schools under the local government organization. The sample size uses the finished table of Krejcie & Morgan The sample consisted of 200 school administrators, 175 teachers of academic leaders, and 375 of them were obtained by multistage randomization. The research instruments were semi-structured interview questionnaires, questionnaires, which were percentage, mean and standard deviation. Method of confirmation element analysis The research findings were as follows: 1) Composition and indicators of high-performing teachers In elementary school There are 4 components of the local government organization, and 15 indicators are as follows: 1) Academic outstandingness with 7 indicators such as academic strengthening, etc. 2) Professional expertise has 4 indicators, such as: Vision, etc. 3) The skills needed in the 21st century have two indicators, such as systematic thinking, etc. 4) adherence to goodness, there are two indicators, such as moral and ethical aspects. Affirmative found that 1) academic outstanding level, 2) professional expertise, 3) 21st century essential skills, and 4) adherence to virtue. At a high level, respectively 2) The results of the study of the high performance teacher development guidelines showed that there were 6 methods for developing high performance teachers: 1) Training 2) Teaching 3) Brainstorming 4) Small group meeting 5) Self-study 6) On-the-job learning

Keywords: Components, Indicators and Approaches to Teacher Development, Smart Teachers, Primary Schools Department of Local Administration

บทนำ

โลกยุคปัจจุบันมีวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งรูปแบบความสัมพันธ์ของคนในสังคมก็แตกต่างไปจากเดิม ทำให้ทักษะความต้องการในการดำรงชีวิตก็เปลี่ยนแปลงไป เด็กและเยาวชนซึ่งถือเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในวันข้างหน้าจึงควรที่จะต้องมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ให้รอบด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) เพื่อที่จะนำองค์ความรู้ที่ได้ไปต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ต่อไป “ครู” จึงถือเป็นบุคลากรสำคัญที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษาของคนไทยโดยการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะถึงแม้จะมีวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีที่ก้าวล้ำจนกระทั่งพัฒนาไปสู่การสร้างหุ่นยนต์เพื่อช่วยเหลืองานต่าง ๆ ทดแทนแรงงานคนแต่สิ่งหนึ่งที่เครื่องจักรกลหรือหุ่นยนต์ต่าง ๆ ทำไม่ได้ก็คือ การปลูกฝังจิตสำนึกที่รักท้องถิ่น การมีคุณธรรมจริยธรรม (ธารง บัวศรี, 2532) การอนุรักษ์สืบสานความเป็นไทย ความมีศีลธรรมภายใต้ความมีจิตสำนึกที่รักท้องถิ่นของตนเอง และความรู้จักนำหลักคำสอนทางศาสนามาปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การปล่อยวาง การยืดหยุ่นผ่อนปรน เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554)

สมรรถนะ (Competency) เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความสามารถในตัวบุคคลที่เป็นปัจจัยส่งผลให้ประสบ ความสำเร็จในการทำงานเป็นผู้ที่มีความสามารถการประยุกต์ใช้หลักการหรือวิชาที่มีอยู่ในตัวเองเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในงานที่ตนทำ จึงจะกล่าวได้ว่าบุคคลนั้นมี Competency บุคคลที่มีความสามารถที่จะจัดการ กับชีวิตของตนได้ดีนั้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551) คือ บุคคลที่มีลักษณะและสมรรถภาพเชิงประกอบการในตัวเองสูง มีผลการวิจัยหลาย เรื่องได้ให้ข้อสรุปอย่างน่าสนใจว่าคุณลักษณะและสมรรถภาพเชิงประกอบการนี้สามารถฝึกฝนได้ สร้างขึ้นได้และสามารถปลูกฝังฝึกฝนให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลได้ โดยวิธีการและกระบวนการทางการศึกษาที่เหมาะสม (Barr, M. J. & Keating, L. A., 1990) การพัฒนาครูตามสมรรถนะเป็นการพัฒนาคุณลักษณะของบุคคลเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน และเป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่ทำให้บุคลากรในองค์กรปฏิบัติงานได้ผลงานที่โดดเด่นกว่าคนอื่น ๆ ใน สถานการณ์ที่หลากหลาย ซึ่งเกิดจากแรงผลักดันเบื้องต้น อุปนิสัย ภายลักษณะภายใน และบทบาทที่ แสดงออกต่อสังคม ที่แตกต่างกันทำให้แสดงพฤติกรรมการทำงานที่ต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทาง การพัฒนาสมรรถนะการบริหารทรัพยากรบุคคล แนวใหม่ภาครัฐ ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน โดยส่งเสริมสนับสนุนให้ส่วนราชการบริหารทรัพยากรบุคคลตามกรอบมาตรฐาน ความสำเร็จด้านการบริหาร ทรัพยากรบุคคล เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อความสำเร็จของส่วนราชการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) การจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับยุคดิจิทัล จึงเป็นในรูปแบบผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำ (Learning by Doing) โดยเป็น

การเรียนรู้ที่เน้นความร่วมมือ (Collaboration Skills) และเรียนกันเป็นทีม (Team Learning) มากกว่าจะเรียนเพื่อผลสัมฤทธิ์เฉพาะตนเองซึ่งการเรียนลักษณะนี้ นักเรียนจะเรียนรู้จากการกระทำและการคิดของตนเอง ครูอาจารย์มีหน้าที่อำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ โดยการออกแบบบทเรียน สร้างแรงบันดาลใจ มากกว่าการสอน (Teach Less, Learn More) การพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรเป็นภารกิจสำคัญยิ่งสำหรับผู้บริหารองค์กร เพราะสมรรถนะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ บรรลุตรงตามความต้องการขององค์กร (พชรวิทย์ จันทรศิริสิริ, 2562)

ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะพัฒนาสมรรถนะครู ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีการพัฒนาสมรรถนะสูงขึ้นเต็มขีดกำลังความสามารถ ความถนัดและความจำเป็นในโลกยุคดิจิทัล เนื่องจากครูที่มีสมรรถนะที่สูงขึ้นจะสามารถถ่ายทอดทักษะความรู้ พัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพให้แก่ผู้เรียน กระบวนการในการพัฒนาสมรรถนะครูให้มีสมรรถนะที่สูงขึ้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษา ปัญหา แรงจูงใจ และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะครู เมื่อทราบองค์ประกอบหลักและตัวบ่งชี้ในการพัฒนาครูสมรรถนะสูงและเข้าใจลำดับความสำคัญของปัญหาที่แท้จริงแล้วจึงจะได้ศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของการจัดการศึกษาท้องถิ่น เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาในการพัฒนาสมรรถนะของครูได้ตรงจุดและศึกษาโปรแกรมวิธีการ พัฒนาครูให้มีสมรรถนะที่สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของครูสมรรถนะสูง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาครูสมรรถนะสูง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาค้นคว้าเอกสารตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การพัฒนาครูสมรรถนะสูง ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อมูลแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับพฤติกรรมสมรรถนะครู จำนวน 90 ข้อ และตอนที่ 3 วิธีการหรือแนวทางที่ควรใช้ในการเสริมสร้างครูสมรรถนะสูง

ขั้นตอนที่ 3 สร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เกี่ยวกับประเด็นการพัฒนาและวิธีการพัฒนาแล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน (ผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษาและพัฒนาครูมากกว่า 10 ปีขึ้นไป)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูหัวหน้าวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 20 จังหวัด รวม 13,020 คน จากโรงเรียน 2,967 แห่ง

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 200 คน และ ครูหัวหน้าวิชาการ 175 คน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งสิ้น 375 คน ซึ่งได้จากการเปิดตารางของ Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) และการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - stage Sampling) คือ 1) ทำการสุ่มจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้สัดส่วนร้อยละ 25 ของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 20 จังหวัดได้ 5 จังหวัด 2) ทำการสุ่มผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้าวิชาการ จากโรงเรียน 36 แห่ง ได้แก่ ขอนแก่น จำนวน 10 แห่ง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 6 แห่ง จังหวัดสกลนคร จำนวน 3 แห่ง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 12 แห่ง และจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 5 แห่ง รวมจำนวนทั้งสิ้น 36 แห่ง และจำนวนครูกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ จังหวัดขอนแก่นจำนวน 120 คน จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 60 คน จังหวัดสกลนครจำนวน 30 คน จังหวัดอุดรธานี จำนวน 120 คน และจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 45 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 375 คน เก็บข้อมูลตามกลุ่มตัวอย่างโดยการติดตามด้วยตนเอง ร่วมกับการใช้ช่องทางไปรษณีย์และช่องทางออนไลน์

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำแบบสอบถามมาประมวลวิเคราะห์โดยข้อมูลทั่วไป วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่และร้อยละ และวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมและสมรรถนะครู ผู้วิจัยดำเนินการตรวจให้คะแนนโดยมีหลักเกณฑ์การวิเคราะห์ระดับพฤติกรรม โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วเทียบเกณฑ์แปลความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, น.103)

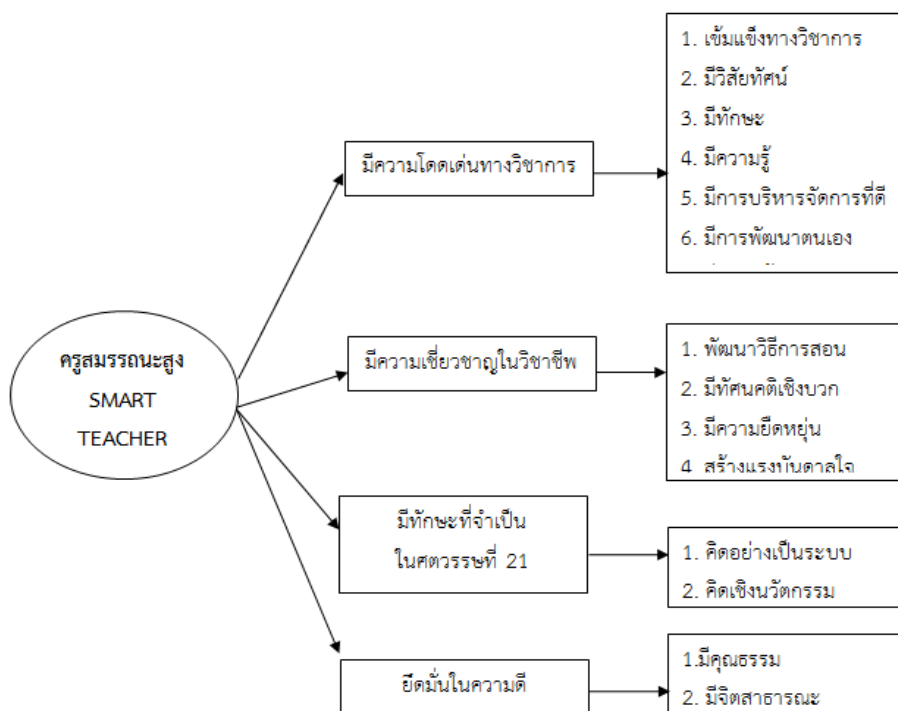
เกณฑ์ระดับคะแนน	ความหมาย
4.51 – 5.00	มีระดับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ มากที่สุด
3.51 – 4.50	มีระดับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ มาก
2.51 – 3.50	มีระดับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ปานกลาง
1.51 – 2.50	มีระดับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ น้อย
1.00 – 1.50	มีระดับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ น้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นการสอบถามแบบปลายเปิด โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของครูสมรรถนะสูง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ศึกษา หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครูสมรรถนะสูงที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ครูสมรรถนะสูง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้แล้วจึงทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน Confirmatory Analysis Factor (CFA). พบว่า องค์ประกอบครูสมรรถนะสูง มี 4 องค์ประกอบ และมี 15 ตัวบ่งชี้

ภาพที่ 1 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ครูสมรรถนะสูง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดเรียงตามค่า Factor Loading

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาครูสมรรถนะสูง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างโดยมีหลักเกณฑ์เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งในเชิงลึกและเชิงกว้างครบถ้วนทุกมิติในลักษณะมุมมองจากภายใน (Inside out)

และมุมมองจากภายนอก (Outside In) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน พบว่า แนวทางการพัฒนาครูสมรรถนะสูง มี 6 วิธี ได้แก่ 1) การฝึกอบรม 2) การสอนงาน 3) การระดมสมอง 4) การประชุมกลุ่มย่อย 5) การศึกษาด้วยตนเอง 6) การเรียนรู้ระหว่างปฏิบัติงาน

อภิปรายผล

จากการศึกษาศึกษาองค์ประกอบตัวบ่งชี้และแนวทางการพัฒนาครูสมรรถนะสูง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. จากการศึกษาคู่มือองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของครูสมรรถนะสูง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า องค์ประกอบของครูสมรรถนะสูง 4 องค์ประกอบหลัก ซึ่งเรียงลำดับตามค่า Factor Loading ได้แก่ คือ 1) ด้านความโดดเด่นทางวิชาการ 2) ด้านความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ 3) ด้านทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และ 4) ด้านการยึดมั่นในความดี ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าครูสมรรถนะสูงนั้นจะต้องมีความโดดเด่นเป็นเลิศด้านทักษะทางวิชาการ นอกจากนั้นแล้วยังต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์สามารถนำทักษะความรู้ที่ตนเองมีมาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ รู้จักปรับตัว มีความยืดหยุ่นผ่อนปรนในเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปได้ อีกทั้งยังต้องมีความทันสมัยก้าวหน้าเทคโนโลยีและพัฒนาตนเองให้มีทักษะความรู้ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และสิ่งที่ขาดเสียไม่ได้เลยคือครูสมรรถนะสูงนั้นเก่งเพียงอย่างเดียวไม่ได้ จะต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรม มีการยึดมั่นในความดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้กล่าวถึงกรอบสมรรถนะของครูแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) และ วาสนา มะณีเรือง และคณะ ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาครูเก่งครูดีของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 ผลการศึกษาคุณลักษณะครูเก่งครูดีของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คุณลักษณะของครูเก่งครูดี สรุปได้ดังนี้ 1) ครูเก่ง มีคุณลักษณะ 5 ประการดังนี้ 1.1) การพัฒนาตนเองของครู คือ ครูที่ใฝ่หาความรู้ ชอบเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เสมอ พัฒนาตนเองศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลา มีการประเมินตนเองตลอดเวลาเป็นผู้นำด้านวิชาการ มีการติดตามข้อมูลข่าวสาร และยอมรับการเปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่ ๆ 1.2) ความสามารถในการสร้าง การพัฒนา หลักสูตร และสื่อการสอน สามารถในการผลิตสื่อการสอน มีความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตสื่อการสอนการพัฒนาหลักสูตร 1.3) ความสามารถในการสอน คือครูที่ให้ความสำคัญกับความรู้ความสามารถในเนื้อหาที่สอนเป็นอย่างดี สอนเด็กให้เก่งได้ มีเทคนิคการสอนดี มีการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างเป็นระบบโดยการวางแผนการสอนมีการสอน ใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมหลากหลาย มีความคิดสร้างสรรค์ในการสอน มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับผู้เรียนได้ สอนให้ผู้เรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน สามารถปฏิบัติเรียนการสอนได้ตามศักยภาพของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ประสบการณ์ในการสร้างสรรค์ส่งเสริมการเรียนรู้ให้คุณภาพ

ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบโดยการดำเนินการสอน 1.4) ความสามารถในการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ คือครูที่วิเคราะห์ตัวบ่งชี้เพื่อกำหนดเป็นเนื้อหาและพฤติกรรมที่เครื่องมือวัดผลได้ ตรงตามสภาพจริง มีความสามารถในการตรวจสอบคุณภาพมีความสามารถในการวัดดำเนินการ ทดสอบมีความสามารถในการแปลความหมายของคะแนนและมีการนำคะแนนที่ได้ มาพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียน 1.5) ความสามารถในการแก้ปัญหา คือครูที่มีความสามารถในการให้เรื่อง แก้ปัญหาในการทำงานได้ดี มีความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหายุทธวิธี ผู้เรียนเพื่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ 2) ครูดี มีคุณลักษณะ 2 ประการดังนี้ 2.1) การครองตน คือครูที่ใจดี ใจเย็น มีเมตตา มีธรรมอยู่บนความซื่อสัตย์สุจริตยุติธรรม มีความรักความศรัทธาในอาชีพครู ความเสียสละ มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อผู้อื่นเชื่อมั่น ในตนเองกล้าคิด กล้าทำ ควบคุมอารมณ์ตนเองได้ มีเหตุผลยืดหยุ่นแจ่มใสพูดจาไพเราะ วินัย มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง มีความพอเพียง ประหยัด มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี คิดเห็นของผู้อื่น ให้เกียรติผู้อื่น แต่งกายสุภาพเรียบร้อย เป็นที่รักของผู้อื่น เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น และ ตรงต่อเวลา 2.2) การครองงาน คือ ครูที่เอาใจใส่รักนักเรียนทุกคนอุทิศตนเพื่อการสอนมุ่งมั่น ในการทำงานช่วยเหลือผู้อื่นในการทำงาน มีความรับผิดชอบต่อการวางแผนการสอน อย่างต่อเนื่องไม่แสวงหาผลประโยชน์ในหน้าที่ รักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติ พัฒนาค่านิยม ที่เหมาะสมให้กับนักเรียนมีความเปลี่ยนแปลงและเป็นต้นแบบให้เพื่อนครูได้ (วาสนา มะณีเรือง และคณะ, 2559)

2. จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาครูสมรรถนะสูง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างโดยมีหลักเกณฑ์เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งในเชิงลึกและเชิงกว้างครบถ้วนทุกมิติในลักษณะมุมมองจากภายใน (Inside out) และมุมมองจากภายนอก (Outside In) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน พบว่า แนวทางการพัฒนา ครูสมรรถนะสูง มี 6 วิธี ได้แก่ 1) การฝึกอบรม 2) การสอนงาน 3) การระดมสมอง 4) การประชุมกลุ่มย่อย 5) การศึกษาด้วยตนเอง 6) การเรียนรู้ระหว่างปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยอดอนงค์ จอมหงส์พิพัฒน์ ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนา โปรแกรมการพัฒนาครูผู้นำการจัดการเรียนรู้ ตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา พบว่า แนวทาง การพัฒนาครูมีอยู่หลากหลายวิธีการศึกษาด้วยตนเองและการพัฒนาแบบเรียนรู้ด้วยตนเอง ระหว่างปฏิบัติงานก็เป็นวิธีที่ง่ายและเห็นสภาพปัญหาที่แท้จริง (ยอดอนงค์ จอมหงส์พิพัฒน์ , 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของครูสมรรถนะสูง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น มี 4 องค์กรปกครอง 15 ตัวบ่งชี้ ซึ่งแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้วแต่ มีความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงและจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาครูให้มีสมรรถนะที่สูงขึ้น

หากจัดเรียงลำดับความสำคัญตามค่า Factor Loading แล้วจะเห็นได้ชัดเจนว่า ด้านความโดดเด่นทางวิชาการมีความจำเป็นมากที่สุดในการพัฒนาครูสมรรถนะสูง ดังนั้น สถานศึกษาจึงควรส่งเสริมให้ความรู้ในการพัฒนางานวิชาการแก่บุคลากรครูในสังกัด อีกทั้งยัง ต้องส่งเสริมด้านความเชี่ยวชาญในวิชาชีพด้านทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และปลูกฝังวินัย คุณธรรมจริยธรรมในด้านการยึดมั่นในความดี เพื่อเป็นครูสมรรถนะสูงต้นแบบที่ดีของศิษย์ และขยายผลไปยังครูในสังกัดอื่น ๆ ต่อไป 2) ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาครูสมรรถนะสูง พบว่า แนวทางการพัฒนาครูสมรรถนะสูง มี 6 วิธี ได้แก่ 1) การฝึกอบรม 2) การสอนงาน 3) การระดมสมอง 4) การประชุมกลุ่มย่อย 5) การศึกษาด้วยตนเอง 6) การเรียนรู้ระหว่าง ปฏิบัติงาน ซึ่งทั้ง 6 วิธีการดังกล่าวครูสามารถปฏิบัติได้จริงในการทำงานอย่างสม่ำเสมออยู่แล้ว เพียงแต่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องกระตุ้นให้เกิดความสามัคคี ช่วยเหลือแบ่งปัน แลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกันของครูในสถานศึกษา และสร้างองค์ความรู้นวัตกรรมการศึกษาใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น ครูจะต้องเป็นผู้ที่เปิดใจกว้างยินดีพร้อมรับความรู้ ข้อเสนอแนะและคำติชมต่าง ๆ เพื่อนำมา ปรับปรุงพัฒนาตนเองและการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้นจนเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรเพิ่มตัวชี้วัดในบางด้านโดยนำมาจาก องค์ประกอบในด้านนั้น ๆ เพิ่มให้ครบถ้วน สมบูรณ์ เพื่อนำไปพัฒนาคุณลักษณะที่ครบถ้วน ให้ดี 2) การทำงานของครู ตัวบ่งชี้ที่สำคัญของสมรรถนะครูเป็นสิ่งที่น่าสนใจคือความเสี่ยงกับ ความล้มเหลวซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญที่ครูควรจะมีเพื่อเป็นแรงบันดาลใจที่จะกล้าทำงาน 3) ควรมีการวิจัยเพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อเป็นการ พัฒนาศักยภาพของครูให้ครบรอบด้าน

กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างครู สมรรถนะสูง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ผู้วิจัยขอขอบคุณ คณะอาจารย์ทุกท่านที่ให้คำปรึกษาจนทำให้บทความฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). คู่มือการประเมิน สมรรถนะครู. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- อึ้ง บัณฑิต. (2532). หลักการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: แพร่วิทยา.

- พชรวิทย์ จันทรศิริสิริ. (2562). สมรรถนะและการจัดการเชิงกลยุทธ์. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ยอดอนงค์ จอมหงส์พิพัฒน์ . (2558). การพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาครูผู้นำการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา. วารสารการวิจัยทางการศึกษา, 3(1), 56-69.
- วาสนา มะณีเรือง และคณะ. (2559). รูปแบบการพัฒนาครูเก่งครูดีของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารสันติ ศึกษาปริทรรศน์ มจร, 30(2), 260 - 278.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). คู่มือการประเมินสมรรถนะครู. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). สมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.
- Barr, M. J. & Keating, L. A . (1990). Developing Effective Student Services Programs Systematic Approaches for Practitioners. San Francisco: Jossey Bass.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30 (3), 608-609.

รูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2*
A MODEL FOR EFFECTIVE TEAM DEVELOPMENT IN BASIC EDUCATION
INSTITUTIONS UNDER SAMUTPRAKAN PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA 2

เบญจมาศ นิลกำแหง

Benjamas Ninkamhaeng

เสาวนีย์ สิกขาบัณฑิต

Sowwanee Sikkabandit

กาญจนา บุญภักดิ์

Kanchana Bunkap

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

North Bangkok University, Thailand

E-mail: ninkamhaeng@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทีมงานในสถานศึกษา 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา 3) เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานระหว่างงานวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพทีมงานในสถานศึกษา โดยศึกษาความคิดเห็น ผู้บริหาร ครูหัวหน้างาน และครูผู้สอน กลุ่มตัวอย่าง 177 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น และสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม และ สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนพระราชทาน 2 คน เพื่อทราบข้อมูลการบริหารโดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวกับขั้นตอนที่ 1 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินรูปแบบ สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพทีมงานในสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการวางแผน ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ

* Received 4 May 2021; Revised 20 August 2021; Accepted 24 August 2021

การประเมินผล ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา พบว่า รูปแบบประกอบด้วย ความเป็นมาของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบของทีมงาน และ วิธีดำเนินการ องค์ประกอบของทีมงาน มี 7 ด้าน ได้แก่ การวางแผน การร่วมมือ การประสานงาน การติดต่อสื่อสาร บรรยากาศที่ดี การประเมินผล และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้องครอบคลุม และ ด้านความเหมาะสม

คำสำคัญ: ทีมงานที่มีประสิทธิภาพ, รูปแบบการพัฒนา, สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

The objectives of this article were to: 1) to study the condition of team building in basic education institutions. 2) to develop an effective team development model in basic education institutions. 3) to evaluate an effective team development model in basic education institutions. The article was using a mixed methods research there were quantitative research and qualitative research designed into three stages. 1) study the condition of team building in basic education institutions collect data from administrators, supervisors and teachers totaling 177 persons by stratified random sampling and simple random sampling the tool used questionnaire and interview 2) royal reward school administrators by purposive sampling the tool used semi-structured interview 2) develop an effective team development model in basic education institutions with 9 experts by semi-structured interview form 3) evaluate an effective team development model in basic education institutions the sample group was the same sample group as stage 1 by using the assessment. The statistics were analyzed by percentage average standard deviation and content analysis. The results of the study of team building conditions in basic education institutions the overall practice is at a high level the component with the highest was planning , the lowest was evaluation. The results of the development of an effective team development model in basic education institutions consist of 4 parts as follows: introduction, objective, effective team components, and process. There were 7 components as follows: planning, cooperation, coordination, communication, a good atmosphere, evaluation and improvement. The results

of evaluate it was found that the mean was at the high level of all 4 aspects probability, feasibility, accuracy followed by last was suitability.

Keywords: Effective Team, Development Model, Basic Education

บทนำ

ในปัจจุบันสังคม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงระหว่างกันในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีกระแสการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ทุกสังคมในโลกต่างได้รับผลกระทบและก่อให้เกิดทั้งโอกาสและอุปสรรคต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ซึ่งในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและเห็นได้อย่างชัดเจน ความเจริญก้าวหน้าของประเทศ จำเป็นต้องอาศัยประชากรที่มีคุณภาพ ดังนั้นการพัฒนาคมนิจมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการให้ได้โดยเร็ว เพื่อให้ทันต่อการนำประเทศไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต มีศักยภาพในการแข่งขัน สามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง และมีศักดิ์ศรีในสังคมโลกบนพื้นฐานของความเป็นไทย (ราวี กลิ่นหอม, 2553) และกลยุทธ์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร ตามแนวปฏิรูประบบราชการได้กำหนดแนวทางใหม่ในการพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วยองค์กรและผู้บริหารซึ่งบทบาทความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนมีความสำคัญที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552)

ผู้บริหารหรือผู้นำในองค์กรจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ชัดเจน ในการนำพาผู้ร่วมงานไปในทิศทางที่กำหนด ลักษณะสำคัญของวิสัยทัศน์ที่ดีมีดังนี้ 1) วิสัยทัศน์หรือมุมมองต้องมีความเป็นไปได้ไม่ใช่เลื่อนลอยและไม่ไกลเกินฝัน 2) มีมุมมองแห่งอนาคต สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและค่านิยมขององค์กรรวมทั้งวัตถุประสงค์และภารกิจขององค์กรนั้นๆ 3) ริเริ่มโดยผู้นำและสมาชิกมีส่วนร่วมคิดและให้การสนับสนุน 4) มีสาระครบถ้วนและชัดเจนสามารถสื่อสารให้สมาชิกทุกคนในองค์กรเข้าใจ สามารถมองเห็นภาพในอนาคตได้ 5) ต้องมีความยืดหยุ่นและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ถ้ามีเหตุการณ์หรือข้อมูลข่าวสารมีการเปลี่ยนแปลง 6) ต้องมีความท้าทาย ความรู้และความสามารถของสมาชิกทุกคนในองค์กรให้สามารถปฏิบัติงาน 7) มีแผนปฏิบัติที่แสดงให้เห็นวิธีการที่มุ่งสู่จุดหมายชัดเจน (จิรวรรณ รจนารรรณ, 2555) สิ่งสำคัญที่สุดในการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือ การศึกษาในอนาคตต้องสร้างผู้นำไม่ใช่ผู้ตาม ซึ่งผู้นำด้านการศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ต้องมีทักษะ 4 ทักษะ (the 4 C's) คือ 1) ทักษะการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and innovation) 2) ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา (Critical thinking and problem solving) 3) ทักษะการสื่อสาร (Communication) 4) ทักษะความร่วมมือ (Collaboration) (วิโรจน์ สารรัตน์, 2556)

ทีมงาน คือ กลุ่มบุคคลที่มาทำงานร่วมกัน มีการประสานบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ เพื่อไปสู่เป้าหมายเดียวกัน คือ ความสำเร็จของงาน การทำงานเป็นทีมต้องอาศัยปฏิสัมพันธ์ต่อกันในการสื่อสาร การประสานงาน การช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน ทีมมักจะต้องการทักษะในเรื่องการตัดสินใจแบบฉันทมติ การแก้ไขความขัดแย้ง การรับฟังและการยกย่องชมเชย ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นสำหรับการพัฒนาทีมงาน (วรรณพร ไกรเลิศ, 2554) การทำงานเป็นทีมมีความสำคัญต่อการทำงานในองค์กรเป็นอย่างมาก ไม่เพียงแต่ทีมงานจะช่วยทำให้วัตถุประสงค์ของหน่วยงานบรรลุเป้าหมายเท่านั้น แต่ทีมงานยังเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อบรรยากาศการทำงานของหน่วยงานนั้นอีกด้วย (สุนันทา เลहनันท์, 2551) หน่วยงานที่ประสบความสำเร็จได้ใช้ทีมงานที่เพียบพร้อมไปด้วยทักษะของตน โดยสนับสนุนให้คนทำงานร่วมกัน และทุกคนจำเป็นต้องเรียนรู้ทักษะเชิงเทคนิคใหม่ๆ เสมอ (ชาญชัย อาจิสมาจาร, 2553)

ทักษะของทีมที่ประสบความสำเร็จ มีทักษะที่เกี่ยวข้องได้แก่ มีเป้าหมาย (Goal) ที่ชัดเจนและสมาชิกรับรู้และเข้าใจตรงกัน มีการส่งเสริมแสดงออก (Expression) ที่เหมาะสม สมาชิกและผู้นำทีมมีความเป็นผู้นำ (Leadership) การทำงานของทีมมีการแสดงความคิดเห็นที่สอดคล้องและเป็นเอกฉันท์ (Unanimous) ทีมงานมีความไว้วางใจ (Trust) ต่อกัน และทีมงานมีการส่งเสริม ให้เกียรติและยกย่อง มีความคิดสร้างสรรค์ (Creative) ที่ก่อให้เกิดประโยชน์และส่งเสริมความสำเร็จของทีมงาน เมื่อทีมงานเติบโตเต็มที่แล้วในช่วงหนึ่ง ทีมงานจะมีการทำงานที่ต้องเกี่ยวข้องกันหลายส่วนหลายฝ่ายนั้นอาจมีผลกระทบต่อกันจนก่อให้เกิดความแตกแยกการไม่ร่วมมือร่วมแรง ทีมงานอ่อนแอลง จนอาจส่งผลกระทบต่อการทำงานเป็นทีม ได้แก่ เรื่องของผลประโยชน์ เรื่องของความขัดแย้งทั้งส่วนบุคคลและทีม เรื่องการเสียสละ การเอาวัดเอาเปรียบ ความแตกต่างระหว่างบุคคล การไม่มีประสิทธิภาพในการสื่อสาร การวางแผน ระบบการทำงานของทีมที่ไม่สอดคล้องกับทีมงานอื่นๆ เป็นต้น เหล่านี้ล้วนส่งผลให้ทีมประสบปัญหา ซึ่งแนวทางในการลดปัญหาในการทำงานเป็นทีม คือ สร้างบรรยากาศที่ดีในที่ทำงาน มีการสื่อสารกันอย่างชัดเจนไม่ปิดบังกัน มอบหมายงานก็ต้องมีความชัดเจนแน่นอนไม่เปลี่ยนไปมา ยอมรับในความแตกต่างของสมาชิกในทีม เนื่องจากคนเราเกิดมามีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง เพศ วัย ศาสนา การศึกษา สิ่งแวดล้อม ความสามารถ ประสบการณ์ ฯลฯ ดังนั้นการทำงานเป็นทีมให้ประสบความสำเร็จจึงควรถึงการพัฒนาทีมงาน และการทำให้ทีมงานกลับมาเข้มแข็งใหม่อีกครั้ง (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2559)

ความสำเร็จในการแสวงหากลยุทธ์ กระตุ้นให้องค์กรมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการทำงาน ช่วยให้องค์กรสามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การระดมทรัพยากรทั้งหลายมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และหันมาร่วมมือกันทำงานเป็นทีม เป็นเครื่องมือสอดแทรกที่สำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนาองค์กรที่มีผู้นำไปใช้มากที่สุด การสร้างทีมงานเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จนั้น จะต้อง

อาศัยความร่วมมือจากบุคลากรในหน่วยงานและการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาในระดับสูง นอกจากนั้นยังจะต้องให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีม คนในองค์กรจะต้องประสานงานซึ่งกันและกันในสถานการณ์ต่างๆ อีกทั้งมีความจำเป็นต้องรู้จักศิลปะในการทำงานเป็นทีม การทำงานเป็นทีมจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญของนักพัฒนาองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน (Stott, K. & Walker, A., 1995) ระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยกระบวนการบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย ทุกสถาบันและทุกองค์กรที่เกี่ยวข้อง การบริหารโดยองค์คณะของบุคคลต้องรู้จักการทำงานเป็นทีม (ธีระ รุณเจริญ, 2554) องค์กรของรัฐจะมีโครงสร้างองค์กรที่สลับซับซ้อนมีการบริหารอย่างเป็นระบบและนำรูปแบบการทำงานเป็นทีมมาใช้ โดยเน้นการสร้างทีมงานแข็งแกร่งและให้บุคลากรทุกคนเห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกันเป็นทีม จะส่งผลให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ (อัยนา เพ็ชรทองคำ, 2551)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 เป็นองค์กรหนึ่งที่มีหน้าที่โดยตรงในการจัดการศึกษา พัฒนาเยาวชนของชาติ มีภารกิจในการให้การศึกษาอบรม แก่เด็ก เยาวชน และบุคคลทั่วไปของสังคม หรือชุมชนที่มาขอรับบริการ โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ เพื่อพัฒนาให้เป็นคนที่มีคุณภาพและมาตรฐานตามเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 6 ที่กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในการบริหารทีมงานให้ประสบความสำเร็จนั้น จะต้องประกอบด้วยกลยุทธ์ที่ดี และความสามารถในการนำกลยุทธ์ ไปสู่การปฏิบัติ จึงจะส่งผลให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์และทีมงานที่มีคุณภาพ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยปฏิบัติหน้าที่ครูผู้สอนและหัวหน้างานวิชาการ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการจัดการทีมงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทาง จัดการทีมงานและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร เกิดประสิทธิผลแก่สถานศึกษา มากยิ่งขึ้น จึงจะสร้างรูปแบบทีมงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ที่เหมาะสม เพื่อนำไปใช้พัฒนาทีมงานใน สถานศึกษา สามารถบริหารงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดและสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทีมงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ในปัจจุบัน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

3. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และการสัมภาษณ์เชิงลึก ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพทีมงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ในปัจจุบัน ผู้วิจัย ได้แบ่งการวิจัยเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาสภาพทีมงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ในปัจจุบัน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้างาน และครูผู้สอน ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำนวน 70 โรงเรียน แต่ละโรงเรียนประกอบด้วย ผู้บริหาร 1 คน ครูหัวหน้างาน 1 คน และครูผู้สอนในสถานศึกษา 1 คน รวมทั้งสิ้น 210 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้างาน และครูผู้สอน ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากประชากรตามตารางกำหนดขนาดของเครจซี่และ มอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ได้โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 59 โรงเรียน โรงเรียนละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 177 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) มีขนาดโรงเรียนเป็นชั้นภูมิและโรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม

ส่วนที่ 2 การศึกษาสภาพทีมงานที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษา ที่เป็นแบบอย่างที่ดี ในการจัดทีมงานที่ได้รับรางวัลโรงเรียนพระราชทานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเคหะบางพลี 10 ปี สปช. และโรงเรียนบางนางเพ็ง โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อทราบแนวทางในการบริหารงาน

2. เครื่องมือการวิจัย

ส่วนที่ 1 แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานตำแหน่งและขนาดของสถานศึกษา เป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) ส่วนที่ 2

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบของการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ใน 7 องค์ประกอบหลัก ซึ่งได้แก่ 1) การวางแผน 2) การร่วมมือ 3) การประสานงาน 4) การติดต่อสื่อสาร 5) การมีบรรยากาศที่ดี 6) การประเมินผล 7) การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน องค์ประกอบของรูปแบบทีมงาน และแนวทางในการจัดการทีมงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา

โดยผู้วิจัยดำเนินการร่างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์โดยให้เนื้อหาสอดคล้องครอบคลุมตามกรอบแนวคิด ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญไว้ ดังนี้

1. เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่มีความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับทฤษฎีด้านทีมงานที่มีประสิทธิภาพมีประสบการณ์การสอนไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

2. เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในวงการศึกษาและวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน

3. เป็นผู้มีผลงานวิจัยทางการศึกษาเป็นที่ยอมรับในวงการศึกษา จำนวน 1 คน

4. เป็นผู้สำเร็จการศึกษาปริญญาเอก สาขาบริหารการศึกษา จำนวน 1 คน

เป็นผู้พิจารณาความเห็นและให้คะแนนความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม วิเคราะห์หาค่าดัชนีความ สอดคล้อง (IOC) โดยทำการตรวจสอบเพื่อพิจารณาถึงความเห็น ซึ่งค่า IOC ของแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ดังนั้นสามารถตัดสินใจได้ว่า ข้อคำถามมีความสอดคล้องเหมาะสมหรือมีความตรงเชิงเนื้อหา และดำเนินการแก้ไขข้อคำถามตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะเพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะเพื่อความสมบูรณ์ นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 โรงเรียน จากนั้นนำคำตอบที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (reliability) ของแบบสอบถามรายด้าน ตามวิธีของ Cronbach เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (α - Coefficient) หรือ Cronbach's Alpha Coefficient (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.89

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ส่วนที่ 1 ผู้วิจัยทำหนังสือถึงผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามความคิดเห็น โดยจัดส่งหนังสือขอความร่วมมือ พร้อมแบบสอบถามทางไปรษณีย์พร้อมใส่ซองติดแสตมป์เพื่อส่งกลับคืนตามวันที่กำหนด

ส่วนที่ 2 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอเก็บข้อมูลดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง โดยนัดวัน เวลาในการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ยกร่างรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

ผู้วิจัยยกร่างรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผลการวิเคราะห์สภาพการณ์ทั่วไปในการจัดรูปแบบทีมงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 มาเป็นกรอบยกร่างรูปแบบทีมงานที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

ส่วนที่ 2 การตรวจสอบร่างรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยใช้แบบสัมภาษณ์

1. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย นักวิชาการ อาจารย์ ในมหาวิทยาลัย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 9 คน เพื่อยืนยันความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

2. เครื่องมือการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาทีมงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิ ในประเด็น ความเป็นมาของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบทีมงานที่มีประสิทธิภาพ วิธีการดำเนินการของรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัย ทำหนังสือถึงผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ส่งประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก ให้ผู้ทรงคุณวุฒิไม่น้อยกว่า 15 วัน นัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ในการจัดสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้องครบคลุม

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้างาน และครูผู้สอน ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำนวน 177 คน จาก 59 โรงเรียน เป็นประชากรเดียวกับขั้นตอนที่ 1

2. เครื่องมือการวิจัยคือ แบบประเมินรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวของลิเคอร์ท (Likert, R., 1967)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยทำหนังสือถึงผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยจัดส่งทางไปรษณีย์พร้อมใส่ซองติดแสตมป์เพื่อส่งกลับคืนตามวันเวลาที่กำหนด ได้กลับคืนครบทุกฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพทีมงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ปรากฏรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผล ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติทีมงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ในภาพรวม

(n = 177)

องค์ประกอบ	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการวางแผน	4.72	0.73	มากที่สุด
2. ด้านการร่วมมือ	4.68	0.31	มากที่สุด
3. ด้านการประสานงาน	4.66	0.30	มากที่สุด

องค์ประกอบ	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
4. ด้านการติดต่อสื่อสาร	4.52	0.25	มากที่สุด
5. ด้านการมีบรรยากาศที่ดี	4.23	0.14	มาก
6. ด้านการประเมินผล	4.05	0.07	มาก
7. ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง	4.37	0.22	มาก
รวมเฉลี่ย	4.46	0.29	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การศึกษาสภาพทีมงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ในภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.29) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผน ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.73) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการประเมินผล ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.07))

สภาพทีมงานมีการปฏิบัติงานในแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านการวางแผนการปฏิบัติงานในสถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายวางแผนปฏิบัติงาน และตรวจสอบ แต่ยังเปิดโอกาสให้เลือกสรรข้อมูลที่ใช้ในการบริหารงานน้อย ด้านการร่วมมือมีการสนับสนุนให้บุคลากรช่วยเหลือกัน ร่วมมือกันปฏิบัติงาน จัดทำแผนปฏิบัติการ ประเมินผลการปฏิบัติงานซึ่งกันและกัน ทำงานร่วมกันด้วยความเต็มใจ แต่ยังมีปัญหาด้านการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ด้านการประสานงานมีการจัดระเบียบวิธีการทำงานเพื่อให้บุคลากรร่วมมือปฏิบัติงานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ลดปัญหาการทำงานซ้ำซ้อน ไม่ก้ำก๋ายหน้าที่ซึ่งกันและกัน ด้านการติดต่อสื่อสารมีกระบวนการที่ทำให้บุคลากรรับทราบข้อมูลอย่างถูกต้องและทั่วถึง มีการสื่อสารที่เข้าใจได้ง่าย และนำไปปฏิบัติได้ตรงกัน ปิดโอกาสให้บุคลากรมีการโต้ตอบ อภิปราย แสดงความคิดเห็นหรือซักถามข้อสงสัยร่วมกันได้ มีการสื่อสารที่ตรงไปตรงมา มีการวิจารณ์อย่างไม่เปิดเผยในบางเรื่อง ด้านการจัดสภาพแวดล้อม มีการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับบุคลากรในสถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรได้เรียนรู้แนวคิดหรือทักษะใหม่ ๆ ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพมาใช้ในการทำงาน ด้านการประเมินผลมีการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินการทำงานของตนเอง เปิดโอกาสให้บุคลากรมีการเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา เพื่อพัฒนาการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องมีการนำความรู้จากการอบรมศึกษาดูงานมาพัฒนาคุณภาพงาน ความกระตือรือร้นที่จะค้นหาข้อบกพร่องการทำงาน เพื่อมาปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพ

2. ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยการเพิ่มเติมการบริหารทีมงานด้วยวงจรบริหารคุณภาพของ Deming (PDCA) ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้

ได้รูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ประกอบด้วย ความเป็นมาของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบของทีมงาน และ วิธีดำเนินการ องค์ประกอบของทีมงาน ได้แก่ การวางแผน การร่วมมือ การประสานงาน การติดต่อสื่อสาร บรรยากาศที่ดี การประเมินผล และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

2.1 การวางแผน เป็นสิ่งสำคัญและเป็นสิ่งแรกที่ทีมงานควรปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางร่วมกันในการทำงานไปในทิศทางเดียวกัน การกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย เลือกสรรข้อมูลโดยให้สมาชิกเข้ามามีบทบาทในการวางแผน นำข้อมูลที่ได้รับการตรวจสอบมาใช้ในการวางแผนปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม

2.2 การร่วมมือ เป็นกระบวนการที่สำคัญ เพราะการทำงานเป็นทีมต้องอาศัย การร่วมมือของสมาชิกในทีมงานทุกคนช่วยกันปฏิบัติงาน ร่วมกันในการประเมินผล การปฏิบัติการ ร่วมกันแก้ปัญหาการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยไม่คำนึงถึงว่าจะอยู่กลุ่มใดทั้งในและนอกเวลาด้วยความเต็มใจอย่างพร้อมเพรียง

2.3 การประสานงาน เป็นการจัดระเบียบวิธีการทำงานเพื่อให้บุคลากรร่วมมือปฏิบัติงานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ลดปัญหาการทำงานซ้ำซ้อน ลดความขัดแย้งในการทำงาน ไม่ก้าวร้าวหน้าที่ซึ่งกันและกันเพื่อให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เป้าหมายและนโยบายของสถานศึกษา

2.4 การติดต่อสื่อสาร เป็นกระบวนการที่สมาชิกในทีมมีการสื่อสาร ที่ตรงไปตรงมา และเปิดเผย เพื่อให้เข้าใจตรงกัน มีการสื่อสารที่เข้าใจง่าย สามารถแปลความหมายและนำไปปฏิบัติได้ตรงกันมีการรับทราบข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องอย่างทั่วถึง มีการโต้ตอบ อภิปราย แสดงความคิดเห็นหรือซักถามข้อสงสัยร่วมกันได้

2.5 การมีบรรยากาศที่ดี คือการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติงาน หรือระหว่างผู้ปฏิบัติงานด้วยกัน เปิดโอกาสให้เรียนรู้รับแนวคิดหรือทักษะใหม่ ๆ ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพมาใช้ในการทำงาน

2.6 การประเมินผล เป็นการติดตาม ตรวจสอบ ประเมิน และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา เพื่อพัฒนาการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย

2.7 การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง หมายถึงการปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพ มีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาคุณภาพงานอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา มีการปรับกระบวนการทำงานให้ประสิทธิภาพอยู่ตลอดเวลา พัฒนางานให้ทันสมัยเพื่อลดระยะเวลาในการทำงาน และมีการเรียนรู้ข้อผิดพลาดในการทำงานเพื่อเป็นการพัฒนางาน

วงจรบริหารคุณภาพของ Deming (PDCA) ประกอบด้วย กระบวนการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

การวางแผน (Plan) เป็นจุดเริ่มต้นของวงจรบริหารคุณภาพเพราะแผนจะกำหนดเป้าหมาย และทิศทางในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพ โดยแผนจะอธิบายความจำเป็นและการสร้างความเข้าใจในการแก้ปัญหา ซึ่งต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจจากทุกหน่วยงานในการปรับปรุงแก้ไขอุปสรรคและข้อบกพร่องต่าง ๆ ขององค์กรให้หมดไปอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้บรรลุผลสำเร็จ

การดำเนินงานหรือการปฏิบัติ (Do) เป็นการนำทางเลือกที่ตัดสินใจไปวางแผนปฏิบัติงาน และลงมือปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าปัญหานั้นเป็นงานที่สามารถดำเนินการแก้ไขภายในกลุ่มก็สามารถปฏิบัติได้ทันที หากปัญหามีความซับซ้อนเกี่ยวข้องกับหน่วยหรือกลุ่มอื่น ก็ต้องแจ้งให้ผู้บริหารสั่งการให้หน่วยงานอื่นประสานงานและร่วมมือแก้ไขปัญหามาให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

การตรวจสอบ (Check) เป็นการติดตาม ตรวจสอบ และประเมิน ผลงานที่ปฏิบัติโดยการเปรียบเทียบผลการทำงานก่อนการปฏิบัติงาน และหลังปฏิบัติงานว่ามีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด ถ้าผลลัพธ์ออกมาตามเป้าหมาย ก็จะนำไปจัดทำเป็นมาตรฐานสำหรับการปฏิบัติงานในครั้งต่อไป แต่ถ้าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดทีมงานคุณภาพต้องทำการศึกษาและวิเคราะห์หาสาเหตุ เพื่อทำการแก้ไขปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพขึ้น

การปรับปรุง (Act) เป็นการกำหนดมาตรฐานจากผลการดำเนินงานใหม่เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในอนาคต หรือทำการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ทั้งที่เกิดจากความไม่สอดคล้องกับความต้องการ ปัญหาที่ไม่ได้คาดหวังและปัญหาเฉพาะหน้าในการดำเนินงานจนได้ผลลัพธ์ที่พอใจและได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย แล้วจึงจัดทำเป็นมาตรฐานการปฏิบัติงานในอนาคตและจัดทำรายงานเสนอต่อผู้บริหารและกลุ่มอื่นได้ทราบต่อไป

3. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

ตารางที่ 2 แสดงผล ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลความ และลำดับที่ของการประเมินรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ในภาพรวม

n = 177

ที่	การประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1	ด้านความเป็นประโยชน์	4.25	0.14	มาก	1
2	ด้านความเป็นไปได้	4.11	0.14	มาก	2
3	ด้านความเหมาะสม	4.02	0.08	มาก	4

ที่	การประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
4	ด้านความถูกต้องครอบคลุม	4.08	0.08	มาก	3
	รวม	4.12	0.11	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.11) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.14) ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.14) ด้านความถูกต้องครอบคลุม ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.08) และด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.08)

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาสภาพการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ในภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการประเมินผล ทั้งนี้เป็นเพราะสถานศึกษามีการวางแผนดำเนินการ มีการกำหนดนโยบาย และเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน ประชุมรับฟังความคิดเห็น เตรียมแผนกิจกรรม งบประมาณ และบุคลากร เพื่อปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีบทบาทในการวางแผน นำข้อมูลที่ได้รับการตรวจสอบมาใช้ในการวางแผน ปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม โดยการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ร่วมประชุมวางแผนการพัฒนาการปฏิบัติงาน ตัดสินใจ ตรวจสอบ และร่วมปรับปรุงแก้ไขในการทำงานของสถานศึกษา ซึ่งทำให้บรรยากาศในการทำงานเป็นบรรยากาศที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน ทำให้บุคลากรร่วมมือปฏิบัติงานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ควรมีการติดตาม ตรวจสอบ ประเมิน และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา เพื่อพัฒนาการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย

2. ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา โดยการเพิ่มเติมการบริหารทีมงานด้วยวงจรบริหารคุณภาพของ Deming (PDCA) ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้ได้โครงสร้างของรูปแบบ ประกอบด้วย ความเป็นมาของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบของทีมงาน และ วิธีดำเนินการ องค์ประกอบของทีมงาน มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ การวางแผน การร่วมมือ การประสานงาน การติดต่อสื่อสาร บรรยากาศที่ดี การประเมินผล และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ด้านการวางแผน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาทีมงานให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีบทบาทในการวางแผน นำข้อมูลที่ได้รับการตรวจสอบมาใช้ในการวางแผนปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรมทำให้ปฏิบัติงานได้

ตามเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฮอลล์ และ โรเบิร์ต (Hall & Robert) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง การใช้เวลาในการวางแผนร่วมกันเป็นทีมในโรงเรียนตีลาวัวร์ กล่าวไว้ว่าการบริหารงานในองค์กรต่าง ๆ นั้น ถ้าองค์กรใดมีทีมงานที่เข้มแข็งและมีการวางแผนทำงานร่วมกันที่ดีย่อมจะส่งผลต่อการปฏิบัติการกิจได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ได้ซึ่งเป็นงานที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียนที่ผู้บริหารจะต้องสร้างทีมงานให้มีประสิทธิภาพ (Hall, D. & Robert, W., 1999)

2.2 ด้านการร่วมมือ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาทีมงานให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ร่วมประชุมวางแผนการพัฒนากิจการปฏิบัติงาน ตัดสินใจ ตรวจสอบ และร่วมปรับปรุงแก้ไขในการทำงานของสถานศึกษา ซึ่งทำให้บรรยากาศในการทำงานเป็นบรรยากาศที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Giuliani, A. & Cestaro B. ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารเทคโนโลยีเป็นทีมของมหาวิทยาลัย Franklin University, Ohio โดยทางมหาวิทยาลัยมีการร่วมมือด้านเทคโนโลยีอย่างกว้างขวาง ซึ่งได้มาจากการสนับสนุนและการบริหารจัดการด้วยคอมพิวเตอร์ ความร่วมมือของผู้บริหารภาควิชาและเจ้าหน้าที่ ความสำเร็จได้มาจากการมีข้อตกลงร่วมกัน การจัดการเรื่องงบประมาณ การติดต่อสื่อสาร และการสนับสนุนด้านเทคโนโลยี (Giuliani, A. & Cestaro B., 1997)

2.3 ด้านการประสานงาน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาทีมงานให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ มีการจัดระเบียบวิธีการทำงานเพื่อให้บุคลากรร่วมมือปฏิบัติงานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ลดปัญหาการทำงานซ้ำซ้อน ลดความขัดแย้งในการทำงาน ไม่ก้าวร้าวหน้าที่ซึ่งกันและกันเพื่อให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เป้าหมายและนโยบายของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทริมเบิล และ มิลเลอร์ (Trimble, S. & Miller, J.) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของครู นักเรียนและผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ผลการศึกษา พบว่า การประสานงานที่ดีช่วยสร้างประสิทธิภาพของการทำงานเป็นทีม ส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการทำงาน ความคิดสร้างสรรค์ และสนับสนุนการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ส่งเสริมการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างนักศึกษา อาจารย์ และผู้บริหารของโรงเรียนให้ความสำคัญกับการกำหนดบทบาทของสมาชิกแต่ละคน รวมทั้งการประสานแบ่งงานกันทำ สามารถเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงานเป็นทีมด้วยเช่นกัน (Trimble, S. & Miller, J., 1996)

2.4 ด้านการติดต่อสื่อสาร เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาทีมงานให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การส่งข่าวสารระหว่างบุคคล ทั้งภายในและภายนอกองค์กรทำให้เกิดความเข้าใจและสามารถ ปฏิบัติงานได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ มีการปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาคุณภาพงานอย่างต่อเนื่องและทันสมัยเพื่อลดระยะเวลาในการทำงาน มีการเรียนรู้ข้อผิดพลาดในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย

ของ เนตร์พัฒนา ยาวีราช ที่กล่าวว่าการบริหารทีมงานจะประสบผลสำเร็จได้ ถ้าระบบการทำงานร่วมกันที่ดี ประกอบด้วย การกำหนดนโยบาย จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ในการทำงานที่ชัดเจนว่ามีความต้องการให้เกิดผลอย่างไร มีทิศทางการทำงานอย่างไร กำหนดเป้าหมายไว้อย่างไร สมาชิกทุกคนของทีมรับทราบนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ในการทำงานอย่างทั่วถึงเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา แสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาาร่วมกัน กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคคลในทีมงานมีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนและไม่เกิดความซ้ำซ้อนกัน มีการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกในทีมตรงไปตรงมา ทุกคนรับข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึงกัน (เนตร์พัฒนา ยาวีราช, 2560)

2.5 ด้านการมีบรรยากาศที่ดี เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาทีมงานให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติงาน หรือระหว่างผู้ปฏิบัติงานด้วยกัน ควรเปิดโอกาสให้เรียนรู้รับแนวคิดหรือทักษะใหม่ๆ มาใช้ในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิตโซ (Pitsoe, J. V.) ได้ศึกษาการบริหารจัดการโรงเรียนที่ทำวิธีการทำงานเป็นทีมของครูและผู้อำนวยการโรงเรียนกรณีศึกษาโรงเรียนรัฐบาลในเขตคัมเวน ประเทศยูกันดา ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าทุกคนยอมรับแนวคิดของการทำงานเป็นทีม รับรู้การทำงานเป็นทีมในเชิงบวก โดยจะสร้างสภาพแวดล้อมที่มีความรับผิดชอบร่วมกันโอกาสสำหรับการแบ่งปันความรู้อย่างต่อเนื่องและเป็นมืออาชีพ การสร้างบรรยากาศที่ดีในหมู่สมาชิกส่งผลในเชิงบวกกับคุณภาพของการสอนเมื่อครูทำงานร่วมกันพัฒนาความไว้วางใจระหว่างกันและมีการสนับสนุนซึ่งกันและกัน (Pitsoe, J. V., 2014)

2.6 ด้านการประเมินผล เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาทีมงานให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ มีการติดตาม ตรวจสอบ หากมีการตรวจสอบว่าผลที่เกิดขึ้นนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่โดยวิเคราะห์ได้จากข้อมูลที่เป็นปัจจัยป้อนเข้า และเปรียบเทียบกับผลงานที่ปรากฏ แล้วสรุปว่าผลงานที่เกิดขึ้นดีหรือไม่ดี เป็นที่พอใจหรือไม่เป็นที่พอใจอย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไวท์ และคณะ (Whyte, W. F. et al.) ที่ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการเข้ามาแก้ปัญหาการบริหารงานวิชาการ ตั้งแต่การกำหนดประเด็นที่ดำเนินการแก้ไขปรับปรุง หรือสร้างชิ้นใหม่ การวางแผนปฏิบัติ (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Act) การตรวจสอบหรือประเมินผลการปฏิบัติ (Observe) และการนำผลการตรวจสอบหรือประเมินไปปรับปรุง (Reflect) จะทำให้สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและในสถานศึกษานั้น ๆ ได้ตรงตามสภาพปัญหา และความต้องการของทุกฝ่าย ทำให้เกิดความพอใจในการปฏิบัติงานในทุกขั้นตอนของการดำเนินการ (Whyte, W. F. et al., 1991)

2.7 ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาทีมงานให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การพิจารณาว่าผลงานที่เกิดขึ้นได้รับการยอมรับหรือนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้หรือไม่ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลป้อนกลับเป็นข้อมูลเพื่อการปรับปรุง

แก้ไขการดำเนินงานในขั้นตอนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ Anupama Naraya ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของการกำหนดเป้าหมายของทีม ผลการศึกษาพบว่า การทำงานเป็นทีม สิ่งแรกที่ต้องคำนึงคือ บริบทของทีม และการวางแผนเป้าหมายต้องมีความชัดเจน ประเภทของงาน องค์ประกอบของงาน ชนิดของงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการทำงานเป็นทีม และการทำงานเป็นทีมที่ดี จะต้องมีความเข้าใจถึงความต้องการของแต่ละบุคคล เข้าถึงโครงสร้างของทีม และต้องมีการปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง การทำงานถึงจะมีประสิทธิภาพ (Naraya, A., 2008)

3. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยภาพรวม พบว่า มีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความถูกต้องครอบคลุม และความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจาก รูปแบบได้สร้างขึ้นจากการศึกษาสภาพทีมงานในสถานศึกษา เมื่อมีการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ ผู้นำรูปแบบไปใช้ มีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน สามารถทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานได้ตามวัตถุประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับ คีฟวีส (Keeves) ที่กล่าวว่า การสร้างรูปแบบต้องอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจนเพื่อจะนำไปสู่การพยากรณ์ที่ตามมา ซึ่งสามารถรวบรวมได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ และรูปแบบที่ดีจะต้องผ่านการทดสอบหรือตรวจสอบก่อนนำไปใช้จริง เนื่องจากจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการสร้างรูปแบบ คือ ตรวจสอบรูปแบบที่สร้างขึ้นมาว่ามีความถูกต้อง เหมาะสม และสอดคล้องกับการนำรูปแบบไปใช้ประโยชน์ต่อไป (Keeves, P. J., 1988)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

โครงสร้างของรูปแบบ ประกอบด้วย ความเป็นมาของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบของทีมงาน และ วิธีดำเนินการ องค์ประกอบของทีมงานที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย การวางแผน การร่วมมือ การประสานงาน การติดต่อสื่อสาร การมีบรรยากาศที่ดี การประเมินผล การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และนำวงจรบริหารคุณภาพของ Deming (PDCA) ซึ่งประกอบด้วย กระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Plan) การดำเนินงานหรือการปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) การปรับปรุง (Act) ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ มาใช้ในวิธีดำเนินการ จากผลการวิจัยผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างความเข้าใจและความตระหนักให้กับครูและบุคลากรให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาทีมงาน ส่งเสริมด้านการวางแผน และด้านความร่วมมือ ควรปรับปรุงและเร่งพัฒนาด้านการประเมินผลให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนให้บุคลากรนำความรู้จากการอบรมศึกษาดูงานมาพัฒนาคุณภาพงานอย่างต่อเนื่อง ค้นหาข้อบกพร่องการทำงาน มีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาคุณภาพงาน รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นประโยชน์ความเป็นไปได้ ความถูกต้องครอบคลุม และความเหมาะสม

ผู้บริหารสามารถนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมเพื่อให้เกิดผลสูงสุดต่อการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา ในแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา และสังเคราะห์องค์ประกอบของทีมงานในการบริหารงานทั่วไป การบริหารงานบุคคล

กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง รูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ขอกราบขอบพระคุณทุก ๆ ท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ทำให้การวิจัยในครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- จิรวัดน์ รจนาวรรณ. (2555). กลยุทธ์ คิดแบบผู้นำทำแบบนักบริหาร. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ชาญชัย อาจิมสมาจาร. (2553). ทฤษฎีการบริหารตามแนวคิดของปราชญ์ตะวันตก. กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน.
- ธีระ รุณเจริญ. (2554). สภาพและปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: วี.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น.
- เนตรพัฒนา ยาวีราช. (2560). การจัดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาองค์กร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัท ทริบิวล์ จำกัด.
- ราวี่ กลิ่นหอม. (2553). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณพร ไกรเลิศ. (2554). องค์การกระจายอำนาจ: The 3 Keys To Empowerment. กรุงเทพมหานคร: เอ อาร์ บีซีเนส เพรส.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษากรณีศึกษาต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: หจก.ทิพย์วิสุทธิ.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2559). คู่มือการกำหนดสมรรถนะในราชการพลเรือน: คู่มือสมรรถนะหลัก. นนทบุรี: บริษัทประชุมช่าง จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษา ในช่วงแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา แห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุนันทา เลहनันท์. (2551). การสร้างทีมงาน. กรุงเทพมหานคร: ดี.ดี.บุ๊คส์ไตร์.
- อัยนา เพ็ชรทองคำ. (2551). การศึกษาสภาพและปัญหาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารและครู
ในโรงเรียนประถมศึกษาเอกชนที่ได้รับรางวัลพระราชทาน สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาเอกชน. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
บริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5 th ed.). New York: Harper Collins Publishers.
- Giuliani, A. & Cestaro B. (1997). Cestaro BB. Exercise, free radical Generation and vitamin. *Eur Cand Pre* 1997, 6(2), 55-67.
- Hall, D. & Robert, W. (1999). The use of dual planning periods by a middle school team. *Dissertation Abstracts International*, 59(9), 475-501.
- Keeves, P. J. (1988). “Model and Model Building” *Educational Research Methodology and Measurement: An International Handbook*. Oxford: Pergamon Press.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Likert, R. (1967). “The Method of Constructing and Attitude Scale”. In *Reading in Fishbein, M. (Ed.) Attitude Theory and Measurement* (pp. (90-95)). New York: Wiley & Son.
- Naraya, A. (2008). *Role of Assigned Team Goal in the Relationship Between Individual Difference Factors and Self-set Goal in a Pre-team Context*. Dayton: Wright State University.
- Pitsoe, J. V. (2014). How do school Management Teams Experience Teamwork: A Case Study in the School in the Kamwenge District, Uganda. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 5(3), 138-145.
- Stott, K. & Walker, A. (1995). *Teams Teamwork & Teambuilding*. Singapore: Prentice-Hall.
- Trimble, S. & Miller, J. (1996). “Creation, Invigoration and Sustaining and Sustaining Effective Teams (Personalizing the High School: the Most Important Reform)”. *NASSP Bulletin*, 2(4), 35-40.
- Whyte, W. F. et al. (1991). *Participatory Action Research*. London: Sage.

รูปแบบการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมสำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย*

INNOVATORSHIP ENHANCEMENT MODEL FOR UNDERGRADUATE PROGRAMS OF PRIVATE UNIVERSITIES IN THAILAND

ปิยนันต์ คล้ายจันทร์

Piyanun Klaichun

ประทุมทอง ไตรรัตน์

Pratoomtong Trirat

มหาวิทยาลัยรังสิต

Rangsit University, Thailand

E-mail: p.klaichun@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากรอบแนวคิดความเป็นนวัตกรรมและวิธีการเสริมสร้างนวัตกรรมของมหาวิทยาลัยเอกชน 2) ศึกษาสภาพที่พึงประสงค์การเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมสำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย และ 3) พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมสำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย โดยใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ มหาวิทยาลัยเอกชน 2 แห่ง ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารมหาวิทยาลัย จำนวน 10 คน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินกรอบแนวคิด แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินรูปแบบ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยที่พบ 1) กรอบแนวคิดการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมสำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนได้มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารงานวิชาการ 2) กระบวนการคิดเชิงออกแบบ 3) แนวคิดการสร้างนวัตกรรม และ 4) ทักษะที่จะค้นหาและค้นพบความคิดสร้างสรรค์ 2) สภาพที่พึงประสงค์การเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมสำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย ประกอบด้วย เข้าใจปัญหา, กำหนดปัญหา, กำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนานวัตกรรมที่เป็นไปได้มากที่สุดเพื่อแก้ไขปัญหา, การทดลอง, การตั้งคำถาม, การมีเครือข่ายสัมพันธ์, การสังเกต, ใช้ประโยชน์จากแพลตฟอร์มเพื่อเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศทางเทคโนโลยี, ทดสอบและเลือกปัญหาที่เหมาะสมกับความสามารถ

* Received 14 July 2021; Revised 17 August 2021; Accepted 22 August 2021

และ 3) การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมสำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านปัจจัยนำเข้า คือ การพัฒนาเป้าหมายความเป็นนวัตกรรม 2) ด้านกระบวนการ คือ กระบวนการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรม และ 3) ด้านผลผลิต คือ สมรรถนะความเป็นนวัตกรรม

คำสำคัญ: ความเป็นนวัตกรรม, นวัตกรรม, รูปแบบการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรม, หลักสูตรระดับปริญญาตรี

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the conceptual framework of innovatorship promotion model in the production of graduates of private universities, 2) study the desirable conditions of innovatorship enhancement for the bachelor's degree program of private universities in Thailand, and 3) develop the innovatorship enhancement model for the bachelor's degree program of private universities in Thailand. This research is qualitative research by using in - depth interview from the key informants; moreover, the sample groups in this research are two private universities, and the key informants are the directors of the universities in the number of 10 persons. For the instruments used in this research, it includes the conceptual framework's assessment form, interviewing form, and model's assessment form; additionally, to analyse the data, the content analysis is used. As a result of this research, it is presented that firstly, the conceptual framework to enhance the innovatorship for the bachelor's degree program of private universities included 4 aspects, named 1) academic affairs administration, 2) design thinking process, 3) innovative thinking, and 4) skills to seek and discover creative thinking. Secondly, the desirable conditions of innovatorship enhancement for the bachelor's degree program of private universities in Thailand consisted of understanding problems, defining problems, formulating strategies for developing the most feasible innovations to solve the problems, experimenting, questioning, creating networks, observing, taking advantage of the platform to access information technology, as well as testing and choosing the proper problems which are agreeable with the capabilities. Lastly, the development of the innovatorship enhancement model for the bachelor's degree program of private universities in Thailand consisted of 3 elements, including 1) input,

which is the development of innovators' goals, 2) process, which is the process that enhancing innovators, and 3) output, which is the performance of innovators.

Keywords: Innovatorship, Innovation, Innovatorship Enhancement Model, Undergraduate Program

บทนำ

ปัจจุบันแนวโน้มการพัฒนานวัตกรรมมีเป้าหมายหลัก คือ ความมีคุณค่าและความแตกต่างใหม่ ๆ ของนวัตกรรมที่คิดขึ้นมา ทุกภาคส่วนของเศรษฐกิจเน้นความสำคัญของนวัตกรรม ธุรกิจ ภาครัฐและองค์กรต่าง ๆ มีจุดประสงค์ในการมองหาพนักงานที่มีนวัตกรรมที่จะมีความสามารถร่วมพัฒนาและสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขัน เพื่อผลิตนวัตกรรม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ช่วงปี พ.ศ. 2560 ถึง พ.ศ. 2564 และจัดทำแผนยุทธศาสตร์ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) โดยจัดทำมาใช้เป็นแนวคิดในการทำแผนแม่บทมีการปฏิรูปประเทศเพื่อก้าวเข้าสู่ยุคประเทศไทย 4.0 ที่เน้นการพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในระดับสากล วางเป้าหมายที่มุ่งพัฒนาให้บัณฑิตเป็นนักคิดสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมโดยเชื่อมโยงกับภาคเอกชนและภาคอุตสาหกรรมในการร่วมมือกันเชิงบูรณาการกับการทำงาน (Work Integrated Learning) นวัตกรรม (Innovation) และการทำในเชิงธุรกิจ (Business) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

มหาวิทยาลัยทั้งภาครัฐและของเอกชน ได้เสนอรูปแบบเพื่อเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เสริมสร้างขีดความสามารถในการผลิตบัณฑิตที่เหมาะสมกับสภาพสังคมและเทคโนโลยีปัจจุบัน ในการสร้างนวัตกรรมในระดับอุดมศึกษา ซึ่งพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่เป็นประเด็นสำคัญส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และกำหนดรูปแบบการเสริมสร้างนวัตกรรมในการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยเป็นกระบวนการผลักดันการผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะเป็นนวัตกรรมของสังคมไทยและพร้อมแข่งขันในสังคมโลกอนาคตต่อไป มหาวิทยาลัยเอกชนของประเทศไทยจำเป็นต้องผลิตและพัฒนาบุคลากรทางด้านสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ที่มีคุณภาพทั้งในภาคบริหารและปฏิบัติการ การศึกษาระดับมหาวิทยาลัยถือเป็นการศึกษาในระดับสำคัญของประเทศ มหาวิทยาลัยรวมทั้งมหาวิทยาลัยเอกชนจึงมีภาระหน้าที่ในการผลิตบัณฑิตและบุคลากร เพื่อการขับเคลื่อนประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนการสอนในทุกด้าน โดยเฉพาะเรื่องนวัตกรรมของมหาวิทยาลัยเอกชนซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในอนาคตเช่นกัน ทั้งนี้สถาบันอุดมศึกษาเอกชนต้องให้ความสำคัญและเร่งปรับตัวเพื่อเตรียมพร้อมรองรับการแข่งขันจากต่างประเทศ แม้ว่าในช่วงปีที่ผ่านมาสถาบันอุดมศึกษาเกือบทุกแห่ง และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความสำคัญของ

พัฒนาและแข่งขันเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ รวมถึงสำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา (Office of the Higher Education Commission, 2013) ได้กำหนดยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทย ในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาของไทยเร่งปรับปรุงและพัฒนาศักยภาพในทุกด้านเพื่อรองรับ การเปลี่ยนแปลงในอนาคต

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาข้อมูลดังกล่าวเบื้องต้นถึงนวัตกรรม การเสริมสร้างนวัตกรรม การผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยเอกชน และรูปแบบการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมสำหรับ หลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากรอบแนวคิดความเป็นนวัตกรรมและวิธีการเสริมสร้างนวัตกรรมของ มหาวิทยาลัยเอกชน
2. เพื่อศึกษาสภาพที่พึงประสงค์การเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมสำหรับหลักสูตรระดับ ปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมสำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ดำเนินการโดยใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจาก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ มหาวิทยาลัยเอกชน 2 แห่ง สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา จัดอยู่ในกลุ่มมหาวิทยาลัยเน้นการผลิตบัณฑิตและวิจัย ตามพันธกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน และเป็นมหาวิทยาลัยที่มีหลักสูตรการผลิต บัณฑิตในระดับปริญญาตรีสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสายสังคมศาสตร์ โดยอยู่ใน พื้นที่จังหวัดนนทบุรีและจังหวัดปทุมธานี ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารมหาวิทยาลัย ได้แก่ รองอธิการบดี คณบดี รองคณบดี และอาจารย์ผู้สอน จำนวน 10 คน ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากการพิจารณาตัดสินใจของ ผู้วิจัย และลักษณะของกลุ่มที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสามารถนำ ผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับบริบทที่ใกล้เคียง มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี เรื่องแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพในการ ผลิตบัณฑิต แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมและการเสริมสร้างนวัตกรรม แนวคิดเกี่ยวกับ กระบวนการคิดเชิงออกแบบ และแนวคิดเกี่ยวกับทักษะที่จะค้นหาและค้นพบความคิด สร้างสรรค์ (Discovery Skill) จากเอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยในประเทศและ ต่างประเทศ

สร้างกรอบแนวคิดความเป็นนวัตกรรมและวิธีการเสริมสร้างนวัตกรรมของมหาวิทยาลัย เอกชน ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการพัฒนาศักยภาพในการผลิตบัณฑิต และ ด้านนวัตกรรมและการเสริมสร้างนวัตกรรม เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ทั้งความตรงของเนื้อหา (Content validity) และความตรงตามโครงสร้าง (Construct validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงครายข้อ IOC (Item - Objective Congruency Index) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.92

ขั้นตอนที่ 2 การคัดเลือกกรณีศึกษา ตามเกณฑ์ในการคัดเลือกกรณีศึกษา จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จัดอยู่ในกลุ่มมหาวิทยาลัยเน้นการผลิตบัณฑิตและวิจัยตามพันธกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บข้อมูล โดยการศึกษาจากการวิเคราะห์เอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) โดยรวบรวมข้อมูล จัดหมวดหมู่ข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล

2. การสังเกต (Observation) ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมสำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยเอกชน เช่น หลักสูตร ห้องเรียน แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ สภาพแวดล้อม สภาพการสอนของอาจารย์ผู้สอนและ กระบวนการจัดการเรียนการสอน กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิต

3. การสัมภาษณ์ (Interview) โดยการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) และการสัมภาษณ์ไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ในการสัมภาษณ์ ได้แก่ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย คณบดี จำนวน 4 คน และอาจารย์ ในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 4 คน

4. รวบรวมรูปแบบการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมสำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย ด้วยการนำข้อมูลมาจากเอกสาร และการสัมภาษณ์ ทำการเปรียบเทียบและตรวจสอบความแน่นอนของข้อมูลโดยนำข้อมูลที่นำมาเปรียบเทียบ (Data Triangulation) และตรวจสอบร่างรูปแบบฯ ด้วยแบบประเมินด้วยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 19 คน และนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนามาใช้ในการปรับรูปแบบการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมสำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย ฉบับที่ 2

5. นำรูปแบบฉบับที่ 2 เพื่อทำการประชุมกลุ่ม (Focus Group) โดยการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านการพัฒนานวัตกรรม จำนวน 18 คน และนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนามาใช้ในการปรับรูปแบบการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมสำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย ฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

ผลการศึกษารูปแบบการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรสำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย แบ่งออกได้เป็น 3 ประเด็น คือ

1. กรอบแนวคิดความเป็นนวัตกรและวิธีการเสริมสร้างนวัตกรของมหาวิทยาลัยเอกชน ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน แล้วนำข้อค้นพบที่ได้มาสังเคราะห์ร่วมกับการวิจัยเอกสาร สามารถสรุปกรอบการเสริมสร้างความเป็นนวัตกร ได้เป็น 4 ด้าน ดังนี้ ด้านที่ 1 การบริหารงานวิชาการ การพัฒนาศักยภาพในการผลิตบัณฑิต ประกอบด้วย 1) การพัฒนาความสามารถ 2) การพัฒนาการควบคุมอารมณ์ 3) การพัฒนาความเป็นอิสระสู่การพึ่งพาซึ่งกันและกัน 4) การพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคลอย่างมีวุฒิภาวะ 5) การสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง 6) การพัฒนาเป้าหมาย และ 7) การพัฒนาบูรณาการของชีวิต ด้านที่ 2 กระบวนการคิดเชิงออกแบบ 1) เข้าใจปัญหา 2) กำหนดปัญหา 3) ระดมความคิด 4) สร้างต้นแบบที่เลือก และ 5) ทดสอบ ด้านที่ 3 แนวคิดการสร้างนวัตกรรม 1) ค้นหาจากปัญหาที่ยิ่งใหญ่ 2) เลือกปัญหาที่เหมาะสมกับความสามารถ 3) กลยุทธ์และวัฒนธรรม 4) กำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนานวัตกรรมที่เป็นไปได้มากที่สุดเพื่อแก้ไขปัญหา 5) ใช้ประโยชน์จากแพลตฟอร์มเพื่อเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศทางเทคโนโลยี 6) สร้างวัฒนธรรมความร่วมมือ และ 7) เข้าใจว่านวัตกรรมเป็นธุรกิจที่มีความซับซ้อน และด้านที่ 4 ทักษะที่จะความหาและค้นพบความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 1) ทักษะการเชื่อมโยง 2) ทักษะการตั้งคำถาม 3) ทักษะการสังเกต 4) ทักษะการทดลอง และ 5) ทักษะการมีเครือข่ายสัมพันธ์

2. ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์การเสริมสร้างความเป็นนวัตกรสำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษากรอบแนวคิด นำไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 ท่าน ผลการวิเคราะห์สภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรสำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยเอกชน เรียงตามลำดับความสำคัญ และคะแนน 10 ลำดับแรก ได้แก่ 1) เข้าใจปัญหา (Empathize) 2) กำหนดปัญหา (Define) 3) กำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนานวัตกรรมที่เป็นไปได้มากที่สุดเพื่อแก้ไขปัญหา 4) ทักษะการทดลอง (Experimenting) 5) ทักษะการตั้งคำถาม (Questioning) 6) ทักษะการมีเครือข่ายสัมพันธ์ (Networking) 7) ทักษะการสังเกต (Observing) 8) ใช้ประโยชน์จากแพลตฟอร์มเพื่อเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศทางเทคโนโลยี 9) ทดสอบ (Test) และ 10) เลือกปัญหาที่เหมาะสมกับความสามารถ

3. ผลการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรสำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบโดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้การศึกษาดูเอกสาร และความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พัฒนาเป็นร่างรูปแบบฉบับที่ 1 หลังจากนั้นดำเนินการตรวจสอบร่างรูปแบบขั้นที่ 1 โดยผู้ทรงคุณวุฒิเป็นรายบุคคล จำนวน 19 ท่าน และตรวจสอบขั้นที่ 2 ด้วยการสนทนากลุ่ม

(Focus Group) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 18 ท่าน และรวบรวมข้อมูลที่สำคัญเพื่อจัดทำรูปแบบ “การบริหารวิชาการเพื่อพัฒนาเป้าหมายและกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นนวัตกรรม” ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย การพัฒนาเป้าหมายความเป็นนวัตกรรม 2) ด้านกระบวนการ ประกอบด้วย กระบวนการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรม และ 3) ด้านผลผลิต ประกอบด้วย สมรรถนะความเป็นนวัตกรรม

ภาพที่ 1 รูปแบบการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมสำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรี
ของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย

จากภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่า การบริหารวิชาการเพื่อพัฒนาเป้าหมายและกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นนวัตกรรมนั้น จะเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนานวัตกรรมซึ่งจะมีเป้าหมายหลัก คือ ความมีคุณค่าและความแตกต่างใหม่ ๆ ของนวัตกรรมที่คิดขึ้นมา สามารถกระบวนการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรม และสร้างสรรค์นวัตกรรมโดยเชื่อมโยงกับภาคเอกชนและภาคอุตสาหกรรมในการร่วมมือกันเชิงบูรณาการกับการทำงาน (Work Integrated Learning) นวัตกรรม (Innovation) และการทำในเชิงธุรกิจ อีกทั้งการผลิตบัณฑิตที่มีการนำนวัตกรรมในส่วนของการจัดการศึกษาเพื่อสามารถดึงดูดให้ผู้เรียนมีความสนใจ สร้างความเข้าใจเพื่อให้การผลิตบัณฑิตได้รับความรู้ ความเข้าใจ และมุมมองในการจัดการศึกษาที่จะต้องการเพื่อการผลิตบัณฑิตที่จะมีความคิดสร้างสรรค์ในศาสตร์ที่เรียนเพื่อการพัฒนาวัตกรรมการเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนในด้านต่าง ๆ เช่น การนำไปสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ (The Shear Team) และด้วยความเชื่อที่ว่าจัดการศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียน

และกำลังแรงงานที่มีทักษะและคุณลักษณะที่พร้อมต่อการตอบสนองความต้องการของทุกภาคส่วน ควรวางเป้าหมายในการผลิตกำลังคนเข้าสู่ตลาดแรงงานมากกว่าเป็นการจัดการศึกษาตามความพร้อมของสถานศึกษาดังเช่นในปัจจุบัน จึงเสนอรูปแบบเพื่อเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เสริมสร้างขีดความสามารถในการผลิตบัณฑิตที่เหมาะสมกับสภาพสังคมและเทคโนโลยีปัจจุบัน ในการสร้างนวัตกรรมในระดับอุดมศึกษา โดยวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อการศึกษาของชาติ ซึ่งพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่เป็นประเด็นสำคัญส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และกำหนดรูปแบบการเสริมสร้างนวัตกรรมในการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยเป็นกระบวนการผลักดันการผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะเป็นนวัตกรรมของสังคมไทยและพร้อมแข่งขันในสังคมโลกอนาคตต่อไป

อภิปรายผล

ในการศึกษารูปแบบการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมสำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทยเพื่อใช้สำหรับการพัฒนาความเป็นนวัตกรรม มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย 3 ประเด็น ดังนี้

การศึกษากรอบแนวคิดความเป็นนวัตกรรมและวิธีการเสริมสร้างนวัตกรรมของมหาวิทยาลัยเอกชน

จากการศึกษาประเด็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมในงานการบริหารงานวิชาการเพื่อการพัฒนาศักยภาพในการผลิตบัณฑิต ซึ่งประกอบด้วย 1) การพัฒนาความสามารถ 2) การพัฒนาการควบคุมอารมณ์ 3) การพัฒนาความเป็นอิสระสู่การพึ่งพาซึ่งกันและกัน 4) การพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคลอย่างมีวุฒิภาวะ 5) การสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง 6) การพัฒนาเป้าหมาย และ 7) การพัฒนาบูรณาการของชีวิต โดยงานด้านวิชาการจะกำหนดในแนวทางเพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นที่ไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองจากกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยมหาวิทยาลัย ซึ่ง Saylor, J. G. et. al. กล่าวว่า รูปแบบการสอน (Teaching Model) หมายถึง แบบ (Pattern) ของการสอนที่มีการจัดกระทำพฤติกรรมขึ้นจำนวนหนึ่งที่มีความแตกต่างกัน เพื่อจุดหมายหรือจุดเน้นที่เฉพาะเจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่ง (Saylor, J. G. et. al., 1981) และ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ ได้อธิบายถึงแนวคิดเกี่ยวกับการผลิตบัณฑิตในกลุ่มเทคโนโลยีนิยม จะเน้นคุณลักษณะของบัณฑิตที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อประโยชน์ของการเรียนรู้ การศึกษาค้นคว้าการทำงานและพัฒนางานให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น และสามารถสร้างนวัตกรรมจากเทคโนโลยีประเทศต่าง ๆ ได้ ซึ่งบัณฑิตต้องมีความสามารถในการคิด การคิด การเลือกและการวินิจฉัยว่าอะไรดีเหมาะสม และเป็นประโยชน์ เป็นต้น (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2553)

ในส่วนของกระบวนการคิดเชิงออกแบบประกอบด้วย 1) เข้าใจปัญหา 2) กำหนดปัญหา 3) ระดมความคิด 4) สร้างต้นแบบที่เลือก 5) ทดสอบ ซึ่งสอดคล้องกับ Kelley, D.;

Brown, T. และ Martin, R. อธิบายเรื่องการออกแบบที่มีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ซึ่งได้รับการพัฒนามายาวนานให้องค์กรและผู้ที่ไม่มีความรู้พื้นฐานการออกแบบเข้าใจได้ง่าย เพื่อให้สามารถนำไปใช้คิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในวงกว้าง ยังมุ่งเน้นการทำงานร่วมกันของคนต่างศาสตร์หรือการคิดสร้างสรรค์จากความร่วมมือกัน ซึ่งยังไม่เคยมีการอธิบายไว้ชัดเจนในกระบวนการออกแบบยุคก่อน ๆ อีกด้วย (ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC), 2560) สำหรับแนวคิดการสร้างนวัตกรรม 1) ค้นหาจากปัญหาที่ยิ่งใหญ่ 2) เลือกปัญหาที่เหมาะสมกับความสามารถ 3) กลยุทธ์และวัฒนธรรม 4) กำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนานวัตกรรมที่เป็นไปได้มากที่สุดเพื่อแก้ไขปัญหา 5) ใช้ประโยชน์จากแพลตฟอร์มเพื่อเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศทางเทคโนโลยี 6) สร้างวัฒนธรรมความร่วมมือ 7) เข้าใจว่านวัตกรรมเป็นธุรกิจที่มีความซับซ้อน (Kelley, D., 2004); (Brown, T., 2008); (Martin, R., 2009) โดย Cross, N. ได้กล่าวถึงการคิดเชิงออกแบบไว้ว่าเป็นวิธีการเชื่อมโยงระหว่างปัญหา กับการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยอาศัยองค์ความรู้ ประสบการณ์และความสามารถของผู้อื่นที่มีความรู้เฉพาะทางในเรื่องของปัญหานั้น ๆ มาเป็นส่วนประกอบสำคัญในการสร้างผลงานออกแบบ นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นว่า นักออกแบบมักใช้สัญชาตญาณในการออกแบบสร้างสรรค์ผลงาน แต่ผู้ที่ไม่ได้เป็นนักออกแบบก็สามารถออกแบบได้โดยการศึกษาองค์ความรู้ และความเข้าใจของผู้อื่นเข้ามาช่วยในการคิดออกแบบ และทักษะที่จะควรรู้หาและค้นพบความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 1) ทักษะการเชื่อมโยง 2) ทักษะการตั้งคำถาม 3) ทักษะการสังเกต 4) ทักษะการทดลอง และ 5) ทักษะการมีเครือข่ายสัมพันธ์ (Cross, N., 2006) ซึ่งสอดคล้องกับนุชจรี กิจวรรณ ได้กำหนดกระบวนการคิดเชิงออกแบบ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การทำความเข้าใจปัญหาของกลุ่มเป้าหมาย เชิงลึก ตีความปัญหา การระดมจินตนาการแบบไร้ขีดจำกัด สร้างต้นแบบ และการทดสอบต้นแบบ (นุชจรี กิจวรรณ, 2561)

สภาพที่พึงประสงค์การเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมสำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย

ผลการวิเคราะห์สภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมสำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชน เรียงตามลำดับความสำคัญ และคะแนน 10 ลำดับแรก ได้แก่ 1) เข้าใจปัญหา (Empathize) 2) กำหนดปัญหา (Define) 3) กำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนานวัตกรรมที่เป็นไปได้มากที่สุดเพื่อแก้ไขปัญหา 4) ทักษะการทดลอง (Experimenting) 5) ทักษะการตั้งคำถาม (Questioning) 6) ทักษะการมีเครือข่ายสัมพันธ์ (Networking) 7) ทักษะการสังเกต (Observing) 8) ใช้ประโยชน์จากแพลตฟอร์มเพื่อเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศทางเทคโนโลยี 9) ทดสอบ (Test) และ 10) เลือกปัญหาที่เหมาะสมกับความสามารถ ส่วนลำดับที่มีคะแนนน้อยที่สุดนั้น ได้แก่ ประเด็นด้านการพัฒนาความเป็นอิสระสู่การพึ่งพาซึ่งกันและกัน จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงกระบวนการพัฒนามหาวิทยาลัยในด้านการพัฒนาผู้เรียนที่สอดคล้องกันแนวคิดกระบวนการคิดเชิงออกแบบของ ดีสกูล (นุชจรี

กิจวรรณ, 2561) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การทำความเข้าใจปัญหาของกลุ่มเป้าหมายเชิงลึก (Empathize) ตีความปัญหา (Define) การระดมจินตนาการแบบไร้ขีดจำกัด (Ideate) สร้างต้นแบบ (Prototype) และการทดสอบต้นแบบ (Test) และจากการวิจัยของ Noweski, C. et al. เรื่อง การพัฒนาทักษะในศตวรรษ 21 ที่ใช้การคิดเชิง ออกแบบ เปรียบเทียบการสอนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ระหว่าง ทฤษฎีของดิวอี้ และ ทฤษฎีสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง (Constructivism) กับกลุ่มผู้เรียน โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ ประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) นั้นมีคุณสมบัติที่เหมาะสม กับทฤษฎีสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง (Constructivism) มากกว่าทฤษฎีของดิวอี้ในการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ช่วงเวลาที่ผ่านมา มากมายนั่น การศึกษาและการเรียนรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม เป็นสิ่งที่มีบทบาทสำหรับการปรับตัวและพัฒนาในทุก ๆ ด้าน และนวัตกรรมยังมีความสำคัญอย่างมากในการสร้างศักยภาพการแข่งขันในทุก ๆ ด้าน ทั้งนี้เพราะความได้เปรียบในเชิงประสิทธิภาพของการดำเนินงานไม่ใช่สิ่งที่กระทำได้อย่างอีกต่อไป และยิ่งกลายเป็นข้อกำหนดพื้นฐานของทุกสายงานไปแล้ว ขณะที่การพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ ๆ ที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความรู้อย่างเข้มข้น กลายเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและยังสามารถที่จะสร้างความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันได้เป็นอย่างดี ด้วยการสร้างความแตกต่างในผลิตภัณฑ์และหรือบริการที่ทำให้ผู้บริโภค หรือลูกค้า ได้รับความพึงพอใจอันเกิดจากความสุขทางอารมณ์ และความคิด มากกว่าที่จะคำนึงถึงเฉพาะ ราคาหรือต้นทุนที่เกิดขึ้น (Noweski, C. et. al., 2012)

การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมสำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย

รูปแบบการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมสำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนที่ได้รับการพัฒนาขึ้นจากงานวิจัยฉบับนี้ ซึ่งได้จากการศึกษาและสังเคราะห์เอกสารต่าง ๆ คือ รูปแบบ “การบริหารวิชาการเพื่อพัฒนาเป้าหมายและกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นนวัตกรรม Academic Management for Developing Goals and Processes for Innovatorship Competency Enhancement: AMDGPICE” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญเลิศ จันทรไสย ที่กล่าวว่า ทักษะที่จะความหาและค้นพบความคิดสร้างสรรค์ (Discovery Skill) ซึ่งมีทั้งหมด 5 ทักษะ คือ ทักษะการเชื่อมโยง ทักษะการตั้งคำถาม ทักษะการสังเกต ทักษะการทดลอง และทักษะการมีเครือข่ายสัมพันธ์ (บุญเลิศ จันทรไสย, 2555) และยิ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกนกวรรณ ภูใหม่ ได้อ้างถึง สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ อธิบายไว้ว่า นวัตกรรมกระบวนการเป็นรูปแบบการใช้นวัตกรรมที่ไม่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน เพราะเป็นการปรับเปลี่ยนแนวทางกระบวนการผลิต หรือวิธีการในรูปแบบที่แตกต่างไปจากเดิม เช่น ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ระหว่างธุรกิจ (B2B E-Commerce) ที่ช่วยลดความจำเป็นในการจัดทำเอกสารของภาคธุรกิจ อันส่งผลต่อการลด

ค่าใช้จ่ายในการดำเนินธุรกิจอย่างมาก (ฝ่ายส่งเสริมวัฒนธรรมนวัตกรรม สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2553); (กนกวรรณ ภูใหม่, 2559)

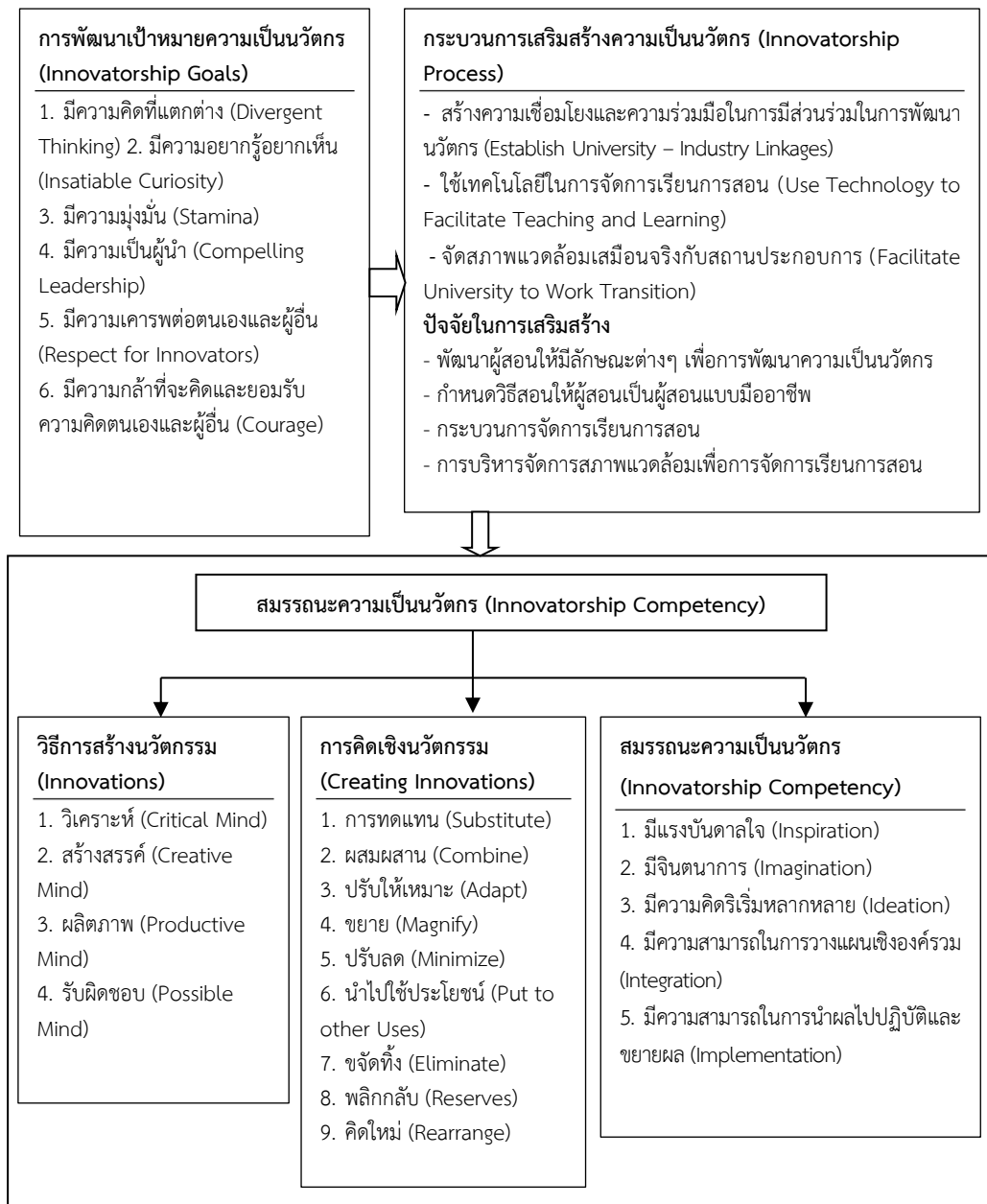
ในส่วนของการผลการวิจัยในประเด็นขององค์ประกอบของรูปแบบการบริหารวิชาการ เพื่อพัฒนาเป้าหมายและกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นนวัตกรรมประกอบด้วย กำหนดเป้าหมายความเป็นนวัตกรรม ประกอบด้วย มีความคิดที่แตกต่าง มีความอยากรู้อยากเห็น มีความมุ่งมั่น มีความเป็นผู้นำ มีความเคารพต่อตนเองและผู้อื่น มีความกล้าที่จะคิดและยอมรับความคิดตนเองและผู้อื่น ซึ่งเป็นการกำหนดเป้าหมายในระดับนโยบายการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อพัฒนาให้เป็นนวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของกั้วสันต์ สุทธาวาส และพิทักษ์ศิริวงศ์ ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาครัฐ พบว่า นวัตกรรม คือ ผู้ที่ริเริ่ม ประดิษฐ์คิดค้น สร้างสรรค์ และสนับสนุน ให้เกิดเทคนิควิธีการ รูปแบบ เครื่องมือ กระบวนการ หรือผลงานที่เป็นนวัตกรรม สำหรับใช้ในการปฏิบัติงานของตนเอง องค์กร และส่งมอบไปยังระบบการจัดการศึกษา ซึ่งมีประโยชน์ มีคุณค่า เหมาะสมต่อการพัฒนาและแก้ปัญหาทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความสามารถ ประกอบด้วย การแสวงหาความรู้ การระดมทรัพยากร การมองเห็นปัญหาและโอกาส การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การเสนอ ผลักดัน และทำความคิดให้เป็นจริง การสร้างเครือข่าย การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการส่งมอบเชิงวิชาการ ด้านพฤติกรรม ประกอบด้วย ความกระหายในการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ความช่างสังเกต การมีข้อสงสัย ตั้งคำถาม และหาคำตอบ ความละเอียดรอบคอบ การเปิดใจและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นความมุ่งมั่นและปฏิบัติงานต่อเนืองความอดทนไม่ย่อท้อ การประพฤติตนเป็นต้นแบบทางราชการและการศึกษา ด้านทัศนคติ ประกอบด้วย การมีจิตอาสาและรักษาประโยชน์ส่วนรวม การคิดเชิงบวก การเชื่อมั่นในงานผู้ร่วมงาน และตนเอง การให้เกียรติตนเองและผู้อื่น การตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาและเยาวชน การมีความภาคภูมิใจและซาบซึ้งในคุณค่าความเป็นข้าราชการ และสำหรับผลการวิจัยในส่วนของกระบวนการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมนั้นมหาวิทยาลัยควรจัดแนวทางต่าง ๆ ดังนี้สร้างความเชื่อมโยงและความร่วมมือในการมีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรมใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน และจัดสภาพแวดล้อมเสมือนจริงกับสถานประกอบการ (วสันต์ สุทธาวาส และพิทักษ์ ศิริวงศ์, 2558) และจากบทความของ มรรยาพร รุจิวิชัย และมารุต ปัสโชตะสิงห์ กล่าวว่า การผลักดันให้ภาคเอกชนเข้าร่วมลงทุน ตั้งแต่ส่วนของภาคการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยที่มีความเข้มแข็งด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เน้นการผลิตนวัตกรรมสู่ตลาดแรงงานที่เป็นภาคอุตสาหกรรม และการได้มาซึ่งนวัตกรรมระหว่างกระบวนการผลิตบัณฑิต จะได้รับต่อยอดด้วยการส่งเสริมให้ภาคเอกชนนำไปใช้ในเชิงพาณิชย์ตั้งแต่ระยะแรกของการผลิตนวัตกรรม สรุปได้ว่า การพัฒนาความเป็นนวัตกรรมของมหาวิทยาลัย ต้องสร้างกระบวนการตั้งแต่การกำหนดเป้าหมาย ปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนการสอน จากการพัฒนาผู้สอน พัฒนาสิ่งแวดล้อมให้ (มรรยาพร รุจิ

วิชชัญ และมารุต ปัชโชตะสิงห์, 2561) และจากแนวคิดของ Kylliäinen, J. สรุปได้ว่า แนวคิดเพื่อสร้างนวัตกรรมมากจากการค้นหาจากปัญหาที่ยิ่งใหญ่ เลือกปัญหาที่เหมาะสมกับความสามารถ กลยุทธ์และวัฒนธรรม กำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนานวัตกรรมที่เป็นไปได้มากที่สุดเพื่อแก้ไขปัญหา ใช้ประโยชน์จากแพลตฟอร์มเพื่อเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศทางเทคโนโลยี สร้างวัฒนธรรมความร่วมมือ และเข้าใจว่านวัตกรรมเป็นธุรกิจที่มีข้อ (Kylliäinen, J., 2019) และจากบทความของ มรรยาท รุจิวิชชญ์ และมารุต ปัชโชตะสิงห์ ยังกล่าวว่า การบริการวิชาการของนักวิชาการในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาจะต้องครอบคลุมถึงการนำนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ในสังคมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนและเพื่อป้องกันมิให้เกิดนวัตกรรมขึ้นหิ้ง การนำนวัตกรรมที่ได้จากการสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการผลิตบัณฑิตในมหาวิทยาลัย ควรนำมาใช้ในการส่งเสริมอาชีพเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของคนสังคมได้ (มรรยาท รุจิวิชชญ์ และมารุต ปัชโชตะสิงห์, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 การบริหารวิชาการเพื่อพัฒนาเป้าหมายและกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นนวัตกรรม Academic Management for Developing Goals and Processes for Innovatorship Competency Enhancement: AMDGPICE

รูปแบบ “การบริหารวิชาการเพื่อพัฒนาเป้าหมายและกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นนวัตกรรม Academic Management for Developing Goals and Processes for Innovatorship Competency Enhancement: AMDGPICE” ประกอบด้วย

1. องค์ประกอบของรูปแบบการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมสำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชน

1.1 การพัฒนาเป้าหมายความเป็นนวัตกรรม (Innovatorship Goals) ประกอบด้วย

1.1.1 มีความคิดที่แตกต่าง (Divergent Thinking)

1.1.2 มีความอยากรู้อยากเห็น (Insatiable Curiosity)

1.1.3 มีความมุ่งมั่น (Stamina)

1.1.4 ความเป็นผู้นำ (Compelling Leadership)

1.1.5 มีความเคารพต่อตนเองและผู้อื่น (Respect for Innovators)

1.1.6 มีความกล้าที่จะคิดและยอมรับความคิดตนเองและผู้อื่น (Courage)

1.2 กระบวนการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรม (Innovatorship Process)

1.2.1 สร้างความเชื่อมโยงและความร่วมมือในการมีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรม (Establish University – Industry Linkages)

1.2.2 ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน (Use Technology to Facilitate Teaching and Learning)

1.2.3 จัดสภาพแวดล้อมเสมือนจริงกับสถานประกอบการ (Facilitate University to Work Transition)

1.3 สมรรถนะความเป็นนวัตกรรม (Innovatorship Competency)

วิธีการสร้างนวัตกรรม (Innovations)

1. วิเคราะห์ (Critical Mind)

2. สร้างสรรค์ (Creative Mind)

3. ผลิตราย (Productive Mind)

4. รับผิดชอบ (Productive Mind)

การคิดเชิงนวัตกรรม (Creating Innovations)

1. การทดแทน (Substitute)

2. ผสมผสาน (Combine)

3. ปรับให้เหมาะ (Adapt)

4. ขยาย (Magnify)

5. ปรับลด (Minimize)

6. นำไปใช้ ประโยชน์ (Put to other Uses)
7. ขจัดทิ้ง (Eliminate)
8. พลิกลลับ (Reserves)
9. คิดใหม่ (Rearrange)

สมรรถนะความเป็นนวัตกรรม (Innovatorship Competency)

1. มีแรงบันดาลใจ (Inspiration)
2. มีจินตนาการ (Imagination)
3. มีความคิดริเริ่มหลากหลาย (Ideation)
4. มีความสามารถในการวางแผนเชิงองค์รวม (Integration)
5. มีความสามารถในการนำผลไปปฏิบัติและขยายผล

(Implementation)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) ผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยนำผลการศึกษาที่ได้ไปกำหนดนโยบายเชิงเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนที่มุ่งเน้นความเป็นนวัตกรรม เนื่องจากการประเมินรูปแบบการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมสำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนจากผลการวิจัย คือ การบริหารวิชาการเพื่อพัฒนาเป้าหมายและกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นนวัตกรรมนั้น จากการประเมินผลของรูปแบบมีความเหมาะสม สามารถนำไปกำหนดเป้าหมายในการจัดสภาพแวดล้อมและพัฒนาครูเพื่อการพัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมายของรูปแบบ 2) ผู้สอนนำกระบวนการคิดเชิงออกแบบมาใช้กำหนดวิธีการสอนตามองค์ประกอบ 2.1) เข้าใจปัญหา 2.2) กำหนดปัญหา 2.3) ระดมความคิด 2.4) สร้างต้นแบบที่เลือก และ 2.5) ทดสอบ เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะที่จะควานหาและค้นพบความคิดสร้างสรรค์ ในทักษะการเชื่อมโยง ทักษะการตั้งคำถาม ทักษะการสังเกต ทักษะการทดลอง และทักษะการมีเครือข่ายสัมพันธ์ ในการเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ภูใหม่. (2559). การศึกษาปัจจัยสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมองค์กร บริบทธนาคารพาณิชย์. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารเทคโนโลยี. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). การพัฒนานักศึกษาสู่ Thailand 4.0. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2563 จาก <https://www.moe.go.th/การพัฒนานักศึกษาสู่-thailand-4-0>
- นุชจรี กิจวรรณ. (2561). กระบวนการคิดเชิงออกแบบ: มุมมองใหม่ของระบบสุขภาพไทย. วารสารสภาการพยาบาล, 33(1), 5-14.

- บุญเลิศ จันทร์ไสย. (2555). การจัดการความรู้ (KM) ประกันคุณภาพการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2563 จาก <http://boonlertqa.blogspot.com/>
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2553). ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ: กระบวนทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มรรยาท รุจิวิชชญ์ และมารุต ปัชโชตะสิงห์. (2561). กลยุทธ์การบ่มเพาะนวัตกรรมในระดับอุดมศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2563 จาก https://www.matichon.co.th/education/news_894745
- วสันต์ สุทธาวาส และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2558). ความเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาครัฐ: การศึกษาทฤษฎีฐานราก. *Veridian E - Journal, Silpakorn University*, 8(2), 748-767.
- ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC). (2560). Return happiness to patients using service design: the further steps of Bamrungraj International Hospital. เรียกใช้เมื่อ 11 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tcdc.or.th/articles/others/21956/#Returnhappinesstopatientsusing-Service-De-sign--thefurtherstepsofBamrungrajInternationalHospital>
- ฝ่ายส่งเสริมวัฒนธรรมนวัตกรรม สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2553). การจัดการนวัตกรรมสำหรับผู้บริหาร. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ.
- Brown, T. (2008). Design Thinking in Harvard Business Review. Retrieved September 5, 2020, from <https://www.ideo.com/post/design-thinking-in-harvard-business-review>
- Cross, N. (2006). *Design Thinking: Ways of Knowing*. London: Springer Verlag.
- Kelley, D. (2004). The Power of Design in BusinessWeek. Retrieved September 5, 2020, from <https://www.ideo.com/post/the-power-of-design-in-businessweek>
- Kylliäinen, J. (2019). Types of Innovation - The Ultimate Guide with Definitions and Examples. Retrieved January 5, 2020, from <https://www.viima.com/blog/types-of-innovation>
- Martin, R. (2009). *The Design of Business: Why Design Thinking is the Next Competitive Advantage*. United States: Harvard Business Review Press.
- Noweski, C. et. al. (2012). *Towards a Paradigm Shift in Education Practice: Developing Twenty - first Century Skills with Design Thinking*. New York: Springer Heidelberg.

Office of the Higher Education Commission. (2013). Thailand's Higher Education Strategy to Prepare for ASEAN Community in 2015. Bangkok: Bangkok Log Part Ltd.

Saylor, J. G. et. al. (1981). Curriculum Planning for Better Teaching and Learning. New York: Holt Rinehart and Winston.

รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเอง
เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชน*
MODEL FOR ENHANCING COMPETENCY OF GROUP
SELF-MANAGEMENT FOR TRANSFERRING WISDOM OF THE ELDERLY
TO THE COMMUNITY

ศุภณัฐ ทรัพย์นาวิณ

Supanut Supnawin

รัฐวรรณ เทพหัสดิน ณ อยุธยา

Rattawan Thephatdin Na Ayudhya

รำไพ ประสานธำรงศิริ

Rumpai Prasanthumrongsiri

กอบกุล วิศิษฐ์สรศักดิ์

Kobkul Wisitsorasak

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Phetchaburi Rajabhat University, Thailand

E-mail: bbee_kong09@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองของผู้สูงอายุเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่ชุมชน 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารจัดการกลุ่มฯ 3) สร้างรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มฯ 4) ทดลองและประเมินรูปแบบฯ วิธีดำเนินการวิจัย 1) ศึกษาสมรรถนะฯ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล 10 คน 2) การศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารจัดการกลุ่มฯ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจากชมรมผู้สูงอายุระดับอำเภอในจังหวัดเพชรบุรี 32 คน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา 3) การนำผลข้างต้นมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบ 4) ทดลองและประเมินรูปแบบฯ กับผู้สูงอายุ 2 กลุ่ม ๆ ละ 10 คน เลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง และมีผู้รับการถ่ายทอด เครื่องมือ คือแบบประเมินสมรรถนะฯ และแบบประเมินความพึงพอใจการรับการถ่ายทอด ใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ T – test และสังเกตการนำรูปแบบไปใช้ ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มฯ ได้แก่ สมรรถนะหลัก สมรรถนะการบริหารจัดการสมรรถนะเทคนิคการถ่ายทอด 2) สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการกลุ่ม คือ กลุ่มผู้สูงอายุขาดการรวบรวมภูมิปัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร

* Received 4 May 2021; Revised 18 August 2021; Accepted 23 August 2021

ซึ่งเสี่ยงต่อการสูญหาย ผู้สูงอายุขาดความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่มและการถ่ายทอดที่มีประสิทธิภาพ 3) รูปแบบฯ คือ 1) กลุ่มผู้สูงอายุรวบรวมภูมิปัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร 2) เสริมความรู้สมรรถนะ 3) ส่งเสริมการวางแผนบริหารจัดการกลุ่ม 4) ฝึกทดลองปฏิบัติจริง 5) การประเมินผล 4) จากผลประเมินผล พบว่าผู้สูงอายุ 2 กลุ่มมีสมรรถนะครั้งหลังสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ความพึงพอใจของผู้รับการถ่ายทอด อยู่ในระดับมากและผลการสังเกต ผู้สูงอายุสามารถปฏิบัติงานตามรูปแบบฯ และบรรลุวัตถุประสงค์

คำสำคัญ: รูปแบบ, การเสริมสร้างสมรรถนะ, การบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเอง, ภูมิปัญญาผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this article were to: 1) study the competency on group self-management of the elderly to transfer wisdom to the community, 2) study the current group management conditions, 3) create a model for enhancing competency on group management, and 4) try out and assess the model. The study steps were as follows: 1) studying the competency by interviewing 10 key informants, 2) studying the current group management conditions by interviewing 32 key informants from the district elderly clubs in Phetchaburi Province, and analyzing the content, 3) creating a model by using Synthesis and 4) try out and evaluate the model by try out the model with 2 elderly groups, 10 persons each, and 20 recipients Purposive sampling. The instruments were a questionnaire for assessing the competency and a form for evaluating satisfaction in receiving wisdom transfer. The data were analyzed by analyzed using percentage, mean, standard deviation, and t-test. The observation was also used during the model implementation. The research results were: 1) the competency on group management consisted the core competency, management competency, and competency on transfer techniques, 2) the current group management conditions were that the group lacked a written compilation, which was at risk of loss, and that the elderly lacked knowledge on group management and efficient technique of transfer wisdom, 3) the model consisted of the elderly group compiling wisdom in writing form, provision of knowledge on competency, promotion of planning on group management, practice trial, and evaluation, and 4) the evaluation results revealed that both elderly groups had higher post-training competency than before training with statistical significance at the .01 level, that the recipients' satisfaction on receiving the wisdom was at high

level, and the observation result revealed that the elderly could perform according to the model and the objectives were achieved.

Keywords: Model, Enhancing Competency, Group Self-Management, Wisdom, Elderly

บทนำ

ปรากฏการณ์การสูงวัยของประชากรเกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยมีประชากรทั้งหมดประมาณ 7,433 ล้านคน ในจำนวนนี้มีประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป 929 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 12.5 ของประชากรทั้งหมด และหากพิจารณาในประชาคมอาเซียนมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเช่นกันและมีประเทศสมาชิก 3 ประเทศ ที่มีผู้สูงอายุจำนวนมากเป็นสังคมผู้สูงอายุ ได้แก่ ประเทศสิงคโปร์ มีประชากรอายุ 60 ปีร้อยละ 18.7 ประเทศไทย ร้อยละ 16.5 และประเทศเวียดนาม ร้อยละ 10.7 ซึ่งเป็นข้อมูลใน พ.ศ. 2559 (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ, 2560) องค์การสหประชาชาติได้คาดการณ์ว่าระหว่างปี พ.ศ. 2544 - พ.ศ. 2643 จะกลายเป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ หมายถึง ประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งโลกและแนวโน้มว่าจะมีประเด็นท้าทายทางสังคม เศรษฐกิจที่ประเทศต่าง ๆ ต้องเตรียมรองรับเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นตามมา ในประเทศไทยกำลังก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ ตั้งแต่ พ.ศ. 2548 โดยมีผู้สูงอายुर้อยละ 10.4 ของประชากรทั้งประเทศ และจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ใน พ.ศ. 2567 - พ.ศ. 2568 (Aged Society) เมื่อสัดส่วนของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงร้อยละ 20 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561)

จากการเปลี่ยนแปลงนี้ประเทศไทยได้ตระหนักในความสำคัญจึงได้ประกาศใช้แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ.2545 - พ.ศ. 2564 แผนดังกล่าวสรุปได้ว่าต้องส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีอยู่อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรีพึ่งพาตนเองได้นานที่สุด มีหลักประกันที่มั่นคง และปลูกจิตสำนึกของคนในสังคมให้ตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ (คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ, 2553) อนึ่งการมีจำนวนผู้สูงอายุที่มากขึ้นนี้ อาจถูกมองได้ว่าเป็นภาระค่าใช้จ่าย มองว่าผู้สูงอายุเป็นวัยพึ่งพา ต้องรอรับสวัสดิการสงเคราะห์จากภาครัฐบาลเพียงอย่างเดียวนั่นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพราะแท้จริงแล้วผู้สูงอายุไทยมีความสามารถในการจัดการและพึ่งตนเองได้โดยใช้ความรู้ ความสามารถที่ฝังลึกในตัว ประสบการณ์ที่มีคุณค่า ซึ่งก็คือภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ ที่เป็นทุนทางสังคมที่มีพลังอันส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของชาติได้

จังหวัดเพชรบุรีเป็นหนึ่งใน 19 จังหวัดของภาคกลาง มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุมากเป็นลำดับ 9 เท่ากับ 93,943 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 19.48 ซึ่งสูงกว่าจำนวนประชากรผู้สูงอายุของประเทศที่มีเฉลี่ยร้อยละ 17.57 (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2562) คาดว่าจังหวัดเพชรบุรีก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ในเวลาอีกไม่นาน จึงสมควรต้องเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคม

สูงวัย ด้วยการพัฒนาที่เหมาะสมกับสภาพจังหวัดเพชรบุรีที่เป็นแหล่งที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานนับพันปี มีโบราณสถานที่บ่งบอกความเป็นชุมชนเก่าแก่ตั้งแต่ครั้งทวารวดีมีมรดกภูมิปัญญาที่มีคุณค่าและมีคำกล่าวว่า จังหวัดเพชรบุรีเป็นอยุธยาที่มีลมหายใจ คือ เป็นแหล่งรวมช่าง ครูภูมิปัญญาไทยหลากหลายแขนงที่ควรอนุรักษ์ไว้ อนึ่งบุคคลผู้เชี่ยวชาญภูมิปัญญานี้ จะเป็นผู้สะสมภูมิรู้ทักษะมายาวนานต่อเนื่อง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุหรือกำลังก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ หากได้มารวมกันเป็นกลุ่ม เพื่อร่วมกันถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย สู่อนุชนรุ่นหลังก็จะเป็นพลังที่เกิดประโยชน์ต่อสังคมเป็นอย่างมาก แต่จากการศึกษา พบว่า กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยยังมีอยู่น้อยมาก ส่วนใหญ่จะรวมกลุ่มจัดกิจกรรมด้านสุขภาพ นันทนาการ และมักดำเนินการผ่านกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งจากการศึกษาวิจัยของ ศุภณัฐ ทรัพย์นารินและคณะ พบว่า กิจกรรมของผู้สูงอายุหลายแห่งในจังหวัดเพชรบุรี ส่วนมากจัดกิจกรรมเฉลี่ยเดือนละครั้ง และผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีน้อย กิจกรรมไม่น่าสนใจ (ศุภณัฐ ทรัพย์นารินและคณะ, 2560) และยังพบว่าความล้มเหลวของชมรมผู้สูงอายุ ส่วนหนึ่งมาจากความล้มเหลวของการบริหารงาน ซึ่งก็คือ การขาดสมรรถนะหรือคุณสมบัติที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน (สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย, 2563) อย่างไรก็ตาม เมื่อสอบถามถึงความต้องการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเผยแพร่ภูมิปัญญา พบว่า ผู้สูงอายุเห็นว่า เป็นกิจกรรมที่ดีมีประโยชน์ต้องการดำเนินงานด้านนี้ แต่ไม่ทราบจะบริหารกลุ่มอย่างไรให้เข้มแข็งยั่งยืน (โชติกา สิงหาเทพ และคณะ, 2561) ด้วยตระหนักในความสำคัญการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุเพื่อปฏิบัติงานถ่ายทอดภูมิปัญญาให้บรรลุความสำเร็จ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นสมควรศึกษาวิจัยแสวงหารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุในการแสดงศักยภาพเห็นคุณค่าในตนเองอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี และเป็นพลังสร้างสรรค์ก่อเกิดประโยชน์ต่อสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชน
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชน
3. เพื่อสร้างรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชน
4. เพื่อทดลองประเมินรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนจึงได้กำหนด นิยามศัพท์เฉพาะ ได้แก่ คำว่าสมรรถนะในวิจัยนี้ หมายถึง คุณลักษณะที่ประกอบด้วยความรู้ความสามารถในการทำงาน เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่ชุมชนให้บรรลุตามเป้าหมาย ประกอบด้วย 1) สมรรถนะหลัก คือ คุณลักษณะที่สมาชิกต้องมีเพื่อให้งานของกลุ่มบรรลุผล 2) สมรรถนะการบริหารจัดการคือ คุณลักษณะในการขับเคลื่อนงานกลุ่มให้สำเร็จและ 3) สมรรถนะการถ่ายทอดภูมิปัญญา คือ คุณลักษณะในการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาสู่กลุ่มเป้าหมาย ด้วยวิธีที่เหมาะสมเป็นที่พึงพอใจของผู้รับการถ่ายทอด ส่วนการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเอง หมายถึง การที่กลุ่มผู้สูงอายุรวมตัวกันด้วยตนเองที่จะดำเนินงานถ่ายทอดภูมิปัญญาที่กลุ่มเชี่ยวชาญสู่บุคคลอื่น ๆ ด้วยการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมินผล ให้งานของกลุ่มขับเคลื่อนไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขอบเขตพื้นที่วิจัยอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี การดำเนินการวิจัยประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสมรรถนะและสภาพปัจจุบันการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเอง เพื่อถ่ายทอด ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชน เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 กลุ่ม ด้วยการเลือกแบบเจาะจงผู้มีความรู้ ความสามารถและมีประสบการณ์ในเรื่องที่ศึกษานี้

1. การศึกษาสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเอง เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชน สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จาก 5 ด้าน ๆ ละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน และแต่ละคนมีประสบการณ์ในด้านนั้น ๆ ไม่น้อยกว่า 5 ปี ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนา จำนวน 2 คน 2) ด้านการศึกษา จำนวน 2 คน 3) ด้านผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ การถ่ายทอดภูมิปัญญา จำนวน 2 คน 4) ด้านสาธารณสุข จำนวน 2 คน 5) ด้านกิจการเกี่ยวกับผู้สูงอายุ จำนวน 2 คน

2. การศึกษาด้านสภาพปัจจุบันการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเอง เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกลุ่มของชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี ระดับอำเภอ ๆ ละ 4 คน ได้แก่ 1) ประธาน 2) รองประธาน 3) เลขานุการ และ 4) เภรณัติ ของทั้ง 8 อำเภอ รวม 32 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth interview) การสร้างเครื่องมือ โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวข้อง กับภูมิปัญญาไทย สมรรถนะการบริหารจัดการ ผู้สูงอายุ กลุ่ม การถ่ายทอด โดยนำองค์ความรู้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นกรอบกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ การตรวจสอบเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน พิจารณาตรวจสอบประเด็นต่าง ๆ และนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้กับผู้ที่มีได้เป็นกลุ่มเป้าหมาย 5 คน จากนั้นจึงนำข้อคำถามไปปรับปรุงให้สมบูรณ์ก่อนนำไปสัมภาษณ์ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการด้วยตนเองและนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเอง เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชน

รูปแบบในการวิจัยนี้ หมายถึง สิ่งที่สร้างขึ้นแสดงถึงองค์ประกอบสำคัญ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่ม เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชนมีขั้นตอนการสร้างประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1. ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ นำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากขั้นที่ 1 เกี่ยวกับสมรรถนะและสภาพการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองของผู้สูงอายุเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่ชุมชน จากบุคคลที่เกี่ยวข้อง (Stakeholder) โดยการนำผลที่ได้จากสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อทำเป็นกรอบความคิด และสร้างเป็นรูปแบบ ฯ

2. ขั้นตอนตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ด้วยการศึกษาคำความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ กำหนดเกณฑ์เพื่อตัดสินผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญว่ารูปแบบฯ มีความเหมาะสมหรือไม่ ใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าระดับ 3.51 (Best, J. W., 1981) นำแบบสอบถามมอบแก่ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็น และได้รับผลการประเมินเท่ากับ 4.50 จากนั้นจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำรูปแบบฯ ไปทดลอง ใช้จริง

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเอง เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชน

วิธีดำเนินการ นำรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเอง เพื่อถ่ายทอด ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชน ไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้สูงอายุ โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ

การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบแผนการทดลองเป็นแบบกลุ่มเดียวประเมินก่อนและหลัง (The one Group Pretest – Posttest Design) (ยุทธ ไกยวรรณ, 2559)

T ₁	X	T ₂

ความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ในรูปแบบการทดลอง

T₁ หมายถึง การทดสอบก่อนการใช้รูปแบบฯ

X หมายถึง การฝึกตามรูปแบบฯ

T₂ หมายถึง การทดสอบหลังฝึกตามรูปแบบฯ

การวิจัยนี้ได้ทดลองกับกลุ่มผู้สูงอายุ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้สูงอายุเพลงพวงมาลัยและกลุ่มผู้สูงอายุการทำขนมตาลเมืองเพชร โดยทดลองครั้งละกลุ่ม ๆ แรก ได้แก่ กลุ่มเพลงพวงมาลัย โดยการทดสอบสมรรถนะของผู้สูงอายุก่อนการใช้รูปแบบฯ และนำรูปแบบฯ ไปจัดกระทำกับกลุ่ม

จนเสร็จสิ้น แล้วทดสอบสมรรถนะของผู้สูงอายุหลังการใช้รูปแบบและประเมินความพึงพอใจของผู้รับการถ่ายทอด จากนั้นจึงกระทำเช่นเดียวกันกับกลุ่มที่สอง คือ กลุ่มการทำขนมตาลเมืองเพชร ในการวิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตามคุณสมบัติที่กำหนดทุกข้อและใช้เวลาในการทดลองตามรูปแบบเหมือนกันทั้ง 2 กลุ่ม โดยกลุ่มเป้าหมาย ได้การคัดเลือกกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน จาก 2 อำเภอ อำเภอละ 1 กลุ่มๆ ละ 10 คน โดยนำรูปแบบฯ ไปใช้จริงในการดำเนินกิจกรรมในกลุ่มของตนเอง และมีผู้รับการถ่ายทอดการดำเนินกิจกรรมของผู้สูงอายุ กลุ่มละ 20 คน

กลุ่มเป้าหมายใช้การเลือกแบบเจาะจงโดยมีคุณสมบัติ คือ เป็นกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรีที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ชุมชน ได้แก่ 1) เป็นผู้ที่มียาตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป 2) มีองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่าต่อสังคม 3) ยินดีเข้าร่วมการวิจัยนี้ 4) สามารถเข้าร่วมการทดลองจนเสร็จสิ้นโครงการ และ 5) ในการถ่ายทอดต้องมีผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาอย่างต่ำ 20 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจงคุณสมบัติ คือ 1) สนใจเรียนรู้ภูมิปัญญา 2) อายุ 15 ปี ขึ้นไป 3) สามารถร่วมรับการถ่ายทอดตลอดการอบรม

เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ 1) รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเอง เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชน ที่ได้จากการศึกษาวิจัยในขั้นที่ 2 แล้วนำมาพัฒนาเสริมสร้างสมรรถนะแก่กลุ่มผู้สูงอายุในขั้นตอนที่ 3 นี้ โดยกลุ่มผู้สูงอายุได้รับการปฏิบัติตามรูปแบบ คือ 1) การรวบรวมภูมิปัญญาเป็นเอกสาร 2) ผู้สูงอายุเข้ารับการอบรมการเสริมสร้างสมรรถนะ ทั้ง 3 ด้าน คือ สมรรถนะหลัก สมรรถนะการบริหารจัดการและสมรรถนะการถ่ายทอดภูมิปัญญา เพื่อการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ 3) ผู้สูงอายุร่วมกันวางแผนการทำงานกลุ่มเพื่อเผยแพร่ภูมิปัญญา 4) ผู้สูงอายุทดลองปฏิบัติจริงตามแผน 5) ผู้สูงอายุประเมินผลการปฏิบัติงาน 2) แบบสอบถามประเมินเรื่องสมรรถนะและการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเอง เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชน เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ มี 15 ข้อ 3) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ มี 15 ข้อ

การนำเสนอเครื่องมือ คือ 1) ก่อนกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่เข้ารับการอบรมผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินสมรรถนะของผู้สูงอายุ ก่อนการอบรมการปฏิบัติจริง โดยนำแบบสอบถามไปพูดคุยกับผู้สูงอายุ และบันทึกผล ประเมินตามที่ผู้สูงอายุประเมินตนเอง 2) นำรูปแบบที่มี 5 ขั้นตอน ชำรงต้นไปปฏิบัติจริงกับผู้สูงอายุ 3) ผู้สูงอายุทดลองปฏิบัติจริงในการถ่ายทอดให้ความรู้เรื่องภูมิปัญญาแก่ชุมชน 4) นักวิจัยจะประเมินความพึงพอใจจากผู้รับการถ่ายทอดที่มีต่อการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเอง เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชน ภายหลังที่ผู้สูงอายุถ่ายทอดภูมิปัญญาเสร็จสิ้นแล้ว 5) ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเอง เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาหลังการทดลองใช้รูปแบบฯ จากกลุ่มผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปพูดคุยกับและบันทึกผล ประเมินผลตามที่ผู้สูงอายุประเมินตนเอง

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. แบบสอบถามประเมินสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเอง มีวิธีการสร้าง ดังนี้

1.1 ศึกษาแนวคิด หลักการ และทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มของผู้สูงอายุ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในขั้นตอนที่ 1 นำมาประมวลกำหนดโครงสร้างของเครื่องมือ

1.2 สร้างแบบสอบถามประเมินสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเอง กำหนดน้ำหนักเนื้อหาข้อคำถามแบบประเมินค่า 5 ระดับ ครอบคลุมวัตถุประสงค์ เนื้อหา เพื่อให้ได้ข้อคำถามของแบบสอบถามที่ใช้กับผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นผู้เข้ารับการอบรม ส่วนแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้รับการถ่ายทอดจากผู้สูงอายุเป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ

1.3 นำแบบสอบถามเพื่อประเมินสมรรถนะให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาของแบบสอบถามกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้แล้วนำผลประเมินของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (สมนึก ภัททิยธนี, 2551) ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 - 1

1.4 นำแบบสอบถามทั้งสองชุดไปปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำแบบสอบถามประเมินสมรรถนะไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้สูงอายุที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดย ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเองทุกฉบับ และนำแบบสอบถามมาจัดการทำข้อมูลให้สมบูรณ์ก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยเปรียบเทียบสมรรถนะ ก่อนและหลังการอบรมโดยใช้รูปแบบ $\bar{X}$ โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการอบรม ส่วนแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้รับการถ่ายทอดใช้วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หลังรับการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากกลุ่มผู้สูงอายุ

ในการทดลองทั้งสองกลุ่มนี้ใช้เวลาในการทดลองตามขั้นตอนของรูปแบบเท่ากันและเลือกทดลองกับกลุ่มภูมิปัญญาที่มีกิจกรรมรวมกลุ่มเผยแพร่ความรู้แก่ผู้อื่นอย่างน้อย 3 ครั้งในรอบ 6 เดือน ที่ผ่านมามีผลการประเมินสมรรถนะไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพในขั้นตอนที่ 3 มีดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มผู้สูงอายุเพลงพวงมาลัย และกลุ่มผู้สูงอายุขนมตาลเมืองเพชร ที่มาถ่ายทอดภูมิปัญญา จำนวนกลุ่มละ 10 คน รวม 2 กลุ่ม จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตเป็นแบบสังเกต

วิธีการสังเกต โดยผู้วิจัยทำการสังเกต การดำเนินงานตามรูปแบบทั้ง 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการรวบรวมภูมิปัญญา การรับการอบรมภาคความรู้ เกี่ยวกับสมรรถนะทั้ง 3 ด้าน การวางแผนดำเนินงานของกลุ่มผู้สูงอายุโดยการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญา ลงมือปฏิบัติจริงในการถ่ายทอดภูมิปัญญากับกลุ่มผู้รับการถ่ายทอดและการประเมินผล การดำเนินงาน โดยผู้วิจัยได้สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมกับกลุ่มผู้สูงอายุทั้ง 2 กลุ่ม โดยสังเกตครั้งละ 1 กลุ่มตั้งแต่เริ่มการใช้รูปแบบในขั้นตอนที่ 1 จนถึงขั้นตอนที่ 5 ระหว่างดำเนินการวิจัยได้รวบรวมข้อมูลทุกส่วน เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล 3 ขั้นตอน คือ

1. การลดทอนข้อมูลข้อมูล (Data Reduction) โดยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสังเกตในการลงไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้สูงอายุ แล้วนำมาสรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ ตามรูปแบบทั้ง 5 ขั้นตอน เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการทำงานวิจัย ครั้งนี้
2. การจัดระเบียบข้อมูล (Data Display) หลังจากลดทอนข้อมูลแล้วผู้วิจัยได้จัดหมวดหมู่ข้อมูล โดยจำแนกเป็นไปตามกลุ่มผู้สูงอายุ และการดำเนินงานตามรูปแบบทั้ง 5 ขั้นตอน เพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญ
3. การหาข้อสรุปและตีความ (Conclusion Interpretation) ทำการตรวจสอบแบบ 3 เสา ร่วมกับเอกสารและสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยได้พิจารณาถึงความแตกต่างและความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้จากการจัดระเบียบข้อมูล แล้วนำมาตีความเพื่อหาข้อสรุปของรูปแบบทั้ง 5 ขั้นตอน ที่ตั้งไว้เพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ของข้อมูล

ผลการวิจัย

1. สมรรถนะของผู้ที่บริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชน

จากประเด็นคำถามหลักคือ 1) สมรรถนะของผู้บริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาผู้สูงอายุสู่ชุมชนมีองค์ประกอบด้านใดบ้าง และ 2) สมรรถนะแต่ละด้านมีรายละเอียดอย่างไร จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า สมรรถนะสำคัญแบ่งเป็น 3 องค์ประกอบใหญ่ ๆ ดังนี้

1.1 สมรรถนะหลัก (Core Competency) หมายถึง ลักษณะที่สะท้อนถึงความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ความเชื่อและอุปนิสัยโดยรวมของสมาชิกในกลุ่มต้องมี เพื่อหล่อหลอมค่านิยมที่พึงประสงค์จะทำให้งานของกลุ่มบรรลุผล ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญรายหนึ่งกล่าวว่า “สมรรถนะด้านนี้จำเป็นต้องมีเพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีหลักยึดโยงในการทำงานกับคนอื่น ๆ การทำงานให้สำเร็จ คนในกลุ่มต้องทำด้วยใจ มีใจมาก่อน ถ้าใจสู้ ใจรักที่จะทำทุกอย่างเป็น เรื่อง

ง่ายนะ และผมว่าใจต้องดีด้วย เป็นคนดีจริงใจยังมีอีกอย่าง คือ ต้องเก่ง รู้จริง รู้ลึกในภูมิปัญญาที่ไปเผยแพร่” จากการศึกษาสรุปได้ว่า สมรรถนะหลัก ประกอบด้วย 1) ด้านคุณธรรม คือ มีความซื่อสัตย์/อดทน/ประหยัด/สามัคคี 2) ด้านจิตอาสา 3) ด้านมีความรู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญา 4) ด้านการทำงานเป็นทีม 5) ด้านมุ่งผลสัมฤทธิ์

1.2 สมรรถนะด้านการจัดการ (Managerial Competency) หมายถึง ลักษณะเฉพาะที่จะสนับสนุนให้สมาชิกแสดงพฤติกรรมด้านการจัดการที่เหมาะสม และเสริมส่งให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นระบบ ปฏิบัติภารกิจได้ราบรื่น เรียบร้อยตามเป้าหมาย ดังผู้ให้ข้อมูลอีกรายหนึ่งกล่าวว่า “คุณลักษณะด้านการบริหารจัดการก็สำคัญ ถ้าบริหารงานไม่เป็นการทำงานก็ไม่บรรลุผลขาดความเป็นระบบ ทำให้งานไม่บรรลุเป้าหมาย เท่าที่เห็นมางานหลายเรื่องพังเพราะทำงานกันไม่เป็น ไม่รู้จักวางแผนคิดอะไรได้ก็ทำตามอารมณ์ฉันใครจะว่าอย่างไรพัง ทำงานไม่กำหนดทิศทางเหมือนเรือไม่มีหางเสือ แบบนี้ใช้ไม่ได้ และที่จำเป็นในการทำงานอีกสิ่งคือการติดตามผลการทำงานไม่ค่อยทำทั้งที่จำเป็นสำคัญ จะได้นำมาเป็นประโยชน์ต่อการทำงานครั้งหน้า ต้องเลือกใช้คนให้ถูกกับงานและต้องใช้การสื่อสารการทำงานให้คนข้างนอกรับรู้ด้วย” จากการศึกษาสรุปได้ว่า สมรรถนะการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจวัตถุประสงค์ของกลุ่ม 2) การวางแผนจัดการเกี่ยวกับคน เงิน วัสดุและวิธีการ 3) วิธีดำเนินการตามแผน 4) การประชาสัมพันธ์ 5) การประเมินผลการบริหารจัดการ

1.3 สมรรถนะด้านเทคนิคการถ่ายทอดภูมิปัญญา หมายถึง ลักษณะที่ต้องใช้ในการปฏิบัตินำข้อมูล ภูมิปัญญาจากผู้ให้ข้อมูลไปสู่ผู้รับด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับเนื้อหาและบุคคลที่รับข้อมูล ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้ การดำเนินงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ดังคำกล่าวผู้ให้ข้อมูลสำคัญรายหนึ่งกล่าวว่า “การเผยแพร่ภูมิปัญญาต้องเรียนรู้การถ่ายทอดมีวิธีการที่น่าสนใจภูมิปัญญาจึงจะไปถึงผู้รับอย่างมีประสิทธิภาพ ที่ผ่านมามีเห็นภูมิปัญญาหลายอย่างที่มีประโยชน์แต่ไม่เป็นที่รู้จัก เพราะผู้รู้เรื่องภูมิปัญญาพูดบอกเล่าให้คนอื่นฟังไม่รู้เรื่อง ยิ่งถ้าจะสอนเด็ก ๆ ก็ยิ่งต้องมีวิธีการสอนที่ดึงดูดใจเขาหรือแม้แต่ไปถ่ายทอด แก่ผู้ใหญ่ก็ต้องมีวิธีการเฉพาะอีกเช่นกัน จะสอนแบบเด็ก ๆ ก็ไม่ได้ ขอบอกว่าการถ่ายทอดภูมิปัญญาต้องเป็นคนรู้จริงสอนเก่งด้วยจะดีนะ” จากการศึกษาสรุปได้ว่าสมรรถนะด้านเทคนิคการถ่ายทอด ประกอบด้วย 1) มีการเตรียมการถ่ายทอด 2) การออกแบบกิจกรรม 3) การถ่ายทอด 4) การใช้สื่อและอุปกรณ์ 5) การสร้างเครือข่าย

2. สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชน

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชน ได้มีข้อคำถาม 2 ประเด็น คือ 1) ภูมิปัญญาในอำเภอที่ผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดมีอะไรบ้าง 2) สมรรถนะหรือคุณลักษณะของผู้สูงอายุกับความพร้อมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการบริหาร

จัดการกลุ่มด้วยตนเองในการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่ชุมชนเป็นอย่างไร ข้อเสนอจากการสัมภาษณ์มีดังนี้

ในประเด็นภูมิปัญญาที่ผู้สูงอายุได้เผยแพร่ พบว่าทุกอำเภอมิภูมิปัญญาที่น่าสนใจและมีประโยชน์ จำแนกได้เป็น 12 ด้าน คือ 1) ภูมิปัญญาด้านการแพทย์และสาธารณสุข อนามัย เช่น การดูแลสุขภาพแบบพื้นบ้าน ด้วยการบริหารนิ้วด้วยอุปกรณ์ที่เรียกว่างูกินหาง บริหารร่างกายจิตใจด้วยไม้สบายกายและจิต 2) ภูมิปัญญาด้านการเกษตร เช่น การเพาะเห็ด การทำน้ำหมักชีวภาพ 3) ภูมิปัญญาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การอนุรักษ์ป่าของชุมชนโดยการจัดรวมพลคนรักป่ามาเดินขึ้นภูเขาในวันสงกรานต์และนอนพักค้างบนภูเขาเป็นประจำทุกปีขณะทำกิจกรรมก็จะมีผู้เฒ่าเล่าเรื่องราวการรักษาป่า หรือกิจกรรมการเก็บหอยด้วยกระดานไม้ถีบ 4) ภูมิปัญญาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น การคิดค้นนำสิ่งธรรมชาติมาผ่านการประยุกต์ใช้ประโยชน์กับคนเช่น การทำสปาเกลือ การถนอมอาหารโดยการหมักดอง 5) ภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี เช่น การทำกระดาษประดิษฐ์เป็นพวงมะโหด การละเล่นเพลงพวงมาลัย การละเล่นเพลงโนเน การแสดงอังกะลุงดนตรีไทย การบรรเลงเครื่องดนตรีจากขวดแก้ว การแห่เรือบก 6) ภูมิปัญญาด้านศาสนาจริยธรรม คือ การถ่ายทอดศาสนาปรัชญาความเชื่อในการปฏิบัติตนในทางที่ดีเช่น ความเชื่อเรื่องงานปีผิมดที่ สอนให้เห็นความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ รักครอบครัว ท้องถิ่น สร้างความสามัคคีในชุมชน 7) ภูมิปัญญาด้านอุตสาหกรรมหัตถกรรม ได้แก่ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการจักสานจากวัสดุไม้ตาล มะพร้าว เช่น การนำไม้ตาลเป็นเครื่องใช้เฟอร์นิเจอร์ โต๊ะ เก้าอี้ การทำไม้กวาดจากทางมะพร้าวเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนจำหน่ายสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว 8) ภูมิปัญญาด้านการคมนาคมและการสื่อสารคือ การนำประสบการณ์ด้านคมนาคมการสื่อสารสมัยก่อนถ่ายทอดแก่ผู้สนใจเช่น การแข่งเรือยาว การทอดกฐินทางน้ำหรือการแห่เรือองค์ การไล่กระต่าย 9) ภูมิปัญญาด้านการบริหารจัดการและบริหารธุรกิจ คือ ความสามารถในการประยุกต์ ใช้วิธีการจัดการทางธุรกิจเกิดประโยชน์แก่คนในชุมชนและสามารถถ่ายทอดวิธีการนั้นแก่ผู้อื่นได้ เช่น การนำวัสดุจากส่วนต่างๆ ของต้นตาลมาใช้เกิดประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวแก่ชุมชนเช่นกิจกรรมทำขนมตาล การเพาะกล้าตาลอ่อนจำหน่าย การเรียนรู้ จักสานจากใบตาลเรียนรู้วิถีชีวิตของคนทำตาล 10) ภูมิปัญญาด้านพลังงานคือ การนำทรัพยากรธรรมชาติมาแปรรูปเป็นพลังงานเช่น การทำเตาเผาถ่านจากไม้พินและทำน้ำส้มควันไม้ 11) ภูมิปัญญาด้านการพัฒนาสังคมพัฒนาชุมชนการจัดสวัสดิการชุมชนคือการจัดโอกาสให้คนในสังคมได้เข้าใจ ช่วยเหลือกันและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขเช่น นำเยาวชนในโรงเรียนมาแสดงความกตัญญูต่อผู้สูงอายุด้วยการฝึกอบรมให้บริการเสิร์ฟอาหารและเครื่องดื่มแก่ผู้สูงอายุในการประชุมของชมรมผู้สูงอายุ ขณะเดียวกันผู้สูงอายุร่วมกันบริจาคเงินตามศรัทธาจัดสรรเป็นทุนเล่าเรียนแก่นักเรียนที่ขาดแคลน 12) ด้านอาหารพื้นบ้านคือการประกอบอาหารจากวัตถุดิบในท้องถิ่นเช่น การประกอบอาหารจากเขตรวมอย่างหลากหลายรายการ และผลการสัมภาษณ์สมรรถนะของผู้สูงอายุกับความพร้อมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาโดย

การบริหารจัดการด้วยตนเองพบว่า กลุ่มผู้สูงอายุทั้ง 8 อำเภอเห็นว่า สมรรถนะของผู้สูงอายุในการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่ชุมชนต้องมีสมรรถนะทั้ง 3 ด้าน คือ สมรรถนะหลัก สมรรถนะการบริหารจัดการและสมรรถนะการถ่ายทอด ซึ่งกลุ่มผู้สูงอายุในปัจจุบันมีสมรรถนะเหล่านี้ยังไม่ครบสมบูรณ์ทุกด้าน กล่าวคือ ด้านสมรรถนะหลักผู้ที่มาทำด้านนี้ส่วนใหญ่มีคุณลักษณะเป็นจิตอาสา ทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมีความรู้ในภูมิปัญญาที่ตนเผยแพร่แต่ในด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ต้องให้กำหนดเป้าหมายและพิจารณาถึงความสำเร็จตามเป้า มีใช่เพียงแค่ปฏิบัติให้เสร็จตามกิจกรรมเท่านั้น ส่วนในด้านสมรรถนะการบริหารจัดการส่วนใหญ่ ยังขาดองค์ประกอบย่อยในข้อนี้ไม่มีการกำหนด วิสัยทัศน์พันธกิจ ของกลุ่มที่เป็นแนวชัดเจนมีลายลักษณ์อักษรหากมีการกำหนดไว้ก็จะ เป็นทิศทางในการทำงานที่ชัดเจน การบริหารจัดการกลุ่มเกี่ยวกับการเงิน บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ วิธีการ ไม่มีการวางแผนชัดเจน เมื่อมีหน่วยงานให้ไปแสดงที่ไหนก็ไปตามคำขอแต่จะทำให้มีการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองเพื่อถ่ายทอดยังไม่มี และบอกว่าไม่มีความรู้ทักษะด้านนี้ไม่มีการจัดวางตัวบุคคลที่ครอบคลุมหน้าที่ปฏิบัติงานไม่มีการวางแผน ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญรายหนึ่ง กล่าวว่า “การแสดงภูมิปัญญาทำตามคำขอผู้จัดงานจริงๆ แล้วอยากให้คนมาสนใจเยอะไม่ยากให้ความรู้ตายไปกับเรา ถ้ามีคนมาบอกวิธีทำงานที่ดี เราต้องการจะได้ทำให้งานดีขึ้น คนเข้ามาดูมาก ๆ ทำงานทั้งทีฉันอยากทำให้ออกมาดี” เมื่อแสดงจบก็หมดหน้าที่ไม่มีการประเมินผลการทำงานจึงทำให้การทำงานขาดการนำผลที่เกิดขึ้นมาแก้ไขปัญห และพัฒนาการทำงานเท่าที่ควร แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้บางกลุ่มจะมีการบริหารจัดการด้านบุคคล แต่ก็ยังไม่ สมบูรณ์ขาดการมีส่วนร่วมในการทำงาน ในด้านการถ่ายทอดที่กระทำกันไม่มีความหลากหลายทำตามที่ทำกันมาครั้งก่อน ไม่มีการประเมินการถ่ายทอดจึงไม่รับทราบปัญหาที่ตนถ่ายทอดแก่ผู้รับ ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญรายหนึ่งกล่าวว่า “ไปสอนทำขนมเสร็จแล้วก็กลับไม่ได้มีการประเมินสอบถามผล ฉันทำไม่เป็น วันก่อนฉันไปสอนการทำขนมหม้อแกงให้นักเรียนดูตามที่ครูใหญ่บอกมาไปสอนโดยพูดให้ฟังก่อนแล้วทำให้ดู แต่พอทำเสร็จก็เก็บของกลับบ้านไม่ได้ถามเด็กว่าฉันสอนแล้ว เขาชอบไหม รู้เรื่องไหมไม่กล้าถามเดี๋ยวเด็กว่าจุกจิก” จึงทำให้บางครั้งผู้รับการถ่ายทอดไม่สนใจในสาระความรู้เพราะผู้ถ่ายทอดละเลยในเรื่องขั้นตอนการเรียนรู้ และการให้ความสนใจที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้สูงอายุในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ชุมชนนี้จึงเห็นว่า ผู้สูงอายุควรได้รับการเสริมสร้างสมรรถนะที่ถูกต้องเหมาะสมทั้งสามประการข้างต้น เพื่อมาพัฒนาการทำงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์และสร้างความพึงพอใจต่อผู้รับการถ่ายทอดทุกกลุ่ม ทุกวัยต่อไป

ส่วนข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองในการถ่ายทอด ภูมิปัญญาสู่ชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญเสนอไว้สรุปได้ คือ 1) จัดให้ความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องสมรรถนะที่ใช้ในการบริหารกลุ่มตนเองเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ชุมชนทั้งด้านสมรรถนะหลัก สมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่ม สมรรถนะการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่คณะกรรมการกลุ่มผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานนี้ 2) ให้มีการรวบรวมภูมิปัญญาของตนเองเป็นหมวดหมู่

ระบบและเป็นลายลักษณ์อักษร ป้องกันการสูญหายที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต และการรวบรวมภูมิปัญญาไว้จะเป็นประโยชน์ต่อการเผยแพร่สู่สาธารณชนในรูปแบบอื่นได้อีก เช่น ในรูป Electronic Learning 3) ให้มีการฝึกการจัดองค์กรหรือการจัดการกลุ่มทั้งด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าหมาย กลยุทธ์ให้กับกลุ่ม และวิธีการจัดการกลุ่มและ การบริหารการเงิน คน วัสดุ อุปกรณ์ 4) ให้มีการนำแผนการจัดการกลุ่มมาฝึกทดลองปฏิบัติจริงอย่างน้อย 1 ครั้ง ด้วยวิธีการถ่ายทอดที่เหมาะสมโดยมีบุคคลภายนอกมารับชม และวิพากษ์ 5) มีการประเมินผลการทำงานที่ผ่านมาเพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุง

3. รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชน

จากข้อสรุปข้างต้นได้นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เสนอเป็นรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชน มีดังนี้

3.1 ให้กลุ่มผู้สูงอายุรวบรวมภูมิปัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรไว้อย่างเป็นระบบ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) คือ สิ่งที่ต้องใช้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญา ขั้นตอนหรือกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญา (Process) ผลลัพธ์การถ่ายทอดภูมิปัญญา (Output) โดยผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มดำเนินการตามขั้นตอน คือ 1) ประชุมเพื่อเลือกหัวหน้ากลุ่มและสมาชิกแบ่งหน้าที่ดำเนินงานเป็นฝ่ายบันทึกข้อมูล ฝ่ายจัดทำเป็นเอกสาร 2) สมาชิกกลุ่มร่วมกันกำหนดจัดระบบข้อมูลเป็นประเภทได้แก่ เนื้อหาสาระของภูมิปัญญา สิ่งที่ต้องใช้ในการถ่ายทอด วิธีดำเนินการ และเป้าหมายที่ต้องให้เกิดขึ้นแก่ผู้รับการถ่ายทอด 3) สมาชิกกระตมสมองรวบรวมข้อมูลตามที่วางแผน 4) เมื่อเสร็จสิ้นฝ่ายบันทึกข้อมูลอ่านทบทวนให้สมาชิกในกลุ่มรับทราบ เห็นชอบร่วมกันแล้วจึงมอบให้ฝ่ายจัดทำเอกสารดำเนินการต่อไป 5) ฝ่ายจัดทำเอกสารนำข้อมูลไปดำเนินการจนเสร็จสิ้นจึงมอบให้หัวหน้ากลุ่มตรวจสอบ 6) หัวหน้ากลุ่มเห็นชอบแล้วจึงสามารถเผยแพร่สู่สาธารณชน

3.2 ให้ความรู้ เรื่องสมรรถนะเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเอง เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ชุมชนในสมรรถนะทั้ง 3 ด้านคือ 1) สมรรถนะหลัก 2) สมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเอง 3) สมรรถนะการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ชุมชนโดยวิทยากรและพี่เลี้ยงให้คำแนะนำ ในขั้นตอนนี้ใช้วิธีการอบรมให้ความรู้ โดยมีขั้นตอนดำเนินการ คือ 1) ผู้วิจัยวางแผนแบ่งเนื้อหาความรู้ กำหนดวิทยากรผู้ให้การอบรม 2) กำหนดตารางกิจกรรมและเตรียมวัสดุอุปกรณ์ สถานที่อบรม 3) ดำเนินการอบรม 4) วิทยากรให้ความรู้โดยการบรรยาย อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้รับการอบรมและผู้เข้ารับการอบรมร่วมกันสรุปสังเคราะห์ความรู้ที่ได้รับ

3.3 ฝึกการวางแผนและเสริมสร้างสมรรถนะแก่ผู้สูงอายุในการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองทั้งด้านวางแผนกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มภูมิปัญญา การจัดการกลุ่มด้านคน เงิน วัสดุ วิธีการทำงาน และการถ่ายทอดภูมิปัญญา

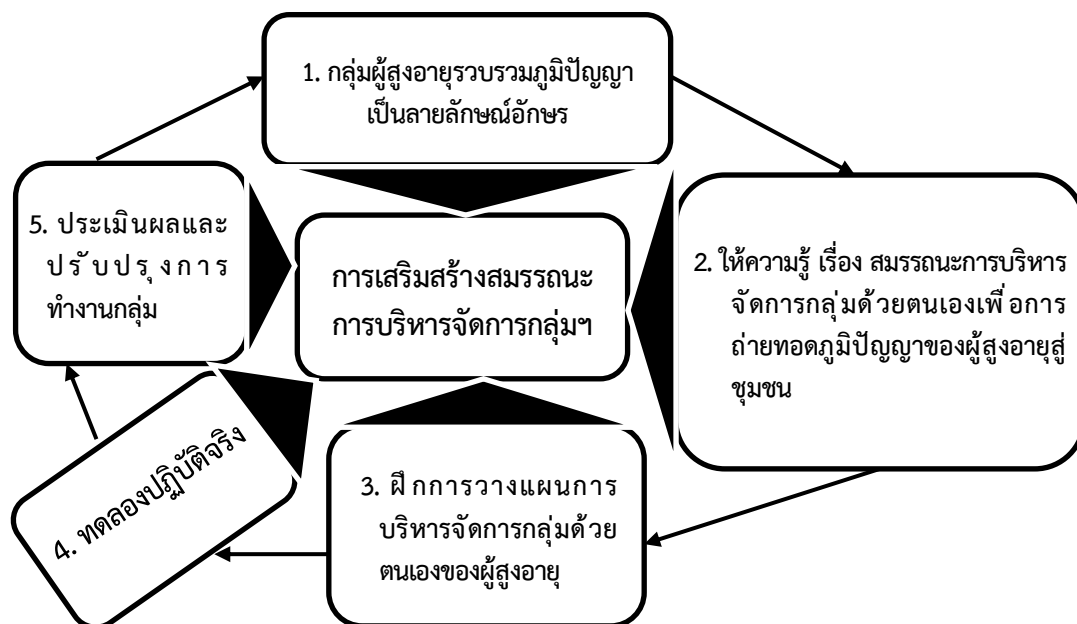
โดยวิทยากรที่เลี้ยงให้คำแนะนำ และกลุ่มผู้สูงอายุได้แผนการปฏิบัติงานเป็นรูปธรรม ขั้นตอนนี้ได้ดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอน คือ 1) มอบใบงานให้กลุ่มผู้สูงอายุดำเนินการเพื่อพัฒนาการบริหารงานในกลุ่มของตนเอง มีวิทยากรชี้แจงประกอบ 2) แนะนำพี่เลี้ยงหรือผู้ช่วยวิทยากรประจำกลุ่ม 3) ผู้สูงอายุปฏิบัติงานตามใบงานเกี่ยวกับแผนปฏิบัติการของกลุ่มที่ประกอบด้วย ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ แผนงาน เป้าหมายของกลุ่ม แนวทางการพัฒนา กลุ่ม การกำหนดโครงสร้างผู้ปฏิบัติงานเป็นฝ่ายต่าง ๆ การวางแผนเกี่ยวกับวัสดุ งบประมาณในกลุ่ม และวางแผนกำหนดวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่เหมาะสมกับผู้รับการถ่ายทอด นำเสนอผลสรุปให้สมาชิกกลุ่มและผู้เกี่ยวข้องรับทราบร่วมกัน

3.4 ผู้สูงอายุนำแผนที่กำหนดไปทดลองปฏิบัติจริงอย่างน้อย 1 ครั้ง โดยมีผู้รับการถ่ายทอดให้การรับชมเสมือนเวทีจริง โดยมีขั้นตอน คือ 1) ผู้สูงอายุร่วมวางแผนเพื่อปฏิบัติจริง 2) เสนอแผนการปฏิบัติงานแก่ผู้เกี่ยวข้อง 3) ผู้สูงอายุประสานกับผู้เกี่ยวข้องเพื่อแจ้งกำหนดวันการถ่ายทอดภูมิปัญญาตามแผนที่กำหนดไว้ 4) ผู้สูงอายุปฏิบัติตามแผนของกลุ่มในพื้นที่จริง โดยมีผู้รับการถ่ายทอดร่วมรับความรู้

3.5 ประเมินผลและปรับปรุงการทำงานคือ จากการปฏิบัติจริง และมีการประเมินความพึงพอใจของผู้รับการถ่ายทอด เพื่อเป็นข้อมูลในการนำมาปรับปรุงการทำงานครั้งต่อไปให้พัฒนาขึ้น โดยกลุ่มผู้สูงอายุได้จัดทำเอกสารการประเมินผล 2 ชุด คือ 1) ชุดข้อคำถามความพึงพอใจของผู้รับการถ่ายทอด 2) ข้อคำถามความคิดเห็นจากสมาชิกในกลุ่มร่วมกันวิพากษ์การทำงานของกลุ่ม โดยฝ่ายประเมินเป็นผู้รวบรวมความคิดเห็นและประมวลความคิดเห็นเสนอต่อหัวหน้ากลุ่ม 3) หัวหน้ากลุ่มประชุมสมาชิกเพื่อรับฟังข้อวิพากษ์ร่วมกันและเสนอแนวทางการพัฒนาการทำงานในครั้งต่อไป

จากข้อสรุปข้างต้นเสนอเป็นรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชนมีดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชน

4. การทดลองและประเมินผลรูปแบบการสร้างเสริมสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาผู้สูงอายุสู่ชุมชน

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะก่อนและหลังการอบรมโดยใช้รูปแบบฯ ของกลุ่มผู้สูงอายุตำบลธงชัย

ผลการประเมินสมรรถนะ	N	$\bar{X}$	S.D.	T
ก่อนอบรม	10	48.20	4.66	6.875
หลังอบรม	10	60.50	3.17	

$P < .01$

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า ผลการอบรมโดยใช้รูปแบบการสร้างเสริมสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชน ของกลุ่มผู้สูงอายุตำบลธงชัย ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีสมรรถนะเพิ่มขึ้น โดยผลการประเมินสมรรถนะหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะก่อนและหลังการอบรมโดยใช้รูปแบบการฯ ของกลุ่มผู้สูงอายุตำบลถ้ำรงค์

ผลการประเมินสมรรถนะ	N	$\bar{x}$	S.D.	T
ก่อนอบรม	10	49.00	3.60	7.125
หลังอบรม	10	59.30	4.27	

$P < .01$

จากตารางที่ 2 สรุปได้ว่า ผลการอบรมโดยใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชน ของกลุ่มผู้สูงอายุตำบลถ้ำรงค์ ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีสมรรถนะเพิ่มขึ้น โดยผลการประเมินสมรรถนะหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากผลการเปรียบเทียบสมรรถนะก่อนและหลังการอบรมโดยใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชน จากทั้ง 2 กลุ่ม มีสมรรถนะเพิ่มขึ้น แสดงว่ารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชน มีประสิทธิภาพ

2. ความพึงพอใจของผู้รับการถ่ายทอดหลังรับการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากกลุ่มผู้สูงอายุกลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอด มีจำนวน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดจากกลุ่มผู้สูงอายุตำบลธงชัย และ กลุ่มผู้สูงอายุตำบลถ้ำรงค์ โดยมีผลการประเมินความพึงพอใจ ดังนี้

การถ่ายทอดเพลงพวงมาลัยของผู้สูงอายุตำบลธงชัยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.45 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจที่ผู้ถ่ายทอดมีความรู้จริงในภูมิปัญญาของตนเองในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.70 ผู้ถ่ายทอดมีความตั้งใจที่จะถ่ายทอดภูมิปัญญาเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม ผู้ถ่ายทอดทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานของกลุ่ม และใช้คำพูดได้สุภาพเรียบร้อยมีค่าเฉลี่ย 4.65 ผู้ถ่ายทอดมีวิธีการบริหารจัดการกลุ่มให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่นเป็นขั้นตอน มีวิธีปฏิบัติภารกิจของกลุ่มในการถ่ายทอดได้อย่างเหมาะสมมีค่าเฉลี่ย 4.55

ส่วนความพึงพอใจในการถ่ายทอดเรื่องขนมตาลเมืองเพชรของผู้สูงอายุตำบลถ้ำรงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.49 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความพึงพอใจที่เนื้อหาถ่ายทอดการเรียนรู้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.60 มีความตั้งใจที่จะถ่ายทอดภูมิปัญญาเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม ผู้ถ่ายทอดมีวิธีปฏิบัติภารกิจของกลุ่มให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ผู้ถ่ายทอดอธิบายได้ชัดเจน ทำให้เข้าใจง่าย มีค่าเฉลี่ย 4.55 ผู้ถ่ายทอดมีความรู้จริงในภูมิปัญญาของตนเอง ผู้ถ่ายทอดทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานของกลุ่ม มีกิจกรรมน่าสนใจ สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดมีความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ย 4.50

ผลการสังเกตการดำเนินงานตามรูปแบบฯ พบว่าผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่มสามารถดำเนินงานตามรูปแบบทั้งห้าขั้นตอนได้ครบถ้วนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ทุกประการอย่างน่าพอใจ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชน พบว่า ต้องใช้สมรรถนะ 3 ด้าน คือ สมรรถนะหลัก สมรรถนะการบริหารจัดการและสมรรถนะด้านเทคนิคการถ่ายทอด ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ กุลวิทย์ วุฒิกร ในด้านสมรรถนะหลักและสมรรถนะการบริหารจัดการ แต่เมื่อศึกษาถึงองค์ประกอบย่อยของแต่ละสมรรถนะพบว่า แตกต่างกันตามสภาพบริบทของงานวิจัยนั้น ๆ เช่น ในสมรรถนะการบริหารจัดการของ กุลวิทย์ วุฒิกร กำหนดไว้ 3 ประการคือ การแก้ปัญหา การตัดสินใจ ภาวะผู้นำและความสามารถในการจัดการเพราะเป็นการวิจัยที่เน้นเป็นรายบุคคล (กุลวิทย์ วุฒิกร, 2559) แต่ในการวิจัยเรื่องรูปแบบฯ สมรรถนะด้านนี้เน้นเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มจึงมีรายละเอียดเกี่ยวข้องกับการบริหารกลุ่มที่ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ การวางแผน การดำเนินการตามแผน การประชาสัมพันธ์และการประเมินผลการบริหารจัดการในกลุ่ม นอกจากนี้พบว่า การกำหนดสมรรถนะยังแตกต่างจากงานวิจัยของ วิณารัตน์ แสงวงกิจ ที่มีได้จำแนกสมรรถนะเป็นด้าน ๆ แต่นำคุณลักษณะของผู้ปฏิบัติงานเรียกรวมกันว่า สมรรถนะ (วิณารัตน์ แสงวงกิจ, 2562) ดังนั้นจึงพบว่า การกำหนดสมรรถนะของผู้ปฏิบัติงานต้องครอบคลุมส่วนต่างๆ ของการทำงานที่มุ่งให้ประสบความสำเร็จ ส่วนในการศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุจากการวิจัยเรื่องรูปแบบฯ พบปัญหาการขาดการรวบรวมและการบันทึกภูมิปัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มธุริฐวิญญู เทพกิจ ที่กล่าวว่า ภูมิปัญญาไทยขาดการบันทึกทำให้สูญหายไปอย่างน่าเสียดาย (มธุริฐวิญญู เทพกิจ, 2555) อนึ่งในงานวิจัยของ สมชนก ชาตธรรมรักษ์ ก็พบปัญหาการขาดการรวบรวมองค์ความรู้ด้านหัตถกรรมจักสานด้วยไม้ไผ่เช่นกัน และพบปัญหาเรื่องการขาดแคลนบุคลากรที่เชี่ยวชาญในการถ่ายทอดภูมิปัญญา (สมชนก ชาตธรรมรักษ์, 2557) แต่ในส่วนการขาดแคลนบุคลากรนี้แตกต่างจากงานวิจัยเรื่องรูปแบบฯ ที่ไม่พบปัญหานี้เพราะบุคลากรผู้สูงอายุที่เชี่ยวชาญภูมิปัญญามีความพร้อมและยินดีจะถ่ายทอดให้แก่ผู้สนใจทุกคน เนื่องจากไม่ต้องการให้ภูมิปัญญาสูญหายไปกับวัยของตน นอกจากนี้ในงานวิจัยเรื่องรูปแบบฯ ยังพบปัญหาเรื่องเทคนิคการถ่ายทอดที่ยังไม่เหมาะสมทำให้ผู้รับการถ่ายทอดบางส่วนไม่สนใจรับความรู้ แต่สนใจเทคโนโลยีที่ให้ความสนุกสนาน เล่นเกม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุษณีย์ เสือดี ที่พบว่าผู้รับการถ่ายทอดขาดความสนใจภูมิปัญญาไม่เห็นคุณค่า เพราะความเจริญทางเทคโนโลยีมีมากขึ้น (อุษณีย์ เสือดี, 2549) อย่างไรก็ตามส่วนที่แตกต่างจาก อุษณีย์ เสือดี ที่พบปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบในการผลิตและหน่วยงานไม่ค่อยให้ความ

สนใจสนับสนุน (อุษณีย์ เสือดี, 2549) แต่ในงานวิจัยเรื่องรูปแบบฯ ไม่พบปัญหาดังกล่าวนี้อีก ส่วนปัญหาเรื่องผู้ปฏิบัติงานภูมิปัญญาชาดความรู้ ด้านการบริหาร ประเด็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ มธุวีริญ์ เทพกิจ ที่กล่าวว่า ปัญหาการถ่ายทอดภูมิปัญญาอย่างหนึ่งคือ การขาดเทคนิคการทำงานและการถ่ายทอดที่เป็นระบบ (มธุวีริญ์ เทพกิจ, 2555) จึงสรุปได้ว่างานวิจัยเรื่องรูปแบบฯ มีประเด็นปัญหาเรื่องการขาดการรวบรวมภูมิปัญญา การขาดความรู้ด้านการถ่ายทอดและการบริหารงานที่เป็นระบบ แต่ส่วนที่ไม่เป็นปัญหาและแตกต่างจากงานวิจัยอื่น คือ การขาดแคลนบุคลากรครูภูมิปัญญา วัตถุดิบในการผลิต และได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยราชการ ส่วนด้านรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาฯ นั้นมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชนก ชาดิธรรมรักษ์ คือ การรวบรวมข้อมูลความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาของชุมชน (สมชนก ชาดิธรรมรักษ์, 2557) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลวิณัฏ วุฒิกร ในด้านการจัดทำแผนฝึกอบรมที่สอดคล้องกับสมรรถนะผู้ปฏิบัติงาน (กุลวิณัฏ วุฒิกร, 2559) แต่มีส่วนที่แตกต่าง คือ งานวิจัยเรื่องรูปแบบฯ นี้ได้จัดให้มีการทดลองนำแผนไปปฏิบัติจริง และให้ฝึกการประเมินผลการดำเนินงานเพื่อจะได้มีความรู้และประสบการณ์จริงที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่พบ คือ ผู้สูงอายุขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำงานด้านนี้และสอดคล้องกับแนวคิดยุทธศาสตร์การพัฒนาของ เฉลียว บุรีภักดี ที่กล่าวว่า ยุทธศาสตร์ที่ที่จะต้องศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา กำหนดแนวทางแก้ปัญหาที่สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ (เฉลียว บุรีภักดี, 2555) ส่วนประเด็นผลประเมินการทดลองประเมินรูปแบบในการวิจัยนี้พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีสมรรถนะการอบรมต่ำกว่าหลังการอบรม ซึ่งต่างจากงานวิจัยของ แก้วตา ผู้พัฒนพงศ์ และ นิคม เจริญจินดา เรื่องสมรรถนะของผู้ปฏิบัติงานกับคุณภาพการให้บริการขององค์กรที่ใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจพบว่า สมรรถนะผู้ปฏิบัติงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง (แก้วตา ผู้พัฒนพงศ์ และนิคม เจริญจินดา, 2561) แต่อย่างไรก็ตามเมื่อกลุ่มผู้สูงอายุในเรื่องรูปแบบฯ ได้เข้ารับการอบรมตามรูปแบบฯ แล้วพบว่า มีผลสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิณารัตน์ แสงวงกิจ ที่พบว่าค่าเฉลี่ยสมรรถนะหลังการอบรมสูงกว่าก่อนอบรมและความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมอยู่ในระดับมาก (วิณารัตน์ แสงวงกิจ, 2562) เช่นกัน จึงสรุปได้ว่าการวิจัยเรื่องรูปแบบฯ นี้ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีสมรรถนะเพิ่มขึ้นและผู้เข้ารับการถ่ายทอดภูมิปัญญามีความพึงพอใจต่อการถ่ายทอด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชนพบว่า 1) ผู้สูงอายุต้องมีสมรรถนะหลัก สมรรถนะการบริหารจัดการกลุ่ม สมรรถนะการถ่ายทอด 2) สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการกลุ่มของผู้สูงอายุยังขาดการรวบรวมภูมิปัญญาที่เป็นลายลักษณ์อักษร ขาดความรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม และการถ่ายทอด 3) รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การรวบรวมภูมิปัญญาเป็น

ลายลักษณ์อักษรเพื่อป้องกันการสูญหาย 2) การให้ความรู้สมรรถนะหลักทั้ง 3 ด้าน 3) ฝึกวางแผนการบริหารจัดการกลุ่มในการถ่ายทอดภูมิปัญญา 4) ทดลองปฏิบัติจริง 5) ประเมินผล และ 4) การนำรูปแบบไปใช้พบว่า ผู้สูงอายุมีสมรรถนะครั้งหลังสูงกว่าก่อนการทดลอง และผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในระดับมาก จากการวิจัยนี้จึงเห็นว่าผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่มีคุณค่าเป็นผู้ส่งสมภูมิปัญญาอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่ควรแก่การเผยแพร่ให้กว้างขวางและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพด้วยการนำรูปแบบมาทั้ง 5 ขั้นตอนข้างต้นไปปรับประยุกต์ใช้จริง กับภูมิปัญญาไทยในด้านต่าง ๆ หนึ่งในส่วนงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้สูงอายุหรือเกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญา เช่น การพัฒนาสังคม การพัฒนาชุมชน การส่งเสริมวัฒนธรรมหรือองค์การบริหารส่วนตำบล สามารถนำรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะฯ นี้ไปกระตุ้นขยายผลส่งเสริมการรวมกลุ่มผู้สูงอายุที่ทรงภูมิปัญญาให้สามารถบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเองเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นศักยภาพผู้สูงอายุ และเป็นประโยชน์ต่อสังคมในการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไทยให้ก้าวไกลยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2562). สถิติผู้สูงอายุของประเทศไทย 77 ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2562. เรียกใช้เมื่อ 3 พฤษภาคม 2563 จาก <http://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/275>
- กุลวีณ์ วุฒิก. (2559). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของผู้ดูแลผู้สูงอายุ. ใน ดุษฎีนิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาองค์กรและการจัดการสมรรถนะของมนุษย์. วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- แก้วตา ผู้พัฒนพงศ์ และนิคม เจียรจินดา. (2561). สมรรถนะของผู้ปฏิบัติงานกับคุณภาพการให้บริการขององค์การ. วารสารเกษมบัณฑิต, 19(ฉบับพิเศษ), 1-13.
- คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ. (2553). แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564). กรุงเทพมหานคร: กรมกิจการผู้สูงอายุ.
- เฉลียว บุรีภักดี. (2555). ชุดการศึกษาค้นคว้ารายวิชาทฤษฎีระบบและการประยุกต์ใช้ในการพัฒนา. เพชรบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- โชติกา สิงหาเทพ และคณะ. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลโคกมั่งงอย อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันพระปกเกล้า.
- มธุวีริญจ์ เทพกิจ. (2555). องค์ความรู้ครูภูมิปัญญาประณีตศิลป์ โรงเรียนช่างฝีมือในวัง (หญิง). ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดนตรีและการพัฒนามนุษย์ ภาควิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนและสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ. (2560). รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุ ปี 2560. ใน รายงานการวิจัย. มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ.
- ยุทธ ไถยวรรณ. (2559). การวางแผนการทดลองสำหรับการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีณรัตน์ แสงวงกิจ. (2562). การพัฒนาสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุ ในจังหวัดเชียงราย โดยใช้รูปแบบการอบรมฝึกฐานสมรรถนะ. วารสารจันทร์เกษม, 25(2), 80-94.
- ศุภณัฐ ทรัพย์นาวันและคณะ. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของจังหวัดเพชรบุรี. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- สมชนก ชาติธรรมรักษ์ . (2557). การศึกษาปัญหาและแนวทางการถ่ายทอดภูมิปัญญา หัตถกรรมจักสานด้วยไม้ไผ่ศูนย์ส่งเสริมฝีมือจักสานด้วยไม้ไผ่ อำเภอพนัสนิคม จังหวัด ชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2551). การวัดผลการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กทม: ประสานมิตรการพิมพ์.
- สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย. (2563). คู่มือชมรมผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: กรมกิจการผู้สูงอายุ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). ข้อมูลสถิติจำนวนผู้สูงอายุประเทศไทย ปี 2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- อุษณีย์ เสือดี. (2549). การศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำกระเป๋าดินเผาใน จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Best, J. W. (1981). Research in Education. (3 rd ed.). New Jersey: Prentice-Hall, Inc.

การบริหารจัดการตนเองสู่การเป็นชุมชนต้นแบบที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืน
กรณีศึกษาบ้านคลองเรือจังหวัดชุมพร*

SELF-COMMUNITY MANAGEMENT MODEL TO CREATE
THE STRENGTH AND SUSTAINABLE COMMUNITY A CASE STUDY
OF BAN KLONG RUA CHUMPHON IN THAILAND

ธวัชพล ทองอินทรราช

Tuvapon Tong-intarach

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Suratthani Rajabhat University, Thailand

E-mail: tuvapon1983@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านคลองเรือ 2) ศึกษาการบริหารจัดการตนเองของชุมชนบ้านคลองเรือ 3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการตนเองของชุมชนบ้านคลองเรือ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 8 คน โดยวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า 1) ประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านคลองเรือ ตั้งแต่ยุคเริ่มต้นมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการหล่อหลอมวัฒนธรรมการดูแลตนเองจนสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กลายเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนได้สำเร็จ 2) การบริหารจัดการตนเองของชุมชนบ้านคลองเรือ มีความโดดเด่นในด้านต่าง ๆ เช่น การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อม พลังงานจากธรรมชาติ รวมถึงด้านสังคมและวัฒนธรรมชุมชน โดยมุ่งเน้นที่กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอน จนสามารถเป็นต้นแบบให้แก่ชุมชนอื่น ๆ ในประเทศไทย 3) ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการตนเองของชุมชนบ้านคลองเรือ เกิดปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ อันเนื่องมาจากความเจริญจากภายนอกที่พยายามเข้ามาในชุมชน ในนามของการพัฒนารูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาที่เน้นทางวัตถุที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน และกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศโดยภาพรวมของชุมชน เพราะเนื่องจากการพัฒนาดังกล่าว มีจุดมุ่งหมายไปที่เรื่องตัวเงินเป็นประเด็นหลัก ซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของชุมชนบ้านคลองเรือ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ด้วยความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม และความสามารถของกลุ่มแกนนำชุมชน ชุมชนบ้าน

* Received 31 July 2021; Revised 19 August 2021; Accepted 24 August 2021

คลองเรือก็ยังคงสามารถรักษาอัตลักษณ์การบริหารจัดการตนเองสู่การเป็นชุมชนต้นแบบได้อย่างเข้มแข็ง

คำสำคัญ: การพัฒนาแบบยั่งยืน, ชุมชนต้นแบบ, การบริหารจัดการตนเอง

Abstract

The objectives of this article were to 1) study on history of Ban Khlong Rua community, 2) to study on self-management of Ban Khlong Rua community, and 3) to study on problems and obstacles of self-management of Ban Khlong Rua community. In this qualitative research, the data were collected from documentary research and interviews with 8 key informants. The data were analyzed in descriptive method. The findings showed that 1) the history of Ban Khlong Rua community since its beginning took a significant role in building a self-management culture and successfully strengthened its dynamics that eventually created an identity of the community, 2) the self-management of Ban Khlong Rua community was outstanding in various aspects, e.g., natural resource and environmental management, energy from natural sources, social and cultural matters of the community since it attached importance to the participation of community members in every stage so effectively that it could be a model for other communities in Thailand, and 3) the important problems and obstacles of self-management of Ban Khlong Rua community were the developments from external sector interrupting long preserved community dynamics, particularly those linking to materialistic values, which resultantly affected community members relationship, natural resources, environment, and ecological system in the community as such developments focused on financial matters which were the important problems and obstacles of members of Ban Khlong Rua community. Fortunately, with cultural strength and ability of community leader group, Ban Khlong Rua community can still maintain its identity of self-management and would become a strong model for other communities.

Keyword: Sustainable Development, Prototype (Model) Community, Self - Management

บทนำ

ชุมชน ก็เปรียบเสมือนชีวิตคน ที่มีการเรียนรู้ การปรับตัว และเข้าสู่การเปลี่ยนแปลง แต่ชีวิตคนนั้นจะสร้างสรรค์ชีวิตของตนขึ้นมา โดยเงื่อนไขและเหตุผลบางอย่างที่เป็น

ความสัมพันธ์ในลักษณะของปัจเจกบุคคล ในขณะที่ความเป็นชุมชนเป็นสิ่งที่ผู้คนในชุมชนได้สร้างสรรค์ขึ้นมา ภายใต้เงื่อนไขและเหตุปัจจัยที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ความเป็นชุมชนมีความคุณค่าต่อการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นไปของชุมชนและปัจเจกบุคคล โดยเหตุว่าความเป็นชุมชนมีความเกี่ยวข้องกับ คุณค่า ทูทางสังคม สิทธิอำนาจ ในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ และการปรับตัว ซึ่งเกิดขึ้นอย่างมีพลวัตไม่ได้มีลักษณะหยุดนิ่งแต่เป็นการก่อรูปขึ้นมาโดยคนในสังคม มีการเคลื่อนไหวและปรับตัวเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งมีการจัดการกับความสัมพันธ์ที่เข้ามาสู่ชุมชนทั้งในแนวตั้งและแนวนอน เป็นการสร้างพื้นที่หรือหน่วยแห่งความสัมพันธ์ รวมถึงการสร้างสรรค์ทุนทางสังคมและภูมิปัญญา (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2549) ความเป็นชุมชนนั้นจะปรากฏขึ้นเมื่อกลุ่มคนได้แสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ (Identity) คุณค่าและความสัมพันธ์ของผู้คนที่อยู่ร่วมกัน เช่น เมื่อบุคคลกล่าวถึงความเป็นตัวตนและชุมชนอันเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยภายใต้ความผูกพันว่า “ตนเองเป็นคน บ้าน บาง หรือ คุ่มนี้” เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความผูกพันที่ตนเองมีต่อชุมชน ความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนดังกล่าว อานันท์ กาญจนพันธุ์ ได้อธิบายไว้อย่างน่าสนใจว่า ความเป็นชุมชน เป็นเรื่องของความเป็นตัวตนหรืออัตลักษณ์ ซึ่งความเป็นตัวตนอันหลากหลายปรากฏในรูปลักษณะที่มีความหมาย เพราะเป็นความพยายามจะบอกให้คนอื่นรู้ว่า “ฉันเป็นใคร” ซึ่งเป็นเรื่องของการเชื่อมโยงตัวเองกับคนอื่นในสังคม เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมิติความสัมพันธ์เชิงอำนาจหรือสิทธิ ที่หมายถึง ได้รับการยอมรับว่าตัวเองมีความชอบธรรม เพราะความเป็นชุมชนวางอยู่บนหลักการเกี่ยวกับอำนาจในการมีส่วนร่วม ดังนั้น หากถูกกีดกันหรือถูกปฏิเสธชุมชนก็จะรวมตัวกันเพื่อเรียกร้องสิทธิดังกล่าว โดยลักษณะที่สำคัญของความเป็นชุมชนจะต้องประกอบด้วยปัจจัย 4 ประการ คือ 1) คุณค่าทางสังคมวัฒนธรรม 2) ทุนทางสังคม 3) สิทธิเกี่ยวกับความชอบธรรม 4) การเรียนรู้และการปรับตัวของชุมชน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์กันระหว่าง วิธีคิด กฎเกณฑ์ องค์กร สถาบัน (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2544)

ชุมชนจึงมีความสำคัญในฐานะรากฐานของการพัฒนาประเทศในมิติทางด้านต่าง ๆ ทั้ง เศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมถึงวัฒนธรรม ที่จะประสบความสำเร็จได้ก็ต้องเริ่มต้นที่ฐานรากของประเทศซึ่งนั่นก็คือ “ชุมชน” อันเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ (จุฬพล ทองอินทราช, 2557) ที่มีความเกี่ยวพันกันกับสภาพทางภูมิศาสตร์และระบบความสัมพันธ์ต่าง ๆ ซึ่งอิงอาศัยความเอื้ออาทร ความผูกพัน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เป็นที่รวมของ บรรทัดฐาน ค่านิยม ความเชื่อ และวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ (ณรงค์ ศรีสวัสดิ์, 2555) ที่สำคัญสำนึกร่วมกันของชุมชน หรือหน่วยทางสังคมในระดับท้องถิ่นที่ผสมกันอย่างกลมกลืนภายในจนกลายเป็นพลังทางภูมิปัญญา ในการก่อตัวเป็นกลไกเชิงสถาบันที่ประกอบด้วยกฎเกณฑ์และองค์กรทางสังคม (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2555) ของชุมชนนั้น ๆ จำเป็นอย่างยิ่งในฐานะที่เป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ เพราะถ้าหากชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถบริหารจัดการตนเองได้โดยพึ่งพาอาศัยภายนอกให้น้อยที่สุดและรับการช่วยเหลือจากภาครัฐให้น้อย

ที่สุด ก็จะเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐในการนำเอาทรัพยากรและเวลาซึ่งมีความสำคัญไปใช้ในการพัฒนา และแก้ไขปัญหาในเชิงมหภาคด้านอื่น ๆ ของประเทศ ซึ่งจะก่อให้เกิดลักษณะที่เรียกว่า “สังคมรัฐ” ที่เข้มแข็งอย่างมีดุลยภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะแตกต่าง หลากหลาย ซับซ้อน และไกลไกล (ฐวพล ทองอินทราช, 2557) พลวัตของโลกเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและการปฏิวัติทางด้านเทคโนโลยีของข้อมูลข่าวสาร ส่งผลให้เกิดสภาวะที่เรียกสังคมในยุคนี้อย่างหลากหลาย เช่น สังคมหลังสมัยใหม่, สังคมข้อมูลข่าวสาร, สังคมเครือข่าย, สังคมเสี่ยงภัย, สังคมไซเบอร์, สังคมสิทธิมนุษยชน, (สุรางค์ จันทวานิช, 2553) และที่เราคุ้นเคยกันที่สุดก็คือ สังคมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง และวัฒนธรรมขึ้นในหลาย ๆ ด้านด้วยกัน ความสัมพันธ์ในทางสังคม การเมือง วัฒนธรรม และอื่น ๆ ถูกแทนที่ด้วย “เงิน” ซึ่งส่งผลเสียต่อการสร้างชุมชน สังคม ประเทศ ที่สงบและสันติ (ยศ สันตสมบัติ, 2556)

ดังนั้น จากที่กล่าวมา “ชุมชน” จึงถือเป็นปราการด่านแรกที่จะเป็นเกาะคุ้มครองป้องกันปัญหาและภัยคุกคามทางสังคมวัฒนธรรม และในบรรดาชุมชนต่าง ๆ “ชุมชนบ้านคลองเรือ” อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร ถือเป็นอีกชุมชนหนึ่งที่เป็นตัวอย่างของชุมชนที่เป็นฐานรากที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ เป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นชุมชนหนึ่งของภาคใต้และของประเทศไทย เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง มีการบริหารจัดการตนเองในมิติต่าง ๆ ที่น่าสนใจ โดยเฉพาะในด้านการเป็นชุมชนต้นแบบที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืน เช่น การอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับป่าได้อย่างสมดุลเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ มากมาย ด้านพลังงานมีการใช้ไฟฟ้าจากแสงอาทิตย์ และไฟฟ้าพลังน้ำขนาดเล็กที่เพียงพอต่อคนในชุมชน มีการใช้จ่ายอย่างพอเพียงโดยเฉพาะการกินใช้ของในป่าและในชุมชน มีวัฒนธรรมประเพณีที่เข้มแข็งอาศัยอยู่ร่วมกันแบบพี่น้อง การสร้างบ้านเรือนให้มีทางเข้าออกทั้ง 4 ด้าน โดยไม่มีประตูไม้ต้องกังวลเรื่องการลักขโมย การทำการเกษตรก็จะใช้วิธีการลงแขกเอาแรง เมื่อถึงช่วงบรรพชาอุปสมบท ก็จะมีการบรรพชาอุปสมบทอย่างพร้อมเพรียงกันของชาวบ้านในชุมชนทั้ง 4 ภาค ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านคลองเรือ การจัดการทรัพยากรชุมชนจะมีการรณรงค์ปลูกจิตสำนึก ในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชน มีกติการ่วมกันอย่างเคร่งในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการท่องเที่ยวจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอยู่บนฐานของความรู้และภูมิปัญญาของชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนความรู้จากหน่วยงานที่สำคัญ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เช่น มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ศูนย์วนศาสตร์ชุมชนเพื่อคนกับป่า - ประเทศไทย บริษัท ปตท. องค์การUNDP สื่อต่าง ๆ ฯลฯ สารสำคัญต่าง ๆ ดังกล่าวส่งผลให้ชุมชนบ้านคลองเรือ เป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นในการบริหารจัดการตนเองในมิติต่าง ๆ ได้อย่างเข้มแข็งมั่นคง ด้วยเหตุดังกล่าว จึงเป็นที่มาอันสำคัญในการศึกษาถึงประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของชุมชนบ้านคลองเรือ การบริหารจัดการ

ตนเองของชุมชน สู่การเป็นชุมชนต้นแบบที่เข้มแข็งและยั่งยืน ว่ามีกระบวนการขั้นตอนอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญอย่างไร ในการบริหารจัดการตนเอง เพื่อเป็นองค์ความรู้สำหรับการเป็นต้นแบบชุมชนที่มีความสามารถในการสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้แก่ชุมชนอื่น ๆ อันเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของชุมชนบ้านคลองเรือจังหวัดชุมพร
2. ศึกษากระบวนการบริหารจัดการตนเองของชุมชนบ้านคลองเรือจังหวัดชุมพร
3. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการตนเองของชุมชนบ้านคลองเรือจังหวัดชุมพร

วิธีดำเนินการวิจัย

การบริหารจัดการตนเองสู่การเป็นชุมชนต้นแบบที่มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาบ้านคลอง เรือจังหวัดชุมพร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนในทุกด้าน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวิธีการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรก เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) และส่วนที่สอง เป็นการสัมภาษณ์ (Interview method) กลุ่มตัวเป้าหมายตามที่ ได้กำหนดไว้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มเป้าหมายแบบเชิงคุณภาพ (Purposive Sampling) โดยที่วิธีการเลือกแบบเจาะจงกลุ่มเป้าหมายจะพิจารณาจากความเกี่ยวข้อง ในแต่ละกลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา ซึ่งกลุ่มเป้าหมายทั้งหมดที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และผู้นำทางศาสนา รวมจำนวน 8 คน/รูป ซึ่งประกอบด้วย 1) ชาวบ้านคลองเรือ 2 คน 2) ผู้นำชุมชน 1 คน 3) ปราชญ์ชุมชน 2 คน 4) หน่วยงานภาครัฐ 2 คน 5) ผู้นำทางศาสนา 1 รูป

สำหรับเหตุผลในการสุ่มเลือกกลุ่มเป้าหมายทั้ง 8 คน/รูป ในการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชุมชนบ้านคลองเรือโดยตรง กล่าวคือ 1) ชาวบ้านคลองเรือ ในฐานะที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักด้านต่างๆของชุมชน 2) ผู้นำชุมชน ในฐานะเป็นผู้ปกครองและดูแลรักษาความสงบภายในชุมชน 3) ปราชญ์ชุมชน ในฐานะผู้อาวุโสที่มีความรู้ลึกและประสบการณ์ที่ยาวนานเกี่ยวกับมิติต่างๆของชุมชน 4) หน่วยงานภาครัฐ ในฐานะผู้ให้การสนับสนุนช่วยและพัฒนาชุมชนในมิติต่าง ๆ และ 5) ผู้นำทางศาสนา (พระสงฆ์) ในฐานะผู้นำจิตวิญญาณ และเป็นแกนกลางสำคัญในการประสานและระดมพลังของชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือที่สำคัญในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ โดยมีคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์โดยใช้คำถามปลายเปิด คือ ไม่มีการกำหนดคำถามไว้ล่วงหน้า ให้ความสำคัญกับผู้ถูกสัมภาษณ์ในการตอบคำถาม แต่ก็มีกรอบแนวทางกว้าง ๆ เพื่อให้การสัมภาษณ์แต่ละรายครอบคลุมเนื้อหา หัวข้อ และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดออกเป็น 2 ลักษณะสำคัญ คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย ซึ่งประกอบด้วย หนังสือ ตำรา บทความวิชาการ และรายงานการวิจัย ข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เป็นบทวิเคราะห์วิจารณ์ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในเชิงลึก (In-depth Interview) โดยการพบปะสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์โดยใช้คำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - structured Interview) ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยจึงได้นำเอาแนวคิด ทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้อง คือ ชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง การพัฒนาชุมชน การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ตลอดจนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ นำมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้แนวคิดและทฤษฎีเหล่านี้ เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการวิเคราะห์และอธิบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการตนเองของชุมชนบ้านคลองเรือที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืนให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยจะใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) นำเอาประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับคำตอบในคำถามของแต่ละประเด็น และของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย เพื่อจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้ในแต่ละกลุ่มว่ามีข้อคิดเห็นเหมือนหรือต่างกันอย่างไร โดยนำมาวิเคราะห์กับข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการตนเองของชุมชนบ้านคลองเรือที่นำไปสู่ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนที่ศึกษาเพื่อให้ได้ข้อคิดเห็นและบทสรุปตามที่ต้อง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการบริหารจัดการตนเองสู่การเป็นชุมชนต้นแบบที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืนกรณีศึกษากองเรือจังหวัดชุมพร เพื่อที่จะตอบโจทย์ในการวิจัย 3 ประการ คือ พัฒนาการของชุมชนมีผลต่อความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชนอย่างไร ชุมชนมีกระบวนการในการบริหารจัดการตนเองอย่างไรที่นำไปสู่การเป็นชุมชนต้นแบบ และการบริหารจัดการตนเองชุมชนประสบปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญอย่างไรบ้าง ซึ่งผลจากการวิจัยพบว่า

1. ประวัติความเป็นมาและการพัฒนาการของชุมชนบ้านคลองเรือ ชุมชนบ้านคลองเรือ ตั้งอยู่ หมู่ที่ 9 ตำบลปากทรง อำเภอยะโฮ๊ะ จังหวัดชุมพร บ้านคลองเรือ จากคำสัมภาษณ์ของ ชัยรัตน์ แว่นแก้ว ที่ได้ให้สัมภาษณ์ถึง ความเป็นมาของชุมชนบ้านคลองเรือว่า “เป็นพื้นที่ ที่ห่างไกลจากความเจริญ แต่เป็นชุมชนที่มีศักยภาพ ทั้งด้านทรัพยากรชีวภาพที่หลากหลาย และสมบูรณ์ มีโครงการคนอยู่-ป่าอย่างที่มีความโดดเด่นในการทำกิจกรรม การจัดการพื้นที่ทำกิน ที่ไม่เบียดเบียนกันระหว่างคนกับป่า จนได้ชื่อว่าเป็นหมู่บ้านรักษาป่ายอดเยี่ยมจนได้รับคัดเลือก ให้รับพระราชทานธงพิทักษ์ป่าเพื่อรักษาชีวิต จากสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ วันที่ 29 กันยายน 2541 ณ ตำนันทักษิณราชนิเวศน์ จ.นราธิวาส และมีการจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวเชิง นิเวศมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงาม ผืนป่าที่ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยแมกไม้นานาพันธุ์ สัตว์ป่า และวิถีชีวิตแบบชาวบ้านและบรรยากาศที่ยังคงความบริสุทธิ์ เดิมมีสภาพเป็นป่า สมบูรณ์มีผู้เข้าไปอาศัยและบุกรุกป่าเป็นที่ทำกินครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2518 จำนวน 1 ครอบครัว มีการเข้ามาบุกเบิกเป็นครั้งแรก คือ ครอบครัวนายละเมียด สวัสดิ์ภักดี และชักชวนเพื่อนญาติ พี่น้องเข้ามาอยู่อีกเป็น 3 ครอบครัว โดยสร้างบ้านอาศัยอยู่ริมคลองเรือ ขณะนั้นประกอบ อาชีพหลัก คือ การร่อนแร่ดีบุกและทำเหมืองแร่แบบชักจอบ เมื่อแร่หาได้ยากขึ้นและมีราคา ถูกลง จึงเริ่มหันมาแผ้วถางป่าเพื่อทำไร่ ปลูกข้าว ปลูกกาแฟและไม้ผลต่าง ๆ ระยะเวลาได้ ชักชวนญาติพี่น้องตลอดจนคนต่างถิ่นเข้ามามากขึ้น ประกอบกับราคากาแฟสูง ทำให้มี ประชาชนทั้ง 4 ภาคของประเทศ ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้เอง มาตั้งรกราก ทำกิน โดยทำสวนกาแฟเป็นพืชหลัก ในปี พ.ศ. 2528 - 2531 เป็นช่วงที่มีการบุกรุกมากที่สุดมี การอพยพจากทั่วทุกภาคของประเทศไทย เนื่องผลกระทบจากการปฏิรูปที่ดินและราคากาแฟที่ เป็นแรงจูงใจทำให้มีการแผ้วถางป่าเพื่อการพลิกผืนป่าให้เป็นที่ดินสำหรับการปลูกกาแฟ การ ป้องกันและปราบปรามของเจ้าหน้าที่เป็นไปด้วยความยากลำบาก เพราะการสัญจรไปมาต้องใช้ ม้าและเดินเท้า” (ชัยรัตน์ แว่นแก้ว, 2560)

จนถึง ปี 2536 ในขณะนั้นได้มีนโยบายของรัฐมีการให้อพยพคนออกจากพื้นที่ป่า โดยหน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ ก็ได้รับมอบหมายจากทางภาครัฐให้เข้ามาขับไล่ โยกย้ายคนออกจากพื้นที่ป่า พงศา ชูแนม ซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ในขณะนั้น และได้รับหน้าที่ ดังกล่าวเพื่ออพยพชาวบ้านออกจากพื้นที่ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ในต่อนั้น มิได้ให้คนออกจาก พื้นที่ แต่เป็นการเข้าทำความเข้าใจกับชาวบ้านโดยการเดินเท้าเข้าไปเพื่อทำความเข้าใจ และให้ หยุดถางป่า ย้ายคนที่บุกรุกขึ้นไปอยู่ที่สูงให้ลงมาอยู่ในที่ราบลุ่มของคลองเรือ จัดสรรที่ทำกินให้ โดยต้องปฏิบัติตามกฎกติกาของชุมชนที่ได้ตกลงร่วมกับชาวบ้าน “โครงการคนอยู่-ป่าอย่าง” จึงเกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2537 โดยหน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ ภายใต้การนำของเขา (พงศา ชูแนม) ซึ่งได้เข้าพูดคุยทำความเข้าใจกับชาวบ้าน เพราะเห็นว่ามีมีการบุกรุกทำลายป่าต้น น้ำกันมากขึ้น และหากปล่อยทิ้งไว้โดยไม่ดำเนินการใด ๆ ป่าคลองเรือคงหมดในที่สุด จึงเข้าไป ทำการสำรวจข้อมูล เลือกตั้งคณะกรรมการโครงการคนอยู่-ป่าอย่าง และร่วมกันตั้งกติกากการอยู่

ร่วมกันการวางกฎระเบียบชุมชน โดยให้คณะกรรมการเป็นผู้ร่างเพื่อกำหนดใช้กันในชุมชนเอง การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการคนอยู่-ป่ายัง จะต้องผ่านคณะกรรมการโครงการคนอยู่-ป่ายัง ทุกครั้ง ทุกกรณี ทุกวันที่ 15 ของเดือน ณ เวทีชาวบ้านบ้านคลองเรือ เพื่อให้กฎกติกาที่ร่างกันขึ้นมาใช้จัดการชุมชนและทรัพยากร ดิน น้ำ ป่าไม้ อย่างลงตัว ให้คนอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างสมดุล” (พงศา ชูแถม, 2560)

กระทั่งใน ปี 2537 การบุกรุกแผ้วถางบ้านคลองเรือได้หยุดลงอย่างเด็ดขาด ชุมชนเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการคนอยู่-ป่ายัง ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมด้วยดี มีการจัดพื้นที่ทำกินกับเขตป่าอนุรักษ์อย่างชัดเจน และได้ชื่อว่าหมู่บ้านรักษาป่ายอดเยี่ยม จนได้รับคัดเลือกให้รับพระราชทานธงพิทักษ์ป่าเพื่อรักษาชีวิต จากสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2541 ณ ตำนกทักษิณราชนิเวศน์ จ.นราธิวาส หลังจากได้รับ พระราชทานธงพิทักษ์ป่าเพื่อรักษาชีวิต ชุมชนได้รักษากฎกติกาชุมชนอย่างเคร่งครัด ชุมชนมีการส่งชาวผู้ลี้ภัยลอบล่าสัตว์ป่าในเขตหมู่บ้านจากคนภายนอก ร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านให้ยั่งยืนนำเงินที่เป็นรายได้จากกองทุนข้าวสารพระราชทานมาร่วมพัฒนาโรงเรียนของหมู่บ้าน และมีการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเป็นกลุ่มธนาคารต้นไม้แห่งแรกของจังหวัดชุมพร ช่วงการเกิดของธนาคารต้นไม้เริ่มมีการพูดคุยเรื่องธนาคารต้นไม้ และตั้งเป็นธนาคารต้นไม้สาขาแรกของประเทศ ทำให้ในพื้นที่การเกษตรของชาวคลองเรือเริ่มมีไม้ป่าเกิดขึ้นมีการสร้างพื้นที่เกษตรที่คล้ายกับป่า มีทั้งพืชอาหาร พืชพลังงาน และไม้ใช้สอย มีการทำแปลงเพาะชำกล้าไม้ ผักป่า และแจกจ่ายให้กับสมาชิกในชุมชนนำไปปลูกในพื้นที่ของตนเอง ได้ความรู้ในการขยายพันธุ์พืชป่า มีการสร้างเครือข่ายกับชุมชนภายนอก ได้ส่งคนมีเครือข่ายกับชุมชนและจังหวัดอื่น ๆ มีคณะบุคคลจากภายนอกเข้ามาศึกษาดูงานมากขึ้น มีโครงการ 84 ตำบล รักษาป่า สร้างคน สู้วิถีเศรษฐกิจพอเพียง มีกิจกรรมร่วมกันในชุมชนและชุมชนอื่น ๆ มากขึ้นเป็นลำดับ จนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรอันอุดมสมบูรณ์ และเป็นแหล่งศึกษาดูงานที่สำคัญอันดับต้นๆ ของประเทศ ในด้านการจัดการป่าและการจัดการชุมชน

2. กระบวนการบริหารจัดการตนเองของชุมชนบ้านคลองเรือ การบริหารจัดการตนเองของชุมชนบ้านคลองเรือที่ส่งผลให้ชุมชนมีความโดดเด่นในการดูแลและพึ่งพาตนเองประกอบด้วยมิติที่สำคัญต่าง ๆ ดังนี้

2.1. มิติทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ชุมชนบ้านคลองเรือชาวบ้านทุกครัวเรือนในชุมชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัดซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนทั้งหมู่บ้านเพียงหนึ่งแห่งและมีพระสงฆ์เพียงรูปเดียว คือ พระใบฎีกาสุ ชินวิโส ซึ่งในแง่ของการบริหารจัดการอาจจะดูเป็นเรื่องที่ไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อน แต่ในทางปฏิบัติเกิดประเด็นปัญหาสำคัญในเชิงสังคมวัฒนธรรม ซึ่ง อารักษ์ รื่นสุคนธ์ ได้ให้สัมภาษณ์ไว้อย่างน่าสนใจว่า “ชุมชนบ้านคลองเรือเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เนื่องจากตั้งแต่เริ่มบุกเบิกก่อตั้งชุมชนในระยะเริ่มแรก ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมและสิ่งแวดล้อม ถึงแม้จะห่างไกล

ความเจริญจากสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในแบบสังคมเมือง แต่มิได้เป็นอุปสรรคสำหรับชาวบ้านจากท้องถิ่นต่างๆทั่วประเทศไทยที่ต้องการหนีความลำบากยากจนโดยการหา “แผ่นดินเริ่มต้นชีวิตใหม่” จากทั่วทุกภาคของประเทศเดินทางโยกย้ายเข้ามาบุกเบิกแผ้วถางจับจองพื้นที่เพื่อทำการเกษตร การอพยพของคนจากทั่วทุกภาคดังกล่าวส่งผลต่อชุมชนใหม่ในแง่ของความเป็นพหุวัฒนธรรม นั่นคือ ถึงแม้ประชาชนในแต่ละภูมิภาคที่ย้ายเข้ามาจะนับถือศาสนาพุทธเหมือนกัน แต่วัฒนธรรม พิธีกรรม คตินิยม และความเชื่อทางด้านศาสนาจะมีความแตกต่างกันไปตาม จารีตประเพณีและวิถีปฏิบัติของแต่ละภูมิภาค” (ธำรงค์ รื่นสุคนธ์, 2560) ส่งผลให้ในระยะเริ่มแรกของการเริ่มบุกเบิกก่อตั้งชุมชน ชาวบ้านในชุมชนบ้านคลองเรือจะมีความลัทธิในมิติทางด้านศาสนา ดังคำให้สัมภาษณ์ของ พระใบฎีกาสุ ชินวิโส ต่อประเด็นดังกล่าวว่า “แนวการปฏิบัติที่เกี่ยวกับศาสนาจะมีลักษณะเฉพาะตามจารีตประเพณีของแต่ละภูมิภาค ที่ตนเองเคยอยู่อาศัยก่อนที่จะย้ายมาอยู่ที่ชุมชน เช่น พิธีกรรมในงานแต่ง งานศพ งานบวช และพิธีกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา” (พระใบฎีกาสุ ชินวิโส, 2560) ซึ่งการแก้ไขปัญหาดังกล่าว มนัส คล้ายรุ่ง กล่าวเสริมในการให้สัมภาษณ์ว่า “การแก้ไขปัญหาในส่วนนี้ ชุมชนบ้านคลองเรือ มีกระบวนการบริหารจัดการโดยสร้างวัฒนธรรมร่วมของชุมชนที่เรียกว่า “วัฒนธรรมชุมชนบ้านคลองเรือ” เพื่อใช้เป็นแกนในการจัดการทางศาสนารวมถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมอื่น ๆ นั่นคือ หากมีกิจกรรมสำคัญที่เกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรม การอาศัยอยู่ในหมู่บ้านคลองเรือจะไม่มีวัฒนธรรมเดิมตนเองก่อนมาอยู่บ้านคลองเรือ แต่จะใช้วัฒนธรรมชุมชน (คลองเรือ) เป็นแกนหลัก ส่งผลให้เกิดเอกภาพในความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพราะชาวชุมชนบ้านคลองเรือไม่ว่าจะอพยพย้ายมาจากภาคไหนของประเทศไทยก็ตามจะอยู่ภายใต้วัฒนธรรมเดียวกัน นั่นคือ วัฒนธรรมชุมชนบ้านคลองเรือ” (มนัส คล้ายรุ่ง, 2560)

2.2. มิติทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมิติทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีการจัดการตนเองโดยผ่านกระบวนการและโครงการต่าง ๆ ดังนี้

โครงการคนอยู่-ป่ายัง ในช่วงปี พ.ศ. 2536 รัฐบาลมีนโยบายให้อพยพคนออกจากพื้นที่ป่าต้นน้ำคลองพะโต๊ะ นายพงศา ชูแนม หัวหน้าหน่วยอนุรักษ์และจัดการป่าต้นน้ำพะโต๊ะในขณะนั้นเป็นผู้ที่ต้องรับบทบาทในการสนองนโยบายของรัฐบาลดังกล่าว โดยการเดินทางลงพื้นที่ชุมชนบ้านคลองเรือแต่การลงพื้นที่ชุมชนบ้านคลองเรือดังกล่าว พงศา ชูแนม กลับทำสิ่งที่ตรงกันข้ามกับนโยบายของรัฐบาลในขณะนั้น คือ การโยกย้ายชาวบ้านออกจากต้นน้ำ แต่สิ่งที่ พงศา ชูแนม ทำคือ การทดลองแนวทางการส่งเสริมให้คนอยู่กับป่าโดยมีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถดูแลรักษาป่าได้ โดย พงศา ชูแนม ได้ให้สัมภาษณ์ถึงโครงการดังกล่าวว่า “เขาได้เริ่มจัดทำโครงการ “คนอยู่ - ป่ายัง” ขึ้นโดยเริ่มด้วยการสร้างสัมพันธภาพที่เรียกว่า “สัมพันธ์สัมพันธ์” โดยการไปเยี่ยมเยือนชาวบ้านเพื่อทำความรู้

จักกับทุกครอบครัว และทำการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเศรษฐกิจ สังคมของครัวเรือน พบปะพูดคุยจนสามารถสร้างความไว้วางใจจากชาวบ้านและเห็นด้วยกับโครงการคนอยู่-ป่ายัง เป็นการจัดการกับชุมชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ป่าต้นลำธาร โดยอาศัยวิธีการที่เรียกว่า “วนศาสตร์ชุมชน” อันเป็นแนวพระราชดำริ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน และสร้างความมั่นคงด้านเศรษฐกิจแก่ชุมชนภายใต้กรอบการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการจัดการการใช้ประโยชน์และการปกป้องทรัพยากร โดยผสมผสานภูมิปัญญาชาวบ้านเข้ากับการใช้เทคโนโลยี” (พงศา ชูแนม, 2560) ด้วยความคิดที่สวนทางกับกระแสการอนุรักษ์ตามแบบแผนของทางราชการ โดยเฉพาะจากรมป่าไม้ โครงการคนอยู่-ป่ายัง โดยหน่วยจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ หรือในปัจจุบันคือหน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ จึงก่อเกิดขึ้นอย่างเป็นทางการด้วยการหันหน้ามาคุยกันระหว่างชาวบ้านและข้าราชการ ซึ่งได้ข้อสรุปว่าชาวบ้านจะดูแลตัวเองพร้อมไปกับการรักษาป่า โดยเรียกว่า “การสร้างครอบครัวจากพื้นป่า”

โครงการธนาคารต้นไม้ เป็นโครงการที่ พงศา ชูแนม ร่วมกันก่อตั้งกับชาวบ้านคลองเรือเช่นกัน โดยธนาคารต้นไม้มีหลักการที่สำคัญ คือ การสร้างมูลค่าให้กับต้นไม้ขณะที่ยืนต้นมีชีวิต และสร้างจิตสำนึกให้ผู้คนรักและหวงแหนที่ทำกิน สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผืนป่าและแผ่นดินทำให้เกษตรกรมีที่ดินทำกินเป็นทรัพย์สินและป้องกันการซื้อขายที่ดิน ชัยรัตน์ แวนแก้ว ซึ่งได้รับเกียรติเป็นคนแรกของโครงการนี้ ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของโครงการธนาคารต้นไม้ที่น่าสนใจว่า “เป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกต้นไม้ในที่ดินของตนเองแล้วขึ้นทะเบียนต้นไม้ประเภทที่ใช้ประโยชน์จากเนื้อไม้ไว้กับธนาคารต้นไม้ มีการประเมินมูลค่าไม้เป็นเงิน แล้วนำตัวเลขเงินที่ได้รับการรับรองสะสมไว้ในรูปแบบบัญชีธนาคาร พื้นที่บ้านคลองเรือเป็นพื้นที่ธนาคารต้นไม้สาขาแรกของประเทศไทย โดยสร้างพื้นที่เกษตรคล้ายป่า มีทั้งพืชอาหาร พืชพลังงาน และไม้ใช้สอย สร้างสมดุลแก่ระบบนิเวศ ตามแนวทางป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 โดยมีพื้นดินริมห้วยของตนเอง เป็นการเปิดบัญชีเล่มแรกของธนาคารต้นไม้ สาขาบ้านคลองเรือ ที่ได้รับการรับรองมูลค่าของต้นไม้อย่างเป็นทางการจากภาครัฐ และปัจจุบันธนาคารต้นไม้ได้กระจายอยู่ทั่วประเทศไทยมีจำนวนทั้งสิ้น 75 สาขาทั่วประเทศ” (ชัยรัตน์ แวนแก้ว, 2560)

โครงการเกษตร 4 ชั้น ที่มาของโครงการนี้ วน วงษ์ศรีนาถ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “เป็นผลมาจากโครงการธนาคารต้นไม้ คือ มูลค่าของต้นไม้ที่ยังรากลึกและเติบโตที่สามารถตีมูลค่าเป็นเงินได้นั้น ยังสามารถตกทอดเป็นมรดกใช้เป็นทรัพย์สินค้ำประกัน มีดอกเบี้ยคิดทดแทนการเติบโต ใช้รับชำระหนี้สินหรือสินทรัพย์อื่นๆได้อีกด้วย ด้วยเหตุดังกล่าวภายในระยะเวลาสิบกว่าปีไม่ต้องเลยไปไกลถึงอีกหนึ่งคนชั่วรุ่น ชาวชุมชนบ้านคลองเรือก็สามารถปลดหนี้ซึ่งพอกพูนจากระบบทุนนิยมได้ด้วยน้ำพักน้ำแรงของตนเอง ส่งผลให้เกิดการเพิ่มขึ้นของไม้ยืนต้นนำไปสู่การฟื้นฟูสภาพป่าของชุมชนโดยรวม ภายในพื้นที่ธนาคารต้นไม้ได้ดินลึกลงไปจะพบ พืชตระกูลขิง ข่า มัน กลอย ขึ้นต่อที่ความสูงไม่เกิน 5 เมตร คือ พืชผัก

จำพวก เหลียง ซะอม ส้มป่อย สูงขึ้นไป 15 เมตร คือ กาแฟ จำปาตะ ขนุน และที่คร่อมปกคลุม เป็นเรือนยอดชั้นบนสุด คือ ทุเรียน มังคุด หมากร มะพร้าว พะยอม ซึ่งชาวบ้านคลองเรือเรียก การปลูกพืชพรรณผลผลิตแบบสมรนี้ว่า “เกษตร 4 ชั้น” โดยเชื่อและเลือกที่จะปรับสภาพ แดนดินในคลองเรือให้เป็นเช่นนี้” (วน วงษ์ศรีนาถ, 2560)

โครงการโฉนดชุมชน ภายหลังจากการเริ่มดำเนินโครงการคนอยู่-ป่า ยัง ปัญหาเรื่องขยายพื้นที่ทำกินซึ่งเป็นการรุกรานพื้นที่ป่าก็ลดน้อยลง แต่เกิดสิ่งที่ตามมาและ เป็นปัญหาสำคัญอีกอย่าง ซึ่ง มนัส คล้ายรุ่ง ได้อธิบายว่า “มันคือความมั่นใจของชาวบ้าน คลองเรือต่ออนาคตในวันข้างหน้าของลูกหลาน เมื่อผืนดินที่พวกเขาทำกินอยู่นั้น มิได้มีเอกสาร สิทธิที่ถูกต้องตามกฎหมายแต่อย่างใด นำไปสู่แนวคิดในการจัดการพื้นที่ทำกินของชุมชน ด้วยการจัดทำแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐ (ก.ป.ร.2) เพื่อแสดงการครอบครองที่ดิน และการทำประโยชน์ในพื้นที่ของรัฐเพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาพื้นที่ป่าไม้บริเวณที่ติดต่อกับที่ ทำกิน และการถือครองที่ดินทำกินตามการรับรองสิทธิของต้นไม้ที่ชาวบ้านปลูก ให้สอดคล้องกับ กฎกติกาของชุมชนและมติของคณะรัฐมนตรีปี พ.ศ. 2541 ร่วมกับสำนักงาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดชุมพร ซึ่งลงนามโดยผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพรเอกสาร หรือแผนที่ ก.ป.ร.2 นี้ คือสิ่งที่ชาวบ้านเรียกว่า “โฉนดชุมชน” (มนัส คล้ายรุ่ง, 2560) กระทั่ง ในช่วงปี พ.ศ.2551 องค์การบริหารส่วนตำบลปากทรง ได้มอบโฉนดชุมชนให้ชาวบ้านคลองเรือ มีสิทธิถือครองที่ดินทำกินและที่สำคัญ คือ การมีผืนดินทำกินให้ชาวบ้านล้วนได้รับการดูแล อย่างเห็นคุณค่าจนได้รับคัดเลือกให้เป็นชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงระดับจังหวัด จากจังหวัดชุมพร ในปี พ.ศ. 2552 การดูแลบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชาวชุมชนบ้าน คลองเรือ ผ่านโครงการต่างๆดังได้กล่าวมาข้างต้น ส่งผลให้ชุมชนบ้านคลองเรือได้ชื่อว่าเป็น “หมู่บ้านรักษาป่ายอดเยี่ยม” จนได้รับคัดเลือกให้เข้ารับพระราชทานรางวัล “ธงพิทักษ์ป่า เพื่อรักษาชีวิต” จากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2541 โดยผ่านการคัดเลือกและเห็นคุณค่าจากการจัดตั้งโครงการธนาคารต้นไม้ จัดตั้งกลุ่มผักป่า อายุยืน จัดตั้งวิสาหกิจชุมชน ที่สามารถดูแลจัดการตนเองทราชมกลางการเป็นอยู่ร่วมกันในผืน ป่าอย่างเด่นชัด พ.ศ. 2550 ได้รับ รางวัลพระราชทานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จากสมเด็จพระ เทพรัตนราชสุดาฯ สยามมกุฎราชกุมารี ซึ่งเป็นสิ่งที่ยืนยันถึงกระบวนการบริหารจัดการ ตนเองในการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับป่าอย่างสมดุล

2.3. มิติทางด้านพลังงาน พงศา ชูแนม ซึ่งเป็นกำลังหลักที่สำคัญคนหนึ่ง ในการร่วมพัฒนาชุมชนบ้านคลองเรือ ได้อธิบายให้ถึงการจัดการด้านพลังของชุมชนไว้อย่าง น่าสนใจว่า “บ้านคลองเรือมีปัญหาหลักที่สำคัญเรื่องพลังงานตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชนยุคเริ่มแรก ในช่วง พ.ศ. 2518 จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2554 ปัญหาดังกล่าว คือ กระแสไฟฟ้าที่จะใช้ส่องสว่าง ภายในชุมชนและการอำนวยความสะดวกตามความจำเป็นขั้นพื้นฐานด้านอื่น ๆ ของชุมชน ปัญหาดังกล่าว เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ ในปี พ.ศ. 2551 เมื่อการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่ง

ประเทศไทยได้ตั้ง โครงการการจัดการความรู้ด้านพลังงานไฟฟ้าในพื้นที่ภาคใต้ ขึ้นมาโดยได้รับความร่วมมือจากหลายสถาบัน เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และมหาวิทยาลัยชีวิตเมืองนครศรีธรรมราช โดยโครงการดังกล่าวได้สำรวจหมู่บ้าน 12 ชุมชน ชนตื้นน้ำในพื้นที่ 7 จังหวัดภาคใต้ เพื่อคัดเลือกชุมชนที่มีความพร้อม เพื่อจัดทำพิมพ์เขียว สำหรับการก่อสร้างโรงไฟฟ้าชุมชนขึ้น และหมู่บ้านคลองเรือก็เป็นหนึ่งใน 12 ชุมชนดังกล่าว หลังจากทีมวิชาการของโครงการการจัดการความรู้เข้ามาสำรวจที่บ้านคลองเรือผ่านไป ทว่า โครงการโรงไฟฟ้าชุมชนของบ้านคลองเรือก็ยังไม่คืบหน้ามากนัก ทั้งนี้เพราะชาวบ้านจะต้อง ช่วยกันหางบประมาณมาสมทบเพื่อโรงไฟฟ้าเพิ่มอีกเป็นจำนวนหลักล้านบาท ซึ่งเป็นเรื่อง ที่หนักหนาสำหรับชุมชนชนบทอย่างบ้านคลองเรือ” (พงศา ชูเนม, 2560) อย่างก็ตาม ในช่วง เวลานี้เองที่ฝ่ายบริหารงานวิจัยและพัฒนาการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ซึ่งได้ให้ทุน สนับสนุนมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ทำการวิจัยเกี่ยวกับเครื่องกำเนิดไฟฟ้า พลังน้ำขนาดเล็กได้สำเร็จพอดี จึงได้มีการนำเครื่องต้นแบบนี้เข้ามาสนับสนุนโครงการ การจัดการความรู้ด้านพลังงานไฟฟ้าในพื้นที่ภาคใต้ เพื่อผลักดันให้บ้านคลองเรือเป็นชุมชนนำ ร้อง ในการก่อสร้างโรงไฟฟ้าชุมชนขึ้นมาอย่างเป็นรูปธรรม เพราะในเวลานั้นหมู่บ้านคลองเรือ ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ โดยยึดหลักการให้ “ชุมชนบริหารจัดการตนเอง” ยอมรับบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อประโยชน์ระหว่างทีมงานสนับสนุนในโอกาสที่เหมาะสมและ จำเป็น เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อชุมชนอย่างมั่นคงและยั่งยืนตลอดไป หลังจากติดตั้งเครื่อง กำเนิดไฟฟ้าและวางเสาเรียงร้อยในวันที่ 28 มีนาคม 2554 ก็ได้มีการทดลองเดินเครื่อง เมื่อสายน้ำไหลผ่านท่อลงสู่อาคารโรงปั่นไฟฟ้า กระแสไฟฟ้าก็ถูกป้อนเข้าสู่ระบบเป็นครั้งแรก จนกระทั่งถึงวันที่ 5 มิถุนายน 2555 การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ก็ได้ทำการส่งมอบ โรงไฟฟ้าพลังงานน้ำให้แก่ชุมชนบ้านคลองเรือ เพื่อเป็นสมบัติของชุมชนอยู่ภายใต้การดูแล และรักษา และบริหารจัดการโดยชุมชนบ้านคลองเรือเองจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

3. ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการตนเองของชุมชนบ้านคลองเรือ จากการลง พื้นที่ชุมชนร่วมกับการสัมภาษณ์ บ้านคลองเรือเกิดปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ คือ “การพัฒนาจากภายนอก” ภายใต้วิธีคิดแบบระบบทุนนิยมและบริโภคนิยมที่เข้ามาในชุมชนใน นามของ “ความเจริญก้าวหน้า” ซึ่ง อุทัย เกิดวัน ผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาและอาศัยอยู่ใน ชุมชนมาอย่างยาวนาน ได้แสดงความเห็นถึงปัญหาดังกล่าวอย่างน่าสนใจว่า “บ้านคลองเรือ เป็นชุมชนที่มีลักษณะเฉพาะ มีวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างจากชุมชนอื่น ๆ คือ มีความ เคร่งครัดในกฎกติกาของชุมชน ความเคร่งครัดดังกล่าวเห็นได้จากการปฏิบัติตามกติกาของ ชุมชนด้วยความเคารพ และอัตราการละเมิดกฎกติกาในด้านต่าง ๆ โดยคนในชุมชนเองคลอง เรือเองเป็นไปในสัดส่วนที่น้อยมาก แต่การละเมิดกฎกติกาในด้านต่าง ๆ ของชุมชนจะมาจาก บุคคลภายนอกชุมชน เช่น การล่าสัตว์ป่า การรุกร้าเข้าไปในเขตป่าอนุรักษ์ อย่างไรก็ตาม แม้ชุมชนบ้านคลองเรือจะมีความเหนียวแน่นเข้มแข็งเพียงใด トラบิตที่การพัฒนาต่าง ๆ ตั้งอยู่

บนพื้นฐานกรอบคิดแบบทุนนิยม ที่นำพาการพัฒนาแบบฉาบฉวยเล่นตามถนนเข้าไปสู่ชุมชน คลองเรือได้ ตรานั้นชุมชนบ้านคลองเรือก็หลีกเลี่ยงไม่พ้นความเจริญก้าวหน้า ที่ไม่ใส่ใจต่อ ปัญหาสิ่งแวดล้อมและความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ตลอดจนถึงวิถีวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ดั้งเดิมของชุมชน” (อุทัย เกิดวัน, 2560) ซึ่ง ปัญหาดังกล่าว เห็นได้ชัดจากการลงพื้นที่ชุมชน บ้านคลองเรือซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ นั่นคือ การเกิดขึ้นของถนนที่สะดวกสบาย ที่มีใช้ เพียงเพื่ออำนวยความสะดวกคนในชุมชน แต่เป็นการอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยว และ กิจกรรมการศึกษาดูงานที่แฝงมาในลักษณะของการท่องเที่ยวโดยหน่วยงานต่าง ๆ ส่งผลให้การ พัฒนาและการสร้างถาวรวัตถุต่างๆ ที่เป็นสิ่งปลูกสร้างเริ่มเกิดขึ้นตามมา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผล ต่ออัตลักษณ์และวิถีของชุมชนบ้านคลองเรือ เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีดั้งเดิมทั้งธรรมชาติและ วัฒนธรรมรวมถึงความสัมพันธ์ของคนในชุมชนหลายประการ เพราะการพัฒนาดังกล่าวมิใช่ การสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ชุมชนอย่างแท้จริง หากแต่เป็นการสร้างประโยชน์ทางอ้อม ให้แก่นายทุนจากภายนอกชุมชน ที่คอยจับจ้องหาโอกาสทางธุรกิจเพื่อทำกำไร จากการสร้าง ธุรกิจท่องเที่ยว ที่เกี่ยวเนื่องกับชุมชน ซึ่งส่งผลให้ชุมชนมีลักษณะเป็นเหมือนเมืองขึ้นของ นายทุน โดยการครอบงำชาวบ้านด้วยวิธีการต่าง ๆ และสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง คือ กรอบคิด ของชาวบ้านที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เริ่มมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไป ชาวบ้านเริ่มมีวิถีคิดแบบ “ทุนนิยมอ่อน ๆ” คือ การมองถึงผลกำไร โอกาสทางธุรกิจ การผลิตที่ ต้องการผลผลิตจำนวนมาก การเปลี่ยนแปลงวิถีคิดดังกล่าวของชาวบ้านคลองเรือบางส่วน เป็น ผลที่หลีกเลี่ยงมิได้จากความเจริญก้าวหน้าดังกล่าวแล้ว ในนามของการพัฒนาชุมชน ที่รุกคืบ จากภายนอกชุมชนเข้ามาเพื่อดูดกลืนทรัพยากรอันอุดมสมบูรณ์ของชุมชน ซึ่งถือเป็นปัญหาที่ น่าวิตกกังวลเป็นอย่าง

อภิปรายผล

1. ความเป็นมาของชุมชนบ้านคลองเรือตั้งแต่แรกเริ่มก่อตั้งชุมชน ในปี พ.ศ. 2518 เกิดจากกลุ่มคนที่หลากหลายภูมิภาคของประเทศ ที่เข้ามาตั้งรกรากในพื้นที่บ้านคลองเรือ เนื่องจากได้รับผลกระทบที่สำคัญ คือ นโยบายการปฏิรูปที่ดินและราคาของกาแฟที่สูงใน ช่วงเวลานั้น เป็นแรงจูงใจสำคัญดึงดูดคนจากหลากหลายประกอบกับทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ ของบ้านคลองเรือ เช่น แร่ดีบุก ที่มีการร่อนแร่ของชาวบ้านในลักษณะของการทำเหมืองแบบ ชักจอบร่วมกับการบุกเบิกทำการเกษตร เริ่มส่งผลให้เกิดปัญหากับธรรมชาติโดยเฉพาะป่าต้น น้ำ ภาครัฐจึงมีนโยบายให้อพยพคนออกจากป่า โดยการส่งเจ้าหน้าที่รัฐเข้าดำเนินการ แต่ในทางปฏิบัติได้มีการอพยพคนแยกออกจากป่า เนื่องจากมีการหารือกันระหว่างเจ้าหน้าที่ รัฐกับชาวบ้าน เพื่อเสนอความคิดมุกกลับมาว่า “คนกับป่า” สามารถอยู่ด้วยกันอย่าง “เกื้อกูล พึ่งพาอาศัย” ไม่เบียดเบียนกันได้ จึงเกิด “โครงการคนอยู่-ป่ายัง” ขึ้นในปี 2537 โดยสาระสำคัญของโครงการอยู่ที่การกำหนดกติกาชุมชนในการอยู่ร่วมกันกับป่า ภายใต้แนวคิด

“การมีส่วนร่วม (Participation)” ของชุมชน ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ส่งผลให้เกิดความสมดุลระหว่างคนกับป่า ซึ่งเป็นความโดดเด่นของชุมชนบ้านคลองเรือ จนนำไปสู่การได้รับรางวัลระดับประเทศมากมาย ที่เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของคนที่อยู่กับป่าได้อย่างเกื้อกูลความสำเร็จดังกล่าวของชุมชนบ้านคลองเรือสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชน พิจารณาได้จากพัฒนาการของชุมชนตั้งแต่ในยุคแรกเริ่มที่การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น การเกษตร กติกาชุมชน กิจกรรมการพัฒนา ล้วนเกิดจากความคิดของคนในชุมชนที่วางอยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติของคนในชุมชน โดยพึ่งพาภายนอกน้อยที่สุด โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่เพียงการให้คำปรึกษานับสนับสนุนช่วยเหลือ ด้วยบทบาทที่โดดเด่นของชุมชนที่เน้นการพึ่งพาตนเองโดยการยึดหลักการสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของทุกคนในชุมชนในลักษณะของพัฒนาการการมีส่วนร่วมแบบค่อยเป็นค่อยไป ผ่านในแต่ละช่วงเวลาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าพัฒนาการของชุมชนวางอยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน อันเป็นปัจจัยสำคัญส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาให้บ้านคลองเรือมีความเข้มแข็งและยั่งยืน

2. การบริหารจัดการตนเองของชุมชนบ้านคลองเรือ มีความโดดเด่นในแง่ของการดูแลตนเองในด้านต่าง ๆ จนเป็นที่ประจักษ์ด้วยรางวัลและการยอมรับจากหน่วยงานต่าง ๆ มากมายจนเป็นต้นแบบชุมชนการเรียนรู้ในแก่ชุมชนอื่น ๆ ในประเทศเข้าไปศึกษาดูงาน และถอดบทเรียนด้านการพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานของแนวคิด “การจัดการตนเอง (Self-Management)” ผ่าน “การลงมือปฏิบัติ การเก็บสะสมประสบการณ์ และการปรับเปลี่ยนเป็นภูมิปัญญาของชุมชน” เช่น มิติทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ดังได้กล่าวแล้วว่าบ้านคลองเรือมีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์เหมาะสมแก่การเป็น “แผ่นดินเริ่มต้นชีวิตใหม่” ผู้คนจากทั่วสารทิศจึงมุ่งสู่คลองเรือ ส่งผลให้คลองเรือในยุคแรกมีลักษณะเป็นชุมชน “พหุวัฒนธรรม” นำไปสู่ปัญหาสำคัญ คือ ความลักลั่นทางวัฒนธรรม จารีตประเพณี และวิถีปฏิบัติ ของคนต่างภูมิภาค เอกภาพ (Unity) ทางสังคมวัฒนธรรม จึงส่งผลต่อชุมชน แต่ด้วยภูมิปัญญาของคนในยุคแรกเริ่มที่สั่งสมประสบการณ์ ในการดูแลจัดการตนเองจนกลั่นกลายเป็นภูมิปัญญาของชุมชน จึงสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ด้วยการหลอมรวมความเป็นพหุวัฒนธรรมให้กลายเป็นสังคมวัฒนธรรมหนึ่งเดียวกัน คือ “ความเป็นบ้านคลองเรือ” ที่เป็นแกนในการดำรงชีวิตทางด้านวัฒนธรรม ผลที่ตามมาจากแนวคิดทางภูมิปัญญาที่สำคัญก็คือ เอกภาพความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในชุมชนภายใต้แนวคิดความเป็นบ้านคลองเรือดังกล่าว มิติทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชนบ้านคลองเรือก็มีความโดดเด่นแตกต่างจากหลักการโดยทั่วไป ที่มองว่าคนควรถูกแยกออกจากป่า เนื่องจากไปรบกวนป่าในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้เสียสมดุลของระบบนิเวศ แต่กรณีของชุมชนบ้านคลองเรือกลับมีแนวความคิดที่ตรงกันข้าม โดยเชื่อว่าคนสามารถอยู่กับป่าได้อย่างเกื้อกูลกัน ความเชื่อดังกล่าวถูกผลักดันเป็นโครงการที่ปฏิบัติแล้วได้ผลจริง เช่น โครงการคนอยู่-ป่ายัง ดังได้กล่าวแล้ว ตามแนวคิด “วนศาสตร์

ชุมชน” ที่กำหนดกติกาของชุมชนให้คนอยู่กับป่าได้อย่างเกื้อกูลกัน นำไปสู่การเกิดโครงการอื่นๆ ที่ประสบความสำเร็จในการสะท้อนแนวคิดดังกล่าวอย่างโดดเด่น เช่น “โครงการธนาคารต้นไม้” ที่มุ่งสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนให้มีความรักและหวงแหนพื้นที่ป่า ด้วยการสร้างแรงจูงใจในรูปการปลูกป่าแลกเงิน “โครงการเกษตร 4 ชั้น” เป็นการบริหารสมดุลของการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่ไม่รบกวนธรรมชาติด้วยการใช้ประโยชน์จากการปลูกพืชไต่ดิน 2 ชั้น และพื้นบนดินอีก 2 ชั้น สร้างสมดุลให้ระบบนิเวศ “โครงการโหนดชุมชน” ซึ่งเป็นแนวทางการเรียนรู้และปฏิบัติจริงของชุมชน ในการกำหนดกติกาการใช้พื้นที่ร่วมกัน ซึ่งสาระสำคัญอยู่ที่การรักษาที่ดินให้เป็นของชุมชนโดย “ห้ามซื้อขาย” แต่สามารถตกทอดเป็นมรดกให้แก่ลูกหลานได้ เพื่อยังคงกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้เป็นของชุมชนโดยส่วนรวม และมีทิศทางด้านพลังงาน คือ การมุ่งใช้ทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชน เพื่อให้เกิด “พลังงานทางเลือก” และ “พลังงานหมุนเวียน” ใช้ในชุมชน ลดการพึ่งพาจากภายนอกชุมชน ซึ่งความโดดเด่นอยู่ที่การใช้ “น้ำ” จาก “ป่าต้นน้ำ” ของชุมชน ไปผลิตกระแสไฟฟ้าเพื่อใช้กันเองภายในชุมชนจนสำเร็จ เกิดกระแสไฟฟ้าชุมชนจากพลังงานน้ำของชุมชนเอง ความสำเร็จที่โดดเด่นต่าง ๆ ดังกล่าวมาของชุมชนบ้านคลองเรือ มิได้เกิดจากความเชื่อและ “การรอคอยความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชน” หากแต่เกิดแนวคิดในการบริหารจัดการตนเองของชุมชน ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง การสั่งสมประสบการณ์สู่การปรับเปลี่ยนเป็นภูมิปัญญาของชุมชนเพื่อคนในชุมชน จนสามารถกลายเป็นชุมชนต้นแบบที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืนให้แก่ชุมชนอื่น ๆ ทั่วประเทศ ได้ศึกษาเรียนรู้และถอดบทเรียนชุมชนจัดการตนเอง

3. ปัญหาสำคัญของชุมชนบ้านคลองเรือ คือ ปัญหาเรื่อง “การพัฒนาจากภายนอก” ที่เข้ามาในชุมชนในนามของ “ความเจริญก้าวหน้า” ที่เข้าไปสร้างผลกระทบให้แก่ชุมชน จากเดิมที่ชุมชนบริหารจัดการตนเองในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านสังคมวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และพลังงาน จนสามารถดูแลช่วยเหลือตนเองได้ และอยู่ด้วยกับธรรมชาติอย่างสมดุลเกื้อกูลพึ่งพาอาศัยกันไม่เบียดเบียนทำลายกัน ความสำเร็จเป็นที่ประจักษ์จนกลายเป็นต้นแบบชุมชนที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืน ให้ชุมชนอื่น ๆ ของประเทศและหน่วยงานต่าง ๆ สามารถถอดบทเรียนในการพัฒนาตนเองได้ ชุมชนบ้านคลองเรือจึงมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักสำหรับ คน ชุมชน และหน่วยงาน ที่สนใจเรื่องการจัดการคนกับป่า บ้านคลองเรือจึงเปรียบเสมือนห้องสมุดมีชีวิตขนาดใหญ่ดึงดูด ทั้งคนและหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงผู้สนใจธรรมชาติทั่วไปเข้าสู่ชุมชน และสิ่งที่ตามมาจากการเป็นฐานการเรียนรู้ดังกล่าว คือ ความเจริญจากภายนอก เพื่ออำนวยความสะดวกคนจากภายนอก เพราะชุมชนบ้านคลองเรือค่อนข้างตัวอยู่อยู่ท่ามกลางหุบเขาและป่าทึบ การเดินทางค่อนข้างยากลำบากสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แทบจะไม่มี การพัฒนาจึงเป็นสิ่งสำคัญจากมุมมองภายนอกชุมชน ที่ถูกโยนเข้าสู่ชุมชนทั้งในรูปแบบของ ถนนหนทาง ร้านค้า ที่พัก แหล่งท่องเที่ยว สิ่งต่างเหล่านี้เริ่มต้นจากเส้นทางหลักมุ่งสู่ชุมชน และเข้าสู่ชุมชนจากการเห็นโอกาสในทางธุรกิจที่จะเกิดขึ้นในชุมชน เช่น ธุรกิจที่พัก

ในชุมชน แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แพ็กเก็ตทัวร์ท่องเที่ยวชุมชนวิถีธรรมชาติครบวง (ท่องเที่ยว กิน พักอาศัย) เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ที่รุกเข้ามาจากภายนอกปัญหาที่ตามมาก็คือ ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรธรรมชาติอันเนื่องมาจากนักท่องเที่ยวที่เข้าสู่ชุมชนจำนวนมากทำลายสมดุลของระบบนิเวศ ผ่านกิจกรรมการพักผ่อนและท่องเที่ยวใกล้ชิดธรรมชาติประเภทต่าง ๆ นอกจากผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าว ผลกระทบอีกประการหนึ่งที่ตามมาก็คือ ผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ความเจริญที่มากับโอกาสทางธุรกิจจากภายนอกสร้างปัญหาให้ชุมชน ในแง่ของความสัมพันธ์และวิถีคิดของคนในชุมชน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่แต่เดิม ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนมีความเป็นเครือญาติเป็นพี่เป็นน้องที่ถักทอร้อยรัดความสัมพันธ์ด้วย “ความเป็นบ้านคลองเรือ” ดังกล่าวแล้ว กลับถูกแทนที่ด้วยวิถีคิดแบบทุนนิยมอ่อน ๆ ที่มองทรัพยากรธรรมชาติด้วยมุมมองใหม่ว่าสามารถสร้างผลกำไร ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนวางอยู่บนพื้นฐานของ “เงินตรา” จนเริ่มขาดความใส่ใจต่อระบบ “นิเวศธรรมชาติ” และ “นิเวศวัฒนธรรม” อย่างไรก็ตามปัญหาดังกล่าวก็ยังไม่ถึงขั้นส่งผลกระทบต่อชุมชนรุนแรงจนมีอาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ เพียงแต่จะต้องอาศัยเวลาในการทำทำความเข้าใจและเรียนรู้ปรับตัวในการจัดการปัญหาเพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่มีอาจหลีกเลี่ยงได้ดังกล่าวดำเนินต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาการบริหารจัดการตนเองสู่การเป็นชุมชนต้นแบบที่เข้มแข็งและยั่งยืน กรณีบ้านคลองเรือจังหวัดชุมพร มุ่งที่จะตอบคำถามที่สำคัญ คือ ความเป็นมาของชุมชน การบริหารจัดการตนเอง มีส่วนสำคัญต่อความเป็นต้นแบบของชุมชนที่เข้มแข็งได้อย่างไร และในการบริหารจัดการตนเองเกิดปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นองค์ความรู้ให้แก่ชุมชนอื่น ๆ กล่าวโดยสรุป ด้านความเป็นมาของชุมชนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ตั้งแต่ในยุคแรกเริ่มก่อตั้งชุมชน เนื่องจากการเข้ามาก่อตั้งชุมชนเกิดจากกลุ่มคนที่หลากหลายภูมิภาคและวัฒนธรรม แต่เมื่อเข้ามาอยู่ในชุมชนจะมีวัฒนธรรมกลางของชุมชนที่เรียกว่า “ความเป็นบ้านคลองเรือ” ที่ค่อยสร้างเอกภาพในการดำเนินชีวิตด้านต่าง ๆ กระทั่งถึงปัจจุบัน ด้านการจัดการตนเอง ชุมชนมีความโดดเด่นจนเป็นต้นแบบให้แก่ชุมชนต่าง ๆ ทั่วประเทศทั้งทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม พลังงานธรรมชาติ ที่มีความสามารถในการจัดการตนเอง พึ่งพาภายนอกน้อยที่สุด จนได้รับรางวัลระดับประเทศมากมาย โดยเงื่อนไขแห่งความสำเร็จดังกล่าวก็มาจาก ความเป็นบ้านคลองเรือ คือ การเรียนรู้ การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบ ของคนในชุมชนทุกกระบวนการขั้นตอนในการจัดการตนเอง ที่ชุมชนร่วมกันสร้างขึ้น ด้านปัญหาอุปสรรค เกิดจากการรุกรานจากภายนอกชุมชนในนามของการพัฒนาและความเจริญก้าวหน้า ที่เน้นเรื่องวัตถุและการสร้างผลกำไร จากโอกาสทางธุรกิจการท่องเที่ยว เพราะทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ของชุมชน โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อระบบนิเวศ และ

ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ด้วยเหตุดังกล่าว จึงนำไปสู่ข้อเสนอแนะอันมาจากการผลของการวิจัย คือ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จะต้องอาศัยอำนาจตามกฎหมายในการเป็นพี่เลี้ยงให้ชุมชนในแง่ของการจัดระเบียบป้องกันแก้ไขปัญหา จากการแสวงหาโอกาสทางธุรกิจจากภายนอก ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อชุมชนในระยะยาว ขณะเดียวกันคนในชุมชนเองก็ต้องอาศัยจุดแข็งของชุมชน ที่สะสมเป็นทุนของชุมชนมาตั้งแต่ยุคเริ่มก่อตั้ง คือ “ความเป็นบ้านคลองเรือ” เป็นเกราะป้องกันปัญหาจากภายนอกที่เข้ามารุกรานชุมชน เพื่อให้ชุมชนดำรงอยู่ได้อย่างเข้มแข็งมั่นคง และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่มีอาจหลีกเลี่ยงได้ในยุคสมัยปัจจุบัน

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้มาจากโครงการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการตนเองสู่การเป็นชุมชนต้นแบบที่มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาบ้านคลองเรือจังหวัดชุมพร” ได้รับสนับสนุนงบประมาณจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ผู้เขียนต้องขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งที่เห็นถึงความสำคัญของงานนี้ และขอขอบพระคุณเป็นพิเศษต่อ รองศาสตราจารย์ รังสรรค์ จันตะ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้คำแนะนำปรึกษา นายพงศา ชูแถม อดีตหัวหน้าหน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ พระใบฎีกาวิสุต ชินวิโส นายมนัส คล้ายรุ่ง นายชัยรัตน์ แว่นแก้ว ตลอดจนถึงผู้อาวุโสของชุมชนบ้านคลองเรือจังหวัดชุมพรทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

- ชัยรัตน์ แว่นแก้ว. (1 มิถุนายน 2560). ประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านคลองเรือจังหวัดชุมพร. (ธวัชพล ทองอินทราช, ผู้สัมภาษณ์)
- ณรงค์ ศรีสวสดี. (2555). การประยุกต์ทฤษฎีสังคมวิทยาในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธำรงค์ รื่นสุคนธ์. (7 มิถุนายน 2560). การบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ของชุมชนบ้านคลองเรือจังหวัดชุมพร. (ธวัชพล ทองอินทราช, ผู้สัมภาษณ์)
- ธวัชพล ทองอินทราช. (2557). ผู้คือต้นกระแสน้ำ ผู้คือปราชญ์อาจารย์ คือปรีชาเปี่ยมพงศ์สานต์ ผู้วางรากฐานให้เศรษฐศาสตร์การเมืองไทย: ว่าด้วยแนวความคิดทางเศรษฐศาสตร์การเมืองของ ดร.ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา, 2(2), 127-150.
- _____. (2557). องค์การศาสนากับบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง: ศึกษากรณีเทศบาลพลายชุมพล จังหวัดพิษณุโลก. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

- พงศา ชูแถม. (7 มิถุนายน 2560). ประวัติความเป็นมาและพัฒนา การกระบวนการขั้นตอนในการบริหารจัดการตนเอง ปัญหาอุปสรรค ตลอดจนถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชนบ้านคลองเรือจังหวัดชุมพร. (อุวพล ทองอินทราช, ผู้สัมภาษณ์)
- พระใบฎีกาสุ ชินวิโส. (12 มิถุนายน 2560). การบริหารจัดการตนเองและปัญหาอุปสรรคที่สำคัญของชุมชนบ้านคลองเรือจังหวัดชุมพร. (อุวพล ทองอินทราช, ผู้สัมภาษณ์)
- พระมหาสุทิตย์ อาภาโกโร. (2549). แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่น. เอกสารชุดวิชา. ประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่น. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มนัส คล้ายรุ่ง. (1 มิถุนายน 2560). การบริหารจัดการตนเองสู่การเป็นชุมชนต้นแบบให้แก่ชุมชนอื่นๆของชุมชนบ้านคลองเรือจังหวัดชุมพรในมิติต่าง ๆ. (อุวพล ทองอินทราช, ผู้สัมภาษณ์)
- ยศ สันตสมบัติ. (2556). มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วน วงษ์ศรีนาถ. (5 มิถุนายน 2560). การจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนบ้านคลองเรือจังหวัดชุมพร. (อุวพล ทองอินทราช, ผู้สัมภาษณ์)
- สุภาวค์ จันทวานิช. (2553). ทฤษฎีสังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2544). พลวัตชุมชนไทย: การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัว. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- _____. (2555). เจ้าที่และผีป่วน: พลวัตของความรู้ชาวบ้าน อำนาจและตัวตนของคนท้องถิ่น. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อุทัย เกิดวัน. (21 มิถุนายน 2560). ปัญหาและอุปสรรคสำคัญของชุมชนในการบริหารจัดการความหลากหลายของปัจจัยต่างๆภายในชุมชนบ้านคลองเรือจังหวัดชุมพร. (อุวพล ทองอินทราช, ผู้สัมภาษณ์)

ความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบภายในขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดขอนแก่น*
AUTONOMY OF AUDITORS OF LOCAL ADMINISTRATION
ORGANIZATION IN KHON KAEN PROVINCE

ภัชราภรณ์ จันทร์สว่าง

Patcharaporn Chansawang

วิชณู สุमितสวรรค์

Vissanu Zumitzavan

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University, Thailand

E-mail: patcharaporn.noon2503@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบภายใน เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคด้านความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบภายใน รวมถึงเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบภายใน ในจังหวัดขอนแก่น โดยประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ และเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเป็นวิธีแบบเจาะจง ซึ่งเป็นผู้ตรวจสอบภายใน สำนักงานเทศบาลตำบลในจังหวัดขอนแก่น รวม 10 คน เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า ความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบภายในขาดความเป็นอิสระ ปัญหาและอุปสรรคเกิดจากการถูกแทรกแซงในการปฏิบัติหน้าที่ทั้งทางตรงหรือทางอ้อมจากผู้บังคับบัญชา ซึ่งผู้ตรวจสอบภายในถูกมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ หรือให้ดำรงตำแหน่งอื่นควบคู่กับตำแหน่งผู้ตรวจสอบภายใน ทำให้รับผิดชอบงานที่ไม่ตรงกับหน้าที่ความรับผิดชอบของตน ถูกเพิกเฉยในการติดตามผลการตรวจสอบ รวมถึงยังขาดความรู้และประสบการณ์เฉพาะด้าน ความชำนาญในวิธีการ ความน่าเชื่อถือในด้านของความรู้ความสามารถ กอปรกับไม่ได้รับการฝึกอบรมภายใน ดังนั้นแนวทางการพัฒนาความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบภายในควรที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างโปร่งใส เด็ดขาดและเที่ยงธรรม รวมถึงยึดมั่นในค่านิยมหลักของมาตรฐานจริยธรรมสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่รัฐ ควรที่จะให้ผู้ตรวจสอบภายในเข้ารับการฝึกอบรมที่จัดอบรมทั้งภายในและ

* Received 8 January 2021; Revised 8 August 2021; Accepted 13 August 2021

ภายนอกองค์กร อาทิ อบรมหลักเกณฑ์กระทรวงการคลังว่าด้วยมาตรฐานและหลักเกณฑ์ปฏิบัติการตรวจสอบภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ แนวทางการตรวจสอบบัญชีและการรายงานในระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ เพื่อเพิ่มทักษะและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตรวจสอบ

คำสำคัญ: การตรวจสอบภายใน, การแทรกแซงการตรวจสอบภายใน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research article were to study the autonomy among internal auditors, to analyze problems and obstacles on the autonomy of the internal auditors, and to propose guidelines for the development of autonomy of internal auditors within Khon Kaen province. The research is qualitative research and the specific sampling method has been conducted for the sampling of the research sample who are internal auditors of the Sub-district Municipality Office in Khon Kaen province, a total of 10 auditors to conduct in-depth interviews. The content analysis has been used for the data analysis. The study results showed the autonomy among internal auditors was still lacking independence. Problems and obstacles in the performance have arisen from direct or indirect intervention from their supervisors. The internal auditors are assigned to perform other duties or hold other positions together with the internal auditor position. This made the internal auditors perform duties that do not meet their duties and responsibilities. Moreover, they have been ignored from the follow-up of the audit result, including a lack of specialized knowledge and experience in the audit methods, credibility in the field of knowledge and competence. In addition, they did not receive internal training. Therefore, the guideline for the autonomy development among internal auditors is they shall perform duties with transparency, decisiveness, and fairness. Including, the internal auditors should adhere to the core values of ethical standards as the government officials. Internal auditors should be invited to attend internal and external training courses, such as training on the Ministry of Finance rules on standards and practices of internal audit for government agencies, guidelines for auditing and reporting in accounting systems to increase the skills and effectiveness of the audit work.

Keywords: Internal Audit, Internal Audit Intervention, Local Government Organization

บทนำ

การที่องค์กรหรือหน่วยงานจะบริหารงานได้ตามนโยบายที่วางไว้นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ของการตรวจสอบภายในที่ดี โดยเกิดจากความร่วมมือระหว่างผู้บริหารระดับสูง ผู้ตรวจสอบภายใน และผู้รับการตรวจสอบ ผู้บริหารระดับสูงควรพัฒนาการตรวจสอบภายในให้เป็นแรงผลักดันในเชิงสร้างสรรค์ (Positive Force) โดยการสนับสนุนให้ผู้ตรวจสอบภายในเสนอแนะให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ รวมทั้งจัดให้มีกิจกรรมการตรวจสอบภายในเป็นไปอย่างสม่ำเสมอในองค์กร โดยให้สอดแทรกอยู่เป็นส่วนหนึ่งของระบบการทำงานปกติ สำหรับผู้ตรวจสอบภายในควรสร้างความเข้าใจอันดีกับผู้รับการตรวจสอบ โดยการชักชวนให้ผู้รับการตรวจสอบตระหนักว่า การตรวจสอบภายในจะสามารถช่วยให้การปฏิบัติงานของผู้รับการตรวจสอบบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ส่วนผู้รับการตรวจสอบควรให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานการตรวจสอบภายในโดยการเตรียมข้อมูลเอกสาร และหลักฐานให้ครบถ้วน รวมทั้งให้การยอมรับผู้ตรวจสอบภายในว่าเป็นบุคลากรขององค์กรที่สามารถช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ที่ผ่านมามีผู้รับการตรวจสอบจะมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนต่อผู้ตรวจสอบภายใน โดยผู้รับการตรวจสอบมองว่า ผู้ตรวจสอบภายในอยู่ในฐานะ “ตำรวจ” มากกว่าที่ปรึกษา ซึ่งส่งผลให้ผู้รับการตรวจสอบไม่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล เอกสาร และหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบภายใน ก่อให้เกิดอุปสรรคในการเก็บรวบรวมข้อมูล และข้อเท็จจริง เพื่อเสนอผู้บริหารระดับสูงสำหรับใช้ในการตัดสินใจ อีกทั้งความล่าช้าในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมถึงความคลาดเคลื่อนของข้อมูล จะมีผลให้ผู้บริหารระดับสูงตัดสินใจในการดำเนินงานผิดพลาด และส่งผลกระทบต่อองค์กร ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงานหรือดำเนินงานผิดไม่บรรลุตามนโยบายที่วางไว้ (จิระวดี รุ่งผาติ, 2555) ปัญหาของการตรวจสอบภายในท้องถิ่นอาจจะเกี่ยวข้องกับ 4 ประการ ดังนี้ 1) ปัญหาการไม่มีศักยภาพหรืออำนาจเพียงพอที่จะเข้าตรวจสอบได้เต็มที่หรือไม่เป็นไปตามหลักของระเบียบกฎหมายทางปกครอง 2) ปัญหาการไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้กำกับดูแลในการส่งเสริมความรู้ 3) ปัญหาการที่ผู้ตรวจสอบภายใน จะต้องปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่ตนจะต้องตรวจสอบ 4) ปัญหาการขาดเสรีภาพในการทำหน้าที่ตรวจสอบ หรือการขาดความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายในในทุก ๆ ด้าน (พรพรหม พรหมพิจารณ์, 2559) ทั้ง ผู้ตรวจสอบภายในยังขาดความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากการทำงานของตนต้องทำตามคำสั่งของผู้บริหารสูงสุด และรายงานผลการตรวจสอบต่อผู้บริหารสูงสุดโดยตรง ทำให้บ่อยครั้งที่ผู้ตรวจสอบภายในประสบกับการถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมจากผู้บริหาร บ่อยครั้งที่ผู้บริหารมักจะมีกรมอบหมายงานอื่น ๆ ให้ผู้ตรวจสอบภายในรับผิดชอบซึ่งเป็นงานที่ไม่ตรงกับหน้าที่ความรับผิดชอบ ส่งผลให้ไม่สามารถทำงานด้านการตรวจสอบการใช้

จ่ายเงิน และการจัดซื้อจัดหาพัสดุ ครุภัณฑ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่ บางครั้งมีการสั่งการด้วยวาจาให้แก่ข้าราชการการตรวจสอบที่เป็นสาระสำคัญทำให้ผู้ตรวจสอบไม่สามารถจัดทำรายงานข้อบกพร่องที่ตรวจพบ การแทรกแซงโดยทางอ้อมคือผู้บริหาร กำหนดให้หรือให้เลือกกลุ่มตรวจรายการที่ไม่มีข้อบกพร่องหรือมีข้อบกพร่องน้อยที่สุด (แพรว นิต มณีรัตน์, 2559)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย มีจำนวนทั้งสิ้น 7,850 หน่วยงาน แบ่งเป็น เทศบาลนคร จำนวน 30 หน่วยงาน เทศบาลเมือง จำนวน 195 หน่วยงาน เทศบาลตำบล จำนวน 2,247 หน่วยงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ จำนวน 2 หน่วยงาน และ องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 5,300 หน่วยงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด ขอนแก่น ถือว่ามีหน่วยงานมากที่สุด เป็นอันดับที่ 3 ของประเทศไทย ซึ่งมีทั้งหมด 225 หน่วยงาน ทั้งในส่วน เทศบาลตำบล เทศบาลนคร เทศบาลเมือง องค์การบริหารส่วนตำบล (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2563) ตลอดระยะเวลา 8 ปี ที่ผ่านมา พบว่า มีคดี ที่เกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสูง คิดเป็นร้อยละ 50 เป็นเรื่องการทุจริต ซึ่งมีการ ร้องเรียนมากที่สุดคือ คดีจัดซื้อจัดจ้างและการเสนอภาครัฐ รองลงมาคือเรื่อง การใช้อำนาจโดย มิชอบ ทำให้ภาพลักษณ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเสียหาย ขาดความน่าเชื่อถือของ ประชาชน (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2557) จากการ ตรวจสอบข้อมูลการรับเรื่องร้องเรียนตามความผิดที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ในการสืบสวน สอบสวนของ ป.ป.ช.ขอนแก่น พบว่า เรื่องร้องเรียนที่ ป.ป.ช. ขอนแก่นได้รับมากกว่าร้อยละ 80 เป็นเรื่องการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งในระดับองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และ องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งในจำนวนนี้พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีการ ร้องเรียนเกิดขึ้นมากที่สุด จากสำนวนคดีที่พบและเกิดขึ้น ภาพรวมทั้งจังหวัดยังคงเต็มไปด้วย ข้อมูลการทุจริตของท้องถิ่น โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดซื้อจัดจ้าง, การทุจริตในระบบ ราชการ และมาตรา 157 ขณะการตรวจสอบยังคงพบอีกว่า ส่วนใหญ่จะเป็นการทำผิดในฐาน ความผิดเดียวกันอาทิ ผู้บริหารท้องถิ่นเป็นเจ้าของปั้มน้ำมัน หรือเป็นเจ้าของร้านจำหน่ายวัสดุ ก่อสร้าง หรือร้านจำหน่ายสินค้าทั่วไปเมื่อมีการสั่งซื้อ ก็ซื้อร้านตนเอง (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร ศาสตร์, 2559)

ผู้ตรวจสอบภายในมีอุปสรรคในการปฏิบัติงาน ทำให้ขาดความเป็นอิสระในการปฏิบัติ หน้าที่ กล่าวคือ ผู้ตรวจสอบภายในถูกสั่งให้ทำงานหลายหน้าที่ ทำให้ขาดความเชี่ยวชาญ ในการทำงานหลักของตน อาทิ ได้รับมอบหมายให้ช่วยจัดทำแผนการจัดหาพัสดุ ได้รับ มอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ธุรการ ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ในโครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ตามนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ตรวจสอบภายในถูกครอบงำจาก ผู้บังคับบัญชาให้เลือกกลุ่มตรวจ รายการที่ไม่มีข้อบกพร่องหรือมีข้อบกพร่องน้อยที่สุด เพื่อให้ เกิดภาพลักษณ์ของหน่วยงานที่ดี โดยไม่คำนึงถึงความโปร่งใสหรือการทำงานที่ถูกต้องตาม

หลักเกณฑ์ของระบบที่พึงกระทำ ทำให้เกิดช่องว่างในการสะท้อนหรือ ความยากง่ายในการปฏิบัติงานของหน่วยรับตรวจนั้น อีกทั้งผู้ตรวจสอบภายในขาดความสามารถเฉพาะทางในการตรวจสอบ อาทิ การเข้าตรวจสอบระบบการเงินการบัญชี จัดทำงบประมาณและการบริหารงบประมาณ ผู้ตรวจสอบภายในไม่ทราบถึงขั้นตอนการดำเนินงานที่แท้จริง อาศัยเพียงการตรวจสอบแบบระเบียบกระทรวงและการตรวจสอบตามเลขที่ฎีกาที่กำหนดไว้ จากที่กล่าวมานั้น ทำให้พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ขาดความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบภายในและพบการทุจริตเป็นจำนวนมาก สาเหตุเกิดจากระบบการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ดีพอ ทำให้กระบวนการตรวจสอบภายในไม่มีประสิทธิภาพ หรือผู้ตรวจสอบภายในไม่มีอิสระในการตรวจสอบ ดังนั้นการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดขอนแก่น จึงเป็นหน่วยศึกษาที่ถูกนำมาศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจสอบภายใน
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคด้านความอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจสอบภายใน
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจสอบภายใน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ ประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) เพื่อศึกษาความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจสอบภายใน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ผู้ศึกษาใช้วิธีเลือกเป็นวิธีแบบเจาะจง ทำให้การนำผลการศึกษาไปใช้ในวงกว้าง (Generalizability) เป็นไปอย่างมีข้อจำกัด และได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยเป็นเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายใน ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ ภายในจังหวัดขอนแก่น หน่วยงานละ 1 คน จำนวน 10 หน่วยงาน รวมทั้งหมด 10 คน ได้แก่ สำนักงานเทศบาลตำบลบ้านค้อ สำนักงานเทศบาลตำบลสาวะถี สำนักงานเทศบาลตำบลโนนท่อน สำนักงานเทศบาลตำบลบ้านทุ่ม สำนักงานเทศบาลตำบลสำราญ สำนักงานเทศบาลตำบลเมืองเก่า สำนักงานเทศบาลตำบลบึงเนียม สำนักงานเทศบาลตำบลบ้านหว้า สำนักงานเทศบาลตำบลโคกสี และสำนักงานเทศบาลตำบลพระลับ ซึ่งการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ ของผู้ได้รับการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการเลือกวันสัมภาษณ์เป็นวันหยุดราชการ เนื่องจากไม่กระทบเวลาการทำงานของเจ้าหน้าที่ผู้ให้ความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาผู้ศึกษาเลือกวิธีการสัมภาษณ์ โดยกำหนดแนวทางการสัมภาษณ์ (Interview Guide) ที่ให้ทราบถึงความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่ตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น โดยการนำข้อมูลที่ได้ ตามหลักแนวคิด และทฤษฎี ทำการโดยจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา แล้ววิเคราะห์เพื่อนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนา

3. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยสร้างแบบสอบถาม โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ มาเป็นแนวทางในการตั้งคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว อายุงาน ประสบการณ์การทำงานก่อนเข้ารับตำแหน่ง ผู้ตรวจสอบภายใน

ตอนที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการตรวจสอบภายใน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาและแนวทางการทำให้ปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แสดงความคิดเห็นได้อย่างเป็นอิสระ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยเนื้อหาที่รวบรวมจะอยู่ในลักษณะของเรียงความ เรื่องเล่า หรือการถอดเทปสนทนา จากนั้นทำการเก็บข้อมูลประเด็นสำคัญ เพื่อทำการสรุปสาระสำคัญ เพื่อทำการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งขั้นตอนในการวิเคราะห์เนื้อหา คือ ศึกษางานที่ต้องการวิเคราะห์ และกำหนดกลุ่มที่ใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ กำหนดหน่วยที่ใช้วิเคราะห์ คือ ประโยค แล้วทำการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการเปรียบเทียบหน่วยของการวิเคราะห์ให้ตรงกับกลุ่มที่กำหนด (Miles, M. B. & Huberman, A. M., 1994)

ผลการวิจัย

1. ความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบภายใน

จากการวิจัยความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบภายใน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น ชาติความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ 8 ด้าน คือ การปฏิบัติหน้าที่ด้านการตรวจสอบข้อมูลความถูกต้อง เกี่ยวกับงบประมาณ การเงิน พัสดุและทรัพย์สิน การปฏิบัติหน้าที่ด้านตรวจสอบผลการดำเนินงาน การปฏิบัติงาน รวมไปถึงจนถึงแนวทางการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ การปฏิบัติหน้าที่ด้านการติดตามผลการตรวจสอบ การได้รับมอบหมายให้ไปรักษาการในตำแหน่งอื่น หรือแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่อื่น การตรวจพบข้อบกพร่องในการดำเนินงานของหน่วยที่ได้รับการตรวจ รายงานผลการตรวจสอบ การปฏิบัติหน้าที่ที่ตรวจสอบภายใน และการรายงานผลการตรวจสอบประสบปัญหาเกี่ยวกับความก้าวหน้า

ในหน้าที่ราชการ กระกับการเลื่อนขั้นเลื่อนเงินเดือน การไม่ให้ความสำคัญในตำแหน่งผู้ตรวจสอบภายใน และการถูกแทรกแซงในการปฏิบัติงาน

2. ปัญหาและอุปสรรคด้านความอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจสอบภายใน

จากการวิจัยความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบภายใน องค์การปกครองท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น พบว่า ขาดความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ ทำให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคด้านความอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจสอบภายในได้ดังนี้

2.1 การปฏิบัติหน้าที่ด้านการตรวจสอบข้อมูลความถูกต้อง เกี่ยวกับงบประมาณ การเงิน พัสดุและทรัพย์สิน พบว่าผู้ตรวจสอบภายในมีการตรวจสอบ มีการวางแผนการตรวจสอบตามแผนที่วางไว้ แต่ไม่ได้ตรวจทุกเรื่องของหน่วยรับตรวจการนั้น โดยเป็นการสุ่มตรวจเพียงบางเรื่องและเป็นการตรวจโดยใช้การตรวจสอบแบบระเบียบกระทรวงที่กำหนดไว้ และการตรวจสอบตามเลขที่ฎีกา มีการตรวจสอบเชิงวิเคราะห์ รวมถึงสังเกตการปฏิบัติหน้าที่ของผู้รับการตรวจ แต่ไม่มีการพิสูจน์หลักฐานของทรัพย์สินและไม่มีการตรวจสอบเชิงวิเคราะห์ ซึ่งเป็นวิธีการวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลที่เป็นตัวเลข ทำให้ถูกแทรกแซงโดยทางอ้อมจากการให้ข้อมูลการตรวจสอบจากผู้รับการตรวจสอบที่ไม่มีข้อบกพร่องหรือมีข้อบกพร่องน้อยที่สุดตรวจสอบ และผู้ตรวจสอบภายในบางท่านไม่ได้ทำการตรวจสอบเนื่องจากเป็นเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการบรรจุใหม่ยังไม่มีความรู้ความสามารถ ประสบการณ์และความชำนาญ ในการเข้าตรวจสอบเกี่ยวกับระบบการเงิน และทรัพย์สิน

2.2 การปฏิบัติหน้าที่ด้านตรวจสอบผลการดำเนินงาน การปฏิบัติงาน รวมไปถึงจนถึงแนวทางการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตรวจสอบภายในไม่ได้ดำเนินการตรวจสอบผลการดำเนินงาน ประเมินผลการปฏิบัติ เสนอแนะวิธีการแก้ไขปรับปรุง ให้ผู้บริหารทราบเพื่อ ปรับปรุงแก้ไข เนื่องจากได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ หรือให้ รับผิดชอบงานที่ไม่ตรงกับหน้าที่ความรับผิดชอบของตนและเป็นงานที่ไม่มีความเชี่ยวชาญ ทำให้ไม่สามารถทำงานด้านการตรวจสอบภายใน ได้อย่างเต็มที่ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อีกทั้งผู้รับการตรวจสอบ มองว่าผู้ตรวจสอบภายใน เข้ามาแทรกแซงการปฏิบัติงานของตน จึงไม่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่ต้องการเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

2.3 การปฏิบัติหน้าที่ด้านการติดตามผลการตรวจสอบ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตรวจสอบภายในมีการติดตามผลการตรวจสอบว่าได้ปฏิบัติตาม ข้อเสนอแนะที่ให้ไว้ แต่ไม่ได้กำหนดวิธีการติดตามผลการตรวจสอบและระยะเวลาที่เหมาะสมในการติดตามผลการตรวจสอบ และผู้รับตรวจบางหน่วยงานไม่ได้ให้ความสำคัญการติดตามผลการตรวจสอบภายใน ถูกเพิกเฉย หรือแค่รับปากส่ง ๆ ว่า มีการดำเนินงาน ตามข้อเสนอแนะที่ให้ไว้ ทำให้ไม่สามารถทำงานด้านการติดตามผล การตรวจสอบอย่างเต็มที่

2.4 การได้รับมอบหมายให้ไปราชการในตำแหน่งอื่น หรือแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่อื่น จากการศึกษาพบว่า ผู้ตรวจสอบภายในได้รับมอบหมาย ให้ปฏิบัติหน้าที่อื่น ควบคู่

ไปปฏิบัติงานตรวจสอบภายใน อาทิ ได้รับมอบหมายให้ช่วยจัดทำแผนการจัดหาพัสดุ ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ธุรการ ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ในโครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ตามนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบภายใน ในส่วนที่ได้รับมอบหมายให้ไปปฏิบัติหน้าที่อื่นหรือได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่อื่นซึ่งเป็นงานที่ไม่ตรงกับหน้าที่ความรับผิดชอบของตนนั้น ส่งผลให้ไม่สามารถทำงานที่ตนเองรับผิดชอบหลัก คือ ด้านการตรวจสอบภายในได้อย่างเต็มที่ และทำให้ไม่สามารถทำงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารท้องถิ่นได้ดี เนื่องจากไม่มีความเชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ

2.5 การตรวจพบข้อบกพร่องในการดำเนินงานของหน่วยที่ได้รับการตรวจรายงานผลการตรวจสอบ การปฏิบัติหน้าที่ตรวจสอบภายใน และการรายงานผลการตรวจสอบจากการศึกษาพบว่า ผู้ตรวจสอบภายในพบข้อบกพร่อง อาทิ มีการเบิกจ่ายเงินเกินสิทธิกรณีค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ การเบิกจ่ายเบี้ยยังชีพโดยมีการเบิกจ่ายเบี้ยยังชีพให้กับผู้มีสิทธิซึ่งได้ เสียชีวิตไปแล้ว การโอนงบประมาณโดยมีการโอนเพิ่มหรือลด และแก้ไข งบประมาณรายจ่ายระหว่างหมวดรายจ่ายในแผนงานหรือโครงการเดียวกันหรือต่างแผนงานบ่อยครั้ง ทำให้แสดงถึงจุดอ่อนของการ จัดทำงบประมาณและการบริหารงบประมาณ แต่ถูกผู้บริหารท้องถิ่นให้เลือกสุ่มตรวจ รายการที่ไม่มีข้อบกพร่องหรือมีข้อบกพร่องน้อยที่สุด เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ของหน่วยงานที่ดี โดยไม่คำนึงถึงความโปร่งใสหรือการทำงานที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของระบบที่พึงกระทำ ทำให้เกิดช่องว่างในการส่อทุจริตหรือ ความยากง่ายในการปฏิบัติงานของหน่วยรับตรวจนั้น

2.6 ปัญหาเกี่ยวกับความก้าวหน้าในหน้าที่ราชการ กระทั่งกับการเลื่อนขั้นเลื่อนเงินเดือน จากการศึกษพบว่า ผู้ตรวจสอบภายในคิดว่าการรายงานผลการตรวจสอบตรงต่อผู้บริหารท้องถิ่น จะไม่มีผลกระทบกับการเลื่อนขั้นเลื่อนเงินเดือน เนื่องจากผู้ตรวจสอบภายในให้ความเห็นว่า ได้ปฏิบัติหน้าที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์หรือระเบียบที่ระบุไว้ และในบางครั้งมีการเลือกสุ่มตรวจ เพื่อสร้างผลกระทบต่อผู้บริหารท้องถิ่น หน่วยงาน หรือเพื่อนร่วมงานให้น้อยที่สุด โดยการแจ้งผลการตรวจสอบด้วยวาจา และไม่เขียนข้อมูลลงไปในการรายงานการตรวจสอบ เพื่อความสัมพันธ์ที่ดีในหน่วยงาน ไม่สร้างความเกลียดชัง แต่มีความต้องการที่จะขอโอนย้ายเปลี่ยนสายงานไปอยู่ในตำแหน่งอื่น เนื่องจากขาดความรู้และประสบการณ์เฉพาะด้าน ขาดความชำนาญในวิธีการ ขาดความน่าเชื่อถือในด้านของความรู้ความสามารถ ประกอบกับไม่ได้รับการฝึกอบรมภายในเนื่องจากผู้ตรวจสอบภายในจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถเท่าเทียมกับตำแหน่งอื่น ๆ เพื่อที่จะสามารถให้คำแนะนำในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง

2.7 การไม่ให้ความสำคัญในตำแหน่งผู้ตรวจสอบภายใน จากการศึกษพบว่า การที่ผู้ตรวจสอบภายใน มีความเกรงใจ หรือมีความกลัวความสัมพันธ์ส่วนตัวจะมีผลกระทบต่อบรรยากาศในการทำงานภายหลัง ทำให้ผู้ตรวจสอบภายใน ขาดความเกรงต่ออำนาจหน้าที่

ของตน ที่ถูกมองจากผู้รับการตรวจสอบ หรือแม้กระทั่งการที่ผู้ตรวจสอบภายในขาดประสิทธิภาพในการทำงาน ทำให้เกิดการที่ผู้รับการตรวจสอบไม่เห็นความสำคัญในการที่ผู้ตรวจสอบภายในเข้าทำการ

2.8 การถูกแทรกแซงในการปฏิบัติงาน จากการศึกษาพบว่า เมื่อผู้ตรวจสอบภายในส่งผลรายงานการตรวจสอบให้ผู้บริหารท้องถิ่นรับทราบ กลับถูกผู้บริหารท้องถิ่นให้แก้ไขรายงานการตรวจสอบ หรือให้เรื่องนี้ตกไป และได้รับมอบหมายให้ไปปฏิบัติหน้าที่อื่นหรือได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่อื่นซึ่งเป็นงานที่ไม่ตรงกับหน้าที่ความรับผิดชอบของตนนั้น ส่งผลให้ไม่สามารถทำงานที่ตนเองรับผิดชอบหลัก คือ ด้านการตรวจสอบได้อย่างเต็มที่ และลดอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบ และทำให้ไม่สามารถทำงานอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ งานตรวจสอบภายใน ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้บริหารท้องถิ่นได้ดี เนื่องจากไม่มีความเชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ

3. แนวทางการพัฒนาความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ในตรวจสอบภายใน

จากการวิจัยความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบภายใน ทำให้ผู้วิจัยสามารถเสนอแนวทางการพัฒนาความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ ของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายใน ได้ดังนี้

3.1 การปฏิบัติหน้าที่ด้านการตรวจสอบข้อมูลความถูกต้อง เกี่ยวกับงบประมาณ การเงิน พัสดุและทรัพย์สิน ควรที่จะให้ผู้ตรวจสอบภายในเข้ารับการฝึกอบรมที่จัดอบรมทั้งภายในและภายนอกองค์กร เช่น อบรมหลักเกณฑ์กระทรวงการคลังว่าด้วยมาตรฐานและหลักเกณฑ์ปฏิบัติการตรวจสอบภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ อบรมแนวทางการตรวจสอบบัญชีและการรายงานในระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ เพื่อเพิ่มทักษะในการตรวจสอบระบบการเงินบัญชีท้องถิ่น และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบของผู้ตรวจสอบภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.2 การปฏิบัติหน้าที่ด้านตรวจสอบผลการดำเนินงาน การปฏิบัติงาน รวมไปถึงจนถึงแนวทางการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ ควรกำหนดเป้าหมาย ทิศทางการกิจ ขอบเขต และแนวทางการตรวจสอบ รวมถึงตรวจสอบความถูกต้อง เชื่อถือได้ของข้อมูลต่าง ๆ การปฏิบัติงานของหน่วยงาน และผลการดำเนินงานตามแผนงาน ประเมินผลการดำเนินงานและการบริหารงาน รวมทั้งรายงานผลการตรวจสอบและการให้คำปรึกษาความคิดเห็น ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ส่วนราชการมีการบริหารจัดการที่ดี เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามนโยบายที่กำหนด รวมถึงประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการตรวจสอบภาคราชการ ผู้ตรวจสอบภายในระดับจังหวัด กระทรวง สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน เพื่อขอรับความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุงแก้ไขงานตรวจสอบภายใน อันก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มแก่องค์กร และควรที่จะมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี แสดงเจตจำนงของการเข้ามাত্রตรวจสอบภายใน โดยการแจ้งเจตนาของการเข้ามাত্রตรวจสอบให้ชัดเจน ว่าการตรวจสอบที่นั้น ความเป็นกลาง และเป็นไปตามกฎกระทรวง

เพื่อให้การปฏิบัติงานและการบริหารงานขององค์กรเป็นไปตามแนวทางของรัฐบาล โดยเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายในนั้น ได้ยึดมั่นในค่านิยมหลักของมาตรฐานจริยธรรมสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่รัฐ และควรที่จะมีการกำหนดระยะเวลาของการแก้ไขปัญา หลังจากมีการแจ้งข้อเสนอแนะหรือวิธีการปฏิบัติงานที่ถูกต้องจากเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายใน และกำหนดระยะเวลาของการเข้าตรวจสอบอีกครั้ง เพื่อเป็นการเปรียบเทียบข้อมูลหลังจากทำแก้ไขแล้ว

3.3 การปฏิบัติหน้าที่ด้านการติดตามผลการตรวจสอบ ควรที่จะมีการติดตามงานเพื่อให้เป็นไปตามขั้นตอนการปฏิบัติงาน และแจ้งผู้รับตรวจเกี่ยวกับกำหนดการติดตาม อาจจะเป็นสัปดาห์ต่อครั้งเพื่อไม่เป็นการรบกวนการปฏิบัติหน้าที่หรือปฏิบัติของผู้รับตรวจ

3.4 การได้รับมอบหมายให้ไปราชการในตำแหน่งอื่น หรือแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่อื่น รวมถึงให้ดำรงตำแหน่งอื่นควบคู่กับตำแหน่งผู้ตรวจสอบภายใน ซึ่งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงในองค์กรค่อนข้างยาก เนื่องจากขนาดขององค์กรและจำนวนบุคลากรที่จัดสรรมีจำนวนน้อย อาจมีส่วนทำให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กร จำเป็นต้องช่วยกันปฏิบัติงาน ดังนั้น ผู้ตรวจสอบภายใน หากหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะเป็นคำสั่งจากผู้บริหารท้องถิ่น ควรที่จะบริหารงาน และเวลาในการทำงาน รวมถึงควรสะสมประสบการณ์และเรียนรู้กันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อลดความผิดพลาดของงาน

3.5 การตรวจพบข้อบกพร่องในการดำเนินงานของหน่วยรับตรวจ การรายงานผลการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ที่ตรวจสอบภายใน และการรายงานผลการตรวจสอบ ควรแจ้งรายงานผลการตรวจสอบอย่างตรงไปตรงมา รักษาผลประโยชน์งานราชการเป็นสำคัญ หากผู้ตรวจสอบภายใน เกรงต่อความสัมพันธ์ในองค์กร ควรที่จะแจ้งหรือแนะนำด้วยวาจา ในกรณีพบความผิดพลาดหาหรือบ่งชี้ที่สามารถแก้ไขได้

3.4 ปัญหาเกี่ยวกับความก้าวหน้าในหน้าที่ราชการ กระทั่งกับการเลื่อนขั้นเลื่อนเงินเดือน ควรมีการออกกฎหมายคุ้มครองผู้ตรวจสอบภายใน มิให้มีการประเมินการปฏิบัติงานจากผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง เพื่อประเมินความก้าวหน้าของตำแหน่งหน้าที่ในการทำงานของตนได้อย่างโปร่งใส เพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้ตรวจสอบภายในสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่

3.5 การไม่ให้ความสำคัญในตำแหน่งผู้ตรวจสอบภายใน ควรชี้แจงและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องว่าบทบาทของผู้ตรวจสอบภายในมีหน้าที่อะไร มีความสำคัญอย่างไร ซึ่งการเข้ามาตรวจสอบนั้น ไม่จำเป็นว่าจะเจอสิ่งผิดปกติหรือเกิดการทุจริตหรือไม่ เนื่องจากผู้ตรวจสอบภายในคือผู้แนะนำ แก้ไขปัญหา และเสนอแนวทางการปฏิบัติงานที่ดี ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงที่กำหนดไว้ ไม่ใช่ตำรวจหรือผู้จ้องจับผิดการปฏิบัติงานแต่อย่างใด

3.6 ผู้ตรวจสอบภายในถูกแทรกแซงหรือถูกครอบงำในการปฏิบัติจากผู้บังคับบัญชาให้เลือกสุ่มตรวจ รายการที่ไม่มีข้อบกพร่องหรือมีข้อบกพร่องน้อยที่สุด

เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ของหน่วยงานที่ดี โดยไม่คำนึงถึงความโปร่งใสหรือการทำงานที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของระบบที่พึงกระทำ ทำให้เกิดช่องว่างในการสะท้อนหรือ ความยากง่ายในการปฏิบัติงานของหน่วยรับตรวจนั้น ประเด็นนี้ผู้ตรวจสอบภายในควรที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างโปร่งใส เด็ดขาดและเที่ยงธรรม รวมถึงยึดมั่นในค่านิยมหลักของมาตรฐานจริยธรรมสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่รัฐ คือ การยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม การมีจิตสำนึกที่ดี ซื่อสัตย์ สุจริต และรับผิดชอบ

อภิปรายผล

1. ความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบภายใน

จากการวิจัยความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบภายใน องค์การปกครองท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้ตรวจสอบภายใน องค์การปกครองท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น ขาดความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ 8 ด้าน คือ การปฏิบัติหน้าที่ด้านการตรวจสอบข้อมูลความถูกต้อง เกี่ยวกับงบประมาณ การเงิน พัสดุและทรัพย์สิน โดยถูกแทรกแซงโดยทางอ้อมจากการให้ข้อมูลการตรวจสอบจากผู้รับการตรวจสอบที่ไม่มีข้อบกพร่องหรือมีข้อบกพร่องน้อยที่สุดตรวจสอบขาดความรู้และประสบการณ์เฉพาะด้าน ความชำนาญในวิธีการ ความน่าเชื่อถือในด้านของความรู้ความสามารถ กอปรกับไม่ได้รับการฝึกอบรมภายใน การปฏิบัติหน้าที่ด้านตรวจสอบผลการดำเนินงาน การปฏิบัติงาน รวมไปถึงจนถึงแนวทางการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้ตรวจสอบไม่ได้แจ้งแนวทางการปรับปรุงการปฏิบัติงาน เนื่องจากผู้รับการตรวจสอบ มองว่าผู้ตรวจสอบภายใน เข้ามาแทรกแซงการปฏิบัติงานของตน จึงไม่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน การปฏิบัติหน้าที่ด้านการติดตามผลการตรวจสอบ ถูกเพิกเฉยในการติดตามผลการตรวจสอบ การได้รับมอบหมายให้ไปรักษาการในตำแหน่งอื่น หรือแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่อื่น ทำให้รับผิดชอบงานที่ไม่ตรงกับหน้าที่ความรับผิดชอบของตน การตรวจพบข้อบกพร่องในการดำเนินงานของหน่วยที่ได้รับการตรวจ รายงานผลการตรวจสอบ การปฏิบัติหน้าที่ที่ตรวจสอบภายใน และการรายงานผลการตรวจสอบประสพโดยผู้บริหารท้องถิ่นให้เลือกสุ่มตรวจ รายการที่ไม่มีข้อบกพร่องหรือมีข้อบกพร่องน้อยที่สุด เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ของหน่วยงานที่ดี โดยไม่คำนึงถึงความโปร่งใสหรือการทำงานที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของระบบที่พึงกระทำ ปัญหาเกี่ยวกับความก้าวหน้าในหน้าที่ราชการ กระทั่งกับการเลื่อนขั้นเลื่อนเงินเดือน การไม่ให้ความสำคัญในตำแหน่งผู้ตรวจสอบภายใน ซึ่งเป็นเลือกสุ่มตรวจ เพื่อสร้างผลกระทบต่อผู้บริหารท้องถิ่น หน่วยงาน หรือเพื่อนร่วมงานให้น้อยที่สุด โดยการแจ้งผลการตรวจสอบด้วยวาจา และไม่เขียนข้อมูลลงไปในการรายงานการตรวจสอบ เพื่อความสัมพันธ์ที่ดีในหน่วยงาน ไม่สร้างความเกลียดชัง รวมถึงการถูกแทรกแซงในการปฏิบัติงานทั้งทางตรงหรือทางอ้อมจากผู้บังคับบัญชา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของแพรววนิต มณีรัตน์ ที่พบว่า ผู้ตรวจสอบภายในยังขาดความเป็น

อิสระในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากการทำงานของตนต้องทำตามคำสั่งของผู้บริหารสูงสุด และรายงานผลการตรวจสอบต่อผู้บริหารสูงสุดโดยตรง ทำให้บ่อยครั้งที่ผู้ตรวจสอบภายในประสบกับการถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมจากผู้บริหาร บ่อยครั้งที่ผู้บริหารมักจะมีกรมอบหมายงานอื่น ๆ ให้ผู้ตรวจสอบภายในรับผิดชอบซึ่งเป็นงานที่ไม่ตรงกับหน้าที่ความรับผิดชอบ ส่งผลให้ไม่สามารถทำงานด้านการตรวจสอบการใช้จ่ายเงิน การจัดซื้อจัดหาพัสดุ ครุภัณฑ์ได้อย่างเต็มที่ รวมถึงมีการสั่งการด้วยวาจาให้แก่ข้าราชการตรวจสอบที่เป็นสาระสำคัญเกี่ยวกับการตรวจสอบ ทำให้รายการตรวจไม่มีข้อบกพร่องหรือมีข้อบกพร่องน้อยที่สุด (แพรววนิต มณีรัตน์, 2559)

2. ปัญหาและอุปสรรคด้านความอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจสอบภายใน

ผู้ตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ขาดความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ ปัญหาและอุปสรรคเกิดจากการเพราะไม่สามารถปฏิบัติงานได้เต็มที่เนื่องจากได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานที่ไม่ใช่หน้าที่ของผู้ตรวจสอบภายในมากเกินไปจนไม่มีเวลาทำงานในส่วนที่ผู้ตรวจสอบภายในต้องรับผิดชอบ เมื่อส่งรายงานการปฏิบัติงานที่เสร็จสิ้นแล้ว ยังถูกให้แก้ไขข้อมูลบิดเบือนความเป็นจริงที่ต้องนำเสนอตรงต่อผู้บริหารสูงสุดเพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อองค์กร โดยไม่คำนึงถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจริง เพื่อหาทางแก้ไขให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นการถูกแทรกแซงในการปฏิบัติหน้าที่ การใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร ที่ไม่สนับสนุนในเรื่องของความเป็นอิสระและเป็นกลางต่อหน่วยงานตรวจสอบภายใน นอกจากนั้น ผู้รับการตรวจมักไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการเข้าตรวจสอบของผู้ตรวจสอบภายใน ส่งผลให้ไม่สามารถที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่วางไว้ของการมีระบบการตรวจสอบที่ดี ซึ่งผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของจุฑามาศ ช่มแก้ว, พรพรหม พรหมวิจารณ์ และ แพรววนิต มณีรัตน์ ที่พบว่า หัวหน้าหน่วยตรวจสอบภายในยังขาดความน่าเชื่อถือ ความเชื่อมั่นในการตรวจสอบ ซึ่งภาพรวมถึงบุคลิกภาพที่ไม่เหมาะสม ทั้งเรื่องของการพูดจา การแต่งกาย ผู้ตรวจสอบภายในมีปัญหา คือ การไม่มีศักยภาพหรืออำนาจเพียงพอที่จะเข้าตรวจสอบได้เต็มที่หรือไม่เป็นไปตามหลักของระเบียบกฎหมายทางปกครอง การไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้กำกับดูแลในการส่งเสริมความรู้ การที่ผู้ตรวจสอบภายใน จะต้องปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่ตนจะต้องตรวจสอบ และ ปัญหาการขาดเสรีภาพในการทำหน้าที่ตรวจสอบ หรือการขาดความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายในในทุก ๆ ด้าน ปัญหาที่เกิดจากการขาดความเชื่อมั่นและความน่าเชื่อถือในการตรวจสอบนั้น (จุฑามาศ ช่มแก้ว , 2559); (พรพรหม พรหมวิจารณ์, 2559); (แพรววนิต มณีรัตน์, 2559)

นอกจากนี้ นริศรา ธรรมรักษา พบว่า ผู้ตรวจสอบภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดเลย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะในการปฏิบัติงานตรวจสอบภายในโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ประกอบด้วย ด้านการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการสื่อสาร และด้านการคิดเชิงวิเคราะห์ โดยผู้ตรวจสอบภายใน มีความ

คิดเห็นเกี่ยวกับการมีคุณภาพรายงานการตรวจสอบภายในโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ประกอบด้วยด้านความถูกต้องด้านความครบถ้วนด้านความชัดเจนด้านความเที่ยงธรรมด้านความรัดกุมด้านความสร้างสรรค์ด้านความทันกาล ซึ่งผลการศึกษาไม่สอดคล้อง เนื่องจากผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ผู้ตรวจสอบภายในยังขาดความรู้และประสบการณ์เฉพาะด้าน ขาดความชำนาญในวิธีการ ขาดความน่าเชื่อถือในด้านของความรู้ความสามารถประกอบกับไม่ได้รับการฝึกอบรมภายในเนื่องจากผู้ตรวจสอบภายใน จำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถเท่าเทียมกับตำแหน่งอื่น ๆ เพื่อที่จะสามารถให้คำแนะนำในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง ทำให้ผลการศึกษาที่ได้ (นิรศรา ธรรมรักษา, 2559) สอดคล้องกับผลการศึกษาของธัญมล ลาดบาศรี (ธัญมล ลาดบาศรี, 2558) ที่พบว่า ผู้ตรวจสอบภายในจะต้องพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ใฝ่หาความรู้ในวิทยาการสมัยใหม่อยู่เสมอ และปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ

3. เสนอแนวทางการพัฒนาความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่

ผู้ตรวจสอบภายในควรที่จะเข้ารับการฝึกอบรม ที่จัดอบรมทั้งภายในและภายนอกองค์กร เช่น อบรมหลักเกณฑ์กระทรวงการคลังว่าด้วยมาตรฐานและหลักเกณฑ์ปฏิบัติการตรวจสอบภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ อบรมแนวทางการตรวจสอบบัญชีและการรายงานในระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ เพื่อเพิ่มทักษะในการตรวจสอบระบบการเงินบัญชีท้องถิ่น และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบของผู้ตรวจสอบภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงปัญหาที่ผู้รับการตรวจมักไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการเข้าตรวจสอบของผู้ตรวจสอบภายใน ประเด็นนี้ผู้ตรวจสอบภายในควรชี้แจงและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องว่าบทบาทของผู้ตรวจสอบภายในมีหน้าที่อะไร มีความสำคัญอย่างไร ซึ่งการเข้ามาตรวจสอบนั้น ไม่จำเป็นว่าจะเจอสิ่งผิดปกติหรือเกิดการทุจริตหรือไม่ เนื่องจากผู้ตรวจสอบภายในคือผู้แนะนำ แก้ไข ปัญหา และเสนอแนวทางการปฏิบัติงานที่ดี ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงที่กำหนดไว้ ไม่ใช่ตำราหรือผู้จ้างจับผิดการปฏิบัติงานแต่อย่างใด อีกทั้ง ยังพบว่า ผู้ตรวจสอบภายในยังขาดความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากการทำงานของตนต้องทำตามคำสั่งของผู้บริหารสูงสุด และรายงานผลการตรวจสอบต่อผู้บริหารสูงสุดโดยตรง ทำให้บ่อยครั้งที่ผู้ตรวจสอบภายในประสบกับการถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมจากผู้บริหาร บ่อยครั้งผู้บริหารมักจะมีกรมอบหมายงานอื่น ๆ ให้ผู้ตรวจสอบภายในรับผิดชอบซึ่งเป็นงานที่ไม่ตรงกับหน้าที่ความรับผิดชอบ ส่งผลให้ไม่สามารถทำงานด้านการตรวจสอบการใช้จ่ายเงิน และการจัดซื้อจัดหาพัสดุ ทรัพย์สินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่ บางครั้งมีการสั่งการด้วยวาจาให้แก้ไขรายการตรวจสอบที่เป็นสาระสำคัญทำให้ผู้ตรวจสอบไม่สามารถจัดทำรายงานข้อบกพร่องที่ตรวจพบ การแทรกแซงโดยทางอ้อมคือผู้บริหารกำหนดให้หรือให้เลือกผู้ตรวจรายการที่ไม่มีข้อบกพร่องหรือมีข้อบกพร่องน้อยที่สุด ปัญหาที่เกิดจากการถูกแทรกแซงหรือถูกครอบงำในการปฏิบัติ ผู้ตรวจสอบภายในควรที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างโปร่งใส

เด็ดขาดและเที่ยงธรรม รวมถึงยึดมั่นในค่านิยมหลักของมาตรฐานจริยธรรมสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่รัฐ คือ การยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม การมีจิตสำนึกที่ดี ซื่อสัตย์ สุจริต และรับผิดชอบ ปัญหาที่เกิดจากการถูกแทรกแซงหรือถูกครอบงำในการปฏิบัติ ผู้ตรวจสอบภายในควรที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างโปร่งใส เด็ดขาดและเที่ยงธรรม รวมถึงยึดมั่นในค่านิยมหลักของมาตรฐานจริยธรรมสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่รัฐ คือ การยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม การมีจิตสำนึกที่ดี ซื่อสัตย์ สุจริต และรับผิดชอบต่อ ซึ่งแนวทางการพัฒนาความอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบภายในนั้น สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาของแพรววนิต มณีรัตน์ ที่กล่าวว่า ความเป็นอิสระของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายใน จะมีมากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับ การให้อำนาจของรัฐ การกำกับดูแลของรัฐด้วย และรวมทั้งการออกกฎหมายคุ้มครองผู้ตรวจสอบภายในให้ไม่ต้องพึ่งพิงการประเมินจากผู้บริหารสูงสุดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในความก้าวหน้าของชีวิตการทำงานของตน อีกทั้งความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายใน จะต้องเดินควบคู่ไปกับการเสริมสร้างความเป็นธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อบริหารทรัพยากรและบริหารงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ เป็นไปในแนวทางของการบริหารจัดการที่ดี สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป (แพรววนิต มณีรัตน์, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบภายใน ในจังหวัดขอนแก่น สังกัดหน่วยงานเทศบาลตำบล หน่วยงานละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน พบว่า ผู้ตรวจสอบภายในขาดความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งปัญหาและอุปสรรคเกิดจากการถูกแทรกแซงในการปฏิบัติหน้าที่ทั้งทางตรงหรือทางอ้อมจากผู้บังคับบัญชา โดยผู้ตรวจสอบภายในถูกมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ หรือให้ดำรงตำแหน่งอื่นควบคู่กับตำแหน่งผู้ตรวจสอบภายใน หรือรับผิดชอบงานที่ไม่ตรงกับหน้าที่ความรับผิดชอบของตนและเป็นงานที่ไม่มีความเชี่ยวชาญ ทำให้ไม่สามารถทำงานด้านการตรวจสอบภายใน ได้อย่างเต็มที่ อาทิ ได้รับมอบหมายให้ช่วยจัดทำแผนการจัดหาพัสดุ ปฏิบัติหน้าที่ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ธุรการ ตามนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่น ถูกเพิกเฉยในการติดตามผลการตรวจสอบ หรือแค่รับปากส่ง ๆ ว่า มีการดำเนินงาน ตามข้อเสนอแนะที่ให้ไว้ ทำให้ไม่สามารถทำงานด้านการติดตามผล การตรวจสอบอย่างเต็มที่ได้ ปัญหาการตรวจพบข้อบกพร่องในการดำเนินงานของหน่วยที่ได้รับการตรวจรายงานผลการตรวจสอบ อาทิ การเบิกจ่ายเงินเกินสิทธิ์กรณีค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ การเบิกจ่ายเบี้ยยังชีพโดยมีการเบิกจ่ายเบี้ยยังชีพให้กับผู้มีสิทธิ์ซึ่งได้ เสียชีวิตไปแล้ว ทำให้ผู้ตรวจสอบภายในพบข้อบกพร่องในการทำงานของหน่วยงาน แต่ถูกผู้บริหารท้องถิ่นให้เลือก สุ่มตรวจ รายการที่ไม่มีข้อบกพร่องหรือมีข้อบกพร่องน้อยที่สุด เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์

ของหน่วยงานที่ดี โดยไม่คำนึงถึงความโปร่งใสหรือการทำงานที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของระบบที่พึงกระทำ ทำให้เกิดช่องว่างในการสะท้อนหรือ ความมั่งงายในการปฏิบัติงานของหน่วยรับตรวจนั้น รวมถึงปัญหาจากการขาดความน่าเชื่อถือ ความเชื่อมั่น เพราะขาดความรู้และประสบการณ์เฉพาะด้าน ความชำนาญในวิธีการ ดังนั้นผู้ตรวจสอบภายในควรที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างโปร่งใส เด็ดขาดและเที่ยงธรรม รวมถึงยึดมั่นในค่านิยมหลักของมาตรฐานจริยธรรมสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่รัฐ คือ การยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม การมีจิตสำนึกที่ดี ซื่อสัตย์ สุจริต และรับผิดชอบ ควรที่จะให้ผู้ตรวจสอบภายในเข้ารับการฝึกอบรม ที่จัดอบรมทั้งภายในและภายนอกองค์กร อาทิ อบรมหลักเกณฑ์กระทรวงการคลังว่าด้วยมาตรฐานและหลักเกณฑ์ปฏิบัติการตรวจสอบภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ อบรมแนวทางการตรวจสอบบัญชีและการรายงานในระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ เพื่อเพิ่มทักษะในการตรวจสอบระบบการเงินบัญชีท้องถิ่น และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบของผู้ตรวจสอบภายใน ทำให้สามารถให้คำแนะนำในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง และปัญหาเกี่ยวกับความก้าวหน้าในหน้าที่ราชการ กระทบกับการเลื่อนขั้นเลื่อนเงินเดือน ควรมีการออกกฎหมายคุ้มครองเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายใน มิให้มีการประเมิณการปฏิบัติงานจากผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง เพื่อประเมินความก้าวหน้าของตำแหน่งหน้าที่ในการทำงานของตนได้อย่างโปร่งใส เพื่อสร้างความมั่นใจให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายในสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผลการการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลที่ได้นำมาเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป โดยควรศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานในการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ และเพิ่มตัวแปรที่เกี่ยวข้อง เช่น วัฒนธรรมองค์กร รูปแบบภาวะผู้นำ เพื่อประเมินว่า บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกระดับชั้นของการปฏิบัติงานในองค์กรมีผลต่อความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายในหรือไม่ อย่างไร โดยการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายใน และควรศึกษาเพิ่มเติมด้วยวิธีผสมผสาน (Mixed-Method Approach) คือการผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องกับการถูกตรวจสอบภายใน รวมถึงสัมภาษณ์ผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บังคับบัญชา

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2563). สรุปรข้อมูล อปท. ทั่วประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2563 จาก <http://www.dla.go.th/work/abt/>
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2557). คดีทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2563 จาก <https://www.posttoday.com/politic/news/325599>

- จิระวดี รุ่งผาติ. (2555). ทักษะของผู้รับตรวจที่มีต่อผู้ตรวจสอบภายใน กรณีศึกษา: การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่. ใน การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปี 2555 (RSU Research Conference 2012). มหาวิทยาลัยรังสิต.
- จุฑามาศ ช่มแก้ว . (2559). ความคิดเห็นของหน่วยรับตรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่มี การตรวจสอบตามแผนการตรวจสอบ ปี 2559. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ัญญมล ลาดบาศรี. (2558). สัเคราะห์งานวิจัยตามโครงการส่งเสริมงานวิจัยของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 หน่วยตรวจสอบภายใน. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2563 จาก http://www.kan2.go.th/images/6100/6110/611016_06.pdf
- นริศรา ธรรมรักษา. (2559). ผลกระทบของทักษะในการปฏิบัติงานตรวจสอบภายในที่มีต่อคุณภาพรายงานการตรวจสอบภายในของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ จังหวัดเลย. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2563 จาก <file:///C:/Users/user04/Downloads/236189-Article%20Text-832006-2-10-20200512.pdf>
- พรพรหม พรหมพิจารณ์. (2559). จุลสารตรวจสอบภายในท้องถิ่น. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2563 จาก www.auditgrauplocal.com
- แพรววนิต มณีรัตน์. (2559). ความเป็นอิสระในการทำงานของผู้ตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. การประชุมหาดใหญ่วิชาการ, 4(1), 102-109.
- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2559). ความผิดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2563 จาก <http://www.transparency-thailand.org/thai/index.php/2014-11-24-03-03-39/2014-11-24-03-05-15/969-64-2>
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). Qualitative data analysis. London: Sage Publications.

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวไทยของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีน ในจังหวัดชลบุรี*

GUIDELINES FOR PROMOTING THAILAND TOURISM FOR CHINESE TOURISTS IN THE CHONBURI PROVINCE

ศิริมา ทองสว่าง

Sirima Thongsawang

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University, Thailand

E-mail: sirima.th@chula.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวในประเทศไทยในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีนโดยมีจังหวัดชลบุรีเป็นกรณีศึกษา และ 2) เพื่อสังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้คือนักท่องเที่ยวชาวจีนที่มีประสบการณ์ท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรีทั้งสิ้น 205 ตัวอย่าง วิธีการวิจัยใช้การศึกษาเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลทำโดยการวิเคราะห์ข้อมูลทฤษฎี และวิธีการทางสถิติทั้งสถิติเชิงพรรณนาและสถิติอ้างอิงด้วยการทดสอบค่าความแปรปรวน และการทดสอบไคสแควร์ ผลการวิจัยพบว่าสถานการณ์การท่องเที่ยวระหว่างจีนและไทยก่อนการระบาดของไวรัสโควิด - 19 เป็นไปในเชิงบวกโดยพิจารณาจากจำนวนนักท่องเที่ยว สำหรับรูปแบบหลักในการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวจีนคือการเดินทางท่องเที่ยวแบบหมู่คณะ อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวด้วยตนเองเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่เติบโตมากในตลาดการท่องเที่ยวโดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวอายุน้อย ทั้งนี้มีข้อกังวลด้านความมั่นคงหากมีการยกเลิกการใช้วีซ่านักท่องเที่ยวจีนซึ่งสามารถทำให้เข้าไทยและประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สะดวกขึ้นอันสามารถนำมาซึ่งอาชญากรรมข้ามชาติที่มากขึ้น สำหรับจังหวัดชลบุรีพบความท้าทายด้านการท่องเที่ยว คือการจราจรติดขัด ความสะอาดและความปลอดภัย ข้อเสนอแนะระยะสั้นคือการส่งเสริมเรื่องการท่องเที่ยวที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน รวมถึงการนำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยวและเปิดโอกาสการทำธุรกิจออนไลน์ให้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ภาคธุรกิจควรพัฒนาการจัดบริการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวที่เดินทางด้วยตนเอง

* Received 26 January 2021; Revised 15 August 2021; Accepted 22 August 2021

ระยะยาวภาครัฐควรมีมาตรการเน้นการดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวที่รายได้ดี พัฒนาระบบขนส่งมวลชนให้ครอบคลุมเมืองรองควบคู่กับการป้องกันอาชญากรรมข้ามชาติ

คำสำคัญ: แนวทาง, การส่งเสริมการท่องเที่ยว, นักท่องเที่ยวชาวจีน, จังหวัดชลบุรี

Abstract

The objectives of this research article were: 1) to study the tourism situation in Thailand from Chinese tourists exploring Chonburi province as a case study and 2) to distill approaches to promote tourism. Samples are 205 Chinese tourists who have traveled in Chonburi province. The research method is a quantitative approach using a questionnaire. Secondary data as well as statistical methods, both Descriptive Statistics and Inference Statistics - Analysis of Variance (ANOVA) and Test of Chi - Square, are used in data analysis. The findings show that the trends regarding the situation of tourism from China and Thailand before the Covid - 19 pandemic were positive, as evidenced by the number of Chinese tourists. The main travelling pattern to Thailand of Chinese tourists is the group package tour. However, the Free Independent Traveler - FIT tourism is another pattern that is highly growing in the tourist market especially for younger age groups. There are concerns over security in case Chinese tourist visas are canceled which could lead to an increase in transnational crime in Thailand and other countries in Southeast Asia. For Chonburi province, the challenges impacting tourism are traffic congestion, convenience and safety. Short - term recommendations are the promotion of safety and standardized tourism as well as providing more tourism information and business available online. In addition, business sectors should develop package tours that are suitable for free Independent travelers. In long - term, governmental sectors should enact and emphasize measures for attracting affluent tourists and improve public transport to cover less visited areas in line with prevention of transnational crime.

Keywords: Guidelines, Tourism Promotion, Chinese Tourists, Chonburi

บทนำ

การเป็นภูมิภาคในยุคโลกาภิวัตน์มีปัจจัยเรื่องการค้าการลงทุนโดยมีประเด็นด้านมูลค่าส่งออกและรายได้เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนความเป็นภูมิภาค การค้าการลงทุน

ที่ขยายตัวขึ้นเนื่องจากการได้รับโอกาสจากรัฐบาลในประชาคมอาเซียนลงนามร่วมกันให้เกิด การเคลื่อนย้ายทุน แรงงาน และการเดินทางท่องเที่ยวอย่างเสรีขึ้น นักท่องเที่ยวจากที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะจากประเทศจีนได้รับความสะดวกในการเดินทางมากขึ้น ถือเป็นการกระตุ้น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สำหรับสถานการณ์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจีนในประเทศไทย มีทิศทางเปลี่ยนแปลงไป ภาคการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญในการช่วย สนับสนุนการเติบโตของเศรษฐกิจไทย และสร้างรายได้ให้แก่ประเทศเป็นอย่างมาก โดยนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยมากที่สุด คือ นักท่องเที่ยวจีน กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เปิดเผยข้อมูลการท่องเที่ยวไทยเดือน ธันวาคม 2561 ว่า นักท่องเที่ยวจีนเป็นกลุ่มที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยมากที่สุด เป็นปีที่ 7 นับตั้งแต่ปี 2555 โดยเข้ามามากกว่า 10.53 ล้านคน (Kaewta, P., 2561) และจาก ข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย ช่วงเดือนมกราคม ถึง เดือนสิงหาคม 2562 ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาพบว่า นักท่องเที่ยวจีนที่เดินทางมา ประเทศไทยมีจำนวนมากที่สุดเป็นอันดับ 1 จำนวน 7.6 ล้านคน ส่วนในช่วงเดือนสิงหาคม 2562 นักท่องเที่ยวชาวจีนคือกลุ่มที่เดินทางเข้ามามากที่สุด จำนวน 1.031 ล้านคน โดยเพิ่มขึ้น กว่า 19% อย่างก้าวกระโดด (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) เนื่องจากฐานของ ปี 2560 มีตัวเลขที่ค่อนข้างต่ำจากเหตุการณ์เรือล่มที่จังหวัดภูเก็ต ในปัจจุบันภาครัฐออก มาตรการดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยการยกเว้นค่าธรรมเนียม VOA ประกอบกับเหตุการณ์ประท้วง ที่เกิดขึ้นในฮ่องกง ทำให้นักท่องเที่ยวจีนเลี้ยงที่จะเดินทางไปฮ่องกง (SCBS Wealth Research, 2562)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เปิดเผยผลิตภัณฑ์ มวลรวมในประเทศ ไตรมาสที่ 3/2561ในหัวข้อสาขาโรงแรมและภัตตาคารว่ามีการชะลอตัวลง ซึ่งจากไตรมาสที่แล้วมีการขยายตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวอยู่ที่ร้อยละ 8.4 ในไตรมาส ที่ 3/2561 เป็นการขยายตัวร้อยละ 1.9 เท่านั้น โดยข้อมูลได้เปิดเผยชัดเจนว่าสาเหตุเกิดจาก การลดลงของนักท่องเที่ยวจีนร้อยละ 8.8 เทียบกับการขยายตัวร้อยละ 21.3 ในไตรมาสที่ 2 เป็นผลมาจากเหตุการณ์เรือล่มที่จังหวัดภูเก็ตในเดือนกรกฎาคม 2561 (สำนักงานสภา พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) นักท่องเที่ยวจีนนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวใน จังหวัดชลบุรีเป็นอย่างมาก จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่อยู่ทางภาคตะวันออกของประเทศไทย มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรทั้งบนบกและในทะเล ประกอบกับมีชายฝั่งทะเลติดอ่าวไทย ยาวถึง 160 กิโลเมตร นอกจากนี้จังหวัดชลบุรียังเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรมในประเทศไทยรวมถึงเป็นหนึ่งในเป้าหมายของโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก อย่างโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) ทั้งนี้สถานที่ท่องเที่ยวที่ชาวจีนนิยมมาเที่ยวเป็นจำนวนมากในประเทศไทย คือ พัทยา การทำ

วิจัยเพื่อสอบถามนักท่องเที่ยวเงินเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าใจในสถานการณ์และนำข้อมูลดังกล่าวเป็นแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

เนื่องจากการท่องเที่ยวสามารถพิจารณาได้หลายมุมมอง ความหมายของการท่องเที่ยวจึงมีความเป็นพลวัต อย่างไรก็ตามความหมายของการท่องเที่ยวที่มีการนิยามไว้โดยเชื่อมโยงกับการพักผ่อนหย่อนใจ จากหนังสือ *The Tourist Gaze 3.0* โดย Urry, J. & Larsen, J. การท่องเที่ยว คือ กิจกรรมเพื่อการพักผ่อน เพื่อความบันเทิง โดยไม่รีบร้อน (A Leisure Activity) โดยมีความหมายตรงกับข้ามกับงานที่มีแบบแผน ในสังคมสมัยใหม่ (Modern Societies) งานและการพักผ่อน (รวมถึงท่องเที่ยว) ได้แยกกัน (Urry, J. & Larsen, J., 2011) กล่าวคือการท่องเที่ยว คือ การเดินทางในช่วงเวลาปกติที่มีการปฏิบัติกันอย่างแพร่หลาย มหาศาล (Apostolopoulos, Y., 2002) อีกความหมายหนึ่งจาก United Nations World Tourism Organization ที่มีความพยายามในการครอบคลุมความหมายของการท่องเที่ยวโดยให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวว่าคือ ปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายของบุคคลสู่ประเทศต่าง ๆ หรือสถานที่อื่น ๆ ซึ่งเป็นที่นอกเหนือจากสิ่งแวดล้อมที่อยู่ตามปกติโดยมีจุดประสงค์ด้านเหตุผลส่วนตัว หรือด้านธุรกิจ รวมถึงที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ (United Nations World Tourism Organization, 2020) ในขณะเดียวกันความหมายของการท่องเที่ยวปรากฏว่า คือ อุตสาหกรรมระหว่างประเทศขนาดใหญ่ที่ทำรายได้มหาศาลโดยมีการแข่งขันกันภายในเศรษฐกิจโลกโดยเกี่ยวข้องกับผู้คนจำนวนมากและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของรัฐต่าง ๆ (Apostolopoulos, Y., 2002) จากความหมายอันหลากหลายของนักวิชาการและองค์การระหว่างประเทศสามารถสะท้อนความหมายได้ในมิติการพักผ่อนหย่อนใจ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ทำรายได้มหาศาลรวมถึงมีแง่มุมที่ส่งผลกระทบต่อรัฐ เมื่อมีการท่องเที่ยวย่อมต้องมีผู้ที่ได้รับความหมายว่านักท่องเที่ยว ซึ่งความหมายของนักท่องเที่ยวอันเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย United Nations World Tourism Organization ให้ความหมายนักท่องเที่ยว (Tourist) หรือ ผู้มาเยือน (Visitor) ว่า บุคคลต่าง ๆ ที่เคลื่อนย้ายสู่ประเทศหรือถิ่นอื่น ซึ่งอยู่นอกเหนือจากสถานที่เดิมอันอยู่เป็นกิจวัตรโดยมีจุดประสงค์ด้านเหตุผลส่วนตัว ด้านธุรกิจ ด้านอาชีพ โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและรายจ่ายอันเกิดจากการท่องเที่ยว (United Nations World Tourism Organization, 2020)

ทัศนคติ คือ การประเมินโดยทั่วไปของบุคคลในประเด็นต่าง ๆ เช่น ต่อคน สิ่งของ โฆษณา และ ประเด็นอื่น ๆ เป็นต้น โดยแนวคิดการประเมินนั้นมักคงอยู่ในความเห็นอย่างยาวนาน (Solomon, M. R., 2002) โดยมากทางด้านธุรกิจมักสนใจพฤติกรรมผู้บริโภคทั้งนี้ พฤติกรรมผู้บริโภคเป็นกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของบุคคลหรือกลุ่มในการเลือกซื้อ ซื้อทั้งสินค้าและบริการตลอดจนถึงการทำลายทิ้ง (ธีรบุษ พุศศักดิ์ศรีกิจ, 2537) เพื่อวิเคราะห์ทัศนคติและพฤติกรรมได้อย่างแม่นยำขึ้นปัจจัยที่เกิดขึ้นทางการตลาดย่อมมี

อิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมบุคคล เช่น เรื่องของราคา หรือ การนำเสนอวิธีการขาย หรือ ที่มักอ้างถึงแนวคิดส่วนผสมทางการตลาดแนวคิดส่วนผสมทางการตลาด คือ แนวคิดที่นำเสนอปัจจัยที่มีศักยภาพในการตอบสนองกับตลาดผู้บริโภคได้ ประกอบไปด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) การจัดจำหน่าย (Place หรือ distribution) บุคลากร (People) ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence and Presentation) และ ด้านกระบวนการให้บริการ (Process) (ฉัตยาพร เสมอใจ, 2549) ซึ่งมักเรียกว่า 7Ps (Schiffman, L. G. & Kanuk, L. L., 1994) จำกัดความพฤติกรรมผู้บริโภคว่าเป็นพฤติกรรมที่ผู้บริโภคแสดงในการเลือกสินค้าหรือบริการเพื่อเป้าหมายด้านการซื้อ โดยมีการประเมินสินค้าคุณภาพ บริการและรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยทั่วไปการตัดสินใจมักอยู่บนพื้นฐานการตัดสินใจที่มีเหตุผล (rational) โดยการคิดประเมินคุณภาพกับราคา อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจซื้อขึ้นกับสภาพแวดล้อมและสังคม เช่น มีการติดป้ายว่าเป็นสินค้าพิเศษ อันถือเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจโดยไม่ได้ขึ้นกับการตัดสินใจโดยใช้เหตุผลเพียงอย่างเดียว (Solomon, M. R., 2002) แนวคิดการท่องเที่ยวในงานบริการธุรกิจอันเน้นนักท่องเที่ยวเป็นหลักสำคัญ ปัจจัยที่สามารถเอื้อให้เกิดความเข้าใจนักท่องเที่ยวคือปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ตัวแปรที่สำคัญ คือ เพศ อายุ การศึกษา และสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ สมศักดิ์ หงษ์สุวรรณ และกรวีร์ ชัยอมรไพศาล และ ธีรนุช พุคคัต์ศรีกิจ วิเคราะห์ว่าความแตกต่างทางเพศส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน (สมศักดิ์ หงษ์สุวรรณ และกรวีร์ ชัยอมรไพศาล, 2561); (ธีรนุช พุคคัต์ศรีกิจ, 2537) ธีรนุช พุคคัต์ศรีกิจ วิเคราะห์ว่าพฤติกรรมการตัดสินใจระหว่างเพศขึ้นอยู่กับแนวคิดของครอบครัวและสังคม ความแตกต่างของวัฒนธรรมและการยอมรับเรื่องบทบาททางเพศที่ต่างกันของหญิงและชายมีส่วนกำหนดบทบาทในการตัดสินใจของบุคคลในฐานะสามีและภรรยาให้แตกต่างกัน (ธีรนุช พุคคัต์ศรีกิจ, 2537) การขัดเกลาทางสังคมเป็นตัวแปรอธิบายประการหนึ่งที่เป็นสมมติฐานของสังคมถึงบทบาทที่เหมาะสมของชายและหญิงทั้งในแง่ความประพฤติ การแต่งกาย การพูดจาและอื่น ๆ (Solomon, M. R., 2002) เพศจึงเป็นตัวแปรที่นำไปสู่การตั้งสมมติฐานที่แตกต่างด้านพฤติกรรมของชายและหญิงตามเหตุผลและเงื่อนไขที่กล่าวมา นอกจากนี้อายุที่แตกต่างกันก็มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคและการตัดสินใจอันเนื่องมาจากสถานะบทบาทในครอบครัวหน้าที่การงานและรายรับที่ได้ซึ่งเชื่อมโยงกับช่วงอายุของบุคคลมากมาย นอกจากนี้ในส่วนสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยเน้นที่รายได้ถือว่ามียุทธพลอย่างสูงต่อการรับส่งสาร (สมศักดิ์ หงษ์สุวรรณ และกรวีร์ ชัยอมรไพศาล, 2561) นอกจากนี้มีคำกล่าวว่า คนรวยแตกต่าง (จากกลุ่มคนฐานะอื่น) (The rich are different) แสดงถึงรายได้ของบุคคลมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจซื้อและการใช้จ่าย โดยผู้ที่มีความมั่งคั่งจากการสร้างรายได้เองจากธุรกิจและการทำงานบุกเบิกของตนมีแนวโน้มการใช้จ่ายและซื้อสูงกว่าผู้ที่มีมั่งคั่งมาตั้งแต่บรรพบุรุษ (Solomon, M. R., 2002)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวในประเทศไทยในกลุ่มนักท่องเที่ยวจีนโดยมีจังหวัดชลบุรีเป็นกรณีศึกษา
2. เพื่อสังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีนในจังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวจีนที่มีประสบการณ์การเดินทางมาท่องเที่ยวที่ประเทศไทยและจังหวัดชลบุรี รวมถึงผู้ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นครั้งแรกแต่ได้ไปเยือนและท่องเที่ยวจังหวัดชลบุรีแล้ว การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้แบบการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยระบุเป็นนักท่องเที่ยวจีนที่เคยมีประสบการณ์การท่องเที่ยวที่จังหวัดชลบุรีในช่วงเวลา มกราคม 2560 - มกราคม 2563 หรือ ในช่วงเวลา 3 ปี และใช้แบบโควต้า (Quota sampling) โดยสัดส่วนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งชายและหญิงใกล้เคียงกัน การเก็บข้อมูลเก็บจากนักท่องเที่ยวจีนตามสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรีและกรุงเทพมหานคร เป็นต้น เครื่องมือในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถามที่มีการแปลเป็นภาษาจีน นักท่องเที่ยวสามารถเลือกที่จะอ่านและใส่คำตอบเองหรือให้ผู้เก็บข้อมูลซึ่งสามารถสื่อสารและเข้าใจภาษาจีนสัมภาษณ์และเขียนคำตอบให้

เนื่องจากประชากรนักท่องเที่ยวจีนมีจำนวนมากที่เคยเดินทางมาประเทศไทยทำให้ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้นจึงใช้สูตร Cochran, W. G. กรณีไม่ทราบค่าสัดส่วนของประชากร หรือ $p = 0.5$ โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 10 โดยมีสูตรในการคำนวณ คือ

$$n = \frac{z^2}{4e^2}$$

$$= 1.96^2 / 4(0.1)^2$$

$$= 96$$

เมื่อ

n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

P แทน สัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยสุ่ม 0.5

Z แทน ระดับความเชื่อมั่นหรือระดับนัยสำคัญ กำหนดไว้ที่ 1.96 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (ระดับ 0.05)

e แทน ระดับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับให้เกิดขึ้นได้

โดยทั่วไปแล้ว ค่า Z หรือ ระดับความเชื่อมั่น งานวิจัยมักกำหนดระดับความเชื่อมั่นอยู่ที่ร้อยละ 99 หรือ 95 หรือ 90 โดยค่าตามตารางในระดับความเชื่อมั่นอยู่ที่ 2.58, 1.96 และ 1.64 ตามลำดับ สำหรับค่า e คือ ระดับ หรือ ค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง หรือ จากการประมาณค่า การวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยทั่วไปจะยอมให้มีความคลาดเคลื่อนได้ 1%, 5% หรือ 10% สำหรับงานวิจัยประเด็นนักท่องเที่ยวจีน โครงการวิจัยยอมรับความคลาดเคลื่อนได้ 10% ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ค่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างจึงอยู่ที่ 96 ตัวอย่างตามสูตรที่แทนค่าและแสดงการคำนวณข้างต้น ทั้งนี้ตามเงื่อนไขและการคำนวณแล้ว โครงการวิจัยขึ้นนี้ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 96 คน โดยมีความผิดพลาดไม่เกินร้อยละ 10 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เพื่อความเหมาะสมทางสถิติ แต่ผู้วิจัยได้ศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มากขึ้นเป็น 205 ตัวอย่างซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ กล่าวได้ว่าค่าความคลาดเคลื่อนของงานวิจัยนี้ต่ำกว่า 10% แต่ไม่สูงกว่า 5%

สำหรับเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัย การหาคุณภาพเครื่องมือทำโดย การนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับนักท่องเที่ยวชาวจีนซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด และนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Alpha Cronbach) พบว่าแบบสอบถาม ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวในประเทศไทย มีค่าความเชื่อมั่น 0.961 และตอนที่ 4 ทักษะคตินักท่องเที่ยวจีนต่อจังหวัดชลบุรี ประเทศไทย และคนไทย มีค่าความเชื่อมั่น 0.894 และแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ 0.962 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์เป็นที่ยอมรับเพื่อเก็บข้อมูลได้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ด้านงานวิจัยเชิงปริมาณสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดย 1) นำแบบสอบถามไปสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างชาวจีนทั้งสิ้น 205 ตัวอย่าง 2) นำแบบสอบถามที่ได้สอบถามแล้วกลับมาตรวจสอบความสมบูรณ์ว่าได้ข้อมูลครบถ้วนหรือไม่ และ 3) นำแบบสอบถามเหล่านั้นมาวิเคราะห์ทางสถิติ สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูลทำโดยการวิเคราะห์ข้อมูลทฤษฎี และวิธีการทางสถิติทั้งสถิติเชิงพรรณนาและสถิติอ้างอิงด้วยการทดสอบค่าความแปรปรวน และการทดสอบไคสแควร์ โดยมีสมมติฐานคือ รายได้และพฤติกรรมการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กัน

โครงการวิจัยวางแผนเริ่มต้นโครงการในวันที่ 1 ตุลาคม 2562 และ สิ้นสุด 30 กันยายน 2563 โดยเริ่มศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลด้านทฤษฎี เมื่อได้รับการอนุมัติและรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จึงจะลงมือเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยได้รับการรับรองเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2562 เลขที่ COA No. 081/2562 จากนั้นเริ่มเก็บข้อมูลโครงการวิจัยนี้มีการเก็บข้อมูล เช่น ชื่อ ที่อยู่ไว้เป็นความลับ เว้นแต่ผู้ให้ข้อมูลประสงค์ให้เปิดเผยชื่อ

ผลการวิจัย

นักท่องเที่ยวชาวจีนที่ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้อย่างใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 126 คน ร้อยละ 61.5 และเพศชาย จำนวน 79 คน ร้อยละ 38.5 อายุเฉลี่ย 32.97 ปี ส่วนใหญ่มีอายุ 21 - 30 ปี จำนวน 88 คน ร้อยละ 42.9 รองลงมาอายุ 31 - 40 ปี จำนวน 52 คน ร้อยละ 25.4 และอายุ 41 - 50 ปี จำนวน 24 คน ร้อยละ 11.7 ตามลำดับ ส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 79 คน ร้อยละ 40.9 รองลงมา เป็นนักศึกษา จำนวน 41 คน ร้อยละ 21.2 และประกอบอาชีพอิสระ จำนวน 22 คน ร้อยละ 11.4 ตามลำดับ มีรายได้เฉลี่ย/เดือน 8,838.59 หยวน ส่วนใหญ่มีรายได้/เดือน 3,001 - 6,000 หยวน จำนวน 52 คน ร้อยละ 35.1 รองลงมา มีรายได้/เดือน ไม่เกิน 3,000 หยวน และมีรายได้/เดือนมากกว่า 12,000 หยวน จำนวน 22 คน ร้อยละ 14.9 ตามลำดับ นักท่องเที่ยวชาวจีนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มาท่องเที่ยวประเทศไทยเป็นครั้งแรก จำนวน 146 คน ร้อยละ 73.74 รองลงมา มาเที่ยวประเทศไทย 2 ครั้ง และ 3 ครั้ง จำนวน 17 คน ร้อยละ 8.59 เท่ากัน และมาเที่ยวประเทศไทย 4 ครั้ง จำนวน 6 คน ร้อยละ 3.03 ตามลำดับ ลักษณะการเดินทางมาประเทศไทย นักท่องเที่ยวชาวจีนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มาท่องเที่ยวประเทศไทยด้วยการซื้อแพ็คเกจทัวร์ จำนวน 124 คน ร้อยละ 60.8 รองลงมา ท่องเที่ยวด้วยตนเอง จำนวน 68 คน ร้อยละ 33.3 และ จ้างคนพาเที่ยวตามสถานที่ที่อยากไป จำนวน 5 คน ร้อยละ 2.5 ตามลำดับ นักท่องเที่ยวชาวจีนที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เดินทางเข้ามาประเทศไทยโดยทางอากาศ จำนวน 199 คน ร้อยละ 98.0 และเดินทางเข้ามาประเทศไทยโดยทางรถยนต์ ทางรถไฟ ทางน้ำ และวิธีอื่น ๆ อย่างละ 1 คน ร้อยละ 0.5 เท่ากัน

ตารางที่ 1 จำนวน และร้อยละของนักท่องเที่ยวชาวจีน จำแนกตามค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวประเทศไทย

ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวประเทศไทย	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 5,000 หยวน	116	56.6
5,001 - 10,000 หยวน	40	19.5
10,001 - 20,000 หยวน	24	11.7
20,001 - 30,000 หยวน	19	9.3
มากกว่า 30,000 หยวน	6	2.9
รวม	205	100.0

นักท่องเที่ยวชาวจีนที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวประเทศไทย น้อยกว่า 5,000 หยวน จำนวน 116 คน ร้อยละ 56.6 รองลงมา มีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวประเทศไทย 5,001 - 10,000 หยวน จำนวน 40 คน ร้อยละ 19.5 และ 10,001 - 20,000 หยวน จำนวน 24 คน ร้อยละ 11.7 ตามลำดับ เหตุผลที่เดินทางมาประเทศไทย ส่วนใหญ่มาท่องเที่ยวประเทศไทยเพราะต้องการพักผ่อนหย่อนใจ จำนวน 175 คน ร้อยละ 86.2

รองลงมา มาท่องเที่ยวประเทศไทยเพราะอาหารและผลไม้ จำนวน 99 คน ร้อยละ 31.3 และต้องการใช้บริการสปา จำนวน 15 คน ร้อยละ 4.7 ตามลำดับ ด้านสถานที่ท่องเที่ยวที่ประทับใจ ส่วนใหญ่ประทับใจพญา จำนวน 83 คน ร้อยละ 90.00 โดยเหตุผลที่ประทับใจ คือ ทะเลสวย วิถี สาวประเภทสองสวย และชอบการแต่งโชว์ รองลงมา ประทับใจบางแสน จำนวน 4 คน ร้อยละ 4.35 โดยเหตุผลที่ประทับใจ คือ ทะเลสวย วิถี และสวนสัตว์เปิดเขาเขียว จำนวน 3 คน ร้อยละ 3.26 โดยเหตุผลที่ประทับใจ คือ มีสัตว์จำนวนมาก โดยมีเหตุผลที่ประทับใจคือ ทะเลสวย/วิถี จำนวน 44 คน ร้อยละ 30.77 รองลงมา อาหารอร่อย หลากหลาย และราคาไม่แพง จำนวน 34 คน ร้อยละ 23.78 และสาวประเภทสองสวย/มีการแต่งโชว์ที่ดี จำนวน 15 คน ร้อยละ 10.49 ตามลำดับ ด้านลักษณะการเดินทางพบว่า นักท่องเที่ยวชาวจีนที่อายุไม่เกิน 20 ปี เพศหญิง ส่วนใหญ่มาเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทยด้วยตนเอง สำหรับเพศชาย ส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทยด้วยตนเอง และซื้อแพ็คเกจทัวร์ นักท่องเที่ยว อายุ 21 - 30 ปี ทั้งเพศชายและเพศหญิง ส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทยด้วยตนเอง และซื้อแพ็คเกจทัวร์ นักท่องเที่ยว อายุ 31 - 40 ปี 41 - 50 ปี 51 - 60 ปี และ มากกว่า 60 ปี ทั้งเพศชายและเพศหญิง ส่วนใหญ่มาเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทยด้วยการซื้อแพ็คเกจทัวร์ ในส่วนของแหล่งข้อมูลในการรู้จักประเทศไทย

นักท่องเที่ยวชาวจีนที่เป็นนักศึกษา ทั้งเพศชายและเพศหญิง ส่วนใหญ่รู้จักประเทศไทยจากเพื่อน ญาติ นักท่องเที่ยวที่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว เพศชาย ส่วนใหญ่รู้จักประเทศไทยจากเพื่อน ญาติ สำหรับเพศหญิง ส่วนใหญ่รู้จักประเทศไทยจากคำแนะนำบริษัทนำเที่ยว นักท่องเที่ยวที่ประกอบอาชีพอิสระ เพศชาย ส่วนใหญ่รู้จักประเทศไทยจากคำแนะนำบริษัทนำเที่ยว สำหรับเพศหญิง ส่วนใหญ่รู้จักจากเว็บไซต์การท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่เป็นพนักงานบริษัทเอกชน ทั้งเพศชายและเพศหญิง ส่วนใหญ่รู้จักประเทศไทยจากเพื่อน ญาติ นักท่องเที่ยวที่เป็น ข้าราชการ ทั้งเพศชายและเพศหญิง ส่วนใหญ่รู้จักประเทศไทยจากเพื่อน ญาติ และเว็บไซต์การท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่เกษียณ/ว่างงาน/แม่บ้าน ทั้งเพศชายและเพศหญิง ส่วนใหญ่รู้จักประเทศไทยจากเพื่อน ญาติ

ในส่วนของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวประเทศไทยของนักท่องเที่ยวจีน โดยรวม ค่าเฉลี่ย 3.89 ความสำคัญระดับมาก ถ้าพิจารณารายด้าน พบว่า นักท่องเที่ยวชาวจีนที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญด้านผลิตภัณฑ์ (Product) สูงสุด ค่าเฉลี่ย 4.24 ความสำคัญระดับมากที่สุด รองลงมา ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) ค่าเฉลี่ย 4.21 ความสำคัญระดับมากที่สุด และ ด้านกระบวนการให้บริการ(Process) ค่าเฉลี่ย 4.05 ความสำคัญระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความสำคัญ ของปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวในประเทศไทย

ด้านผลิตภัณฑ์ (Product)	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความสำคัญ
1. แหล่งท่องเที่ยวเป็นธรรมชาติ ทะเลสวย เกาะ	4.47	0.623	มากที่สุด
2. วัฒนธรรมและประเพณีของไทย	4.32	0.715	มากที่สุด
3. สถานที่ท่องเที่ยวมีความหลากหลาย	4.40	0.683	มากที่สุด
4. มีแหล่งบันเทิงยามราตรี/การแสดงโชว์	3.77	1.249	มาก
5. มีสินค้า บริการและกิจกรรมที่หลากหลาย	4.16	0.791	มาก
6. อาหารและผลไม้ สะอาด ปลอดภัย	4.23	0.768	มากที่สุด
7. ความอร่อยของอาหารและผลไม้ในไทย	4.31	0.780	มากที่สุด
โดยรวม	4.24	0.569	มากที่สุด

ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวจีนโดยรวม ค่าเฉลี่ย 4.24 ความสำคัญระดับมากที่สุด ถ้าพิจารณารายข้อ พบว่านักท่องเที่ยวชาวจีนที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ เรื่อง “แหล่งท่องเที่ยวเป็นธรรมชาติ ทะเลสวย เกาะ” สูงสุด ค่าเฉลี่ย 4.47 ความสำคัญระดับมากที่สุด รองลงมา “สถานที่ท่องเที่ยวมีความหลากหลาย” ค่าเฉลี่ย 4.40 ความสำคัญระดับมากที่สุด และ “วัฒนธรรมและประเพณีของไทย” ค่าเฉลี่ย 4.32 ความสำคัญระดับมากที่สุด ตามลำดับ แต่เรื่อง “มีแหล่งบันเทิงยามราตรี/การแสดงโชว์” นักท่องเที่ยวชาวจีนให้ความสำคัญต่ำที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.77 ความสำคัญระดับมาก

นอกจากนี้ปัจจัยด้านราคา (Price) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวประเทศไทยของนักท่องเที่ยวจีนโดยรวม ค่าเฉลี่ย 3.72 ความสำคัญระดับมาก ถ้าพิจารณารายข้อ พบว่านักท่องเที่ยวชาวจีนที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ เรื่อง “ราคาอาหารและเครื่องดื่ม” สูงสุด ค่าเฉลี่ย 3.84 ความสำคัญระดับมาก รองลงมา “ราคาที่ที่พัก” ค่าเฉลี่ย 3.83 ความสำคัญระดับมาก และ “ราคาสินค้า ของที่ระลึกและบริการ” ค่าเฉลี่ย 3.76 ความสำคัญระดับมาก ตามลำดับ แต่เรื่อง “ราคาสินค้าใน Shop หรือ Outlet” นักท่องเที่ยวชาวจีนให้ความสำคัญต่ำที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.54 ความสำคัญระดับมาก

สำหรับข้อจำกัดในการท่องเที่ยวชลบุรีพบว่า นักท่องเที่ยวชาวจีนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าข้อจำกัดในการมาท่องเที่ยวจังหวัดชลบุรี คือ ช่องทางในการติดต่อกับหน่วยงานหรือผู้ดำเนินการด้านการท่องเที่ยวในจีน จำนวน 96 คน ร้อยละ 22.5 รองลงมา ระบบการจ่ายเงินออนไลน์ จำนวน 80 คน ร้อยละ 19.2 และช่องทางในการติดต่อกับหน่วยงานหรือผู้ดำเนินการด้านการท่องเที่ยวในไทย จำนวน 77 คน ร้อยละ 18.1 ตามลำดับด้านการเดินทางจากจีนสู่จังหวัดชลบุรี คือ มีเที่ยวบินน้อย จำนวน 97 คน ร้อยละ 29.6 รองลงมา การเดินทางโดยรถยนต์เข้าสู่ประเทศไทยมีกฎระเบียบข้อบังคับมากเกินไป จำนวน 61 คน

ร้อยละ 18.6 และ การคมนาคมทางเรือยังไม่มีที่แพร่หลายและกังวลเรื่องความปลอดภัย
จำนวน 59 คน ร้อยละ 18.0 ตามลำดับ

สำหรับการพิสูจน์สมมติฐานนั้น มีรายละเอียดดังนี้

สมมติฐาน รายได้และการเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยมีความสัมพันธ์กัน

H_0 : รายได้และการเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยไม่มีความสัมพันธ์กัน

H_1 : รายได้และการเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยมีความสัมพันธ์กัน

ตารางที่ 3 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างรายได้และการเดินทางมาท่องเที่ยว
ประเทศไทย

รายได้ (หยวน)	การเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทย					รวม	ค่า Chi - Square	Sig.
	ชื่อ แพ็คเกจทัวร์	ชื่อแพ็คเกจ One Day Trip	ท่องเที่ยวด้วย ตนเอง	จ้างคนพา เที่ยวตาม สถานที่	อื่น ๆ			
ไม่เกิน 3,000	32 (21.62)	0	6 (4.05)	0	0	38 (25.68)	52.305	0.000**
3,001 - 6,000	40 (27.03)	1 (0.68)	11 (7.43)	0	0	52 (35.14)		
6,001 - 9,000	5 (3.38)	1 (0.68)	11 (7.43)	3 (2.03)	0	20 (13.51)		
9,001 - 12,000	6 (4.05)	0	8 (5.41)	2 (1.35)	0	16 (10.81)		
มากกว่า 12,000	8 (5.41)	2 (1.35)	11 (7.43)	0	1 (0.68)	22 (14.86)		
รวม	91 (61.49)	4 (2.70)	47 (31.76)	5 (3.38)	1 (0.68)	148 (100.00)		

หมายเหตุ ** แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01

การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างรายได้และการเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทย
พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับการเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ 0.01 (Sig. 0.000)

ด้านความเห็นเพิ่มเติมคือ ควรเพิ่มการโฆษณาการท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์/
อินเทอร์เน็ต/โฆษณาผ่านบริษัทในจีน จำนวน 25 คน ร้อยละ 28.41 ควรปรับปรุงโครงสร้าง
พื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น การคมนาคม ถนน ทางเท้า ห้องน้ำสาธารณะ ความ
สะอาด ภูมิทัศน์ จำนวน 15 คน ร้อยละ 17.05 และ พัฒนาเทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ เพื่อ
รองรับนักท่องเที่ยว เช่น การจ่ายเงินออนไลน์ การจองรถ - ตัวออนไลน์ พัฒนาระบบ
Internet ให้เร็วกว่านี้ จำนวน 10 คน ร้อยละ 11.36 นอกจากนี้สิ่งที่ต้องการให้ปรับปรุง 3
ลำดับแรก ได้แก่ 1) การจราจรติดขัด จำนวน 26 คน ร้อยละ 38.24 2) พัฒนาระบบขนส่ง

สาธารณะ ความปลอดภัยในการขับรถ ความสะอาดของรถ จำนวน 12 คน ร้อยละ 17.65 3) ปรับปรุงความสะอาด/ห้องน้ำสาธารณะ และ เพิ่มมาตรการควบคุมแท็กซี่ให้กดมิเตอร์/โกงค่าโดยสาร/แท็กซี่ปฏิเสธผู้โดยสาร จำนวน 8 คน ร้อยละ 11.76 เท่ากัน

อภิปรายผล

จากภาพรวมของสถานการณ์การท่องเที่ยว ทั้งเพศชายและหญิงในกลุ่มอายุต่าง ๆ ได้เข้าร่วมงานวิจัย โดยผู้ตอบส่วนใหญ่มีรายได้ระดับปานกลาง อย่างไรก็ตามผู้ที่มีรายได้ที่จัดอยู่ในกลุ่มรายได้สูงอยู่ที่ประมาณร้อยละ 15 ของผู้ตอบทั้งหมด สิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือรูปแบบการเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจีนคือ มีการใช้บริการแพคเกจทัวร์ถึงร้อยละ 60.8 ในขณะที่ลำดับที่ 2 คือ การท่องเที่ยวด้วยตนเองถึงร้อยละ 33.3 การเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวด้วยตนเอง หรือ Free Independent Traveler - FIT เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่เจริญเติบโตมากขึ้น กลุ่มนี้มักเป็นกลุ่มเดินทางอายุน้อยและเป็นกระแสการท่องเที่ยวของชาวจีนยุคใหม่ที่หันมาสนใจการท่องเที่ยวด้วยตนเองแทนการท่องเที่ยวกับบริษัททัวร์ (Economic Intelligence Center (EIC), 2562); (SCBS Wealth Research, 2562); (โพส্তুเคย, 2562); (ผู้จัดการออนไลน์, 2561) เนื่องจากชาวจีนมีความมั่นใจในการสื่อสารและมีการใช้เทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยวและหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น (โพส্তুเคย, 2562) ซึ่งข้อค้นพบงานวิจัยเป็นไปในลักษณะที่สอดคล้องกันที่วิเคราะห์แนวโน้มการท่องเที่ยวในปัจจุบันว่านิยม การท่องเที่ยวด้วยตนเองมากขึ้น อย่างไรก็ตามแม้มีความมั่นใจในการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีในการหาข้อมูลต่าง ๆ เป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มคนที่มีรายได้สูงคือมากกว่า 12,000 หยวน (National Bureau of Statistics of China, 2020) ที่เดินทางมาท่องเที่ยวชลบุรีอยู่ที่ร้อยละ 14.9 โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นกลุ่มรายได้ปานกลาง ทั้งนี้หากต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวควรเจาะกลุ่มนักท่องเที่ยวรายได้สูง

พฤติกรรมการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยพบว่า ในส่วนของนักท่องเที่ยวจีนมีความพิเศษในแง่ของการรับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเรื่องการรู้จักประเทศไทย ร้อยละ 53.7 รู้จักประเทศไทยผ่านทางเพื่อนและ/หรือญาติ ร้อยละ 18.7 รู้จักประเทศไทยผ่านทางคำแนะนำของบริษัทนำเที่ยว อิทธิพลในเรื่องของการแพร่กระจายข้อมูลของบุคคลใกล้ชิด (Parrinello, G. L., 2002) ถ้อยคำพูดในการแบ่งปันเรื่องการท่องเที่ยวถือเป็นวัฒนธรรมทางสังคมอย่างหนึ่งที่มีผลต่อการกระจายข้อมูลโดยใช้บรรยากาศที่เป็นมิตรและมีความไว้วางใจกัน เมื่อพิจารณาเรื่องการรู้จักประเทศไทยผ่านสื่อออนไลน์ทางเว็บไซต์การท่องเที่ยวอยู่ที่ร้อยละ 20.7 ซึ่งในอนาคตแนวโน้มการรู้จักประเทศไทยผ่านเว็บไซต์การท่องเที่ยวมีแนวโน้มสูงขึ้นตามการเข้าถึงเทคโนโลยีที่สูงขึ้นของประเทศจีน การเดินทางเข้าออกประเทศนั้นพบว่า ร้อยละ 98 เข้าเมืองโดยทางอากาศและร้อยละ 90.2 เข้าทางด่านตรวจคนเข้าเมืองท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ด้านการตรวจคนเข้าเมืองและศุลกากร (Immigration and Customs)

ทั้งด้านขั้นตอนการจัดทำเอกสาร ค่าธรรมเนียม จำนวนวันที่อนุญาตให้พำนัก การได้รับการตรวจเช็คเมื่อนำพาของเข้าและออกประเทศไทยเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวจีนให้ความสำคัญระดับมาก เรื่องของการนำยานพาหนะเข้ามาขับขี่ในประเทศไทยนักท่องเที่ยวจีนที่เข้าร่วมงานวิจัยให้ความสำคัญระดับปานกลางทั้งนี้วิเคราะห์ได้ว่ากลุ่มตัวอย่างเลือกโดยสารทางเครื่องบินใช้บริษัททัวร์และสามารถหาข้อมูลการเดินทางได้ด้วยระบบสารสนเทศการนำยานพาหนะจากจีนจึงไม่ใช่เป็นความต้องการหลัก การเดินทางของนักท่องเที่ยวจีนสู่ไทยยังได้รับการควบคุมทางพรมแดนและกฎระเบียบการตรวจลงตรา อย่างไรก็ตามฝั่งประเทศไทยได้อำนวยความสะดวกให้ชาวจีนสามารถขอวีซ่าเข้าที่ด่านตรวจคนเข้าเมืองเมื่อมาถึง (Visa on arrival) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวจีนนั้นยังถือว่าใช้น้อย หากต้องการกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยว การเน้นการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวไม่ใช่คำตอบเดียวที่เหมาะสมเนื่องมาจากการต้องพิจารณาถึงสมดุลเรื่องธรรมชาติ ทรัพยากร และการดูแลที่ปลอดภัยรวมถึงสาธารณสุขปโภคการคมนาคมขนส่งว่าสามารถรองรับจำนวนที่สูงขึ้นมากกว่านี้ที่ปัจจุบันก็มากอยู่แล้วคือมากกว่า 10 ล้านคนต่อปี (หากไม่นับรวมยอดจำนวนนักท่องเที่ยวในปีที่แพร่ระบาดของโควิด) คำตอบหนึ่งที่เหมาะสมคือ การกระตุ้นการใช้จ่ายให้เพิ่มมากขึ้นเพิ่มจำนวนวันในการอยู่ในประเทศไทยเพื่อให้เกิดการใช้จ่ายด้านที่พัก ทั้งนี้ต้องมีการพัฒนาหรือสร้างจุดการท่องเที่ยวให้น่าสนใจ พัฒนาผลิตภัณฑ์ สินค้าและของที่ระลึกให้ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวจับจ่ายซึ่งเป็นโจทย์ของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

รายละเอียดของการท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรีพบว่านักท่องเที่ยวได้เดินทางไปสถานที่ท่องเที่ยวในตัวจังหวัดที่หลากหลาย เช่น หาดบางแสน วัดใหญ่อินทาราม สวนสัตว์เปิดเขาเขียว เป็นต้น แต่สถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมสูงสุดคือ พัทยา ร้อยละ 65.8 โดยนักท่องเที่ยวระบุว่าสถานที่ท่องเที่ยวที่ประทับใจสูงถึงร้อยละ 90.22 สามารถวิเคราะห์ความชื่นชอบพัทยาเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกพัทยาในมุมมองของแหล่งท่องเที่ยวยามค่ำคืนมีการโชว์แสดงต่าง ๆ รวมทั้งเป็นที่กล่าวถึงในการท่องเที่ยวทางเพศ (Sex Tourism) ที่พัทยาเป็นที่รู้จักอย่างดีในเรื่องการท่องเที่ยวทางเพศ (Hall, C. M., 2002) ที่นักท่องเที่ยวมุ่งจะแสวงหาความแปลกใหม่ที่มิได้พบเจออย่างง่ายดายในประเทศของตน (Cohen, E., 2002) กรณีนักท่องเที่ยวจีนนั้นการท่องเที่ยวและการแสดงในพัทยาไม่ว่าจะเป็นโชว์โดยสาวประเภทสองที่นักท่องเที่ยวมักกล่าวว่า Lady Boy Show การขยายอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่แพร่หลายในพัทยาทำให้เกิดการผลิตเนื้อหาโชว์ที่แปลกใหม่ มีความคิดสร้างสรรค์ผสมอารมณ์ขันทั้งแฝงด้วยเรื่องเพศและเนื้อหาอื่น ๆ ให้น่าสนใจชวนติดตาม และส่วนที่สองคือ พัทยาในแง่มุมการท่องเที่ยวครบวงจรการสร้างภาพลักษณ์ในการท่องเที่ยวพัทยาโดยพยายามสร้างจุดเด่นการท่องเที่ยวในรูปแบบครอบครัวและการท่องเที่ยวควบคู่กับการการทำงานและธุรกิจ เพื่อมาแทนที่การท่องเที่ยวที่หลายฝ่ายกังวลว่าเป็นไปในเชิงลบ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยว เมื่อวิเคราะห์ลงในรายละเอียดด้านผลิตภัณฑ์ที่นักท่องเที่ยวจีนให้ความสำคัญคือ เรื่องของแหล่งท่องเที่ยวเป็นธรรมชาติ ทะเลสวยและเกาะ วัฒนธรรมและประเพณีของไทยและสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย ประเภทการท่องเที่ยวหลากหลายในประเทศไทยมีผลในการจูงใจนักท่องเที่ยวให้พิจารณาเดินทางมาเที่ยว นอกจากนี้นักท่องเที่ยวจีนให้ความสำคัญระดับมากที่สุดด้านผลิตภัณฑ์ในเรื่องอาหารและผลไม้ สะอาด ปลอดภัยรวมถึงความอร่อยของอาหารและผลไม้ไทย ทั้งนี้ในอนาคต กระแสการท่องเที่ยวที่สามารถผสมผสานการท่องเที่ยวได้หลายชนิดในการเดินทาง เช่น มีการผสมระหว่างการท่องเที่ยวทะเลและภูเขา เมืองและป่าตลอดจนการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์เป็นสิ่งที่คนรุ่นใหม่ให้ความสนใจ (สาธิต มั่นสุรกุล, 2562) ด้านลักษณะทางกายภาพผู้ตอบให้เรื่องของความสวยงามและความสะอาดของสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญที่สุด ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายให้ความสำคัญเรื่องการเดินทางที่สามารถจองที่พักผ่านระบบออนไลน์ จองกิจกรรม ร้านอาหารได้ล่วงหน้ารวมถึงมีช่องทางการชำระเงินที่หลากหลาย ประเด็นเรื่องช่องทางการจ่ายเงินและหาข้อมูลออนไลน์เป็นสิ่งสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวจีนรุ่นใหม่เนื่องจากการจ่ายเงินออนไลน์โดยเฉพาะผ่าน WeChat Pay รวมถึงการมีโปรโมชั่นทางการตลาดที่ดึงดูดใจ อสังหาริมทรัพย์และการบริการเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญอย่างมาก การบริหารจัดการท่องเที่ยวมีความจำเป็นที่ต้องดูแลบริการด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสมรวมถึงกระบวนการให้บริการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว การคมนาคม การตรวจคนเข้าเมืองและศุลกากรรวมถึงท่าทีของรัฐบาลไทยต่อนักท่องเที่ยวจีนและนโยบายด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทยเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวจีนให้ความสำคัญระดับมากนับเป็นประเด็นในเรื่องของการจัดการที่ผู้ประกอบการ ภาครัฐและผู้เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกัน ปัจจัยที่น่าจับตามองอีกส่วนหนึ่งคือเรื่องของสื่อออนไลน์ที่เติบโตควบคู่กับนักท่องเที่ยวและเทรนด์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจีนที่ได้เข้ามามีบทบาทในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวด้วยตนเอง หรือ Free Independent Traveler - FIT เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่เจริญเติบโตมากขึ้น ถือเป็นกระแสการท่องเที่ยวของชาวจีนยุคใหม่ ซึ่งแต่เดิมมักใช้บริษัททัวร์ พฤติกรรมการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยพบว่า นักท่องเที่ยวจีนรับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเรื่องการจัดจักประเทศไทยผ่านทางเพื่อนและ/หรือญาติ การเดินทางของนักท่องเที่ยวจีนสู่ไทยยังได้รับการควบคุมทางพรมแดนและกฎระเบียบ การตรวจลงตรา อย่างไรก็ตามฝั่งประเทศไทยได้อำนวยความสะดวกให้ชาวจีนสามารถขอวีซ่าเข้าที่ด่านตรวจคนเข้าเมืองเมื่อมาถึง (Visa on arrival) แต่ยังคงไม่ได้ยกเลิกวีซ่าเนื่องจาก รัฐบาลไทยให้ความสำคัญประเด็นด้านความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจการจัดการท่องเที่ยวมุ่งหวังให้เกิดเม็ดเงินทางเศรษฐกิจผ่านการใช้จ่าย การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวจีนนั้นยังถือว่าใช้น้อย

หากต้องการกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยว การเน้นการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวไม่ใช่คำตอบเดียวที่เหมาะสมเนื่องจากต้องพิจารณาถึงสมดุลเรื่องธรรมชาติ ทรัพยากรและการดูแลที่ปลอดภัยรวมถึงสาธารณสุขโรคการคมนาคมขนส่งว่าสามารถรองรับจำนวนที่สูงขึ้นมากกว่านี้สำหรับสถานการณ์การท่องเที่ยวในประเทศไทยในกลุ่มนักท่องเที่ยวจีนโดยมีจังหวัดชลบุรีเป็นกรณีศึกษาพบว่าในส่วนของพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจีนมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปโดยสัมพันธ์กับอายุและฐานะ กล่าวคือนักท่องเที่ยวจีนรุ่นใหม่และกลุ่มคนรายได้สูงนิยมการเดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเอง ด้วยเหตุนี้การบริหารจัดการท่องเที่ยวจำเป็นต้องอำนวยความสะดวกเรื่องการเข้าถึงข้อมูล การจอง การจ่ายเงินออนไลน์รวมถึงมีโครงข่ายทางอินเทอร์เน็ตรองรับ ตลอดจนการคมนาคมที่สามารถเอื้อต่อการเดินทางได้ สาเหตุที่นักท่องเที่ยวจีนนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวที่จังหวัดชลบุรีและประเทศไทยเนื่องจากประเทศไทยอยู่ไม่ไกลจากจีน มีแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจ อาหารและผลไม้อร่อย เป็นต้น ด้านการส่งเสริมแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีนในจังหวัดชลบุรีนั้นจากผลการวิจัยสามารถแบ่งข้อเสนอแนะได้คือ ระดับมหภาคหรือระดับประเทศในระยะสั้นควรมีนโยบายเรื่องการท่องเที่ยวที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน นอกจากนี้ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด - 19 รัฐบาลควรมีการส่งกำลังใจเพื่อกระตุ้นความสัมพันธ์ไทยและจีนอย่างต่อเนื่องระยะยาวภาครัฐควรพัฒนาระบบขนส่งมวลชนที่มีประสิทธิภาพให้ครอบคลุมทั้งเมืองหลักและเมืองรองเพื่อพัฒนาเส้นทางและคุณภาพชีวิตควบคู่กับมาตรการรองรับป้องกันเรื่องความมั่นคงและอาชญากรรมข้ามชาติ ทั้งนี้รัฐควรเน้นนักท่องเที่ยวกลุ่มที่มีคุณภาพกล่าวคือ กลุ่มที่สามารถสร้างมูลค่าและมีอำนาจการใช้จ่ายทดแทนนักท่องเที่ยวที่เน้นปริมาณ ท้ายที่สุดคือการดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อกระตุ้นความสัมพันธ์ระหว่างไทยและจีนอันนำมาสู่ความร่วมมือด้านต่าง ๆ สำหรับระยะสั้น ข้อเสนอแนะระดับจุลภาคคือในส่วนชุมชนและบุคคลนั้น ควรมีการนำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยวและเปิดโอกาสการทำธุรกิจผ่านทางอินเทอร์เน็ตให้มากยิ่งขึ้นและมีบริการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อนักท่องเที่ยวที่เดินทางด้วยตนเองหรือเป็นกลุ่มเล็ก ระยะกลางชุมชนและบุคคลในพื้นที่ควรมีการศึกษาค้นคว้าร่วมกันถึงประวัติศาสตร์และเรื่องเล่าที่สำคัญของพื้นที่หรือผลิตภัณฑ์เพื่อเรียนรู้ร่วมกันในการเข้าใจและอนุรักษ์ประวัติศาสตร์ชุมชนรวมถึงสามารถนำเสนอเพื่อวัตถุประสงค์ด้านการท่องเที่ยวได้ มีการแปลภาษาจีนเพื่อบริการนักท่องเที่ยว สำหรับระยะกลางชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากสื่อและเทคโนโลยีนำเสนอเรื่องราวเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ตนเอง ระยะยาวเป็นเรื่องของการส่งเสริมทักษะการใช้ภาษาจีนของบุคคลที่เกี่ยวข้องและการสร้างทัศนคติและทำความเข้าใจพฤติกรรมชาวจีนในเรื่องพฤติกรรมของชาวจีน ทั้งนี้การคำนึงถึงความเหมาะสมก่อนโพสต์ข้อมูลภาพหรือความเห็นในสื่อออนไลน์เนื่องจากสามารถกระทบต่อความรู้สึกผู้ที่เกี่ยวข้องและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอันส่งผลกลับมาสู่ผู้เกี่ยวข้อง การท่องเที่ยวระหว่างไทยและจีนมีความเชื่อมโยงกับปัจจัยต่าง ๆ เชิงระบบและเป็นพลวัตแห่งการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัย

ตั้งแต่ระดับมหภาคกระทั่งจุลภาค การขับเคลื่อนประเด็นการเชื่อมต่อและการท่องเที่ยวจึงต้องพิจารณาและดำเนินการในลักษณะองค์รวมและให้ความสำคัญกับหน่วยย่อยอันเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนา

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในการให้ทุนวิจัยนี้และสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสถาบันสังคมศาสตร์แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (Chinese Academy of Social Sciences, CASS) ที่ได้ร่วมกันจัดสรรงบประมาณในการทำวิจัยและขอบพระคุณผู้มีส่วนช่วยในการให้งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จทุกท่านโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ให้ข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). สถิตินักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้าประเทศไทยสถิติด้านการท่องเที่ยว ปี 2561 (Tourism Statistics 2018), กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2563 จาก https://www.mots.go.th/old/more_news.php?cid=4
- ฉัตยาพร เสมอใจ. (2549). การบริหารการตลาด. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ธีรณัฐ พุคคี่ศรีกิจ. (2537). พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2561). Disruption ท่องเที่ยวจีน มาเองไม่ได้มากับทัวร์แล้ว. ผู้จัดการสุดสัปดาห์, MGR Online. เรียกใช้เมื่อ 6 มกราคม 2563 จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9610000104399>
- โพสต์ทูเดย์. (2562). Traxasia ล้วงข้อมูล นท.จีน เมืองไทยยังอยู่ในใจเสมอ. ข่าวเศรษฐกิจ - ธุรกิจ, โพสต์ทูเดย์. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2563 จาก <https://www.posttoday.com/economy/news/602358>
- สมศักดิ์ หงษ์สุวรรณ และกรวีร์ ชัยอมรไพศาล. (2561). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกเรียน สถาบันสอนภาษาต่างประเทศ อพเกรด อคาเดมี่ จังหวัดเชียงใหม่. วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ, 28(1), 151-166.
- สาธิต มนต์สุรกุล. (2562). จับ 10 กระแสท่องเที่ยวทั่วโลกในปี 2020. Travel, The MOMENTUM. เรียกใช้เมื่อ 6 มกราคม 2563 จาก <https://themomentum.co/travel-trends-2020/>.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ รายไตรมาส แบบปริมาณลูกโซ่ 3/2561. เรียกใช้เมื่อ 26 พฤศจิกายน 2561 จาก https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=qgdp_page

- Apostolopoulos, Y. (2002). Introduction: Reinventing the Sociology of Tourism. In Apostolopoulos, Y. et al. (Ed). The Sociology of Tourism (pp. 1-12). Suffolk: Routledge.
- Cohen, E. (2002). A Phenomenology of Tourist Experiences. In Apostolopoulos, Y. et al. (Ed). The Sociology of Tourism (pp. 90-111). Suffolk: Routledge.
- Economic Intelligence Center (EIC). (2562). In Focus : 3 ประเด็นน่าสนใจสำหรับเศรษฐกิจไทย ปี 2019. OUTLOOK: IN FOCUS, SCB. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2563 จาก <https://www.scbeic.com/th/detail/product/5660>
- Hall, C. M. (2002). Gender and Economic Interests in Tourism Prostitution: The Nature, Development and Implications of Sex Tourism in South - East Asia. In Apostolopoulos, Y. et al. (Ed). The Sociology of Tourism. pp (pp. 265-280). Suffolk: Routledge.
- Kaewta, P. (2561). จินตกรรมแคมป์เที่ยวเมืองไทย 7 ปีซ้อน. ข่าวต่างประเทศ, คลิป, MTHAI. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2563 จาก <https://news.mthai.com/world-news/704369.html>
- National Bureau of Statistics of China. (2020). Employment and Wages. Retrieved June 5, 2020, from <http://data.stats.gov.cn/english/easyquery.htm>.
- Parrinello, G. L. (2002). Motivation and Anticipation in Post - Industrial Tourism. In Apostolopoulos, Y. et al. (Ed). The Sociology of Tourism. pp (pp. 75-89). Suffolk: Routledge.
- SCBS Wealth Research. (2562). นักท่องเที่ยวจีนกลับแล้ว! ตัวเลขทะลุ 1 ล้านคน เพิ่มสัญญาณบวกหุ้นโรงแรม Business, The Standard. เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2563 จาก <https://thestandard.co/market-focus-27092562/>.
- Schiffman, L. G. & Kanuk, L. L. (1994). Consumer Behavior. Consumer Behavior, Motivation Research (Marketing) (5th ed.). New York: Englewood Cliffs, NJ Prentice Hall.
- Solomon, M. R. (2002). Consumer Behavior: Buying, Having, and Being. The Prentice Hall International Series in Marketing. (5th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- United Nations World Tourism Organization. (2020). Glossary of Tourism Terms. Retrieved June 2, 2020, from <https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms>

Urry, J. & Larsen, J. (2011). *The Tourist Gaze 3.0*. Tourism Studies. London: Sage Publications.

แนวทางการจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
ระดับท้องถิ่น^{*}
GUIDLINES FOR FORMULATING A MODEL LAW ON LOCAL
DISPUTES MEDIATION

สุวรรณ วงษ์การค้า

Suwan Wongkanka

สมาน ตั้งทองทวี

Saman Thungthontawee

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University, Thailand

ธานี วรภัทร์

Thanee Vorapatr

มหาวิทยาลัยรังสิต

Rangsit University, Thailand

E-mail: hinpak.law@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิวัฒนาการ แนวคิด และทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น 2) เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในต่างประเทศและประเทศไทย และ 3) เสนอแนะแนวทางให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายของไทยที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) นักวิชาการ 2) ผู้นำชุมชน 3) อัยการ 4) พนักงานสอบสวน และ 5) เจ้าพนักงานปกครอง จำนวน 11 คน วิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปเป็นภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น ได้แก่ 1.1) การไกล่เกลี่ย ข้อพิพาท 1.2) ยุติธรรมชุมชน 1.3) ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ 1.4) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเชิงพุทธกับระบบเจ้าโคตร 1.5) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามกฎหมายแม่แบบ UNCITRAL 2002 1.6) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและการขจัดความขัดแย้ง 1.7) การปกครองท้องถิ่น 1.8) การกระจายอำนาจ และ 1.9) อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) เปรียบเทียบรูปแบบของกฎหมายการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน

^{*} Received 4 May 2021; Revised 14 August 2021; Accepted 19 August 2021

ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมกับสภาพสังคม ประเพณี การเมืองและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นเพื่ออำนวยความสะดวก และเป็นธรรม และช่วยลดภาระของศาล และ 3) แนวทางให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายคือ ระเบียบหรือข้อบังคับว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นด้วยการจัดทำเป็นกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการระงับข้อพิพาทระดับท้องถิ่นในความผิดอาญาอันยอมความได้ หรือความผิดลหุโทษตามมาตรา 390 ถึงมาตรา 395 และมาตรา 397 เพื่อไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่คู่กรณีตกลงกันได้

คำสำคัญ: กฎหมายต้นแบบ, การไกล่เกลี่ย, ข้อพิพาท, ระดับท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research article were: to 1) Study the evolution of concepts and theories related to local dispute mediation, 2) the compare of legal measures for dispute resolution in foreign countries and Thailand, and 3) the suggest ways for amendments to Thai laws related to Local dispute mediation. This research was a qualitative research use interviews and group discussions by choose specific examples that divided into 5 groups such as: 1) Scholars, 2) Community Leader, 3) Prosecutor, 4) Investigation Officer and 5) Administrative Officer from 11 persons. By using content analysis and summarizing as an overview. The research found that: 1) the concepts and theories related to local dispute mediation are: 1.1) dispute mediation, 1.2) community justice, 1.3) reconciliation justice, 1.4) buddhist dispute mediation with the god system, 1.5) legal dispute mediation UNCITRAL Template Act 2002, 1.6) dispute mediation and conflict resolution, 1.7) local government, 1.8) decentralization, and 1.9) Authority of the Local Administrative Organization. 2) Comparing the form of local dispute mediation laws is different depending on the suitability of the social condition. Mediation of local disputes to facilitate fairness and reduce the burden of the courts. 3) The guidelines for amendment of the law are the regulations or regulations governing local dispute mediation by establishing a prototype law on the resolution of local disputes in the criminal or petty offences pursuant to Section 390 through Section 395 and Section 397 to mediate disputes agreed by the parties.

Keywords: Model Law, Mediation, Dispute, Local Level

บทนำ

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีความแตกต่างกันของจำนวนประชากรซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความขัดแย้งกันบ้าง โดยอาจจะมียุทธศาสตร์ของความขัดแย้งหรือข้อพิพาทด้วยเรื่องใด ๆ ก็ตาม ซึ่งมนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Social Animal) ประกอบกับการรวมตัวกันเป็นสังคมหรือชุมชน เมื่อเกิดความสัมพันธ์กันตั้งแต่สองคนขึ้นไปสิ่งที่ตามมาคือ ความขัดแย้งหรือมีข้อพิพาทระหว่างกันจึงทำให้เกิดกติกาของชุมชนหรือสังคม อาจจะเป็นการรุกรานเรื่องราวส่วนตัว เรื่องทรัพย์สิน หรือการทะเลาะวิวาท เป็นต้น ซึ่งคู่กรณีไม่ยอมหันหน้ามาปรึกษาหารือกันไม่ว่าจะเป็นทั้งภาครัฐและภาคเอกชน จนถึงขั้นนำคดีนั้น ๆ ไปฟ้องร้องกันชั้นศาล ซึ่งสังคมหรือชุมชนดั้งเดิม (Primitive Society) เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นก็จะได้รับการเยียวยาแก้ไขโดยการเจรจา หรือการไกล่เกลี่ยกัน ครั้นเมื่อสังคมหรือชุมชนมีความวุ่นวายหรือขัดแย้งที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้นเครื่องมือที่จะนำมาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ หรือลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือกติกาของสังคมก็ได้มีการพัฒนาเป็นหลักเกณฑ์มากขึ้นมีองค์กรหรือสถาบันที่ใช้หลักเกณฑ์ในการแก้ไขข้อขัดแย้งเหล่านั้นอย่างเป็นระบบที่เป็นทางการมากขึ้น ดังสุภาษิตที่ว่า “ที่ใดมีสังคมที่นั่นย่อมมีกฎหมาย” (สมยศ เชื้อไทย, 2562) จากผลกระทบดังกล่าวจึงต้องมีการลดปริมาณคดีที่ขึ้นศาล โดยวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในระดับท้องถิ่นหรือชุมชนนั้นเป็นหนึ่งในหลายวิธีการที่จะช่วยลดคดีขึ้นสู่ศาลได้ และเป็นวิธีการอันเป็นรากฐานของสังคมไทยมาตลอดตั้งแต่สมัยโบราณ จนกลายเป็นประวัติศาสตร์ของประเทศที่ได้มีพัฒนาการของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแบบไม่เป็นทางการมาช้านานแล้วกล่าวคือ เป็นการนำเอาจารีตประเพณี ขนบธรรมเนียม ท้องถื่นดั้งเดิมปรับใช้ให้เข้ากับประเด็นข้อขัดแย้งหรือข้อพิพาทนั้น ทั้งนี้เพราะเพราะว่าสังคมไทยให้ความเชื่อถือและยอมรับในความศักดิ์สิทธิ์ของชั้นศาล ประกอบกับสังคมไทยไม่มีธรรมเนียมกฎหมายปฏิบัติอันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในเรื่องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนนำคดีขึ้นสู่ศาลเช่นประเทศอื่น ๆ (ชาญณรงค์ ปราณีจิตต์ และคณะ, 2543) ต่อมาในปี พ.ศ. 2541 ได้มีการจัดตั้งศูนย์ระงับข้อพิพาทและการส่งเสริมเผยแพร่การระงับข้อพิพาทในส่วนภูมิภาค เพื่อพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้เพิ่มมากขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนมากยิ่งขึ้น จึงส่งผลให้เกิดเป็นหลักสูตร “การอบรมอาสาสมัครไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน” (อ.ก.ช.) (สรวิต ลิ้มปรี้งษ์, 2555) อันเป็นการให้ความรู้ในหลักการ วิธีการระงับข้อพิพาท และกฎหมายเบื้องต้น โดยกระทรวงมหาดไทยได้มอบอำนาจผ่านมาให้นายอำเภอและคณะกรรมการหมู่บ้านอันเป็นกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา

จะเห็นได้ว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสามารถไกล่เกลี่ยได้ตลอดเวลาเช่นกันก่อนที่จะคดีจะขึ้นสู่ศาล โดยผลของการตกลงก็จะเป็นไปตามนั้นและผูกพันบังคับกันได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850 ถึง มาตรา 852 (อุทัย อาทิวะ, 2562) ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความนั่นเอง ปัญหาข้อขัดแย้งหรือข้อพิพาทนั้นสามารถเกิดขึ้น

ได้กับทุกคน ทุกสังคม และทุกประเทศ อาจมีสาเหตุหรือปัจจัยแตกต่างกันหลายประการ กล่าวคือ ด้านความคิด ความเชื่อ เชื้อชาติ และศาสนา ซึ่งวิธีการระงับความขัดแย้งหรือข้อพิพาทนอกศาล (ADR) นั้นมีหลายวิธีการ เช่น การเจรจา (Negotiation) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Mediation) การอนุญาโตตุลาการ (Arbitration) การดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาโดยศาล (Litigation) และการประนีประนอมข้อพิพาท (Conciliation) โดยที่วิธีการระงับข้อขัดแย้งหรือข้อพิพาทที่คู่กรณีทุกฝ่ายต้องการมากที่สุดนั้นประกอบด้วย (สรวิต ลิ้มปรีงษ์, 2555) การระงับข้อพิพาทที่เป็นธรรม (Fair) การระงับข้อพิพาทที่รวดเร็ว (Speedy) การระงับข้อพิพาทที่ประหยัด (Cheap) การระงับข้อพิพาทที่มีกลไกบังคับที่มีประสิทธิภาพ (Effective Enforcement Mechanism) การระงับข้อพิพาทด้วยการรักษาความลับหรือมาตรการที่ป้องกันความอื้อฉาวที่เกิดจากข้อพิพาท (Measure Against Bad Publicity) และสุดท้ายคือการระงับข้อพิพาทด้วยการรักษาสัมพันธภาพระหว่างคู่ความ (Preservation of Relationship) กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นวิธีหนึ่งที่ประชาชนสามารถเลือกปฏิบัติได้ ซึ่งเป็นกระบวนการยุติธรรมท้องถิ่นหรือชุมชนชั้นพื้นฐานโดยมีคนกลางเข้ามาให้ความช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ย เพื่อหาทางประนีประนอมข้อพิพาท และให้ความเป็นธรรมทั้งสองฝ่ายโดยชนะด้วยกันทั้งสองฝ่าย (Win - Win) ซึ่งการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในปัจจุบันนี้ใช้รูปแบบการเจรจาโดยสันติวิธี อันเป็นวิธีการที่ผู้ไกล่เกลี่ยจะเป็นผู้หาทางออกที่ดีที่สุดให้กับคู่พิพาท การไกล่เกลี่ยด้วยวิธีนี้ก็มักจะมีทางออกได้สองแนวทางคือ คู่พิพาทตกลงกันได้อันจะเป็นผลให้ลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลได้วิธีหนึ่ง หรือหากตกลงกันไม่ได้เรื่องก็จะไปถึงศาลพิจารณาตามหลักของกฎหมายอันเป็นผลให้เพิ่มคดีในชั้นศาลต่อไป การไกล่เกลี่ยมีข้อดีหลายประเด็นและยังเป็นเวทีสำหรับการสื่อสารระหว่างกันหลายกรณีที่คู่กรณีไม่สะดวกที่จะพูดคุยกันในเรื่องส่วนตัวในห้องพิจารณาคดีแบบเปิด ซึ่งอาจจะเป็นการผ่อนคลายนอกเหนือจากที่เป็นห้องไกล่เกลี่ยที่เป็นส่วนตัวโดยการไกล่เกลี่ยเป็นกระบวนการแบบไม่เป็นทางการและมีความยืดหยุ่นช่วยให้ผู้ไกล่เกลี่ยและผู้ร่วมไกล่เกลี่ยใช้แนวทางต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาเชิงสร้างสรรค์ในการหาข้อยุติ รวมทั้งการไกล่เกลี่ยจะเป็นการประหยัดทั้งเงินและเวลาของแต่ละฝ่าย นอกจากนี้ การเข้าถึงข้อยุตินั้นฝ่ายที่ไกล่เกลี่ยมักจะหลีกเลี่ยงประเด็นทางอารมณ์จากการมีส่วนร่วมในความขัดแย้งอย่างต่อเนื่อง (Michael L. M. & Robert C. B., 2005) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นจำต้องมีเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีความรู้ความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาให้กับท้องถิ่นหรือชุมชนได้ และจุดสำคัญคือ การตกลงกันโดยสันติวิธี ไกล่เกลี่ยยอมความกันเพื่อการเยียวยาความเสียหายให้แก่คู่พิพาท

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่ากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นช่องทางที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาในปัจจุบัน ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 16 การปฏิรูปประเทศ มาตรา 258 ให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศอย่างน้อยในด้านต่าง ๆ ให้เกิดผล ดังต่อไปนี้ ด้านกฎหมาย (คณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์และสำรวจ

ความคิดเห็นของประชาชนในคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ, 2560) ประกอบด้วย สาระสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) มีกลไกให้ดำเนินการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบหรือข้อบังคับต่าง ๆ ที่ใช้บังคับอยู่ก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ให้สอดคล้องกับหลักการตามมาตรา 77 และพัฒนาให้สอดคล้องกับหลักสากล โดยให้มีการใช้ระบบอนุญาตและระบบการดำเนินการ โดยคณะกรรมการเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อให้การดำเนินงานเกิดความคล่องตัว โดยมีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนและไม่สร้างภาระแก่ประชาชนเกินความจำเป็นเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศและป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ 2) ปฏิรูประบบการเรียนการสอนและการศึกษาอบรมกฎหมายเพื่อพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายให้เป็นผู้ซึ่งมีความรอบรู้ มีนิติทัศนะ และยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรมของนักกฎหมาย 3) พัฒนาระบบฐานข้อมูลกฎหมายของรัฐโดยใช้เทคโนโลยี เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลกฎหมายได้สะดวก และสามารถเข้าใจเนื้อหาสาระของกฎหมายได้ง่าย เช่น ฐานข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา และ 4) จัดให้มีกลไกช่วยเหลือประชาชนในการจัดทำและเสนอร่างกฎหมาย เพื่อรองรับการเข้าชื่อเสนอกฎหมายของประชาชน ในการนี้ได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องการประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ โดยมีการใกล้เคียงคือ เป็นกระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือกที่จัดการความขัดแย้ง โดยมีบุคคลที่สามเป็นคนกลางเข้ามาช่วยเหลือคู่กรณี เพื่อแก้ไขปัญหาให้คู่กรณีตกลงกันได้และเกิดความพึงพอใจทั้งสองฝ่ายอย่างเป็นธรรม ข้อพิพาทคือข้อขัดแย้งที่เกิดจากคู่กรณีสองฝ่ายที่มีพฤติกรรมในการโต้ตอบกัน ด้วยการปกป้องตนเองและให้ร้ายแก่อีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้ข้อพิพาททางแพ่ง และทางอาญาเท่านั้น นำไปสู่กระบวนการ คือ ขั้นตอนหรือรูปแบบหรือกรอบวิธีเพื่อให้คนกลางปฏิบัติหน้าที่ตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งเป็นทางออกที่คู่กรณีพึงพอใจด้วยกันทั้งสองฝ่าย ดังนั้น ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบทางกฎหมายในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นหรือชุมชนทั้งในทางแพ่งและอาญาหรือแนวทางกฎหมายในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาล สำหรับดัชนีพันธฉบับนี้จะได้กำหนดรูปแบบกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในระดับท้องถิ่น หรือรูปแบบทางกฎหมายในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิวัฒนาการ แนวคิด และทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในต่างประเทศและประเทศไทย
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายของไทยที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยคัดเลือกแบบเจาะจง ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขต

1.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) เป็นตัวแทนผู้เกี่ยวข้องกับ การระงับข้อพิพาทในระดับท้องถิ่นซึ่งเป็นที่ยอมรับของประชาชน มี 5 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) นักวิชาการ จำนวน 3 คน 2) ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน 3) อัยการ จำนวน 2 คน 4) พนักงานสอบสวน จำนวน 2 คน และ 5) เจ้าพนักงานปกครอง จำนวน 3 คน จำนวนทั้งหมด 11 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับมาตรการกฎหมายการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและพระราชบัญญัติไม่น้อยกว่า 7 ปี

1.2 เนื้อหา ได้แก่ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททั้งในต่างประเทศและประเทศไทย วิเคราะห์ถึงกฎหมายที่มีอยู่รวมทั้งผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยศึกษาเปรียบเทียบของประเทศไทยและต่างประเทศ ตลอดจนศึกษาแนวปฏิบัติการไกล่เกลี่ยของต่างประเทศเพื่อเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการปรับปรุงกฎหมายของประเทศไทย

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านมาตรการกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.76 - 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 และจัดทำแบบสัมภาษณ์แบบสมบูรณ แบ่งเป็น 4 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการไกล่เกลี่ย 3) เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในต่างประเทศและประเทศไทย และ 4) แนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น

3. ด้านการเก็บข้อมูล คือ แบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการไกล่เกลี่ย (วิเคราะห์เอกสาร) ระยะที่ 2 เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในต่างประเทศและประเทศไทย (แบบสัมภาษณ์) และระยะที่ 3 หาแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายของไทยเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น (การสนทนากลุ่ม) โดยการตรวจสอบสามเส้าเป็นการเปรียบจากมุมมองหลาย ๆ ด้านเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ใช้ข้อมูลเอกสาร (Content Analysis) และเทคนิคการวิเคราะห์ถ้อยคำด้วยการลดทอนข้อมูลแบบตีความสร้างข้อสรุปจัดหมวดหมู่และสรุปผลโดยภาพรวม

ผลการวิจัย

การศึกษาวิวัฒนาการ แนวคิด และทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นในประเทศไทย พบว่า สภาพสังคมในปัจจุบันนี้ยังมีข้อพิพาทอีกจำนวนมากมายที่ทำให้ศาลยุติธรรมต้องรับภาระจึงมีหลายส่วนงานกล่าวคือ สำนักงานศาล สำนักงานอัยการ อนุญาโตตุลาการ แม้กระทั่งกระทรวงมหาดไทย ที่พยายามให้ความสนใจและพัฒนางานเกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยมีบุคคลที่สามเข้ามาช่วยเหลือในการเจรจาต่อรอง ปัจจุบันนี้แนวทางดังกล่าวมีสถานะเป็นกระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือกที่มีจุดเด่นในแง่ประสิทธิภาพ เป็นการส่งเสริมให้คู่พิพาทบรรลุผลประโยชน์ร่วมกันแทนการสู้คดี เพื่อหาผู้แพ้ชนะและยังเป็นการแบ่งเบาภาระคดีของศาล ซึ่งการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนี้เป็นกระบวนการที่มีความยืดหยุ่นโดยคู่กรณีและคนกลางทำให้ความยืดหยุ่นนี้เป็นจุดแข็งของการไกล่เกลี่ย ดังนั้นการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ต้องมีการกระทบกระทั่งกันบ้างด้วยจากสาเหตุต่าง ๆ ซึ่งหากมีข้อพิพาทเกิดขึ้นย่อมจะส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของสมาชิกในสังคมนั้น ๆ โดยไม่ใช่เพียงแต่จะส่งผลกระทบเฉพาะคู่กรณีที่พิพาทกันเท่านั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องหาวิธีการแก้ไขหรือยุติข้อพิพาทหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้นให้ยุติลงโดยเร็ว เพื่อให้เกิดความสามัคคีในสังคมเร็วที่สุด แต่หากไม่สามารถตกลงกันได้จึงจำเป็นที่จะต้องมีการมีบุคคลที่สามเข้ามาเป็นผู้ประสานความสามัคคีให้แก่คู่กรณีที่พิพาทนั้น โดยมีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท 2) ยุติธรรมชุมชน 3) ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ 4) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเชิงพุทธกับระบบเจ้าโคตร 5) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามกฎหมายแม่แบบ UNCITRAL 2002 6) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและการจัดการความขัดแย้ง 7) การปกครองท้องถิ่น 8) การกระจายอำนาจ และ 9) อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในต่างประเทศและประเทศไทย พบว่า รูปแบบกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในต่างประเทศและประเทศไทย ซึ่งมีวัตถุประสงค์ประเด็นใหญ่ที่เหมือนกันเพื่อลดปริมาณคดีขึ้นสู่การพิจารณาตัดสินของศาล เพื่อให้เกิดความสงบสุขแก่ประชาชน ซึ่งมีผู้ไกล่เกลี่ยคอยให้ความช่วยเหลือคู่กรณี อีกทั้งการไกล่เกลี่ยมีกำหนดเวลา มีการรักษาความลับของข้อมูลที่ได้จากการไกล่เกลี่ยมิให้เปิดเผยจนกว่าจะได้รับความยินยอมจากทุกฝ่าย หรือตามคำสั่งศาล สำหรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ประเทศแคนาดา เครือรัฐออสเตรเลีย สาธารณรัฐสิงคโปร์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ และสหพันธรัฐมาเลเซีย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงความคล้ายคลึงการใกล้เคียงข้อพิพาทระดับท้องถิ่น

ประเทศ	ความคล้ายคลึง			หมายเหตุ
	วัตถุประสงค์	ผู้ทำหน้าที่ใกล้เคียง	กำหนดเวลา	
ไทย	เพื่อความพอใจและลดคดีศาล	บุคคล/องค์คณะ	ไม่เกิน 90 วัน	
อเมริกา	เพื่อความพอใจและลดคดีศาล	บุคคล	30 นาที/หลายวัน	
แคนาดา	เพื่อความพอใจและลดคดีศาล	บุคคล	ไม่เกิน 3 ชั่วโมง	เร็ว ่อง ความ
ออสเตรเลีย	เพื่อความพอใจและลดคดีศาล	บุคคล	ไม่เกิน 4 ชั่วโมง	ชั บ ชั ่อน /
สิงคโปร์	เพื่อความพอใจและลดคดีศาล	บุคคล/องค์คณะ	ไม่เกิน 2 ชั่วโมง	จำนวนคู่กรณี
ส.ป.ป.ลาว	เพื่อความพอใจและลดคดีศาล	องค์คณะ	ไม่เกิน 3 ครั้ง	
ฟิลิปปินส์	เพื่อความพอใจและลดคดีศาล	องค์คณะ	ไม่เกิน 45 วัน	
มาเลเซีย	เพื่อความพอใจและลดคดีศาล	องค์คณะ	ไม่เกิน 90 วัน	

จากตารางจะเห็นว่าการใกล้เคียงระดับท้องถิ่นของแต่ละประเทศจะมีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ มีวัตถุประสงค์ที่เหมือนกันเพื่อให้เกิดความพึงพอใจของคู่กรณีและลดจำนวนคดีที่ขึ้นสู่ศาล ในส่วนของผู้ใกล้เคียงนั้นจะกำหนดให้เป็นบุคคลหรือคณะบุคคลก็ได้ซึ่งจะทำหน้าที่เหมือนกัน สำหรับในเรื่องของเวลานั้นทุกประเทศจะกำหนดเวลาในการใกล้เคียงไว้เช่นกัน

ตารางที่ 2 แสดงความแตกต่างการใกล้เคียงข้อพิพาทระดับท้องถิ่น

ประเทศ	ความแตกต่าง			หมายเหตุ
	ค่าใช้จ่าย	การเข้าร่วม	การเลือกผู้ใกล้เคียง	
ไทย	ไม่มี	สมัครใจ	เลือกได้	
อเมริกา	มี	สมัครใจ	เลือกได้	
แคนาดา	มี	สมัครใจ	เลือกได้	
ออสเตรเลีย	ไม่มี	สมัครใจ	เลือกได้	
สิงคโปร์	มี	สมัครใจ	เลือกไม่ได้	ผอ.ศูนย์ฯจัดให้
ส.ป.ป.ลาว	มี	ต้องผ่านการใกล้เคียง	เลือกไม่ได้	คณะใกล้เคียง
ฟิลิปปินส์	มี	ต้องผ่านการใกล้เคียง	เลือกไม่ได้	คณะใกล้เคียง
มาเลเซีย	ไม่มี	สมัครใจ	เลือกไม่ได้	ผู้นำชุมชน

จากตารางจะเห็นว่าในการใกล้เคียงข้อพิพาทระดับท้องถิ่นนั้นจะมีข้อแตกต่างกันบ้างของแต่ละประเทศ ในเรื่องของค่าใช้จ่ายซึ่งบางประเทศก็มีค่าธรรมเนียมแต่บางประเทศไม่มี แต่บางประเทศก็ให้บังคับเข้าสู่อการใกล้เคียงก่อนดำเนินการทางศาล และบางประเทศได้กำหนดผู้ใกล้เคียงไว้ให้แล้ว

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบรูปแบบกฎหมายการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น

ประเทศ	หลักกฎหมาย/หลักเกณฑ์	หมายเหตุ
ไทย	รูปแบบข้อบังคับกระทรวง/กฎกระทรวง/พ.ร.บ.	
อเมริกา	รูปแบบกฎหมายของรัฐ	
แคนาดา	รูปแบบกฎระเบียบวิธีพิจารณาความแพ่ง	
ออสเตรเลีย	รูปแบบพระราชบัญญัติศูนย์ยุติธรรมชุมชน	
สิงคโปร์	รูปแบบ พ.ร.บ. ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชน	
ส.ป.ป.ลาว	รูปแบบข้อตกลงของ รมต.ว่าการกระทรวงยุติธรรม	
ฟิลิปปินส์	รูปแบบประมวลกฎหมาย (บารังไกย์)	
มาเลเซีย	รูปแบบกฎหมายพื้นเมืองหรือจารีตประเพณี (Adat)	

จากตารางจะเห็นว่าในแต่ละประเทศจะใช้รูปแบบของกฎหมายในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นที่ไม่เหมือนกัน ทั้งนี้จะเป็นเพราะความเหมาะสมกับสภาพสังคม ประเพณี การเมืองและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศที่มีความแตกต่างกันว่า เมื่อการไกล่เกลี่ยสำเร็จก็จะมีการจัดทำเป็นสัญญา หรือข้อตกลงขึ้นใหม่และให้คู่กรณีปฏิบัติตามข้อสัญญาหรือข้อตกลง

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบข้อดีและข้อด้อยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น

ข้อดี	ข้อด้อย	หมายเหตุ
1. เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมโดยง่าย สะดวก และรวดเร็ว	1. ขาดการประชาสัมพันธ์	
2. ลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี	2. ขาดความน่าเชื่อถือในตัวผู้ไกล่เกลี่ย	
3. ประหยัดเวลาในการดำเนินคดี	3. ขาดการบังคับให้คู่กรณีเข้าสู่การไกล่เกลี่ย	
4. รักษาความสัมพันธ์ของคู่กรณี	4. อาจเป็นช่องทางให้คู่กรณีประวิงเวลา	
5. สร้างความพึงพอใจให้คู่กรณี	ทำให้คดีซ้ำได้	
6. สร้างความสงบสุขให้กับท้องถิ่น ชุมชน	5. ผลของการไกล่เกลี่ยไม่สามารถบังคับ	
7. ลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล	ได้ทุกกรณีเช่นเดียวกับคำพิพากษา	
8. มีความไว้วางใจ และเข้าใจกันของคู่กรณี		

การนำเสนอแนวทางให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายของไทยที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น พบว่า กฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น เนื่องจากในปัจจุบันมีคดีพิพาทขึ้นสู่การพิจารณาชั้นศาลเป็นจำนวนมาก แม้ว่าจะมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องแล้วก็ตาม แต่การดำเนินการไกล่เกลี่ยต้องดำเนินไปภายใต้ความสมัครใจของคู่พิพาทจึงเป็นเหตุให้คดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลลดลงไม่มากนัก ทั้งยังเป็นการสร้างภาระให้แก่ศาล จึงเห็นควรให้มีกฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นในลักษณะของการบังคับให้ต้องดำเนินการก่อนที่จะนำข้อพิพาทซึ่งเป็น

คดีชั้นสู่การพิจารณาของศาล ซึ่งมีหลักการที่สำคัญ ได้แก่ 1) ให้นายอำเภอแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย และผู้ไกล่เกลี่ยมีหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกิดขึ้นภายในท้องถิ่น 2) ข้อพิพาทที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยได้ คือ ข้อพิพาทในความผิดอาญาอันยอมความได้ หรือความผิดลหุโทษตามมาตรา 390 ถึงมาตรา 395 และมาตรา 397 สำหรับข้อพิพาทในทางแพ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าแสนบาท อีกทั้งข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินที่มีใช้เรื่องเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ ข้อพิพาทระหว่างทายาทเกี่ยวกับทรัพย์มรดก อย่างไรก็ตามในกรณีที่ข้อพิพาทใดที่มีการฟ้องร้องต่อศาลแล้ว ศาลอาจสั่งให้กลับไปดำเนินการไกล่เกลี่ยก่อนก็ได้ 3) เมื่อการไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทเป็นที่ยุติโดยคู่กรณีตกลงกันได้ ให้ผู้ไกล่เกลี่ยทำบันทึกข้อตกลงให้คู่พิพาททั้งสองฝ่ายลงนามรับรอง และเสนอนายอำเภอให้ความเห็นชอบ และ 4) หากคู่พิพาทฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ปฏิบัติหรือปฏิบัติไม่ครบถ้วนตามข้อตกลง คู่พิพาทอีกฝ่ายอาจยื่นคำร้องขอต่อศาลให้ออกคำสั่งบังคับได้ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลว่า

“ในหน่วยงานของท่านมีการระงับข้อพิพาทโดยอาศัยกฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 และกฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยความผิดที่มีโทษทางอาญา พ.ศ. 2553 เป็นหลักซึ่งกฎกระทรวงดังกล่าวมีวิธีการปฏิบัติและรายละเอียดที่ชัดเจนแล้ว อีกทั้งยังเห็นว่าควรจะนำข้อพิพาทที่เกิดขึ้นเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทก่อน เพราะจะทำให้ลดคดีชั้นสู่ศาลได้จำนวนหนึ่ง” (เจ้าพนักงานปกครอง ท่านที่ 1, 2563)

“ใน ส.ป.ป.ลาว ให้คณะหน่วยไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งขึ้นบ้านเป็นหน่วยไกล่เกลี่ยระดับท้องถิ่น หมู่บ้าน จะไม่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่จำกัดความรู้ มีค่าตอบแทนเพียงเดือนละพันกว่าบาท การไกล่เกลี่ยจะสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับคู่กรณีเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามในการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งขึ้นบ้านของคณะหน่วยไกล่เกลี่ยนี้ผลจะสำเร็จหรือไม่สำเร็จก็ตาม คู่กรณีจะต้องเสียค่าธรรมเนียมด้วยกันทั้งสองฝ่ายเสมอ” (เจ้าพนักงานปกครอง ท่านที่ 2, 2563)

“สำนักงานอัยการสูงสุดมีนโยบายนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ เพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคม และลดภาระในการดำเนินคดีทั้งของรัฐและประชาชนและเพื่อให้การไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทคดีอาญา และคดีแพ่งในชั้นพนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุดได้ออกระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน พ.ศ. 2562 ซึ่งเมื่อได้รับเรื่องจากตัวความแล้ว จะดำเนินการลงสารบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อรับเรื่องดำเนินการต่อไป และต้องออกหนังสือโดยกำหนดวันนัดเชิญคู่กรณีหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมาเจรจาไกล่เกลี่ย ซึ่งหากมีการเจรจาไกล่เกลี่ยกันได้ พนักงานอัยการก็จะทำบันทึกข้อตกลงและให้คู่กรณีหรือผู้ที่เกี่ยวข้องอ่านบันทึกข้อตกลงพร้อมทั้งอธิบายบันทึก

ข้อตกลงให้เข้าใจแล้ว ให้คู่กรณีหรือผู้ที่เกี่ยวข้องลงลายมือชื่อต่อหน้าพยานสองคน และเสนอหัวหน้าพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาส่งสำนวนต่อไป” (อัยการสูงสุด ท่านที่ 1, 2563)

“กระบวนการระงับข้อพิพาทรวมถึงกระบวนการอนุญาโตตุลาการของประเทศมาเลเซีย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการระงับข้อพิพาท สำหรับมาเลเซียมีระบบการระงับข้อพิพาทมี 3 แนวทาง กล่าวคือ มีบทบัญญัติชื่อว่า Mediation Act หรือพระราชบัญญัติว่าด้วยการระงับข้อพิพาท (ในศาล) การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ มาเลเซีย (Arbitration Act) และการระงับข้อพิพาทจากบุคคลภายนอก เช่น สภานายความของมาเลเซีย (Malaysian Bar/Lawyer Association) หรืออาจารย์ที่ปรึกษาได้ จะดำเนินการไกล่เกลี่ยให้โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ซึ่งแยกกระบวนการต่างหากออกจากศาลยุติธรรม” (นักวิชาการ ท่านที่ 1, 2562)

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิวัฒนาการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นในประเทศไทย การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้มีมานานแล้วตั้งแต่ในอดีตและยังมีความสำคัญมาจนถึงปัจจุบัน โดยแต่ละประเทศได้มีการปรับปรุงหลักเกณฑ์ ระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นประจำเพื่อให้ประชาชนมีทางเลือกในการยุติข้อพิพาทของตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพากระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก แต่เป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในการระงับข้อพิพาท โดยเฉพาะรูปแบบในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น โดยมีแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท 2) ยุติธรรมชุมชน 3) ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และ 4) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเชิงพุทธกับระบบเจ้าโคตร และมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามกฎหมายแม่แบบ UNCITRAL 2002 2) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและการขจัดความขัดแย้ง 3) การปกครองท้องถิ่น 4) การกระจายอำนาจ และ 5) อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของลาวัลย์ นาคติกล กล่าวว่าการไกล่เกลี่ยหรือการประนีประนอมข้อพิพาทคือ การที่คู่พิพาทตกลงยินยอมให้บุคคลที่สาม ซึ่งเป็นคนกลางที่มีความเป็นอิสระและความเป็นกลางแต่ไม่มีอำนาจชี้ขาดข้อพิพาททำการช่วยเหลือในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้ทั้งสองฝ่ายยินยอมลดหย่อนผ่อนปรนให้แก่กันจนกระทั่งสามารถตกลงกันได้โดยทำสัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อระงับข้อพิพาทกันไป ศาลยุติธรรมนำกระบวนการไกล่เกลี่ยมาใช้โดยการไกล่เกลี่ยถือเป็นขั้นตอนหนึ่งในการพิจารณาคดีหากยุติข้อพิพาทไม่ได้ จึงเข้าสู่ระบบการสืบพยานของศาลหรือการพิจารณาคดีตามรูปแบบปกติของศาล ระบบดังกล่าวผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีทั้งผู้พิพากษาและบุคคลภายนอกที่เรียกว่า ผู้ประนีประนอมประจำศาลการไกล่เกลี่ยมีได้ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา ในส่วนของคดีอาญาได้กำหนดประเภทคดีอาญาที่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยไว้ใน

ระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาทในคดีอาญา พ.ศ. 2560 และข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2554 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 ครอบคลุมอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาและผู้ประนีประนอมประจำศาล ซึ่งการไต่ถามข้อพิพาทเป็นกระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือกที่ศาลยุติธรรมนำมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวก ยุติธรรมแก่คู่ความ และในคดีอาญาที่เข้าสู่อำนาจในการพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรมให้ คดียุติไปโดยรวดเร็วและเป็นธรรม (ลาวัลย์ นาคติกล, 2560)

จากการเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการไต่ถามข้อพิพาทใน ต่างประเทศและประเทศไทย สำหรับการไต่ถามข้อพิพาทระดับท้องถิ่นของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นการไต่ถามข้อพิพาทตามกฎหมายกระทรวงว่าด้วยการไต่ถามและประนีประนอมข้อพิพาท ทางแพ่ง พ.ศ. 2553 การไต่ถามตามกฎหมายกระทรวงว่าด้วยการไต่ถามความผิดที่มีโทษทาง อาญา พ.ศ. 2553 หรือแม้กระทั่งการไต่ถามภาคประชาชนตามพระราชบัญญัติการไต่ถามข้อ พิพาท พ.ศ.2562 ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือของหน่วยงานของรัฐที่มีบทบาทสำคัญที่ทำให้ข้อ พิพาทเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่ซับซ้อนที่เกิดในท้องถิ่นหรือชุมชนยุติลงได้โดยไม่ต้องพึ่งพา กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก โดยกฎหมายดังกล่าวเป็นทางเลือกของกระบวนการยุติธรรม ให้กับประชาชนอันเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในกระบวนการไต่ถาม ข้อพิพาทของตนเอง และจากการศึกษาค้นคว้าหลายประเทศกล่าวคือ ในสาธารณรัฐ ฟิลิปปินส์มีการไต่ถามในระดับบาร์ังไกย์ (ท้องถิ่นหรือหมู่บ้าน) แต่สำหรับประเทศมาเลเซีย นั้นไม่มีการไต่ถามข้อพิพาทระดับท้องถิ่นโดยให้ทุกข้อพิพาทต้องผ่านไปยังศาลทั้งหมด ศาลจะมีความสำคัญอย่างมากของกระบวนการยุติธรรมในมาเลเซีย ซึ่งผู้พิพากษาทุกท่านจะ สามารถทำการไต่ถามเองได้ หรือจะทำการไต่ถามโดยบุคคลภายนอกได้เช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประพาฬรัตน์ สุขดิษฐ์ กล่าวว่า กระบวนการไต่ถามข้อพิพาทใน คดีแพ่งของศาลยุติธรรมในประเทศไทยและประเทศสิงคโปร์ มีความคล้ายคลึงและแตกต่างกัน สำหรับความคล้ายคลึงคือ การไต่ถามเป็นกระบวนการแก้ปัญหาข้อพิพาทโดยมีบุคคลที่สาม เข้ามาช่วยเหลือเพื่อระงับข้อพิพาท ส่วนความแตกต่างคือ วิธีพิจารณานั้นมีบางส่วนที่ไม่ เหมือนกัน เนื่องจากระบบกฎหมายที่แตกต่างกัน ในส่วนกฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่องการไต่ถาม ในคดีแพ่งในศาลยุติธรรมไทย ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 19 มาตรา 20 มาตรา 20 ทวิ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2554 ส่วนประเทศสิงคโปร์ ได้แก่ พระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท ค.ศ. 2017 ประเทศไทย ควรออกพระราชบัญญัติว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท ปรับปรุงคุณสมบัติผู้ไต่ถามโดยต้อง ผ่านการอบรมทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ ผู้ไต่ถามต้องขึ้นทะเบียนกับสำนักงานศาลยุติธรรมทุกคน เพิ่มค่าตอบแทนผู้ไต่ถาม สำหรับข้อเสนอแนะประเทศไทยควรออกกฎหมายเฉพาะคือ พระราชบัญญัติว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท เผยแพร่ให้ความรู้ด้านการไต่ถามข้อพิพาททาง แพ่งแก่ประชาชนทั่วไปให้เข้าใจ (ประพาฬรัตน์ สุขดิษฐ์, 2561)

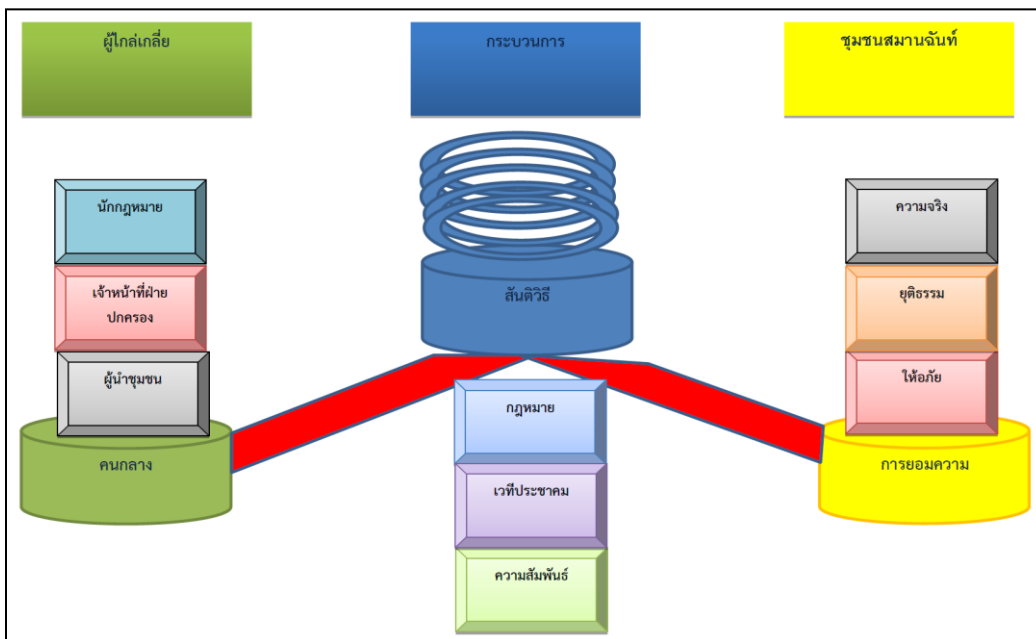

จากการนำเสนอแนวทางให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายของไทยที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น กฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น เนื่องจากในปัจจุบันมีคดีพิพาทขึ้นสู่การพิจารณาชั้นศาลเป็นจำนวนมาก แม้ว่าจะมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องแล้วก็ตาม แต่การดำเนินการไกล่เกลี่ยต้องดำเนินไปภายใต้ความสมัครใจของคู่พิพาทจึงเป็นเหตุให้คดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลลดลงไม่มากนัก ทั้งยังเป็นการสร้างภาระให้แก่ศาล จึงเห็นควรให้มีกฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นในลักษณะของการบังคับให้ต้องดำเนินการก่อนที่จะนำข้อพิพาทซึ่งเป็นคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาล ซึ่งมีหลักการที่สำคัญ ได้แก่ 1) ให้นายอำเภอแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย และผู้ไกล่เกลี่ยมีหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกิดขึ้นภายในท้องถิ่น 2) ข้อพิพาทที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยได้ คือ ข้อพิพาทในความผิดอาญาอันยอมความได้ หรือความผิดลหุโทษตามมาตรา 390 ถึงมาตรา 395 และมาตรา 397 ระบบการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตร. แก้ไขกฎหมายเพิ่มเติมใหม่ สำหรับข้อพิพาทในทางแพ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าแสนบาท อีกทั้งข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินที่มีใช้เรื่องเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ ข้อพิพาทระหว่างทายาทเกี่ยวกับทรัพย์มรดกอย่างไรก็ตามในกรณีที่ ข้อพิพาทใดที่มีการฟ้องร้องต่อศาลแล้ว ศาลอาจสั่งให้กลับไปดำเนินการไกล่เกลี่ยก่อนก็ได้ 3) เมื่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นที่ยุติโดยคู่กรณีตกลงกันได้ ให้ผู้ไกล่เกลี่ยทำบันทึกข้อตกลงให้คู่พิพาททั้งสองฝ่ายลงนามรับรอง และเสนอนายอำเภอให้ความเห็นชอบ และ 4) หากคู่พิพาทฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ปฏิบัติหรือปฏิบัติไม่ครบถ้วนตามข้อตกลง คู่พิพาทอีกฝ่ายอาจยื่นคำร้องขอต่อศาลให้ออกคำสั่งบังคับได้ ซึ่งได้มีการนำเสนอแนวทางให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายของไทยเช่นเดียวกับงานวิจัยของ วัลลภ เกี่ยมะยูร และอดุลย์ ทานาราชกล่าวว่า ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติลักษณะที่ 18 ว่าด้วยกรณีบางเรื่องที่มีวิธีปฏิบัติเป็นพิเศษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 ข้อ 538 ให้พนักงานสอบสวนพยายามชี้แจงตักเตือนให้เรื่องยุติกันเสียเฉพาะในเรื่องของการทะเลาะวิวาทระหว่างสามีภรรยาเท่านั้น ดังนั้น หากเป็นบุคคลอื่นทะเลาะกัน พนักงานสอบสวนก็ไม่มีอำนาจชี้แจงตักเตือนให้ยุติกันได้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็บัญญัติให้คดียุติหรือเลิกกันได้ในชั้นสอบสวนเฉพาะคดีที่มีโทษปรับตามมาตรา 37 และคดีที่มีความผิดต่อส่วนตัวตามมาตรา 39 (2) เท่านั้น หากเป็นคดีอาญาแผ่นดินถึงแม้จะมีความผิดเล็กน้อยก็ไม่สามารถทำให้คดียุติในชั้นสอบสวนตามกฎหมายมาตรา 39 (2) ได้ ส่วนร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. ... ก็มีปัญหาที่มาตรา 11 (3) ที่กำหนดให้คดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินห้าปี ตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้สามารถไกล่เกลี่ยในชั้นสอบสวนได้โดยมีปัญหาคือ พนักงานสอบสวนอาจปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบในเรื่องของการตั้งข้อหาแก่จำเลยให้สามารถมาอยู่ในหลักเกณฑ์ที่ไกล่เกลี่ยได้ เช่น คดีเรื่องประมาท เป็นต้น ดังนั้น การร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ..... ควรจะมีการเพิ่มแนวทางหรือลักษณะการกระทำผิดที่จะให้ไกล่เกลี่ยเป็นมาตรฐานที่ชัดเจนขึ้น

และสำนักงานศาลยุติธรรมควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงมาตรการต่าง ๆ ของร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวให้มากขึ้น เพื่อประชาชนจะได้ทราบถึงสิทธิที่ตนพึงมีหากต้องเกี่ยวข้องกับคดีความทางอาญา (วัลลภ เกี่ยมะยूर และอดุลย์ ทานาราช, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น

จากภาพสรุปได้ว่า กระบวนการไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทโดยเป็นการเชื่อมโยงกันระหว่างทุนของชุมชน (Community Capital) กับกระบวนการไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาท การไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทโดยชุมชนอย่างมีสมานฉันท์ต้องใช้สื่อกลางของชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการมาเป็นผู้นำเดินเจรจาต่อรอง โดยให้เกิดเป็นกระบวนการไกล่เกลี่ยในชุมชน โดยอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชนโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ ความโปร่งใส ความเป็นกลางการประสานงาน และช่วยลดขั้นตอนในการขึ้นไปสู่ชั้นศาล หรือการใช้ความสัมพันธ์ ความเป็นเครือญาติเพื่อให้เกิดความยืดหยุ่น ทำให้ชุมชนเป็นชุมชนสมานฉันท์ ดังนั้น การนำกระบวนการการไกล่เกลี่ย หรือการประนีประนอมข้อพิพาทคือ การที่คู่พิพาทตกลงยินยอมให้บุคคลที่สามซึ่ง เป็นคนกลางที่มีความเป็นอิสระและความเป็นกลางแต่ไม่มีอำนาจชี้ขาดข้อพิพาท ทำการช่วยเหลือในการเจรจา

ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้ทั้งสองฝ่ายยินยอมลดหย่อนผ่อนปรนให้แก่กัน จนกระทั่งสามารถตกลงกันได้โดยทำสัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อระงับข้อพิพาท ลดความขัดแย้งในชุมชน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ด้านวิวัฒนาการ แนวคิด และทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นในประเทศไทย กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นรูปแบบหนึ่งในการระงับข้อพิพาททางเลือกที่ทั่วโลกนิยมใช้กัน ซึ่งเป็นวิธีการที่มีความยืดหยุ่นและเป็นธรรมชาติเหมาะสมสำหรับการระงับข้อพิพาทในระดับท้องถิ่นหรือชุมชนเป็นอย่างดี การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้คู่กรณียุติปัญหาความขัดแย้งกันได้ก่อนที่จะนำคดีเข้าสู่การพิจารณาคดีของศาล อันเป็นการลดจำนวนคดีขึ้นสู่ศาล และไม่ต้องเสียงบประมาณจำนวนมากในส่วนของการพิจารณาคดี อีกทั้งคู่กรณีไม่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายจำนวนมาก รวมทั้งยังเป็นการรักษาความสัมพันธ์อันดีของคู่กรณี ด้านการเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในต่างประเทศและประเทศไทย การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นตามกฎหมายของประเทศไทยสามารถอำนวยความสะดวก ให้ความสะดวกรวดเร็ว ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย และยังเป็น การช่วยลดภาระของศาลได้เป็นอย่างดี จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนากลไกการไกล่เกลี่ยให้มีศักยภาพ และมีรูปแบบในการดำเนินการที่เหมาะสมกับสภาพสังคมของประเทศไทย สำหรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ประเทศแคนาดา เครือรัฐออสเตรเลีย สาธารณรัฐสิงคโปร์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ และสหพันธรัฐมาเลเซีย มีวัตถุประสงค์ที่คล้าย ๆ กันคือ การลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล และให้สังคมสงบสุข ด้านการนำเสนอแนวทางให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายของไทยที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น จำต้องปรับปรุง แก้ไข กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่นด้วยการจัดทำเป็นกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการระงับข้อพิพาทระดับท้องถิ่นต่อไป ได้แก่ ข้อพิพาทที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยได้กล่าวคือข้อพิพาทในความผิดอาญาอันยอมความได้ หรือความผิดลหุโทษตามมาตรา 390 ถึงมาตรา 395 และมาตรา 397 ระบบการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตรี แก้ไขกฎหมายเพิ่มเติมใหม่ เมื่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นที่ยุติโดยคู่กรณีตกลงกันได้ ให้ผู้ไกล่เกลี่ยทำบันทึกข้อตกลงให้คู่พิพาททั้งสองฝ่ายลงนามรับรอง และเสนอนายอำเภอให้ความเห็นชอบ และหากคู่พิพาทฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ปฏิบัติหรือปฏิบัติไม่ครบถ้วนตามข้อตกลง คู่พิพาทอีกฝ่ายอาจยื่นคำร้องขอต่อศาลให้ออกคำสั่งบังคับได้ และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ ด้านการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย ควรมีการปรับปรุงหรือแก้ไขกฎหมาย ที่เกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ยโดยเฉพาะในกรณีที่จะนำคดีขึ้นฟ้องต่อศาลควรให้มีการนำข้อพิพาทนั้นเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องศาลซึ่งจะเป็นการถ่วงดุลข้อพิพาทก่อน

กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น ตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

เอกสารอ้างอิง

- คณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์และสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ. (2560). สรุปสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โครงการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจรัฐธรรมนูญแก่สื่อมวลชน. ใน เอกสารโครงการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจรัฐธรรมนูญแก่สื่อมวลชน. คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจ้าพนักงานปกครอง ท่านที่ 1. (13 มีนาคม 2563). เรื่องกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น. (สุวรรณ วงษ์การค้า, ผู้สัมภาษณ์)
- เจ้าพนักงานปกครอง ท่านที่ 2. (13 มีนาคม 2563). เรื่องกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น. (สุวรรณ วงษ์การค้า, ผู้สัมภาษณ์)
- ชาญณรงค์ ปราณจิตต์ และคณะ. (2543). การวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาลและความรวดเร็วในการดำเนินคดี, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- นักวิชาการ ท่านที่ 1. (2 ธันวาคม 2562). เรื่องกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น. (สุวรรณ วงษ์การค้า, ผู้สัมภาษณ์)
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- ประภาพรรัตน์ สุขดิษฐ์. (2561). การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งของศาลยุติธรรม: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและสวิตเซอร์. ใน การประชุมวิชาการสาขานิติศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 1 หัวข้อ “ระบบกฎหมายไทย: ปฏิรูป/เปลี่ยนผ่าน/ปฏิสังขรณ์”. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ลาวัลย์ นาคดิลก. (2560). แนวคิดการไกล่เกลี่ยเพื่อยุติข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นพิจารณาคดีของศาล. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 4(2), 61-75.
- วัลลภ เก้งมะยूर และอดุลย์ ทานาราช. (2560). มาตรการทางกฎหมายในการระงับข้อพิพาทในชุมชน ด้วยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เพื่อลดขั้นตอนการร้องทุกข์เข้าสู่กระบวนการสอบสวน. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6(2), 101-112.
- สมยศ เชื้อไทย. (2562). นิติปรัชญาเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

- สรวิศ ลิ้มปรางชี. (2555). การจัดการความขัดแย้งกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท: ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท. กรุงเทพมหานคร: ธนาเพรส.
- สรวิศ ลิ้มปรางชี. (2555). ความขัดแย้งมีดีด้วยหรือ: ใช้ความขัดแย้งตรวจสอบความคิด. กรุงเทพมหานคร: ธนาเพรส.
- อัยการสูงสุด ท่านที่ 1. (12 มิถุนายน 2563). เรื่องกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับท้องถิ่น. (สุวรรณ วงษ์การค้า, ผู้สัมภาษณ์)
- อุทัย อาทิวะช. (2562). การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: วิ.เจ.พรินต์ติ้ง.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins. Publishers.
- Michael L. M. & Robert C. B. (2005). The Handbook of Dispute Resolution. U.S.A.: Jossey-Bass.

แบบแผนวัฒนธรรมองค์กรคัดสรรเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศในการเรียนรู้
วิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร*

SCHOOL SELECTED ORGANIZATION CULTURE PATTERN FOR
ENHANCING EXCELLENT ARITHMETIC LEARNING OF SCHOOL
STUDENTS UNDER THE OFFICE OF BANGKOK PRIMARY
EDUCATION AREA

ปราโมทย์ ขจรภัย

Pramote Kajornpai

โสมิต แพงสร้อย

Kosit Peangsoi

พนัส โพธิ์บัติ

Phanat Phothisat

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakam University, Thailand

E-mail: pkajornpai2499@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบวัฒนธรรมองค์กรคัดสรรเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ ในสถานศึกษาเป้าหมายที่มีความเป็นเลิศ 5 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนราชวินิต โรงเรียนพญาไท โรงเรียนอนุบาลวัดปรีณายก โรงเรียนวัดพลับพลาชัย และโรงเรียนอนุบาลพิบูลเวศม์ ใน 3 ขั้นตอน คือ ขั้นศึกษา ขั้นคัดสรร และขั้นประเมินความเหมาะสมของแบบวัฒนธรรมองค์กรฯ ผู้ให้ข้อมูลเป็นกลุ่มผู้รู้และผู้บริหารโรงเรียน 10 คน กลุ่มครูคณิตศาสตร์ 60 คน และกลุ่มผู้แทนนักเรียนและผู้ปกครอง 60 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และการประชุมปฏิบัติการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย และนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า แบบวัฒนธรรมองค์กรคัดสรรเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียน เป็นวัฒนธรรมองค์กรแบบผสมผสาน

* Received 3 February 2021; Revised 12 August 2021; Accepted 17 August 2021

เชื่อใน 5 ธรรมชาติของปัญญา ยึด 10 ค่านิยมสร้างสรรค์: 1) มีเหตุผล 2) ฝึกปฏิบัติจริง 3) คิดเป็นระบบ 4) คิดเป็น 5) มุ่งความเป็นเลิศ 6) ต่อยอดและสร้างสรรค์ 7) มุ่งมั่นรอบคอบ 8) มีวินัย 9) มีแรงบันดาลใจและสืบสาน 10) ให้ความสำคัญกับนักเรียน ใช้ 10 ข้อปฏิบัติ คัดสรร: 1) ยึดนักเรียนเป็นสำคัญ 2) สอนตามลักษณะวิชา 3) มุ่งผลสัมฤทธิ์และเท่าเทียม 4) พัฒนาทักษะทางการคิด 5) พัฒนาทักษะคณิตศาสตร์ 6) สร้างแรงบันดาลใจ 7) เรียนรู้ ด้วยการปฏิบัติจริง 8) สร้างความคิดรวบยอด 9) เรียนรู้และพัฒนา 10) ส่งเสริมภูมิปัญญา สู่สากล ด้วย 4 กลไกตัวแบบและเครือข่าย: สร้างแรงบันดาลใจ ต่อยอดภูมิปัญญา สืบสาน ความเป็นเลิศ และสืบสานวัฒนธรรมการเรียนรู้

คำสำคัญ: วัฒนธรรมองค์กร, วัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณภาพ, การส่งเสริมการเรียนรู้วิชา คณิตศาสตร์

Abstract

The objectives of this research article were to explore, select, and create an appropriate school organizational culture pattern for enhancing excellent mathematics learning of school students under the office of Bangkok Primary Education Area. This qualitative research covers 5 excellent schools: Rachawinit School, Phyathai School, Anubanwatparinayok School, Watphubphachai School, and Anubanphibunwes School. The research was divided into 3 research steps: Studying school success organization culture, Selecting school excellent organizational culture, and Presenting the appropriate organizational culture pattern. 3 groups of informants included 10 experts, and school administrators, 60 school mathematic teachers, and 60 school student, and parent representatives. The data of which has been compiled by means of interview, observation, group discussion, and workshop. Data were analyzed in an analytic induction method, and presented by means of descriptive analysis. The research results found that the selected appropriate organizational culture pattern for enhancing excellent mathematics learning were the “Integrated and Active Organizational Culture Patterns (IAOCP) for the Excellent Mathematics Learning. They were composed of 5 beliefs of intelligence; 10 core creative values: 1) Reasonable 2) Active Learning 3) Systematic thinking 4) Kitpen 5) Excellence Focus 6) Increase & Creative 7) Strive & Carefully 8) Discipline 9) Inspiration & Creation 10) Child - centered Orientation; 10 active enhancing norms: 1) Child - centered Practice

2) Arithmetic - based Teaching 3) Result - based Learning & Equity 4) Thinking Development 5) Arithmetic Skill development 6) Inspiration Increasing 7) Active learning 8) Conceptual Building 9) Learned & Development 10) Create Thai Intelligence to International; with 4 Idol & Network enhancing: Inspiration, Intelligence Continuation, Excellence Network, and International Standard.

Keywords: Organization Culture, Quality Organization Culture, Enhancing Students' Arithmetic Learning

บทนำ

วัฒนธรรมองค์กร (Organization Culture) เป็นระเบียบแบบแผน ความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรม ที่แต่ละองค์กรได้กำหนดขึ้นมา และสมาชิกในองค์กรยึดถือปฏิบัติ ตามและนำมาซึ่งความผูกพันและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ช่วยให้องค์กรมีความเข้มแข็ง ประสบความสำเร็จ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมภายนอก รวมทั้งช่วยถ่ายทอด เอกลักษณ์ขององค์กรอีกด้วย (สุพานี สฤกษ์วานิช, 2549) วัฒนธรรมองค์กร เกิดขึ้นและปรับเปลี่ยนตามภารกิจและบริบทขององค์กร ประกอบด้วย วัฒนธรรมองค์กรแบบปรับตัว ที่ยึดกลยุทธ์ ความยืดหยุ่นและความสามารถในการตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมภายนอกได้ วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งผลสำเร็จ ยึดเป้าหมายขององค์กรเป็นสำคัญ เน้นค่านิยมแบบแข่งขัน แข่งขันกันทำงานเพื่อสร้างผลงาน การขยันขันแข็งและการริเริ่มในระดับบุคคลเพื่อมุ่ง ไปสู่ความสำเร็จ วัฒนธรรมองค์กรแบบเครือญาติ ยึดบุคคลในองค์กรทำงานคล้ายอยู่ใน ครอบครัวเดียวกัน อะลุ่มอล่วยกันและช่วยเหลือกันเป็นแบบพี่น้อง และวัฒนธรรมองค์กรแบบ ราชาการ เน้นความเป็นทางการและความเป็นระเบียบแบบแผน การใช้เหตุผลและใช้ข้อมูล ต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน ยึดคำสั่ง กฎระเบียบ และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเพื่อควมมี ประสิทธิภาพ เสถียรภาพ และสามารถคาดหมายผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นได้ (Daft, R. L., 1998) ส่วนประกอบของวัฒนธรรมองค์กรประกอบด้วย ค่านิยม เป็นความเชื่อที่สะท้อนวิสัยทัศน์ของ องค์กร วิีรบุรุษ ซึ่งเป็นตัวแบบที่ภาคภูมิใจขององค์กร พิธีกรรมและพิธีการ ที่เป็นปทัสถานการ ปฏิบัติร่วมกันของสมาชิกในองค์กร และเครือข่าย เป็นวิธีการต่าง ๆ ในการสื่อสารปลูกฝังและ เน้นย้ำวัฒนธรรมองค์กรแก่สมาชิกในองค์กรนั้น ๆ (Deal, T. I. & Kennedy, A. A., 1982) ส่วนแบบวัฒนธรรมองค์กร (Organization Culture Pattern) เป็นลักษณะที่เป็นจุดเน้นในแต่ละ ส่วนประกอบของวัฒนธรรมองค์กรที่จะช่วยส่งเสริมให้องค์กมีความเข้มแข็งและประสบ ความสำเร็จอย่างยั่งยืน แบบแผนวัฒนธรรมองค์กรเพื่อการส่งเสริมความเป็นเลิศในการเรียนรู้ วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในของโรงเรียนจึงเป็นแบบแผนความเชื่อ การปฏิบัติ ตัวแบบ และ การสืบทอดเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์อย่างเต็มศักยภาพ

วัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา (พวงทิพย์ มั่งคั่ง, 2543)

แบบแผนวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนมีอิทธิพลต่อแบบพฤติกรรมหรือรูปแบบการสอนของครู และการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียน วัฒนธรรมองค์กรที่เหมาะสมและเข้มแข็งของโรงเรียนจะก่อให้เกิดแรงจูงใจ ยึดมั่น ผูกพันต่อโรงเรียนและความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนของครูและการเรียนรู้ของนักเรียน เช่นเดียวกันวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนที่ไม่เข้มแข็ง ไม่เหมาะสมก็จะทำลายแรงจูงใจ ความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนของครูและการเรียนรู้ของนักเรียน กระทรวงศึกษาธิการและโรงเรียนในสังกัดได้พยายามเร่งรัดพัฒนาการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ต่อเนื่องมากกว่า 50 ปี แต่ในภาพรวมโรงเรียนยังไม่มีแบบแผนวัฒนธรรมองค์กรในการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ในภาพรวมของของโรงเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในช่วงหลายปีที่ผ่านมาไม่มีแนวโน้มจะพัฒนาขึ้น ดังผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O - Net) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2558 วิชาคณิตศาสตร์ได้ค่าเฉลี่ยร้อยละ 41.76 และผล PISA 2015 ก็ได้ 415 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ย 490 คะแนน และจากการนิเทศติดตามผลการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในปีการศึกษา 2557 พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่กำหนดวิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นคุณภาพในภาพรวม ไม่เน้นวิชาคณิตศาสตร์เป็นการเฉพาะ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนขาดเอกภาพ หลากหลายและขาดความร่วมมือ ไม่มีการกำหนดแบบความเชื่อและพฤติกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในภาพรวมของโรงเรียน ขาดการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ทำให้ขาดพลังในการจัดการเรียนการสอน ต่างคนต่างทำ การจัดการเรียนการสอน จึงไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ศรีวิไล ยลสุริยวงศ์, 2559) สอดคล้องกับ พรชัย เชื้อชูชาติ และพินิจ หนูเกตุ ที่กล่าวว่าปัจจุบันองค์กรสามารถสนองความต้องการของบุคลากรได้เฉพาะด้านวัตถุซึ่งเป็นเพียงปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ ระดับความสัมพันธ์ของครูในโรงเรียนลดลง (พรชัย เชื้อชูชาติ, 2546); (พินิจ หนูเกตุ, 2551) และจากผลการศึกษาพบว่าระดับความสัมพันธ์ ระหว่างผู้บริหารกับคณะครู ระหว่างครูกับครูในโรงเรียนเดียวกัน การบริหารจัดการ การแบ่งภาระของงาน และการจัดการในองค์กร มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน หากแต่ละคนคิดคนละอย่าง ต่างคนต่างทำ ก็จะกลายเป็นปัญหาการทำงานเป็นทีมและกลายเป็นปัญหาการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น (เดชน์ เทียมรัตน์ และกานต์สุดา มาฆะศิริานนท์, 2545)

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีความเป็นมายาวนาน มีลักษณะการจัดตั้งและแบบวัฒนธรรมองค์กรแตกต่างกัน และประสบความสำเร็จในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนแตกต่างกัน หลายโรงเรียนนักเรียนมีทักษะทางคณิตศาสตร์ในระดับชาติและระดับสากล จากการนิเทศติดตามผลการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์และการศึกษาวัฒนธรรมองค์กรในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชา

คณิตศาสตร์ของนักเรียนเบื้องต้นของผู้วิจัย โดยการสัมภาษณ์ครูคณิตศาสตร์ พบว่าโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครทั้ง 39 แห่งประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์แตกต่างกัน หลายโรงเรียนสามารถส่งเสริมนักเรียนในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์จนสามารถเข้าแข่งขันและชนะเลิศการแข่งขันทักษะวิชาคณิตศาสตร์ในระดับชาติและนานาชาติ โรงเรียนส่วนใหญ่ มีแบบแผนความเชื่อ ค่านิยม และแบบปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์แตกต่างกัน และร้อยละ 100 ยังไม่มีการกำหนดวัฒนธรรมองค์กรที่เหมาะสมในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนไว้เป็นการเฉพาะและใช้วัฒนธรรมองค์กรให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม และยังไม่มีการศึกษา คัดสรรแบบวัฒนธรรมองค์กรหรือแบบวัฒนธรรมองค์กรที่เหมาะสมเพื่อการส่งเสริมความเป็นเลิศในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครมาก่อน และด้วยความจำเป็นที่ครูในโรงเรียนต้องมีวัฒนธรรมองค์กรที่เหมาะสมเพื่อสร้างความผูกพัน ความจงรักภักดี และความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานส่งเสริมความเป็นเลิศในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน ที่จะช่วยให้การดำเนินงานในโรงเรียนมีประสิทธิภาพ และเชื่อว่าคณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิดมนุษย์ คิดอย่างมีเหตุผล สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบ นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมที่จำเป็นต้องใช้แบบวัฒนธรรมองค์กรที่เหมาะสมในการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาและคัดสรรแบบแผนวัฒนธรรมองค์กรที่เหมาะสมเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เพื่อให้เป็นตัวแบบในการใช้วัฒนธรรมองค์กรในการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม และใช้เป็นแบบวัฒนธรรมองค์กร และแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแบบแผนวัฒนธรรมองค์กรคัดสรรเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใน 3 ขั้นตอน ประชากรเป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร (สพป.กทม.) จำนวน 37 แห่ง กลุ่มตัวอย่างเป็นสถานศึกษา สังกัด สพป.กทม. จำนวน 5 แห่ง ได้จากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกโรงเรียนที่นักเรียนสอบผ่านการ

คัดเลือกเป็นตัวแทนนักเรียนไทยเข้าแข่งขันคณิตศาสตร์นานาชาติระดับประถมศึกษา และ
มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ O - NET อยู่ในกลุ่มสูง ประกอบด้วย 1) โรงเรียน
ราชวินิต 2) โรงเรียนพญาไท 3) โรงเรียนวัดปริณายก 4) โรงเรียนวัดพลับพลาชัย และ
5) โรงเรียนอนุบาลพิบูลย์เวศม์ ดำเนินการตามระเบียบวิธีการวิจัยในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นศึกษาวัฒนธรรมองค์กรเพื่อความเป็นเลิศ เป็นการศึกษาวัฒนธรรม
องค์กรเพื่อความเป็นเลิศในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ที่ดำเนินการอยู่จริงใน
โรงเรียนเป้าหมาย (กลุ่มตัวอย่าง) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกตและการ
สนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เป็นผู้บริหารโรงเรียนเป้าหมาย 5 คน
ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมองค์กรการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
2 คนและผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมองค์กรในหน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาทั่วไป
จำนวน 3 คน รวม 10 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) เป็นครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์
จำนวน 60 คน และกลุ่มผู้เกี่ยวข้องทั่วไป (General Informants) เป็นนักเรียนและผู้ปกครอง
จำนวน 60 คน รวมทั้งสิ้น 130 คน เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบ
สนทนากลุ่ม ตรวจสอบความตรงของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านการ
สอนวิชาคณิตศาสตร์ และด้านการบริหารสถานศึกษา 3 คน (ค่า IOC $\geq$ 50 ทุกรายการ/ข้อ
เป็นเครื่องมือ) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีอุปนัย (Analytic Induction) การตรวจสอบ
แบบสามเส้าและนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นคัดสรรวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นเลิศ ดำเนินการโดยการประชุม
ปฏิบัติการคัดเลือกวัฒนธรรมองค์กรที่เหมาะสมในการส่งเสริมความเป็นเลิศในการเรียนรู้วิชา
คณิตศาสตร์ของผู้เรียน กลุ่มเป้าหมายผู้ร่วมประชุมปฏิบัติการเป็นผู้เชี่ยวชาญ กรรมการ
สถานศึกษา ผู้บริหาร ครูคณิตศาสตร์และผู้แทนผู้ปกครองโรงเรียนละ 5 คน รวม 25 คน
ใช้แบบสนทนากลุ่มและแบบปฏิบัติการคัดสรรและสังเคราะห์วัฒนธรรมองค์กรที่เหมาะสมเพื่อ
การส่งเสริมความเป็นเลิศการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนเป็นเครื่องมือการวิจัย
วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยความคิดเห็นที่เป็นฉันทามติของผู้ร่วมปฏิบัติการ บันทึกและ
นำเสนอวัฒนธรรมคัดสรรแบบพรรณนาวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นประเมินความเหมาะสมของวัฒนธรรมองค์กรคัดสรรในการส่งเสริม
ความเป็นเลิศในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียน การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย
การสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่ม กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Informants) เป็นกลุ่มกลุ่มผู้รู้ กลุ่มครู
คณิตศาสตร์ และกลุ่มนักเรียนและผู้ปกครอง กลุ่มเดียวกับขั้นตอนที่ 1 จำนวนรวม 130 คน
ใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือการวิจัย ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
การวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ และเลือกรายการเครื่องมือ ที่มีค่า IOC $\geq$ 50 เป็นเครื่องมือการวิจัย
วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีอุปนัย (Analytic Induction) และฉันทามติของกลุ่ม
การตรวจสอบผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสามเส้าและนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาแบบแผนวัฒนธรรมองค์กรคัดสรรเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า

1. โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ที่นักเรียนมีความเป็นเลิศในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ มีแบบแผนวัฒนธรรมองค์กรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ที่เป็นจุดเด่น ทั้งที่ปรากฏในปรัชญา คำขวัญ เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ วิสัยทัศน์ของโรงเรียน รวมทั้งที่ครูรับรู้ และยึดปฏิบัติ ที่ไม่ได้กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร คือ 1) ด้านความเชื่อ เชื่อว่าสติปัญญาพัฒนาได้ คณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือการพัฒนา ทักษะทางคณิตศาสตร์เป็นทักษะพื้นฐานทางปัญญา การคิดเชิงตรรกะและหลักเหตุและผล 2) ด้านค่านิยม มีค่านิยมในการส่งเสริมการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ คือ รักการมีเหตุผล ฝึกปฏิบัติจริง มุ่งความสำเร็จและสร้างสรรค์ มุ่งความเป็นเลิศ คิดและทำอย่างเป็นระบบ เรียนแบบร่วมมือ ฝึกปฏิบัติจริง เรียนรู้และต่อยอด มีความรับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง พัฒนาทักษะทางการคิด (คิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา คิดประยุกต์ใช้ คิดสร้างสรรค์) ความรอบคอบ มีวิจารณญาณ และยึดนักเรียนเป็นสำคัญ 3) ด้านปทัสถาน มีปทัสถานการปฏิบัติในการส่งเสริมการเรียนรู้สำคัญคือ มุ่งเน้นการพัฒนาทางปัญญา การพัฒนาทักษะการคิด (คิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดแก้ปัญหา คิดประยุกต์ใช้ คิดสร้างสรรค์) การพัฒนาทักษะการเรียนรู้/แสวงหาความรู้ได้เอง การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง การพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ การเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนรู้ความไทยและความเป็นสากล และสอนตามหลักคณิตศาสตร์ (สอนได้ดีสอนจากง่ายไปยาก จากรูปธรรมสู่นามธรรม สัมพันธ์กับความรู้เดิม เริ่มจากแรงบันดาลใจ สอนสนุกน่าสนใจ เรียนด้วยการฝึกฝน เห็นโครงสร้างความรู้ ไม่ควรเป็นเรื่องยากเกินไป สรุปความคิดรวบยอดได้ และแสวงหาความรู้ได้เอง ด้วยการใช้ตัวแบบและเครือข่ายในการสร้างแรงจูงใจ สร้างภูมิปัญญา ความเป็นเลิศและการสืบสานวัฒนธรรมองค์กร

2. แบบแผนวัฒนธรรมองค์กรคัดสรรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ที่เป็นเลิศของนักเรียน ที่ผ่านการคัดเลือกและสอดคล้องกันในทุกโรงเรียน มีลักษณะเป็นวัฒนธรรมองค์กรผสมผสานของวัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งผลงาน แบบราชการ แบบปรับตัวและแบบเครือข่ายดี มีจุดเด่นใน 4 องค์ประกอบวัฒนธรรมองค์กร ใน 5 แบบความเชื่อและ 10 ค่านิยมสร้างสรรค์ 10 ปทัสถานการปฏิบัติคัดสรร 4 กลไกของตัวแบบและเครือข่าย

3. แบบแผนวัฒนธรรมองค์กรคัดสรรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ที่เป็นเลิศของนักเรียน ที่ผ่านการคัดเลือก การตรวจสอบและได้รับการยอมรับเป็นฉันทามติของผู้บริหาร ครูคณิตศาสตร์ นักเรียน ผู้ปกครองและเครือข่ายว่า เป็นแบบแผนวัฒนธรรมองค์กรคัดสรรเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย แบบแผนวัฒนธรรมองค์กรคัดสรร เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ที่เป็นเลิศของนักเรียน 4 ด้าน คือ ด้านความเชื่อ ด้านค่านิยม ด้านปทัสถานการปฏิบัติ และด้านการใช้ตัวแบบและเครือข่าย ที่สัมพันธ์และบูรณาการในกิจกรรมการส่งเสริมความเป็นเลิศในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียน ดังนี้

3.1 ด้านความเชื่อ เชื่อใน 5 ธรรมชาติของปัญญา คือ 1) สติปัญญาของมนุษย์พัฒนาได้ 2) วิชาคณิตศาสตร์ช่วยพัฒนาทางปัญญา 3) ทักษะคณิตศาสตร์เป็นทักษะพื้นฐานทางปัญญา 4) ความจริงความถูกต้องพิสูจน์ได้ และ 5) เชื่อในหลักเหตุและผล

3.2 ด้านค่านิยม ยึด 10 ค่านิยมสร้างสรรค์ คือ 1) มีเหตุผล 2) ฝึกปฏิบัติจริง 3) คิดเป็นระบบ 4) คิดเป็น 5) มุ่งความเป็นเลิศ 6) ต่อยอดและสร้างสรรค์ 7) มุ่งมั่นรอบคอบ 8) มีวินัย 9) มีแรงบันดาลใจและสืบสาน 10) ให้ความสำคัญกับนักเรียน

3.3 ด้านปทัสถาน ใช้ 10 ข้อปฏิบัติคัดสรร: 1) ยึดนักเรียนเป็นสำคัญ 2) สอนตามลักษณะวิชา 3) มุ่งผลสัมฤทธิ์และเท่าเทียม 4) พัฒนาทักษะทางการคิด 5) พัฒนาทักษะคณิตาครบถ้วน 6) สร้างแรงบันดาลใจ 7) เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง 8) สร้างความคิดรวบยอด 9) เรียนรู้และพัฒนา 10) ส่งเสริมภูมิปัญญาสู่สากล โดยดำเนินการส่งเสริมความเป็นเลิศในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียน ดังนี้

3.3.1) ยึดนักเรียนเป็นสำคัญ โดยส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ พบความรู้ใหม่ด้วยตนเอง และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ การให้นักเรียนเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การส่งเสริมกระบวนการคิด ฝึกวิธีคิดในหลายลักษณะ เป็นคนคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น การให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข เรียนแบบร่วมมือและการมีส่วนร่วม และความเป็นเอกัตบุคคล และการให้นักเรียนประเมินผลการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

3.3.2) สอนตามลักษณะวิชา คือจัดการเรียนการสอนตามลักษณะวิชาคณิตศาสตร์ ประกอบด้วยสอนจากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องยาก สอนตามกระบวนการทักษะสอนจากรูปธรรมไปสู่นามธรรม สอนสัมพันธ์กับความรู้เดิม สอนสนุกสนานและน่าสนใจ เน้นการสร้างแรงบันดาลใจ สอนให้ผ่านประสาทสัมผัส สอนเห็นโครงสร้างความรู้ ไม่ยากเกินไป และสอนสรุปความคิดรวบยอด

3.3.3) มุ่งผลสัมฤทธิ์และความเท่าเทียม โดยเน้นการเรียนรู้ อย่างมีเป้าหมาย การกำหนดผลการเรียนรู้และมาตรฐานที่ชัดเจน การให้ความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน การประเมินความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม และการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3.3.4) พัฒนาทักษะทางการคิด เน้นการพัฒนาทักษะการคิด หลากหลายประกอบด้วย คิดแก้ปัญหา คิดเชิงวิเคราะห์ คิดอย่างมีเหตุผล คิดเชิงกลยุทธ์ คิดเชิงบวก คิดเชิงระบบ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดเชิงนวัตกรรม และคิดสร้างสรรค์

3.3.5) ฝึกทักษะคณิตศาสตร์ครบถ้วน ได้แก่ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการให้เหตุผล ทักษะการสื่อสาร ทักษะการเชื่อมโยง และทักษะการคิดสร้างสรรค์ ครบถ้วน

3.3.6) สร้างแรงบันดาลใจ โดย การสร้างความเชื่อมั่น การมีเป้าหมายที่ชัดเจน การเห็นประโยชน์ การมีตัวแบบ การเรียนรู้จากความผิดพลาด และการมองโลกในแง่ดี

3.3.7) เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง โดย การจัดกิจกรรมตามความถนัด ความสนใจ ศักยภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน การใช้กิจกรรมกลุ่ม เสริมสร้างลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ คุณธรรมและจริยธรรม การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การเรียนรู้อย่างมีความสุข การได้รับการพัฒนารอบด้าน ความอิสระ เลือกรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

3.3.8) สร้างความคิดรวบยอด โดย การสังเกต การหาความแตกต่าง การหาลักษณะร่วม การสร้างความคิดรวบยอด และการตรวจสอบและนำไปใช้ ตามลำดับ

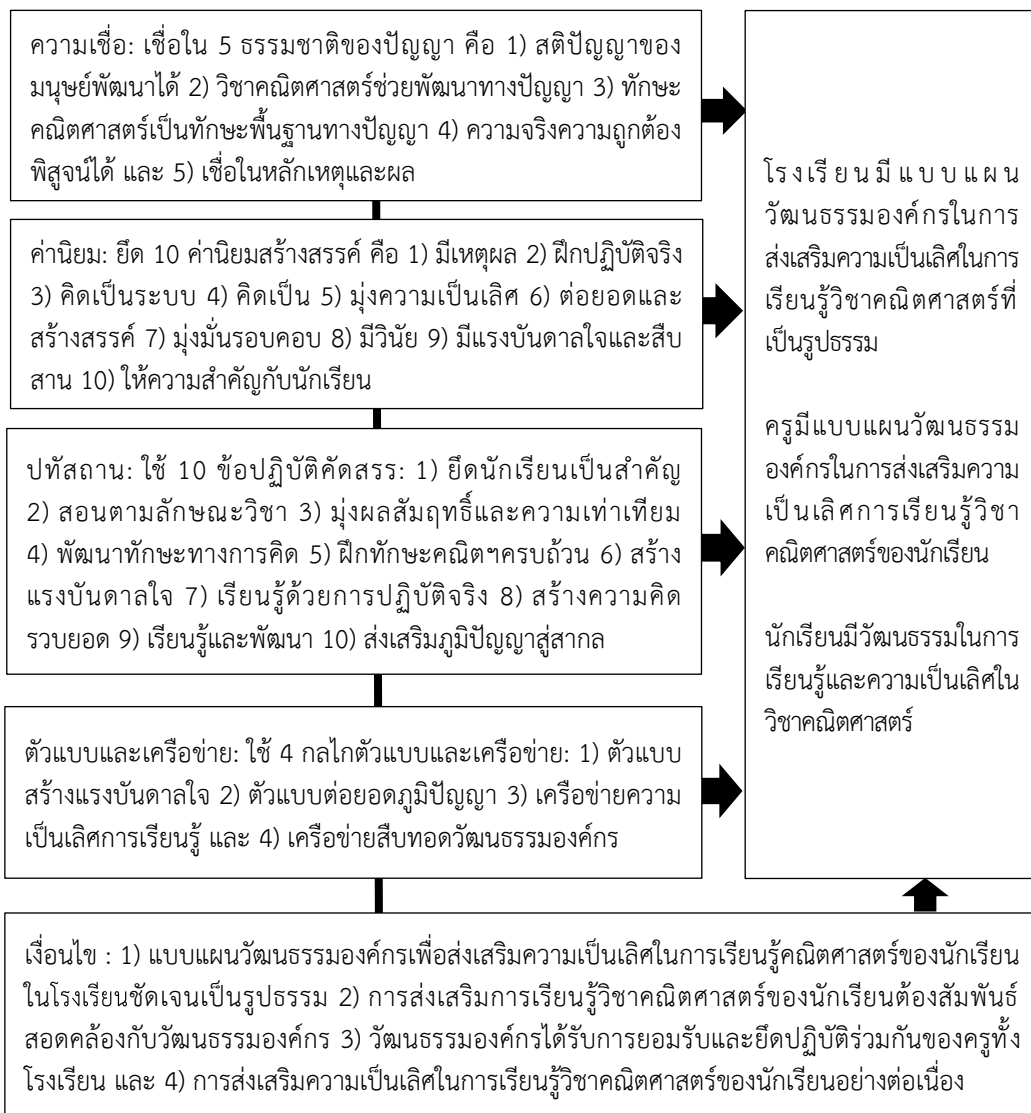
3.3.9) เรียนรู้และพัฒนา โดยการกำหนดเป้าหมายที่ท้าทาย การเลือกรูปแบบการเชิงกลยุทธ์ การปฏิบัติจริง การประเมินผลการปฏิบัติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติ และการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และ

3.3.10) ส่งเสริมภูมิปัญญาสู่สากล คือส่งเสริมการพัฒนาความสามารถทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนสู่มาตรฐานสากล และส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสเข้าร่วมการแข่งขันทักษะคณิตศาสตร์ระดับชาติและนานาชาติ

3.4 ด้านตัวแบบและเครือข่าย ใช้ 4 กลไกตัวแบบและเครือข่าย: 1) ตัวแบบสร้างแรงบันดาลใจ 2) ตัวแบบต่อยอดภูมิปัญญา 3) เครือข่ายความเป็นเลิศการเรียนรู้ และ 4) เครือข่ายสืบทอดวัฒนธรรมองค์กร

ทั้งนี้ 1) แบบแผนวัฒนธรรมองค์กรเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนต้องชัดเจนเป็นรูปธรรม 2) การส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนต้องสัมพันธ์สอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์กร 3) วัฒนธรรมองค์กรได้รับการยอมรับและยึดปฏิบัติร่วมกันของครูทั้งโรงเรียน และ 4) การส่งเสริมความเป็นเลิศในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

สรุปแบบแผนวัฒนธรรมองค์กรคัดสรรเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้ตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แบบแผนวัฒนธรรมองค์กรคัดสรรเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

อภิปรายผล

1. โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครที่นักเรียนมีความเป็นเลิศในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ และประสบความสำเร็จในการส่งเสริมความเป็นเลิศในการเรียนรู้ของนักเรียน มีแบบแผนวัฒนธรรมองค์กรเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เป็นจุดเด่น ทั้งด้านความเชื่อ ค่านิยม ปทัสถานหรือข้อปฏิบัติ และการใช้ตัวแบบและเครือข่ายที่หลากหลาย มีข้ออภิปรายเพิ่มเติม คือ จากสภาพ

จริงโรงเรียนไม่ได้มีการกำหนดวัฒนธรรมองค์กรในการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนไว้เป็นการเฉพาะ สารวัฒนธรรมองค์กรเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน มีปรากฏในปรัชญา คำขวัญ เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ วิสัยทัศน์ และแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ส่วนใหญ่จึงสะท้อนวัฒนธรรมองค์กรได้ไม่ครบถ้วน ยังไม่มีแบบแผนวัฒนธรรมองค์กรการส่งเสริมความเป็นเลิศในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตามวัฒนธรรมองค์กรเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ที่ได้จากการศึกษา มีสาระครบถ้วนตามองค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์กร โดยมีการบูรณาการในปรัชญา คำขวัญ เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ วิสัยทัศน์ แผนและกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของโรงเรียนที่ครูในโรงเรียนมีการปฏิบัติจริง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สิริอิสริย์ บุญยกิตติโกวิท ที่ศึกษาหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานของข้าราชการ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการไม่มีการกำหนดวัฒนธรรมองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลไว้เป็นการเฉพาะ แต่วัฒนธรรมองค์กรธรรมาภิบาลมีปรากฏในวิสัยทัศน์ คำขวัญและแผนพัฒนาของหน่วยงาน และการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลจำเป็นต้องมีการกำหนดค่านิยมธรรมาภิบาลไว้อย่างชัดเจนเป็นการเฉพาะ (สิริอิสริย์ บุญยกิตติโกวิท, 2556)

2. แบบแผนวัฒนธรรมองค์กรคัดสรรเพื่อการส่งเสริมความเป็นเลิศในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียน เป็นวัฒนธรรมองค์กรแบบผสมผสาน ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งความสำเร็จ แบบราชการ แบบเครือญาติและแบบปรับตัว มากน้อยตามจุดเน้นของแต่ละโรงเรียน เป็นแบบแผนวัฒนธรรมองค์กรคัดสรร เชิงอธิบายครบทุกมิติของวัฒนธรรมองค์กร ประกอบด้วย 5 ความเชื่อในปัญญา 10 ค่านิยมสร้างสรรค์ 10 ข้อปฏิบัติคัดสรร และ 4 กลไกตัวแบบและเครือข่าย มีข้ออภิปรายเพิ่มเติม ดังนี้

2.1 แบบแผน (Pattern) วัฒนธรรมองค์กรคัดสรรในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์เป็นวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาในทุกมิติ ด้านปทัสถานการปฏิบัติ สอดคล้องกับการวิจัยของ มาลัย ปูผ้า ที่ศึกษาวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนดัดดรุณีจังหวัดฉะเชิงเทรา และพบว่า รูปแบบและระเบียบแบบแผนวัฒนธรรมของโรงเรียนครอบคลุมการยึดถือกฎ ระเบียบและจารีตประเพณีของบุคลากร เน้นการมีส่วนร่วมในการทำงาน ดูแลช่วยเหลือกันเหมือนบุคคลในครอบครัวเดียวกัน และต้องรักษาวัฒนธรรมองค์กรที่ดีงามเป็นแบบอย่างให้บุคลากรรุ่นต่อไป ครูต้องรู้รอบและเรียนรู้เทคโนโลยีให้เหมาะสมและทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน ผู้เรียนต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของโรงเรียน และต้องเป็นผู้ที่มรรยาทเรียบร้อยสมเป็นกุลสตรี เรียนรู้เทคโนโลยีก้าวหน้าทันโลกและยังคงต้องรักษาความเป็นไทย (มาลัย ปูผ้า, 2558) สอดคล้องกับการสังเคราะห์งานวิจัยวัฒนธรรมองค์กรการของโรงเรียนเอกชนของเอกราช โฆสิตพิมานเวช ที่พบแบบวัฒนธรรมที่เป็นจุดเน้นสำคัญ 5 ประการคือ วัฒนธรรมมุ่งสู่เป้าหมายขององค์กร วัฒนธรรมแห่งการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมแห่งการร่วมมือ

วัฒนธรรมแห่งการถ่ายทอด วัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีข้อปฏิบัติที่เน้นคือ การนำโรงเรียนสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สู่ความสำเร็จจนเป็นที่ยอมรับ กล่าวเชิญการเปลี่ยนแปลง ปรับตัวเข้ากับสิ่งใหม่ ปรับเปลี่ยนรูปแบบเพื่อให้คล่องตัว กล้าคิด กล้าทำกล้าเปลี่ยนแปลง ลดขั้นตอนในการปฏิบัติงานให้เกิดความยืดหยุ่น พัฒนางานในเชิงสร้างสรรค์ปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ บุคลากรร่วมมือในการทำงาน สามัคคียอมรับให้เกียรติเป็นส่วนหนึ่งของทีม สร้างความเชื่อมั่น ศรัทธามีแรงจูงใจ พร้อมรักษาไว้เพื่อถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลังสืบไป (เอกราช โฆสิตพิมาณเวช, 2552) สอดคล้องกับงานวิจัยของ การุณย์ เจริญบุบผา ที่ศึกษาวัฒนธรรมองค์กรและการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 พบว่า วัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาสำคัญ ได้แก่ ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ความมุ่งประสงค์ขององค์กร และความซื่อสัตย์ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ได้แก่ มีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีความรักความเป็นไทย และมีความมีวินัยตามลำดับ (การุณย์ เจริญบุบผา, 2559) และสอดคล้องกับงานวิจัยของพิรยา ภูศรี ที่ศึกษาวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 และพบว่า มีวัฒนธรรมองค์กรลักษณะสร้างสรรค์ ลักษณะเอื้ออาทร และลักษณะเชิงรุก ตามลำดับ โดยวัฒนธรรมลักษณะสร้างสรรค์ เน้นความสำเร็จ สัจการแห่งตน ไฉนตรีสัมพันธ์ ตามลำดับ (พิรยา ภูศรี, 2557)

2.2 แบบวัฒนธรรมองค์กรที่คิดสรรที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบแผนวัฒนธรรมองค์กรเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของสถานศึกษาคกรอบคลุมองค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์กรทั้ง 4 องค์ประกอบ คือแบบความเชื่อและค่านิยม แบบบพิศฐาน แบบของบุคคลตัวแบบและเครือข่าย เฉพาะในมิติของการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์เป็นการเฉพาะ จึงมีรายละเอียดแตกต่างจากวัฒนธรรมองค์กรโดยทั่วไป เช่นแตกต่างจากงานวิจัยของ ประทวน วันนิจ ที่ศึกษามิติทางวัฒนธรรมในโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลางในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร ที่พบว่ามีมิติทางวัฒนธรรมองค์กรมี 15 มิติ แบบความเชื่อและค่านิยม (ประทวน วันนิจ, 2554) สอดคล้องกับงานวิจัยของ เยาวรินทร์ ศรีชัยนันท์ ที่ศึกษาการสร้างเครือข่ายวัฒนธรรมองค์กรเฉพาะในมิติของความเชื่อและค่านิยม สร้างเครือข่ายพัฒนาจริยธรรม 6 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา การมีค่านิยมที่ถูกต้อง การมีมนุษยธรรม การเข้าใจในหลักศาสนาที่แท้จริงและการรู้จักอาวุโส (เยาวรินทร์ ศรีชัยนันท์, 2553) สอดคล้องกับงานวิจัยของ John, L. ที่ศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมองค์กรที่มีต่อคุณภาพชีวิตของทหารอาสา ได้ข้อสรุปว่าบุคคลสามารถเปลี่ยนวัฒนธรรมและค่านิยมของตนเองได้ แบบวัฒนธรรมองค์กรที่คิดสรรนี้ให้ความสำคัญกับการรับรู้และการยอมรับของบุคคลในสถานศึกษา ให้ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาเป็นผู้คิดสรร (John, L., 1998) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Poppens, B. B. ที่ศึกษาการรับรู้วัฒนธรรมองค์กรและความผูกพัน

ต่อองค์กรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตมิดเวสต์เทิร์น ของสหรัฐอเมริกา และพบว่า การเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับวัฒนธรรมองค์กรของอาจารย์เป็นตัวแปรสำคัญในการทำนาย ความผูกพันต่อองค์กรได้ ส่วนเงื่อนไขความสำเร็จของแบบวัฒนธรรมองค์กรคัดสรรนี้ ขึ้นอยู่กับ ความการรับรู้ การยอมรับและภาวะผู้นำในการปฏิบัติของครูในโรงเรียน (Poppens, B. B., 2001) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wang, H. ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของ ผู้บริหารกับบทบาทวัฒนธรรมองค์กรและพบว่าภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการพัฒนา วัฒนธรรมองค์กร และให้ความสำคัญของผู้บริหารว่ามีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาวัฒนธรรม องค์กร (Wang, H., 2002)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่พบว่าแบบแผนวัฒนธรรมองค์กรคัดสรรเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศใน การเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 5 ความเชื่อในธรรมชาติของปัญญา 10 ค่านิยม สร้างสรรค์ 10 ข้อปฏิบัติคัดสรร และ 4 กลไกตัวแบบและเครือข่ายในการส่งเสริม ผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ให้ใช้วัฒนธรรมองค์กรคัดสรรเพื่อการส่งเสริมความเป็นเลิศในการเรียนรู้ วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนนี้ เป็นตัวแบบในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรการส่งเสริมการ เรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนเป้าหมายทั้ง 5 โรงเรียนต่อเนื่อง ให้บังเกิดผลดี ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการพัฒนานักเรียนให้สำเร็จเป็นรูปธรรมมากขึ้น 2) การส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ในโรงเรียน ควรดำเนินการบนฐานวัฒนธรรมองค์กรนี้ โดยบูรณาการวัฒนธรรมองค์กรในปรัชญา ค่านิยมและวิสัยทัศน์ของโรงเรียน และต้องเลือกจัด กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์กรที่ กำหนด 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ควรกำหนดเป็น นโยบายให้โรงเรียนในสังกัดใช้แบบวัฒนธรรมองค์กรเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนฯ นี้ เป็นตัวแบบในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนและพัฒนาการใช้ วัฒนธรรมองค์กรในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ ทั้ง 7 โรงเรียน ครูและนักเรียน 4) โรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและบุคคลทั่วไปสามารถ ใช้ปรับใช้แบบวัฒนธรรมองค์กรฯ นี้ ในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียน และพัฒนา วัฒนธรรมองค์กรเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียน ให้ประสบ ความสำเร็จ มีคุณภาพเป็นเลิศอย่างต่อเนื่อง และควรจัดให้มีการศึกษาวัฒนธรรมองค์กรที่มี คุณภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ในโรงเรียนในภาพรวม หรือศึกษาวัฒนธรรมองค์กรที่มี คุณภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นในโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ศึกษาวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณภาพ ในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ในโรงเรียนประถมศึกษา และ/หรือวัฒนธรรมองค์กร

ในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมของโรงเรียนในสังกัดอื่น ๆ และศึกษาเชิงลึกถึงแบบวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศในการเรียนรู้ของนักเรียนในภาพรวม และในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรและพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- การุณย์ เจริญบุบผา. (2559). วัฒนธรรมองค์กรและการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- เดชน์ เทียมรัตน์ และ กานต์สุตา มาฆะศิริานนท์. (2545). วินัยสำหรับองค์การเรียนรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: เอ็กเปอร์เนต.
- ประทวน วันนิจ. (2554). การพัฒนาองค์กรโดยใช้มิติทางวัฒนธรรมในโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลางในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พรชัย เชื้อชูชาติ. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนเทศบาล ในเขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พวงทิพย์ มั่งคั่ง. (2543). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมโรงเรียนกับประสิทธิผลโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พินิจ หนูเกตุ. (2551). วัฒนธรรมองค์การและความพึงพอใจในงานที่มีผลต่อประสิทธิผลองค์การในเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปรียา ภูศรี. (2557). วัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- มาลัย ปูผ้า. (2558). วัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนดัดดรุณีจังหวัดฉะเชิงเทรา. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เยาวรินทร์ ศรีชัยนันท์. (2553). วัฒนธรรมองค์กร: การสร้างเครือข่ายและการพัฒนาเชิงจริยธรรมของกรมสรรพากรกระทรวงการคลัง. ใน ดุษฎีบัณฑิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ศรีวิไล ยลสุริยวงศ์. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สิริอิสริย์ บุญยกิตติโกวิท. (2556). วัฒนธรรมองค์กร: การสังเคราะห์หลักธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาข้าราชการของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุพานี สฤกษ์วานิช. (2549). พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่: แนวคิดและทฤษฎี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมศาสตร์.
- เอกราช ไชยจิตพิมานเวช. (2552). สังเคราะห์งานวิจัยวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนเอกชน. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 18(3), 363-372.
- Daft, R. L. (1998). *Essential of Organizational Theory and Design*. Cincinnati, Ohio: South - Western College Publishing.
- Deal, T. I. & Kennedy, A. A. (1982). *Corporate Culture: The Rites and Rituals of Corporate Life*. Massachusetts: Addison - Wilely.
- John, L. (1998). *Culture and Conflict: A Comparative Study of Organization (Organizational Culture, Management Strategies*. New York: Praeger Publishers.
- Poppens, B. B. (2001). *Perceived and Preferred Organizational Culture Types And Organizational Commitment at Midwestern Private, Nonprofitable Colleges*. Retrieved January 15, 2007, from <http://www.lib.umi.com/dissertations/fullcit/9991659>
- Wang, H. (2002). *Cooperative Culture in State - Owned Enterprises: An inductive Analysis of Dimension and influences*. London: McCrae - Hill.

การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน เรื่องกวีานพะเยาศึกษา
เพื่อส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพ ของนักเรียน
โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24 จังหวัดพะเยา*

THE PROJECT-BASED LEARNING MANAGEMENT ON KWAN PHAYAO
STUDIES TO PROMOTE THE PRODUCTIVE CITIZEN SKILLS OF
THE STUDENTS AT RAJAPRAJANUGROH SCHOOL 24,
PHAYAO PROVINCE

รุ่งสุริยณ์ท์ สุนันตะ

Roongsuriyan Sunanta

ชรินทร์ มั่งคั่ง

Charin Mangkhang

จารุณี ทิพยมณฑล

Jarunee Dibyamandala

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiang Mai University, Thailand

Email: sroongsuriyan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน เรื่อง กวีานพะเยาศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพ 2) ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน เรื่อง กวีานพะเยาศึกษา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง โดยใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียวเน้นโครงงานเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24 จังหวัดพะเยา จำนวน 33 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบไปด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน จำนวน 5 แผน 2) แบบวัดทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพ แบบอัตนัย สถิติที่ใช้ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ได้ถูกนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน มีค่าดัชนีความสอดคล้องเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.87 ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพที่สามารถนำไปใช้กับตัวอย่างวิจัยได้ และผู้วิจัยได้นำ

* Received 28 January 2021; Revised 5 August 2021; Accepted 9 August 2021

กระบวนการเด็บบอร์บ (DePDORP) ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ซึ่งจากการสังเกตพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียนในแต่ละขั้นของการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานพบว่า เป็นกระบวนการที่สามารถส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพของนักเรียนได้ 2) ผลการศึกษาทักษะพลเมืองผลิตภาพของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยโดยรวมของทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพ อยู่ในเกณฑ์ระดับดี ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 0.50) นักเรียนมีทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพ 7 ประการ อยู่ในเกณฑ์ดีมาก ร้อยละ 57.57 และอยู่ในเกณฑ์ดี ร้อยละ 42.43

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน, ทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพ, กว๊านพะเยาศึกษา, นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

Abstract

The objectives of this research article were to 1) develop the lesson plans about the project-based learning entitled Kwan Phayao Studies in order to promote productive citizenship skills. 2) study the results of project-based learning management entitled Kwan Phayao Studies. This research is quasi-experimental by employing the form of one-group design with project-based learning. The random samples in this study were 33 students from Mathayomsuksa 3 at Rajapranugroh School 24, Phayao Province. The study was carried during semester 2, in the academic year 2018. The research instruments consisted of 1) five lesson plans of a project-based learning. 2) The productive citizenship skill test with open-ended questions. The average ($\bar{X}$) and the standard division (S.D.) were used in this study. The results of this study were as follows; 1) According to the Index of Consistency (IOC) of the project-based learning lesson plans, it revealed that it was 0.87. This implied that the consistency of the lesson plans was qualified to apply with the samples in research. The researchers had also employed the five DePDORP processes. it found, from the observation of the students' learning behaviors in each step of the project-based learning, that these were the processes that can support the students' productive citizenship skills. 2) Regarding the results of the students' productive citizenship skills, the overall average of the productive citizenship skills was at 3.54 which was of a satisfactory level and the standard deviation (S.D.) was 0.50. Additionally, the students were equipped with the seven productive citizenship skills. According to the results, 57.57 % of the students

were in the excellent level of productive citizenship skills as well as 42.43% of them were represented in a good level of productive citizenship skills.

Keywords: Project - Based Learning Management, Productive Citizenship Skills, Kwan Phayao Studies, Matthayomsuksa Students

บทนำ

“คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 เป็นแผนระยะยาว 20 ปี เป็นแผนแม่บทสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษา โดยยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) โดยการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ไม่เพียงแต่จะต้องมีกติกาหรือรัฐธรรมนูญที่จะกำหนดรูปแบบหรือ ระบบ ที่ใช้ในการปกครองประเทศภายใต้หลักการ สิ่งที่สำคัญไม่น้อยไปกว่ากันก็คือ การมีสิทธิเสรีภาพในประเทศอย่างเสมอกัน ความเป็นพลเมือง (Citizenship) ในรูปแบบของระบอบประชาธิปไตย หมายความว่า การเป็นสมาชิกของสังคมที่มีอิสรภาพควบคู่กับความรับผิดชอบ และมีสิทธิเสรีภาพควบคู่กับหน้าที่ โดยมีความสามารถในการยอมรับความแตกต่างและเคารพกติกาในการอยู่ร่วมกัน พร้อมทั้งมีส่วนร่วมต่อความเป็นไปและการแก้ปัญหาในสังคมของตนเอง โดยคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยประกอบไปด้วยลักษณะ 6 ประการ 1) รับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ 2) เคารพสิทธิผู้อื่น 3) เคารพความแตกต่าง 4) เคารพหลักความเสมอภาค 5) เคารพกติกา 6) รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวมมากขึ้น (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555) ดังนั้นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต้องมีความรู้ด้านการเป็นพลเมืองที่ดี (Civil Literacy) เป็นการสร้างประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมทางสังคม ผ่านวิธีสร้างองค์ความรู้ และความเข้าใจในกระบวนการทางการเมืองการปกครองที่ถูกต้อง และนำวิถีแห่งความเป็นประชาธิปไตยไปสู่สังคมในระดับต่าง ๆ ที่เข้าใจต่อวิถีการปฏิบัติทางสังคมแห่งความเป็นพลเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและสากล (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

ในยุคที่การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นนี้สัญญาประชาคม (Social Contract) ที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของศตวรรษก่อนได้มลายไปจนหมดสิ้น เมื่อความสำเร็จในโรงเรียนไม่ได้รับประกันว่ามีงานหรืออาชีพไปตลอดชีวิต คนที่มีความรู้และทักษะในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้เท่านั้นถึงจะประสบความสำเร็จ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ทักษะแห่งศตวรรษใหม่จึงเป็นใบเบิกทางสู่การเลื่อนสถานะทางเศรษฐกิจ ความเชี่ยวชาญในทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

จะกลายเป็นสิทธิพลเมืองชุดใหม่ที่จำเป็นในปัจจุบัน (Bellanca, J. & Brandt, R., 2010) ซึ่งสอดคล้องกับวิธีคิดผลิตภาพ หรือการคิดเชิงผลิตภาพ (Productive or Product Oriented Thinking) เป็นความคิดหนึ่งในปรัชญาการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ และผลิตภาพที่เสนอว่าการจัดการศึกษาในสังคมไทยปัจจุบันนี้นั้นควรต้องพัฒนาปรัชญาการศึกษาในเชิงที่สอนให้ผู้เรียนต้องคิดสร้างสรรค์และมีผลผลิตด้วยพร้อมกันไป (Creative and Productive Philosophy of Education) เพื่อแก้บริโภคนิยม (Consumerism) และปรับเปลี่ยนสังคมไทยให้เป็นสังคมผลผลิตนิยม (Productivism) มากขึ้น (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2555)

จากการนิเทศติดตามนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24 จังหวัดพะเยา ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ได้จัดตั้งขึ้นเนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ในพระบรมราชูปถัมภ์ ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ (โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24, 2560) ในรายงานการสรุปข้อมูลนักเรียนที่จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24, 2560) และรายงานการสรุปข้อมูลนักเรียนที่จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24, 2560) พบว่า ผู้เรียนสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ร้อยละ 14.65 ออกไปประกอบอาชีพ และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 10.84 ออกไปประกอบอาชีพ จากข้อมูลเห็นได้ว่ายังมีจำนวนนักเรียนที่ต้องการพื้นที่ในการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับระบบการพัฒนาทางวิชาชีพในศตวรรษที่ 21 (21st Century Professional Development) การจัดการเรียนรู้มุ่งเน้นเชิงสหวิทยาการของวิชาแกนหลักไปสู่กระบวนการปฏิบัติในวิถีชีวิตจริง โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (Project - Based Learning: PBL) ซึ่งเป็นแนววิธีการสอนที่เป็นนวัตกรรมใหม่สู่การเรียนรู้ซึ่งสอนความหลากหลายของกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการคิดวิเคราะห์เพื่อความสำเร็จในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นผู้สื่อสารที่ชำนาญและผู้แก้ไขปัญหาในระดับก้าวหน้า ผู้เรียนจะได้รับประโยชน์จากแนวการสอนนี้ผ่านการสอนแบบโครงงานของ Bell, S. (Bell, S., 2010) ซึ่งสอดคล้องกับพิมพันธ์ เตชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข กล่าวว่าในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการทำโครงงานนั้น ผู้สอนสามารถใช้วิธีสอนแบบโครงงาน (Project Teaching Method) ซึ่งจัดเป็นวิธีสอน แต่ในที่นี้ขอเสนอแนวการสอนที่เรียกว่า การเรียนรู้ที่ใช้โครงงานเป็นฐาน (Project - Based Learning) ซึ่งเป็นแนวทางที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในการทำโครงงานด้วยการใช้วิธีสอนแบบโครงงานเป็นหลัก ในขณะที่เดียวกันสามารถใช้วิธีสอนอื่น ๆ ร่วมด้วยตามความเหมาะสมของผู้เรียนและบริบทต่าง ๆ (พิมพันธ์ เตชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข, 2559) จากความสำคัญดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จึงได้สนับสนุนให้มีการเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น โดยจัดทำนโยบายและจัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีการกำหนดจุดมุ่งหมายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ให้ผู้เรียนเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้รัก

ประเทศชาติ รักท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์ และสร้างสิ่งดีงามให้แก่สังคม มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะวัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558) เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสรู้เรื่องราวของชุมชน ท้องถิ่น อันเป็นสภาพแวดล้อมในชีวิตจริงของตนเอง โดยในจังหวัดพะเยานั้นมีแหล่งทรัพยากรที่สำคัญคือกว๊านพะเยา ซึ่งเป็นทะเลสาบน้ำจืดใหญ่เป็นอันดับ 1 ในภาคเหนือ อีกนัยยะหนึ่งกว๊านไม่ได้เป็นแค่ทะเลสาบน้ำจืดขนาดใหญ่แต่กว๊านเปรียบเสมือนโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีการสอนที่หลากหลายมิติ เช่น ประวัติศาสตร์ชุมชน ประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิตพอเพียง อาชีพ อาหาร เศรษฐกิจ การท่องเที่ยว ล้วนเกิดจากกว๊านพะเยา

จากปัญหาที่ได้กล่าวถึงข้างต้น ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญและผลกระทบของปัญหาจึงต้องการจะพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน เรื่อง กว๊านพะเยาศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพของนักเรียน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันจากปฏิกิริยาที่เปลี่ยนแปลงทางสังคม และปฏิกิริยาที่เปลี่ยนทางธรรมชาติที่ได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สร้างนักเรียนให้ปรับตัวและสมานตัวเองโดยใช้วิธีการ กระบวนการการคิดวิเคราะห์ ทักษะการปฏิบัติ ที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานเป็นฐานไปปรับใช้ในอนาคตวิถีเตรียมความพร้อมสู่การเปลี่ยนแปลงของนิเวศทางสังคมสร้างความสมดุลในชีวิต และก้าวสู่ความเป็นพลโลกที่มีคุณภาพอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน เรื่อง กว๊านพะเยาศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24 จังหวัดพะเยา
2. เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน เรื่อง กว๊านพะเยาศึกษา ที่ส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24 จังหวัดพะเยา

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลองโดยใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียวเน้นโครงงานเป็นฐาน (Project - Based Learning: PBL) โดยใช้กระบวนการเด็บดอร์บ (DePDORP) 5 ขั้นตอน จนเกิดผลิตภาพ การผลิตสครับขัดผิวสมุนไพรผสมผงแป้งจากเกล็ดปลาจากกว๊านพะเยา คือ การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน เรื่อง กว๊านพะเยาศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24 จังหวัดพะเยา ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในงานวิจัยนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24 อำเภอจุน จังหวัดพะเยา จำนวน 90 คน กลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/3 ที่ได้จากการสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีจับฉลากจำนวน 33 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานจำนวน 5 แผน รวม 16 ชั่วโมง โดย สร้างจากการศึกษาสาระการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ในสาระเศรษฐศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มาตรฐานที่ ส.3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่ารวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ โดยผู้วิจัยได้ใช้โมเดลจรรยาบรรณการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project - Based Learning: PBL) ของ วิจารย์ พานิช (2555) และยุทธวิธีสอนแบบโครงงานของ ชรินทร์ มั่งคั่ง (2561) ผู้วิจัยได้นำมาบูรณาการสร้างเป็นกระบวนการเด็บดอร์บ (DePDORP) ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน 1) ถกแถลงประเด็นปัญหา (Define - De) 2) วางแผนปฏิบัติ (Plan - P) 3) ลงมือปฏิบัติ (Do - Do) 4) ทบทวนการปฏิบัติ (Review - R) 5) นำเสนอการปฏิบัติ (Presentation - P) นำมาออกแบบการจัดการเรียนรู้ร่วมกับคุณสมบัติ 7 ประการของการคิดผลิตภาพโดยการบูรณาการกับความเป็นพลเมืองของระบอบประชาธิปไตย 6 ประการ

2. ผลการจัดการเรียนรู้แบบวัดทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพแบบอตันย (Open - Ended Question) จำนวน 7 ข้อใหญ่ ใน 1 ข้อใหญ่จะมี 3 ข้อย่อย รวมเป็น 21 ข้อย่อย มีเนื้อหาเกี่ยวกับกว้านพะเยาโดยใช้คุณสมบัติ 7 ประการของการคิดผลิตภาพ บูรณาการกับความเป็นพลเมืองของระบอบประชาธิปไตย 6 ประการ

การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือ

การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานนั้นผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรสถานศึกษาพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มาตรฐานที่ ส.3.1 รวมถึงเอกสาร ตำรา หนังสือ ข้อมูลจากเอกสารวิทยานิพนธ์ และการค้นคว้าแบบอิสระ ในทุกมิติเพื่อทำความเข้าใจในมุมมองของกระบวนการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานซึ่งจะมุ่งสู่ความเป็นพลเมืองผลิตภาพ เพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน และกำหนดกรอบแนวคิดในการทำวิจัย และผู้วิจัยได้สังเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานโดยใช้รูปแบบโมเดลจรรยาบรรณการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project - Based Learning: PBL) ของ วิจารย์ พานิช (วิจารย์ พานิช, 2555) และยุทธวิธีสอนแบบโครงงานของ ชรินทร์ มั่งคั่ง (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2561) ผู้วิจัยได้นำมาบูรณาการสร้างเป็นกระบวนการเด็บดอร์บ (DePDORP) ประกอบ

ไปด้วย 5 ขั้นตอน และใช้คุณสมบัติ 7 ประการของการคิดผลิตภาพ บูรณาการกับความเป็นพลเมืองของระบอบประชาธิปไตย 6 ประการ ดังนี้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 การพัฒนากวีานพะเยาเชิงเศรษฐกิจ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 การจัดการทรัพยากรชุมชนเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 ประสิทธิภาพการจัดการทรัพยากรชุมชน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 ผลิตภัณฑ์ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

การสร้างแบบวัดทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพของนักเรียนหลังจากการเรียนรู้จบแผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน เรื่องกวีานพะเยาศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะพลเมืองผลิตภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้าง โดยศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำแบบวัดทักษะพลเมืองผลิตภาพ รวมถึงวิธีการสร้างแบบวัดเพื่อวางกรอบแนวคิด และออกแบบแผนผังการสร้างข้อสอบเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดทักษะพลเมืองผลิตภาพของนักเรียนให้มีเนื้อหาสัมพันธ์ สมดุล เหมาะสมกับนักเรียน เพื่อนำไปสร้างแบบวัดทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพของนักเรียน เป็นรูปแบบอัตนัย (Open - Ended Question) ซึ่งมีค่าระดับคะแนนคือ 1, 2, 3 และ 4 ที่มุ่งเน้นการวัดทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพของนักเรียน และนำแบบวัดทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องทางทฤษฎี ภาษา เนื้อหา รูปแบบในการจัดกิจกรรม แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ เมื่อได้ทำการปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำมาเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อให้ข้อเสนอแนะแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการทำงานวิจัยครั้งนี้มีกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จากมาตรฐานและตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยใช้รูปแบบโมเดลจกรยานแห่งการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project - Based Learning: PBL) ของ วิจารณ์ พานิช (วิจารณ์ พานิช, 2555) และยุทธวิธีสอนแบบโครงงานของ ชรินทร์ มั่งคั่ง (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2561) ผู้วิจัยได้นำมาบูรณาการสร้างเป็นกระบวนการเด็ปดอร์บ (DePDoRP) ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน และใช้คุณสมบัติ 7 ประการของการคิดผลิตภาพ บูรณาการกับความเป็นพลเมืองของระบอบประชาธิปไตย 6 ประการ

2. นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อรับการตรวจสอบความถูกต้องทางทฤษฎี ภาษา เนื้อหา รูปแบบกิจกรรม และการวัดผลประเมินผลตรวจสอบคุณภาพและความถูกต้องเหมาะสม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3. สร้างแบบวัดทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพของนักเรียน เป็นรูปแบบอัตนัย (Open - Ended Question) ซึ่งมีค่าระดับคะแนนคือ 1, 2, 3 และ 4 ที่มุ่งเน้นการวัดทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพของนักเรียน

4. นำแบบวัดทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องทางทฤษฎี ภาษา เนื้อหา รูปแบบในการจัดกิจกรรม และการวัดผลประเมินผลตรวจสอบคุณภาพ ความถูกต้องเหมาะสม แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

5. นำแบบวัดทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพ มาใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24 จังหวัดพะเยา จำนวน 33 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การจัดการเรียนการสอนแบบใช้โครงงานเป็นฐาน โดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอน จำนวน 5 แผน ซึ่งมุ่งสร้างนักเรียนให้คิดเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมนักเรียนเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ประกอบอาชีพสุจริตตามระบอบประชาธิปไตย และสามารถสร้างอาชีพอย่างยั่งยืน โดยกำหนดคุณภาพการให้คะแนนการตอบ ไว้ทั้งหมด 4 ระดับคะแนนโดยผู้วิจัยปรับตามรูปแบบ Rubric ของ สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ (สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ, 2554) ดังนี้ 4 คะแนน หมายถึง มีทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพระดับดีมาก 3 คะแนน หมายถึง มีทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพระดับดี 2 คะแนน หมายถึง มีทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพระดับพอใช้ 1 คะแนน หมายถึง มีทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพระดับควรปรับปรุง และผู้วิจัยได้จัดทำแบบทดสอบวัดผลวัดทักษะพลเมืองผลิตภาพของนักเรียนในแต่ละข้อของคำถามแบบอัตนัย (Open - Ended Question) โดยผู้วิจัยปรับตามรูปแบบ Rubric ของ สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ (สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ, 2554) มารวมกันแล้วหาค่าเฉลี่ย หลังจากนั้นนำคะแนนเฉลี่ยรายบุคคลมาจัดระดับคุณภาพแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ คือ ระดับดีมาก ระดับดี ระดับพอใช้ และระดับควรปรับปรุง แล้วไปทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติต่อไป การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ปรับตามเกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) เพื่อวัดระดับทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพ โดยเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.00 หมายถึง นักเรียนมีทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง นักเรียนมีทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพในระดับดี ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง นักเรียนมีทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพในระดับพอใช้ ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง นักเรียนมีทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพในระดับต้องปรับปรุง โดยสถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการหาค่าความสอดคล้องของแบบทดสอบอัตนัยเพื่อประเมินทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพ โดยใช้สูตร IOC (Index of Item Objective Congruence) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน เรื่อง กวีานพะเยาศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24 จังหวัดพะเยาพบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน มีค่าดัชนีความสอดคล้องเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.87 ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพที่สามารถนำไปใช้กับตัวอย่างวิจัยได้ และผู้วิจัยได้นำกระบวนการเด็บดอร์บ (DePDoRP) ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ซึ่งจากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนในแต่ละขั้นของการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานพบว่า ขั้นที่ 1 ถกแถลงประเด็นปัญหา (Define - De) พบว่านักเรียนให้ความสนใจ และตั้งใจในการจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนเกิดวิธีการคิดอนุมาน คิดอิสระเพื่อเชื่อมโยงจากนามธรรมไปสู่รูปธรรมเกิดมิตินความรู้ทำให้ผู้เรียนสามารถ กำหนด ระบุ ประเด็น ที่ตัวเองสนใจในการทำโครงงานได้ ขั้นที่ 2 วางแผนปฏิบัติ (Plan - P) พบว่าผู้เรียนทำงานเป็นระบบมากขึ้นและจัดโครงสร้างการทำงานตามความถนัดของตนอย่างชัดเจน ขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติ (Do - Do) ในขั้นตอนนี้พบว่านักเรียนมีความสนใจกระตือรือร้นในขั้นตอนนี้เป็นอย่างมาก รวมถึงการใส่ใจทุกรายละเอียดในการปฏิบัติทำให้เกิดผลิตภาพที่รังสรรค์มาจากตัวของนักเรียนที่สมบูรณ์ ขั้นที่ 4 ทบทวนการปฏิบัติ (Review - R) นักเรียนมีการประเมินสะท้อนคิดในการทำงานเพื่อปรับปรุงแก้ไขผลิตภาพของตนเอง นักเรียนเกิดการยอมรับจุดเด่นจุดด้อยของตนเองและได้มีการแบ่งปันวิทยาทานแห่งปัญญาเพื่อส่งเสริมสนับสนุนข้อขาดตกบกพร่องเติมเต็มงานในกลุ่มของตนเองสร้างห้องเรียนให้เป็นพื้นที่แห่งปัญญาณมิตร ตระหนักถึงน้ำใจ ไมตรี และเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ขั้นที่ 5 นำเสนอการปฏิบัติ (Presentation - P) นักเรียนแต่ละกลุ่มมีการฝึกฝนเชิงปฏิบัติอย่างเข้มข้น การนำเสนอจึงมีหลากหลายรูปแบบ เช่น การแสดงเป็นนิทาน การแสดงเหมือนละครมีพิธีกร และการสร้างเรื่องราวเป็นชาวบ้านที่อาศัยอยู่กวานพะเยา โดยครูได้มีการประเมินผลการเรียนรู้และทักษะกระบวนการว่าครบถ้วนตามขั้นตอนของการใช้โครงงานเป็นฐาน ผลของการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานของนักเรียนได้สะท้อนถึงการนำเสนอที่นักเรียนจะได้แสดงความคิดและตีความผ่านคุณสมบัติ 7 ประการของการคิดผลิตภาพโดยการบูรณาการกับความเป็นพลเมืองของระบอบประชาธิปไตย 6 ประการ ได้อย่างชัดเจน ละเมียดละไม และสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ผู้สอนตั้งไว้

2. ผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน เรื่อง กวีานพะเยาศึกษา ที่ส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24 จังหวัดพะเยา มีค่าเฉลี่ยโดยรวมของทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพ อยู่ในเกณฑ์ระดับดี ($\bar{X}$ = 3.54) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.50) นักเรียนมีทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพ 7 ประการ ได้แก่ 1) การคิดอนุมานแบบอุปนัย (Inductive inference Thinking) 2) การคิดจินตนาการ (Imaginative Thinking) 3) การคิดสร้างสรรค์ (Creative

Thinking) 4) การคิดเชื่อมโยง (Linking Thinking) 5) การคิดเชิงระบบ (Systems Thinking) 6) การคิดผลิตภาพ (Productive Thinking) 7) การสะท้อนคิด (Reflective Thinking) เพื่อความเป็นพลเมืองผลิตภาพ อยู่ในเกณฑ์ดีมาก ร้อยละ 57.57 และอยู่ในเกณฑ์ดี ร้อยละ 42.43

อภิปรายผล

1. ผลการใช้แผนจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน เรื่องกวีานพะเยาศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพ ไม่เพียงแต่จะทำให้นักเรียนเป็นคนเก่งโดยใช้การจัดเรียงวิธีคิดที่เรียบง่ายแต่ทรงประสิทธิภาพเป็นระเบียบขั้นตอนที่เหมาะสมกับนักเรียนโดยเริ่มจากการสังเกต การคิดอิสระตามจินตนาการโดยไร้ข้อจำกัด เติมพลังความคิดด้วยการคิดสร้างสรรค์เชื่อมโยงจากนามธรรมสู่รูปธรรมโดยการคิดเชิงระบบวางระเบียบความคิดจนเกิดตกผลึกของปัญญาทำให้นักเรียนเข้าสู่การปฏิบัติโดยทันทีซึ่งส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่เรียกว่า การคิดผลิตภาพ ดังที่ วิจารณ์ พานิช ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนต้องเรียนโดยลงมือปฏิบัติ (Learning by Doing) การเรียนโดยปฏิบัติวิธีหนึ่งที่เป็น Active Learning คือเรียนโดยทำโครงงาน (Project - Based Learning) โดยเรียนเป็นทีม มีการฝึกค้นหาความรู้และเวลาค้นจะพบความรู้หลายชุด ต้องเรียนเอาความรู้มาใช้ไม่ใช้เรียนตัวเนื้อความรู้เท่านั้น ต้องเลยจากเนื้อความรู้และเอามาใช้ให้มันเกิดทักษะในการใช้ความรู้เมื่อทำโครงงานแล้ว โครงงานสำเร็จเกิดผลลัพธ์เป็นอะไรก็ได้เป็นผลงานออกมา (วิจารณ์ พานิช, 2555) เช่นเดียวกับคำกล่าวของ พิมพันธ์ เตชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข ที่ว่าการทำโครงงานคือการศึกษาเพื่อค้นพบความรู้ใหม่ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ และวิธีการใหม่ ด้วยตัวนักเรียนเอง โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ มีครูอาจารย์และผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ให้คำปรึกษา (พิมพันธ์ เตชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข, 2559)

สิ่งที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่ง การเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานยังช่วยให้นักเรียนมีภูมิคุ้มกันในการทำงานเพื่อปรับปรุงแก้ไขผลิตภาพของตนเอง นักเรียนเกิดความรับผิดชอบต่องานของตนเองและพึ่งตนเองได้จากการรับผิดชอบงานที่ตนเองได้รับมอบหมาย และนักเรียนทำงานร่วมกันทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่นักเรียนได้แสดงออกมาอย่างชัดเจน นักเรียนรับฟังความคิดเห็นต่างของกันและกันโดยเคารพในความคิดของคนอื่น เคารพสิทธิของเพื่อนในการแสดงความคิดเห็น ดังเช่นที่ Bellanca, J. & Brandt, R. การเรียนรู้จากโครงงานควบคู่กับวิธีการประเมินผลการปฏิบัติงาน เป็นวิธีที่ดีที่สุดสำหรับการมีส่วนร่วมและสร้างความท้าทาย รวมถึงให้นักเรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่นำไปสู่ความรู้และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (Bellanca, J. & Brandt, R., 2010)

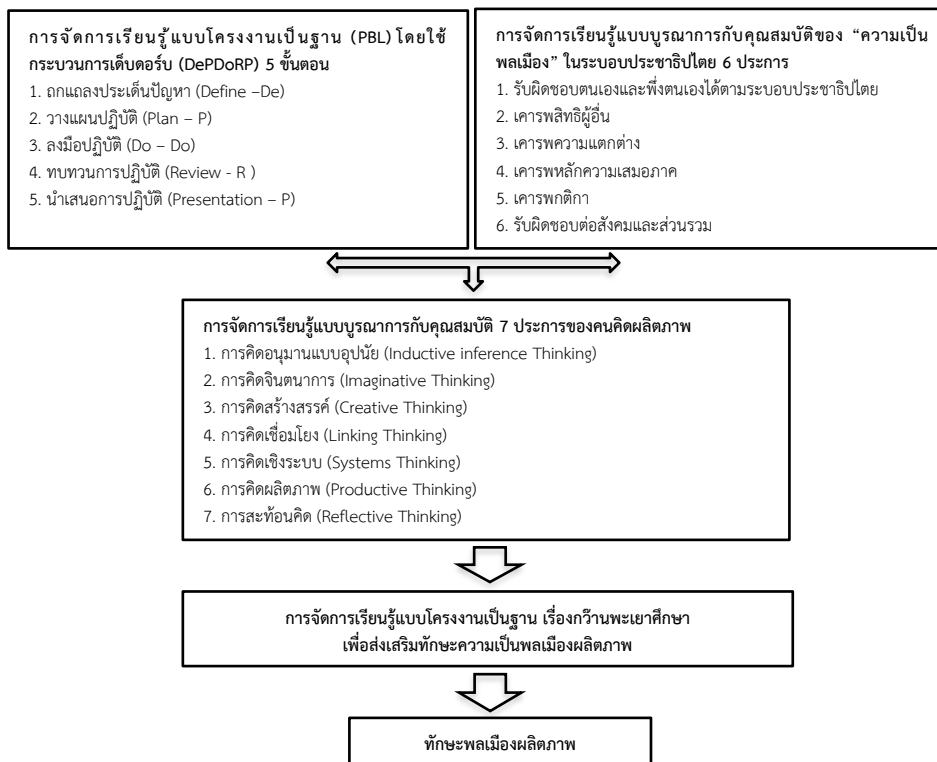
2. การศึกษาทักษะพลเมืองผลิตภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน เพื่อวัดระดับทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพ พบว่านักเรียนมีค่าเฉลี่ยโดยรวมของทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพเท่ากับ 3.54 อยู่ในเกณฑ์ระดับดี ($\bar{X} = 3.54$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.50)

นักเรียนมีทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพ 7 ประการ ได้แก่ 1) การคิดอนุมานแบบอุปนัย (Inductive inference Thinking) 2) การคิดจินตนาการ (Imaginative Thinking) 3) การคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) 4) การคิดเชื่อมโยง (Linking Thinking) 5) การคิดเชิงระบบ (Systems Thinking) 6) การคิดผลิตภาพ (Productive Thinking) 7) การสะท้อนคิด (Reflective Thinking) เพื่อความเป็นพลเมืองผลิตภาพ อยู่ในเกณฑ์ดีมาก ร้อยละ 57.57 และอยู่ในเกณฑ์ดี ร้อยละ 42.43 นั้นหมายความว่านักเรียนมีทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพในเกณฑ์ดีมากร้อยละ 57.57 และอยู่ในเกณฑ์ดี ร้อยละ 42.43 ดังที่ พิมพันธ์ เตชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข กล่าวว่าในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการทำโครงการ หรือพัฒนาความสามารถในการทำโครงการนั้น ผู้สอนสามารถใช้วิธีสอนแบบโครงการ (Project Teaching Method) ซึ่งจัดเป็นวิธีสอนโครงการ มีขั้นตอนเฉพาะเพื่อสอนผู้เรียนทำโครงการฐานชุมชน ซึ่งผลทำโครงการของนักเรียนได้ค้นพบนวัตกรรมการเรียนรู้ข้ามศาสตร์ฐานชุมชน (Community Based Transdisciplinary Learning: CBTDL) ซึ่งเป็นแนวทางที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในการทำโครงการด้วยการใช้วิธีสอนแบบโครงการเป็นหลักในขณะเดียวกันสามารถใช้วิธีสอนอื่น ๆ ร่วมด้วยตามความเหมาะสมของผู้เรียนและบริบทต่าง ๆ ในการทำโครงการ ผู้เรียนจะพบปัญหาได้ตลอดเวลาการเรียนรู้จึงเป็นวงจรการเรียนรู้ไปอย่างต่อเนื่องหรือกล่าวว่าเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต (พิมพันธ์ เตชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข, 2559)

องค์ความรู้ใหม่

แผนภูมิองค์ความรู้ที่ได้จากการจัดการเรียนรู้แบบโครงการเป็นฐาน เรื่อง กวีานพะเยาศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี 3 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24 จังหวัดพะเยา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนภูมิองค์ความรู้จากพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน เรื่อง กวีานพะเยาศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพ

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน เรื่อง กวีานพะเยาศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพ โดยใช้กระบวนการเด็คเตอร์บ (DePDORP) 5 ขั้นตอน และการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับคุณสมบัติของ “ความเป็นพลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตย 6 ประการ บูรณาการกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับคุณสมบัติ 7 ประการของความคิดผลิตภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน เรื่อง กวีานพะเยาศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี 3 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24 จังหวัดพะเยา พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน เรื่อง กวีานพะเยาศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี 3 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24 จังหวัดพะเยา พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน มีค่าดัชนีความสอดคล้องเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.87 ซึ่ง

แผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพที่สามารถนำไปใช้กับตัวอย่างวิจัยได้ และผู้วิจัยได้นำกระบวนการเด็ปดอร์ป (DePDORP) ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ซึ่งจากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนในแต่ละขั้นของการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานพบว่า เป็นกระบวนการที่สามารถส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพได้โดยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานโดยรวมมีค่าเฉลี่ยทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพเท่ากับ 3.54 อยู่ในเกณฑ์ระดับดี ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 0.50) และจำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมการจัดการเรียนรู้มีทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพในเกณฑ์ดีมากจำนวน 19 คน (ร้อยละ 57.57) และอยู่ในเกณฑ์ดีจำนวน 14 คน (ร้อยละ 42.43) โดยข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้คือ 1) ควรมีการวิจัยการใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพ นอกจากจะสร้างทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพแล้ว ควรสร้างทักษะความเป็นพลเมืองยุคดิจิทัลทักษะนี้จะช่วยให้นักเรียนใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ ปลอดภัย และรับผิดชอบ 2) ควรมีการวิจัยการใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมืองผลิตภาพ โดยผลิตภาพนั้นสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นคิดค้นผลิตภาพที่คล้ายคลึงกันหรือต่อยอดพัฒนาผลิตภาพใหม่ๆ ได้ในสถานการณ์ของพวกเขาเอง

เอกสารอ้างอิง

- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2561). องค์ความรู้หลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล. (2555). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง. กรุงเทพมหานคร: นานามีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.
- พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2559). สอนเด็กทำโครงงานสอนอาจารย์ทำวิจัย ปฏิบัติการในชั้นเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2555). ออกแบบผู้นำการศึกษาใหม่: ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.
- โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24. (2560). รายงานการสรุปข้อมูลนักเรียนที่จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน เอกสารอัดสำเนา. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24.
- โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24. (2560). รายงานการสรุปข้อมูลนักเรียนที่จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. ใน เอกสารอัดสำเนา. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24.
- โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24. (2560). ประวัติของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24. ใน เอกสารอัดสำเนา. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24.

- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรณ. (2554). การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมินตามสภาพจริง. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์ The Knowledge Center.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2576. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). แนวทางจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2560 จาก <https://secondary.obec.go.th/newweb/wp-content/uploads/2017/12/E-CEN21book.pdf>
- Bell, S. (2010). Project-Based Learning for the 21st Century: Skills for the Future. Retrieved February 18, 2018, from <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00098650903505415>
- Bellanca, J. & Brandt, R. (2010). ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21. แปลโดย วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และ อธิป จิตตฤกษ์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัท โอเพ่นเวิลด์ส พับลิชชิง เฮาส์ จำกัด.

บุพปัจจัยของการประสบความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัย*

ANTECEDENT OF THE SUCCESS OF THE SECURITY BUSINESS

อภิษฎารัชต์ จรัสพรวรภักตร์

Apinyarat Jaratpornwarapat

นพดล บุรณนัฐ

Nopadol Burananuth

ปัญญารัตน์ ปานทอง

Panyarat Panthong

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: oranee_tis@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัย และ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ของกลไกของกฎหมาย การบริหารจัดการ ความพึงพอใจของผู้ว่าจ้าง และเงินทุนที่มีผลความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัย โดยวิธีดำเนินการวิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจรักษาความปลอดภัยที่ขึ้นทะเบียนกับสมาคมผู้ประกอบการรักษาความปลอดภัยแห่งประเทศไทย ขนาดของกลุ่มตัวอย่างกำหนดโดยใช้เกณฑ์ 20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 ราย ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจ ใช้การประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert) สถิติที่ใช้การวิเคราะห์คือ แบบจำลองสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ (linear structure relationship) ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ธุรกิจรักษาความปลอดภัยมีความสำเร็จอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยความเชื่อมั่นของลูกค้า มากกว่าด้านอื่น รองลงมาคือ ผลประกอบการ และความยั่งยืน และ 2) เงินทุน มีอิทธิพลโดยรวมต่อความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัยมากที่สุด รองลงมาคือ ความพึงพอใจของผู้ว่าจ้าง การบริหารจัดการ และกลไกของกฎหมาย ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเฉพาะปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อความสำเร็จของธุรกิจรักษา

* Received 1 June 2021; Revised 13 August 2021; Accepted 18 August 2021

ความปลอดภัย พบว่า เงินทุน มีอิทธิพลโดยรวมต่อความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัยมากที่สุด รองลงมาคือ การบริหารจัดการ ขณะที่กลไกของกฎหมาย และความพึงพอใจของผู้ว่าจ้าง ส่งผลทางอ้อมต่อความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัยเท่านั้น

คำสำคัญ: ธุรกิจรักษาความปลอดภัย, เงินทุน, การบริหารจัดการ, บุพปัจจัย

Abstract

The objectives of this article were to: 1) study the level of success of the security business; and 2) influences of legal mechanisms, management and administration, employers' satisfaction, and capital on the success of the security business. This research employed a quantitative method. The sample consisted of 300 security business entrepreneurs registering with the Security Services Association of Thailand. The sample size was determined based on the criterion of 20 times the observed variables. They were selected via stratified sampling. The research instruments were questionnaire. It is an opinion questionnaire about factors affecting the success of the business, data was collected by a 5 level Likert rating-scale questionnaire. Analyzed with a structural equation model through linear structure relationship. The findings showed that: 1) the success of security business was rated at a high level. When considered individually, it was found that the security business has achieved very high levels of success in all areas. By the confidence of customers More than any other, followed by performance and sustainability. and 2) capital had the greatest influence on the success of security business, followed by employers' satisfaction, management and administration, and legal mechanisms, respectively. When considering only the factors that directly affect the success of the security business, it was found that capital had the greatest influence on the success of the security business, followed by management, while legal mechanisms and employers' satisfaction, it only indirectly affects the success of the security business.

Keywords: Security Business, Capital, Management and Administration, Antecedent

บทนำ

สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน มีการรักษาความปลอดภัยโดยภาคเอกชนเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เกิดจากข้อจำกัดที่รัฐไม่อาจให้ความคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของประชาชนได้อย่างทั่วถึง จึงมีการจัดตั้งบริษัทรักษาความปลอดภัยขึ้น ปัจจุบันสถานการณ์

ด้านความปลอดภัยของประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลง อันเนื่องจากสถิติอาชญากรรมที่เพิ่มสูงขึ้น หรือการคุกคามจากการก่อการร้าย ทำให้หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ หวั่นวิตกว่าจะกลายเป็นเป้าโจมตี จึงเรียกร้องในการเพิ่มการป้องกันและการรักษาความปลอดภัย โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้วจะมีทั้ง ตำรวจของรัฐ (Public Police) และตำรวจของเอกชน (Private Police) นอกจากนี้ในทางวิชาการได้มีการศึกษาวิจัยหลากหลายทางด้านการรักษาความปลอดภัย และความเป็นระเบียบของสังคมมากยิ่งขึ้น (Policing Plurality) ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่มีการแบ่งแยกหน้าที่ และความเชี่ยวชาญทางด้านการรักษาความปลอดภัยของชุมชนและรัฐ รวมทั้งรัฐไม่ควรผูกขาดการรักษาความปลอดภัย โดยหน่วยงานตำรวจของรัฐ แต่เพียงฝ่ายเดียว การที่รัฐจะให้ความคุ้มครองต่อประชาชน เพื่อรักษาความปลอดภัยตามสถานที่ต่าง ๆ ให้ทั่วถึง นั้นย่อมไม่เพียงพอ เนื่องจากกำลังพลของตำรวจหรือฝ่ายปกครองในเขตพื้นที่รับผิดชอบแต่ละที่นั้นมีจำนวนจำกัดก่อปรักบมิผู้กระทำความผิดเพิ่มมากขึ้น

จากสภาพปัญหานี้เองที่ทำให้ผู้บริโภคร้องว่าจ้าง ผู้ประกอบกิจการ ที่ให้บริการในด้านการรักษาความปลอดภัย ให้ส่งตัวแทนรักษาความปลอดภัย เพื่อปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของผู้อยู่อาศัยตามที่ได้ระบุไว้ในสัญญา ซึ่งการส่งตัวแทนให้มาปฏิบัติหน้าที่นั้นได้อาศัยบทบัญญัติกฎหมายหลายฉบับมาปรับใช้ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยห้างหุ้นส่วนและบริษัท กฎหมายแรงงาน เป็นต้น การที่ธุรกิจรักษาความปลอดภัยอาศัยกลไก (Mechanism) กฎหมายหลายฉบับมาปรับใช้นั้น ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ประกอบการธุรกิจและผู้บริโภคในการที่ได้รับปฏิบัติในสัญญา เพราะหากตัวแทนของผู้ประกอบกิจการรักษาความปลอดภัยเอกชน ปฏิบัติหน้าที่ไม่ได้มาตรฐานหรือคุณภาพที่เพียงพอ อาจส่งผลกระทบต่อผู้บริโภครับความเสียหาย นอกจากนั้นหากเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเอกชนมีคุณลักษณะชีวิต อันหมายถึง การดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีมีความสุข มีความสมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมที่ตนอยู่ได้อย่างดี ขณะเดียวกันก็สามารถเผชิญปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้ศักยภาพส่วนบุคคลสร้างสรรค์พัฒนาตนเองและสังคมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขที่ไม่เหมาะสม ยิ่งเป็นผลเกี่ยวเนื่องโดยตรงต่อสังคมส่วนรวม โดยเฉพาะสภาพปัญหาที่เกิดจากเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเป็นผู้กระทำความผิดเสียเองดังที่เป็นข่าวในปัจจุบัน (นายคลายทุกข์, 2559) สำหรับประเทศไทยมีธุรกิจรักษาความปลอดภัยเกิดขึ้นกว่า 30 ปี (สมาคมผู้ประกอบการรักษาความปลอดภัยแห่งประเทศไทย, 2558) และมีการพัฒนาด้านการรักษาความปลอดภัยมากขึ้นกว่าเดิม อาทิ บริการรักษาความปลอดภัย การสืบสวน บริการอารักขาบุคคลสำคัญ บริการวางระบบและติดตั้งระบบรักษาความปลอดภัย ระบบควบคุมการผ่านเข้าออก ระบบสัญญาณเตือนภัย แต่ยังไม่มีความก้าวหน้าครอบคลุมหรือรองรับสิทธิประโยชน์ของพนักงานรักษาความปลอดภัยเมื่อได้รับอันตรายจากการปฏิบัติหน้าที่ ทำให้พนักงานรักษาความปลอดภัยขาดคุณภาพชีวิต ไม่มีความมั่นคง อีกทั้งยังไม่มีมาตรการกำกับดูแล และคัดสรร

บุคลากรให้เป็นบรรทัดฐาน เพราะไม่มีกฎหมายเข้ามาเป็นตัวกำหนดทั้งที่เป็นอาชีพดูแลความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สินของคนทั่วไป ปัญหาที่สำคัญ คือ การให้บริการของผู้ประกอบกิจการหรือเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเอกชนของไทยนั้นยังมีลักษณะที่ไม่ได้มาตรฐานและคุณภาพ เพราะไม่มีเกณฑ์ที่จะนำมาใช้เพื่อควบคุมให้มีลักษณะที่เป็นรูปธรรม เช่น ปัญหาการอาศัยบทบัญญัติของกฎหมายต่าง ๆ มาปรับใช้ ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ประกอบกิจการและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ปัญหาเกี่ยวกับองค์กรควบคุมการประกอบอาชีพ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นปัญหาซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้บริโภคที่ได้รับปฏิบัติตามสัญญา เพราะหากผู้ประกอบการหรือตัวแทนรักษาความปลอดภัยปฏิบัติหน้าที่ไม่ได้มาตรฐานหรือคุณภาพไม่เพียงพอ ยังเป็นผลเกี่ยวเนื่องโดยตรงต่อสังคมส่วนรวมให้ได้รับความเสียหาย โดยเฉพาะสภาพปัญหาเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเป็นผู้กระทำผิด

การรักษาความปลอดภัยภาคเอกชนเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นแต่การรักษาความปลอดภัยภาคเอกชนในประเทศไทยก็ยังไม่พัฒนาไปเท่าที่ควรเนื่องจากมีอุปสรรคปัญหาขัดข้องหลายประการเช่นการขาดแคลนแรงงานทั้งนี้เพราะอาชีพการรักษาความปลอดภัยเป็นที่ต้องการของหลายหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นธุรกิจภาครัฐ ผู้พักอาศัย แต่ก็เป็นอาชีพที่ได้ค่าตอบแทนน้อย ชั่วโมงการทำงานมาก กฎระเบียบเคร่งครัด สวัสดิการต่ำ ลักษณะงานค่อนข้างน่าเบื่อ ปัญหาค่าแรงต่ำย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพการให้บริการด้วย ทำให้พนักงานรักษาความปลอดภัยไม่ได้รับการฝึกอบรมเท่าที่ควรมีผลต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งในบางครั้งมีลักษณะเป็นการละเมิดต่อกฎหมาย หรืออาจก่อให้เกิดความสูญเสียความเสียหายเกินกว่าที่ควรจะเป็น รวมทั้งปัญหากระบวนการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานที่ไม่ดีพอ ทำให้ในบางครั้งมีอาชญากรเข้ามาประกอบอาชีพนี้ได้ ย่อมเป็นการเสื่อมเสียชื่อเสียงแก่ธุรกิจนี้ ซึ่งเจ้าของธุรกิจรักษาความปลอดภัยจะมีรูปแบบหรือแนวทางการบริหารอย่างไรในการดูแลกิจการของตนให้ดำเนินต่อไปทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษารูปแบบความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัย
2. เพื่อหาความสัมพันธ์ของความพึงพอใจ กฎหมาย การจัดการ และเงินทุนที่มีผลความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ เจ้าของบริษัทธุรกิจรักษาความปลอดภัยที่ขึ้นทะเบียนกับสมาคมผู้ประกอบการรักษาความปลอดภัยแห่งประเทศไทย ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างนั้นเนื่องจากงานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เป็นหลักดังนั้นเพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างที่ถูกต้องควรใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 20 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกตได้จึงจะเพียงพอต่อการวิเคราะห์ผล

โมเดลสมการโครงสร้าง (Diamantopoulos, A. & Siguaw, J. A., 2000); (Kline, R. B., 2005) งานวิจัยนี้ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด 15 ตัวแปร ดังนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยเท่ากับ 15×20 หรือ 300 ตัวอย่าง โดยทำการสุ่มแบบเชิงชั้น (Stratified sampling) ตามสัดส่วนของขนาดกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจ ใช้การประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) (Likert, R., 1967)

ผลการทดสอบความเชื่อถือได้ของมาตรวัด ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้ และจำนวนข้อคำถามของมาตรวัด จำแนกตามตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกต ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของมาตรวัด และจำนวนข้อคำถามของมาตรวัด จำแนกตามตัวแปรสังเกต

มาตรวัดตัวแปร	จำนวนข้อคำถาม	Cronbach's alpha
1. ความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัย จำนวน 3 มาตรวัด		
1.1 ความเชื่อมั่นของลูกค้า	5	0.936
1.2 ผลประกอบการ	5	0.953
1.3 ความยั่งยืน	5	0.913
2. กลไกของกฎหมาย จำนวน 3 มาตรวัด		
2.1 กำหนดหน้าที่ในการปฏิบัติ	5	0.895
2.2 ระเบียบข้อบังคับ	5	0.861
2.3 ความเป็นธรรมของกฎหมาย	5	0.898
3. การบริหารจัดการ 3 มาตรวัด		
3.1 ทันต่อความต้องการ	5	0.948
3.2 กลยุทธ์	5	0.929
3.3 การวางแผน	5	0.849
4. ความพึงพอใจของผู้ว่าจ้าง จำนวน 3 มาตรวัด		
4.1 ความมีวินัย	5	0.905
4.2 การตรงต่อเวลา	5	0.942
4.3 ความเพียงพอ	5	0.939
5. เงินทุน จำนวน 3 มาตรวัด		
5.1 เงินทุนภายใน	5	0.954
5.2 เงินทุนภายนอก	5	0.862
5.3 การระดมทุน	5	0.944
รวมทั้งฉบับ	85	0.990

จากตารางที่ 1 พบว่า สัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้ (ค่า Cronbach's Alpha) ของมาตรวัดตัวแปรสังเกตที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีค่าระหว่าง 0.861 ถึง 0.954 และทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.990 กล่าวได้ว่ามาตรวัดที่นำมาใช้ในการวิจัยมีความเชื่อถือได้ (Cronbach, L. J., 1970)

การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติเชิงพรรณนา ใช้เพื่ออธิบายระดับของความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์แบบจำลองสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ (Linear Structure Relationship) การวิเคราะห์ดังกล่าวเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรสังเกต และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ตามลำดับ

ผลการวิจัย

1. ความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.90) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ธุรกิจรักษาความปลอดภัยมีความสำเร็จอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยความเชื่อมั่นของลูกค้า มากกว่าด้านอื่น (ค่าเฉลี่ย = 4.26) รองลงมาคือ ผลประกอบการ (ค่าเฉลี่ย = 3.92) และความยั่งยืน (ค่าเฉลี่ย = 3.53) ตามลำดับ 2) กลไกของกฎหมายในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.19) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กลไกของกฎหมายอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยความเป็นธรรมของกฎหมายมากกว่าด้านอื่น (ค่าเฉลี่ย = 4.41) รองลงมาคือ ระเบียบข้อบังคับ (ค่าเฉลี่ย = 4.10) และกำหนดหน้าที่ในการปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย = 4.06) ตามลำดับ 3) การบริหารจัดการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.14) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การบริหารจัดการอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยทันต่อความต้องการมากกว่าด้านอื่น (ค่าเฉลี่ย = 4.19) รองลงมาคือ กลยุทธ์ (ค่าเฉลี่ย = 4.13) และการวางแผน (ค่าเฉลี่ย = 4.08) ตามลำดับ 4) ความพึงพอใจของผู้ว่าจ้างในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.21) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความพึงพอใจของผู้ว่าจ้างอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยความมีวินัยมากกว่าด้านอื่น (ค่าเฉลี่ย = 4.28) รองลงมาคือ การตรงต่อเวลา (ค่าเฉลี่ย = 4.21) และความเพียงพอ (ค่าเฉลี่ย = 4.14) ตามลำดับ และ 5) เงินทุนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.88) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เงินทุนอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเงินทุนภายในมากกว่าด้านอื่น (ค่าเฉลี่ย = 4.06) รองลงมาคือ การระดมทุน (ค่าเฉลี่ย = 3.95) และเงินทุนภายนอก (ค่าเฉลี่ย = 3.63) ตามลำดับ

2. ผลจากการปรับเปลี่ยนเส้นทางความสัมพันธ์ในแบบจำลอง ได้ผลลัพธ์ของการปรับปรุงแบบจำลองโดยรวม พบว่า ตัวชี้วัดการเข้าได้ดีกับข้อมูล เป็นไปตามเกณฑ์ของอัตราเข้าได้ดีกับข้อมูล สามารถอธิบายได้ ดังนี้ 1) ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (Chi - Square/Df) มีค่าเท่ากับ 2.39 แสดงว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์มีค่าน้อยกว่า 3.00 2) ดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลัง

สองของการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.068 หมายถึง แบบจำลองสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากค่า RMSEA อยู่ระหว่าง 0.05 - 0.08 3) ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนในรูปความคลาดเคลื่อน โดยดัชนีที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการพิจารณา คือ รากที่สองของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐานปรับมาตรฐาน (Standardized Root Mean Square Residual: SRMR) มีค่าเท่ากับ 0.027 แสดงว่า แบบจำลองสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจาก มีค่าน้อยกว่า 0.05 4) ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสมบูรณ์ (Absolute Fit Index) พิจารณาค่า 2 ดัชนี คือ ดัชนีวัดความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI) มีค่าเท่ากับ 0.92 เนื่องจาก ค่า GFI มีค่าระหว่าง 0 ถึง 1 และค่า GFI ที่ยอมรับได้มีค่ามากกว่า 0.90 และ ดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้ไขแล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.90 แสดงว่า แบบจำลองมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากค่า AGFI มีค่าระหว่าง 0 ถึง 1 และค่า AGFI ที่ยอมรับได้มีค่าตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป 5) ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (Comparative Fit Index: CFI) มีค่าเท่ากับ 0.99 แสดงว่า แบบจำลองมีความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ เนื่องจากค่า CFI มีค่า 0.90 ขึ้นไป 6) ดัชนีการเข้าได้ประหยัด (Parsimony Goodness-of-Fit หรือ PGFI) มีค่า 0.59 แสดงว่า แบบจำลองนั้นใช้ได้ดี เนื่องจากค่า PGFI มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และ 7) ดัชนีวัดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Critical N: CN) มีค่าเท่ากับ 278.51 แสดงว่า แบบจำลองมีความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ เนื่องจากค่า CN มีค่ามากกว่า 200

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในรูปแบบสมการโครงสร้าง (structural equations)

ผลการวิเคราะห์ตารางที่ 1 นำมาสร้างเป็นสมการโครงสร้าง (Structural Equations) ได้ดังต่อไปนี้

1. ความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัย (SUCC) ขึ้นอยู่กับ 1) กลไกของกฎหมาย (LAW) 2) การบริหารจัดการ (MANA) 3) ความพึงพอใจของผู้ว่าจ้าง (ESAT) และ 4) เงินทุน (BUDG) สามารถเขียนเป็นสมการโครงสร้าง ดังนี้

$$SUCC = 0.23 * LAW + 0.35 * MANA + 0.61 * ESAT + 0.89 * BUDG,$$

$$(0.13) (0.16) (0.37) (0.23)$$

$$1.70 \ 2.05 \ 1.75 \ 3.56$$

$$\text{Errorvar.} = 0.092, R^2 = 0.71$$

$$(0.018)$$

$$5.10$$

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัย ขึ้นอยู่กับ การบริหารจัดการ และเงินทุน โดยสามารถอธิบายการผันแปรของความสำเร็จของธุรกิจรักษา

ความปลอดภัย ได้ร้อยละ 71 ขณะที่ กลไกของกฎหมาย และความพึงพอใจของผู้ว่าจ้าง ไม่มีผลทางตรงต่อความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัย

2. เงินทุน (BUDG) ขึ้นอยู่กับ 1) การบริหารจัดการ (MANA) และ 2) ความพึงพอใจของผู้ว่าจ้าง (ESAT) สามารถเขียนเป็นสมการโครงสร้าง ดังนี้

$$BUDG = 0.11*MANA + 0.84*ESAT, \text{Errorvar.} = 0.041, R^2 = 0.89$$

(0.14) (0.17) (0.01)

0.81 5.75 4.16

ผลจากการวิเคราะห์ พบว่า เงินทุน ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้ว่าจ้าง โดยสามารถอธิบายการผันแปรของเงินทุนได้ร้อยละ 89 ขณะที่ การบริหารจัดการไม่มีผลทางตรงต่อเงินทุน

3. ความพึงพอใจของผู้ว่าจ้าง (ESAT) ขึ้นอยู่กับ 1) กลไกของกฎหมาย (LAW) และ 2) การบริหารจัดการ (MANA) สามารถเขียนเป็นสมการโครงสร้าง ดังนี้

$$ESAT = 0.34*LAW + 0.60*MANA, \text{Errorvar.} = 0.041, R^2 = 0.86$$

(0.095) (0.093) (0.009)

3.28 5.58 4.52

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ความพึงพอใจของผู้ว่าจ้าง ขึ้นอยู่กับ กลไกของกฎหมาย และการบริหารจัดการ โดยสามารถอธิบายการผันแปรของความพึงพอใจของผู้ว่าจ้าง ได้ร้อยละ 86

4. การบริหารจัดการ (MANA) ขึ้นอยู่กับ กลไกของกฎหมาย สามารถเขียนเป็นสมการโครงสร้าง ดังนี้

$$MANA = 0.90 *LAW, \text{Errorvar.} = 0.074, R^2 = 0.81$$

(0.054) (0.013)

17.51 5.70

ผลการวิเคราะห์ พบว่า การบริหารจัดการ ขึ้นอยู่กับกลไกของกฎหมาย โดยสามารถอธิบายการผันแปรของการบริหารจัดการ ได้ร้อยละ 81

ตารางที่ 2 อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม ของปัจจัยต่าง ๆ ที่ศึกษา

อิทธิพลของตัวแปร	ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผล		
	ทางตรง	ทางอ้อม	ผลรวม
กลไกของกฎหมาย	0.23	0.52**	0.52**
การบริหารจัดการ	0.35*	0.18*	0.53**
ความพึงพอใจของผู้ว่าจ้าง	0.61	0.75*	0.75*
เงินทุน	0.89**	-	0.89**

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05, ** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า เงินทุน มีอิทธิพลโดยรวมต่อความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัยมากที่สุด รองลงมาคือ ความพึงพอใจของผู้ว่าจ้าง การบริหารจัดการ และกลไกของกฎหมาย ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเฉพาะปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัย พบว่า เงินทุน มีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัยมากที่สุด รองลงมาคือ การบริหารจัดการ ขณะที่กลไกของกฎหมาย และความพึงพอใจของผู้ว่าจ้าง ส่งผลทางอ้อมต่อความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัยเท่านั้น

อภิปรายผล

ความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัย

ผลการวิจัยพบว่า ความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัยอยู่ในระดับมาก โดยความเชื่อมั่นของลูกค้า มากกว่าด้านอื่น รองลงมาคือ ผลประกอบการ และความยั่งยืนตามลำดับ

ความเชื่อมั่นของลูกค้า โดยผู้ประกอบการต้องสามารถทำให้เกิดความเชื่อมั่นแก่ลูกค้า โดยธุรกิจรักษาความปลอดภัยมีภาพลักษณ์ขององค์กรที่ดี ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการให้บริการ อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ แก่ผู้ว่าจ้าง และการสร้างความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สิน ความเชื่อมั่นอย่างแรงกล้าและการยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กรเป็นลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อด้านทัศนคติเชิงบวกต่อองค์กรและมีความผูกพันอย่างแท้จริง ต่อค่านิยมและเป้าหมายขององค์กร การนำข้อผิดพลาดหรือข้อเสนอแนะจากลูกค้ามาปรับปรุงการทำงาน รวมถึงการนำสื่อออนไลน์มาใช้ประโยชน์ที่จะนำเสนองานจะสร้างความเชื่อมั่นยิ่งขึ้น (Mansoon, H., 2017) ดังนั้น การจะทำให้ลูกค้าเกิดความเชื่อมั่นจำเป็นต้องมีกลยุทธ์มาใช้เจ้าของธุรกิจจะต้องมีความเป็นมืออาชีพ ความซื่อสัตย์ (Khera, R., 2019) ความรับผิดชอบ ความยุติธรรม และความสามารถในการทำงาน การมีรางวัลหรืองานวิจัยรับรองผลงานของธุรกิจ การเข้าถึงหรือติดต่อประสานงานได้ง่าย การนำสื่อออนไลน์รวมถึงอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัยมาใช้ให้ทันเหตุการณ์ (Bhattacharya, S., 2018) ตลอดจนการมีการรับรองคุณภาพงาน มีพนักงานรักษาความปลอดภัย (สินค้า/บริการ) เพียงพอกับความต้องการ รวมถึงการใช้สื่อดิจิทัลในการนำเสนอสินค้าหรือบริการต่าง ๆ (Walters, J., 2015)

ผลประกอบการ พบว่า ผลประกอบการดีขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับในปีที่ผ่านมา เนื่องจากมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการดำเนินการ มีแผนการขยายงานในโครงการใหม่ ๆ มีเงินทุนหมุนเวียนมากพอที่จะดำเนินธุรกิจอย่างไม่ติดขัด และมีการพัฒนารูปแบบและบริการ ให้มีคุณภาพแตกต่างจากเดิมอย่างต่อเนื่อง ทำให้ความสามารถในการทำกำไรของบริษัท โดยพิจารณาจากอัตราส่วนกำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์และอัตราผลตอบแทนส่วนของผู้ถือหุ้น มีการศึกษาที่พบว่า การกำหนดค่าตอบแทนของกรรมการมี

ผลบวกต่อผลประโยชน์ของบริษัท (พรอนงค์ บุชราตระกูล และสุนทรี เหล่าพัตติน, 2560) เช่นเดียวกับมูลค่าราคาตามบัญชี กำไรต่อต้นทุนและเงินปันผล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลประโยชน์ (พัทธ์ธีรา จิระอุดมสารจน์, 2560) ฉะนั้นขนาดและผลประโยชน์ของบริษัทขนาดใหญ่จะมีการผลการดำเนินงานปรับงบการเงินย้อนหลังมากกว่าบริษัทที่มีขนาดเล็ก (สุภาภา รักประสูติ, 2559) รวมถึงสัดส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทที่มีผลกระทบทางลบต่อการดำเนินงานที่เกิดผลตอบแทนจากสินทรัพย์ ในขณะที่โครงสร้างผู้ถือหุ้นกระจุกตัวมีผลกระทบทางบวกต่อผลประโยชน์จากสินทรัพย์ ทำให้ผลประโยชน์มีผลต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ใหม่ (วิธชาพงศ์ ยอดตรา, 2560)

ความยั่งยืน พบว่า ธุรกิจรักษาความปลอดภัยเป็นธุรกิจที่มีการลงทุนที่มั่นคง เนื่องจากบริษัทรักษาความปลอดภัย มีการจัดการที่หลากหลายและการพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถช่วยให้ผู้ใช้แรงงานมีงานทำและสืบทอดไปยังลูกหลานในอนาคตอย่างยั่งยืน ธุรกิจรักษาความปลอดภัยมีสำเนียงรับผิดชอบต่อสังคมในฐานะพลเมืองบริษัท และการทำประโยชน์ต่อ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมแนวความคิดการสร้าง การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงมีส่วนประกอบพื้นฐานที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจ 2) สังคม และ 3) สิ่งแวดล้อม ส่วนประกอบทั้งสามนี้จะเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน (Barbier, E., 2018)

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัย

1. เงินทุน ส่งผลโดยรวมต่อความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัย มากที่สุด เนื่องจากการสร้างธุรกิจที่อยู่รอดได้นั้นไม่เพียงแต่ขึ้นอยู่กับฝ่ายบริหารที่มีความสามารถ และการมีตลาดเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางการเงินที่มั่นคงอีกด้วย ผู้ประกอบการธุรกิจต้องกำหนดให้ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ของธุรกิจที่ต้องการจัดหาเงินทุน หรือต้องการความช่วยเหลือทางการเงินจากภายนอกมากน้อยเพียงใด และคาดคะเนความต้องการเงินทุนในระยะยาวของธุรกิจโดยลักษณะของความต้องการเงินทุนของธุรกิจ มีดังนี้ 1) เงินทุนในการจัดตั้งธุรกิจ 2) เงินทุนในการเริ่มต้นธุรกิจ 3) เงินทุนในการดำเนินงาน (ดวงใจ ภารการ, 2558) แหล่งเงินทุนสำหรับธุรกิจถือเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะจำเป็นต้องมีการใช้เงินทุนไม่ว่าจะเป็นการเริ่มต้นกิจการ การขยายกิจการ หรือการแก้ปัญหาในการดำเนินธุรกิจ โดยเฉพาะจากแหล่งเงินทุนภายนอก เพราะมีธุรกิจเพียงน้อยรายที่จะมีเงินทุนจำนวนเหลือจากที่จะเริ่มต้น หรืออยู่ในพื้นฐานครอบครัวที่มีฐานะที่มีเงินทุนเดิมเพียงพอ ที่ใช้ในการดำเนินธุรกิจโดยไม่จำเป็นต้องหาแหล่งเงินจากภายนอก แหล่งเงินทุนในการสนับสนุนต่อผู้ประกอบการมีหลายรูปแบบแตกต่างกัน ดังนั้นผู้ประกอบการควรเลือกแหล่งทุนที่เหมาะสมกับตนเองหรือมีความเป็นไปได้ในการสนับสนุน โดยการตรวจสอบรายละเอียดหรือเงื่อนไขต่าง ๆ ให้ชัดเจนเพื่อจะได้ไม่เป็นการเสียเวลาและค่าใช้จ่ายสำหรับผู้ประกอบการโดยไม่จำเป็น จำจะต้องมีเงินทุนภายใน (สงวนพงศ์ ขวนชม และธณยวงศ์ กิรติวานิชย์, 2561)

2. ความพึงพอใจของผู้ว่าจ้าง มีอิทธิพลเป็นอันดับสองต่อผลความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัย เนื่องจากความพอใจในการใช้บริการ การบริการที่ดีสามารถทำให้ลูกค้ามีความพึงพอใจได้ ทั้งในด้าน 1) ความมีวินัย ซึ่งความสำเร็จทั้งหลายขึ้นกับความสามารถในการกำหนดเป้าหมายที่ ไม่ว่าจะเป็นงานที่ยากเพียงใดและจะต้องใช้เวลานานเท่าใดก็ตาม จนกว่าจะบรรลุเป้าหมายเหล่านั้น ความสามารถในการจูงใจตนเองให้มีความเพียรพยายามไม่ย่อท้อจนกว่าจะบรรลุเป้าหมายก็คือวินัย (ประวิณ ณ นคร, 2558) จากงานวิจัยของ สายัณห์ วงศ์สุรินทร์ พบว่า นักเรียนที่รับการพัฒนาตามรูปแบบจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาความมีวินัยของนักเรียน นักเรียนมีวินัยต่อส่วนรวมสูงกว่า เช่นเดียวกับการวิจัยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนอยู่ในระดับมาก (สายัณห์ วงศ์สุรินทร์, 2557)

นอกเหนือจากนี้การจัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่จะต้องทำ ว่าอันไหนควรทำก่อนหรือหลัง จะส่งผลให้ทำงานง่ายขึ้น สามารถทำงานตามกระบวนการขั้นตอนที่วางแผนไว้ อีกทั้งยังลดความสับสน และไม่เป็นระเบียบ ที่จะเกิดขึ้นระหว่างทำงาน อีกสิ่งสำคัญนอกเหนือจากการจัดสรร นั่นก็คือการตรงต่อเวลา นอกจากการที่ต้องพยายามมาให้ทันเวลาเข้างานแล้ว การส่งงานตรงเวลาก็เป็นอีกสิ่ง ที่ทำให้เป็นมืออาชีพมากขึ้น (Pasona HR Consulting Recruitment (Thailand), 2560) เมื่อพนักงานมีความตรงต่อเวลา การทำงานของทั้งองค์กรก็จะราบรื่น และ 2) ความเพียงพอของพนักงานรักษาความปลอดภัย จำนวนคนที่ต้องการในสถานที่ที่เพียงพอในเวลาที่เหมาะสมอีกด้วยด้วยการบริการ ที่พอเพียงหรือว่าการบริการขั้นต่ำ (adequate service) คือ การบริการระดับที่ต่ำที่สุดของการ บริการที่ลูกค้าจะยอมรับได้ (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ, 2557)

3. การบริหารจัดการ มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัย เป็นเพราะว่าธุรกิจรักษาความปลอดภัยมีในการบริหารจัดการที่ดีมีองค์ประกอบและแนวปฏิบัติ มีวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน มีการจัดแบ่งงานตามความรู้ความสามารถ มีแนวทางในการทำงานร่วมกัน สอดคล้องกัน มีการกำหนดสายบังคับบัญชา มีความรับผิดชอบตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และแต่ละบุคคลทำงานกันอย่างสมดุล ต่อเนื่อง มีการสื่อสารระหว่างกัน ภายใต้การควบคุมของหัวหน้างานแต่ละฝ่าย ปัจจัยที่จะสามารถทำให้ประสิทธิภาพการบริหารจัดการนั้นคือ ทรัพยากรในการบริหาร วัฒนธรรมองค์กร การมีส่วนร่วมและความสามารถในการบริหาร (ธัญพล ชะอู่ และปรีชา หงส์กรเลิศ, 2558) ส่วนในทางธุรกิจพบว่า การบริหารจัดการสมรรถนะหลักได้อย่างเหมาะสมจะก่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันเพื่อที่จะเพิ่มส่วนแบ่งตลาดหรือผลกำไรต่อไป ซึ่งปัจจัยที่ก่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันประการหนึ่งก็คือ การบริการลูกค้าและความภักดีของลูกค้าที่ไม่เปลี่ยนแปลง ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณัฐ อมรภิญโญ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการมี 4 ด้าน ประกอบด้วยความรู้ทักษะการบริหาร ความตั้งใจ ทุน และประสบการณ์ (ณัฐ อมรภิญโญ, 2556)

4. กลไกของกฎหมาย มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัย เป็นเพราะว่า สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน มีการรักษาความปลอดภัยโดยภาคเอกชนเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เกิดจากข้อจำกัดที่รัฐไม่อาจให้ความคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของประชาชนได้อย่างทั่วถึง จึงมีการจัดตั้งบริษัทรักษาความปลอดภัยขึ้นทั้งที่ถูกต้องตามกฎหมายและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งยังปรากฏว่ามีการใช้อิทธิพลและปฏิบัติการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งกระทบต่ออำนาจรัฐจึงควรที่จะต้องมีการกำกับดูแลการรักษาความปลอดภัยภาคเอกชนโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้มีการตรวจสอบได้ และป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของภาคเอกชนที่ปฏิบัติงานในการรักษาความปลอดภัย การประกอบอาชีพรักษาความปลอดภัยเอกชนนั้น ถือว่าเป็นธุรกิจที่มีความใกล้ชิดและมีส่วนสำคัญในการควบคุมปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของสังคมในระดับพื้นฐานโดยตรง เพราะหน้าที่สำคัญของเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ก็คือ การสังเกตการณ์และรายงานสภาพปัญหา เพื่อทำการพิทักษ์ชีวิตหรือทรัพย์สินของผู้ว่าจ้างตามที่ได้รับไว้ในสัญญา ดังนั้น การมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยปฏิบัติหน้าที่ตามสถานที่ต่าง ๆ จึงมีส่วนช่วยในการลดปัญหาการโจรกรรม หรือการละเมิดต่อกฎระเบียบต่าง ๆ ของลูกจ้าง ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการสำคัญในการรักษาความปลอดภัยเชิงประสิทธิผล เพราะในบางกรณีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยนั้นทำหน้าที่ในการควบคุมการเข้า-ออกตามอาคารหรือสถานที่ต่าง ๆ (องค์การรักษาความปลอดภัยฝ่ายพลเรือนของสำนักข่าวกรองแห่งชาติ, 2559) จึงทำให้มีพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัยโดยกำหนดขอบเขตหน้าที่ของธุรกิจรักษาความปลอดภัยออกเป็น 7 หมวด (76 มาตรา) โดยที่ธุรกิจการให้บริการรักษาความปลอดภัยมีความเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชน และส่งผลต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม และในปัจจุบันนี้มีผู้ประกอบการให้บริการรักษาความปลอดภัยเป็นจำนวนมากแต่มีมาตรฐานในการประกอบธุรกิจที่แตกต่างกัน สมควรกำหนดมาตรฐานของธุรกิจรักษาความปลอดภัยและมาตรฐานของพนักงานรักษาความปลอดภัยเพื่อเป็นการยกระดับมาตรฐานธุรกิจรักษาความปลอดภัยและเสริมสร้างศักยภาพของพนักงานรักษาความปลอดภัยอันจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ใช้บริการและช่วยเสริมสร้างความสงบเรียบร้อยของสังคม (ทนายคลายทุกข์, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้สรุปได้ว่า ปัจจัยของการประสบความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัย พบว่า เงินทุน เป็นปัจจัยของการความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัยมากที่สุด รองลงมาคือ ความพึงพอใจของผู้ว่าจ้าง การบริหารจัดการ และกลไกของกฎหมาย ตามลำดับ ส่วนข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ปัญหาการประกอบอาชีพรักษาความปลอดภัย เกิดจากไม่มีองค์การควบคุมมาตรฐานและคุณภาพผู้ประกอบการอาชีพ เพื่อยกระดับการรักษาความปลอดภัย

เอกชน ควรมีมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะกลไกในทางกฎหมายเพื่อให้ ความคุ้มครองต่อผู้บริโภค โดยควรมีการตรากฎหมายการรักษาความปลอดภัยมาบังคับ เพื่อแก้ไขปัญหาการประกอบอาชีพรักษาความปลอดภัยโดยเฉพาะ 2) ภาครัฐต้องกำหนดให้มี องค์กรควบคุมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เช่น ขั้นตอนในการออกใบอนุญาต การเพิกถอน ใบอนุญาต บทกำหนดโทษ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นมาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุม การประกอบอาชีพรักษาความปลอดภัย 3) องค์กรที่ตรากฎหมายควรนำมาประกอบพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติการรักษาความปลอดภัยของไทย เพื่อเป็นหลักประกันและให้ความคุ้มครอง ต่อผู้บริโภค และผู้ประกอบการ โดยมีองค์กรที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับนิติกรรมทางปกครอง เพื่อควบคุมมาตรฐานและคุณภาพการรักษาความปลอดภัยให้เกิดขึ้นในสังคมอย่างเป็นรูปธรรม ข้อเสนอแนะเชิงเชิงปฏิบัติ 1) การรักษาความปลอดภัยเป็นการให้บริการอย่างหนึ่ง ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตของพนักงานรักษาความปลอดภัย เนื่องจาก บุคลากรเหล่านี้เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ในหน้างาน แต่บุคคลเหล่านี้มีคุณภาพชีวิตค่อนข้างต่ำ ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาแค่ภาคบังคับ มีฐานะค่อนข้างยากจน ดังนั้น ผู้ประกอบการต้อง เสียสละความเป็นส่วนตัวในการกำกับดูแลพนักงานรักษาความปลอดภัยอย่างใกล้ชิดและ ต่อเนื่อง และต้องฝึกอบรมให้พนักงานรักษาความปลอดภัยมีระเบียบวินัย เชื่อฟังคำสั่ง เพื่อให้ การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความราบรื่น เมื่อพนักงานรักษาความปลอดภัยปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ ซื่อสัตย์ ไม่สร้างปัญหา ทำตามหน้าที่ที่ผู้บังคับบัญชาสั่ง มาปฏิบัติหน้าที่ตรงเวลา แสดงความมีน้ำใจ อำนวยความสะดวกต่อผู้ว่าจ้าง ช่วยเหลืองาน มีมารยาทอ่อนน้อม สิ่งเหล่านี้ก็สร้างความพึงพอใจให้กับผู้ว่าจ้าง และมีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจรักษา ความปลอดภัย 2) ผู้ประกอบการธุรกิจรักษาความปลอดภัยต้องระบุหน้าที่ให้พนักงานรักษา ความปลอดภัยปฏิบัติหน้าที่อย่างชัดเจน 3) ผู้ประกอบการธุรกิจรักษาความปลอดภัยควรมี นโยบายในการกำกับควบคุม ดูแลการปฏิบัติงานของพนักงานรักษาความปลอดภัย เพื่อให้ การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐ อมรภิญโญ. (2556). ศึกษารูปแบบการประสบความสำเร็จที่ยั่งยืนของผู้ประกอบการราย ย่อยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประเทศไทย. วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี, 9(3), 57-66.
- ดวงใจ ภารการ. (2558). แหล่งเงินทุนธุรกิจขนาดย่อม. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2562 จาก <https://sites.google.com/a/ttn.ac.th/66666/10-haelng-ngein-thun-sahrab-thurkic-khnad-yxm>
- นายคลายทุกข์. (2559). กฎหมายพนักงานรักษาความปลอดภัย(รปภ.). เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2562 จาก <https://www.decha.com/>

- ธัญพล ชะอุ่ม และปรีชา หงส์ไกรเลิศ. (2558). การบริหารจัดการที่มีผลต่อประสิทธิภาพของเทศบาลตำบลในเขตภาคกลางของประเทศไทย. วารสารวิทยาการจัดการสมัยใหม่, 8(1), 137-152.
- ประวิณ ณ นคร. (2558). วินัย:หลักและวิธีการรักษาวินัย. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มโรงพิมพ์สำนักเลขาธิการสำนักงาน ก.พ.
- พรอนงค์ บุษราตระกูล และสุนทรี เหล่าพัตจัน. (2560). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่าตอบแทนกรรมการระดับของการกำกับดูแลกิจการที่ดีและผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
- พัทธธีรา จิรอุดมสาโรจน์. (2560). ความสัมพันธ์มูลค่าราคาตามบัญชี กำไรต่อหุ้นและเงินปันผลของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี100. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 11(25),99-106.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ. (2557). คู่มือเทคนิคการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ. เรียกใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2562 จาก <http://wiki.rmutk.ac.th/index.php>
- รัชชาพงศ์ ยอดราช. (2560). ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการทำกำไรและความเสี่ยงที่มีต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ใหม่. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 12(1), 80-87.
- สงวนพงศ์ ชวนชม และธณียวงศ์ กิริตวานิชย์. (2561). แหล่งเงินทุนภายในกิจการที่ควรรู้จัก. เรียกใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2562 จาก <http://www.tpa.or.th>
- สมาคมผู้ประกอบการรักษาความปลอดภัยแห่งประเทศไทย. (2558). ความเป็นมาของสมาคมฯ. เรียกใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2562 จาก <http://www.securitythaicenter.com/article?130.html>
- สายัณห์ วงศ์สุรินทร์. (2557). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.), 21(3), 133-144.
- สุฎีกา รักประสูติ. (2559). การศึกษาสาเหตุและลักษณะข้อมูลในการปรับงบการเงินย้อนหลังของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- องค์กรรักษาความปลอดภัยฝ่ายพลเรือนของสำนักข่าวกรองแห่งชาติ. (2559). ความปลอดภัยพื้นฐาน. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2562 จาก <http://www.secnia.go.th>
- Barbier, E. (2018). Sustainable Development Goals. Retrieved July 1, 2019, from <http://www.amazon.com/Edward-B.-Barbier/e/B001K73B6M>

- Bhattacharya, S. (2018). How to win Customer Confidence for your brand. Retrieved July 16, 2019, from <https://www.revechat.com/blog/how-to-win-customer-confidence-for-your-brand/>
- Cronbach, L. J. (1970). *Essential of Psychological Testing*. New York: Harper Row.
- Diamantopoulos, A. & Siguaw, J. A. (2000). *Introduction to LISREL: A guide for the uninitiated*. London: Sage.
- Khera, R. (2019). 5 Strategies to Develop Customer Confidence and Trust. Retrieved July 1, 2019, from <https://www.morebusiness.com/building-customer-trust/>
- Kline, R. B. (2005). *Principle and practice of structural equation modeling*. NY: Guilford.
- Likert, R. (1967). “The Method of Constructing and Attitude Scale” *Attitude Theory and Measurement*. New York: Wiley & Son.
- Mansoon, H. (2017). 7 Ways to Build Your Customer’s Confidence for Your Brand. Retrieved July 1, 2019, from <http://customerthink.com/7-ways-to-build-your-customers-confidence-for-your-brand/>
- Pasona HR Consulting Recruitment (Thailand). (2560). *ทำงานอย่างไรให้ป็นมืออาชีพ*. เรียกใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2562 จาก <https://pasona.co.th/b/1167>
- Walters, J. (2015). *New Report Reveals How to Build Customer Confidence in 2015*. Retrieved July 1, 2019, from <https://experienceinvestigators.com/report-reveals-how-build-customer-confidence/>

ปัจจัยทำนายพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพของผู้รับบริการกลุ่มวัยทำงาน ที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรม*

PREDICTING FACTORS OF HEALTH PROMOTING BEHAVIORS AMONG WORKING-AGE ADULT WITH METABOLIC SYNDROME

จริยา ทรัพย์เรือง

Jariya Supruang

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Huachiew Chalermprakiet University, Thailand

บุบผา วิริยรัตนกุล

Buppar Viriyaratanakul

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

Mae Fah Luang University, Thailand

พัชรินทร์ สังวาลย์

Pacharin Sungwan

มหาวิทยาลัยพะเยา

University of Phayao, Thailand

E-mail: supruang@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอำนาจการทำนายของการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรค การรับรู้ความสามารถของตน อิทธิพลระหว่างบุคคลต่อพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพของผู้รับบริการกลุ่มวัยทำงานที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรม กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรม อายุ 20 - 59 ปี ตามเกณฑ์ของ International Diabetes Federation จำนวน 103 คน โดยคำนวณจากตารางเครจซี่และมอร์แกน จากการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป 2) แบบสอบถามพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพผู้รับบริการ 3) แบบสอบถามการรับรู้ประโยชน์ 4) แบบสอบถามการรับรู้อุปสรรค 5) แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตน 6) แบบสอบถามอิทธิพลระหว่างบุคคล ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์เท่ากับ .86 หาค่าความเที่ยงได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาคของแบบสอบถามส่วนที่ 2 - 6 เท่ากับ .73, .80, .82, .79 และ

* Received 2 August 2021; Revised 18 August 2021; Accepted 23 August 2021

.86 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปใช้สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ความสัมพันธ์ และอำนาจการทำนายโดยใช้สถิติวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และสถิติถดถอยแบบพหุคูณ ผลการศึกษา พบว่าพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพกลุ่มวัยทำงานที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.15$, S.D. = 1.01) การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรค การรับรู้ความสามารถของตน อิทธิพลระหว่างบุคคล สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพกลุ่มวัยทำงานที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรมได้ร้อยละ 45.7 ($R^2 = .457$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) ผลการวิจัยสามารถนำไปเป็นองค์ความรู้ในการออกแบบโปรแกรมการสร้างเสริมสุขภาพกลุ่มวัยทำงานที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรมต่อไป

คำสำคัญ: พฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพ, ภาวะเมตาบอลิกซินโดรม, ผู้รับบริการกลุ่มวัยทำงาน

Abstract

The Objectives of this research article were to study which aimed to examine the predictability of perceived benefits of behaviors, perceived barriers to health promoting behaviors, perceived self-efficacy, and interpersonal influence in health-promoting behaviors among working - age persons with metabolic syndrome. The sample was 103 adults with metabolic syndrome aged 20 to 59 from Moo 6,7 Bang - Chalong Sub District, Bangplee District, Samutprakarn Province. They were selected by using the Krejcie and Morgan table by purposive sampling technique. The research instruments used to collect data were questionnaires which consisted of 1) general information 2) health - promoting behaviors in working - age adults 3) perceived benefits 4) perceived barriers 5) perceived self-efficacy and 6) interpersonal influence. The questionnaires were proved for content validities by three experts index of item objective congruence: IOC resulting in .86 and were tested for reliability by using Cronbach's alpha coefficient in part 2 - 6 resulting in 0.73, 0.80, 0.82, 0.79, and 0.86 respectively. General data were analyzed by using descriptive statistics. Pearson's product moment correlation coefficient and multiple regressions were used to analyze the relations and the predictive power. The results revealed that: the mean score in total part of health-promoting behaviors in working-age adults was at a moderate level ($\bar{X} = 3.15$, S.D. = 1.01). perceived benefits of behaviors, perceived barriers to health promoting behaviors, perceived self-efficacy, and interpersonal influence had significant impact on health-promoting behaviors among working-age adults with metabolic syndrome. The variables

accounted for 45.7% ($R^2 = .457$, $p < .001$) of total variance in the health - promoting behaviors. The findings could be used as base knowledge for tailoring health - promoting interventions in working - age adults with metabolic syndrome.

Keywords: Health Promoting Behaviors, Metabolic Syndrome, Working - Age Adults

บทนำ

ภาวะเมตาบอลิกซินโดรม (Metabolic Syndrome) เป็นกลุ่มอาการผิดปกติร่วมของการเผาผลาญพลังงานในร่างกาย โดยพบว่า มีความผิดปกติไขมันในเลือด มีระดับความดันโลหิตสูง มีระดับน้ำตาลเลือดสูง มีเส้นรอบเอวยาวมากกว่าเกณฑ์ มีความผิดปกติของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแข็งตัวของเลือด และมีความผิดปกติของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการติดเชื้อ (Wijesinghe, N., 2018) ส่งผลให้ร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงไปจนเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อโรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน และภาวะโรคหัวใจและหลอดเลือดในที่สุด โดยมีกลไกการเกิดที่ใช้เวลานาน 10 ปี องค์การอนามัยโลก (WHO) รายงานว่า ในปี พ.ศ. 2559 ผู้ที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรมจะมีการเสียชีวิตจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคเบาหวาน โรคอ้วน โรคมะเร็งบางชนิด และโรคทางเดินหายใจเรื้อรังรวมกันทั้งหมดมีจำนวนประมาณ 35 ล้านคนต่อปี (World Health Organization, 2018) และในอนาคตอีกประมาณ 10 ปีข้างหน้า ถ้ายังไม่มียุทธศาสตร์ในการป้องกันควบคุมที่เข้มข้นจริงจัง และต่อเนื่องอย่างเพียงพอ คาดประมาณว่าผู้ที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรมจะเสียชีวิตจากโรคไม่ติดต่อเพิ่มขึ้นเป็น 388 ล้านคน และจากสถิติการรายงานสาเหตุการตายของผู้ที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรมพบว่าจำนวนผู้เสียชีวิตจากโรคไม่ติดต่อได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 จนถึงปัจจุบัน อีกทั้งยังมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นต่อไปในอนาคตจนถึงปี พ.ศ. 2573 ถ้ายังไม่มีมาตรการการดำเนินการที่เหมาะสมและมีคุณภาพเพียงพอ (Araya, K. et al., 2018); (Blackford, K. et al., 2016)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าสถิติการเกิดภาวะเมตาบอลิกซินโดรมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ผลการสำรวจระหว่าง พ.ศ. 2557 - 2563 ในประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป พบอัตราการเกิดภาวะเมตาบอลิกซินโดรมเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะกลุ่มวัยทำงานอายุ 15-59 ปี จากร้อยละ 18.60 เป็น ร้อยละ 35.90 ในผู้ชาย และเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 45.10 เป็น ร้อยละ 51.30 ในผู้หญิง รวมถึงยังพบความเสี่ยงต่อการเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรังเพิ่มมากขึ้น โดยพบความชุกของเบาหวานเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 6.50 เป็นร้อยละ 8.95 และความชุกของโรคความดันโลหิตสูงเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 21.40 เป็นร้อยละ 24.75 (Aekplakorn, W. et al., 2018); (โครงการสุขภาพคนไทย, 2562) ดังนั้นกระทรวงสาธารณสุขจึงมีนโยบายที่จะลดปัญหาในกลุ่มโรคที่ไม่ติดต่อโดยบรรจุไว้ในแผนยุทธศาสตร์ การป้องกันและควบคุมโรคไม่ติดต่อระดับชาติ 5 ปี

(พ.ศ. 2560 - 2564) กำหนดว่าภายในปี 2564 ความชุก ของโรคหัวใจและหลอดเลือดลดลงร้อยละ 20 ซึ่งการที่จะลดปัญหาในกลุ่มโรคที่ไม่ติดต่อจะต้องเกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมุ่งเน้นการส่งเสริมสุขภาพเชิงรุกโดยคำนึงถึงวิถีชีวิต ความเชื่อของประชาชนในชุมชนนั้นด้วย จึงจะสามารถทำให้ประชาชนสามารถดูแลสุขภาพของตนเองเพื่อลดหรือกำจัดปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ (สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2560) โดยผู้ที่มีภาวะเมตาบอลิก - ซินโดรมสามารถควบคุมและป้องกันได้โดยการสร้างเสริมพฤติกรรมชีวิตประจำวันด้านการบริโภคอาหารให้ถูกต้องเหมาะสม และการเคลื่อนไหวร่างกายหรือการออกกำลังกายอย่างเพียงพอเป็นประจำและต่อเนื่อง ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพของผู้ที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องจะเป็นข้อมูลสำคัญที่ช่วยให้สามารถออกแบบการดูแลเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของผู้ที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรมได้อย่างถูกต้อง (Papier, K. et al., 2017)

การศึกษาวิจัยที่ผ่านมามีพบว่าทฤษฎีของเพนเดอร์เป็นทฤษฎีที่สอดคล้องและมีแนวทางในการศึกษาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพเป็นกระบวนการที่บุคคลสามารถจัดการปัญหาสุขภาพ และควบคุมให้เกิดการปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการมีสุขภาพดี จึงนับว่าทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่สำคัญที่จะทำให้ระดับปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มบุคคลมีสุขภาพที่ดีทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม นอกจากนี้ Pender, N. J. et al. กล่าวว่า การส่งเสริมสุขภาพเป็นการกระทำกิจกรรมตามความสามารถของตนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อส่งเสริมสุขภาพที่เหมาะสม และปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเพื่อคงไว้ซึ่งภาวะสุขภาพที่ดี การสร้างเสริมสุขภาพของเพนเดอร์เป็นแนวคิดหนึ่งที่อธิบายถึงพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างเสริมสุขภาพจนเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตจะทำให้บุคคลนั้นมีสุขภาพดี แต่ถ้าบุคคลมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพไม่เหมาะสมก็สามารถทำให้เกิดโรคหรือเสี่ยงต่อการเกิดโรคได้ ทั้งนี้การที่บุคคลจะมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้นั้น ต้องมีปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติ ปัจจัยที่สำคัญคือปัจจัยลักษณะเฉพาะและประสบการณ์ของบุคคล ด้านความคิด ความรู้สึกที่เฉพาะเจาะจงต่อพฤติกรรม ประกอบด้วยการรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ การรับรู้อุปสรรคในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ การรับรู้ความสามารถของตนเอง ความรู้สึกนึกคิดที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมที่ปฏิบัติ อิทธิพลระหว่างบุคคล (Pender, N. J. et al., 2011) จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องประชากรส่วนใหญ่ของแต่ละประเทศอยู่ในกลุ่มวัยทำงานพบว่าการจัดโครงการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพสามารถลดค่าใช้จ่ายการรักษาพยาบาลจากการเจ็บป่วยได้ร้อยละ 10 - 16 สามารถเพิ่มความรู้ด้านสุขภาพและความปลอดภัยรวมถึงการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องจากร้อยละ 20 - 30 เป็นร้อยละ 70 - 90 สามารถลดพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ เช่น ลดอาหารมัน ลดอาหารทอด ลดอาหารหวาน ลดอาหารเค็ม ลดการดื่มแอลกอฮอล์ ลดการสูบบุหรี่ได้ และสามารถลดระดับการขาดงานเนื่องจากการเจ็บป่วยได้ถึงร้อยละ 50 (กรมอนามัย, 2559); (Supruang, J. et al., 2020)

ตำบลบางโหลงเป็น 1 ใน 6 ตำบล ของอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ประกอบด้วย 15 หมู่บ้าน ที่มีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 197,596 คน โดยมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางโหลงรับผิดชอบดูแล สุขภาพของประชาชนในหมู่ที่ 6,7,8 มีจำนวนทั้งสิ้น 19,469 คน ในปี พ.ศ. 2560 พบว่ากลุ่มวัยทำงานที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรมที่มีอายุ 20 - 59 ปี มีจำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 57.86 จากการสัมภาษณ์กลุ่มวัยทำงานที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรมพบว่า ชอบรับประทานอาหารจำพวกอาหารทอด อาหารมัน เช่น ไก่ทอด ปลาทอด หมูสามชั้นทอด แกงกะทิ หมูกระทะ หมูปิ้ง มีเวลาออกกำลังกายน้อยเพราะ ต้องออกไปทำงาน พฤติกรรมเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อภาวะสุขภาพของผู้รับบริการกลุ่มวัยทำงาน ที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรม ดังนั้นบุคลากรทางการแพทย์ต้องเรียนรู้และเข้าใจวิถีชีวิตของกลุ่มวัยทำงานที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรม โดยการวางแผนแก้ปัญหา จัดการดูแล ส่งเสริม ป้องกัน และควบคุมให้เหมาะสมกับบริบท จะช่วยให้ผู้รับบริการกลุ่มวัยทำงานที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรมบรรลุผลลัพธ์ของสุขภาพที่ดี ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยทำนายพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพผู้รับบริการกลุ่มวัยทำงานที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรมเพื่อนำข้อมูลที่ได้เป็นพื้นฐานในการสร้างเสริมสุขภาพให้เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้รับบริการกลุ่มคนวัยทำงานที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอำนาจการทำนายของการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรค การรับรู้ความสามารถของตน และอิทธิพลระหว่างบุคคลต่อพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพของผู้รับบริการกลุ่มวัยทำงานที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Research)

ประชากร คือ ผู้ที่มีการตรวจโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางโหลง หมู่ที่ 6, 7, 8 ซึ่งมีจำนวน 140 คน

กลุ่มวัยทำงาน คือ ผู้ที่ได้รับการวินิจฉัยว่ามีภาวะเมตาบอลิกซินโดรมที่มีอายุ 20 - 59 ปี มีอาการ แสดงตามเกณฑ์การวินิจฉัยภาวะเมตาบอลิกซินโดรมของ International Diabetes Federation (International Diabetes Federation, 2009) สำหรับคนเอเชีย ประกอบด้วย ความผิดปกติของร่างกายอย่างน้อย 3 ใน 5 ข้อ คือ 1) มีเส้นรอบวงเอวตั้งแต่ 90 เซนติเมตรขึ้นไป ในเพศชาย และตั้งแต่ 80 เซนติเมตรขึ้นไปในเพศหญิง 2) ระดับน้ำตาลในเลือดมากกว่า 100 มิลลิกรัมต่อเดซิลิตร 3) ระดับความดันโลหิตตัวบน (Systolic Blood Pressure) มากกว่า 130 มิลลิเมตรปรอท หรือความดันโลหิตตัวล่าง (Diastolic Blood Pressure) มากกว่า 85 มิลลิเมตรปรอท 4) ระดับไขมัน แอลดีแอล - คอเลสเตอรอล น้อยกว่า 40 มิลลิกรัมต่อเดซิลิตร ในเพศชาย และน้อยกว่า 50 มิลลิกรัมต่อเดซิลิตร ในเพศหญิง และ

5) ระดับไตรกลีเซอไรด์ มากกว่า 150 มิลลิกรัมต่อเดซิลิตร อาศัยอยู่ในตำบลบางไผ่ลงนานกว่า 6 เดือน โดยไม่มีความผิดปกติทางไต ต่อมไร้ท่อ ระบบหัวใจและหลอดเลือด และระบบประสาทมาก่อน คำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางของเครจซี และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง 103 คน นำกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดแบบจำลองการ สร้างเสริมสุขภาพของเพนเดอร์และการทบทวนวรรณกรรม ตามโครงสร้างของเนื้อหาและประเด็นที่ต้องการศึกษา แบ่งเป็น 6 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ดัชนีมวลกาย อาชีพ ภาวะเมตาบอลิกซินโดรม สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ และการได้รับคำแนะนำในการปฏิบัติตัวจากเจ้าหน้าที่สุขภาพ ข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิด และแบบมีตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามเกณฑ์การคัดเลือกของ NCEP ATP III ซึ่งประกอบด้วย พฤติกรรม 2 ด้าน ได้แก่ การบริโภคอาหารและกิจกรรมทางกาย ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert scale) มี 5 ตัวเลือก คือ เห็นด้วยอย่างยิ่งเท่ากับ 5 คะแนน เห็นด้วยเท่ากับ 4 คะแนน ไม่แน่ใจเท่ากับ 3 คะแนน ไม่เห็นด้วย 2 คะแนน ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งเท่ากับ 1 คะแนน รวมจำนวน 14 ข้อ ซึ่งเป็นข้อความที่แสดงทางบวก 12 ข้อ และเป็นข้อความที่แสดงทางลบ 2 ข้อ กำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบได้ตามเกณฑ์การให้คะแนน

ส่วนที่ 3 – 6 เป็นแบบสอบถามการรับรู้ประโยชน์ต่อพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพ การรับรู้อุปสรรค การรับรู้ความสามารถของตน และอิทธิพลระหว่างบุคคลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามแนวคิดการสร้างเสริมสุขภาพของ เพนเดอร์ (Pender, N. J. et al., 2011) โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน คือ ศึกษาแนวคิดการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรคการรับรู้ความสามารถของตน อิทธิพลระหว่างบุคคลในการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพและทบทวนงานวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เนื้อหาที่รวบรวมได้นำมาเขียนนิยามศัพท์เฉพาะ แล้วสร้างข้อคำถามให้มีความสอดคล้องกับแนวคิดการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรค การรับรู้ความสามารถของตน อิทธิพลระหว่างบุคคลในการปฏิบัติ พฤติกรรมตามคำนิยามศัพท์เฉพาะ และกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัย แล้วจึงนำไปทดสอบคุณภาพเครื่องมือตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) มี 5 ตัวเลือก คือ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert scale) มี 5 ตัวเลือก คือ เห็นด้วยอย่างยิ่งเท่ากับ 5 คะแนน เห็นด้วยเท่ากับ 4 คะแนน ไม่แน่ใจเท่ากับ 3 คะแนน ไม่เห็นด้วย 2 คะแนน ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งเท่ากับ 1 คะแนน โดยกำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบได้ตามเกณฑ์การให้คะแนน พร้อมทั้งมีการกลับคะแนนเครื่องมือวิจัย ซึ่งประกอบด้วย แบบสอบถาม

พฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพวัยทำงานที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรมและแบบสอบถามปัจจัยทำนายพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพวัยทำงานที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรมนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ 1) แพทย์ผู้เชี่ยวชาญระบบหัวใจและหลอดเลือด 1 ท่าน 2) อาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญระบบหัวใจและหลอดเลือด 1 ท่าน 3) พยาบาลปฏิบัติการที่มีความเชี่ยวชาญการดูแลผู้ป่วยหัวใจและหลอดเลือด 1 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหาแล้วผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item objective congruence: IOC) = .86 ทุกข้อคำถามซึ่งเป็นที่ยอมรับสามารถนำไปใช้ในงานวิจัยได้ แล้วนำมาหาค่าความเที่ยงโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเที่ยงในส่วน of แบบสอบถามพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพวัยทำงานที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรม แบบสอบถามการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรค การรับรู้ความสามารถของตน อิทธิพลระหว่างบุคคลในการปฏิบัติพฤติกรรม เท่ากับ 0.73, 0.80, 0.82, 0.79 และ 0.86 ตามลำดับ

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ได้ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมเกี่ยวกับการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียว - เฉลิมพระเกียรติ หมายเลขจริยธรรมที่ อ.924/2562 ลงวันที่ 2 ธันวาคม 2562 ขณะทำการศึกษากลุ่มตัวอย่าง สามารถออกจากการศึกษาในระหว่างการดำเนินการได้ โดยไม่มีผลต่อการรักษาใด ๆ ที่กลุ่มตัวอย่างพึงจะได้รับคำตอบหรือข้อมูลทุกอย่าง ผู้วิจัยถือเป็นความลับและนำเสนอในภาพรวม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองระหว่างเดือนธันวาคม 2562 - พฤษภาคม 2563 โดยผู้วิจัยแนะนำตัวเอง อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล และขอความร่วมมือในการทำวิจัยแก่กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นเริ่มดำเนินการการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพ แบบสอบถามการรับรู้ประโยชน์ต่อพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพ การรับรู้อุปสรรค การรับรู้ความสามารถของตน และอิทธิพลระหว่างบุคคล ของกลุ่มวัยทำงานที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรมและเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างสามารถสอบถามได้ แล้วนำแบบสอบถาม ทั้งหมดมากำหนดรหัส สร้างตัวแปร ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติต่าง ๆ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยใช้ค่าการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์พฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพ รับรู้ประโยชน์ต่อพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพ การรับรู้อุปสรรค การรับรู้ความสามารถของตน และอิทธิพลระหว่างบุคคล โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย

และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์อำนาจการทำนายของการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรค การรับรู้ความสามารถของตน อิทธิพลของระหว่างบุคคลต่อพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพของกลุ่มวัยทำงานที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรม โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบขั้นตอน (Stepwise Method)

สมมติฐานการวิจัย

การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรค การรับรู้ความสามารถของตน และอิทธิพลระหว่างบุคคลสามารถทำนายพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพของผู้รับบริการกลุ่มวัยทำงานที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรม

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป การศึกษาครั้งนี้กลุ่มวัยทำงานที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรมจำนวน 103 คน ส่วนใหญ่ มีอายุ 35 – 59 ปี (ร้อยละ 45.60) เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 51.30) สถานภาพสมรสคู่ (ร้อยละ 58.35) ประกอบอาชีพรับจ้าง (ร้อยละ 50.30) ได้รับการศึกษาระดับปวช./ปวส./อนุปริญญา (ร้อยละ 36.70) ค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์ (ค่าดัชนีมวลกาย > 23 กิโลกรัมต่อตารางเมตร) (ร้อยละ 56.15) และส่วนใหญ่ได้รับคำแนะนำในการปฏิบัติตัวจากแพทย์พยาบาล (ร้อยละ 48.60) โดยร้อยละ 47.30 ได้รับคำแนะนำเรื่องการบริโภคอาหาร ร้อยละ 45.70 ได้รับคำแนะนำเรื่องการออกกำลังกาย

2. พฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพโดยรวมของกลุ่มวัยทำงานที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}$ 3.15, S.D. = 1.01) เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า พฤติกรรมด้านการบริโภคอาหารอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.27, S.D. = 1.12) และด้านกิจกรรมทางกายอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.10, S.D. = 1.04)

3. ปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพ พบว่าปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพกลุ่มวัยทำงานที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การรับรู้ประโยชน์ (β = .265, p < .001) การรับรู้อุปสรรค (β = -.154, p < .001) การรับรู้ความสามารถของตน (β = .495, p < .001) และอิทธิพลระหว่างบุคคล (β = .360, p < .001) และปัจจัยทั้ง 4 ตัว สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพผู้รับบริการกลุ่มวัยทำงานที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรมได้ร้อยละ 45.7 (R^2 = .457) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ถดถอยเชิงพหุระหว่างตัวแปรทำนายต่อพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพ กลุ่มวัยทำงานที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรม

ตัวแปรทำนาย	b	SEb	β	t
การรับรู้ประโยชน์	.662	.043	.265	3.335
การรับรู้อุปสรรค	.311	.061	-.154	2.277
การรับรู้ความสามารถของตน	.261	.074	.495	4.620
อิทธิพลระหว่างบุคคล	.211	.056	.360	5.121
Constant = 35.074, R = .868, R ² = .457, F = 53.051, p < .001				

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยทำนายพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพ ผู้รับบริการกลุ่มวัยทำงาน ที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรม มีดังนี้

1. พฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพกลุ่มวัยทำงานที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรม โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพด้านการบริโภคอาหารโดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 35 - 59 ปี (ร้อยละ 45.60) เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 51.30) สถานภาพสมรสคู่ (ร้อยละ 58.35) ประกอบอาชีพรับจ้าง (ร้อยละ 50.30) ได้รับการศึกษาระดับปวช./ปวส./อนุปริญญา (ร้อยละ 36.70) ค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์ (ค่าดัชนีมวลกาย > 23 กิโลกรัมต่อตารางเมตร) (ร้อยละ 56.15) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนวัยทำงานที่ต้องหารายได้เพื่อเลี้ยงตนเองและคนในครอบครัว ส่วนใหญ่มุ่งเน้นการทำงานเพื่อหารายได้มากกว่าการดูแลสุขภาพของตนเอง ซึ่งในปัจจุบันวิถีชีวิตที่ต้องเร่งรีบแข่งขันกับเวลาในการประกอบอาชีพรับจ้าง จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้คำนึงถึงคุณค่าของอาหารที่บริโภค แต่จะเน้นการรับประทานอาหารจานด่วน นิยมซื้ออาหารสำเร็จรูป รับประทานอาหารที่มีเกลือโซเดียมสูง เช่น บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป อาหารกระป๋อง อาหารหมักดอง อาหารแช่แข็ง เป็นต้น เนื่องจากสะดวกและประหยัดเวลา นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 35 - 59 ปี ร้อยละ 45.60 เป็นผู้ใหญ่ตอนกลางและตอนปลายจะมีโอกาสเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวานเพิ่มขึ้น จากผนังหลอดเลือดมีความยืดหยุ่นน้อยลง มีไขมันมาเกาะ ทำให้หลอดเลือดตีบตัน จึงมีผลต่อระดับความดันโลหิตสูงและระดับน้ำตาลในเลือด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ละอองดาว คำชาดา และคณะ และ Aekplakorn, w. et al. จากการสำรวจประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไปพบว่าเพศชาย ร้อยละ 32.90 และเพศหญิงร้อยละ 41.80 พบว่าอ้วนลงพุง โดยอัตราความชุกสูงสุดอยู่ในช่วงอายุ 45 - 59 ปี ซึ่งพบว่าความชุกของโรคความดันโลหิตสูงเท่ากับ ร้อยละ 24.70 (ชาย ร้อยละ 25.60 และหญิง ร้อยละ 23.90) และความชุกของโรคเบาหวานเท่ากับร้อยละ 14.20 (เพศชาย

ร้อยละ 15.10 และเพศหญิง ร้อยละ 13.40) และมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารระดับปานกลาง เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 25 - 59 ปี จากผลการวิจัยพบว่ากลุ่มคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร รับประทานฟาสต์ฟู้ด (Fast food) อาหารตามสั่ง อาหารบุฟเฟต์ อาหารสำเร็จรูปมาบริโภคเป็นประจำ ภายใต้ระยะเวลาที่เร่งรีบทำงานแข่งขันกับเวลา ต้องการความสะดวกและรวดเร็วในการใช้ชีวิต (ละอองดาว คำชาติา และคณะ, 2561); (Aekplakorn, W. et al., 2018)

พฤติกรรมด้านกิจกรรมทางกาย พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่ผู้รับบริการกลุ่มวัยทำงานที่มีอายุ 35 - 59 ปี (ร้อยละ 45.60) เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 51.30) สถานภาพสมรสคู่ (ร้อยละ 58.35) ประกอบอาชีพรับจ้าง (ร้อยละ 50.30) เป็นกลุ่มคนที่ต้องหารายได้เพื่อเลี้ยงตนเองและคนในครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งเน้นการทำงานเพื่อหารายได้มากกว่าการดูแลสุขภาพ จากการศึกษพบว่ากลุ่มตัวอย่างไม่ออกกำลังกาย ร้อยละ 45.58 เนื่องจากการทำงานประจำส่วนใหญ่ต้องเร่งรีบ ยกของหนัก ขึ้นลงบันได ต้องใช้แรง และยืนติดต่อกันยาวนาน อีกทั้งงานที่ทำประจำทำให้เกิดความเหนื่อยล้า เมื่อกลับถึงบ้านจึงต้องการพักผ่อนมากกว่าออกกำลังกาย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ปริศนา อัครชนพล และคณะ พบว่ากลุ่มตัวอย่างไม่สามารถออกกำลังกาย ร้อยละ 35.50 เนื่องจากการทำงานประจำส่วนใหญ่ ต้องใช้แรงติดต่อกันนาน จึงคิดว่าไม่จำเป็นต้องออกกำลังกาย (ปริศนา อัครชนพล และคณะ, 2561) ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการศึกษาของ นพณัฐ จำปาเทศ และคณะ พบว่าพฤติกรรมการออกกำลังกายอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 44.56 ไม่ได้ออกกำลังกาย และร้อยละ 15.21 ที่มีกิจกรรมที่นิ่งอยู่กับที่นาน ๆ บ่อย ๆ จนถึงเป็นประจำจึงส่งผลให้พฤติกรรมป้องกันโรคหลอดเลือดหัวใจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (นพณัฐ จำปาเทศ และคณะ, 2561)

2. ปัจจัยทำนายพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพกลุ่มวัยทำงานที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การรับรู้ประโยชน์ ($\beta = .265, p < .001$) การรับรู้อุปสรรค ($\beta = -.154, p < .001$) การรับรู้ความสามารถของตน ($\beta = .495, p < .001$) และอิทธิพลระหว่างบุคคล ($\beta = .360, p < .001$) และปัจจัย ทั้ง 4 ตัวที่ศึกษาสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพกลุ่มวัยทำงาน ที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรมได้ ร้อยละ 45.7 ($R^2=.457$), $p < .001$)

การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพของกลุ่มวัยทำงานที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรมในผู้รับบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางโหลง หมู่ที่ 6, 7, 8 สามารถทำนายพฤติกรรม สร้างเสริมสุขภาพได้ ($\beta = .265, p < .001$) ส่วนใหญ่ได้รับคำแนะนำในการปฏิบัติตัว จากแพทย์ พยาบาล (ร้อยละ 48.60) โดยร้อยละ 47.30 ได้รับคำแนะนำเรื่องการบริโภคอาหาร ทำให้การรับรู้และการเข้าใจ ในคำแนะนำของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่เกี่ยวกับประโยชน์ของการบริโภคอาหารที่ถูกต้องและการออกกำลังกาย

อย่างสม่ำเสมอ การที่บุคคลมีการรับรู้ประโยชน์ก็ทำให้เกิดการปฏิบัติพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ ยุภา โฟผา และคณะ เกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของผู้ที่มีภาวะไขมันในเลือดผิดปกติที่ไม่สามารถควบคุมได้ พบว่าการรับรู้ประโยชน์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมสุขภาพของผู้ที่มีภาวะไขมันในเลือดผิดปกติที่ไม่สามารถควบคุมได้ ($r = 0.48, p < .01$) (ยุภา โฟผา และคณะ, 2559) แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Lo, S. W. et al. พบว่ากลุ่มตัวอย่างกลุ่มวัยทำงานส่วนใหญ่การรับรู้ประโยชน์ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมออกกำลังกายและการจัดการเรื่องอาหาร โดยการรับรู้ประโยชน์ในการปฏิบัติพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพมีอิทธิพลทางลบกับพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = -.129, p < .001$) เนื่องจากเป็นลูกจ้างรายวันส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว จึงอาจไม่ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างเสริมสุขภาพของตนเองมากนัก ประกอบกับถึงแม้จะมีการรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพอยู่ในระดับสูง แต่ด้วยภาระงานที่ต้องทำงานอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะเสร็จภารกิจ หรือบางคนทำงานเป็นกะมีการอยู่เวรกลางคืน จึงต้องจัดสรรเวลานอนให้เพียงพอในแต่ละวัน ทำให้มีการปฏิบัติพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพในระดับปานกลาง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคของการปฏิบัติพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพ (Lo, S. W. et al., 2015)

การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพ สามารถทำนายพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพได้ ($\beta = -.154, p < .001$) เนื่องจากผู้รับบริการเป็นกลุ่มวัยผู้ใหญ่และกลุ่มวัยทำงานที่มีประสบการณ์การดำรงชีวิต จึงเกิดความคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งที่ขัดขวางการปฏิบัติพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพซึ่งอาจเป็นอุปสรรคที่เกิดขึ้นจริงหรือคาดว่าจะเกิดขึ้น เช่น ความไม่สะดวกสบาย ความลำบาก และการเสียเวลา การที่บุคคลมีการรับรู้อุปสรรคทำให้บุคคลปฏิบัติพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพลดลง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Lo, S. W. et al. ซึ่งพบว่าการรับรู้อุปสรรคในการปฏิบัติพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพของกลุ่มเสี่ยงที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรมมีอิทธิพลทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับพฤติกรรม สร้างเสริมสุขภาพ ด้านการออกกำลังกาย ($\beta = - 0.28, p < 0.001$) และมีอิทธิพลทางลบอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติกับพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพด้านการจัดการอาหารของกลุ่มเมตาบอลิกซินโดรม ($\beta = - 0.24, p < 0.01$) (Lo, S. W. et al., 2015)

การรับรู้ความสามารถของตนเองของการปฏิบัติพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพ สามารถทำนายพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพได้ ($\beta = .495, p < .001$) เนื่องจากผู้รับบริการส่วนใหญ่ได้รับคำแนะนำ การเชิญชวนเกี่ยวกับการปฏิบัติพฤติกรรมที่เหมาะสมทางด้านการบริโภคอาหารและการออกกำลังกายเพื่อควบคุมภาวะเมตาบอลิกซินโดรม ทำให้บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ และรับรู้ว่าคุณมีความสามารถในการปฏิบัติพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพ จึงทำให้บุคคลมีการปฏิบัติพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ ยุภา โฟผา และคณะ

เกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพผู้ที่มีภาวะไขมันในเลือดผิดปกติที่ไม่สามารถควบคุมได้พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมสุขภาพของผู้ที่มีภาวะไขมันในเลือดผิดปกติที่ไม่สามารถควบคุมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.72, p = .01$) (ยุภา โฟผา และคณะ, 2559) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเองต่อพฤติกรรมสุขภาพในกลุ่มเสี่ยงที่มีความผิดปกติทางด้านเมตาบอลิกอื่น ๆ ได้แก่ การศึกษาของ Lo, S. W. et al. เกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพของผู้ใหญ่ต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองต่อการปฏิบัติพฤติกรรมสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพโดยรวมในกลุ่มผู้ที่มีเมตาบอลิกซินโดรมได้ร้อยละ 42 โดยสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการออกกำลังกายได้ร้อยละ 42 และพฤติกรรมบริโภคอาหารได้ร้อยละ 27 (Lo, S. W. et al., 2015)

อิทธิพลระหว่างบุคคลในการปฏิบัติพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพ สามารถทำนายพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพได้ ($\beta = .360, p < .001$) เนื่องจากผู้รับบริการส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่ (ร้อยละ 58.35) ประกอบอาชีพรับจ้าง (ร้อยละ 50.30) ได้รับการศึกษาระดับปวช./ปวส./อนุปริญญา (ร้อยละ 36.70) ค่าดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์ (ค่าดัชนีมวลกาย > 23 กิโลกรัมต่อตารางเมตร²) (ร้อยละ 56.15) ซึ่งการที่บุคคลมีครอบครัว จะทำให้ได้รับการสนับสนุนด้านความคิด ความเชื่อต่อการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง และมีการปฏิบัติพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพได้มากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ ยุภา โฟผาและ คณะ ก็พบว่าอิทธิพลระหว่างบุคคลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมสุขภาพของผู้ที่มีภาวะไขมันในเลือดผิดปกติที่ไม่สามารถควบคุมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = 0.67$) (ยุภา โฟผา และคณะ, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพของผู้รับบริการกลุ่มวัยทำงานที่มีภาวะภาวะเมตาบอลิกซินโดรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.15, S.D. = 1.01$) การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรค การรับรู้ความสามารถของตนเอง อิทธิพลระหว่างบุคคล สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพกลุ่มวัยทำงานที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรมได้ ร้อยละ 45.7 ($R^2 = .457$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) ควรนำผลการศึกษามาพัฒนาต่อยอดและวางแผนการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพกลุ่มวัยทำงานที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรมไปใช้ผสมผสานกับการดูแลตามปกติ นอกจากนี้พัฒนารูปแบบการดูแลพฤติกรรมสุขภาพกลุ่มวัยทำงานที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรมเพื่อช่วยให้เกิดความต่อเนื่องและก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีของการบริการสุขภาพในผู้ที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรม นอกจากนี้ควรศึกษาโปรแกรมการสร้างเสริมสุขภาพกลุ่มวัยทำงานที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรมเพื่อการวางแผนส่งเสริมสุขภาพของประชาชน โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อควบคุมภาวะเมตาบอลิกซินโดรมและ

เป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับการดูแลตนเองเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย. (2559). รายงานประจำปีกรมอนามัย 2559. นนทบุรี: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- โครงการสุขภาพคนไทย. (2562). สุขภาพคนไทย 2562. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นพณัฐ จำปาเทศ และคณะ. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันโรคหลอดเลือดหัวใจของผู้ที่มีภาวะเมตาบอลิกซินโดรม. วารสาร มฉก. วิชาการ, 22(43), 114-129.
- ปรีติภา อัครชนพล และคณะ. (2561). ภาวะสุขภาพ และพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพของพนักงานลูกจ้างรายวันในมหาวิทยาลัย. วารสารพยาบาล, 67(4), 11-20.
- ยุภา โพบา และคณะ. (2559). ปัจจัยทำนายพฤติกรรมสุขภาพผู้ที่มีภาวะไขมันในเลือดผิดปกติที่ไม่สามารถควบคุมได้. วารสารพยาบาลทหารบก, 16(1), 123-130.
- ละอองดาว คำชาติ และคณะ. (2561). โรคอ้วนลงพุง: สัญญาณอันตรายที่ต้องจัดการ. ศรีนครินทร์เวชสาร, 33(4), 386-395.
- สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2560). แผนยุทธศาสตร์การป้องกันและควบคุมโรคไม่ติดต่อระดับชาติ 5 ปี. กรุงเทพมหานคร: อิโมชั่น อาร์ต จำกัด.
- Aekplakorn, W. et al. (2018). Prevalence of diabetes and relationship with socioeconomic status in the Thai population: National health examination survey, 2004 - 2014. Journal of Diabetes Research, 8(1), 1-8.
- Araya, K. et al. (2018). Relation between alcohol consumption and prevalence of metabolic syndrome in the Chilean population according to data from the 2009 – 2010 national health survey. Atherosclerosis Supplements, 32(1), 83-85.
- Blackford, K. et al. (2016). Effects of a home-based intervention on diet and physical activity behaviours for rural adults with or at risk of metabolic syndrome: A randomised controlled trial. International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity, 13(1), 1-10.
- International Diabetes Federation. (2009). The IDF consensus worldwide definition of the metabolic syndrome. Belgium: International Diabetes Federation.

- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Lo, S. W. et al. (2015). Factors associated with health-promoting behavior of people with or at high risk of metabolic syndrome: Based on the health belief model. *Applied Nursing Research*, 28(2), 197-201.
- Papier, K. et al. (2017). Social demography of transitional dietary patterns in Thailand: Prospective evidence from the Thai cohort study. *Nutrients*, 9(11), 1173-1178.
- Pender, N. J. et al. (2011). *Health promotion in nursing Practice* 6th ed. Boston: Pearson.
- Supruang, J. et al. (2020). A Qualitative Study of Perceptions about Eating Behaviours and Metabolic Syndrome in Thailand. *Pacific Rim International Journal of Nursing Research*, 24(2), 234-245.
- Wijesinghe, N. (2018). Metabolic syndrome among south Asians. *Journal of the Ceylon College of Physicians*, 49(2), 45-48.
- World Health Organization. (2018). *Prevention of Cardiovascular Disease: guideline For Assessment and Management of total Cardiovascular risk*. Geneva: World Health Organization.

ปัจจัยการเสริมสร้างบุคลากรให้มีความจงรักภักดีต่อองค์กร
ในภาคธุรกิจอุตสาหกรรม*
FACTORS ENHANCING LOYALTY TO EMPLOYEE FOR ORGANIZATIONS
IN THE INDUSTRIAL BUSINESS SECTOR

ศุภกร พรหิรัญกุล

Supakorn Pornherunkul

ณฐา เศวตนรากุล

Natha Sawatenarakul

พรทิพย์ ชุ่มเมืองปัก

Pornthip Shoommuangpak

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Thailand

E-mail: supakornp990@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของปัจจัยการเสริมสร้างบุคลากรให้มีความจงรักภักดีต่อองค์กรในภาคธุรกิจอุตสาหกรรม 2) พัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้างปัจจัยการเสริมสร้างบุคลากรให้มีความจงรักภักดีต่อองค์กรในภาคธุรกิจอุตสาหกรรม การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ข้อมูลเชิงปริมาณได้มาจากแบบสอบถามจากผู้บริหารจำนวน 500 ราย โดยใช้ทั้งสถิติเชิงพรรณนา สถิติอ้างอิงและ การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าระดับความสำคัญของการเสริมสร้างความจงรักภักดีต่อองค์กรอยู่ในระดับสำคัญมากในทุกองค์ประกอบ ระดับความสำคัญสูงสุดขององค์ประกอบด้านภาวะผู้นำคือ ผู้บังคับบัญชาได้จัดทำคู่มือเพื่อแสดงรายละเอียดโครงสร้างงาน ระดับความสำคัญสูงสุดขององค์ประกอบด้านสภาพแรงงานสัมพันธ์คือ หน่วยงานจัดให้มีสวัสดิการช่วยเหลือค่าครองชีพที่เหมาะสม ระดับความสำคัญสูงสุดขององค์ประกอบด้านความพึงพอใจในการทำงานคือ ผู้บังคับบัญชารับฟังความคิดเห็น ระดับความสำคัญสูงสุดขององค์ประกอบด้านคุณลักษณะงานคือ งานมีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อผู้อื่น และระดับความสำคัญสูงสุดขององค์ประกอบด้านความผูกพันต่อองค์กรคือ การรักษาค่านิยมขององค์กรให้เหมือนกัน สำหรับผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม กับธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างบุคลากรให้มี

* Received 7 June 2021; Revised 12 August 2021; Accepted 16 August 2021

ความจงรักภักดีต่อองค์กรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิเคราะห์
ตัวแบบจำลองสมการโครงสร้างที่ได้พัฒนานั้นพบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมินมีความกลมกลืน
สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยที่มีค่าระดับความน่าจะเป็นของไคสแควร์ เท่ากับ 0.101
ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์เท่ากับ 1.111 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเท่ากับ 0.953 และค่าดัชนี
รากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.015

คำสำคัญ: แบบจำลองโครงสร้าง, ความจงรักภักดี, ความผูกพันต่อองค์กร, ภาวะผู้นำ

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study enhancing loyalty to employee for organizations in the industrial business sector factors, 2) develop a structural equation model of employee for organizations in the industrial business sector factors. This research was a qualitative and quantitative research. The quantitative data was obtained through questionnaire of 500 executives implementing descriptive statistics, inferential statistics, and structure Equation Modeling (SEM). The findings indicated that the levels of importance of loyalty were very significant in all aspects. The highest level of importance of the leadership aspect was that the supervisor created a work manual detailing the structure of the work as an operating practice. The highest level of importance of the union relationship aspect was that organization provided cost - of - living welfare benefits which were suitable for economic conditions. The highest level of importance of the job satisfaction aspect was that supervisors always listened to opinions. The highest level of importance of the job characteristics aspect was that the work performed was necessary and affected others. Lastly, the highest level of importance of the organizational commitment to the organization aspect was to maintain the same corporate values. For the hypothesis testing, it was found that difference in sizes of industrial business recognized is significant difference to the importance of enhancing loyalty to employee for organizations in the industrial business. The analysis of the developed structure equation model showed that it was in accordance and harmony with the empirical data and passed the evaluation criteria. Its Chi - square probability level, relative Chi - square, goodness of fit index, and root mean square error of approximation were 0.101, 1.111, 0.953 and 0.015 respectively. The statistical significance of this study was set at .05.

Keywords: Structural Equation Model, Loyalty, Organizational Commitment, Leadership

บทนำ

การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญในความสำเร็จและการบรรลุเป้าหมายของทุกองค์กร ในบรรดาทรัพยากรทั้งหมด ทรัพยากรบุคคลเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในโลกธุรกิจ โดยทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพสูงจะทำให้เกิดการพัฒนาองค์กรได้อย่างรวดเร็วและยั่งยืน ดังนั้นความพยายามในการพัฒนาใด ๆ โดยไม่มุ่งเน้นด้านทรัพยากรบุคคลจึงเป็นเรื่องยากที่จะบรรลุความสำเร็จได้ การศึกษาทางจิตวิทยาพบว่าความจงรักภักดีต่อองค์กรสามารถสร้างผลงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นและ ความจงรักภักดีต่อองค์กรจะแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นและการยอมรับค่านิยมที่ดีขององค์กร (Lobel, S., 1991) อย่างไรก็ตามความแตกต่างของความจงรักภักดีต่อองค์กรอาจเกิดขึ้นจากความคาดหวังที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล ตัวอย่างเช่นความคาดหวังในภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแรงงานกับฝ่ายบริหาร ความพึงพอใจในการทำงาน คุณลักษณะงานที่ทำ รวมถึงความผูกพันต่อองค์กรที่ต่างกัน ดังนั้นองค์กรจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการจัดการทรัพยากรบุคคลและการจัดการที่มีประสิทธิภาพโดยเริ่มตั้งแต่การคัดเลือกพนักงานและการจัดตำแหน่ง การวางแผนและการพัฒนาควบคู่ไปกับการรักษาบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมไว้ สำหรับบุคคลที่ไม่มีความจงรักภักดีต่อองค์กร ไม่ต้องการที่จะอยู่ในองค์กร พวกเขาจะมีความศรัทธาและการยอมรับเป้าหมายขององค์กรน้อยลง นอกจากนี้พวกเขาจะไม่ใช้ความพยายามในการทุ่มเทให้กับการทำงาน ซึ่งทำให้ประสิทธิภาพของพวกเขาลดลงจนถึงจุดที่ส่งผลกระทบต่อองค์กร ความจงรักภักดีในองค์กรที่ต่ำยังนำไปสู่การขาดงาน ความล่าช้าในการทำงานหรือการลาออกในที่สุด ซึ่งส่งผลต่อการเติบโตขององค์กรอย่างมาก และการรักษาบุคลากรในองค์กรธุรกิจอุตสาหกรรม ควรให้ความสำคัญกับปัจจัยต่าง ๆ อีกด้วยเช่น การออกแบบงานให้เหมาะสมกับความสามารถของพนักงานแต่ละคน ต้องสอดคล้องกัน เช่นงานที่ยาก และมีทักษะสูงต้องจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการที่สูงกว่างานทั่วไป ปัจจุบันองค์กรส่วนใหญ่จะพิจารณาผลประโยชน์จากตำแหน่งที่ได้รับมากกว่าคุณลักษณะของปัจจัยด้านงานที่รับผิดชอบ ดังนั้นพนักงานจึงลาออก และไปยังองค์กรอื่นที่ให้ผลตอบแทนที่ตรงกับความสามารถของตน (Mitmek, T. & Worawattanaparinya, S., 2020)

จากภาพที่ 1 กราฟแสดงจำนวนคนที่ลาออกต่อเดือน พบว่า อัตราการลาออกจากงานมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น และในปี 2562 จำนวนเฉลี่ยคนที่ลาออกจากงานต่อเดือนมีถึง 135,856 คน หรือประมาณ 1.6 ล้าน คนต่อปี ซึ่งมีจำนวนมาก และทำให้เกิดค่าใช้จ่ายอย่างมหาศาล

ภาพที่ 1 การลาออกจากงาน ใน พ.ศ. 2558 – 2562
ที่มา: (สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน, 2563)

จากความสำเร็จข้างต้นจะเห็นได้ว่า มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ องค์กรธุรกิจอุตสาหกรรม จะต้องมีการเสริมสร้างบุคลากรให้มีความจงรักภักดีต่อองค์กร ซึ่งความจงรักภักดีต่อองค์กร จะหมายถึง สิ่งที่แสดงออกซึ่งสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลกับองค์กร ถ้าคนยังมีความจงรักภักดี ต่อองค์กรสูงมากขึ้นเท่าไร แนวโน้มที่จะลาออกหรือทิ้งองค์กรไปก็จะน้อยลงเท่านั้น และ องค์ประกอบของความจงรักภักดี ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบด้านภาวะ ผู้นำ (Leadership) ซึ่งในตัวของฟีดเลอร์นั้นมีองค์ประกอบในการควบคุม ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับสมาชิก โครงสร้างของงาน และอำนาจในตำแหน่ง ที่ช่วยให้ พนักงานมีสภาพแวดล้อมที่ดีในการทำงานและจะเกิดความจงรักภักดีต่อองค์กร (Fiedler, F. E. et al., 1976) 2) องค์ประกอบด้านสหภาพแรงงานสัมพันธ์ (Union Relationship) Commons ได้กล่าวถึงสิทธิและอิสระของแรงงานว่า สัญญาการเจรจาต่อรองรวมต่อรอง ได้วางข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานไว้เพื่อกำหนดสิทธิของแรงงาน สหภาพแรงงานมีเพื่อคุ้มครอง แรงงาน สิทธิของแรงงานที่ได้รับนี้จะเปิดเสรีภาพให้แรงงานได้มากขึ้นแต่จะต้องเป็นไปตาม กฎหมาย 3) องค์ประกอบด้านความพึงพอใจในการทำงาน (Job Satisfaction) พนักงาน จะต้องได้รับความต้องการพื้นฐานที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน จึงจะทำให้พนักงาน เกิดความผูกพันต่องานและในท้ายที่สุดก็จะเกิดความจงรักภักดีต่อองค์กร 4) องค์ประกอบด้าน คุณลักษณะของงาน (Job Characteristics) ที่ว่าหากผู้ที่ได้ทำงานได้สัมผัสกับคุณลักษณะของ งานที่เป็นสภาวะทางจิตวิทยาทั้งสาม ไม่ว่าจะเป็นความสำคัญจากงานที่ได้ทำ การได้รับ รับผิดชอบในงานที่ทำ และการมีโอกาสรู้ถึงผลของงานที่ตนได้ทำไป พนักงานจะมีแรงจูงใจ

อยากทำงานมากขึ้น และเกิดความจงรักภักดีขึ้นกับองค์กร (Hackman, J. R. & Oldham, G. R., 1980) และ 5) องค์ประกอบด้านความผูกพันต่อองค์กร (Organizational Commitment) ซึ่งจะมีปัจจัยที่จะก่อให้เกิดความผูกพันต่อองค์กร ดังนี้ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความผูกพันด้านความต่อเนื่อง ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความผูกพันด้านความรู้สึกละ และ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความผูกพันด้านบรรทัดฐานทางสังคม (Meyer, J. P. et al., 1993)

จากเหตุผลและประเด็นปัญหาที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยการเสริมสร้างบุคลากรให้มีความจงรักภักดีต่อองค์กรในภาคธุรกิจอุตสาหกรรม ผลการวิจัยในครั้งนี้จะนำประโยชน์ที่ได้ไปเป็นแนวทางในการบริหารทรัพยากรบุคคลขององค์กรในภาคธุรกิจอุตสาหกรรม และสามารถเสริมสร้างบุคลากรให้มีความจงรักภักดีต่อองค์กรเพิ่มมากขึ้นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของปัจจัยการเสริมสร้างบุคลากรให้มีความจงรักภักดีต่อองค์กรในภาคธุรกิจอุตสาหกรรม
2. เพื่อพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้างปัจจัยการเสริมสร้างบุคลากรให้มีความจงรักภักดีต่อองค์กรในภาคธุรกิจอุตสาหกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญใน 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการสถานบันการศึกษา กลุ่มภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กลุ่มผู้บริหารอุตสาหกรรม และกลุ่มสหภาพแรงงาน โดยมีขอบเขตและประเด็นที่ศึกษา 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำ องค์ประกอบด้านสหภาพแรงงานสัมพันธ์ องค์ประกอบด้านความพึงพอใจในการทำงาน องค์ประกอบด้านคุณลักษณะงาน และองค์ประกอบด้านความผูกพันต่อองค์กร

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม (Questionnaires) แบ่งเป็น 8 ขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาหลักการสร้างแบบสอบถามโดยเป็นไปตามกรอบแนวความคิดในการวิจัย

ขั้นที่ 2 ศึกษาข้อมูลจาก หนังสือ เอกสาร บทความและ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางนำมาสร้างข้อคำถามในตอนที่ 1 ตอนที่ 2 และตอนที่ 4 ส่วนในตอนที่ 3 มาจากการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก

ขั้นที่ 3 กำหนดประเด็นและ ขอบเขตของคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการวิจัย

ขั้นที่ 4 ดำเนินการสร้างแบบสอบถามฉบับร่าง

ขั้นที่ 5 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับร่างที่สร้างขึ้น พร้อมแบบประเมินคุณภาพ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อดำเนินการหาคุณภาพเครื่องมืออีกครั้งหนึ่ง ด้วยการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย สำหรับงานวิจัยนี้มีค่าอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00

ขั้นที่ 6 นำแบบสอบถามฉบับที่ได้ผ่านการประเมินของผู้เชี่ยวชาญในขั้นที่ 5 ไปทดลองใช้ (Try - Out) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

ขั้นที่ 7 นำผลที่ได้จากการทดลองใช้ (Try - Out) มาวิเคราะห์โดยผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้ออยู่ระหว่าง 0.32 - 3.66 และข้อคำถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าด้วยการวิเคราะห์ค่า Corrected Item - Total Correlation ได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.33 - 0.77 ส่วนการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ได้ค่า 0.973

ขั้นที่ 8 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามก่อนนำไปใช้จริง

ขั้นตอนที่ 3 การสนทนากลุ่ม เพื่อรับรองตัวแบบปัจจัยการเสริมสร้างบุคลากรให้มีความจงรักภักดีต่อองค์กรในภาคธุรกิจอุตสาหกรรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน

ตัวแปรสังเกตที่นำเข้ามาศึกษาหลังการปรับปรุงแบบจำลองสมการโครงสร้างทั้งหมด 25 ตัวแปร ในแต่ละด้านขององค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำ (Leadership) ประกอบด้วย 5 ตัวแปรสังเกต ได้แก่

1. ผู้บังคับบัญชามีความน่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ (LS02)
2. ผู้บังคับบัญชาให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการปฏิบัติงานของท่านเป็นอย่างดี (LS06)
3. ผู้บังคับบัญชามีการมอบหมายแบ่งงานกันเป็นส่วน ๆ ไว้อย่างชัดเจน (LS13)
4. ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่ที่จะประเมินผลงานของผู้ใต้บังคับบัญชา (LS16)
5. ผู้บังคับบัญชาสามารถที่จะเสนอการลงโทษหรือให้รางวัลแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ (LS19)

องค์ประกอบด้านสหภาพแรงงานสัมพันธ์ (Union Relationship) ประกอบด้วย 5 ตัวแปรสังเกต ได้แก่

1. หน่วยงานจัดให้มีสวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย (UR02)
2. หน่วยงานเปิดโอกาสให้พนักงานได้ร้องทุกข์ (UR05)
3. ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถซักถามข้อข้องใจได้ (UR11)
4. มีการอบรมความปลอดภัยในโรงงาน (UR13)

5. กำหนดนโยบายและแผนงานด้านแรงงานสัมพันธ์ที่เหมาะสมตามกฎหมายแรงงาน (UR17)

องค์ประกอบด้านความพึงพอใจในการทำงาน (Job Satisfaction) ประกอบด้วย 5 ตัวแปรสังเกต ได้แก่

1. งานในตำแหน่งช่วยก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ (JS02)
2. ผู้บังคับบัญชามีคุณลักษณะความเป็นผู้นำ (JS06)
3. เพื่อนร่วมงานส่วนใหญ่ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน (JS09)
4. การเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งขึ้นอยู่กับความสามารถ (JS15)
5. มีความพึงพอใจในรายได้หรือเงินเดือนที่ได้รับ (JS18)

องค์ประกอบด้านคุณลักษณะงาน (Job Characteristic) ประกอบด้วย 5 ตัวแปรสังเกต ได้แก่

1. งานที่ปฏิบัติอยู่เป็นงานที่ต้องใช้ทักษะ ความชำนาญ และความสามารถหลายด้าน (JC01)

2. ต้องปฏิบัติงานตั้งแต่กระบวนการแรกจนถึงกระบวนการสุดท้าย (JC05)
3. งานที่ปฏิบัติเป็นตัววัดความสำเร็จหลักขององค์กร (JC12)
4. มีโอกาสในการตัดสินใจ อย่างอิสระในการกำหนดวิธีปฏิบัติงาน (JC14)
5. สามารถรับรู้ผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง (JC20)

องค์ประกอบด้านความผูกพันต่อองค์กร (Organizational Commitment) ประกอบด้วย 5 ตัวแปรสังเกต ได้แก่

1. ห่วงใยกับโชคชะตาของหน่วยงานนี้เป็นอย่างมาก (OC03)

2. รู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญต่อองค์กรเท่าเทียมกับบุคคลอื่น (OC07)

3. พบว่าค่านิยมของท่านกับค่านิยมของหน่วยงานเหมือนกัน (OC11)

4. การปฏิบัติงานเป็นงานที่ทำหาย และให้ประสบการณ์เป็นอย่างมาก (OC17)

5. ท่านทุ่มเทความสามารถที่มีอยู่เพื่อให้หน่วยงานประสบความสำเร็จ (OC20)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือเป็นผู้บริหารองค์กรภาคอุตสาหกรรมและมีสภาพแรงงานในกิจการเอกชน ที่จดทะเบียนใน สำนักแรงงานสัมพันธ์ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ซึ่งได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในระดับดีมากไว้จำนวน 500 ตัวอย่าง (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Sampling) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563) ประกอบไปด้วยขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster

Sampling) และใช้การสุ่มแบบหลักความน่าจะเป็น ด้วยวิธีการจับฉลาก (Probability Sampling)

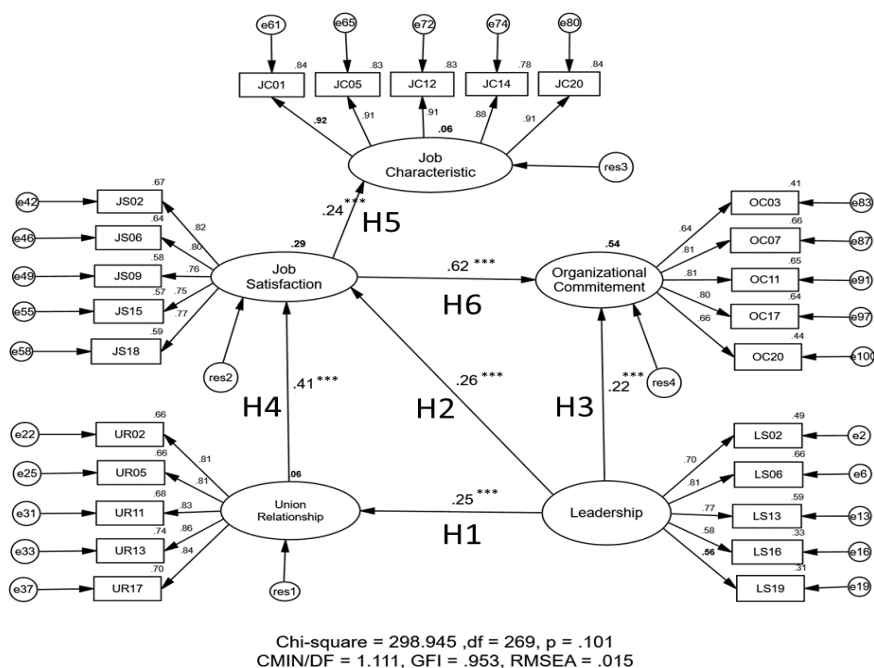
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้ทั้งสถิติเชิงพรรณนา สถิติอ้างอิงและสถิติเชิงพหุ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Packages for the Social Science) และโปรแกรม AMOS (Analysis of Moment Structure)

ผลการวิจัย

1. สถานภาพโดยทั่วไปของธุรกิจอุตสาหกรรม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นองค์กรธุรกิจอุตสาหกรรมที่มีขนาดกลางและขนาดย่อม เท่ากับองค์กรธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 50 โดยมีลักษณะขององค์กรธุรกิจอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่เป็นดังนี้ อายุของธุรกิจอุตสาหกรรมที่มีอายุมากกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 71.40 การลงทุนของธุรกิจที่เป็นธุรกิจของคนไทย 100% คิดเป็นร้อยละ 40.80 รายได้ระหว่าง 75 - 500 ล้านบาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 39.20 และเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์ยานพาหนะและอุปกรณ์ รวมทั้งการซ่อมยานพาหนะและอุปกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 30.80

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยการเสริมสร้างบุคลากรให้มีความจงรักภักดีต่อองค์กร ระดับความสำคัญของความจงรักภักดีต่อองค์กรในภาคธุรกิจอุตสาหกรรม พบว่าโดยภาพรวมมีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.44 ด้านความผูกพันต่อองค์กร มีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.47 ด้านสภาพแรงงานสัมพันธ์ มีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.47 ด้านความพึงพอใจในการทำงาน มีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.47 ด้านภาวะผู้นำ มีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.55 และด้านคุณลักษณะงาน มีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.53

3. ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างปัจจัยการเสริมสร้างบุคลากรให้มีความจงรักภักดีต่อองค์กรผลการตรวจสอบความกลมกลืนสอดคล้องของสมการโครงสร้างตลอดจนอิทธิพลขององค์ประกอบ จากการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างในครั้งแรกพบว่า โครงสร้างตามสมมติฐานยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลประจักษ์ ผู้วิจัยจึงทำการปรับสมการโครงสร้างตามสมมติฐานเพื่อให้สอดคล้องกับข้อมูลประจักษ์ตามข้อเสนอแนะของโปรแกรม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลหลังการปรับสมการโครงสร้างใหม่ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แบบจำลองสมการโครงสร้างหลังการปรับปรุงแบบ

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างหลังการปรับปรุงแบบจำลอง พบว่า ค่าความน่าจะเป็นของไคสแควร์ เท่ากับ 0.101 ค่าไคสแควร์สัมพันธ์ (CMIN/DF) เท่ากับ 1.111 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.953 และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อน (RMSEA) เท่ากับ 0.015 จึงสรุปได้ว่า แบบจำลองสมการโครงสร้างปัจจัยการเสริมสร้างบุคลากรให้มีความจงรักภักดีต่อองค์กรในภาคธุรกิจอุตสาหกรรม นั้นมีความกลมกลืนสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

อภิปรายผล

สมมติฐานที่ 1 องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านสหภาพแรงงานสัมพันธ์ พบว่า องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำ ส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านสหภาพแรงงานสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 มีค่าน้ำหนักเส้นอิทธิพล ที่ 0.25 เป็นไปตามสมมติฐานงานวิจัยที่ตั้งไว้ เนื่องจากภาวะผู้นำตามสถานการณ์มีองค์ประกอบดังนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับสมาชิก โครงสร้างของงานอำนาจในตำแหน่ง เพราะฉะนั้น ผู้นำจึงต้องเข้าใจและยอมรับในบางสิ่งที่สหภาพแรงงานเรียกร้อง เพื่อส่งเสริมให้พนักงานในองค์กรมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สอดคล้องกับ Mahan, B. et al. ที่พบว่า ผู้นำมีความสัมพันธ์และอิทธิพลกับสมาชิกของสหภาพแรงงาน โดยผู้นำเข้าไป

มีส่วนร่วมในการปรับปรุงด้านความปลอดภัยและได้เรียนรู้ที่จะสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (Mahan, B. et al., 2018)

สมมติฐานที่ 2 องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านความพึงพอใจในการทำงาน พบว่า องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านความพึงพอใจในการทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 มีค่าน้ำหนักเส้นอิทธิพลที่ 0.26 ซึ่งสอดคล้องกับ Ceylan, A. ที่พบว่า ความพึงพอใจของพนักงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับวัฒนธรรมองค์กรและภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณ อย่างมีนัยสำคัญ (Ceylan, A., 2009)

สมมติฐานที่ 3 องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านความผูกพันต่อองค์กร พบว่า องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านความผูกพันต่อองค์กร อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.001 มีค่าน้ำหนักเส้นอิทธิพลที่ 0.22 ซึ่งสอดคล้องกับ Zulfikri, A. T. et al. ที่พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรและภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ (Zulfikri, A. T. et al., 2015) และสอดคล้อง Lamsuthi, V. & Silpcharu, T. ที่พบว่า ผู้บริหาร หรือผู้นำ ที่มีความเมตตาและสร้างความสัมพันธ์อันดี ทำให้บุคลากรเกิดความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งองค์กรธุรกิจอุตสาหกรรมต้องมีกระบวนการบริหารจัดการที่มีคุณธรรมโดยใช้หลักการแห่งความสำเร็จ โดยการสร้างการกำกับดูแลกิจการที่ดีด้วย (Lamsuthi, V. & Silpcharu, T., 2020)

สมมติฐานที่ 4 องค์ประกอบด้านสภาพแรงงานสัมพันธ์ส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านความพึงพอใจในการทำงาน พบว่า องค์ประกอบด้านสภาพแรงงานสัมพันธ์ส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านความพึงพอใจในการทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 มีค่าน้ำหนักเส้นอิทธิพล ที่ 0.41 สอดคล้องกับ งานวิจัยเรื่อง Impact of Working Environment on Job Satisfaction: โดยพบว่า แรงงานสัมพันธ์ขององค์กร จะมีส่วนผลักดันให้เกิด ความพึงพอใจในการทำงาน ผลลัพธ์บ่งชี้ถึงความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างแรงงานสัมพันธ์ สภาพแวดล้อมการทำงานและความพึงพอใจในการทำงานของพนักงาน (Raziq, A. & Maulabakhsh R., 2014)

สมมติฐานที่ 5 องค์ประกอบด้านความพึงพอใจในการทำงานส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านคุณลักษณะของงาน พบว่า องค์ประกอบด้านความพึงพอใจในการทำงานส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านคุณลักษณะงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 มีค่าน้ำหนักเส้นอิทธิพล ที่ 0.24 สอดคล้องกับ Pinto de Sá, A. C. ซึ่งพบว่า คุณลักษณะงานมีอิทธิพลต่อระดับความพึงพอใจในการทำงาน วิธีที่พนักงานปฏิบัติงาน และคุณภาพการบริการที่มอบให้กับลูกค้า (Pinto de Sá, A. C., 2010)

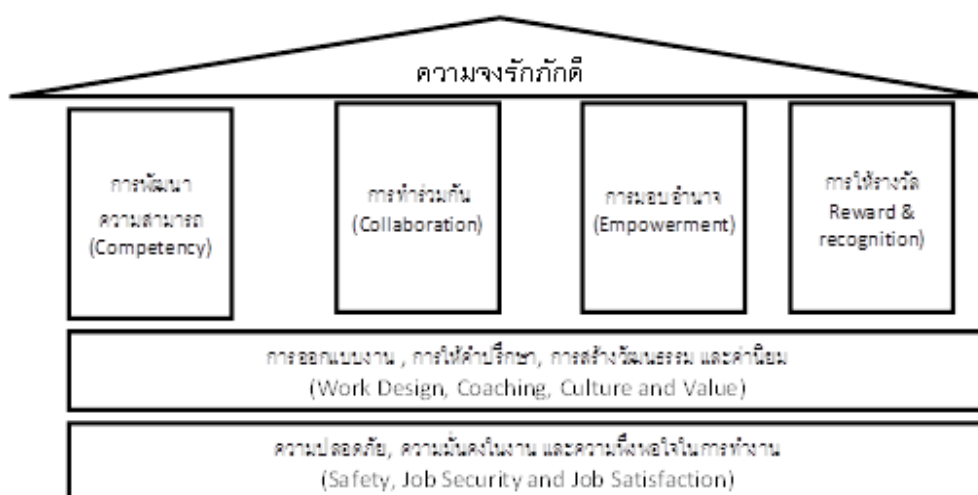
สมมติฐานที่ 6 องค์ประกอบด้านความพึงพอใจในการทำงานส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านความผูกพันต่อองค์กร พบว่า องค์ประกอบด้านความพึงพอใจในการทำงาน

ส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านความผูกพันต่อองค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 มีค่าน้ำหนักเส้นอิทธิพล ที่ 0.62 แสดงให้เห็นข้อมูลเชิงประจักษ์ว่า ความพึงพอใจในการทำงานมีอิทธิพลกับความผูกพันต่อองค์กร สอดคล้องกับ Alpaender, G. G. ซึ่งพบว่า พยาบาลที่มีความผูกพันต่องานในระดับสูงจะเคยมีประสบการณ์ของความพึงพอใจในการทำงาน อยู่ในระดับสูงเช่นกัน (Alpaender, G. G., 1990)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิเคราะห์ และข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างความจงรักภักดีต่อองค์กรใน ภาครัฐกิจอุตสาหกรรม ได้องค์ความรู้ใหม่ที่อยู่ในรูปแบบโครงสร้าง บ้านแห่งความจงรักภักดี ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 บ้านแห่งความจงรักภักดี

1. รากฐาน (Foundation) ประกอบด้วย ความปลอดภัย (Safety) ความมั่นคงในงาน (job security) และความพึงพอใจในการทำงาน (Job Satisfaction)
2. ความต้องการขั้นพื้นฐาน (Basic Requirement) ประกอบด้วย การออกแบบงาน (Job Design) การให้คำปรึกษา (Coaching) และ วัฒนธรรมองค์กร และ ค่านิยม (Culture and Values)
3. เสาทั้ง 4 ประกอบด้วย การพัฒนาความสามารถ (Competency) การทำงานร่วมกัน (Collaboration) การมอบอำนาจ (Empowerment) และ การชื่นชมและให้รางวัล (Reward and Recognition) และท้ายที่สุด องค์กรจะมีความจงรักภักดีต่อองค์กรเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นหลังคาของบ้านแห่งความจงรักภักดี

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุป ระดับความสำคัญของการเสริมสร้างความจงรักภักดีต่อองค์กรในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมอยู่ในระดับสำคัญมากในทุกองค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำ องค์ประกอบด้านสหภาพแรงงานสัมพันธ์ องค์ประกอบด้านความพึงพอใจในการทำงาน องค์ประกอบด้านคุณลักษณะงาน และองค์ประกอบด้านความผูกพันต่อองค์กร สำหรับผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม กับธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างบุคลากรให้มีความจงรักภักดีต่อองค์กรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิเคราะห์ตัวแบบจำลองสมการโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นพบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมินมีความกลมกลืนสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าระดับความน่าจะเป็นของไคสแควร์ เท่ากับ 0.101 ค่าไคสแควร์สัมพันธ์เท่ากับ 1.111 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเท่ากับ 0.953 และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.015 1) ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย 1.1) การพัฒนาความสามารถในฐานะผู้นำ โดยต้องจัดทำรูปแบบความสามารถในฐานะผู้นำ (Leadership Competency) ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง และต้องมีการฝึกอบรมเพื่อให้ผู้บังคับบัญชา มีทักษะ และความสามารถ อีกทั้งยังทำให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกันอีกด้วย 1.2) ศึกษารายได้ที่เหมาะสมและเป็นธรรมต่อพนักงาน ที่จะเสริมสร้างบุคลากรให้มีความจงรักภักดีต่อองค์กรเพิ่มมากขึ้น โดยแนะนำว่าควรจะมีการทบทวนแนวปฏิบัติในเรื่องรายได้ที่เป็นค่าตอบแทนที่เหมาะสม และกำหนดแนวการปฏิบัติด้านผลตอบแทนในส่วนที่ไม่ได้เป็นเงิน เพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่สามารถจูงใจที่จะทำให้พนักงานมีความจงรักภักดีต่อองค์กรอยู่ในระดับสูงได้ หรืออาจจะมีการประเมินผลตอบแทนตามความสามารถในการปฏิบัติงาน (Performance Base) 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ควรศึกษาจากประชากรที่เป็นพนักงานระดับปฏิบัติการ เพราะในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้เพียง ผู้บริหารองค์กรภาคอุตสาหกรรมและมีสหภาพแรงงานในกิจการเอกชนเท่านั้น ดังนั้นผลวิจัยยังไม่อาจอ้างอิงไปยังพนักงานในระดับต่าง ๆ ได้ ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาเรื่องนี้กับพนักงานระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะพนักงานระดับปฏิบัติการต่อไป 2.2) ควรศึกษาเปรียบเทียบจากประชากรที่เป็นผู้บริหารในส่วนราชการ และ เอกชน ที่ไม่มีสหภาพแรงงานอยู่ภายในองค์กร

เอกสารอ้างอิง

- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2563). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนสามัญปิซิเซนส์อาร์แอนด์ซี.
- สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน. (2563). สถิติแรงงานประจำปี 2562. เรียกใช้เมื่อ 25 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.mol.go.th/wp-content/uploads/sites/2/2020/06/สถิติแรงงานประจำปี-2562.pdf>

- Alpander, G. G. (1990). Relationship between commitment to hospital goals and job satisfaction: a case study of a nursing department. *Health Care Management Review*, 15(4), 51-62.
- Pinto de Sá, A. C. (2010). Job Characteristics and their Implications on the Behaviours and Satisfaction Levels of Call Center Employees: A Study on a Large Telecommunications Company. In Conference: 13th Toulon Verona Conference At: Coimbra, Portugal. September 2010.
- Ceylan, A. (2009). A Research Analysis on Employee Satisfaction in terms of Organizational Culture and Spiritual Leadership. *International Journal of Business and Management*, 4(1), 159-168.
- Fiedler, F. E. et al. (1976). *Improving Leadership Effectiveness: The Leader Match Concept*. New York: John Wiley and Sons.
- Hackman, J. R. & Oldham, G. R. (1980). *Work redesign*. MA: Addison - Wesley.
- Lamsuthi, V. & Silpcharu, T. (2020). The Management Direction of Industrial Business Organization with the Buddhaddhamma Principles. *Applied Science and Engineering Progress*, 13(2), 175-182.
- Lobel, S. (1991). "Allocation of investment in work and family roles: Alternative theories and implications for research.". *Academy of Management Review*, 16(1), 507-521.
- Mahan, B. et al. (2018). Labor - Management Cooperation in Illinois: How a Joint Union Company Team Is Improving Facility Safety. *A Journal of Environmental and Occupational Health Policy*, 28(2), 227-239.
- Meyer, J. P. et al. (1993). "Commitment to organizations and Occupations: Extension and test of a three - component conceptualization.". *Journal of Applied Psychology*, 78(4), 538-551.
- Mitmek, T. & Worawattanaparinya, S. (2020). Guidelines to Staffs in Industrial Business Organization. *Academy of Entrepreneurship Journal*, 26(1), 175-182.
- Raziq, A. & Maulabakhsh R. (2014). The Impact of Working Environment on Job Satisfaction. *Procedia Economics and Finance*, 23(2015), 717-725.
- Zulfikri, A. T. et al. (2015). Organizational Leadership and Organizational Commitment of Kedah District Education Officers. *Global Institute for Research and Education*, 4(2), 7-12.

การพัฒนาประสิทธิภาพโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงาน สำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษา*

DEVELOPING THE EFFECTIVENESS OF JOB PERFORMANCE DEVELOPMENT PROGRAM FOR VOCATIONAL EDUCATION TEACHERS

กวีศุภณัฐ วิกรมวยากรณ์

Gawesoooppanit Wigomwayagon

วิธัญญา วัฒนโธ

Vitanya Vanno

นริสรา พึ่งโพธิ์สภ

Narisara Peungposop

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakarinwirot University, Thailand

E-mail: idinhennamde@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษา กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเป็นครูอาชีวศึกษา จำนวน 30 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน โดยมีการทดสอบ ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการทดลอง 2 เดือน ซึ่งกลุ่มทดลองจะได้รับโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษา ส่วนกลุ่มควบคุมจะไม่ได้รับ เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยคือ โปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษา แบบวัดผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของตนเอง) และแบบวัดการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการทดสอบทีแบบเป็นอิสระจากกัน และสถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มทดลอง มีคะแนนผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของตนเอง) และคะแนนการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู หลังการทดลอง และหลังการทดลอง 2 เดือน สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 2) กลุ่มทดลอง มีคะแนนผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของตนเอง) และคะแนนการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู หลังการทดลอง และหลังการทดลอง 2 เดือน สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงให้เห็นว่า โปรแกรมพัฒนาผลการ

* Received 7 June 2021; Revised 12 August 2021; Accepted 17 August 2021

ปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษา และมีข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ โดยสถานศึกษาอาชีวศึกษาที่ต้องการพัฒนาผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษาควรนำโปรแกรมนี้ไปใช้ เพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้กับครูอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพครูอาชีวศึกษาและขยายผลไปสู่การพัฒนาการเรียนอาชีวศึกษาด้วย

คำสำคัญ: ผลการปฏิบัติงาน, ครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษา, การรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่ม

Abstract

The objectives of this research article was to developing the effectiveness of job performance development program for vocational education teachers. The subjects consisted of 30 teachers, 15 teachers in the experimental group and 15 teachers in control group. Each group will take pretest - posttest - follow up. The experimental group received the treatment program, while the control group did not. Instruments used in this study included the job performance development program for vocational education teachers, a scale on self - job performance and on perceptions of coworker - job performance. Independent sample t - test and One - Way Repeated Measures (ANOVA) was utilized for the data analysis. Findings were as follows: 1) posttest and follow up scores of self - job performance and perceptions of coworker - job performance of the experimental group were significantly higher than those of the control group, and 2) posttest and follow up scores of self - job performance and perceptions of coworker - job performance of the experimental group were higher than the pretest scores at .001 level of significance. It implied that the treatment program was effective. From the findings, it was assumed that the treatment program was effective which helped to improve job performance. Therefore, it is beneficial for the development of vocational education teachers potential and extends the results to the development of vocational students as well.

Keywords: Job Performance, Vocational Education Teachers, Collective Efficacy

บทนำ

ภาคอุตสาหกรรมของประเทศไทยต้องการแรงงานสายอาชีพเป็นจำนวนมาก และยังมีแนวโน้มความต้องการเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ (สุริยา ช้องเสนาะ, 2558) ข้อมูลจากการสำรวจความต้องการแรงงานของกระทรวงแรงงาน ตั้งแต่ตุลาคม 2559 - เมษายน 2560 พบว่า นายจ้าง/

สถานประกอบการแจ้งความต้องการแรงงานมายังกรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน จำนวนทั้งสิ้น 219,896 อัตรา เฉลี่ย 31,414 อัตรา/เดือน และพบว่าความต้องการแรงงานมากที่สุด คือ เดือนมีนาคม 2560 เป็นจำนวน 37,491 อัตรา โดยสถานประกอบการส่วนใหญ่ ต้องการแรงงานที่มีการศึกษาระดับ ปวช. ปวส. และอนุปริญญา มากที่สุด คือจำนวน 82,022 อัตรา (กัณติภณ คูสมิทธิ, 2560) จากข้อมูลนี้แสดงให้เห็นถึงความต้องการของ ตลาดแรงงาน ในปัจจุบันที่มีความต้องการผู้สำเร็จการศึกษาระดับ ปวช. ปวส. และอนุปริญญา ที่มีทักษะด้านวิชาชีพมากที่สุด นอกจากนี้ ยังมีนโยบายการปฏิรูปการศึกษา โดยพยายาม เปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาของอาชีวศึกษาครั้งใหญ่เพื่อก้าวไปสู่การเป็น “อาชีวศึกษาสร้างชาติ” ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตผู้เรียนอาชีวศึกษาให้สอดคล้องกับตลาดแรงงานตามมาตรฐานที่สถานประกอบการต้องการ (ผู้จัดการออนไลน์, 2558) การส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนการสอน สายอาชีพหรืออาชีวศึกษาจึงเป็นเรื่องสำคัญ การผลิตกำลังคนเข้าสู่สถานประกอบการ ภาคอุตสาหกรรม เกษตร การบริการ และตลาดแรงงานเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจของ ประเทศไทยเป็นภารกิจสำคัญของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งการผลิตกำลังคน หรือผู้เรียนอาชีวศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานจะต้องเร่งพัฒนาการจัดการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนระดับ อาชีวศึกษาของสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา ซึ่งครูผู้สอนเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนอาชีวศึกษาเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา ประเทศ ครูอาชีวศึกษาจึงเปรียบเสมือนฟันเฟืองสำคัญของการจัดการเรียนการสอนระดับ อาชีวศึกษา จึงจำเป็นต้องพัฒนาการศึกษาระดับอาชีวศึกษา และการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษา จำเป็นต้องพัฒนาครูผู้สอนก่อนเป็นลำดับแรก (จันทร์เพ็ญ กลับดี และมณฑป ไชยชิต, 2558) โดยสิ่งสำคัญที่สุดในการพัฒนาครูอาชีวศึกษา คือ การพัฒนาผลการปฏิบัติงานของครู เนื่องจากผลการปฏิบัติงานของครูจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียนอาชีวศึกษาเป็นอย่างมาก ผลการปฏิบัติงานของครูจะเป็นข้อมูลย้อนกลับที่จะทำให้ทราบว่าการปฏิบัติงานของครูเป็น อย่างไร ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองของครู ผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษายัง ช่วยสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพการศึกษา ตลอดจนผลลัพธ์ทางการศึกษาของผู้เรียนอาชีวศึกษา ได้เป็นอย่างดีด้วย (Akiri, A. A. & Ugborugbo, N. M., 2009)

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลการปฏิบัติงานของครูจากฐานข้อมูล วิทยานิพนธ์ไทย (ThaiLIS - Thai Library Integrated System) พบว่า การศึกษาเกี่ยวกับผล การปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษายังมีจำนวนน้อย และโปรแกรมการพัฒนาคู่มือจะมุ่งเน้นการ พัฒนาครูเป็นรายด้าน โดยไม่ได้พัฒนาครูให้ครอบคลุมองค์ประกอบที่มีความสำคัญกับการ ปฏิบัติงานของครูทั้งหมด ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานของครู อาชีวศึกษาประกอบด้วย 1) ด้านการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อ

การส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน 3) ด้านการร่วมปฏิบัติงานวิชาการของสถานศึกษา 4) ด้านการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชน 5) ด้านการพัฒนาตนเองและการพัฒนาวิชาชีพ และ 6) ด้านการปฏิบัติงานตามภาระอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย องค์ประกอบเหล่านี้มาจากแบบประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครูด้านการปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษานำมาใช้กับสถานศึกษาอาชีวศึกษารัฐบาล (วิทยาลัยเทคนิคกันทรารมย์, 2561),

การพัฒนาการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษามีอยู่หลายแนวทาง การปฏิบัติงานตามแนวทาง PDCA ก็เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาการปฏิบัติงานของครูได้ โดยการปฏิบัติงานตามแนวทาง PDCA หมายถึง พฤติกรรมการทำงานที่มีแนวคิดสำคัญที่มีการมุ่งเน้นเรื่องคุณภาพ (กมลวรรณ เชาว์ช่างเหล็ก, 2557) โดยจัดการปฏิบัติงานให้เป็นกระบวนการที่มีการดำเนินการต่อเนื่อง (Deming, W. E., 2004) ซึ่งจำเป็นต่อการดำเนินการให้เกิดคุณภาพขององค์กร ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ วางแผนปฏิบัติงาน ปฏิบัติตามแผน ตรวจสอบ และดำเนินการให้เหมาะสม (ปริทรรศน์ พันธุ์บรรยงก์, 2545) จากการศึกษาต่าง ๆ พบว่าการปฏิบัติงานตามแนวทาง PDCA มีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานของบุคคล ผู้วิจัยจึงนำการปฏิบัติงานตามแนวทาง PDCA มาเป็นแนวคิดพื้นฐานของกิจกรรมในโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา ทั้งนี้ การปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษาในปัจจุบันจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือและการประสานงานกับครูคนอื่น ๆ หรือปฏิบัติงานร่วมกันในลักษณะของการทำงานเป็นทีม ไม่สามารถปฏิบัติงานได้โดยลำพัง ดังนั้น การพัฒนาผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษาตามแนวทาง PDCA จึงควรอยู่ในลักษณะของกลุ่มหรือทีมเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริง โดยการปฏิบัติงานในลักษณะของกลุ่มหรือทีมจำเป็นต้องอาศัยการร่วมคิดและการร่วมมือกันระหว่างสมาชิกกลุ่มหรือทีม ปัจจัยหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามแนวทาง PDCA ที่มุ่งเน้นการทำงานร่วมกันเป็นทีมก็คือ การรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่ม (Collective Efficacy) การรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่มเป็นความเชื่อร่วมกันเกี่ยวกับความสามารถของกลุ่ม ว่าสามารถร่วมกันดำเนินการกระทำของระบบทั้งระบบ เพื่อให้เกิดความสำเร็จในสิ่งนั้นได้ (Katz - Navon, T. & Erez, M., 2005) หากสมาชิกทุกคนเกิดความเชื่อมั่นหรือเกิดการรับรู้ความสามารถของกลุ่มหรือเกิดการรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่มมากเท่าไรก็จะทำให้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มประสบความสำเร็จมากขึ้นเท่านั้น (Bandura, A., 1997) การรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่มจึงเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของงานเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่มพบว่ายังมีจำนวนน้อยมาก และยังไม่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำการรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่มมาใช้ในโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษา โดยโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษาที่จะนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้จะเป็นโปรแกรมที่สร้างมาจากฐานแนวคิดการปฏิบัติงานตามแนวทาง PDCA และมีการเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่มให้กับครูอาชีวศึกษาด้วย นอกจากนี้ การวิจัยครั้งนี้ยังตรวจสอบด้วยว่าโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษาที่พัฒนาขึ้นนี้มีประสิทธิผลหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาประสิทธิผลโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - Experiment Study) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาประสิทธิผลโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษา

การกำหนดประชากรและตัวอย่างวิจัย

ประชากร ได้แก่ ครูอาชีวศึกษาที่ทำหน้าที่สอนในสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตสถาบันการอาชีวศึกษา จำนวน 27,670 คน (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและกำลังคนอาชีวศึกษา, 2564)

ตัวอย่างวิจัย ได้แก่ ครูอาชีวศึกษาที่ทำหน้าที่สอนในสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตสถาบันการอาชีวศึกษา จำนวน 30 คน จากสถานศึกษาอาชีวศึกษาแห่งหนึ่ง ซึ่งต้องเป็นครูผู้ทำหน้าที่สอนในวิทยาลัยแห่งนี้ มีความสนใจและได้รับการยินยอมจากผู้อำนวยการวิทยาลัย และไม่เคยได้รับโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงาน แล้วคัดเลือกครูที่ได้คะแนนจากแบบสอบถามผลการปฏิบัติงาน ตั้งแต่ 25 เปอร์เซนต์ไทล์ลงมา (ผ่องพรรณ ตรีมงคลกุล และสุภาพ ฉัตรารณณ์, 2553) จำนวน 30 คน จับคู่รายบุคคล 15 คู่ ตามระดับคะแนน จากนั้นใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย เพื่อสุ่มครูแต่ละคู่เข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จึงได้สมาชิกกลุ่มทดลอง 15 คน และกลุ่มควบคุม 15 คน และตัวอย่างที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมได้รับการพิทักษ์สิทธิ์ผู้เข้าร่วมวิจัยตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยผ่านการพิจารณาด้านจริยธรรมจากคณะกรรมการประเมินจริยธรรมในงานวิจัยจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เลขที่ SWUEC/E - 474/2561

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. โปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษา

ผู้วิจัยพัฒนาโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษา โดยนำหลักการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามแนวทาง PDCA และการรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่มมาใช้ออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน ด้านการร่วมปฏิบัติงานวิชาการของสถานศึกษา ด้านการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชน ด้านการพัฒนาตนเองและการพัฒนาวิชาชีพ และด้านการปฏิบัติงานตามภาระอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย โดยโปรแกรมนี้นี้ประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของโปรแกรม วัตถุประสงค์ของโปรแกรม กรอบแนวคิดของโปรแกรม และกิจกรรมในโปรแกรม

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ 1) ศึกษาแนวคิดการปฏิบัติงานตามแนวทาง PDCA และแนวคิดการรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่ม เพื่อนำมาเป็นแนวคิดพื้นฐานในการสร้างกิจกรรมในโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษา 2) ตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษา โดยตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหาสาระ การใช้ภาษา และปรับปรุง ก่อนให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และประเมินความเหมาะสมของโปรแกรม ในประเด็นต่าง ๆ จากนั้นพิจารณาข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และปรับปรุงโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษาตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วพิจารณาโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษาอีกครั้งก่อนนำไปทดลองใช้ 3) นำโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษาไปทดลองใช้กับครูอาชีวศึกษาจำนวน 30 คน ซึ่งเป็นกลุ่มครูอาชีวศึกษาที่มีคุณลักษณะคล้ายกับตัวอย่างวิจัย 4) ปรับปรุงโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษา ก่อนนำไปใช้จริง

2. แบบสอบถาม

แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 มาตรการผลการปฏิบัติงาน โดยมาตรการผลการปฏิบัติงาน แบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 มาตรการผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของตนเอง) และส่วนที่ 2 มาตรการการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ 1) ศึกษาแบบประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครู ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาและเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของผล

การปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษาทั้ง 6 ด้าน แล้วสร้างข้อคำถามตามนิยามเชิงปฏิบัติการ จากนั้นนำมาตรวัดทั้ง 2 ไปตรวจสอบความครอบคลุมโครงสร้างเนื้อหา ความถูกต้องเหมาะสม และความชัดเจนของภาษาที่ใช้ แล้วปรับปรุงข้อคำถาม 2) นำมาตรวัดทั้ง 2 ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่านตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา คำนวณค่าดัชนี IOC ผลพบว่าข้อคำถามของ มาตรวัดทั้ง 2 ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ อยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 3) ปรับปรุงข้อคำถามของมาตรวัด ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วพิจารณาอีกครั้งก่อนนำไปทดลองใช้ โดยนำมาตรวัดทั้ง 2 ไปทดลองใช้กับครูอาชีวศึกษาจำนวน 30 คน ที่มีคุณลักษณะคล้ายกับตัวอย่างวิจัย และ คำนวณค่าอำนาจจำแนกรายข้อของข้อคำถาม ผลการคำนวณ พบว่าข้อคำถามของมาตรวัด ผล การปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของตนเอง) ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกทุกข้อ โดยมีค่า t อยู่ระหว่าง 1.694 - 9.539 ส่วนข้อคำถามของมาตรวัดการรับรู้ผลการปฏิบัติงาน ของกลุ่มเพื่อนครูไม่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือก 1 ข้อ ทำให้เหลือข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์ 41 ข้อ ซึ่งมีค่า t อยู่ระหว่าง 1.474 - 7.483 4) คำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามแต่ละ ข้อกับคะแนนรวมของข้ออื่น ๆ ในมาตรวัด (Corrected Item - Total Correlation: CITC) จากนั้นตัดข้อคำถามที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับคะแนนรวม ของข้ออื่น ๆ ต่ำกว่า 0.3 ผลการคำนวณ พบว่าข้อคำถามในมาตรวัดผลการปฏิบัติงานของครู อาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของตนเอง) ผ่านเกณฑ์การคัดเลือก 41 ข้อ จาก 42 ข้อ โดยมีค่า CITC อยู่ระหว่าง 0.147 - 0.953 ส่วนข้อคำถามในมาตรวัดการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่ม เพื่อนครู ผ่านเกณฑ์การคัดเลือก 40 ข้อ จาก 42 ข้อ โดยมีค่า CITC อยู่ระหว่าง 0.267 - 0.900 คัดเลือกข้อคำถามจากแบบสอบถามผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของ ตนเอง) โดยเลือกทั้งหมดทั้ง 42 ข้อ และจากแบบสอบถามการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่ม เพื่อนครู โดยเลือกทั้งหมดทั้ง 42 ข้อ เนื่องจากข้อคำถามจากแบบสอบถามทั้งฉบับมีจำนวนไม่ มาก ผู้วิจัยจึงไม่เลือกตัดข้อคำถามจากแบบสอบถาม 5) ตรวจสอบความเที่ยงของมาตรทั้ง 2 ด้วยวิธีความสอดคล้องภายในโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha) พบว่าเท่ากับ 0.983 และ 0.964 ตามลำดับ

การดำเนินการทดลอง

ใช้แบบแผนการทดลองเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม มีกลุ่มทดลองและ กลุ่มควบคุม วัดตัวแปรก่อนการทดลองและหลังการทดลองรวม 3 ครั้ง คือ ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการทดลอง 2 เดือน

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย เปอร์เซ็นไทล์ และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน ของคะแนนผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของตนเอง) และ การรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยผล การปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของตนเอง) และความแตกต่างของค่าเฉลี่ย

การรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะหลังการทดลอง 2 เดือน โดยการทดสอบค่าที (Independent Sample T - Test) วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของตนเอง) และการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู ระหว่างระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการทดลอง 2 เดือน ภายในกลุ่มตัวอย่างเดียวกัน โดยการทดสอบความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated Measures ANOVA) และวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ (Pairwise Comparisons) ด้วยวิธีของ Bonferroni

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยของการศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษา

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของตนเอง) ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการทดลอง 2 เดือน ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

ตัวแปร	ระยะเวลา	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม		t	P
		M	S.D.	M	S.D.		
ผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา	หลังการทดลอง	4.31	2.13	3.12	0.46	12.66	.000***
(การปฏิบัติงานของตนเอง)	หลังการทดลอง 2 เดือน	4.56	0.98	3.17	0.65	27.47	.015*

*p < .05, **p < .01, ***p < .001

จากตารางที่ 1 พบว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษาเท่ากับ 4.31 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.13 กลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษาเท่ากับ 3.12 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46 เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยพบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษาสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และหลังการทดลอง 2 เดือน กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษาเท่ากับ 4.56 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.98 กลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษาเท่ากับ 3.17 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65 เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยพบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษาสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของตนเอง) ของกลุ่มทดลอง ระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการทดลอง 2 เดือน ด้วยค่าสถิติ Mauchly's W

ระยะ	M	S.D.	Mauchly's W	df	Sig.
ก่อนการทดลอง	3.12	.441	.570	2	.026*
หลังการทดลอง	4.31	.551			
หลังการทดลอง 2 เดือน	4.56	.252			

*p < .05, **p < .01, ***p < .001

จากตารางที่ 2 ผู้วิจัยทดสอบ Sphericity ความแปรปรวนของคะแนนผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของตนเอง) พบว่า ค่าสถิติ Mauchly's W = .570 และมีค่า Sig. = .026* จากนั้นวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ (One - Way Repeated Measures ANOVA) โดยทดสอบ Sphericity ความแปรปรวนของคะแนนผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของตนเอง) ทั้ง 3 ระยะ เพื่อทดสอบระดับความสัมพันธ์และความแปรปรวนของการวัดแต่ละครั้งจาก Mauchly's Test of Sphericity พบว่า จากค่าสถิติ Mauchly's W = .570 และมีค่า Sig. = .026* ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าความแปรปรวนของการวัดแต่ละครั้งมีขนาดไม่เท่ากัน จึงเลือกใช้การอ่านค่าแบบ Greenhouse - Geisser และเมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของตนเอง) ของกลุ่มทดลอง ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการทดลอง 2 เดือน ด้วยค่าสถิติ Greenhouse - Geisser พบว่า มีค่า Sig. = .000*** ซึ่งน้อยกว่า p = .05 แสดงว่าค่าเฉลี่ยคะแนนผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของตนเอง) ทั้ง 3 ระยะ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อย่างน้อย 2 ระยะ

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของตนเอง) รายคู่ ระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการทดลอง 2 เดือน ของกลุ่มทดลองด้วยการวิเคราะห์ Pairwise Comparisons

ระยะ (I)	ระยะ (J)	MD (I - J)	Std. Error	Sig.	F
ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง	- 7.133	.376	.000***	154.097
	หลังการทดลอง 2 เดือน	- 8.600	.486	.000***	
หลังการทดลอง	ก่อนการทดลอง	7.133	.376	.000***	
	หลังการทดลอง 2 เดือน	- 1.467	.668	.136	
หลังการทดลอง 2 เดือน	ก่อนการทดลอง	8.600	.486	.000***	
	หลังการทดลอง	1.467	.668	.136	

*p < .05, **p < .01, ***p < .001

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยคะแนนผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของตนเอง) ทั้ง 3 ระยะ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อย่างน้อย 2 ระยะ คือ 1) ค่าเฉลี่ยคะแนนผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของตนเอง) หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และ 2) ค่าเฉลี่ยคะแนนผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของตนเอง) หลังการทดลอง 2 เดือนสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบคะแนนการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการทดลอง 2 เดือน ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตัวแปร	ระยะเวลา	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม		t	P
		M	S.D.	M	S.D.		
การรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู	หลังการทดลอง	4.29	1.53	2.98	0.74	17.88	.010**
	หลังการทดลอง 2 เดือน	4.46	1.09	3.16	0.59	24.17	.002**

*p < .05, **p < .01, ***p < .001

จากตารางที่ 4 พบว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครูเท่ากับ 4.29 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.53 กลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครูเท่ากับ 2.98 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.74 เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยพบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครูสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และหลังการทดลอง 2 เดือน กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครูเท่ากับ 4.46 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.09 กลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครูเท่ากับ 3.16 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยพบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครูสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครูของกลุ่มทดลอง ระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการทดลอง 2 เดือน ด้วยค่าสถิติ Mauchly's W

ระยะ	M	S.D.	Mauchly's W	df	Sig.
ก่อนการทดลอง	3.11	.333	.847	2	.340
หลังการทดลอง	4.29	.396			
หลังการทดลอง 2 เดือน	4.46	.284			

*p < .05, **p < .01, ***p < .001

จากตารางที่ 5 ผู้วิจัยทดสอบ Sphericity ความแปรปรวนของคะแนนการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู พบว่า ค่าสถิติ Mauchly's $W = .847$ และมีค่า Sig. = .340 จากนั้นวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ (One - Way Repeated Measures ANOVA) โดยทดสอบ Sphericity ความแปรปรวนของคะแนนการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู ทั้ง 3 ระยะ เพื่อทดสอบระดับความสัมพันธ์และความแปรปรวนของการวัดแต่ละครั้ง (Compound Symmetry) จาก Mauchly's Test of Sphericity พบว่า จากค่าสถิติ Mauchly's $W = .847$ และมีค่า Sig. = .340 ซึ่งไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าความแปรปรวนของการวัดแต่ละครั้งมีขนาดเท่า ๆ กัน จึงเลือกใช้การอ่านค่าแบบ Sphericity Assumed และเมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู ของกลุ่มทดลอง ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการทดลอง 2 เดือน ด้วยค่าสถิติ Sphericity Assumed พบว่า มีค่า Sig. = .000*** ซึ่งน้อยกว่า $p = .05$ แสดงว่าค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู ทั้ง 3 ระยะ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อย่างน้อย 1 ระยะ

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบคะแนนการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู รายคู่ ระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการทดลอง 2 เดือน ของกลุ่มทดลอง ด้วยการวิเคราะห์ Pairwise Comparisons

ระยะ (I)	ระยะ (J)	MD (I - J)	Std. Error	Sig.	F
ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง	- 7.067	.384	.000***	193.553
	หลังการทดลอง 2 เดือน	- 8.067	.419	.000***	
หลังการทดลอง	ก่อนการทดลอง	7.067	.384	.000***	
	หลังการทดลอง 2 เดือน	- 1.000	.526	.234	
หลังการทดลอง 2 เดือน	ก่อนการทดลอง	8.067	.419	.000***	
	หลังการทดลอง	1.000	.526	.234	

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู ทั้ง 3 ระยะ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อย่างน้อย 2 ระยะ คือ 1) ค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และ 2) ค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู หลังการทดลอง 2 เดือนสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของโปรแกรมที่มีต่อผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของตนเอง) พบว่ากลุ่มทดลองที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษา มีผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของตนเอง) ทั้งในภาพรวมและรายด้าน 6 ด้านในระยะหลังการทดลอง และหลังการทดลอง 2 เดือน สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษา เนื่องจากมีสาเหตุมาจากกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษามีโอกาสทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นลักษณะของกระบวนการ PDCA โดยกลุ่มทดลองต้องทำการจดบันทึกกิจกรรมการปฏิบัติงานตามแนวทาง PDCA ลงในสมุดบันทึก PDCA ของตน และเมื่อเสร็จสิ้นโปรแกรมกลุ่มทดลองต้องนำการปฏิบัติงานตามแนวทาง PDCA ที่ตนเองจดบันทึกในสมุดบันทึก PDCA ของตนนำไปปฏิบัติงานจริงในสถานการณ์การทำงานของตนจริง ๆ ในช่วงระยะเวลา 2 เดือน ทั้งนี้กระบวนการ PDCA เหล่านี้ เป็นกระบวนการที่มีการจัดการปฏิบัติงานให้เป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องและมีการปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดในตัวของกระบวนการ เมื่อการปฏิบัติงานถูกทำให้เป็นขั้นตอนที่เป็นวงจรต่อเนื่องและมีการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานที่ผิดพลาดทันที ก่อนที่จะดำเนินการปฏิบัติงานในขั้นตอนต่อไปได้ จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้คะแนนผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของตนเอง) หลังทดลอง และหลังการทดลอง 2 เดือน ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้ทำกิจกรรมเหล่านี้ นอกจากนี้กิจกรรมของโปรแกรมยังเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่มให้กับครูอาชีวศึกษากลุ่มทดลองด้วย ซึ่งพบว่าผลการตรวจสอบการจัดกระทำในส่วนของการเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่มนั้น กลุ่มทดลองได้คะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุม โดยกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนผลการตรวจสอบการจัดกระทำ ด้านการเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่มโดยรวมเท่ากับ 4.87 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.11 ส่วนกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนผลการตรวจสอบการจัดกระทำ ด้านการเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่มโดยรวมเท่ากับ 0.31 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.19 สะท้อนให้เห็นว่าโปรแกรมนี้ช่วยเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่มให้กับผู้เข้าร่วมโปรแกรม ซึ่งการรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่มนี้เป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้กลุ่มทดลองมีผลการปฏิบัติงานสูงกว่ากลุ่มควบคุม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Janet, B. et al. ที่ได้ศึกษา การพัฒนาอาชีพ การรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่ม และการพัฒนาประสิทธิภาพของงานส่วนบุคคล ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่มและการทำงานเป็นทีม ส่งผลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพของงานส่วนบุคคลได้เร็ว และการรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่มอาจจะมีค่าสำคัญมากกว่าการรับรู้ความสามารถของตนเอง ในประสิทธิภาพของแต่ละงาน และในบางสถานการณ์ (Janet, B. et al., 2009)

สำหรับผลการวิจัยที่พบว่ากลุ่มทดลองที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษามีผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของตนเอง) หลังการทดลอง และหลังการทดลอง 2 เดือน สูงกว่าก่อนการทดลอง เนื่องจากมีสาเหตุมาจากกิจกรรมที่กลุ่มทดลองได้ปฏิบัติในโปรแกรม เป็นกิจกรรมที่ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ เพราะได้มีการแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่มย่อยในการทำกิจกรรม และในกิจกรรมก็มีการส่งเสริมการรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่มร่วมด้วยในทุกกิจกรรม พร้อมกับในกิจกรรมที่ 2, 3, 4, 5 และ 6 มีการปฏิบัติกิจกรรมการปฏิบัติงานตามแนวทาง PDCA ร่วมด้วย ทั้งนี้ ในช่วงหลังการทดลอง 2 เดือน กลุ่มทดลองได้นำการปฏิบัติงานตามแนวทาง PDCA ตามที่ได้บันทึกไว้ในสมุดบันทึก PDCA ของตนไปปฏิบัติในสถานการณ์การทำงานจริงในช่วงระยะเวลา 2 เดือน และกลุ่มทดลองยังได้นำความรู้จากการเข้าร่วมโปรแกรมที่ตนได้รับไปอธิบายขยายผลและร่วมปฏิบัติจริงพร้อม ๆ กับเพื่อนครูในแผนกวิชาเดียวกับตน จึงเป็นการทำให้กลุ่มทดลองได้ฝึกทบทวนและพัฒนาความรู้ที่ตนได้รับก่อนที่จะไปอธิบายถ่ายทอดสู่กลุ่มเพื่อนครู ด้วยสาเหตุนี้ทำให้ผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของตนเอง) ในระยะหลังการทดลอง 2 เดือน สูงกว่าก่อนการทดลอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรสวรรค์ ศิริวัฒน์ ที่ได้ศึกษาการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดโดยใช้หลักการบริหารวงจร PDCA โรงเรียนบ้านโซกนาสาม อำเภอปราสาท สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดสูงกว่าก่อนพัฒนา (พรสวรรค์ ศิริวัฒน์, 2552) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Janet, B. et al. ที่ได้ศึกษาการพัฒนาอาชีพ การรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่ม และการพัฒนาประสิทธิภาพของงานส่วนบุคคล ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่มและการทำงานเป็นทีมส่งผลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพของงานส่วนบุคคลได้เร็ว และการรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่มอาจมีความสำคัญมากกว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองในประสิทธิภาพของแต่ละงาน และในบางสถานการณ์ (Janet, B. et al., 2009) จากสาเหตุที่ได้กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้กลุ่มทดลองที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษามีผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของตนเอง) ทั้งในภาพรวมและรายด้านในระยะหลังการทดลอง และหลังการทดลอง 2 เดือน สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม และยังทำให้ผลการปฏิบัติงานหลังการทดลอง และหลังการทดลอง 2 เดือนสูงกว่าก่อนการทดลองด้วย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของโปรแกรมที่มีต่อการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู พบว่าหลังการทดลอง และหลังการทดลอง 2 เดือน กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู โดยรวมและรายด้านสูงกว่ากลุ่มควบคุม และพบว่ากลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู หลังการทดลอง และหลังการทดลอง 2 เดือน สูงกว่าก่อนการทดลอง แม้ว่าการศึกษารั้งนี้จะได้ศึกษาผลการ

ปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครูโดยตรง แต่เป็นการศึกษาการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู ซึ่งผลการวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครูนี้ สะท้อนได้ว่ากลุ่มทดลองได้นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมไปอธิบายขยายผลต่อกลุ่มเพื่อนครู และกลุ่มทดลองน่าจะเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู จึงทำให้คะแนนการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครูที่เป็นารรับรู้ของกลุ่มทดลองสูงขึ้น เห็นได้จากหลังการทดลอง 2 เดือน กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครูเท่ากับ 4.46 ซึ่งสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครูเท่ากับ 3.16 สาเหตุมาจากการที่กลุ่มทดลองได้ทำกิจกรรมในโปรแกรม ซึ่งในกิจกรรมที่ 2, 3 และ 5 ก่อนที่กลุ่มทดลองจะจัดบันทึกผลสมุดบันทึก PDCA ของตนเองแล้วนำไปปฏิบัติจริงนั้น กลุ่มทดลองจะต้องระลึกถึงการที่ตนเองทำงานร่วมกันกับกลุ่มเพื่อนครูในระยะหลังการทดลอง 2 เดือน สิ่งเหล่านี้มีส่วนที่ทำให้การรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู หลังการทดลอง และหลังการทดลอง 2 เดือน ของกลุ่มทดลองโดยรวมและรายด้านสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม

สำหรับผลการวิจัยที่พบว่ากลุ่มทดลองที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษามีการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู หลังการทดลอง และหลังการทดลอง 2 เดือน สูงกว่าก่อนการทดลอง เนื่องจากมีสาเหตุมาจากการที่กลุ่มทดลองได้ทำกิจกรรมในโปรแกรม ที่เป็นทั้งกิจกรรมส่งเสริมความรู้สึกระหว่างกันกับกลุ่มเพื่อนครู และเป็นกิจกรรมที่กลุ่มทดลองจะต้องระลึกถึงการที่ตนเองทำงานร่วมกันกับกลุ่มเพื่อนครูในระยะหลังการทดลอง 2 เดือน อีกทั้งในระยะหลังการทดลอง 2 เดือน กลุ่มทดลองได้นำความรู้จากการเข้าร่วมโปรแกรมที่ตนเองได้รับไปอธิบายขยายผลและร่วมปฏิบัติจริงพร้อม ๆ กับเพื่อนครูในแผนกวิชาเดียวกับตน และกลุ่มทดลองได้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู จึงทำให้การรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู ที่เป็นการรับรู้ของกลุ่มทดลองในระยะหลังการทดลอง 2 เดือน สูงกว่าก่อนการทดลอง แม้ว่าการวิจัยในครั้งนี้จะไม่ได้ศึกษาผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครูโดยตรง แต่เป็นการศึกษาการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู และผู้วิจัยยังไม่พบงานวิจัยที่เป็นการศึกษาผลของการเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่ม และการปฏิบัติงานตามแนวทาง PDCA ที่มีต่อการรับรู้ผลการปฏิบัติงานหรือผลงานของกลุ่มโดยตรง แต่ผู้วิจัยได้พบงานวิจัยที่ใกล้เคียง ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ศึกษาการรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่มที่ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานของกลุ่มหรือทีม ดังงานวิจัยที่สอดคล้องของ Katz - Navon, T. & Erez, M. ที่ได้ศึกษาการรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่มกับการรับรู้ความสามารถของตนเองที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของทีมภายใต้สถานการณ์ในการพึ่งพาการทำงานระหว่างกัน ผลการศึกษพบว่า การรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่มมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานเป็นทีม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้สถานการณ์ในการพึ่งพาการทำงานระหว่างกันของทีมสูงและต้องการการประสานงานภายในทีม

(Katz - Navon, T. & Erez, M., 2005) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Klassen, R. M. & Krawchuk, L. L. ที่ได้ศึกษา ความเชื่อในแรงจูงใจโดยรวมของการทำงานเป็นกลุ่มในวัยรุ่นตอนต้น ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มที่มีการรับรู้ความสามารถรวมของกลุ่มและความสามัคคีสูง มีคะแนนการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพสูงกว่ากลุ่มที่มีการรับรู้ความสามารถรวมของกลุ่มและความสามัคคีต่ำ (Klassen, R. M. & Krawchuk, L. L., 2009) จากสาเหตุที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้กลุ่มทดลองที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานของครู อาชีวศึกษามีการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครูทั้งในภาพรวมและรายด้านในระยะ หลังการทดลอง และหลังการทดลอง 2 เดือน สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม และ ยังทำให้การรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู หลังการทดลอง และหลังการทดลอง 2 เดือน สูงกว่าก่อนการทดลองด้วย

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาประสิทธิผลโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับ อาชีวศึกษา เป็นผลงานวิจัยที่บูรณาการแนวทางการปฏิบัติงานตามแนวทาง PDCA และแนวคิด การรับรู้ความสามารถรวมของกลุ่ม นำมาออกแบบกิจกรรมของโปรแกรมเพื่อพัฒนาผลการ ปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา โดยโปรแกรมนี้เป็นโปรแกรมที่ครอบคลุมองค์ประกอบการ ประเมินผลการปฏิบัติงานของครูทั้ง 6 ด้าน ที่มาจากแบบประเมินประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครู โดยสถานศึกษาอาชีวศึกษารัฐบาลนำมาใช้ ซึ่งได้ ผลสัมฤทธิ์ในการวิจัยและเป็นประโยชน์กับสถานศึกษาอาชีวศึกษาต่าง ๆ ที่ต้องการพัฒนาผล การปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของโปรแกรมที่มีต่อผลการปฏิบัติงานของครู อาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของตนเอง) พบว่า หลังการทดลอง และหลังการทดลอง 2 เดือน กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของตนเอง) โดยรวมและรายด้านทุกด้านสูงกว่ากลุ่มควบคุม และพบว่ากลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนผลการ ปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของตนเอง) ในระยะก่อนทดลอง หลังทดลอง และหลังการทดลอง 2 เดือน แตกต่างกันอย่างน้อย 2 คู่ระยะ โดยพบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนผลการ ปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของตนเอง) หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการ ทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และค่าเฉลี่ยคะแนนผลการปฏิบัติงานของครู อาชีวศึกษา (การปฏิบัติงานของตนเอง) หลังการทดลอง 2 เดือน สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ผลการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของโปรแกรมที่มีต่อการรับรู้ผล การปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครูพบว่า หลังการทดลอง และหลังการทดลอง 2 เดือน

กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู โดยรวมและรายด้าน ทุกด้านสูงกว่ากลุ่มควบคุม และพบว่ากลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู ในระยะก่อนทดลอง หลังทดลอง และหลังการทดลอง 2 เดือน แตกต่างกันอย่างน้อย 2 คู่ระยะ โดยพบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครูหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครูหลังการทดลอง 2 เดือน สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ สถานศึกษา อาชีวศึกษาต่าง ๆ ที่ต้องการพัฒนาผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา ควรนำโปรแกรมนี้ไปใช้เพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้กับครูอาชีวศึกษา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของครูอาชีวศึกษาและขยายผลไปสู่ประโยชน์ต่อการพัฒนานักเรียนอาชีวศึกษาด้วย และการนำโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษาไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ควรดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนของโปรแกรมให้ครบถ้วน ทั้งด้านของกิจกรรม ในโปรแกรมและด้านระยะเวลาที่โปรแกรมกำหนดเอาไว้ เพราะกระบวนการดังกล่าวจะช่วยให้ครูอาชีวศึกษาพัฒนาความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้ เชื่อมโยงไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ครูอาชีวศึกษาสามารถนำความรู้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) การวิจัยครั้งต่อไปอาจเพิ่มรูปแบบของกิจกรรมบนหลักการของ อิทธิบาท 4 เพื่อให้กิจกรรมในโปรแกรมมีความน่าสนใจ เนื่องจากอิทธิบาท 4 เป็นแนวทางสำหรับการใช้ชีวิตให้ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะในการทำงาน อันประกอบด้วย แนวปฏิบัติ 4 ข้อ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา โดยฉันทะ คือ ความรักและพอใจกับงานของตน วิริยะ คือ ขยันและตั้งใจปฏิบัติงานของตน จิตตะ คือ เอาใจใส่และรับผิดชอบกับงานของตน และวิมังสา คือ การใช้ปัญญาในการพิจารณาตรวจสอบงานของตนอย่างดี ซึ่งหลักการอิทธิบาท 4 นี้จะส่งผลดีในการเพิ่มประสิทธิภาพต่อผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษาได้ 2) การวิจัยครั้งต่อไปควรวัดผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครูโดยตรงแทนการวัดการรับรู้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มเพื่อนครู เพื่อให้เห็นประสิทธิผลของโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษาที่ช่วยพัฒนาผลการปฏิบัติงานทั้งของผู้เข้าร่วมโปรแกรม และของกลุ่มเพื่อนร่วมงานในระยะการขยายผลได้อย่างชัดเจน 3) การวิจัยครั้งนี้ตรวจสอบการรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่ม จากการตรวจสอบการจัดกระทำว่าผู้เข้าร่วมโปรแกรมได้รับการพัฒนาในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่มหรือไม่ เพียงใดเท่านั้น ซึ่งการวิจัยครั้งต่อไปควรจะศึกษาและวัดการรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่มโดยตรงด้วยเพื่อทำให้ทราบว่าประสิทธิผลของโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษาที่มีต่อการรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่มด้วย

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของคณาจารย์เรื่อง “ประสิทธิผลของโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา ที่ใช้การปฏิบัติงานตามแนวทาง PDCA และการเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของกลุ่มเป็นฐาน”

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ เชาว์ช่างเหล็ก. (2557). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระบบบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรในการสอนของสถานศึกษาอาชีวศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารอาชีวและเทคนิคศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- กัณติภณ คูสมิทธิ. (2560). ก.แรงงาน แนะเรียนอาชีวะ ตลาดแรงงานต้องการสูง. เรียกใช้เมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2561 จาก <http://www.mol.go.th/content/60084/1496366121>
- จันทร์เพ็ญ กลัปดี และมณฑป ไชยชิต. (2558). อิทธิพลของภาวะผู้นำร่วมและวัฒนธรรมโรงเรียนแบบร่วมคิดร่วมทำที่ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 2. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 9(19), 108-115.
- ปริทรรศน์ พันธุ์บรรยงก์. (2545). TQM ภาคปฏิบัติ: เทคนิคการแก้ปัญหาแบบ “สียามา”. กรุงเทพมหานคร: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย - ญี่ปุ่น).
- ผ่องพรรณ ทรัพย์มงคล และสุภาพ ฉัตรภรณ์. (2553). การออกแบบการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ผู้จัดการออนไลน์. (4 กุมภาพันธ์ 2558). สอศ. สนองยุทธศาสตร์บิ๊กตู พลิกโฉมอาชีวะเทียบชั้นสิงคโปร์. เข้าถึงได้จาก <https://mgronline.com/specialscoop/detail/9580000036112>
- พรสวรรค์ ศิริวัฒน์. (2552). การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดโดยใช้หลักการบริหารวงจร PDCA โรงเรียนบ้านโชนาสาม อำเภอปราสาท สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- วิทยาลัยเทคนิคกันทรารมย์. (2561). แบบประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครู. เรียกใช้เมื่อ 16 พฤษภาคม 2561 จาก <http://www.krtc.ac.th/html/images/stories/19036101.pdf>
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและกำลังคนอาชีวศึกษา. (2564). รายงานสรุปจำนวนบุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อประกอบการจัดสรรงบประมาณประจำปี 2562 งวด 3. เรียกใช้เมื่อ 12 เมษายน 2564 จาก <http://techno.vec.go.th/>

- ประชาสัมพันธ์/รายละเอียดข่าว/tabid/766/ArticleId/24893/language/th-TH/24893.aspx
- สุริยา ช้องเสนาะ. (2558). อาชีวะก้าวไกล ไทยก้าวหน้า. เรียกใช้เมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2561 จาก <https://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2558/hi2558-037.pdf>
- Akiri, A. A. & Ugborugbo, N. M. (2009). Teachers' effectiveness and students' academic performance in Public Secondary Schools in Delta State, Nigeria. *Stud Home Comm Sci*, 3(2), 107-113.
- Bandura, A. (1997). *Self - Efficacy: The Exercise of Control*. New York: W. H. Freeman and company.
- Deming, W. E. (2004). *Out of the Crisis*. U.S.A.: MIT center for Advanced Engineering Study.
- Janet, B. et al. (2009). Career development, collective efficacy, and individual task performance. *Career Development International*, 14(6), 534-546.
- Katz - Navon, T. & Erez, M. (2005). When Collective - and Self - Efficacy Affect Team Performance The Role of Task Interdependence. *Small Group Research*, 36(4), 437-465.
- Klassen, R. M. & Krawchuk, L. L. (2009). Collective motivation beliefs of early adolescents working in small groups. *Journal of School Psychology*, 47(1), 101-120.

แบบจำลองสมการโครงสร้างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ
ผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน*
STRUCTURAL EQUATION MODEL OF FACTORS INFLUENCING
PERFORMANCE OF COMMUNITY ENTERPRISES

สุภาวดี สุทธิรักษ์

Supawadee Sutthirak

สมนึก เลิศแก้ว

Somnuk Lirdkaew

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี

Prince of Songkla University Surat Thani Campus, Thailand

E-mail: supawadee.su@psu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีให้มีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณมีกลุ่มตัวอย่าง 520 ตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เก็บรวบรวมข้อมูลจากประธาน รองประธาน และกรรมการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ประธาน รองประธาน และกรรมการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม จำนวน 16 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 8 คน และสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 8 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า แบบจำลองที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยตัวแปรแฝง 4 ตัวแปร ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้และเจริญเติบโต กระบวนการภายใน และผลการดำเนินงาน มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($X^2/df = 1.980$, RMSEA = 0.047, CFI = 0.990, SRMR = 0.033) สำหรับแนวทางการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ 1) ผู้นำของวิสาหกิจชุมชนควรมีรูปแบบภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง 2) ด้านการเรียนรู้และเจริญเติบโตที่เข้มแข็ง 3) ด้านกระบวนการภายในต้องมีความพร้อมในการให้บริการลูกค้าภายใต้ความ

รับผิดชอบต่อสังคม 4) ด้านผลการดำเนินงานที่เป็นไปตามเป้าหมาย และ 5) ด้านการดำเนินงานตามแผนที่กลยุทธ์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องให้ความสำคัญกับมิติต่าง ๆ ในแผนที่กลยุทธ์ของวิสาหกิจชุมชน

คำสำคัญ: กลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง, การเรียนรู้และเจริญเติบโต, กระบวนการภายใน, ผลการดำเนินงาน

Abstract

The objectives of this research article were to analyze the structural equation model of factors influencing the performance of community enterprises in Surat Thani Province and to study the guidelines for development of community enterprise in Surat Thani Province for continuous improvement in performance. This research utilized a mixed method approach. The quantitative research consisted of 520 samples using stratified sampling. Data were collected from the chair, vice president and directors of the community enterprise using questionnaires. The data were analyzed by structural equation model. The qualitative research collected data from key informants - chairman, vice president and director of the community enterprise - focus group of 16 people, divided into 2 groups of 8 people each and in-depth interviews of 8 people. Using semi-structured interviews and data analysis with content analysis. The results were found that the developed model consisted of four latent variables: transformational leadership, learning and growth, internal processes and performance that were consistent with empirical data a good - fit ($\chi^2/df = 1.980$, RMSEA = 0.047, CFI = 0.990, SRMR = 0.033). The guidelines for the development of community enterprise in Surat Thani Province for continuous improvement in performance, namely 1) community enterprise leaders should have a transformational leadership model 2) strong learning and growth 3) internal processes must be ready to provide customer service under corporate social responsibility 4) performance according to the target and 5) operations according to the strategy map community enterprises must pay attention to various dimensions In the strategy map of community enterprises.

Keywords: Community Enterprise, Transformational Leadership, Learning and Growth, Internal Processes, Performance

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 เป็นแผนแม่บทหลักสำหรับการพัฒนาประเทศและมีเป้าหมายในการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างประเทศไปสู่ประเทศไทย 4.0 ให้ความสำคัญกับการผสมผสานภาคบริการเข้ากับภาคการค้า โดยการเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันให้กับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของผู้บริโภค ที่ต้องการสินค้าและบริการที่มีความไวต่อการตอบสนอง เป็นสินค้าและบริการที่ได้มาตรฐานสากลและมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม จึงมีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาระบบและกลไกการบริหารจัดการ ตลอดจนการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อกระจายโอกาสเศรษฐกิจให้แก่คนในชุมชนและท้องถิ่น โดยการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ รวมทั้งสร้างผู้ประกอบการใหม่ที่มีจิตวิญญาณในการเป็นผู้ประกอบการ มีทักษะในการทำธุรกิจ รู้จักใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการผลิต การจัดการ การขายหรือเป็น Smart SMEs นอกจากนี้ การพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง ยังเป็นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจสำหรับกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาและส่งเสริมสังคมผู้ประกอบการ เพื่อส่งเสริมให้เป็นผู้ประกอบการที่ผลิตได้และขายเป็น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ในปี 2562 มีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (MSME) จำนวน 3,105,096 ราย เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีจำนวน 85,436 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 2.75 ของจำนวน MSME รวมทั้งประเทศ การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนเป็นแหล่งสร้างอาชีพและสร้างงานให้แก่คนกลุ่มใหญ่ อีกทั้งยังเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

การประเมินศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนทั่วประเทศ โดยส่วนบริหารจัดการงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย ณ สิ้นไตรมาสที่ 2 ปีงบประมาณ 2562 พบว่าวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีศักยภาพในการดำเนินงานอยู่ในลำดับที่ 1 ของภาคใต้ตอนบน ลำดับที่ 5 ของภาคใต้ และลำดับที่ 8 ของประเทศไทย โดยมีวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินงานได้ในระดับดีร้อยละ 46.21 ระดับปานกลางร้อยละ 45.83 และระดับต้องปรับปรุงร้อยละ 7.96 ปัญหาหลักที่ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีระดับการดำเนินงานปานกลางถึงต้องปรับปรุง ได้แก่ ผลกระทบทางการเกษตรมีการแปรรูปเพียงขั้นต้น ผลกระทบที่คล้ายคลึงกัน ขาดความหลากหลาย ขาดความคิดในการต่อยอดห่วงโซ่คุณค่า การพัฒนาช่องทางการจำหน่ายสินค้าผ่านทางออนไลน์ค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่จำหน่ายผ่านทางหน้าร้านเป็นหลัก ความเข้าใจในเรื่องการทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายไม่ตรงกับหลักการทางการบัญชีที่ถูกต้องและไม่เป็นระบบ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2563) อีกทั้งยังมีการศึกษาเรื่อง กระบวนการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปและผลิตอาหาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ได้แก่ กรรมการวิสาหกิจชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนการดำเนินงาน การบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนไม่ชัดเจน เงินทุนไม่เพียงพอ

ในการขยายกิจการ และขาดตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (ปลื้มใจ ไพจิตร และ ชาญวิทย์ ทองโชติ, 2560) เช่นเดียวกับสถานการณ์ของวิสาหกิจชุมชนจากงานวิจัยก่อนหน้านี้พบว่าปัจจัยที่วิสาหกิจชุมชนมีอยู่ ได้แก่ ทรัพยากรหรือวัตถุดิบ กำลังแรงงาน องค์ความรู้หรือภูมิปัญญา และเงินทุน ส่วนปัญหาที่วิสาหกิจชุมชนพบและต้องการแก้ไข ได้แก่ คุณภาพสินค้าไม่ดี ต้นทุนการผลิตสูง วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตไม่เพียงพอ ส่วนสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการดำเนินกิจการของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ นโยบายของรัฐในการให้ความช่วยเหลือ ราคาสินค้าที่สูงกว่าคู่แข่ง หรือราคาวัตถุดิบที่ไม่สามารถต่อรองได้ ซึ่งวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ประสบปัญหาในด้านความเข้มแข็งในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ โดยเฉพาะปัญหาด้านการตลาด ด้านบัญชีและการเงิน ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านต้นทุนการผลิต ทั้งนี้ การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นการรวมกลุ่มของคนในชุมชนที่มีความสนใจในการดำเนินธุรกิจเดียวกัน แต่ละคนมีความรู้ความสามารถที่แตกต่างกัน จึงส่งผลให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำนวนมากประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน สามารถสร้างผลกำไรได้อย่างต่อเนื่อง สร้างงานและสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน แต่มีวิสาหกิจชุมชนอีกจำนวนไม่น้อยที่ไม่สามารถขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้ สินค้าไม่เป็นที่ยอมรับของลูกค้า ไม่สามารถควบคุมต้นทุนในการผลิตได้ จนทำให้ประสบภาวะขาดทุนอย่างต่อเนื่องและต้องเลิกดำเนินงานไปในที่สุด (Arasti, R. et al., 2012); (Gray, D. et al., 2012) จากปัญหาดังกล่าว การเรียนรู้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นประเด็นสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ เพื่อเป็นต้นแบบสำหรับการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนที่เริ่มก่อตั้งหรือวิสาหกิจชุมชนที่กำลังประสบปัญหาในการดำเนินงาน ทั้งนี้ปัจจัยแห่งความสำเร็จนั้นจะต้องประกอบด้วย นวัตกรรม และการวิจัย หรือ การเรียนรู้และการเจริญเติบโต การจัดการทรัพยากรบุคคลที่มีเจตนาเรขานแตกต่างกัน และภาวะผู้ความเป็นผู้นำ (Lussier, R. N. & Halabi C. E., 2010); (Simpson, M. et al., 2012) อย่างไรก็ตามความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนย่อมแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของแต่ละประเทศที่มีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งปัจจัยแห่งความสำเร็จที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจในพื้นที่หนึ่งอาจจะไม่ใช่ปัจจัยแห่งความสำเร็จของอีกพื้นที่หนึ่ง (Benzing, C. et al., 2009); (Kader, R. A. et al., 2009)

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาแบบจำลองสมการโครงสร้างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยได้กำหนดตัวแปรจากแนวคิดแผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map) ของ Kaplan, R. S. & Norton, D. P. (Kaplan, R. S. & Norton, D. P., 2004) และเพิ่มปัจจัยภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนที่กลยุทธ์ให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ทั้งนี้การพัฒนาแบบจำลองดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการองค์กร การพัฒนากลยุทธ์ในการดำเนินงานเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน รูปแบบการสร้าง ความเข้มแข็งจากภายในองค์กร การสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้าและการสร้างความมั่งคั่งด้วยผลกำไรที่เพิ่มขึ้นอย่าง

ต่อเนื่อง อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานราชการในการนำผลจากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีให้มีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ด้วยรูปแบบเชิงอธิบายเป็นลำดับ (Sequential Explanatory Design) เริ่มต้นด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและอธิบายเสริมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อสนับสนุนหรือค้นหาสาเหตุของข้อโต้แย้งที่อาจจะเกิดขึ้นจากการศึกษาข้อมูลในเชิงลึก ซึ่งงานวิจัยนี้ได้พัฒนาตัวแปรแฝงจากแนวคิดแผนที่กลยุทธ์ โดยใช้ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงเป็นตัวขับเคลื่อนให้การทำงานขององค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ประธานกลุ่มรองประธาน และกรรมการที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีจำนวน 1,133 กลุ่ม (กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร, 2563) ทั้งนี้ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องมียุทธศาสตร์ในการดำเนินงานมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 520 ตัวอย่าง เนื่องจากมีตัวแปรสังเกตได้จำนวน 13 ตัวแปร จึงกำหนดสัดส่วนของตัวแปรสังเกตได้ต่อกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 1 ต่อ 40 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีขนาดใหญ่จะทำให้เกิดความแม่นยำในการคำนวณทางสถิติมากกว่ากลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก (Wiersma, W. & Jurs, S. G., 2009) และสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น ซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้รับแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์เพียงพอต่อการวิเคราะห์ข้อมูลกลับคืนมา 453 ชุด คิดเป็นร้อยละ 87.11

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามจำนวน 6 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและลักษณะการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 8 ข้อ ตอนที่ 2 ด้านภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง จำนวน 15 ข้อ ตอนที่ 3 ด้านการเรียนรู้และเจริญเติบโต จำนวน 13 ข้อ ตอนที่ 4 ด้านกระบวนการภายใน จำนวน 15 ข้อ ตอนที่ 5 ด้านผลการดำเนินงาน จำนวน 8 ข้อ และตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะ โดยลักษณะของข้อคำถามตอนที่ 1 เป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 - 5 เป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ และตอนที่ 6 เป็นคำถามปลายเปิด ซึ่งแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบคุณภาพ

เครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 ทุกข้อ เมื่อแก้ไขแล้วจึงได้นำไปทดลองเก็บข้อมูล โดยให้ประธานกลุ่ม รองประธาน และกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ทำแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามทั้งชุดมีค่าสัมประสิทธิ์ของเชื่อมั่นของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.916 ถือว่าอยู่ในระดับดีมาก (Kline, R. B., 2011)

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้วิธีการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งเกณฑ์พิจารณาการแจกแจงแบบปกติของตัวชี้วัดพิจารณาจากค่าความเบ้ (Skewness) อยู่ในช่วง - 3 ถึง + 3 และค่าความโด่ง (Kurtosis) อยู่ในช่วง - 7 ถึง + 7 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยใช้การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างด้วยวิธี Maximum Likelihood ในการประมาณค่า ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmation Factor Analysis: CFA) เพื่อตรวจสอบความตรงของตัวชี้วัด โดยตัวแปรสังเกตได้ของแต่ละตัวแปรแฝงจะเป็นตัวชี้วัดที่ดีจะต้องมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานมากกว่า 0.50 และ 2) การวิเคราะห์เส้นทางของตัวแปรแฝงเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองโครงสร้าง เกณฑ์ในการพิจารณา ได้แก่ ค่าไคสแควร์ (χ^2)/df น้อยกว่า 2 ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) น้อยกว่า 0.05 และค่ารากกำลังสองเฉลี่ยมาตรฐานของส่วนเหลือ (Standard Root Mean Residual: SRMR) น้อยกว่า 0.05 (Schumacker, R. E. & Lomax, R. G., 2010) ค่าดัชนีวัดความสอดคล้อง (Comparative Fit Index: CFI) มากกว่าหรือเท่ากับ 0.90 (Kaplan, D., 2000)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ประธานกลุ่ม รองประธาน และกรรมการที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 24 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงโดยคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อให้มีความหลากหลายด้านบทบาทหน้าที่และลักษณะการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างโดยกำหนดประเด็นจากผลการวิจัยเชิงปริมาณ สำหรับการสนทนากลุ่มจำนวน 16 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 8 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 8 คน

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึก

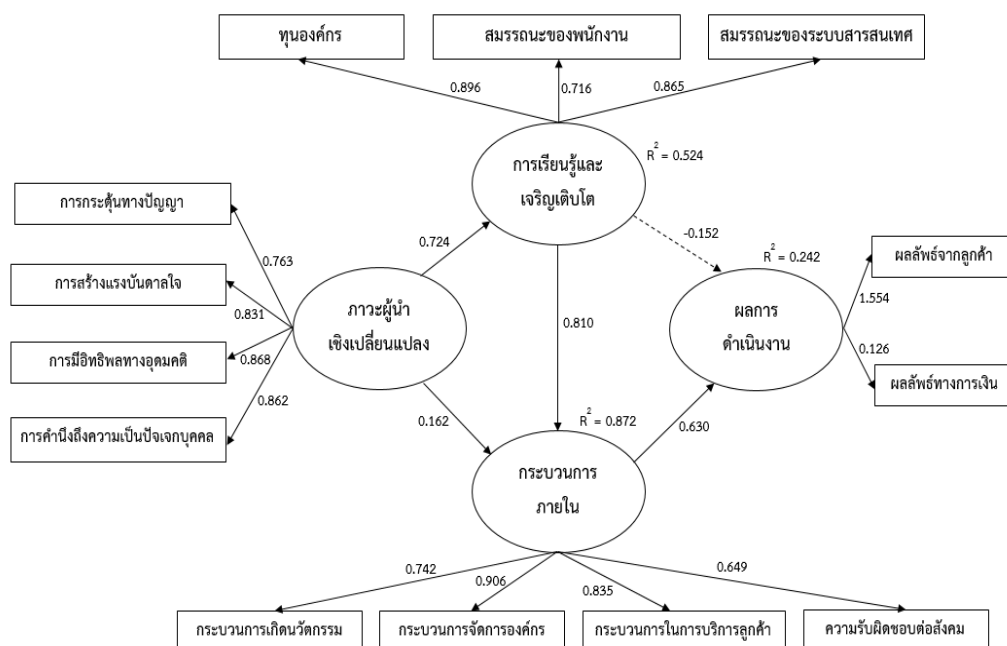

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรแฝง 4 ตัวแปร ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้และเจริญเติบโต กระบวนการภายใน และผลการดำเนินงาน และตัวแปรสังเกตได้ 13 ตัวแปร พบว่า มีค่าความเบี่ยงอยู่ระหว่าง - 0.726 ถึง - 0.150 ส่วนค่าความโด่งอยู่ระหว่าง - 0.550 ถึง 1.128 แสดงว่าข้อมูลมีลักษณะการแจกแจงแบบปกติ สามารถใช้วิธีประมาณค่าแบบ Maximum Likelihood ได้

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้และเจริญเติบโต กระบวนการภายใน และผลการดำเนินงาน พบว่าตัวแปรสังเกตได้ของแต่ละตัวแปรแฝงเป็นตัวชี้วัดที่ดี ได้แก่ 1) ตัวแปรภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบปรับมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.78 ถึง 0.89 2) ตัวแปรการเรียนรู้และเจริญเติบโตมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบปรับมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 0.94 3) ตัวแปรกระบวนการภายในมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบปรับมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.68 ถึง 0.92 และ 4) ตัวแปรผลการดำเนินงานมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบปรับมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 0.85 แบบจำลององค์ประกอบเชิงยืนยันมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2/df = 1.885$, RMSEA = 0.044, CFI = 0.918, SRMR = 0.045)

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จากภาพที่ 1 พบว่า แบบจำลองที่กำหนดมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($X^2/df = 1.980$, $RMSEA = 0.047$, $CFI = 0.990$, $SRMR = 0.033$) โดยภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการเรียนรู้และเจริญเติบโต ($\beta = 0.724$, $p < .001$; ยอมรับสมมติฐานที่ 1) ภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อกระบวนการภายใน ($\beta = 0.162$, $p < .001$; ยอมรับสมมติฐานที่ 2) การเรียนรู้และเจริญเติบโตมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อกระบวนการภายใน ($\beta = 0.810$, $p < .001$; ยอมรับสมมติฐานที่ 3) การเรียนรู้และเจริญเติบโตมีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อผลการดำเนินงาน ($\beta = -0.152$, $p > .001$; ปฏิเสธสมมติฐานที่ 4) และกระบวนการภายในมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงาน ($\beta = 0.630$, $p < .001$; ยอมรับสมมติฐานที่ 5)

ผลการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพสามารถนำเสนอแนวทางการพัฒนา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีให้ผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

1. ด้านผู้นำ ผู้นำของวิสาหกิจชุมชนควรเป็นรูปแบบภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงในการนำองค์กร เพื่อให้เกิดผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย ผู้นำต้องได้รับความไว้วางใจ ความเชื่อใจจากสมาชิก ว่าสามารถนำองค์กรให้มีความเจริญก้าวหน้า สามารถพัฒนาตนเอง

และพัฒนาองค์กรให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่ประสบปัญหาจากโรคระบาด

2. ด้านการเรียนรู้และเจริญเติบโต การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรให้มีความรู้ความสามารถในหน้าที่ที่รับผิดชอบ มีทักษะความชำนาญในงานที่ทำ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์กร นอกจากนี้ ต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีต่าง ๆ ขององค์กร ให้มีความทันสมัยเพียงพอต่อการผลิตสินค้าและการให้บริการลูกค้า อีกทั้งองค์กรต้องมีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและสามารถนำเสนอกลยุทธ์ที่ก้าวหน้ากว่าคู่แข่ง

3. ด้านกระบวนการภายใน องค์กรต้องมีการพัฒนากระบวนการในการผลิตสินค้าและการบริการลูกค้าให้มีความรวดเร็ว ทันสมัย ลดต้นทุน และยังคงความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อคุณภาพสินค้าและการบริการ นอกจากนี้ ต้องมีกระบวนการในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกำหนดโครงสร้างในการบริหารงานที่มีการแบ่งส่วนงานอย่างชัดเจน กำหนดคนให้เหมาะสมกับตำแหน่งในการทำงาน มีกระบวนการในการสั่งการและสะท้อนกลับที่รวดเร็วและรัดกุม อีกทั้งองค์กรต้องแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างจริงจัง โดยการดำเนินงานตามข้อกำหนดทางกฎหมาย ให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม รวมทั้งให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง

4. ด้านผลการดำเนินงาน องค์กรควรมีการตรวจสอบลูกค้าเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อคุณภาพของสินค้า ความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการให้บริการ และความรู้สึกรักดีต่อองค์กร มีการพัฒนาการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับลูกค้า ประวัติการซื้อสินค้าและบริการ นอกจากนี้ ยังต้องให้ความสำคัญกับการจัดทำบัญชีและรายงานทางการเงิน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน ความสามารถในการทำกำไร และความมั่นคงมั่งคั่งขององค์กร

5. ด้านการดำเนินงานตามแผนที่กลยุทธ์ องค์กรควรให้ความสำคัญกับมิติด้านการเรียนรู้และเจริญเติบโต ด้านกระบวนการภายใน ด้านผลลัพธ์จากลูกค้า และด้านผลลัพธ์ทางการเงิน ตามลำดับ ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องให้ความสำคัญกับการเลือกผู้นำที่สมาชิกมีความเชื่อมั่น สามารถกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาองค์กรในทางที่ดีขึ้น คำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล (ภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง) จากนั้นจัดวางโครงสร้างพื้นฐานขององค์กรให้เข้มแข็งทั้งด้านทรัพยากรมนุษย์ที่มีสมรรถนะในการทำงาน มีโครงสร้างทางด้านระบบสารสนเทศและเทคโนโลยี และนวัตกรรมต่าง ๆ อย่างเพียงพอ รวมทั้งการวางแผนกลยุทธ์ การกำหนดสิ่งจูงใจในการทำงาน (การเรียนรู้และเจริญเติบโต) เมื่อโครงสร้างพื้นฐานขององค์กรเข้มแข็งแล้ว จะทำให้กระบวนการทำงานภายในองค์กรมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งกระบวนการบริหารจัดการ กระบวนการผลิตสินค้า กระบวนการให้บริการลูกค้า และกระบวนการสื่อสารกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม (กระบวนการภายใน) เมื่อองค์กรมีผู้นำที่ดี มี

โครงสร้างพื้นฐานขององค์กรที่เข้มแข็ง และมีกระบวนการภายในที่ดี จะส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าต่อสินค้าและคุณภาพในการให้บริการ ส่งผลให้ลูกค้ากลับมาซื้อซ้ำและบอกต่อ ส่งผลให้ยอดขายเพิ่มขึ้น ส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้น สามารถลดต้นทุนลงได้จากความผิดพลาดในการทำงานที่ลดลงและกระบวนการในการทำงานที่รวดเร็วขึ้น ส่งผลให้องค์กรมีความสามารถในการทำกำไรที่สูงขึ้น และจ่ายเงินปันผลหรือค่าตอบแทนที่มากขึ้นให้แก่สมาชิกและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ (ผลการดำเนินงาน)

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการเรียนรู้และเจริญเติบโตเท่ากับ 0.724 แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้และเจริญเติบโตของวิสาหกิจชุมชนต้องอาศัยผู้นำที่มีภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง ซึ่งผู้นำต้องมีอิทธิพลทางอ้อมคิตต่อสมาชิกในกลุ่ม มีความสามารถในการกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มคิดวิธีการทำงานแบบใหม่ๆ ต้องสร้างแรงบันดาลใจในการทำงาน และต้องคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลในการมอบหมายงาน การดูแลเอาใจใส่สมาชิกแต่ละคน อีกทั้ง Athukorala, C. et al.; Mittal, S. & Dhar, R. L. ได้นำเสนอว่าภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงสามารถเพิ่มระดับความสามารถของพนักงาน สนับสนุนการเรียนรู้ของพนักงาน ช่วยเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคล ส่งเสริมให้พนักงานมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน รวมทั้งช่วยส่งเสริมทัศนคติที่ดีของพนักงานแต่ละคนที่มีต่อการทำงาน (Athukorala, C. et al., 2016); (Mittal, S. & Dhar, R. L., 2015) สำหรับภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อกระบวนการภายในเท่ากับ 0.162 นั้นหมายถึงความสำเร็จของกระบวนการภายในของวิสาหกิจชุมชนมีผลที่เกิดจากภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ Zhang, Y. et al.; Kumar, V. & Sharma, R. R. K.; Su, F. et al. ซึ่งพบว่าภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงสามารถผลักดันกระบวนการเกิดนวัตกรรม การวางแผนเชิงกลยุทธ์ให้บรรลุเป้าหมาย การปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง จะช่วยเพิ่มผลผลิตและปรับปรุงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้น นอกจากนี้การช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจให้แก่พนักงานจะช่วยยกระดับคุณภาพในการให้บริการลูกค้า โดยเป็นการเพิ่มคุณภาพการบริการของพนักงานทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กร (Zhang, Y. et al., 2018); (Kumar, V. & Sharma, R. R. K., 2018); (Su, F. et al., 2019) ส่วนการเรียนรู้และเจริญเติบโตมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อกระบวนการภายใน เท่ากับ 0.810 แสดงว่าความสำเร็จของกระบวนการภายในของวิสาหกิจชุมชนเป็นผลที่เกิดจากการเรียนรู้และเจริญเติบโตของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งประกอบด้วย สมรรถนะของพนักงาน ทุนองค์กร และ สมรรถนะของระบบสารสนเทศ เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ Wali, A. F.; Vázquez, D. G. et al.; Pasban, M. & Nojedeh, S. H. ที่ได้นำเสนอไว้ว่า กระบวนการภายในที่ประสบผลสำเร็จต้องกำหนดกลยุทธ์ในการ

ดำเนินงานให้มีความสอดคล้องและมีความรับผิดชอบต่อสังคม รวมถึงการพัฒนาทักษะของพนักงานให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลนวัตกรรมอย่างเพียงพอต่อการให้บริการ มีความคิดสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้า นอกจากนี้การพัฒนาสมรรถนะของระบบสารสนเทศในองค์กรจะช่วยให้ลูกค้าได้รับการบริการที่มีคุณภาพและรวดเร็ว เพิ่มความน่าเชื่อถือ และสร้างมูลค่าการบริการจนกระทั่งมีผลลัพธ์จากการดำเนินงานที่ได้เปรียบในการแข่งขัน (Wali, A. F., 2013); (Vázquez, D. G. et al., 2019); (Pasban, M. & Nojehdeh, S. H., 2016) ในขณะที่การเรียนรู้และเจริญเติบโตมีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อผลการดำเนินงาน เท่ากับ -0.152 นั้นหมายถึง ผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนไม่ได้มีผลที่เกิดจากการเรียนรู้และเจริญเติบโตของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Kaplan, R. S. & Norton, D. P. ได้อธิบายการดำเนินงานขององค์กรโดยใช้แผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map) ว่าผลลัพธ์ของการดำเนินงานด้านลูกค้าและด้านการเงินจะเกิดขึ้นจากการเรียนรู้และเจริญเติบโตที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการทำงานภายในองค์กรตามลำดับ (Kaplan, R. S. & Norton, D. P., 2004) เช่นเดียวกับผลวิจัยของ Arif, S. & Akram, A.; Atan, J. & Mahmood, N. H. N. ที่นำเสนอว่าสมรรถนะของพนักงานมีส่วนสนับสนุนให้เกิดประสิทธิภาพของผลการดำเนินงาน โดยภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงจะมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพขององค์กรเพิ่มมากขึ้น หากตัวแปรสมรรถนะของพนักงานเป็นตัวแปรคั่นกลาง ส่วนสมรรถนะด้านเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมขององค์กรมีผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรและจะมีค่าอิทธิพลสูงขึ้น เมื่อสมรรถนะด้านเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมขององค์กรเป็นตัวแปรคั่นกลางระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิภาพขององค์กร (Arif, S. & Akram, A., 2018); (Atan, J. & Mahmood, N. H. N., 2019) ซึ่งแตกต่างจากการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่พบว่า ทุก ๆ ปัจจัยมีผลต่อผลการดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนารูปแบบขององค์กร และการพัฒนาสารสนเทศขององค์กร ส่วนกระบวนการภายในมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงาน เท่ากับ 0.630 นั้นหมายถึง ผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมีผลที่เกิดจากกระบวนการภายในของวิสาหกิจชุมชน เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ Sujová, A. & Marcinekova, K.; Kasim, T. et al. พบว่าคุณภาพและประสิทธิภาพของกระบวนการภายในส่งผลต่อผลการดำเนินงาน โดยการรื้อปรับระบบและปรับปรุงกระบวนการทางธุรกิจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพสูงสุดในการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ซึ่งไม่ใช่การลดต้นทุนและเพิ่มผลกำไรเท่านั้น แต่รวมถึงเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร การปรับปรุงสภาพการทำงาน การเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้าต่อการให้บริการของพนักงาน การลดความไม่พึงพอใจของลูกค้า เพิ่มความยืดหยุ่นและคล่องตัวขึ้น และมีความสามารถในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่รวดเร็วขึ้น (Sujová, A. & Marcinekova, K., 2015); (Kasim, T. et al., 2018)

สำหรับแนวทางการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีให้มีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง พบว่าผู้นำของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรเป็นผู้นำที่มีรูปแบบ

ภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงในการนำองค์กร ดังผลการศึกษาของ Rad, A. A. ที่ได้เสนอว่าภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงของผู้นำองค์กรเป็นพลังขับเคลื่อนให้กระบวนการทำงานเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีผลประโยชน์กลับไปสู่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกภาคส่วน ซึ่งผู้นำต้องแสดงออกถึงความสามารถพิเศษและการแสดงวิสัยทัศน์ในการทำงาน การสร้างการรับรู้ การยอมรับ วัตถุประสงค์และพันธกิจขององค์กร และกระตุ้นพนักงานให้มองข้ามผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ของกลุ่ม (Rad, A. A., 2016) สำหรับประเด็นการเรียนรู้และเจริญเติบโต พบว่าการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะของทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีต่าง ๆ ขององค์กร และการวางแผนเชิงกลยุทธ์ในการทำงานที่สอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งมีผลการศึกษาของ Nielsen, S. & Nielsen, E. H. ได้อธิบายว่า การขับเคลื่อนการบริหารจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพได้นั้นต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ทางธุรกิจ ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญในการทำธุรกิจ ประกอบด้วย การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การจัดการองค์ความรู้ การพัฒนาอุปกรณ์และเทคโนโลยีในองค์กร และการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ (Nielsen, S. & Nielsen, E. H., 2015) ส่วนประเด็นกระบวนการภายใน พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะต้องมีการพัฒนากระบวนการในการผลิตสินค้าและการบริการ กระบวนการในการบริหารจัดการองค์กรที่มีประสิทธิภาพ และ องค์กรต้องแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างจริงจัง เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ Niven, P. R. ได้นำเสนอว่า สิ่งที่จะทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นต้องมีการวางแผนกระบวนการภายในที่เหมาะสมกับบริบทของธุรกิจ ได้แก่ การจัดซื้อ การผลิต การจัดการสินค้าคงเหลือ การควบคุมมาตรฐานสินค้าและบริการ การจำหน่ายสินค้าและบริการ และการจัดการด้านความปลอดภัยในการทำงาน (Niven, P. R., 2003) ในขณะที่ประเด็นผลการดำเนินงาน พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรมีการตรวจสอบความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อคุณภาพของสินค้าและบริการ รวมทั้งต้องให้ความสำคัญกับการจัดทำบัญชีและรายงานทางการเงิน เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ ไพศาล มุ่งสมักร และคณะ ซึ่งได้เสนอว่าการจัดการที่ประสบผลสำเร็จต้องประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเงิน เน้นการประเมินการบริหาร การจัดหาแหล่งทุนภายนอก และความร่วมมือกำหนดระบบสวัสดิการกลุ่ม 2) ด้านความพึงพอใจของผู้รับบริการ เน้นความพึงพอใจของสมาชิกเครือข่ายเกี่ยวกับระบบประสานงาน 3) ด้านกระบวนการบริหารจัดการภายใน เน้นการให้บริการเกี่ยวกับระบบบัญชีที่เป็นมาตรฐาน การสร้างเครือข่าย การสร้างระบบติดต่อสื่อสาร และ 4) ส่วนด้านการเรียนรู้และพัฒนา เน้นองค์ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์การเลือก/ตรวจสอบผู้ค้า การร่วมปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานและเน้นฝึกทักษะเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะให้กับสมาชิกเครือข่าย (ไพศาล มุ่งสมักร และคณะ, 2556) นอกจากนี้ประเด็นการดำเนินงานตามแผนที่กลยุทธ์ พบว่าวิสาหกิจชุมชนควรให้ความสำคัญกับมิติด้านการเรียนรู้และเจริญเติบโต ด้านกระบวนการภายใน ด้านลูกค้า และด้านการเงิน ตามลำดับ ซึ่งจะส่งผลให้มีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตามผลการศึกษาของ Lucianetti, L. ที่ได้เสนอว่าการนำแผนที่

กลยุทธ์ไปใช้ในองค์กรและการพัฒนาแผนที่กลยุทธ์ให้เหมาะสมกับแต่ละองค์กร จะส่งผลให้
องค์กรเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานให้สูงขึ้น (Lucianetti, L., 2010)

องค์ความรู้ใหม่

แบบจำลองสมการโครงสร้างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจ
ชุมชน ได้มีข้อค้นพบเกี่ยวกับ “แผนที่กลยุทธ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (Strategy Map of
Community Enterprises: SMCE)” ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แผนที่กลยุทธ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

จากภาพที่ 2 แสดงถึงความสามารถในการสร้างกำไรสูงสุดของวิสาหกิจชุมชนภายใต้
ความรับผิดชอบต่อสังคมตาม SMCE เริ่มจากผู้นำที่มีภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงจะเป็น
แรงผลักดันให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการเรียนรู้และเจริญเติบโตที่เข้มแข็ง ซึ่งประกอบด้วย การ
พัฒนาสมรรถนะของทรัพยากรมนุษย์ การวางโครงสร้างด้านทุนองค์กร และการพัฒนา
สมรรถนะระบบสารสนเทศขององค์กร โดยจะส่งผลให้กระบวนการภายในของกลุ่มวิสาหกิจ
ชุมชนมีความพร้อมในการให้บริการลูกค้าและสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า
ซึ่งประกอบด้วย กระบวนการเกิดนวัตกรรม กระบวนการจัดการองค์กร กระบวนการในการ
บริการลูกค้าและความรับผิดชอบต่อสังคม หลังจากนั้นเมื่อทั้ง 3 ปัจจัยข้างต้นมีประสิทธิภาพ
จะส่งผลให้ลูกค้ามีความพึงพอใจต่อสินค้าและบริการ จำนวนลูกค้าใหม่มากขึ้นและลูกค้าเก่า
กลับมาซื้อซ้ำ สุดท้ายผลลัพธ์ทางการเงินจะเป็นไปตามเป้าหมายที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้วางไว้

ได้แก่ มีต้นทุนลดลง สามารถขยายธุรกิจได้จากผลกำไร มีกำไรจากการดำเนินงานเพิ่มขึ้น และสามารถแบ่งเงินปันผลหรือผลกำไรไปยังสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อสรุปจากการศึกษาในประเด็นที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับการเรียนรู้และเจริญเติบโตและกระบวนการภายใน การเรียนรู้และเจริญเติบโตมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับกระบวนการภายใน และกระบวนการภายในมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับผลการดำเนินงาน ในขณะที่การเรียนรู้และเจริญเติบโตมีอิทธิพลทางตรงเชิงลบกับผลการดำเนินงาน จึงเป็นการยืนยันว่าการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนต้องดำเนินงานเป็นลำดับขั้นของแผนที่กลยุทธ์ ส่วนประเด็นที่ 2 แนวทางการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีให้มีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบไปด้วย 1) ด้านภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง 2) ด้านการเรียนรู้และเจริญเติบโต 3) ด้านกระบวนการภายใน 4) ด้านผลการดำเนินงาน และ 5) ด้านการดำเนินงานตามแผนที่กลยุทธ์ ซึ่งต้องสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานตามลำดับขั้นเพื่อให้วิสาหกิจชุมชนมีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะในเชิงวิชาการ กล่าวคือ แบบจำลองที่ได้ตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์สามารถนำเสนอได้ในรูปแบบของแผนที่กลยุทธ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (Strategy Map of Community Enterprises: SMCE) ซึ่งสามารถนำไปอธิบายเปรียบเทียบกับการวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพและแผนที่กลยุทธ์ของธุรกิจ ทั้งนี้ SMEC จะเป็นรูปแบบที่เจาะจงใช้กับวิสาหกิจชุมชนหรือธุรกิจอื่นที่มีลักษณะการดำเนินงานที่ใกล้เคียงกัน สำหรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อวิสาหกิจชุมชน กล่าวคือ วิสาหกิจชุมชนสามารถนำแผนที่กลยุทธ์ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ โดยต้องสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานตามลำดับขั้นของแผนที่กลยุทธ์ เพื่อให้มีผลการดำเนินงานที่ดีอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังเป็นแนวทางให้แก่หน่วยงานราชการในการพัฒนาส่งเสริมศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน ควรเริ่มที่ผู้นำ การพัฒนาการเรียนรู้และเจริญเติบโต และการพัฒนากระบวนการภายใน ตามลำดับ เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนมีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาในภาคอื่น ๆ เช่น ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง เป็นต้น เนื่องจากมีสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน หรือศึกษาตัวชี้วัดผลการดำเนินงานเชิงคุณภาพเพื่อค้นหาตัวชี้วัดที่เหมาะสมสำหรับวิสาหกิจชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร. (2563). สรุปจำนวนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่อนุมัติการจดทะเบียนแล้วจำแนกตามประเภทกิจการ จังหวัด

- สุราษฎร์ธานี. เรียกใช้เมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2563 จาก http://smce.doae.go.th/smce1/report/report_smce_activity.php
- ปลื้มใจ ไพจิตร และชาญวิทย์ ทองโชติ. (2560). กระบวนการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปและผลิตอาหาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารวิทยาการจัดการ, 4(2), 175 - 204.
- ไพศาล มุ่งสมัคร และคณะ. (2556). รูปแบบการจัดการที่ประสบผลสำเร็จของกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ผลิตภัณฑ์สมุนไพร กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์. วารสารสมาคมนักวิจัย, 18(3), 115 - 123.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564. เรียกใช้เมื่อ 1 ธันวาคม 2562 จาก <http://planning.dld.go.th/th/images/stories/section-5/2561/strategy03.pdf>
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2563). รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. เรียกใช้เมื่อ 22 ตุลาคม 2563 จาก https://www.sme.go.th/upload/mod_download/download-20200824164414.pdf
- Arasti, R. et al. (2012). Exploring the Effect of Individual Factors on Business Failure in Iranian New Established Small Businesses. International Business Research, 5(4), 2-11.
- Arif, S. & Akram, A. (2018). Transformational Leadership and Organizational Performance. SEISENSE Journal of Management, 1(3), 59 - 75.
- Atan, J. & Mahmood, N. H. N. (2019). The role of transformational leadership style in enhancing employees' competency for organization performance. Management Science Letters, 9(1), 2191 - 2200.
- Athukorala, C. et al. (2016). The impact of transformational and transactional leadership styles on knowledge creation in Sri Lankan software industry. Retrieved February 10, 2020, from <http://dl.lib.uom.lk/handle/123/11796>
- Benzing, C. et al. (2009). Entrepreneurs in Turkey: A Factor Analysis of Motivations, Success Factors, and Problems. Journal of Small Business Management, 47(1), 58-91.
- Gray, D. et al. (2012). Success in challenging times: Key lessons for UK SMEs - Summary Report. Retrieved February 10, 2020, from https://www.researchgate.net/publication/237076800_Success_in_challenging_times_Key_lessons_for_UK_SMEs_-_Summary_Report

- Kader, R. A. et al. (2009). Success factors for small rural entrepreneurs under the one- district- one- industry programme in Malaysia. *Contemporary Management Research*, 5(2), 147-162.
- Kaplan, D. (2000). *Structural Equation Modeling*. CA: Sage Publications.
- Kaplan, R. S. & Norton, D. P. (2004). The strategy map: guide to aligning intangible assets. *Strategy & Leadership*, 32(5), 10-17.
- Kasim, T. et al. (2018). The Improvement of Business Efficiency Through Business Process Management. *Journal of Economics and Business*, 16(1), 31 - 43.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. (3rd ed.). NY: The Guilford Press.
- Kumar, V. & Sharma, R. R. K. (2018). Leadership styles and their relationship with TQM focus for Indian firms: An empirical investigation. *International Journal of Productivity and Performance Management*, 67(6), 1063-1088.
- Lucianetti, L. (2010). The impact of the strategy maps on balanced scorecard performance. *International Journal of Business Performance Management*, 12(1), 21-36.
- Lussier, R. N. & Halabi C. E. (2010). Three-Country Comparison of the Business Success versus Failure Prediction Model. *Journal of Small Business Management*, 48(3), 360-377.
- Mittal, S. & Dhar, R. L. (2015). Transformational leadership and employee creativity: mediating role of creative self-efficacy and moderating role of knowledge sharing. *Management Decision*, 53(5), 894-910.
- Nielsen, S. & Nielsen, E. H. (2015). The Balanced Scorecard and the Strategic Learning Process: A System Dynamics Modeling Approach. *Advances in Decision Sciences*, 1(1), 1 - 20.
- Niven, P. R. (2003). *Balanced scorecard step-by-step for government and nonprofit agencies*. NJ: John Wiley & Sons, Inc.
- Pasban, M. & Nojehdeh, S. H. (2016). A Review of the Role of Human Capital in the Organization. *Social and Behavioral Sciences*, 230(1), 249 - 253.
- Rad, A. A. (2016). Construction Industry: A Review of Transformational and Transactional Leadership and Multifactor Leadership Questionnaire. *International Journal of Innovative Research in Science, Engineering and Technology*, 5(12), 20268 - 20272.

- Schumacker, R. E. & Lomax, R. G. (2010). A beginner's guide to structural equation modeling. (3rd ed.). NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Simpson, M. et al. (2012). Towards a new model of success and performance in SMEs. *International Journal of Entrepreneurial Behaviour and Research*, 18(3), 264-285.
- Su, F. et al. (2019). Multilevel Impacts of Transformational Leadership on Service Quality: Evidence from China. *Front. Psychol*, 10(1252), 1 - 11.
- Sujová, A. & Marcineková, K. (2015). Improvement of Business Processes – a Research Study in Wood - a processing Companies of Slovak. *Procedia Economics and Finance*, 34(1), 296 - 302.
- Vázquez, D. G. et al. (2019). Corporate Social Responsibility and Intellectual Capital: Sources of Competitiveness and Legitimacy in Organizations Management Practices. *Sustainability*, 11(5843), 1 - 28.
- Wali, A. F. (2013). Information Technology Infrastructure and Customer Service Delivery. *British Journal of Marketing Studies*, 1(2), 17-32.
- Wiersma, W. & Jurs, S. G. (2009). *Research Methods in Education an Introduction*. (9th ed.). MA: Pearson Education Inc.
- Zhang, Y. et al. (2018). How Does Transformational Leadership Promote Innovation in Construction? The Mediating Role of Innovation Climate and the Multilevel Moderation Role of Project Requirements. *Sustainability*, 10(1506), 1 - 19.

การพัฒนาบรรษัทราชการของไทยในช่วงพุทธศักราช 2549 - 2560:
กรณีศึกษา กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย*
THAI BUREAUCRATIC DEVELOPMENT IN 2006 - 2017: THE CASE
OF THE DEPARTMENT OF COMMUNITY DEVELOPMENT, MINISTRY
OF THE INTERIOR

วรรษยา ศิริวัฒน์

Varatchaya Sirivat

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University, Thailand

E-mail: Varatchaya.sat11@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการพัฒนาบรรษัทราชการไทยในช่วงพุทธศักราช 2549 - 2560 ของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย 2) ศึกษาผลงานของการพัฒนาบรรษัทราชการไทยที่สำคัญของกรมการพัฒนาชุมชน 3) เสนอแนวทางในการพัฒนาระบบราชการไทยของกรมการพัฒนาชุมชน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญของกรมการพัฒนาชุมชน รวม 10 คน โดยใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง การเก็บรวบรวมข้อมูลศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2563 – 8 มิถุนายน 2563 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา การนำเสนอข้อมูลเป็นการบรรยาย ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาระบบราชการของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง โดยภาพรวมมี 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านโครงสร้างการบริหารงาน มีการปรับโครงสร้างองค์กรหลายครั้ง นับตั้งแต่การก่อตั้งหน่วยงานนี้ใน พ.ศ. 2505 โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลัง พ.ศ. 2545 เพื่อให้การดำเนินงานมีเป้าหมาย และทิศทางที่ชัดเจน เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตประชาชนในชนบทให้ดียิ่งขึ้น 2) ด้านการบริหารงาน มีการนำเครื่องมือทางการบริหารแบบใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ 3) ด้านระบบการทำงาน มีการใช้หลักการใหม่ ๆ ในการจัดการภาครัฐที่นำไปสู่ระบบการทำงานแบบขับเคลื่อนด้วยพันธกิจ 4) ด้านวัฒนธรรมองค์กร มีการนำเสนอมค่านิยมสร้างสรรค์ที่เรียกว่า “ABCDEF S&P” มาสร้างวัฒนธรรมองค์กรใหม่ 5) ด้านการให้บริการ มีการนำ

* Received 15 May 2021; Revised 15 August 2021; Accepted 22 August 2021

เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการอำนวยความสะดวกในการให้บริการ ทำให้กรมการพัฒนาชุมชนได้รับรางวัลระดับประเทศหลายรางวัล แนวทางในการพัฒนาครั้งต่อ ๆ ไปควรใช้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ: การพัฒนา, ระบบราชการ, การพัฒนาระบบราชการ, กรมการพัฒนาชุมชน, กระทรวงมหาดไทย

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study Thai bureaucratic development between 2006 and 2017 of the Community Development Department (CDD), the Ministry of Interior; to examine 2) study the important performance of the Thai bureaucratic development under study; and to propose 3) study guidelines for the Thai bureaucratic development of the CDD, the Ministry of Interior. The technique of qualitative research was employed. The sample population consisted of ten key informants from the CDD, the Ministry of Interior using the technique of purposive sampling. The research instrument was a structured in-depth interview form. Data were collected from documentary study and in-depth interviews with key informants who were executives of the CDD, the Ministry of Interior. Data were collected from 14 February to 8 June 2020. Findings were descriptively presented with the contents being descriptively analyzed. Research findings showed that bureaucratic development of the Department of Community Development ,the Ministry of Interior has continued to operate, in overall, there are 5 aspects as follows 1) management structure there have been several organizational restructurings, since the establishment of this agency in 1962, especially after 2002, in order to achieve the goal of and clear directions to improve the quality of life of rural people 2) Administration New management tools have been applied; 3) The working system New principles in public management have been applied that lead to a mission-driven work system; 4) Organizational culture Creative values called “ABCDEF S&P” are introduced to create a new corporate culture; 5) Service Information technology is used to facilitate the service. As a result, the Department of Community Development has received several national awards. Self-sufficiency philosophy is recommended for continuous development.

Keywords: Development, Bureaucracy , Bureaucratic Development, Community Development Department, Ministry of Interior

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในประเทศ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อบทบาท ภารกิจ และโครงสร้างของส่วนราชการ อีกทั้งแนวคิดธรรมาภิบาล ทำให้ประเทศต่าง ๆ จึงต้องทบทวนบทบาทของภาครัฐใหม่ นอกจากนี้ในระบบราชการไทยมีปัญหาอยู่มากมาย ดังนี้ 1) การให้บริการประชาชนยังไม่ดีพอ 2) ข้าราชการบางส่วนยังเป็นแบบอนุรักษ์นิยม 3) กฎหมาย กฎระเบียบมีมาก การปฏิบัติงานมีขั้นตอนมาก ทำให้การปฏิบัติงานมีความล่าช้า 4) ข้าราชการบางส่วนปฏิบัติตนแบบเจ้าขุนมูลนาย 5) การทุจริตคอร์รัปชัน มีมาก 6) ข้าราชการการเมืองมีการก้าวก่ายงานข้าราชการประจำ (ดิเรก ถึงฝั่ง, 2551) อีกทั้ง อุไรวรรณ เตียนศรี ได้วิจัยเรื่อง การปรับโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐตามนโยบายรัฐบาลในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 พบว่า 1) ในระบบราชการมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดบุคลากรที่มีศักยภาพและความเป็นมืออาชีพ 2) โครงสร้างของหน่วยงานภาครัฐในปัจจุบันขาดความยืดหยุ่น ยึดติดกับกรอบอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายหลัก (อุไรวรรณ เตียนศรี, 2562) ประกอบกับเมื่อปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยประสบปัญหาภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ภาครัฐจำเป็นต้องเข้ามาช่วยแก้ปัญหาทางด้านสังคม และเศรษฐกิจ ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 76 ได้กำหนดให้ภาครัฐพัฒนาระบบการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยหน่วยงานของรัฐต้องร่วมมือและช่วยเหลือกันในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดิน การให้บริการสาธารณะ และการใช้จ่ายเงินงบประมาณมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ตลอดจนพัฒนาเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีทัศนคติที่ดีในการให้บริการประชาชนให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว ไม่เลือกปฏิบัติ และปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560)

การปฏิรูประบบราชการไทยได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องมากกว่าร้อยปี โดยเฉพาะการปฏิรูปครั้งสำคัญตั้งแต่สมัยพระบรมไตรโลกนาถ พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีที่สอง สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อ พ.ศ. 2435 และต่อเนื่องมาจวบจนปัจจุบัน เกือบทุกรัฐบาลมีการตั้งคณะกรรมการเพื่อทำการปฏิรูประบบราชการ แต่ชื่อที่เรียกอาจจะแตกต่างกันบ้าง แต่อย่างไรก็ตาม คำที่ใช้เรียกการปฏิรูประบบราชการจะมีทั้งคำว่า “การปฏิรูปการบริหารภาครัฐ” “การปฏิรูประบบราชการ” และ “การพัฒนาระบบราชการ” ซึ่งมีความหมายคล้ายคลึงกัน (วิษณุ เครืองาม, 2545) ในขณะที่สมัย พ.ศ.ท. ทักษิณ ชินวัตร ใช้ชื่อว่า “คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ” (ปณรต มาลากุล ณ อยุธยา, 25548) สมัยดังกล่าวก็ได้มีการปฏิรูประบบราชการครั้งใหญ่ เมื่อปี พ.ศ. 2545 ทั้งนี้การปฏิรูประบบราชการมี

วัตถุประสงค์เพื่อให้ระบบราชการเป็นกลไก และเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพของรัฐบาลในการนำนโยบายของรัฐไปดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของประเทศในการแข่งขันระดับเวทีโลก เพื่อสร้างความโปร่งใส ความตรงไปตรงมาในการปฏิรูปราชการ เพื่อให้ระบบราชการมีเจ้าหน้าที่ที่มีความสามารถ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีจิตใจที่บริสุทธิ์ และเปิดกว้างต่อความต้องการของประชาชน และเพื่อสร้างวัฒนธรรมและคุณค่าใหม่ในระบบราชการ ได้แก่ ความตรงไปตรงมา ความโปร่งใส การทำงานเป็นทีม การทำงานเพื่อประชาชน ความเสียสละเพื่อส่วนรวม การพึ่งตนเอง และความพอดีในการดำรงชีวิต (ทิพาวดี เมฆสวรรค์, 2541) โดยที่การดำเนินงานของรัฐบาลในช่วงแรกได้ริเริ่มปรับปรุงบทบาท ภารกิจ และวิธีการบริหารงานภาครัฐ โดยการออกกฎหมาย 2 ฉบับคือ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2545 กับพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ประกาศ ณ วันที่ 2 ตุลาคม 2545 และได้ปรับโครงสร้างกระทรวง ทบวง กรมใหม่ ซึ่งเดิมมี 14 กระทรวงเพิ่มอีก 6 กระทรวง รวมเป็น 20 กระทรวง โดยแบ่งแยกตามกลุ่มภารกิจ 3 กลุ่มดังนี้ 1) กลุ่มกระทรวงที่รับผิดชอบงานตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ 2) กลุ่มกระทรวงยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ 3) กลุ่มกระทรวงที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับภารกิจเร่งด่วน การจัดกลุ่มภารกิจใหม่เป็นการปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงานราชการครั้งสำคัญ นอกจากนี้หัวใจของการปฏิรูประบบราชการมีอยู่ 3 เรื่องคือ 1) การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ 2) การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างส่วนราชการ (Government Data) และ 3) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมข้าราชการให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มากขึ้นเป็นเรื่องด่วนที่จะต้องทำ (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2560) นอกจากนี้ รัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชาได้กำหนดแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทยระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2559 - 2561) โดยมีเจตนารมณ์ในการผลักดันภาครัฐไทยสู่ความเป็นเลิศ เพื่อขับเคลื่อนนโยบายตามวิสัยทัศน์ประเทศไทยปี พ.ศ. 2558 - 2563 ที่มีวัตถุประสงค์มุ่งเน้น “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” โดยมีสำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (สรอ.) ในการปรับเปลี่ยนภาครัฐสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลที่มีการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน มีการดำเนินงานแบบอัจฉริยะ ให้บริการโดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลางจึงได้กำหนดแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทยระยะ 3 ปี ดังกล่าว แม้ว่าในระบบราชการไทยได้มีการปฏิรูประบบราชการอย่างต่อเนื่อง แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบราชการก็ยังมีอยู่ ปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบราชการนับว่าเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งของรัฐบาลที่จะต้องดำเนินการปฏิรูประบบราชการอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง เพื่อให้ระบบราชการสามารถทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญของประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม

จากความเป็นมาของการปฏิรูประบบราชการและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบราชการดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนากระบวนการบริหารราชการไทยในช่วงพุทธศักราช 2549 - 2560 ของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เนื่องจากในแผนยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2547 - 2551 ได้รายงานไว้เมื่อปี พ.ศ. 2545 ที่มีการปฏิรูประบบ

ราชการครั้งใหญ่ กรมการพัฒนาชุมชนได้ดำเนินการปรับบทบาท ภารกิจ และจัดระบบงานใหม่ ตามมติคณะรัฐมนตรีที่ให้หน่วยงานภาครัฐจัดกลุ่มภารกิจ และโครงสร้างส่วนราชการใหม่ ประกอบกับกรมการพัฒนาชุมชน เป็นหน่วยงานที่มีผลงานโดดเด่น กล่าวคือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 - 2560 ได้รับรางวัลจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ดังนั้นเพื่อเป็นการติดตามความก้าวหน้าในการพัฒนาระบบราชการและผลงานของการพัฒนาระบบราชการของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยในช่วงเวลาดังกล่าว เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบราชการ อีกทั้งเป็นการเพิ่มพูนองค์ความรู้ ทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ในประเด็นเกี่ยวกับการปฏิรูประบบราชการหรือการพัฒนาระบบราชการตลอดจนงานวิจัยที่ศึกษามาใช้เป็นตำราประกอบการสอนวิชาการพัฒนาระบบราชการ วิชาแนวความคิดเชิงทฤษฎีในการบริหารรัฐกิจ และวิชาการบริหารร่วมสมัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาระบบราชการไทยในช่วงพุทธศักราช 2549 - 2560 ของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย
2. เพื่อศึกษาผลงานของการพัฒนาระบบราชการไทยที่สำคัญของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาระบบราชการไทยของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย การศึกษาจากเอกสาร (Documentary data) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงรวมจำนวน 10 คน ซึ่งเป็นผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ทำหน้าที่กำกับดูแล และรับผิดชอบเกี่ยวกับการพัฒนาระบบราชการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างและให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา 3 คน โดยคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐประศาสนศาสตร์จากหลากหลายสถาบัน ในการพิจารณาความครอบคลุมเนื้อหาของเครื่องมือตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และปรับปรุงแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิก่อนไปทำการสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

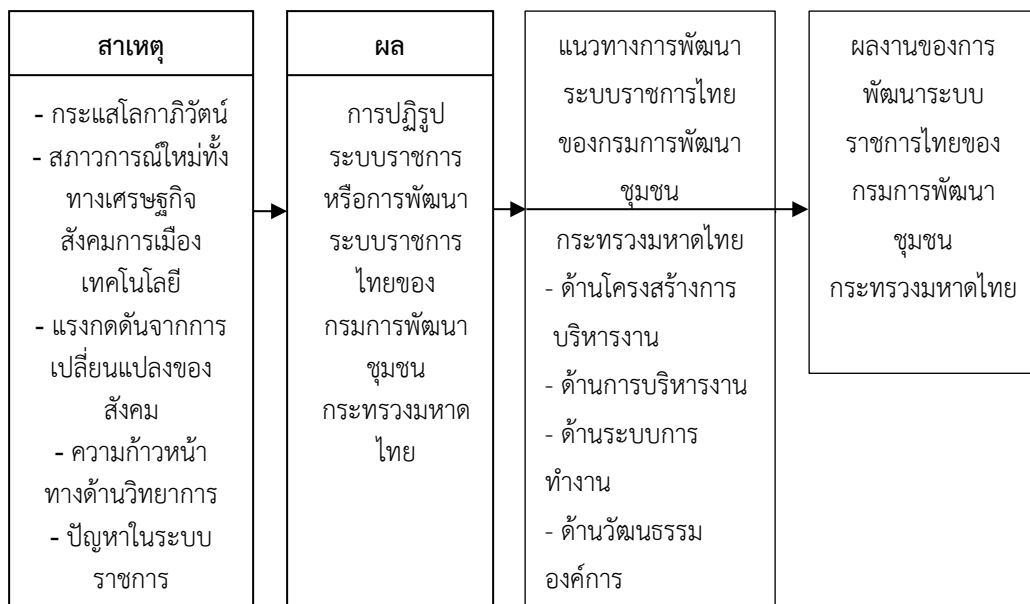
การวิจัยครั้งนี้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เน้นข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นหลักได้แก่ การเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Data) และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth interview) ระหว่างวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2563 - 8 มิถุนายน 2563

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งจากเอกสารและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลที่รวบรวมมาได้มีการจัดอย่างเป็นระบบระเบียบ จัดหมวดหมู่ของข้อมูล วิเคราะห์และสรุปความหมายที่ได้จากการจัดบันทึกและการถอดเทปคำให้สัมภาษณ์ การตรวจสอบข้อมูลได้ใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) กล่าวคือ เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และจากการจัดบันทึกมาแล้ว ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบสามเส้า ใน 3 ด้านดังนี้ 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบความเชื่อถือได้ ความถูกต้อง และความพอเพียงของข้อมูลควบคู่กับการศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางราชการ เพื่อให้ได้ความเที่ยงตรงในการตีความและการบรรยายความ มีการยกคำให้สัมภาษณ์ (Direct Quote) ประกอบการบรรยายเพื่อให้การตีความได้ตรงตามที่ได้ให้สัมภาษณ์ ให้ข้อมูล 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) ด้วยการใช้แนวคิดหลายทฤษฎีมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์และตีความหมายและ 3) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Method logical Triangulation) ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี ทั้งการศึกษาจากเอกสารการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การบันทึก และการค้นคว้าข้อมูลในเว็บไซต์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนในเรื่องเดียวกันว่ามีความสอดคล้องหรือแตกต่างอย่างไร (Berg, B. L., 2001) แล้วนำมาเขียนเป็นข้อสรุปตามประเด็นที่ศึกษาในวัตถุประสงค์ของการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องการปฏิรูประบบราชการ หรือการพัฒนาระบบราชการของต่างประเทศและของไทย ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของสาเหตุ ผล แนวทางการพัฒนาระบบราชการและผลงานของการพัฒนาระบบราชการไทยของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาระบบราชการไทยในช่วงพุทธศักราช 2549 - 2560 ของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

จากการศึกษาเอกสารรายงานประจำปี พ.ศ. 2549 ของกรมการพัฒนาชุมชน พบว่า ด้านโครงสร้างการบริหารงาน มีการแบ่งส่วนราชการออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ราชการส่วนกลาง มี 5 กอง 10 แผนก และ 2) ราชการส่วนภูมิภาค ประกอบด้วย สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ มีการปรับปรุงโครงสร้าง การกำหนดภารกิจและการจัดระบบงานหลายครั้งโดยเฉพาะหลังปี พ.ศ. 2545 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้มีการจัดกลุ่มภารกิจของรัฐและจัดโครงสร้างใหม่ ซึ่งภารกิจที่ได้รับมอบหมาย มี 3 ประการ ประกอบด้วย 1) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ และนำไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็ง 2) ส่งเสริมศักยภาพของประชาชน ผู้นำชุมชน องค์การชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชนในการบริหารจัดการชุมชน 3) ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้ การพัฒนาระบบราชการหรือการเปลี่ยนแปลงระบบราชการของกรมการพัฒนาชุมชน มีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง

สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ข้อมูลในแต่ละด้านโดยสรุปดังนี้

1. ในด้านโครงสร้างการบริหารงาน การปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารงานของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เป็นผลมาจากการปฏิรูประบบราชการ โดยมีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2545 เพื่อให้ระบบราชการมีความกะทัดรัด ได้จัดกลุ่มภารกิจหลักสำคัญของภาครัฐใน 4 ด้าน 11 กลุ่ม ซึ่งกระทรวง มหาดไทยอยู่ในกลุ่มที่ 11 ภารกิจด้านความมั่นคงของชาติ ดังคำให้สัมภาษณ์ของ ผู้อำนวยการกองแผนงาน กล่าวว่า

“กรมการพัฒนาชุมชนแบ่งโครงสร้างของหน่วยงานออกเป็น 2 ส่วน คือราชการบริหารส่วนกลางกับราชการบริหาร ส่วนภูมิภาค สำหรับราชการบริหารส่วนกลางทำหน้าที่กำหนดนโยบาย สนับสนุน และกำกับดูแลการดำเนินงาน โดยมีหน่วยงานหลักตามกฎหมายกระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานภายใน (จำนวนปรับตามนโยบายในแต่ละแห่ง) และราชการบริหารส่วนภูมิภาค มีหน้าที่ดำเนินงานพัฒนาชุมชน ประสานงานการพัฒนาชุมชนกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด จำนวน 76 แห่ง และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ 878 แห่ง” (ธนวัฒน์ ปิ่นแก้ว, 2563)

2. ด้านการบริหารงาน กรมฯ ได้นำเครื่องมือการบริหารงานสมัยใหม่มาปรับใช้ในการบริหารงาน อาทิ การบริหารเชิงกลยุทธ์ การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม การบริหารจัดการที่ดี การบริหารงานบุคคลตามแนวทาง HR Scorecard เป็นต้น ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร กล่าวว่า

“ลักษณะของการบริหารงานของกรมฯ ยึดตามระเบียบพระราชบัญญัติบริหารราชการแผ่นดิน ใช้แผนนโยบายการปฏิบัติราชการที่สำนักงาน ก.พ. กำหนด คือ เน้นความมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล การบริหารราชการแบบเน้นผลสัมฤทธิ์ ยึดหลักความโปร่งใส คุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต นอกจากนี้จุดเด่นของกรมฯ ก็เน้นเรื่องการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมเพราะต้องทำงานร่วมกับประชาชน ต้องลงไปทำงานกับประชาชนโดยตรง ในระดับพื้นที่ ซึ่งมีสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด ในแต่ละตำบลก็มีพัฒนาการประจำตำบลที่รับผิดชอบงานที่ใช้หลักการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นหลักการของกรมการพัฒนาชุมชนที่ค่อนข้างจะเป็นเอกลักษณ์ เป็นจุดเด่นของกรมฯ เช่น ส่งเสริมให้ชาวบ้านรวมกลุ่มอาชีพแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน บริหารจัดการเรื่องทรัพยากรชุมชน” (นพรัตน์ อารังทรัพย์, 2563)

3. ด้านระบบการทำงาน การทำงานมีการจัดทำแผน จัดทำยุทธศาสตร์ ทำงานตามภารกิจ ใช้หลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ ดังคำให้สัมภาษณ์ของ หัวหน้ากลุ่มวิเคราะห์งบประมาณ กล่าวว่า

“ระบบการทำงานเริ่มจากการกำหนดนโยบาย (Policy) แล้วแปลงนโยบายจากส่วนกลางไปสู่การปฏิบัติ เนื่องจากหน่วยงานระดับจังหวัด อำเภอ เป็นหน่วยงานเชิงพื้นที่ ซึ่งต้องออกแบบงานให้เหมาะสมกับพื้นที่ มีการฝึกอบรม อีกทั้งใช้การมีส่วนร่วมของประชาชน เมื่อทำงานเสร็จก็มีการติดตามประเมินผลตามหลัก PDCA การประชุมประจำเดือนด้วยระบบ Video Conference” (สุทธิพร สมแก้ว, 2563)

4. ด้านวัฒนธรรมองค์กร ในช่วงแรกที่ก่อตั้งกรม เมื่อปี พ.ศ. 2505 ใช้คำว่าปรัชญาของงานหรือปรัชญาพัฒนาชุมชน ต่อมาตั้งแต่ปี 2547 จนถึงปัจจุบัน ได้กำหนดวัฒนธรรมองค์กรที่เรียกว่า “A B C D E F S&P” ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์การบุคคล กล่าวว่า

“คนกรมฯอยู่กันแบบพี่แบบน้อง ทุกคนได้รับการปลูกฝังให้ตระหนักในการ “อุทิศตนพัฒนาคน สร้างชุมชนยั่งยืน” พวกเราทุกคนน้อมนำคำขวัญ “พัฒนาคือสร้างสรรค์” ซึ่งเป็นคำขวัญพระราชทานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เนื่องในวันพัฒนาชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตัวและปฏิบัติหน้าที่ของนักพัฒนา นอกจากนี้ กรมการพัฒนาชุมชนได้ส่งเสริมให้บุคลากรในสังกัด ใช้ค่านิยมองค์กร ABCDEF S&P มาตั้งแต่ปี 2549 มีการจัดกิจกรรม และการคัดเลือกบุคคลต้นแบบและหน่วยงานต้นแบบในการ ใช้งานค่านิยมองค์กรต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี” (เยาวมาลย์ เศษเชิดสุข, 2563)

5. ด้านการให้บริการ เป็นงานที่ต้องลงพื้นที่ทำงานในชุมชน ลักษณะงานเป็นแบบเชิงรุก การพัฒนาระบบการให้บริการด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น การจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน จปฐ. รวมทั้งการประเมินความพึงพอใจของประชาชน เพื่อนำมาปรับปรุงระบบบริการ ดังคำให้สัมภาษณ์ของ นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ กล่าวว่า

“งานบริการของกรม ฯ เป็นงานที่ลงไปทำงานกับชาวบ้าน เช่น การลงทะเบียน OTOP การลงไปเก็บข้อมูล จปฐ. เป็นต้น มีการจัดทำคู่มือการให้บริการประชาชน เช่น คู่มือการขอกู้ยืมเงิน โครงการแก้ไขปัญหาค่าความยากจน คู่มือลงทะเบียนผลิตภัณฑ์ OTOP คู่มือการคัดสรรผลิตภัณฑ์ OTOP เป็นต้น” (วิภาวี นิยมสมิต, 2563)

2. พบว่าผลงานของการพัฒนาระบบราชการไทยที่สำคัญของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

กรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์และวาระกรมฯ เพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ทั้งนี้กรมฯมีผลงานเด่น ๆ หลากหลาย และได้รับรางวัลระดับประเทศหลายรางวัล อาทิ รางวัลเลิศรัฐ สาขาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ รางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม รางวัลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส รางวัลเกียรติคุณสัมพันธ์สังคม และองค์กรที่มีความเป็นเลิศในการบริหารจัดการด้านการเงินการคลัง เป็นต้น ดังคำให้สัมภาษณ์ของนักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ กล่าวว่า

“ผลงานเด่น ๆ ของกรมฯ คือ 1) การทำงานเป็นผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจนได้รับรางวัลคุณภาพการบริหารงานภาครัฐ 2) รางวัลการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม 3) ด้านคุณธรรม และความโปร่งใสระดับสูงมากจาก ปปท. 4) รางวัลนวัตกรรมด้านการบริหาร และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 5) รางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารจัดการด้านการเงินและการคลัง” (สุพงษ์ ยิ่งสมศาสตร์, 2563)

3. พบว่าแนวทางในการพัฒนาระบบราชการไทยของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

กรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดแนวทางการพัฒนาระบบราชการไทยโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังคำให้สัมภาษณ์ของ นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ กล่าวว่า

“กรม ฯ ได้วางแนวทางการพัฒนาระบบราชการไทย โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง วางเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน โดยนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยอำนวยความสะดวกในการบริหารจัดการข้อมูล การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจ แนวทางการทำงานโดยยึดหลักการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก ” (อดิศักดิ์ แหวนสูงเนิน, 2563)

อภิปรายผล

การพัฒนาระบบราชการของกรมการพัฒนาชุมชนที่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องดังกล่าวอาจเป็นผลมาจากหลายปัจจัยนับตั้งแต่ กระแสโลกาภิวัตน์ สภาพการณ์ใหม่ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี แรงกดดันจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาการ และปัญหาในระบบราชการ อีกทั้งนโยบายรัฐบาลแต่ละยุคสมัย รวมถึงสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการที่ผลักดันให้ส่วนราชการต่าง ๆ มีการพัฒนาระบบราชการ ตลอดจนผู้บริหารของกรมการพัฒนาชุมชนที่ได้รับนโยบายจากรัฐบาลมาปฏิบัติ

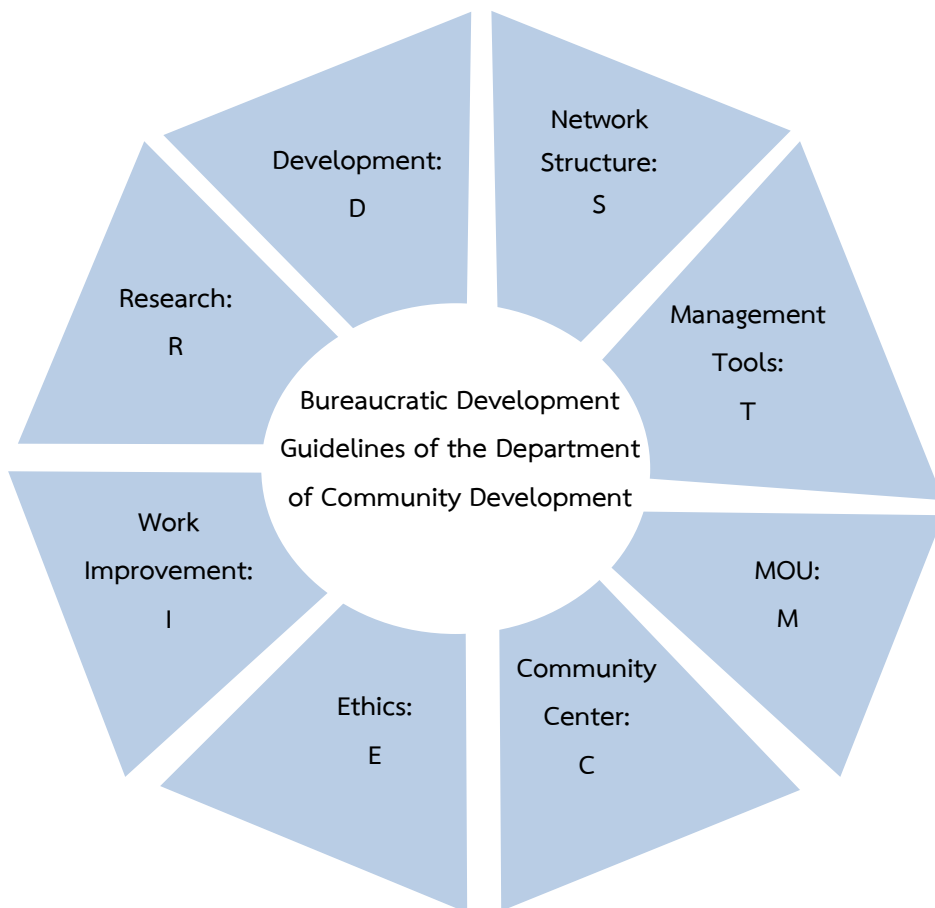

และส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบราชการอย่างต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Farazmand, A. ที่กล่าวว่า โลกาวัดน์มีอิทธิพลต่อการปฏิรูปการบริหารภาครัฐทำให้ภาครัฐต้องทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (Farazmand A., 1999) ส่วน Hughes, O. E. กล่าวว่า การปฏิรูปการบริหารภาครัฐเป็นผลมาจากโลกาวัดน์ และการแข่งขัน ประกอบกับภาครัฐได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าบริหารงานไม่มีประสิทธิภาพจึงทำให้หน่วยงานภาครัฐมีการปฏิรูปการบริหารด้วยการนำแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่มาประยุกต์ใช้ (Hughes, O. E., 1994) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วัชรินทร์ อินทรพรหม ได้วิจัยเรื่องผลสัมฤทธิ์ของการปฏิรูประบบราชการไทย: ครบรอบ 10 ปี (พ.ศ. 2545 - 2555) ผลการวิจัยพบว่า การปฏิรูประบบราชการไทยเมื่อปี พ.ศ. 2545 ได้นำแนวทางการปฏิรูประบบราชการในยุคสมัยใหม่มาใช้ โดยให้ความสำคัญกับรูปแบบองค์การภาครัฐสมัยใหม่และมุ่งตอบสนองความต้องการทางสังคม (วัชรินทร์ อินทรพรหม, 2555) อีกทั้งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Haque, C. ได้วิจัยเรื่องธรรมาภิบาลและระบบราชการของสิงคโปร์ : การปฏิรูปร่วมสมัยและการนำไปปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ระบบราชการของสิงคโปร์ได้นำแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) มาใช้ในการปฏิรูปการบริหารภาครัฐ ด้วยการกำหนดนโยบายขับเคลื่อนโดยใช้กลไกการตลาดและหลักการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ รวมทั้งกำหนดเป็นวาระการปฏิรูปที่ชัดเจน (Haque, C., 2004) และ Zahran, A. ได้วิจัยเรื่อง การปฏิรูปการบริหารในสหราชอาณาจักร: กรณีศึกษาสถาบันอุดมศึกษาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1963 - 2013 ผลการวิจัยพบว่า สหราชอาณาจักรได้มีการปฏิรูปการบริหารภาครัฐอย่างต่อเนื่อง โดยการนำแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่มาปรับใช้ซึ่งแนวคิดนี้จะทำให้หน่วยงานภาครัฐทำงานแบบมุ่งเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง ให้ความสำคัญกับผลผลิต ผลลัพธ์ และวัดผลสัมฤทธิ์ตามตัวชี้วัด เป็นต้น (Zahran A., 2016) อันเป็นผลให้ภาครัฐพัฒนาไปสู่ราชการยุคใหม่ สำหรับกรมการพัฒนาชุมชนก็ได้นำแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่มาปรับใช้เช่นกันและดำเนินการอย่างจริงจัง จึงเป็นผลให้กรมการพัฒนาชุมชนมีผลงานที่โดดเด่นและได้รับรางวัลระดับประเทศที่หลากหลาย อาทิ รางวัลเลิศรัฐ สาขาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ รางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม รางวัลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส รางวัลเกียรติคุณสัมพันธสัมพันธ์เชิงเงิน และรางวัลองค์กรที่มีความเป็นเลิศในการบริหารจัดการด้านการเงินการคลัง เป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบราชการของกรมการพัฒนาชุมชน(S T M C E I R&D) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แนวทางการพัฒนาระบบราชการของกรมการพัฒนาชุมชน (S T M C E I R&D)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้กับผู้บริหารในการพัฒนาระบบราชการของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (ตามโมเดลในแผนภาพที่ 2) กล่าวคือ 1) ควรนำรูปแบบโครงสร้างองค์การสมัยใหม่ ด้วยการจัดโครงสร้างองค์การแบบแบนราบ (Flat Organization) หรือปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์การเป็นแบบเครือข่าย (Network Structure) การนำเครื่องมือการบริหาร (Management Tools) สมัยใหม่ที่เหมาะสมกับงานกรมการพัฒนาชุมชนและงานการพัฒนาชุมชนมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยเฉพาะการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ควรขยายกรอบความร่วมมือ (MOU)

กับประเทศอื่น ๆ ในประชาคมอาเซียน รวมทั้งกับประเทศในภูมิภาคอื่น ๆ ด้วย เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และบทเรียนการดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้กับประเทศต่าง ๆ ในการนำบทเรียนของประเทศไทยไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนของประเทศอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ควรจัดตั้ง “ศูนย์เผยแพร่หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาชุมชน” ที่กรมการพัฒนาชุมชน “ศูนย์เผยแพร่หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาชุมชน” ในต่างประเทศเพื่อให้เป็นแหล่งอบรมและศึกษาดูงานด้านการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและ “ศูนย์จัดเก็บประมวลผลและเผยแพร่ข้อมูลเพื่อการพัฒนาชุมชนระดับชาติ” เพื่อให้เป็นศูนย์ข้อมูลกลางในการจัดเก็บองค์ความรู้ในเรื่องการพัฒนาชุมชนของประเทศไทย ตลอดจนการเผยแพร่องค์ความรู้การพัฒนาชุมชนด้วยการจัดทำสื่อวีดิทัศน์ (Clip VDO) สื่อสิ่งพิมพ์ (แผ่นพับ จุลสาร) และสื่อออนไลน์ในหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้ผู้ที่สนใจเข้าถึงข้อมูลการพัฒนาชุมชนได้สะดวก รวดเร็ว การส่งเสริมจริยธรรมของบุคลากรให้เป็นวิถีชีวิตด้วยการนำมาใช้ในการพิจารณาให้ความดีความชอบเป็นกรณีพิเศษแก่บุคลากรเป็นรายบุคคล การปรับปรุงระบบการทำงาน การให้บริการประชาชนของกรมฯ ด้วยการใช้ระบบออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ ให้ครอบคลุมทุกประเภทงาน สนับสนุนงบประมาณการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) ในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน เพื่อนำข้อค้นพบมาปรับปรุงงานพัฒนาชุมชนของไทยให้มีความเป็นเลิศ สำหรับการวิจัยเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ทางวิชาการและการนำข้อค้นพบไปปรับใช้ในการพัฒนาระบบราชการไทยของกรมการพัฒนาชุมชนและส่วนราชการอื่น ๆ ในอนาคต เช่น การวิจัยเชิงปริมาณในประเด็นการพัฒนาระบบราชการไทยของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เพื่อนำข้อค้นพบมาเสริมการวิจัยเชิงคุณภาพ ประเด็นการพัฒนาระบบราชการของกระทรวงต่าง ๆ เพื่อจะได้ทราบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในส่วนราชการต่าง ๆ รวมทั้งความก้าวหน้าในระบบราชการไทยในภาพรวม ประเด็นเกี่ยวกับโครงสร้างการบริหารงานและกระบวนการทำงานในระบบราชการไทยของส่วนราชการต่าง ๆ เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงแก้ไขในประเด็นดังกล่าวให้เหมาะสมสอดคล้องกับปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ประเด็นเกี่ยวกับระบบราชการไทยในทศวรรษหน้า เพื่อให้ส่วนราชการต่าง ๆ ได้เตรียมการในการปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การวิจัยประเมินผลเชิงเปรียบเทียบในประเด็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการภาครัฐกับการบริหารจัดการภาคเอกชน เพื่อจะได้ทราบถึงประสิทธิภาพ ประสิทธิผล การบริหารจัดการ อีกทั้งการนำผลการประเมินไปปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะกรรมการฝ่ายวิชาการและวิจัย คณะรัฐศาสตร์ และคณะกรรมการประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นอย่างสูงที่ได้สนับสนุนทุนการวิจัย ปีงบประมาณ 2563

เอกสารอ้างอิง

- ดิเรก ถึงฝั่ง. (2551). การบริหารราชการไทยกับการเมือง. กรุงเทพมหานคร: ที.เค. พรินตติ้ง.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2560). ปฏิรูประบบราชการประตูลูกศรรัฐบาล 4.0. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2562 จาก <https://www.thansettakij.com>
- ทิพาดี เมฆสุวรรณ. (2541). การปฏิรูประบบราชการยุทธศาสตร์สำคัญของการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- ธนวัฒน์ ปิ่นแก้ว. (26 พฤษภาคม 2563). ด้านโครงสร้างการบริหารงานของกรมการพัฒนาชุมชน. (นางวรัชยา ศิริวัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)
- นพรัตน์ อารังทรัพย์. (14 กุมภาพันธ์ 2563). ด้านการบริหารงานของกรมการพัฒนาชุมชน. (นางวรัชยา ศิริวัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ปิ่นรส มาลากุล ณ อยุธยา. (25548). กระบวนทัศน์ในการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ในคุณภาพแห่งรัฐ กระบวนทัศน์แห่งการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เยาวมาลย์ เศษเขตสุข. (8 มิถุนายน 2563). ด้านวัฒนธรรมองค์การของกรมการพัฒนาชุมชน. (นางวรัชยา ศิริวัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)
- วัชรินทร์ อินทรพรหม. (2555). ผลสัมฤทธิ์ของการปฏิรูประบบราชการไทย: ครบรอบ 10 ปี (พ.ศ.2545 – 2555). วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 1(2), 45-61.
- วิภาวี นิยมสมิต. (14 กุมภาพันธ์ 2563). ด้านการให้บริการของกรมการพัฒนาชุมชน. (นางวรัชยา ศิริวัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)
- วิชญ์ เครื่องงาม. (2545). การปฏิรูประบบราชการในราชกิจจานุเบกษา. กรุงเทพมหานคร: สวัสดิการสำนัก เลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- สุทธิพร สมแก้ว. (8 มิถุนายน 2563). ด้านระบบการทำงานของกรมการพัฒนาชุมชน. (นางวรัชยา ศิริวัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)
- สุพงษ์ ยิ่งสมศาสตร์. (4 มิถุนายน 2563). ด้านผลงานของการพัฒนาระบบราชการไทยที่สำคัญของกรมการพัฒนาชุมชน. (นางวรัชยา ศิริวัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)
- อดิศักดิ์ แหวนสูงเนิน. (24 พฤษภาคม 2563). แนวทางการพัฒนาระบบราชการไทยของกรมการพัฒนาชุมชน. (นางวรัชยา ศิริวัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)
- อุไรวรรณ เตียนศรี. (2562). การปรับโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐตามนโยบายรัฐบาลในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 8(1), 127-140.

- Berg, B. L. (2001). *Qualitative Research Method for the Social Science*. New York: A Plarson Education Company.
- Farazmand A. (1999). Globalization and Public Administration. *Public Administration Review*, 12(6), 509-522.
- Haque C. (2004). Governance and Bureaucracy in Singapore: Contemporary Reforms and Implications. [Electronic version]. *International Political Science Review*, 25(2), 227-240.
- Hughes, O. E. (1994). *Public Management and Public Administration: An introduction*. New York: St. Martin's Press.
- Zahran A. (2016). Public Administration Reform in the UK: A Case Study of Higher Education from 1963 to 2013. [Electronic version]. *Noor Publishing*, 4(1), 1-56.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของสถานพยาบาลในทัศนคติของ
ผู้รับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย*
FACTORS INFLUENCING THE EFFECTIVENESS OF INFIRMARY IN
TRANSSEXUAL OPERATION PATIENT'S ATTITUDE IN THAILAND

โสภา ยอดคีรี

Sopa Yodkeeree

เฉลิมเกียรติ วงศ์วนิชทวี

Chalermkiat Wongvanichtawee

พรเทพ ศิริวนารังสรรค์

Porntep Siriwanarangsun

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี

Yuwat Vuthimedhi

จิตาภา ถิรศิริกุล

Jidapa Thirasirikul

มหาวิทยาลัยสยาม

Siam University, Thailand

E-mail: beavysung@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยเชิงการบริหารจัดการของสถานพยาบาลศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศ ที่มีอิทธิพลต่อสถานพยาบาลที่มีประสิทธิผลในทัศนคติของผู้รับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย 2) สถานพยาบาลที่มีประสิทธิผลในทัศนคติของผู้รับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างจากผู้รับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย จำนวน 360 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ใช้สถิติอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง และเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้องจำนวน 10 คน เก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยเชิงการบริหารจัดการของสถานพยาบาลศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศ ที่มีอิทธิพลต่อสถานพยาบาลที่มีประสิทธิผลในทัศนคติของผู้รับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย

* Received 17 December 2020; Revised 6 August 2021; Accepted 11 August 2021

ไทย ได้แก่ นโยบายภาครัฐ ภาพลักษณ์องค์กร การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กร และการจัดการการตลาด อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน 2) สถานพยาบาลที่มีประสิทธิผลในทัศนะของผู้รับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทยทั้งภาพรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านการกำหนดราคาอยู่ในระดับมากที่สุด ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสถานพยาบาลที่มีประสิทธิผลในทัศนะของผู้รับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย คือ นโยบายภาครัฐ และการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อสถานพยาบาลที่มีประสิทธิผลในทัศนะของผู้รับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย และทางอ้อมผ่านภาพลักษณ์องค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: สถานพยาบาล, ประสิทธิภาพ, ผู้รับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศ

Abstract

The objectives of this research article were to study management factors of effective infirmity of transsexual operation effecting toward transsexual operation infirmity and also to suggest how to improve effective infirmity of transsexual operation patient's attitude in Thailand. This research uses the mixed methods research. The data was collected from 360 and 10 cases of the transsexual operation patients for the quantitative and qualitative research. The questionnaire was the quantitative research tool. The statistics used for data analysis were mean, percentage, standard deviation and Chi-Square, and using in-depth interviews as a tool for qualitative research The results of this research found that: the management factors of the effective infirmity of transsexual operation such as the public policy, the organizational image, the total quality management and the marketing mix at the highest level in all aspects. The suggestions to regulate the standard of the service rate for the transsexual operation infirmity, the government should support Thailand to be the center of the transsexual operation of the world, also have the method to solve the problem of the post transsexual operation patient. The infirmity should have the own identity of organizational image, the infirmity executives should have the total quality management all times and the infirmity executives should try to get the acceptance of the patients to maintain old customers.

Keywords: Infirmity, Effective, Transsexual Operation Patients

บทนำ

ปัจจุบันสังคมตะวันตกและสังคมไทยจะเปิดรับกลุ่มเพศที่ผิดธรรมชาติ หรือกลุ่มที่มีการแสดงพฤติกรรมและอารมณ์ตรงข้ามกับเพศสรีระมากขึ้นก็ตาม แต่ความต้องการทางด้านกฎหมาย และการเปลี่ยนแปลงเพศสรีระให้สอดคล้องกับพฤติกรรมและอารมณ์ที่แท้จริงก็มีมากขึ้นตามไปด้วย ดังที่สังคมไทยมีการตราพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 ขึ้นบังคับใช้เพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ โดยมีนัยรวมถึงกลุ่มเพศสภาวะไปพร้อมกัน ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 30 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และมาตรา 27 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2557 ที่รักษาและปกป้องสิทธิพื้นฐานของพลเมืองแก่ทุกเพศ สังคมไทยจึงมีความเปิดกว้างยอมรับความหลากหลายทางเพศไม่น้อยไปกว่าประเทศตะวันตกอื่น ๆ ประกอบกับพัฒนาการของเทคโนโลยีทางการแพทย์ของไทยที่ทัดเทียมและก้าวหน้าจนกล่าวได้ว่าประเทศไทยกลายเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์ที่สำคัญแห่งหนึ่งของเอเชีย และด้วยนวัตกรรมทางการแพทย์ที่ล้ำสมัยสามารถส่งเสริมความงาม บุคลิกภาพให้บุคคลได้ตามความต้องการตามสิทธิ เสรีภาพของบุคคล และเป็นไปตามสิทธิเสรีภาพของบุคคล ทั้งชายและหญิงย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย ตั้งแต่เรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติภาษา เพศ อายุ หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมความเชื่อ บุคคลมีเสรีภาพเท่าเทียมกันตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

ด้านศัลยกรรมตกแต่ง เกิดขึ้นมากมายและเข้ามามีบทบาทในการกำหนดทิศทางการตลาดส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศไทยในแต่ละปีสูงถึง 2 - 3 หมื่นล้านบาทมาโดยตลอด (ผู้จัดการออนไลน์, 2557) มีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นปีละประมาณร้อยละ 10 - 15 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปีอย่างต่อเนื่อง โดยปี พ.ศ. 2559 ธุรกิจด้านศัลยกรรมตกแต่งมีมูลค่าธุรกิจรวมกว่า 30,000 ล้านบาท และเชื่อว่าอัตราการเติบโตจะสูงกว่าปีที่ผ่านมา โดยอยู่ที่ประมาณร้อยละ 20 วัดจากมูลค่าตลาด และจำนวนผู้ใช้บริการที่ยังคงเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง (ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอาเซียน, 2558) ทั้งนี้มูลค่าธุรกิจศัลยกรรมตกแต่งทั่วโลกมีตัวเลขสูงกว่า 21 ล้านล้านบาท ขณะที่มูลค่าธุรกิจศัลยกรรมตกแต่งของไทยในปี พ.ศ. 2562 สูงถึง 5.5 หมื่นล้านบาท เนื่องจากปัจจุบันการศัลยกรรมความงาม ถือเป็นเรื่องที่สังคมให้การยอมรับมากขึ้นทั่วโลก และมีแนวโน้มการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทั่วโลก (ผู้จัดการรายวัน360, 2562) จากการจัดอันดับของ Medical Tourism Index (MTI) เมื่อปี 2559 - 2560 ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 6 ในกลุ่ม Medical Tourism Industry จาก 54 ประเทศใน 6 ทวีปทั่วโลก ส่งผลให้ปัจจุบัน พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนของสถานพยาบาลที่มีการให้บริการศัลยกรรมความงามขยายตัวเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีการเปลี่ยนแปลงเติบโตต่อเนื่องในทุกปี ได้แก่ การขยายสาขา การเข้ามาเปิดสาขาในรูปแบบการร่วมทุนของโรงพยาบาลชั้นนำในประเทศเกาหลี เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า การศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทยสามารถรองรับกลุ่มผู้ที่ต้องการแปลงเพศได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นกลุ่มลูกค้าที่มีลักษณะเฉพาะ (Niche Market) คือการให้บริการให้กับลูกค้าเฉพาะกลุ่ม ที่มีความต้องการและรสนิยมที่เจาะจงลงไปกว่าตลาดทั่วไป (Mass Market) กล่าวคือ กลุ่มผู้รับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศนี้ จะมีความต้องการบริการในรูปแบบที่แตกต่างจากการตอบสนองความต้องการของคนส่วนใหญ่ที่ไปรับบริการจากสถานพยาบาลโดยทั่วไป เพราะการศัลยกรรมผ่าตัดแปลงเพศนั้นส่งผลกระทบต่อหลายด้านต่อผู้รับบริการทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และวิถีชีวิตในทางสังคม กลุ่มผู้รับบริการจึงต้องการความมั่นใจหรือความเชื่อมั่นจากผู้ประกอบการในสถานพยาบาลที่ซึ่งให้บริการด้านการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศนี้ โดยสถานประกอบการที่ดำเนินธุรกิจนี้ในประเทศไทยนั้นถือเป็นธุรกิจการให้บริการทางการแพทย์ที่ได้รับการยอมรับทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ จึงชี้ให้เห็นว่าการบริการศัลยกรรมแปลงเพศในประเทศไทยมีโอกาสการเติบโตได้อย่างต่อเนื่อง ขณะที่จุดอ่อนของธุรกิจศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทยในการแข่งขันกับตลาดโลก พบว่า จำนวนศัลยแพทย์เฉพาะทางมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภคและตลาดรวม ซึ่งกว่าสถาบันทางการแพทย์จะผลิตศัลยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนออกมาสู่ตลาดต้องใช้เวลาเกินกว่า 10 ปี ขณะเดียวกันโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลที่สามารถให้บริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน HA และ JCI มีจำนวนที่จำกัด ประกอบกับข้อจำกัดในเรื่องการทำสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ในธุรกิจด้านนี้ในประเทศไทยอยู่ภายใต้กฎและข้อระเบียบอย่างเคร่งครัด ผู้ประกอบการจะทำการโฆษณาเกินจริงหรืออวดอ้างสรรพคุณเสริมความงาม ถือว่ามีความผิดตามมาตรา 38 พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541 ส่งผลให้ธุรกิจศัลยกรรมตกแต่งในประเทศไทยไม่สามารถเติบโตได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งเสถียรภาพของรัฐบาลต่ำ ทำให้นโยบายหรือโครงการต่าง ๆ ต้องหยุดชะงักไป หรือรัฐบาลชุดใหม่ไม่ได้สานต่อโครงการที่สนับสนุนด้านการเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและความงาม นอกจากนั้นในด้านอุปสรรค จะเห็นได้ว่าสถานการณ์ทางเศรษฐกิจโลกในช่วง 10 ปี อยู่ในภาวะซบเซา ทำให้กระทบต่อปริมาณการใช้จ่ายในการรับบริการด้านศัลยกรรม นอกจากนั้น ประเทศไทยมีคู่แข่งที่สำคัญ คือ เกาหลีใต้ ซึ่งมีความเติบโตอย่างต่อเนื่องในอุตสาหกรรมศัลยกรรมความงามทั้งจากตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ

ดังนั้นบทความวิจัยนี้ จึงมุ่งเน้นถึงการศึกษาผ่านปัจจัยการบริหารจัดการ ได้แก่ นโยบายภาครัฐ ภาพลักษณ์องค์กร การจัดการคุณภาพ การจัดการการตลาด และค่านิยมในเชิงวัฒนธรรม ว่าควรมีลักษณะอย่างไร จึงจะก่อให้เกิดสถานพยาบาลที่มีประสิทธิภาพในทัศนะของผู้รับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย ซึ่งย่อมทำให้ธุรกิจศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทยสามารถที่จะตอบสนองความต้องการแก่ผู้รับบริการได้เต็มศักยภาพและมีสมรรถนะในแข่งขันกับนานาประเทศได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงการบริหารจัดการของสถานพยาบาลศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศ ได้แก่ นโยบายภาครัฐ ภาพลักษณ์องค์กร การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กร และการจัดการการตลาด ที่มีอิทธิพลต่อสถานพยาบาลที่มีประสิทธิผลในทัศนะของผู้รับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาสถานพยาบาลที่มีประสิทธิผลในทัศนะของผู้รับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Method) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก และเสริมด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อนำมาใช้ในการอธิบายผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้รับบริการในสถานประกอบการธุรกิจศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย ได้แก่ โรงพยาบาลยันฮี โรงพยาบาลบางมด โรงพยาบาลสมิติเวช สุขุมวิท โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์ โรงพยาบาลบางปะกอก โรงพยาบาลศัลยกรรมตกแต่งกมล โรงพยาบาลเลอลักษณ์ โรงพยาบาลเอเชีย การหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้รับบริการในสถานประกอบการธุรกิจศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย ได้แก่ โรงพยาบาลยันฮี โรงพยาบาลบางมด โรงพยาบาลสมิติเวช สุขุมวิท โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์ โรงพยาบาลบางปะกอก โรงพยาบาลศัลยกรรมตกแต่งกมล โรงพยาบาลเลอลักษณ์ โรงพยาบาลเอเชีย เพื่อใช้เป็นตัวแทนของประชากรสำหรับการศึกษา โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป G*Power ค่า effect size เท่ากับ 0.3 หมายถึงมีขนาดอิทธิพลในระดับปานกลาง (Faul, F. et al., 2007) ซึ่งได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 360 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยนี้ ประกอบด้วยบุคลากรทางการแพทย์ และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อาทิ ผู้รับบริการ บุคลากรภาครัฐ และบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกนี้จะไม่ระบุถึงชื่อ ตำแหน่ง สถานภาพที่บ่งชี้ถึงตัวบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด เพื่อรักษาสีทิวทัศน์ของบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณจะใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล เพื่อทดสอบสมมติฐาน แบบสอบถามจะประกอบด้วย 5 ส่วน และมีรายละเอียดดังนี้ ส่วนที่ 1 เป็นคำถามที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้คำถามแบบปลายปิด ส่วนที่ 2 - 6 เป็นคำถามที่เกี่ยวกับปัจจัยเชิงการบริหารจัดการ ได้แก่ นโยบายภาครัฐ ภาพลักษณ์องค์กร การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กร และการจัดการการตลาดที่มีสถานพยาบาลที่มีประสิทธิผลในทัศนะของผู้รับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศ

ไทย โดยมีลักษณะเป็นมาตรวัด 5 ระดับ โดยกำหนดคะแนนไว้ในแต่ละระดับส่วนที่ 7 เป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open - ended Question) สำหรับให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับสถานพยาบาลที่มีประสิทธิผลในทัศนะของผู้รับบริการ ศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ร่วมกับการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น งานวิจัย บทความในวารสารวิชาการ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง คำสัมภาษณ์ในเอกสารต่าง ๆ เป็นต้น ร่วมกับการใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยนี้ ประกอบด้วยบุคลากรทางการแพทย์ และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อาทิ ผู้รับบริการ บุคลากรภาครัฐ และบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ

1. ผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยจากมหาวิทยาลัยถึงสถานประกอบการธุรกิจศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศ และสถานประกอบการอื่นที่เกี่ยวข้อง

2. ผู้วิจัยใช้การเก็บข้อมูลในหลายช่องทางได้แก่ การนำหนังสือขอความร่วมมือพร้อมแบบสอบถามไปทำการติดต่อเก็บข้อมูลด้วยตนเองในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างอยู่ไม่ไกลจากพื้นที่ ที่ผู้วิจัยอาศัยอยู่ รวมทั้งการส่งแบบสอบถามให้ผู้ประสานงานในสถานประกอบการที่เป็นตัวอย่างช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ผู้วิจัยรวบรวมติดตามผลการส่งแบบสอบถามจากช่องทางต่าง ๆ

4. ทำการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบก้อนหิมะ (Snowball Technique) จำนวน 10 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. เก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) เช่น งานวิจัย บทความในวารสารวิชาการ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง คำสัมภาษณ์ในเอกสารต่าง ๆ หนังสือพิมพ์และข้อมูลในระบบอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

2. เก็บรวบรวมข้อมูลผ่านวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยนี้ ประกอบด้วยบุคลากรทางการแพทย์ และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อาทิ ผู้รับบริการ บุคลากรภาครัฐ และบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการสนทนาแบบกึ่งมีโครงสร้าง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกอันเกี่ยวข้องการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ

วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะบุคคลของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรที่ได้จากการเก็บรวบรวมเพื่อให้ทราบลักษณะการแจกแจงของตัวแปรแต่ละตัวเป็นการวิเคราะห์ โดยใช้สถิติพื้นฐานคือค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

(S.D.) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ใช้สถิติอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย ด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ ข้อเสนอแนะ และ ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อสร้างข้อสรุปทั่วไป (Generalization) ตามวัตถุประสงค์และกรอบการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยเชิงการบริหารจัดการ ได้แก่ นโยบายภาครัฐ ภาพลักษณ์องค์กร การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กร และการจัดการการตลาด ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของธุรกิจสัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศ พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยเชิงการบริหารจัดการนโยบายภาครัฐทั้งภาพรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านโดยด้านเงื่อนไขทางการเมือง และด้านเงื่อนไขทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยเชิงภาพลักษณ์องค์กรทั้งภาพรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านสาระสำคัญของภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์หรือรูปแบบการให้บริการที่ดีอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยเชิงการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กรทั้งภาพรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านการทำงานบนมาตรฐานจริยธรรมและวัฒนธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยเชิงการจัดการการตลาดทั้งภาพรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านการกำหนดราคาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$)

สถานพยาบาลที่มีประสิทธิผลในทัศนะของผู้รับบริการสัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานพยาบาลที่มีประสิทธิผลในทัศนะของผู้รับบริการสัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทยทั้งภาพรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านการกำหนดราคาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$)

ทั้งนี้สรุประดับความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรได้ตามตารางดังนี้

ข้อ	สรุประดับความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปร	ค่าระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ
1	ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยเชิงการบริหารจัดการนโยบายภาครัฐ	4.72	0.52	มากที่สุด
2	ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยเชิงภาพลักษณ์องค์กร	4.75	0.53	มากที่สุด
3	ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยเชิงการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กร	4.75	0.50	มากที่สุด
4	ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยเชิงการจัดการการตลาด	4.74	0.54	มากที่สุด
5	ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานพยาบาลที่มีประสิทธิผลในทัศนะของผู้รับบริการสัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย	4.80	0.45	มากที่สุด

จากตารางพบว่า ระดับความคิดเห็นในทุกด้านมีค่าระดับมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยเชิงการบริหารจัดการนโยบายภาครัฐ ($\bar{X} = 4.72$) ปัจจัยเชิงภาพลักษณ์องค์กร ($\bar{X} = 4.75$) ปัจจัยเชิงการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กร ($\bar{X} = 4.75$) ปัจจัยเชิงการจัดการการตลาด ($\bar{X} = 4.74$) และสถานพยาบาลที่มีประสิทธิผลในทัศนะของผู้รับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย ($\bar{X} = 4.80$)

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า

1. ทักษะคิดต่อการเข้ารับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศต่อการรับบริการนั้น ทั้งฝ่ายผู้รับบริการต้องมีความพร้อมทั้งทางร่างกายและโดยเฉพาะจิตใจต่อการรับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศ ซึ่งทางบุคลากรทางการแพทย์เองก็มีความพร้อมทางด้านเทคนิคในการดำเนินการให้เกิดผลที่พึงพอใจมากจนเกิดความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้ารับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศนั้นเกี่ยวข้องกับ ภาพลักษณ์องค์กร การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กร และการจัดการการตลาด มากกว่านโยบายภาครัฐ เนื่องจากความเชื่อมั่นของผู้รับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศนั้นให้ความสำคัญกับกระบวนการและขั้นตอนของการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศทั้งในด้านความพึงพอใจและความปลอดภัย

3. ปัจจัยด้านนโยบายภาครัฐกับการตัดสินใจเข้ารับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศนั้นมีความสำคัญในด้านกฎหมาย และกฎระเบียบที่เป็นเหมือนกรอบกำหนดการทำงานของบุคลากรทางการแพทย์ โดยช่วยเป็นบรรทัดฐานในการทำงานที่ลดปัญหาการร้องเรียน รวมทั้งช่วยสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้รับบริการเป็นอย่างดี ทั้งนี้ผลกระทบทางด้านกฎหมายตามทัศนคติของผู้รับบริการนั้นส่งผลกระทบทางตรงหลังการรับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศแล้วเนื่องจากผู้ผ่านการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศแล้วต้องการเปลี่ยนคำนำหน้านามให้สอดคล้องกับเพศสภาพของตนเองในปัจจุบัน

4. ภาพลักษณ์ที่ดีมีความสำคัญต่อการสร้างความเชื่อมั่นของผู้รับบริการ โดยเฉพาะภาพลักษณ์ของความชำนาญและประสบการณ์ของแพทย์ผู้ทำการผ่าตัด การบริการที่ดีจากพยาบาลและแผนกต่าง ๆ ของโรงพยาบาล

5. ผู้บริหารโรงพยาบาลมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนทั้งองค์ภาพของโรงพยาบาลให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการในฐานะลูกค้าจนเกิดความพึงพอใจได้ดี โดยเฉพาะการสร้างเชื่อมั่นและเข้าใจระบบงานในโรงพยาบาลแก่บุคลากรภายในโรงพยาบาลเพื่อให้ทุกหน่วยงานในองค์กรสามารถทำงานได้อย่างสอดคล้องประสาน กระทั่งสามารถสร้างงานบริการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่คนไข้ในฐานะผู้รับบริการหรือลูกค้าจนเกิดความพึงพอใจตามมาได้

6. ปัจจัยด้านการจัดการการตลาดกับการตัดสินใจเข้ารับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศนั้น ได้แก่ การบริการ อัตราค่าบริการ สถานที่ให้บริการหรือโรงพยาบาล รวมทั้ง

การส่งเสริมการตลาดนั้นมีความสัมพันธ์กับหลายปัจจัย โดยเฉพาะเรื่องของภาพลักษณ์ที่เชื่อมโยงถึงประสบการณ์และความชำนาญของแพทย์ผู้ให้บริการ คุณภาพในการบริการอื่น ๆ ทั้งจากบุคลากรทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้อง สถานที่พักฟื้น และการส่งเสริมการตลาด โดยมีข้อสังเกตว่า บุคลากรทางการแพทย์เห็นว่าควรส่งเสริมให้โรงพยาบาลไทยควรแสวงหาตลาดจากต่างประเทศ โดยเชิญชวนชาวต่างประเทศเข้ามาใช้บริการในประเทศไทยซึ่งมีค่าใช้จ่ายที่ถูกลง และมีบริการที่ดี

7. สถานพยาบาลที่มีประสิทธิผลในทัศนะของผู้รับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทยความพึงพอใจต่อการเข้ารับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศนับเป็นภาพสะท้อนถึงผลสัมฤทธิ์ที่ประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจากผลการสัมภาษณ์ผู้รับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศต่างแสดงความคิดเห็นในลักษณะเดียวกันกับบุคลากรทางการแพทย์

8. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาธุรกิจศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศ ผลการสัมภาษณ์ในประเด็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาธุรกิจศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศ อันเกี่ยวข้องกับปัจจัยเชิงการบริหารจัดการที่สำคัญ ได้แก่ นโยบายภาครัฐ ภาพลักษณ์องค์กร การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กร และการจัดการการตลาด รวมถึงประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้ารับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศ ทั้งนี้ผู้รับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศต่างแสดงความคิดเห็นในลักษณะเดียวกันว่ากระบวนการขั้นตอนโดยรวมนั้นเพียงพอต่อการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ โดยเฉพาะภาพลักษณ์องค์กร การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กร และการจัดการการตลาด ที่มีอิทธิพลต่อสถานพยาบาลที่มีประสิทธิผลในทัศนะของผู้รับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย ทั้งนี้นโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการรับรองสถานภาพตามกฎหมายของผู้ผ่านการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศแล้วถือเป็นประเด็นที่สำคัญหลังการรับบริการแล้ว ทั้งนี้ในส่วน of บุคลากรทางการแพทย์ต่างเห็นพ้องต้องกันว่า โรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลด้านการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศมีความพร้อมในการรองรับชาวต่างประเทศ ซึ่งถือเป็นประเด็นที่ได้รับการส่งเสริมทางด้านการตลาดในฐานะประเทศไทยเป็นศูนย์กลางสำคัญของการให้บริการการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศของโลกต่อไป

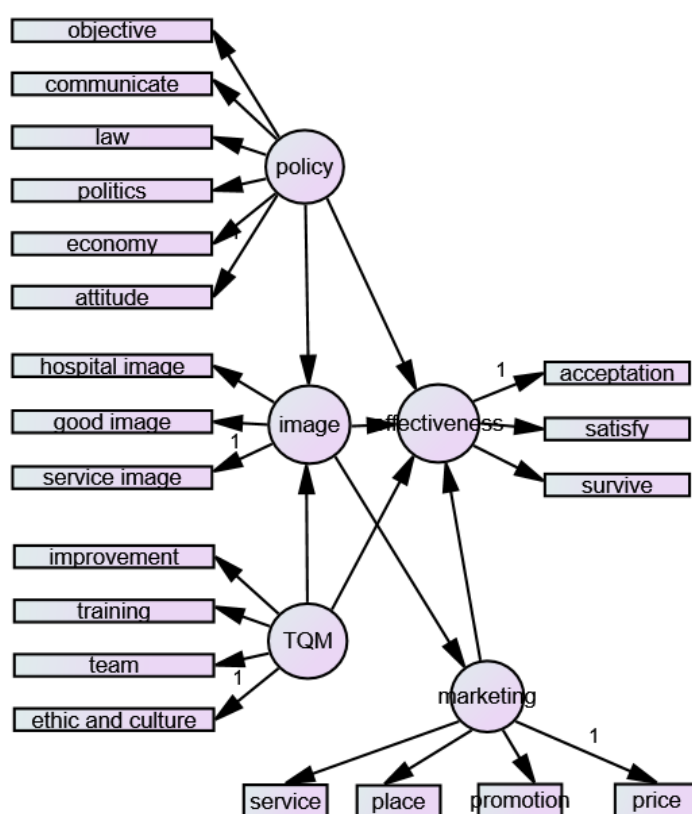
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสถานพยาบาลที่มีประสิทธิผลในทัศนะของผู้รับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย คือ นโยบายภาครัฐ และการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กร มีอิทธิพลทางตรงต่อสถานพยาบาลที่มีประสิทธิผลในทัศนะของผู้รับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย และทางอ้อมผ่านภาพลักษณ์องค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ภาพลักษณ์องค์กร มีอิทธิพลทางตรงต่อสถานพยาบาลที่มีประสิทธิผลในทัศนะของผู้รับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย และทางอ้อมผ่านการจัดการการตลาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การจัดการการตลาดมีอิทธิพลทางตรงต่อสถานพยาบาลที่มีประสิทธิภาพในทัศนะของผู้รับบริการ ศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ (R²) ของสมการโครงสร้างพบว่าตัวแปรอิสระ นโยบายภาครัฐภาพลักษณ์องค์กร การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กร และการจัดการการตลาด สามารถร่วมกันอธิบาย ความแปรปรวนของสถานพยาบาลที่มีประสิทธิภาพในทัศนะของผู้รับบริการ ศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย ได้ร้อยละ 86 ดังพิจารณาได้จากภาพตัวแบบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสถานพยาบาลที่มีประสิทธิภาพในทัศนะของผู้รับบริการ ศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย

เมื่อพิจารณาค่าความเที่ยง หรือสัมประสิทธิ์พหุคูณ (R²) ของตัวแปรภายนอกสังเกต ได้พบว่า ตัวแปร การกำหนดราคา มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์มากที่สุดเท่ากับ 0.99 รองลงมา ได้แก่ ตัวแปรสาระสำคัญของภาพลักษณ์องค์กรที่ดี มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ 0.98 และสาระสำคัญของภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์หรือรูปแบบการให้บริการที่ดี การปรับปรุงระบบอย่างต่อเนื่อง และความพึงพอใจของผู้รับบริการ มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ 0.95 เท่ากัน

เมื่อพิจารณาค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝง (ρ_c) พบว่า ตัวแปรภาพลักษณ์องค์กร มีค่าความเที่ยงมากที่สุดเท่ากับ 0.96 รองลงมาได้แก่ การจัดการการตลาด การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กร นโยบายภาครัฐ และสถานพยาบาลที่มีประสิทธิภาพในทัศนะของผู้รับบริการ ศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.95, 0.94, 0.93 และ 0.85 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบเพื่อดูค่าอิทธิพลของตัวแปรแฝงตาม พบว่า ตัวแปรนโยบายภาครัฐ พบว่าด้านความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของนโยบาย และการสื่อสาร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด ($\lambda_x = 0.93$) ด้านทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด ($\lambda_x = 0.83$)

ตัวแปรภาพลักษณ์องค์กร พบว่าด้านสาระสำคัญของภาพลักษณ์องค์กรที่ดี มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด ($\lambda_x = 0.98$) ด้านสาระสำคัญของภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ หรือรูปแบบการให้บริการที่ดี และการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรของบุคคลภายนอกองค์กร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด ($\lambda_x = 0.95$)

ตัวแปรการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กร พบว่าด้านการปรับปรุงระบบอย่างต่อเนื่อง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด ($\lambda_x = 0.95$) ด้านการทำงานบนมาตรฐานจริยธรรมและวัฒนธรรม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด ($\lambda_x = 0.89$)

ตัวแปรการจัดการการตลาด พบว่าด้านการบริการมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด ($\lambda_x = 0.96$) ด้านการกำหนดราคา มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด ($\lambda_x = 0.91$)

ตัวแปรสถานพยาบาลที่มีประสิทธิภาพในทัศนะของผู้รับบริการ ศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย พบว่าด้านการยอมรับของผู้รับบริการ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด ($\lambda_x = 0.95$) ด้านการอยู่รอดขององค์กร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด ($\lambda_x = 0.78$)

อภิปรายผล

ปัจจัยเชิงการบริหารจัดการของสถานพยาบาลศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศ ได้แก่ นโยบายภาครัฐ ภาพลักษณ์องค์กร การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กร และการจัดการการตลาด ที่มีอิทธิพลต่อสถานพยาบาลที่มีประสิทธิภาพในทัศนะของผู้รับบริการ ศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย มีจำนวน 4 ข้อ พบว่า 1) นโยบายภาครัฐส่งผลทางตรงต่อสถานพยาบาลที่มีประสิทธิภาพในทัศนะของผู้รับบริการ ศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย เนื่องจากนโยบายภาครัฐ (Public Policy) ถือเป็นการตัดสินใจของรัฐบาล รวมทั้งกลไกภาครัฐ ในการเลือกที่จะดำเนินการหรือไม่ดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ อันเกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศ อาทิ กฎหมาย ระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับที่ส่งผลต่อผู้ประกอบการและสถานประกอบการในการให้บริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศ ซึ่งนโยบาย

รัฐที่ผ่านมามีความชัดเจนถึงการควบคุม กำกับ การประกอบธุรกิจสัณยกรรมตกแต่งแปลงเพศ เช่น ข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม เรื่อง เกณฑ์การรักษา เพื่อแปลงเพศ พ.ศ. 2552 โดยมีผลกระทบทางตรงต่อผู้อยู่ใต้นโยบายรัฐนี้ แพทย์ พยาบาล รวมทั้งผู้บริหารของธุรกิจสัณยกรรมตกแต่งแปลงเพศต่างปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเข้มงวด ซึ่งสะท้อนถึงทัศนคติในการยอมรับของผู้ปฏิบัติงานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อนโยบายเหล่านี้ เช่น วิธีปฏิบัติ ขั้นตอนดำเนินการ มาตรการความปลอดภัยของผู้รับบริการ เป็นต้น ดังที่แพทย์จะสื่อสารให้ผู้รับบริการนั้นเข้าใจถึงข้อห้าม ข้อจำกัดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสัณยกรรมตกแต่งแปลงเพศ เพื่อสร้างความเข้าใจและการยอมรับร่วมกันต่อนโยบายนั้น ซึ่งถือเป็นประโยชน์ของผู้รับบริการสัณยกรรมตกแต่งแปลงเพศจากนโยบายรัฐนั่นเอง สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ (Van Meter, D. S. & Van Horn, C. E., 1975) และ (Mazmanian, D. A. & Sabatier, P. A., 1989) และงานวิจัยในประเทศไทย อาทิ สุรเชษฐ์ เดชมนิ และคณะ ซึ่งอธิบายในภาพรวมให้เห็นว่านโยบายสาธารณะที่ถูกกำหนดออกมาในรูปแบบของกฎหมาย หรือระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ล้วนเป็นกรอบกำหนดที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกภาคส่วนของกิจกรรมนั้นต้องมีการรับรู้และความเข้าใจจนยอมรับไปปฏิบัติร่วมกัน 2) ภาพลักษณ์องค์กรส่งผลทางตรงต่อสถานพยาบาลที่มีประสิทธิภาพในทัศนะของผู้รับบริการสัณยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย เนื่องจากภาพลักษณ์องค์กรซึ่งหมายถึง ความคิด ความรู้สึก และมุมมองของบุคคลทั้งภายในภายนอกองค์กรที่มีต่อสถานประกอบการและธุรกิจสัณยกรรมตกแต่งแปลงเพศ ซึ่งประกอบด้วยการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรจากผู้รับบริการ สำคัญของภาพลักษณ์สถานประกอบการสถานประกอบการที่ดี และ สำคัญของภาพลักษณ์รูปแบบการให้บริการที่ดีของผู้ให้บริการ โดยประเด็นเหล่านี้ถือว่าเป็นผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินธุรกิจสัณยกรรมตกแต่งแปลงเพศ ซึ่งหากภาพลักษณ์เป็นไปในทางที่ดี ย่อมส่งผลให้ผู้รับบริการเกิดความเชื่อมั่นในการตัดสินใจเข้ารับบริการได้ กล่าวได้ว่าการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรของบุคคลภายนอกองค์กร ถือเป็นการสร้างให้เกิดการรับรู้ ความเข้าใจ การยอมรับจนกลายเป็นทัศนคติส่วนบุคคลและค่านิยมร่วมขององค์กรถึงสิ่งดี ๆ ที่มีอยู่ในองค์กร หรือภาพรวมที่อธิบายถึงอัตลักษณ์ จุดเด่น อันติงามขององค์กรนั้น ๆ แก่ผู้รับบริการจนส่งผลให้ผู้รับบริการเกิดทัศนคติเชิงบวกที่พร้อมจะใช้บริการในธุรกิจสัณยกรรมตกแต่งแปลงเพศจากสื่อต่าง ๆ โดยสำคัญของภาพลักษณ์องค์กรที่ดี เช่น ชื่อเสียงของสถานประกอบการธุรกิจสัณยกรรมตกแต่งแปลงเพศ ทั้งการรับรองคุณภาพการให้บริการ และสถานประกอบการที่มีความพร้อม ผ่านสื่อต่าง ๆ อาทิ โรงพยาบาลที่มีความพร้อมทางด้านบุคลากรทางการแพทย์เฉพาะทาง ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติการทางการแพทย์ ความพร้อมของเทคโนโลยีทางการแพทย์สมัยใหม่ ความปลอดภัยจากการรักษาพยาบาล เป็นต้น หรือรูปแบบการให้บริการที่ดีจนได้รับการยอมรับหรือเชื่อมั่นได้ถึงคุณภาพและความมั่นใจในสิ่งที่รับรู้ได้จากตราสินค้า เครื่องหมายการค้า รูปแบบการดำเนินธุรกิจ บุคลากรที่เกี่ยวข้อง อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิตหรือให้บริการ และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับธุรกิจสัณยกรรมตกแต่งแปลงเพศนั้น

ซึ่งโรงพยาบาลที่ให้บริการแก่ผู้มีความประสงค์เข้ารับการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศล้วนสื่อให้เห็นภาพลักษณ์องค์กรในด้านการให้บริการบนรากฐานความเชี่ยวชาญ ด้วยประสบการณ์ในการให้บริการอย่างยาวนาน จากแพทย์ผู้ชำนาญการ มีประสบการณ์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย ตลอดจนถึงการให้บริการหลังการศัลยกรรมล้วนสะท้อนถึงรูปแบบการให้บริการที่ดีของโรงพยาบาลนั้น ๆ (สุรเชษฐ์ เดชมนิ และคณะ, 2563) สอดคล้องกับแนวคิดของ Harrison, 1995 และงานวิจัยในประเทศไทยของ ฉัตรลดา กิ่งหล้า และคณะ, สุวิมล สุวรรณิ และคณะ และ ปิยณัฐ ไชยกุล และคณะ ที่ชี้ให้เห็นความเชื่อมโยงด้านภาพลักษณ์องค์กรกับประเด็นในการศึกษาเชิงธุรกิจศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย โดยมุ่งเน้นการศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้รับบริการซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถสะท้อนถึงประสิทธิผลของธุรกิจอย่างชัดเจน ได้แก่ การรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรของบุคคลภายนอกองค์กร สารสำคัญของภาพลักษณ์องค์กรที่ดี และสารสำคัญของภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์หรือรูปแบบการให้บริการที่ดี 3) การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กรส่งผลทางตรงต่อสถานพยาบาลที่มีประสิทธิผลในทัศนะของผู้รับบริการศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย เนื่องจากการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กรเป็นกระบวนการบริหารจัดการภายในองค์กรทั้งหมดที่ผู้บริหารร่วมกับบุคลากรที่ผ่านการพัฒนาบุคลากรร่วมกันบริหารจัดการให้กระบวนการให้บริการในธุรกิจศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศนั้นมีคุณภาพที่ดี สอดรับกับความต้องการของลูกค้าหรือผู้รับบริการ โดยตระหนักถึงคุณภาพไปพร้อมกับการสร้างประสิทธิภาพในการผลิตหรือการให้บริการ ซึ่งในโรงพยาบาลที่ประกอบธุรกิจศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศนั้น ฝ่ายบริหารขององค์กรต่างพยายามสร้างระบบ กลไก ให้เกิดการขับเคลื่อนการให้บริการจากทุกแผนกที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนไข้ในฐานะผู้รับบริการจนก่อให้เกิดผลเป็นความพึงพอใจและกล้าที่จะเชิญชวนลูกค้ารายใหม่เข้ามาใช้บริการ จึงพยายามทำให้มีการพัฒนาบุคลากรผ่านการฝึกอบรมและการเรียนรู้ขององค์กร และการทำงานเป็นทีม เป็นต้น (Harrison, S. J., 1995); (ฉัตรลดา กิ่งหล้า และคณะ, 2557); (สุวิมล สุวรรณิ และคณะ, 2557); (ปิยณัฐ ไชยกุล และคณะ, 2561) สอดคล้องกับแนวคิด Tenner and Detoro เสนอถึงแนวคิดการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กรประกอบด้วยหลักการ 3C อธิบาย คือ Customer Focus, Continuous Improvement และ Company - Wide Involvement (Tenner, A. R. & Detoro, I. J., 1992) และทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ Sallis, 1993, สุรัชย์ ทูหมัด และคณะ และพรรณเพ็ญ พลาคัย ที่อธิบายให้เห็นถึงเชื่อมโยงด้านการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กรกับประเด็นในการศึกษาเชิงธุรกิจศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศ ซึ่งแสดงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้รับบริการซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถสะท้อนถึงประสิทธิผลของธุรกิจอย่างชัดเจน ได้แก่ การพัฒนาปรับปรุงระบบอย่างต่อเนื่องเพื่อความยั่งยืน การพัฒนาบุคลากรผ่านการฝึกอบรมและการเรียนรู้ขององค์กร และการทำงานเป็นทีม โดยปัจจัยเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กรมีบทบาทต่อกระบวนการดำเนินธุรกิจศัลยกรรมตกแต่งแปลงเพศในประเทศไทย 4) การจัดการการตลาดส่งผลทางตรงต่อสถานพยาบาลที่มีประสิทธิผลในทัศนะของผู้รับบริการศัลยกรรม

ตกแต่แปลงเพศในประเทศไทย (Sallis, E., 1993); (สุรัชย์ ทูหมัด และคณะ, 2561) เนื่องจากการจัดการการตลาด หรือการดำเนินธุรกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าในธุรกิจ ศัลยกรรมตกแต่แปลงเพศ ตามแนวทางการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมการตลาด (Marketing-Mix Factors) ได้แก่ ด้านการบริการ (Product) ด้านราคาหรือค่าใช้จ่าย (Price) ด้านสถานที่เข้าถึงผลิตภัณฑ์หรือรับบริการ (Place) และด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) นั้น ถือเป็นการอธิบายปัจจัยความต้องการของตลาดหรือการตอบสนอง ความพึงพอใจของลูกค้าทั้งในฐานะผู้ซื้อหรือผู้รับบริการซึ่งส่งผลโดยตรงต่อธุรกิจ ศัลยกรรมตกแต่แปลงเพศ เพราะคุณภาพการบริการที่ดีของธุรกิจ ศัลยกรรมตกแต่แปลงเพศช่วยสร้างความมั่นใจและความประทับใจถึงความสำเร็จ การดูแลรักษาที่ตอบสนองความต้องการ ศัลยกรรมตกแต่แปลงเพศที่มีความปลอดภัยให้แก่ผู้รับบริการ ขณะที่สถานประกอบการธุรกิจ ศัลยกรรมตกแต่แปลงเพศที่ผู้รับบริการสามารถเข้าถึงได้ โดยเฉพาะสถานที่ให้บริการยังมีความสำคัญ ในฐานะของการเป็นตัวสินค้าไปพร้อมกัน เพราะผู้รับบริการต้องอาศัยสถานที่รับบริการนั้นไปจนครบ หรือเกือบครบกระบวนการ เช่น ห้องตรวจ ห้องเอกซเรย์ ห้องพัก ห้องผ่าตัด สถานประกอบการที่ ให้บริการจึงต้องมีความเพียบพร้อมเพื่อบริการหรืออำนวยความสะดวกแก่ลูกค้าและผู้รับบริการอย่าง เพียงเพียบพร้อมและเพียงพอ (Kotler, P., 2000) สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องของประเทศไทยของ ฟาริดา ยูมาดิน และกิตติ แก้วเขียว ที่กล่าวโดยรวม สะท้อนถึง ความเชื่อมโยงด้านการจัดการตลาดแนวการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมการตลาดกับประเด็น ในการศึกษาเชิงธุรกิจ ศัลยกรรมตกแต่แปลงเพศนั้นเน้นการศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้รับบริการ ซึ่งเป็นมีส่วนได้ส่วนเสียสามารถสะท้อนถึงประสิทธิผลของธุรกิจอย่างชัดเจน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) หรือบริการ (Service) สถานที่จัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) การกำหนดราคา (Price) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การจัดการตลาดมีบทบาทต่อ กระบวนการดำเนินธุรกิจ ศัลยกรรมตกแต่แปลงเพศในประเทศไทย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาสถานพยาบาลที่มีประสิทธิผลในทัศนะของผู้รับบริการ ศัลยกรรมตกแต่แปลงเพศในประเทศไทย สามารถสรุปได้ว่า นโยบายภาครัฐ ภาพลักษณ์องค์กร การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กรและการจัดการการตลาด เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อ ทัศนะของผู้รับบริการ ศัลยกรรมตกแต่แปลงเพศในประเทศไทย จึงมีข้อเสนอแนะว่า รัฐบาล ควรมีนโยบายสนับสนุนให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการ ศัลยกรรมตกแต่แปลงเพศของโลก ควรสนับสนุนให้มีการกำหนดอัตราค่าบริการที่มีมาตรฐานในทุก ๆ สถานพยาบาล เพื่อเป็น การคุ้มครองผู้รับบริการในฐานะของผู้บริโภค และรัฐบาลควรมีมาตรการแก้ไข ปัญหา ผู้รับบริการภายหลัง ศัลยกรรมตกแต่แปลงเพศแล้ว เนื่องจากมีเพศสภาพทางกายที่เปลี่ยนไป ไม่สอดคล้องกับเพศกำเนิดในระบบทะเบียนราษฎร การดำเนินชีวิตหลังการ ศัลยกรรมจึง

ขัดแย้งกับการใช้สิทธิตามกฎหมาย อาทิ การทำประกันชีวิต การเดินทางไปต่างประเทศ เป็นต้น สถานพยาบาลที่เน้นการประกอบธุรกิจสลายกรรมตกแต่งแปลงเพศควรมีภาพลักษณ์ขององค์กรที่มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของตนเป็นจุดแข็งเพื่อให้ผู้รับบริการตัดสินใจได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น ผู้บริหารสถานพยาบาลควรมีการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กรด้วยการปรับปรุงระบบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการลดขั้นตอนในการติดต่อทั้งก่อนและหลังการให้บริการเพื่ออำนวยความสะดวกสบายแก่ผู้รับบริการสลายกรรม และผู้บริหารสถานพยาบาลควรสร้างการยอมรับของผู้รับบริการผ่านการรักษามาตรฐานการให้บริการที่คงเส้นคงวา เพื่อรักษาฐานลูกค้าและเพื่อสร้างฐานลูกค้าใหม่ผ่านการบอกต่อ (Words of mouths)

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรลดา กิ่งหล้า และคณะ. (2557). ผลกระทบของการบริหารภาพลักษณ์องค์กรที่มีต่อความพึงพอใจของลูกค้าของธุรกิจส่งออกสินค้าเกษตรในประเทศไทย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 33 (1), 45-54.
- ปิยณัฐ ไชยกุล และคณะ. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างการประชาสัมพันธ์เชิงรุกกับภาพลักษณ์องค์กรของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 37(5), 85-95.
- ผู้จัดการรายวัน360. (2562). คนไทยแห่พึ่งศัลยกรรมทำสวย ติด TOP 8 ของโลก มูลค่าตลาดทะลุ 5.5 หมื่นล้านบาท. เรียกใช้เมื่อ 11 มกราคม 2563 จาก <https://ibusiness.co/detail/9620000123207>
- ผู้จัดการออนไลน์. (2557). หลัก5ข้อเลือกหมอศัลยกรรมความงาม แพทย์สภาดันไทยเป็นคอสเมติกฮับสู่เกาหลี. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2563 จาก <https://mgronline.com/specialscoop/detail/9570000116135>
- ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอาเซียน. (2558). ไทยกับความเป็น Surgical hub of Asia. เรียกใช้เมื่อ 22 มกราคม 2563 จาก http://www.asean thai.net/ewt_news.php?nid=1020&filename=index
- สุรเชษฐ์ เดชมนี และคณะ. (2563). อุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายกรณีการโฆษณาผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ผิดกฎหมายทางวิทยุประเภทกิจการบริการทางธุรกิจในมุมมองของพนักงานเจ้าหน้าที่ในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด. วารสารเภสัชกรรมไทย, 12(1), 92-113.
- สุรัชย์ ทูหมัด และคณะ. (2561). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจการจัดการคุณภาพองค์กรกับประสิทธิผล การปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ. วารสารสุทธิปริทัศน์, 32(102), 70-85.

- สุวิมล สุวรรณิ และคณะ. (2557). ผลกระทบของการประชาสัมพันธ์การตลาดเชิงกลยุทธ์ที่มีต่อภาพลักษณ์องค์กร ของธุรกิจโรงแรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 33(1), 236-247.
- Faul, F. et al. (2007). G*Power 3: a flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. Behavior Research Methods, 39(2), 175-191.
- Harrison, S. J. (1995). The Community-Police Advisory Boards at the Los Angeles Police Department. California: Wadsworth.
- Kotler, P. (2000). Marketing Management. New Jersey: Prentice-Hall.
- Mazmanian, D. A. & Sabatier, P. A. (1989). Implementation and public policy: With a new postscript. Lanham. (6th). MD: University Press of America.
- Sallis, E. (1993). Total quality management in education. London: Kogan Page Educational Management Series.
- Tenner, A. R. & Detoro, I. J. (1992). Total Quality Management: There Step to Continuous Improvement. Massachusetts: Addison-Wesley.
- Van Meter, D. S. & Van Horn, C. E. (1975). The policy implementation process: A Conceptual Framework. Administration and society, 6(5), 445 –486.
- .

ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในระบบราชการ*

THE PROBLEM OF CORRUPTION IN THAI BUREAUCRACY

อภิชาติ พานสุวรรณ

Apichat Pansuwan

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

พระมหาบุญรอด มหาวิโร (สืบดวง)

Phramaha Boonrod Mahaviro (Suebduang)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: apichat_asm@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน และ 2) เสนอแนวทางการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในระบบราชการไทย ใช้การศึกษาเอกสารงานวิจัยด้วยวิธีการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้สถิติเชิงพรรณนาสรุปผลการวิจัย ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในระบบราชการไทยเกิดจากโครงสร้างเชิงอำนาจ ลักษณะสังคมไทยเป็นความสัมพันธ์กันเชิงอำนาจจะหวงผู้มีอำนาจกับผู้นิยามอำนาจ เป็นความสัมพันธ์ทางดิ่ง จะเกิดพฤติกรรมต่างๆที่ผู้มีอำนาจใช้แสวงหาประโยชน์ มีความฉ้อฉลมากเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อตนเองและพวกพ้อง ก่อให้เกิดเสียหายทั้งต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมของคนไทยอย่างรุนแรง การทุจริตคอร์รัปชันลักษณะนี้เกิดขึ้นกับทุกองค์กร ทุกหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มนักการเมือง นักการเมืองท้องถิ่นและข้าราชการทุกหน่วยงานทุกท้องถิ่นทั่วประเทศ ซึ่งกลุ่มคนที่ทำการเหล่านี้ ล้วนเป็นกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจในการอนุมัติโครงการและงบประมาณ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่กลุ่มของตนมากกว่าไปสร้างผลประโยชน์แก่ประชาชน สังคมและประเทศชาติ 2) แนวทางการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติควรมีบทบาทหน้าที่ที่กระทำให้การป้องกันการกระทำผิดโดยการสร้างจิตสำนึกให้แก่เยาวชนทุกระดับในระบบการศึกษาและนอกระบบการศึกษาสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนด้วยระบบการจูงใจด้วยรางวัล ระบบภาษี ในด้านการปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน

* Received 19 November 2020; Revised 15 August 2021; Accepted 21 August 2021

ควรจัดสรรอัตรากำลังคนให้เพียงพอต่อปริมาณคดี และควรมีรางวัลจูงใจต่อผลสัมฤทธิ์ในการทำงาน การดำเนินคดี ต้องรวดเร็ว จริงจัง และควรเพิ่มมาตรการลงโทษทางกฎหมาย ผู้กระทำความผิดให้รุนแรงมากขึ้น

คำสำคัญ: การทุจริตคอร์รัปชัน, การแก้ปัญหา, ระบบราชการ

Abstract

The objectives of this article were to 1) study corruption problems and 2) propose anti-corruption practices in Thai bureaucracy. This is qualitative research by document analysis. Descriptive statistics were used to summarize the research results. The results of the study showed that 1) Corruption problem in Thai bureaucracy is caused by a power structure. Thai society is the relationship between power and power is a vertical relationship. There will be various behaviors that the authority makes a lot of fraud, It is an act that brings benefits to oneself and others, causing severe damage to the economic, political, social and cultural systems of the Thai people. Corruption occurs to every organization whether it is a group of politicians, local politicians, and government officials of all agencies all local across the country. In which these groups of people They are a group of people who have the power to approve projects and budgets to benefit their own groups rather than to benefit the people, society, and nation. 2) Anti-Corruption Guidelines, the National Counter Corruption Commission should have a chapter and duty that both prevent the commission of offenses by raising awareness of youth at all levels in the education system and the non-educational system build engagement with the community government agencies and private sectors with reward incentive systems tax system. In the suppression of corruption, the Anti-Corruption Commission should allocate sufficient manpower to meet the number of cases and there should be incentives for achievement in work, prosecution must be swift and serious, and the punishment for offenders should be more severe.

Keywords: Corruption, Problem Solving, Bureaucracy

บทนำ

การคอร์รัปชันถือเป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญที่ขัดขวางกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขจัดความไม่ความเท่าเทียมกันในสังคมซึ่งวัดโดย

ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของคนในสังคม ปัจจุบันการคอร์รัปชันดูเหมือนจะมีมากขึ้นเรื่อย ๆ รัฐต้องสูญเสียเงินเป็นจำนวนมากเป็นพัน ๆ ล้าน สำหรับข้าราชการตั้งแต่ระดับล่างไปจนถึงรัฐมนตรีล้วนแต่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการทุจริตคอร์รัปชัน แต่ไม่สามารถหาผู้กระทำผิดมาลงโทษได้ทั้งหมด จนคนไทยทราบกันดีอยู่แล้วว่าประเทศในโลกใบนี้ประเทศไทยติดอันดับ 101 ในเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันของโลกประจำปี 2562 จาก 180 ประเทศทั่วโลก และติดอันดับ 6 จาก 10 ประเทศในภูมิภาคอาเซียน (ปีซี นิวส์ ไทย, 2562) ซึ่งนับเป็นปัญหาที่ฝังรากลึกสู่สังคมไทยจนเป็นเหตุให้อารยประเทศกลัวและไม่กล้ามาลงทุนในเมืองไทย จนถึงปี พ.ศ. 2542 สมัยรัฐบาลชุดของ นายชวน หลีกภัยได้ตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบันรัฐบาลชุด พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ได้กำหนดหน้าที่และอำนาจของ ป.ป.ช. ไว้ดังนี้ 1) ไต่สวนและมีความเห็นกรณีมีการกล่าวหาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญหรือผู้ดำรงตำแหน่งองค์กรอิสระ ผู้ใดมีพฤติกรรมการร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่ หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง 2) ไต่สวนและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม 3) กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระและเจ้าหน้าที่ของรัฐยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะรวมทั้งตรวจสอบและเปิดเผยการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลดังกล่าว 4) ไต่สวนเพื่อดำเนินคดีในฐานความผิดอื่นที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้กำหนดหรือที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. 5) หน้าที่และอำนาจอื่นที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายอื่น (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561)

สำหรับบทลงโทษผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2561 ได้กำหนดบทลงโทษในกรณีความผิดดังนี้ 1) โทษทางอาญาเกี่ยวกับการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน ในกรณีจงใจ ไม่ยื่นบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามเวลา จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ 2) โทษทางอาญาเกี่ยวกับการฝ่าฝืนบทบัญญัติว่าด้วยการขัดกันระหว่าง ประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวม 3) โทษทางอาญาเกี่ยวกับความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการสำหรับ เจ้าพนักงานของรัฐไว้เป็นการเฉพาะ 4) โทษทางอาญาสำหรับความผิดเกี่ยวกับการเรียกรับ การรับ และการเสนอ ให้ซึ่งสินบนต่อเจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่าง ประเทศ 5) โทษทางอาญา

กรณีการขัดขวางการยุติธรรมตามพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต การไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของ คณะกรรมการ ป.ป.ช. คณะกรรมการไต่สวน และหัวหน้าพนักงานไต่สวน และการขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของ คณะกรรมการ ป.ป.ช. กรรมการ เลขาธิการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ 6) โทษทางอาญากรณีการเปิดเผยข้อความ ข้อเท็จจริง หรือข้อมูล ที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ได้มา เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ และกรณีพนักงาน เจ้าหน้าที่กระทำการให้ผู้อื่นรู้หรืออาจรู้ความลับ ในรายการเกี่ยวกับการดำเนินการตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญนี้ 7) โทษทางอาญากรณีที่มีการยักยอก ทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้น เอาไปเสีย ทำให้สูญหายหรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งทรัพย์สินที่มีการยึดหรืออายัด หรือที่จะขอให้มีการตกเป็นของแผ่นดิน 8) กำหนดเพิ่มโทษเป็นสองเท่า กรณีที่กรรมการ พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือบุคคลหรือคณะบุคคลที่ คณะกรรมการ ป.ป.ช. มอบหมายกระทำความผิด และในกรณีที่บุคคลดังกล่าวปฏิบัติหน้าที่ โดยขาดความเที่ยงธรรมให้ถือว่าเป็นการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ 9) โทษทางอาญากรณีแจ้งข้อความเป็นเท็จ ฟ้องเท็จ เบิกความเท็จ เพื่อแกล้งผู้ใดถูกไต่สวนให้ได้รับโทษ หรือรับโทษหนักขึ้น

บทบาหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติและแนวคิดเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2561 กำหนดหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ไว้ในส่วนที่ 2

มาตรา 28 คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(1) ไต่สวนและมีความเห็นกรณีมีการกล่าวหาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญหรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ ผู้ใดมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง

(2) ไต่สวนและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม

(3) กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระและเจ้าหน้าที่ของรัฐยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะรวมทั้งตรวจสอบและเปิดเผยผลการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลดังกล่าว

(4) ไต่สวนเพื่อดำเนินคดีในฐานความผิดอื่นที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้กำหนดหรือที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช.

(5) หน้าที่และอำนาจอื่นตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายอื่น

ในการดำเนินการตาม (4) ในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะดำเนินการเอง หรือมอบหมายให้หน่วยงานที่มีหน้าที่และอำนาจในการดำเนินการเป็นผู้ดำเนินการก็ได้

มาตรา 29 ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. รายงานผลการตรวจสอบและผลการปฏิบัติหน้าที่พร้อมข้อสังเกตต่อรัฐสภาทุกปี ทั้งนี้ ให้ประธานกรรมการ หรือกรรมการที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มอบหมาย มาแถลงรายงานดังกล่าวต่อรัฐสภา และให้ประกาศรายงานดังกล่าวในราชกิจจานุเบกษาและเปิดเผยต่อสาธารณะ

มาตรา 30 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 28 (1) (2) และ (4) ให้รวมถึงการดำเนินการกับบุคคลอื่นซึ่งเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน รวมทั้งผู้ให้ ผู้ขอให้ หรือรับว่าจะให้ หรือนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่บุคคลตามมาตรา 28 (1) (2) และ (4) เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายด้วย

ในการดำเนินคดีตามมาตรา 28 (1) (2) และ (4) ให้ใช้บังคับกับการดำเนินการในคดีที่มีการกระทำความผิดเป็นกรณีเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบทและบทใดบทหนึ่งจะต้องดำเนินการตามมาตรา 28 (1) (2) และ (4) และคดีที่มีการกระทำความผิดเกี่ยวเนื่องกันและความผิดเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่จะต้องดำเนินการในคราวเดียวกันด้วย

มาตรา 31 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 28 (1) (2) (3) และ (4) ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือผู้ที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มอบหมาย ให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่จะต้องจัดให้มีมาตรการหรือแนวทางที่จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่มีประสิทธิภาพ เกิดความรวดเร็ว สุจริตและเที่ยงธรรม

มาตรา 32 คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีหน้าที่และอำนาจเสนอมาตรการ ความเห็น และข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี รัฐสภา ศาล องค์การอิสระ หรือองค์กรอัยการในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) ปรับปรุงการปฏิบัติราชการ หรือวางแผนงานโครงการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ เพื่อป้องกันหรือปราบปรามการทุจริต การกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม

(2) จัดให้มีมาตรการและกลไกที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันและขจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนอย่างเข้มงวด

(3) เสนอแนะให้มีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือมาตรการใดที่เป็นช่องทางให้มีการทุจริตหรือประพฤติมิชอบ หรือเป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลดีต่อราชการได้

ในการจัดทำมาตรการ ความเห็น และข้อเสนอแนะตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการ ป.ป.ช. อาจจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะในเรื่องที่กระทบต่อประโยชน์สาธารณะก็ได้ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

เมื่อองค์กรตามวรรคหนึ่งได้รับแจ้งมาตรการ ความเห็น และข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ ป.ป.ช. แล้ว หากเป็นกรณีที่ไม่อาจดำเนินการได้ ให้แจ้งปัญหาและอุปสรรคต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทราบต่อไป ทั้งนี้ ไม่เกินเก้าสิบวันนับแต่ได้รับแจ้งจากคณะกรรมการ ป.ป.ช.

มาตรา 33 เพื่อให้ประชาชนและหน่วยงานของรัฐมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนดมาตรการและกลไกที่จำเป็นต่อการดำเนินการในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) การส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ความรู้ต่อต้านหรือชี้เบาะแส โดยได้รับความคุ้มครอง รวมทั้งจัดให้มีช่องทางการแจ้งข้อมูล เบาะแส หรือพยานหลักฐานสำหรับการกระทำความผิดที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยช่องทางดังกล่าวต้องมีวิธีการที่ง่าย สะดวก ไม่มีขั้นตอนยุ่งยาก และไม่ก่อผลร้ายกับผู้แจ้งดังกล่าว รวมทั้งดำเนินการเพื่อป้องกันการทุจริต ตลอดจนเสริมสร้างทัศนคติและค่านิยมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต

(2) ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนหน่วยงานของรัฐในการจัดให้มีกลไกการแจ้งเตือนกรณีพบว่ามีพฤติกรรมที่สื่อว่าอาจมีการทุจริตในหน่วยงานของตน

(3) ส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับอันตรายของการทุจริตรวมถึงค่านิยมที่เน้นการพึ่งพาระบอบอุปถัมภ์ในสังคม เพื่อให้เกิดการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างกว้างขวาง

(4) รับฟังข้อเสนอแนะจากประชาชนหรือหน่วยงานของรัฐเพื่อนำไปปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และสำนักงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บทกำหนดโทษ

(1) โทษทางอาญาเกี่ยวกับการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน ในกรณีจงใจ ไม่ยื่นบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามเวลา จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

(2) โทษทางอาญาเกี่ยวกับการฝ่าฝืนบทบัญญัติว่าด้วยการขัดกันระหว่าง ประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวม

(3) โทษทางอาญาเกี่ยวกับความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการสำหรับ เจ้าพนักงานของรัฐไว้เป็นการเฉพาะ

(4) โทษทางอาญาสำหรับความผิดเกี่ยวกับการเรียกรับ การรับ และการเสนอ ให้ซึ่งสินบนต่อเจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ

(5) โทษทางอาญากรณีการขัดขวางการยุติธรรมตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต การไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของ คณะกรรมการ ป.ป.ช. คณะกรรมการไต่สวน และหัวหน้าพนักงานไต่สวน และการขัดขวางการปฏิบัติ หน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. กรรมการ เลขาธิการ และพนักงานเจ้าหน้าที่

(6) โทษทางอาญากรณีการเปิดเผยข้อความ ข้อเท็จจริง หรือข้อมูล ที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ได้มาเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ และกรณีพนักงาน เจ้าหน้าที่กระทำการให้ผู้อื่นรู้หรืออาจรู้ความลับในรายการเกี่ยวกับการดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

(7) โทษทางอาญากรณีที่มีการยักยอก ทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้น เอาไป เสีย ทำให้สูญหายหรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งทรัพย์สินที่มีการยึดหรืออายัด หรือที่จะขอให้มีการตกเป็น ของแผ่นดิน

(8) กำหนดเพิ่มโทษเป็นสองเท่า กรณีที่กรรมการ พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือ บุคคลหรือคณะบุคคลที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มอบหมายกระทำความผิด และในกรณีที่บุคคล ดังกล่าวปฏิบัติหน้าที่โดยขาดความเที่ยงธรรมให้ถือว่าเป็นการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ

(9) โทษทางอาญากรณีแจ้งข้อความเป็นเท็จ ฟ้องเท็จ เบิกความเท็จ เพื่อ แกล้งผู้ใดถูกไต่สวน ให้ได้รับโทษหรือรับโทษหนักขึ้น (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561)

ความหมายของการทุจริตคอร์รัปชัน

การทุจริตคอร์รัปชัน ว่าเดิมทีใช้คำว่า “การฉ้อราษฎร์บังหลวง” หมายถึง การฉ้อโกงสิ่งที่เคยเป็นหรือสิ่งที่ควรเป็นของราษฎร์ และการฉ้อโกงงบประมาณของรัฐ คำนี้มีความหมายค่อนข้างจำกัดเมื่อเทียบกับการฉ้อโกงในสมัยปัจจุบันที่เจ้าหน้าที่รัฐ/นักการเมืองที่ไม่ได้โกงงบประมาณโดยตรง แต่ใช้อำนาจหน้าที่เอื้อประโยชน์ให้ธุรกิจของตนเองและพวกพ้องทั้งทรัพยากรสาธารณะ เงิน (เช่นการออกพันธบัตรและการกู้เงินภาครัฐ) ด้วยเหตุที่การฉ้อราษฎร์บังหลวงในความหมายเดิมไม่อาจให้ความหมายได้อย่างครอบคลุม วิทยาการ เชิงบูรณาการ จึงเลือกใช้คำว่า Political Corruption หรือ “การทุจริตคอร์รัปชันทางการเมือง” หมายถึง การฉ้อฉลของผู้ดำรงตำแหน่งเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว เพื่อชี้ให้เห็นว่าเป็นเรื่องฉ้อโกงของเจ้าหน้าที่รัฐหรือถ้าเป็นการทุจริตคอร์รัปชันกันเฉย ๆ จะรวมถึงการฉ้อโกงของผู้บริหาร หรือเจ้าหน้าที่ใน

ภาคเอกชนหรือองค์กรพลเมืองที่ไม่ใช่องค์กรภาครัฐด้วย ซึ่งความหมายของการทุจริตคอร์รัปชันทางการเมือง ตามสารานุกรม Wikipedia ซึ่งอธิบายไว้ว่า เป็นการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐในทางที่ผิด เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวการทุจริตคอร์รัปชันสามารถมีได้ไม่ว่าจะในรัฐบาลรูปแบบใดก็ตาม แต่ส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบของระบบอุปถัมภ์ การติดสินบน กรรโชกใช้อำนาจคดโกง ยักยอก และใช้ระบบเส้นสายการทุจริตคอร์รัปชันมักจะเกี่ยวโยงกับอาชญากรรมที่มีการจัดตั้งองค์กร (Organization Crime) ต่างๆ เช่น ค้ายาเสพติดฟอกเงิน และธุรกิจผิดกฎหมาย (วิทยากร เชียงกุล, 2550)

สาเหตุของการทุจริตคอร์รัปชัน

จากงานสัมมนา “เราจะป้องกันแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในยุคปฏิรูปกันอย่างไร” ว่าสาเหตุที่สังคมไทยมีการทุจริตคอร์รัปชันเกิดขึ้นนั้น เนื่องจากเหตุผล 3 ประการ คือ 1) โครงสร้างเชิงอำนาจ ลักษณะสังคมไทยเป็นสังคมเป็นความสัมพันธ์กันเชิงอำนาจระหว่างผู้มีอำนาจกับผู้ไม่มีอำนาจ เป็นความสัมพันธ์ทางดิ่ง จะเกิดพฤติกรรมต่างๆ ที่ผู้มีอำนาจใช้อำนาจหาประโยชน์ มีความฉ้อฉลมาก ผู้ไม่มีอำนาจจะแสวงหาความอุปถัมภ์จากเจ้านายตน สังคมใดที่มีความสัมพันธ์ทางดิ่ง ที่เรียกว่า Vertical Relationship เศรษฐกิจจะไม่ดี การเมืองจะไม่ดีและศีลธรรมจะไม่ดี 2) แนวทางการพัฒนา ที่ผ่านมารัฐรับแนวทางการพัฒนาของตะวันตกเข้ามา ที่เน้นเงินเป็นตัวตั้ง ดังนั้นจึงเป็นการส่งเสริมให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันและ 3) ความอ่อนแอในระบบ ทั้งระบบการเมือง ระบบราชการ ระบบการศึกษา ระบบศาลระบบสื่อมวลชน (ประเวศ วะสี, 2547)

การจำแนกสาเหตุของการทุจริตคอร์รัปชันในระบบราชการออกเป็น 2 ลักษณะ คือ สาเหตุทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง กับสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายดังนี้

สาเหตุทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง

เป็นปัจจัยสำคัญต่อการทุจริต ได้แก่ ค่านิยมของสังคม วัฒนธรรมและประเพณี โดยเฉพาะสังคมที่นิยมการบริโภคนิยม สังคมที่นิยมยกย่องคนมั่งมีและผู้มีอำนาจ ทำให้การแข่งขันในการบริโภคนิยมและการแสวงหาตำแหน่งและอำนาจโดยมิชอบ มิได้คำนึงถึงวิถีทางที่จะถูกจะผิดอย่างไรหรือไม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานะทางสังคมระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับราษฎรที่มีความแตกต่างกันมากในเรื่องระดับการศึกษา ประชาชนที่มีการศึกษาไม่สูงเมื่อเทียบกับข้าราชการ ทำให้ในการเข้ามาติดต่อราชการตกอยู่ในฐานะต้องพึ่งพิง อยู่ในฐานะผู้อยู่ภายใต้อำนาจของผู้ปกครองที่ต้องเอาใจผู้ที่มีอำนาจในลักษณะขอร้องกราบกราน หรือประจบประแจง แทนที่จะเป็นการเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ของรัฐให้บริการตามสิทธิที่ประชาชนพึงได้รับ (รพีพรรณ สุวรรณณัฐโชติ, 2550)

นอกจากนี้ในค่านิยมของสังคมที่คิดว่าตำแหน่งในงานราชการเป็นสมบัติส่วนบุคคล และเป็นสิ่งที่เสริมฐานะทางสังคมของบุคคลให้เหนือกว่าราษฎรทั่วไป ก็เป็นสาเหตุที่สำคัญของ

การทุจริตในระบบราชการ การตัดสินใจในตำแหน่งหน้าที่ซึ่งมีส่วนช่วยเหลือบุคคลบางคน มักถูกมองว่าเป็นการให้คุณส่วนตัว ไม่ใช่เป็นเพียงผลของความสัมพันธ์ที่กำหนดโดยกฎหมายทำให้ประชาชนรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ในขณะเดียวกันกับที่เจ้าหน้าที่ของรัฐก็เห็นว่าตนมีอำนาจดุลพินิจเหนือการตัดสินใจนั้น ๆ ไปในทางเป็นคุณ หรือเป็นโทษกับใครที่ตนต้องการก็ได้ ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มาติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงมักถูกพิจารณาว่าเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในตำแหน่งหน้าที่ราชการ ธรรมเนียมในการให้ของขวัญกับการให้สินบน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงจะเป็นสิ่งที่มีอยู่ในสังคมเช่นนี้เสมอ และในหลายกรณีแยกออกจากกันได้ยาก ในระบบงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีรายได้ต่ำ และต้องการรายได้เพิ่มเติมให้พอต่อการดำรงตนในสังคม ตำแหน่งหน้าที่จึงกลายเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ตามธรรมเนียมปฏิบัติ การให้สินน้ำใจหรือสินบนจึงเป็นเสมือนค่าธรรมเนียมที่ช่วยให้งานบริการสาธารณะดำเนินไปได้ (วราคม ที่สุก, 2544)

สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ก็เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันในระบบงานของรัฐ ในสภาพการณ์ที่รัฐบาลมีบทบาทความรับผิดชอบเพิ่มขึ้นอย่างมากในกลไกทางเศรษฐกิจ ภารกิจของรัฐทำให้รัฐเป็นแหล่งทรัพย์สินที่จะต้องมีการรวบรวมจัดเก็บและใช้จ่ายเพื่อการบริการสาธารณะรวมถึงเป็นแหล่งสิทธิพิเศษทั้งหลาย เพราะมีการใช้อำนาจรัฐในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเมืองและการบริการ ซึ่งมีผลกระทบต่อประโยชน์ของเอกชนที่มีประโยชน์ในเรื่องนั้นๆ แตกต่างกัน เช่น ผู้ประกอบธุรกิจอาจต้องเผชิญกับกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับของรัฐที่มีความซับซ้อน หรือปัญหาความไม่แน่นอนในการรับประโยชน์จากรัฐตามที่ตนประสงค์ จึงย่อมเป็นเรื่องง่ายต่อการที่ผู้ประกอบธุรกิจจะใช้วิธีการแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวที่มีกับเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีตำแหน่งหน้าที่เกี่ยวข้องหรือใช้ทรัพย์สินเงินทองเป็นเครื่องมือเพื่อให้ผู้มีตำแหน่งหรืออำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องตัดสินใจไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ให้ประโยชน์หรือทรัพย์สินแก่ตนแทนที่จะปฏิบัติหน้าที่ไปตามกฎหมาย บ้านเมืองโดยเฉพาะพิเศษในธุรกิจที่มีผลประโยชน์มูลค่ามหาศาล การทุจริตคอร์รัปชันในระบบราชการย่อมมีโอกาสเกิดได้มากขึ้น (สุธี อากาศฤกษ์, 2539)

สาเหตุทางการเมืองก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งของการเกิดการทุจริตคอร์รัปชันในระบบงานของรัฐ Turmet, J. H. ได้ชี้ให้เห็นถึงสาเหตุนี้ด้วยการวิเคราะห์ โครงสร้างทางการเมืองในระบบ “พวก” (Clique) หรือระบบอุปถัมภ์ (Patron - Client Relationship) ที่ เป็น อยู่ ใน ความสัมพันธ์แบบบังคับบัญชาระหว่างนักการเมืองกับข้าราชการประจำ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐระดับสูงของไทย ความสัมพันธ์ในลักษณะนี้เอื้อต่อการทุจริตในระบบงานของรัฐเนื่องจากเป็นสิ่งที่ มี อยู่ และ ได้ ถูก ใช้ เป็น ฐาน ในการ แข่ง ชัน ทาง การ เมือง เพื่ อ ยึด เนี่ย วา น จา น ในการบริหารงานของรัฐไว้กับกลุ่มการเมืองของฝ่ายนั้น ๆ (Turmet, J. H., 1996)

สาเหตุที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันในภาครัฐกระทรวงยุติธรรมยังได้ระบุถึงสาเหตุของการทุจริตคอร์รัปชันว่าสามารถจำแนกได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เกิดจากพฤติกรรมความโลภ เป็นสาเหตุที่มาจากพฤติกรรมส่วนบุคคล ที่มาจากความโลภ ความไม่เพียงพอ โดยเป็นพฤติกรรมส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่รัฐ ที่ขาดหลักยึดด้านคุณธรรมจนกลายเป็นคนที่เห็นแก่ได้ มีความอยากและความไม่รู้จักพอ การขาดปทัสถาน (Norm) ของความเป็นบุคคลสาธารณะ (Public Persons) ที่ต้องยึดหลักความเป็นกลาง และความเป็นธรรมเป็นที่ตั้งซึ่งเป็นอุดมการณ์ของนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐสมัยใหม่

กลุ่มที่ 2 เกิดจากการมีโอกาสน หรือการที่ระบบการทำงานมีช่องว่าง เป็นสาเหตุที่มาจากระบบการทำงานมีช่องว่างให้ทุจริต หรือการที่ขาดระบบการควบคุม ตรวจสอบที่ไม่รัดกุม โดยสรุปสาเหตุ ได้แก่ 1) การขาดความรู้ ความเข้าใจผิด หรือถูกใช้ให้กระทำ 2) ความเคยชินของเจ้าหน้าที่ที่คุ้นเคยกับการที่จะได้ “ค่าน้ำร้อนน้ำชา” 3) การถูกบังคับให้รับตามบรรทัดฐานของกลุ่ม (ตามน้ำ) 4) การอาศัยช่องว่างของระเบียบและกฎหมาย 5) ไม่ปฏิบัติตามกฎและระเบียบ 6) การทุจริตตามระบบ (Systemic) ด้านงบประมาณ การเงิน การคลัง และการจัดซื้อจัดจ้าง 7) เกิดจากการใช้อำนาจบารมี อิทธิพล หรือตำแหน่งหน้าที่ราชการที่มีอำนาจในการวินิจฉัย 8) โครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรมเศรษฐกิจ และการเมืองที่อ่อนแอ 9) โครงสร้างทางเศรษฐกิจมีการผูกขาดของกลุ่มทุนขนาดใหญ่ 10) โครงสร้างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นแบบอุปถัมภ์ ค่านิยมยกย่องคนมีฐานะร่ำรวย 11) โครงสร้างทางการเมืองที่ต้องอาศัยเงินเป็นใหญ่การจ่ายเงินเพื่อซื้อเสียง ทำงานทางการเมือง 12) กระแสทุนทางการเมือง เช่น โครงการเมกะโปรเจกต์ ถือเป็นการคอร์รัปชันเชิงบูรณาการที่ต้องใช้ทุนในการบริหารจัดการจัดจ้างที่ปรึกษา วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีคนรอบรู้ในเรื่องเหล่านี้อยู่เพียงวงจำกัด ทำให้การทุจริตประพฤติมิชอบเป็นไปได้ง่าย 13) ความไม่เข้มแข็งขององค์กรตรวจสอบปราบปรามของรัฐ 14) เกิดจากการเปิดเสรีการค้าและการลงทุนที่มีการแข่งขันแย่งจ่ายส่วยหรือสินบน เพื่อให้ได้รับอนุมัติให้นำเข้า หรือได้มาซึ่งใบอนุญาตต่อการได้รับสิทธิต่อโครงการต่างๆ 15) กฎหมายขาดความสมบูรณ์ในการดำเนินงาน 16) การบังคับใช้กฎหมายไทยยังไม่เคร่งครัดและมีช่องโหว่ให้ผู้กฎหมายดำเนินการแบบสอเบามาตรฐาน และการขาดความเชื่อมั่นต่อการเข้าร้องเรียนและฟ้องร้อง

กลุ่มที่ 3 เกิดจากการขาดจริยธรรม เป็นสาเหตุที่มาจากขาดจริยธรรมส่วนบุคคล รวมถึงประมวลจริยธรรมขององค์กรไม่ได้มีการบังคับใช้ให้เกิดผล โดยสรุปสาเหตุได้จากการขาดคุณธรรม จริยธรรม และขาดเจตจำนงที่แน่วแน่ของฝ่ายการเมืองในการแก้ไขปัญหา และภาคการเมืองขาดความมั่นคงและต่อเนื่อง

กลุ่มที่ 4 เกิดจากแรงจูงใจและความคุ้มค่าในการเสี่ยง เป็นสาเหตุที่เกิดจากแรงจูงใจให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน และความคุ้มค่าในการเสี่ยงเพราะทุจริตแล้วได้รับผลประโยชน์มาก

เมื่อเทียบกับความเสี่ยง รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายปราบปราม หรือการลงโทษทางสังคมขาดประสิทธิภาพโดยสรุปสาเหตุหลักๆ ได้คือ 1) การขาดระบบตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพและเข้มแข็ง ขาดความหลากหลายในการตรวจสอบจากภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะภาคประชาชน รวมถึงการทำลายระบบตรวจสอบอำนาจรัฐ 2) ขาดการประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนทราบ 3) ประชาชนส่วนใหญ่มักจะเบื่อหน่าย วางเฉย ไม่มีปฏิกิริยาต่อพฤติกรรมการใช้อำนาจหน้าที่ที่ไม่ถูกต้องทำให้ผู้ทุจริตมีแรงจูงใจ และรู้เห็นว่าผลตอบแทนที่จะได้รับเมื่อเปรียบเทียบกับความเสี่ยงนั้นคุ้มค่าจึงแสวงหาและพัฒนาแนวทางการทุจริตที่มีรูปแบบแปลกใหม่ 4) ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจขั้นพื้นฐานด้านกฎหมาย และขั้นตอนการอำนวยความสะดวก รวมถึงความล่าช้าในการให้บริการและขาดความโปร่งใสของกระบวนการ ทำให้ประชาชนรู้สึกเบื่อหน่ายและขาดความศรัทธาต่อกระบวนการยุติธรรม และ 5) ประชาชนขาดแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนในกระบวนการยุติธรรมวิธี

แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตในประเทศไทย

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ได้ให้ข้อเสนอไว้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันสรุปได้ ดังนี้ คือ 1) การตั้งคณะกรรมการอิสระขึ้นมาตรวจสอบ แต่ควรมีวิธีการคัดเลือกคนที่มีความสามารถมีคุณธรรมที่เป็นกลางไม่อิงพรรคการเมืองเข้ามาทำงานให้งบประมาณและความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น 2) การส่งเสริมสื่อมวลชนให้มีอิสระในการตรวจสอบ เช่น มีการตั้งกองทุนวิจัยเพื่อสื่อมวลชนจะเกิดพลังสังคมในการตรวจสอบคอร์รัปชันเพราะเครื่องมือที่หยุดยั้งคอร์รัปชันได้ชะงักที่สุดคือสื่อมวลชนที่อิสระกล้าและสามารถตรวจสอบได้ 3) การออกจากโครงสร้างอำนาจเบ็ดเสร็จ เพราะการแก้ไขปัญหาสังคมที่ยากและซับซ้อนได้จะต้องเปิดพื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ทางปัญญาอย่างกว้างขวางแล้วจัดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรต่างๆให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการ 4) ปฏิวัติจิตสำนึกปฏิวัติศีลธรรมจิตสำนึกใหม่และจิตสำนึกทางศีลธรรมจะพาให้ออกจากโครงสร้างที่ทำให้เกิดวิกฤติคอร์รัปชัน และวิกฤติศีลธรรมไปสู่สังคมที่เป็นธรรมและสันติ (วิทยากร เชียงกุล, 2549)

คุณธรรมจริยธรรมสำหรับการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน

หากพิจารณาแล้วจะพบว่า สาเหตุสำคัญที่เป็นตัวผลักดันทำให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน อาจเกิดได้จากหลายประการ เช่น ขาดความซื่อสัตย์ต่อตำแหน่งหน้าที่การงานของตน ขาดอุดมการณ์หรืออุดมคติ คือไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการดำเนินชีวิต หรือได้รับการถ่ายทอดปลูกฝังค่านิยมแบบผิด ๆ ในสังคม คือยกย่องคนมีเงินมากกว่าคนดีลุ่มหลงในอำนาจทำให้ใช้อำนาจไปในทางที่ผิด มีรายได้ไม่เพียงพอจึงบรายจ่ายจึงดิ้นรนที่จะหาทรัพย์สินนั้นมาแม้ว่าจะได้มาโดยวิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ตาม

วิธีหนึ่งในการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันนอกจากใช้มาตรการทางกฎหมายหรือมาตรการบังคับเด็ดขาดทางปกครองแล้ว “ศาสนา” โดยเฉพาะแนวทางหลักธรรมคำสอนของศาสนาพุทธ ที่มีความเป็นเหตุเป็นผล สอนว่ามีการกระทำก็ย่อมมีผลของการกระทำที่ตามมาโดยผู้กระทำความผิดย่อมได้รับผลนั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยไม่อาจให้ผู้ใดได้รับผลนั้นแทนได้ไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตาม ซึ่งหากมีการปลูกฝังจิตสำนึกเริ่มตั้งแต่วัยเด็กและเยาวชนให้มีความความเกรงกลัวต่อการกระทำความผิดเนื่องจากจะเป็นบาปและได้รับผลกระทบตามมา น่าจะมีส่วนช่วยให้ผู้ที่กระทำความผิดเกิดความยับยั้งชั่งใจ ไตร่ตรอง ละอายต่อบาปตามหลักธรรมเรื่อง หิริ-โอตตปปะ ซึ่งหิริ คือความละอายต่อบาป ละอายต่อการทำความชั่ว ส่วน โอตตปปะ คือความเกรงกลัวต่อบาปหรือการทำความชั่ว

นอกจากนี้แล้วยังมีหลักธรรมอื่นๆ ที่ช่วยเสริมสร้างค่านิยมซึ่งนำไปสู่ฐานคิด พฤติกรรมที่ไม่ทนต่อการทุจริต ไม่ว่าจะเป็นด้วยการกระทำตนเองหรือผู้อื่น ได้แก่ หลักธรรมในการดำเนินชีวิตที่เรียกว่า “หลักพรหมวิหารธรรม 4” คือ หลักธรรมสำหรับผู้ครองเรือน ซึ่งมีอยู่ 4 ประการคือ

1. สัจจะ คือ ประพฤติด้วยความสุจริต ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง พูดความจริง มีความจริงใจต่อหน้าที่การงานของตน
2. ทมะ คือ การฝึกฝนอบรมตนเอง และข่มใจตนเองไม่ให้ไปยึดติดกับอบายมุข คือความโลภอยากได้อะไรที่มีในสิ่งที่ไม่ใช่ของของตน ความโกรธ ความหลง มีการปรับปรุงตัวทั้งในด้านจิตใจ และการกระทำ ด้วยปัญญาเพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในหน้าที่การงานหรือสิ่งที่กระทำอยู่นั้น
3. ขันติคือความอดทน หมายถึง อดทนต่อกิเลส ต่อสิ่งชั่วร้าย ต่อภาระที่จะเข้ามาครอบงำจิตใจของตนไม่ให้หลงไปกระทำความผิดนั้นๆ อดกลั้นต่อปัญหาอุปสรรค รวมถึงสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาทางใจเช่น ความยากลำบากในการงาน คำตำหนิจากผู้อื่น
4. จาคะ คือการสละ รวมถึงการสละกิเลสสละอารมณ์ออกไปจากใจของตน ไม่ยึดมั่นถือมั่นต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามาชั่วร้ายจิตใจของเรา ความเสียสละจากความสุข และผลประโยชน์ของตน รวมถึงการละจากกิเลส ทำให้เป็นผู้มีความใจกว้าง รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และพร้อมที่จะเผชิญกับความทุกข์ร่วมกับผู้อื่น (อุดม รัฐอมฤต, 2544)

สรุป

กระบวนการคอร์รัปชันในระบบราชการไทย เกิดจากโครงสร้างส่วนบนของระบบบริหาร ซึ่งมีอำนาจอิทธิพลในการสั่งการจากสายการบังคับบัญชาที่เหนือกว่า มีบทบาทในการกำหนดพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน และโยงไปสู่กระบวนการคอร์รัปชัน การฉ้อโกงจากองค์กรของรัฐหรือองค์กรอิสระต่าง ๆ ต่างเห็นพ้องกันว่าคอร์รัปชันเป็นปัญหาที่นำไปสู่ความยากจน และเป็นอุปสรรคที่ขัดขวางการพัฒนาอย่างแท้จริงและในประเทศไทย ถือว่าปัญหาการคอร์รัปชันเป็นปัญหาอยู่ในระดับต้น ๆ ในแวดวงของระบบราชการไทยที่จะต้องรีบ

ดำเนินการแก้ไขและถือเป็นนโยบายของรัฐบาลที่ทุกภาคส่วนราชการจะต้องหาวิธีการป้องกันและถือเป็นนโยบายที่ภาคส่วนราชการจะต้องนำไปปฏิบัติ รวมทั้งการสร้างระบบตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ จะสามารถลดแรงจูงใจให้เกิดการคอร์รัปชันได้ และนำมาซึ่งการป้องกันและลดปัญหาการคอร์รัปชันในประเทศไทยให้หมดไปอย่างรวดเร็วและยั่งยืน ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ได้กำหนดไว้ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เป็นหน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญ และเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนและการดำเนินงานด้านป้องกันและปราบปรามการทุจริตที่ต้องดำเนินงานกับองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ส่วนราชการหรือหน่วยงานรัฐ รวมถึงภาคเอกชน โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 28 คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีหน้าที่หลัก ๆ ดังต่อไปนี้ ไต่สวนและมีถามเห็นกรณีมีการกล่าวหาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ กรณีร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่ การป้องกันการทุจริตการปราบปรามการทุจริต และการตรวจสอบทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง การป้องกันการทุจริตโดยการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม การสร้างจิตสำนึกที่ดีให้เกิดความละอายต่อการกระทำการทุจริตคอร์รัปชันของทุกภาคส่วนรวมถึงภาคเอกชนที่เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการทุจริตคอร์รัปชัน ตลอดจนการสร้างวัฒนธรรมถึงผลเสียที่เกิดจากการทุจริต รวมถึงการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เพื่อให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง และเท่าทันการทุจริตที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการทั่วไปของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) การแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชันจะสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับปฏิบัติที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในสังคม ความจริงใจและความต่อเนื่องในการแก้ปัญหา นอกจากมาตรการทางกฎหมายแล้ว หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนายังสามารถช่วยสร้างจิตสำนึก ความเกรงกลัวต่อบาปเป็น การป้องกัน หากทุกคนหันมาตระหนักและให้ความสำคัญกับหลักธรรมทางศาสนาควบคู่ไปกับการดำรงตนในชีวิตประจำวัน การทำงาน การอยู่ร่วมกัน เพราะหากถ้าบ้านเมืองใดขาดคุณธรรมสังคมและประเทศชาติบ้านเมืองนั้นย่อมเป็นการยากที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขได้

เอกสารอ้างอิง

- ปีปีชี นิวส์ ไทย. (2562). คอร์รัปชัน: อันดับความโปร่งใสไทย ปี 2562 ร่วงทั้งระดับโลกและอาเซียน. เรียกใช้เมื่อ 28 พฤศจิกายน 2563 จาก <http://www.bbc.com/thai/thailand-51217494>
- ประเวศ วะสี. (2547). เราจะป้องกันแก้ไขปัญหาการทุจริต คอร์รัปชันในยุคปฏิรูปกันอย่างไร. กรุงเทพมหานคร: สมาคมข้าราชการพลเรือนแห่งประเทศไทย.

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561.

(2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอนที่ 52 ก (22 กรกฎาคม 2561).

รพีพรรณ สุวรรณรัฐโชติ. (2550). สังคมวิทยา. สงขลา: ไทยนำ.

วราคม ทีสุก. (2544). สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา.

วิทยากร เชียงกุล. (2549). แนวทางปราบคอร์รัปชันอย่างได้ผล: เปรียบเทียบไทยกับประเทศอื่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สายธาร.

วิทยากร เชียงกุล. (2550). สภาวะการศึกษาไทย ปี 2549/2550 การแก้ปัญหาและการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นระบบองค์รวม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สุธี อากาศฤกษ์. (2539). องค์ความรู้ว่าด้วยการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการไทย. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ.

อุดม รัฐอมฤต. (2544). การแก้ไขปัญหการทุจริตในระบบการเมืองและวงราชการไทย. กรุงเทพมหานคร: กองการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

Turnet, J. H. (1996). Conflict in Organizations. Prentice-Hall. Englewood Cliffs: New Jersey.

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคม
ของนักเรียนโรงเรียนสารภีพิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่*

PROACTIVE LEARNING MANAGEMENT FOR SOCIAL DISCREPANCIES
OF STUDENTS AT SARAPEEPITTAYAKOM SCHOOL
CHIANG MAI PROVINCE

อานนท์ ไชยฮัง

Arnon Chaihung

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiang Mai University, Thailand

E-mail: icearnon@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 2) เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมจากการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกสำหรับนวัตกรรมทางสังคมที่สร้างสรรค์ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสารภีพิทยาคม เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยได้แก่ 1) แบบสอบถามแนวทาง 2) แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ 3) แบบวัดความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการใช้แบบสอบถามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมโดยรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.20, S.D. = 0.74) ผลการประเมินแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคม อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด เมื่อนำข้อมูลแบบสอบถามแนวทางมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมมีความเหมาะสม ในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ นักเรียน 2) ผลการศึกษาด้านทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.37, S.D. = 0.33) นักเรียนมีทักษะในการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งนักเรียนมีทักษะในการเตรียมงานวางแผนทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อน โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ขั้นตอนวิธีการทำงานมีการปฏิบัติตามขั้นตอนการทำงานที่วางแผนไว้และมีการสรุปประเมินผลการปฏิบัติงานร่วมกัน ส่งผลให้นักเรียนส่วนใหญ่มีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น 3) ผลการศึกษาด้าน

ความพึงพอใจของผู้เรียนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.30$, S.D. = 0.78)

คำสำคัญ: การเรียนรู้เชิงรุก, สังคม, นวัตกรรม, นวัตกรรมทางสังคม

Abstract

The objectives of this research represents; 1) the study of the active learning education plan of the Secondary students (Mattayomsuksa 4). 2) the development of social innovation based on active learning education plan. 3) the satisfactory of students onto the active learning education plan for social innovation. The sample group in this research was Mathayom Suksa 4 students at Saraphi Phitthayakom School. The research instruments are as follows. 1) Questionnaire for creating a proactive learning management plan for social innovation. 2) A skill assessment form for creativity and social innovation from proactive learning management. 3) Student satisfaction questionnaire towards proactive learning management for social innovation. The results of the research are as follows; 1) The survey result of the active learning education plan for the social innovation of the secondary school students has the average mean score as ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = 0.74). The evaluation of the active learning education plan for Social Innovation is highly appropriate when applying the active learning for Social Innovation activity to the student learning plan. 2) The result of the Active learning education plan for Social Innovation of the students this indicates the students have highly skill on the active learning for Social Innovation ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.33). The students have the collaboration skill by following their own objectives, procedures, disciplines and evaluation. 3) The satisfactory of students onto the active learning education plan for Social Innovation results is high satisfactory ($\bar{X} = 3.30$, S.D. = 0.78).

Keywords: Active Learning, Social, Innovation, Social Innovation

บทนำ

ปัจจุบันเป็นยุคที่โลกมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วอันสืบเนื่องมาจากกระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิตและทำงานในระบบสังคมและเศรษฐกิจซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของทักษะในศตวรรษที่ 21 ไว้ดังนี้ วิจารย์ พานิช (Panich, V, 2012) ได้กล่าวถึง

ความสำคัญโดยสรุปไว้ว่าการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นการเตรียมคนไปเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วรุนแรงพลิกผันและคาดไม่ถึงยุคใหม่จึงต้องมีทักษะที่สูงในการเรียนรู้และปรับตัวครูเพื่อศิษย์ต้องพัฒนาตนเองให้มีทักษะของการเรียนรู้ด้วยและในขณะเดียวกันต้องมีทักษะในการทำหน้าที่ครูในศตวรรษที่ซึ่งไม่เหมือนการทำหน้าที่ครูในศตวรรษที่ 20 หรือ 19 การวัดและประเมินผลการเรียนในประเทศไทยที่ผ่านมา จากรายงานวิจัยของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) ชี้ให้เห็นว่า ระบบการวัดผลประเมินผลการเรียน ในปัจจุบัน ที่เน้นการทดสอบเป็นหลัก ไม่สามารถนำพานักเรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้ เนื่องจากข้อสอบส่วนใหญ่มีลักษณะท่องจำและมุ่งเน้นแต่เนื้อหาไม่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และทักษะอื่นที่จำเป็นเสนอแนวคิดการประเมินทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า การประเมินที่แท้จริงไม่ควรจำกัดอยู่เพียงแค่การทดสอบเพื่อให้เกรด การประเมินที่ได้ผล คือ การมอบหมายงานให้นักเรียนทำด้วยตนเองพร้อมกับคอยแนะนำวิธีและความคิดเห็นที่จะช่วยขยายความเข้าใจของนักเรียนเพื่อที่นักเรียนจะได้เรียนรู้วิธีทำงานของตนและแก้ไขปัญหาได้ นอกจากนี้ ยังได้เสนอลักษณะที่สำคัญของการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่าเป็นการประเมินที่มีการปฏิบัติไปพร้อม ๆ กับการจัดการเรียนการสอน เป็นการประเมินเน้นพฤติกรรมและการแสดงออกของผู้เรียนที่แสดงออกมาจริง ๆ เน้นการประเมินตนเองและการประเมินผลงานหรือชิ้นงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้น (กรมวิชาการ, 2535)

จากความสำคัญของทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และความสำคัญของการประเมินทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ข้างต้น ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรของโรงเรียนมาตรฐานสากล ที่มีการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะและศักยภาพความเป็นสากล คือ เป็นบุคคลที่มีทักษะในการค้นคว้าแสวงหาความรู้และมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็น สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีเครื่องมือในการพัฒนาทักษะของนักเรียนตามหลักที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นการเตรียมตัวผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จในโลกของการทำงานในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสารภีพิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมจากการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสารภีพิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกสำหรับนวัตกรรมทางสังคมที่สร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสารภีพิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ที่ทำการศึกษาประชากรกลุ่มเดียว การวัดผลจากการประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน 12 ชั่วโมง โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยใช้แบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) มีเครื่องมือวัดและประเมินดังต่อไปนี้ 1) แบบประเมินทักษะสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมจากการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก 2) ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสารภีพิทยาคม อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2562 จำนวน 1 ห้อง จำนวน 29 คน โดยได้มาจากวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษานำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคม การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือเสนอผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่านเพื่อตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องและได้ข้อเสนอแนะปรับปรุงเพิ่มเติมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องไม่ต่ำกว่า 0.50 ผู้วิจัยจึงได้ใช้เครื่องมือดังต่อไปนี้

1. แบบสอบถามเพื่อสร้างแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคม
2. แบบประเมินทักษะสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมจากการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก
3. แบบสอบถามการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคม

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนสารภีพิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ขอความร่วมมือจากโรงเรียนสารภีพิทยาคม อำเภอสารภี ตำบลยางน่อง จังหวัดเชียงใหม่ ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

2. ทำการเก็บข้อมูลจากคณะครูในโรงเรียนทุกกลุ่มสาระจำนวน 45 ท่าน เพื่อศึกษาแนวทางในการดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้เหมาะสมกับนักเรียนของโรงเรียน สารภีพิทยาคม

3. นำผลสำรวจมาจัดทำภารกิจกรรม แผนการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก จำนวนทั้ง 4 แผน รวม 12 ชั่วโมง

4. ขอความร่วมมือจากโรงเรียนสารภีพิทยาคม อำเภอสารภี ตำบลยางน่อง จังหวัดเชียงใหม่ เลือกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 1 ห้องเรียน ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอนด้วยตนเองโดยการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อการสร้างสรค์นวัตกรรมทางสังคม

5. ปฐมนิเทศนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างให้เข้าใจถึงขั้นตอนกระบวนการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อการสร้างสรค์นวัตกรรมทางสังคม

6. ดำเนินการทดลองโดยการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อการสร้างสรค์นวัตกรรมทางสังคมจำนวน 12 ชั่วโมงกับกลุ่มตัวอย่าง

มีการสอดแทรกการประเมินการทำงานของนักเรียนระหว่างทำการทดลองโดยมีแบบประเมินดังนี้

1. การประเมินความคิดสร้างสรรค์ เป็นการวัดความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของกิลฟอร์ด (Guilford, J. P., 1968)

2. การประเมินทักษะกระบวนการทำงาน เป็นการวัดกระบวนการ (Process) ตามแนวคิดของ สุวิมล ว่องวาณิช (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558)

3. การประเมินผลผลิต เป็นการวัดผลงาน (Product) ตามแนวคิดของ สุวิมล ว่องวาณิช (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558) โดยมีรายการที่ประเมิน

4. การประเมินการคิดประดิษฐ์สรค์ผลงาน เป็นการประเมินผลงานของผู้เรียนรายบุคคล

5. การประเมินตนเอง เป็นการประเมินผู้เรียนด้วยตัวผู้เรียนเอง

6. เมื่อดำเนินการทดลองเรียบร้อยแล้วให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอวัดประเมินความพึงพอใจในการเรียนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในการส่งเสริมนวัตกรรมทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

7. นำผลที่ได้จากการดำเนินการวิจัยมาหาค่าสถิติ เพื่อบรรยายผลที่ได้จากการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ศึกษาการแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ตารางที่ 1 สรุปผลการใช้แบบสอบถามสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ที่	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
1.	ด้านผู้สอน	3.25	0.08
2.	ด้านเนื้อหาวิชา	3.22	0.20
3.	ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	3.24	0.06
4.	ด้านสื่อและสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน	3.20	0.14
5.	ด้านการวัดผลและประเมินผล	3.04	0.23
6.	ด้านผู้เรียน	3.28	0.16
รวม		3.20	0.74

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า ผลการใช้แบบสอบถามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคม ของนักเรียนโรงเรียนสารภีพิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.74 ผลการประเมินแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคม อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด เมื่อพิจารณา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 6 อันดับแรกด้านผู้เรียน ($\bar{X} = 3.28$) ด้านครูผู้สอน ($\bar{X} = 3.25$) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.24$) ด้านเนื้อหาวิชา ($\bar{X} = 3.22$) ด้านสื่อและสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.20$) และด้านการวัดผลและประเมินผล ($\bar{X} = 3.04$) ตามลำดับ

2. เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมจากการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์การสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมจากการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก

ชื่อกลุ่ม	การประเมิน ความคิด สร้างสรรค์	ทักษะ กระบวนการ ทำงาน เป็นการ วัดกระบวนการ	ประเมิน ผลผลิต	ประเมินการคิด ประดิษฐ์สร้างสรรค์ ผลงาน	ประเมินตนเอง เป็นการประเมิน ผู้เรียนด้วยตัว ผู้เรียนเอง
1. เวียงกุมกาม	7	12	13	4.33	3.69
	ผ่าน	ผ่าน	ทำได้ดี	มีความสามารถมาก	คุณภาพมาก
2. ดันยงนา	7	12	12	4.22	3.69
	ผ่าน	ผ่าน	ทำได้ดี	มีความสามารถมาก	คุณภาพมาก
3. ฝ่ายพญาคำ	8	14	13	4.56	3.85
	ปฏิบัติได้ดี	ปฏิบัติได้ดี	ทำได้ดี	ความสามารถมากที่สุด	คุณภาพมาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า ผลการศึกษาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคม ของนักเรียนโรงเรียนสารภีพิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.33 ผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นขั้นตอนพบว่า ด้านการประเมินความคิดสร้างสรรค์กลุ่มเวียงกุมกามและต้นยางนา ได้ค่าคะแนนอยู่ที่ 7 อยู่ในเกณฑ์ผ่าน ส่วนฝ่ายพญาค่า มีค่าคะแนนอยู่ที่ 8 อยู่ในเกณฑ์การปฏิบัติได้ดี ด้านทักษะกระบวนการทำงานเป็นการวัดกระบวนการกลุ่มเวียงกุมกามและต้นยางนา ได้ค่าคะแนนอยู่ที่ 12 อยู่ในเกณฑ์ผ่าน ส่วนฝ่ายพญาค่า มีค่าคะแนนอยู่ที่ 14 อยู่ในเกณฑ์การปฏิบัติได้ดี ด้านประเมินผลผลิตกลุ่มเวียงกุมกาม ได้ค่าคะแนนอยู่ที่ 13 กลุ่มต้นยางนา ได้ค่าคะแนนอยู่ที่ 12 และกลุ่มฝ่ายพญาค่า ได้ค่าคะแนนอยู่ที่ 13 ทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์ทำได้ดี ด้านประเมินการคิดประดิษฐ์สร้างสรรค์ผลงาน กลุ่มเวียงกุมกามได้ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.33 อยู่ในเกณฑ์มีความสามารถมาก กลุ่มต้นยางนา ได้ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.22 อยู่ในเกณฑ์มีความสามารถมาก และกลุ่มฝ่ายพญาค่า ได้ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.56 อยู่ในเกณฑ์มีความสามารถมากที่สุด ด้านประเมินตนเองเป็นการประเมินผู้เรียนด้วยตัวผู้เรียนเองกลุ่มเวียงกุมกามได้ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.69 อยู่ในเกณฑ์มีคุณภาพมาก กลุ่มต้นยางนาได้ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.69 อยู่ในเกณฑ์มีคุณภาพมาก และกลุ่มฝ่ายพญาค่าได้ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.85 อยู่ในเกณฑ์มีคุณภาพมาก

3. ศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกเชิงรุกสำหรับนวัตกรรมทางสังคมที่สร้างสรรค์

ตารางที่ 3 แสดงความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเชิงรุก

รายการ		($\bar{x}$)
1	ด้านบรรยากาศ	3.25
2	ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	3.35
3	ด้านนวัตกรรม	3.31
4	ประโยชน์ที่ได้รับ	3.28
รวมเฉลี่ย		3.30

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคม ของนักเรียนโรงเรียนสารภีพิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.78 ผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นขั้นตอนพบว่า ขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{x}$ = 3.35) ด้านนวัตกรรม ($\bar{x}$ = 3.31) ด้านบรรยากาศ ($\bar{x}$ = 3.26) และประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{x}$ = 3.28) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. ผลการใช้แบบสอบถามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสารภีพิทยาคม จากคณะครูระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนสารภีพิทยาคม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.74

เมื่อนำข้อมูลแบบสอบถามแนวทางมาจัดกิจกรรมกรรมการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคม ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสม ในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียน โดยแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนสารภีพิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้พบว่า การประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้แบบการใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ (Community - based learning) มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดเนื่องจากพื้นที่ตั้งของโรงเรียนดังกล่าวได้มีแหล่งเรียนรู้ตามอัตลักษณ์ทางชุมชนและผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่มีอยู่ได้อย่างคุ้นชินและสามารถลงมือเรียนรู้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพตามกระบวนการที่ผู้วิจัยได้วางแผนไว้ ซึ่งสอดคล้องกับนิยามของ ไมเคิล และโมเดลล์ (Michael, J. A. & Modell, H. L., 2003) ที่กล่าวถึงการเรียนรู้เชิงรุกว่าเป็นคำที่ใช้เพื่ออธิบายกลุ่มของการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม (Engage) ในการเรียนรู้โดยมีการให้ความหมายของการเรียนรู้ว่าการเรียนรู้จะสมฤทธิ์ผลเมื่อผู้เรียนปรับเปลี่ยนทัศนคติหรือพฤติกรรมผ่านการมีประสบการณ์ตรงจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม อีกทั้ง ศิริพันธ์ ศิริพันธ์ และยุพาวรรณ ศรีสวัสดิ์ ที่กล่าวว่าเป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้และได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต้นตัวหรือลงมือปฏิบัติจริงโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่จะนำผู้เรียนไปสู่การเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงทั้งการอ่านการเขียนการได้ตอบการวิเคราะห์ปัญหาสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ที่มีความคิดสร้างสรรค์ตลอดจนมีทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง (ศิริพันธ์ ศิริพันธ์ และยุพาวรรณ ศรีสวัสดิ์, 2554)

2. ผลการศึกษาการพัฒนาทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.33 ผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นขั้นตอนพบว่า ด้านการประเมินความคิดสร้างสรรค์กลุ่มเวียงกุมกามและต้นยางนาได้ ค่าคะแนนอยู่ที่ 7 อยู่ในเกณฑ์ผ่าน ส่วนฝ่ายพญาคำ มีค่าคะแนนอยู่ที่ 8 อยู่ในเกณฑ์การปฏิบัติได้ดี ด้านทักษะกระบวนการทำงานเป็นการวัดกระบวนการกลุ่มเวียงกุมกามและต้นยางนา ได้ค่าคะแนนอยู่ที่ 12 อยู่ในเกณฑ์ผ่าน ส่วนฝ่ายพญาคำ มีค่าคะแนนอยู่ที่ 14 อยู่ในเกณฑ์การปฏิบัติได้ดี ด้านประเมินผลผลิตกลุ่มเวียงกุมกาม ได้ค่าคะแนนอยู่ที่ 13 กลุ่มต้นยางนา ได้ค่าคะแนนอยู่ที่ 12 และกลุ่มฝ่ายพญาคำ ได้ค่าคะแนนอยู่ที่ 13 ทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์ทำได้ดี ด้านประเมิน

การคิดประดิษฐ์สร้างสรรค์ผลงาน กลุ่มเวียงกุมกาม ได้ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.33 อยู่ในเกณฑ์มีความสามารถมาก กลุ่มต้นยางนา ได้ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.22 อยู่ในเกณฑ์มีความสามารถมาก และกลุ่มฝายพญาคำ ได้ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.56 อยู่ในเกณฑ์มีความสามารถมากที่สุด ด้านประเมินตนเองเป็นการประเมินผู้เรียนด้วยตัวผู้เรียนเองกลุ่มเวียงกุมกามได้ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.69 อยู่ในเกณฑ์มีคุณภาพมาก กลุ่มต้นยางนาได้ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.69 อยู่ในเกณฑ์มีคุณภาพมาก และกลุ่มฝายพญาคำ ได้ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.85 อยู่ในเกณฑ์มีคุณภาพมาก

ผู้วิจัยเห็นว่าการประเมินทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียนระหว่างเรียนทุกแผนการกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีทักษะในการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งนักเรียนมีทักษะในการเตรียมงานวางแผนทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อน โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ขั้นตอนวิธีการทำงานมีการปฏิบัติตามขั้นตอนการทำงานที่วางแผนไว้และมีการสรุปประเมินผลการปฏิบัติงานร่วมกัน ส่งผลให้นักเรียนส่วนใหญ่มีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นักเรียนได้เกิดการพัฒนาด้านสังคมควบคู่ไปด้วย การนำองค์ความรู้ในชุมชนมาเป็นหัวข้อในการทำกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการอนุรักษ์และห่วงแหนวัฒนธรรมในอยู่ในชุมชนในคงทนถาวรสืบไป นอกจากนี้นักเรียนยังมีทักษะในการค้นหาแหล่งข้อมูลมีอยู่จำกัด เช่น อินเทอร์เน็ต ซึ่งนักเรียนบางคนสามารถค้นคว้าได้จากห้องคอมพิวเตอร์ของโรงเรียนเท่านั้นเพราะนักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีคอมพิวเตอร์ใช้เองและไม่มีระบบอินเทอร์เน็ตภายในบ้านทำให้ทักษะการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้เรียนเกิดน้อยซึ่งทักษะการคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นทักษะที่สำคัญหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพในศตวรรษที่ 21 (ทิตินา แคมมณี., 2553)

อีกทั้งจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน ผลงานของผู้เรียน เป็นกระบวนการทำงานที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติในสภาพจริงอย่างต่อเนื่องโดยมีการประเมิน ติดตามเป็นระยะ เช่น ด้านความรู้ ด้านทักษะหรือกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ด้านเจตคติ เป็นต้น ดังนั้นการประเมินทักษะการทำโครงการของนักเรียน ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้พัฒนาด้านพฤติกรรมที่แสดงออกและกระบวนการทำงานและผลงานของนักเรียนที่เกิดจากการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมซึ่งสอดคล้อง Maslow and Rogers (กรมวิชาการ, 2545) เป็นผู้ที่มิบทบาทสำคัญของแนวคิดกลุ่มนี้ โดยมีความคิดว่า ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นผู้ที่รู้จัก ตนเองตรงตามสภาพที่เป็นจริง เข้าใจตนเอง และยอมรับตนเองทั้งในส่วนที่บกพร่อง และส่วนที่ดี รู้ทั้งจุดอ่อนและตระหนักในความสามารถของตนเองพึ่งตนเอง ริเริ่ม และนำตนเองได้ สามารถ พัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ มีอิสรภาพในการคิด ตัดสินใจเลือกทำสิ่งต่าง ๆ โดยไม่ให้ ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน มองเห็นศักดิ์ศรีและคุณค่าของตนเอง และสามารถสร้างสรรค์ตนเอง และสังคมให้เกิดประโยชน์สุข

3. ผลศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกสำหรับนวัตกรรมทางสังคมที่สร้างสรรค์ ของนักเรียนโรงเรียนสารภีพิทยาคม ความพึงพอใจของ

นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเชิงรุกของนักเรียนโรงเรียนสารภีพิทยาคม อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ด้านบรรยากาศผู้เรียนให้ความสนใจมากที่สุดได้แก่บรรยากาศของการเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนทำกิจกรรมได้อย่างอิสระ และบรรยากาศของการเรียนทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบตนเอง และกลุ่มผู้เรียนให้ความสนใจน้อยที่สุด ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนผู้เรียนให้ความสนใจมากที่สุด ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้อส่งเสริมให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดและกิจกรรมการเรียนรู้อทำให้นักเรียนกล้าคิดกล้าตอบผู้เรียนมีความพึงพอใจน้อยที่สุด ด้านนวัตกรรมนวัตกรรมผู้เรียนให้ความสนใจมากที่สุด ได้แก่ มีความแปลกใหม่ น่าสนใจและนวัตกรรมสามารถนำไปปรับใช้ได้ ผู้เรียนให้ความสนใจน้อยที่สุด ด้านประโยชน์ที่ได้รับผู้เรียนมีความพึงพอใจมากที่สุดได้แก่ กิจกรรมการเรียนการสอนนี้ทำให้ได้ทำงานร่วมกับผู้อื่นและการจัดการเรียนรู้อทำให้จำเนื้อหาได้นานรวมทั้งการจัดการเรียนรู้อช่วยให้นักเรียนตัดสินใจโดยใช้เหตุผลผู้เรียนให้ความสนใจน้อยที่สุด เมื่อเทียบกับระดับค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเชิงรุกอยู่ที่ร้อยละ 3.30 มีระดับการเรียนการสอนเชิงรุกมาก โดยด้านบรรยากาศคิดเป็นร้อยละ 3.25 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนคิดเป็นร้อยละ 3.35 ด้านนวัตกรรมคิดเป็นร้อยละ 3.31 และด้านประโยชน์ที่ได้รับคิดเป็นร้อยละ 3.28 สอดคล้องกับ วรวงศ์ วีระนาคินทร์ ได้ทำวิจัยเรื่องการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการสอดแทรกกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกในกลุ่มวิชาทางเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ผลงานวิจัยพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุกในระดับดี และก่อให้เกิดประโยชน์ในด้าน 1) ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น 2) ความรู้ที่มีโอกาสนำไปใช้ได้จริง 3) ทำให้เกิดแนวคิด/แนวทางที่ใช้ในการประกอบอาชีพ และ 4) ก่อเกิดความมั่นใจในสาขาวิชาที่เรียน ประโยชน์ในด้านทักษะ 1) ก่อเกิดการทำงานเป็นทีม 2) เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และการคิดแก้ไขปัญหา 3) ความกล้าในการแสดงออกและการนำเสนอแนวคิดต่าง ๆ และ 4) ความเป็นผู้นำ (วรวงศ์ วีระนาคินทร์, 2563) สอดคล้องกับ เนาวนิตย์ สงคราม ได้ทำวิจัยเรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้อตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกและแนวคิดการเรียนการสอนบนเว็บแบบผสมผสาน เพื่อการออกแบบการศึกษานอกสถานที่เสมือนและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตรระดับปริญญาบัณฑิต ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มทดลองมีความพึงพอใจในกิจกรรมเชิงรุกทั้ง 8 กิจกรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยได้ ค่าเฉลี่ย 4.18 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.68 กิจกรรมที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ กิจกรรมเชิงรุกที่ 4 Focused student journal ค่าเฉลี่ย 4.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.58 อยู่ในระดับมาก สำหรับกิจกรรมที่ได้รับความพึงพอใจน้อยที่สุดได้แก่ กิจกรรมเชิงรุกที่ 1 One minute paper ค่าเฉลี่ย 3.98 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.75 อยู่ในระดับมาก ค่าขนาดอิทธิพลเป็นไปในทางบวก ได้แก่ คะแนนความคิดสร้างสรรค์มีค่า 1.37 และการออกแบบการศึกษานอกสถานที่เสมือนมีค่า 2.69 ซึ่งแสดงว่าตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้อตามแนวคิดเชิงรุกและ

การเรียนการสอนบนเว็บแบบผสมผสานมีค่าอิทธิพลทางบวกต่อตัวแปรตาม (เนาวนิตย์ สงคราม, 2556)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสารภีพิทยาคม พบว่า การจัดการเรียนรู้ต้องเกิดจากความสนใจและใกล้ชิดจากผู้เรียนผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ อันก่อให้เกิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน การเรียนรู้ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ผ่านปราชญ์ในชุมชน วัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการถึงแหล่งความรู้เดิมที่มีอยู่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงที่เกิดขึ้นในชุมชน ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความคิดผ่านกระบวนการทักษะความคิดสร้างสรรค์ที่มีอยู่ร่วมกับการทำงานเป็นทีม การแสดงออกทางความคิดอันนำไปสู่การเตรียมความพร้อมสู่พลเมืองที่ดีของสังคมด้านประชาธิปไตย กล้าที่จะแสดงออกผ่านผลงานต่าง ๆ ที่ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ในการถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับผ่านโลกยุคโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันเพื่อสร้างสรรค์สังคมให้ตระหนักถึงคุณค่าขององค์ความรู้ในชุมชนและเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดกับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism) เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ทฤษฎี “Constructionism” ที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ เพียเจต์ (Thapet) ได้กล่าวว่า “การเรียนรู้ที่ได้ผลดีที่สุดคือการให้ผู้เรียนค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Discovery Learning)” เช่นเดียวกับ ทฤษฎีพัฒนาการนิยม (Progressivism) หรือบางท่านเรียกปรัชญาการศึกษาที่ว่า ประสบการณ์นิยม ปรัชญานี้เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือทำ เด็กได้รับอิสระริเริ่มความคิดและลงมือทำตามความคิด ผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์และใช้กระบวนการแก้ปัญหาด้วยตนเอง คือ การให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญที่จะสืบค้นหาความรู้ โดยมีจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) เป็นผู้นำนักปราชญ์ซึ่งเชื่อนามนุษย์จะต้องปรับตัวเพื่อให้ชีวิตอยู่รอด และการศึกษา คือ “Learning by doing” “หรือการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง” ทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ได้ดีที่สุด ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะจากงานวิจัย 1) ข้อค้นพบจากงานวิจัยครั้งนี้ 1.1) ในการสอนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนสารภีพิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ควรมีระยะเวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรมให้นักเรียนมากกว่านี้ จึงจะทำให้งานของเรียนมีคุณภาพขึ้น 1.2) เพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา ครูควรกระตุ้นให้นักเรียนได้เกิดการวิเคราะห์ วิพากษ์ผลงานของเพื่อนกลุ่มอื่น ๆ มากขึ้น 2) ข้อเสนอแนะต่องานวิจัยครั้งต่อไป 2.1) แบบทดสอบที่สร้างขึ้นใหม่นี้ต้องอาศัยเวลาในการทดสอบมากกว่าปกติ ดังนั้น การจัดหาประชากรในการศึกษาวิจัยจึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกประชากรที่เหมาะสมตามพัฒนาการแต่ละช่วงวัย 2.2) แบบสอบถามที่ดีควรมีการพัฒนาทุกระยะเวลา

5 ปี ตามความคิดเห็นของผู้วิจัยเพราะวงการการศึกษาควรมีการพัฒนา รูปแบบการสอนหรือ ลักษณะโดยรวมเพื่อพัฒนาตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา

เอกสารอ้างอิง

- เนาวนิตย์ สงคราม. (2556). การสร้างนวัตกรรม: เปลี่ยนผู้เรียนให้เป็นผู้สร้างนวัตกรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมวิชาการ. (2535). ความคิดสร้างสรรค์ หลักการ ทฤษฎี การเรียนการสอนการวัดผล ประเมินผล. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กรมวิชาการ. (2545). แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์พัฒนาหลักสูตรกรมวิชาการ.
- ทีศนา แคมมณี. (2553). ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรงค์ วีระนาคนินทร์. (2563). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการสอดแทรกกิจกรรมเรียนรู้เชิงรุก ในกลุ่มวิชาทางเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. สิกขา วารสารศึกษาศาสตร์, 7(1), 22-33.
- ศิริพันธ์ ศิริพันธ์ และยุพาวรรณ ศรีสวัสดิ์. (2554). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: วิธีการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 3(1), 104-112.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 3 ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Guilford, J. P. (1968). The nature of human intelligence. New York: McGrawHill Book.
- Michael, J. A. & Modell, H. I. (2003). Active Learning in Secondary and College Science Classrooms: A Working Model for Helping the Learner to Learn. Mahwah, NJ.: Lawrence Erlbaum Associates.
- Panich, V. (2012). A Way to Create Learning for Students in the 21st century. Bangkok: Sodsri - Saritwong Foundation in Thai.

ประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็ก*

THE EFFICIENT MANAGEMENT OF WASTE DISPOSAL USING COMMUNITY INCINERATOR

นพดล โพธิตา

Noppadol Potita

รัชฎา ฟองธนกิจ

Rachada Fongtanakit

สมเกียรติ กอบัวแก้ว

Somkiat Korbuakaew

สุนทร ผจญ

Suntorn Phajon

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: cep2551@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับมาตรฐานความปลอดภัย เทคโนโลยีเตาเผาขยะ ระบบรองรับขยะมูลฝอย กระบวนการเตาเผาขยะ และประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็ก 2) ศึกษาอิทธิพลของมาตรฐานความปลอดภัย เทคโนโลยีเตาเผาขยะ ระบบรองรับขยะมูลฝอย กระบวนการเตาเผาขยะมูลฝอย ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็ก และ 3) ศึกษาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพ เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี ได้แก่ เชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม สุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิที่มีสัดส่วน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ผู้บริหาร 2) หัวหน้างาน และ 3) ผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 300 คน ใช้เกณฑ์ 20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ วิเคราะห์ด้วยสถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเบ้ ความโด่ง และข้อมูลเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ 1) ผู้บริหาร และ 2) ผู้ใช้งาน จำนวน 15 คน วิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปเป็นภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการจัดการขยะมูลฝอย มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) มาตรฐานความปลอดภัย 2) เทคโนโลยีเตาเผาขยะ 3) ระบบรองรับรวบรวมขยะมูลฝอย 4) กระบวนการเตาเผาขยะมูลฝอย และ 5) ประสิทธิภาพการกำจัดขยะมูลฝอย 2. อิทธิพลของมาตรฐานคือ รูปแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ค่าไคว์-สแควร์ มีค่าเท่ากับ

* Received 7 June 2021; Revised 14 August 2021; Accepted 20 August 2021

45.81 องศาอิสระเท่ากับ 39 และ RMSEA มีค่าเท่ากับ 0.024 และ 3. แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยคือ ต้องมีการบริหารและควบคุมทุกกระบวนการตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำให้เป็นไปตามมาตรฐานความปลอดภัยในแต่ละขั้นตอน และใช้นโยบายลดขยะจากทุกครัวเรือนควบคู่กันไป

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การจัดการขยะมูลฝอย, เต้าเผาขยะ, ชุมชน

Abstract

The objectives of this research article were: 1) study level the environment safety standard, incineration technology, waste disposal collection system, process of waste disposal incinerator, the efficient management of waste disposal by applying community incinerator, 2) study the influence of environment safety standard, incineration technology, waste disposal collection system, the process of waste disposal incinerator, the efficient management of waste disposal by applying community incinerator, and 3) guidelines to enhance the efficient management of waste disposal by applying community incinerator. This was an integrated research design for mixed method: quantitative using questionnaires, stratified random sampling. The sample group includes: 1) executives, 2) supervisors, and 3) operators of 300 peoples. By using LISREL technique for analyzed frequency, percentage, mean, standard deviation, Skewness, Kurtosis and qualitative In-depth interviews by purposive sampling, key informants such as: 1) administrators and 2) users of 9 peoples. By analyzing the content and summarizing. The research was found that: 1. level management of waste disposal has 5 aspects: 1) safety standards, 2) incinerator technology, 3) waste collection support system, 4) waste disposal incinerator process, and 5) efficient waste disposal. 2. Influence of the standards is model consistent with the empirical data. Statistically significant at the 0.01 level, the Chi-square value is 45.81 degrees and RMSEA is 0.024. And 3. guidelines for improving the efficiency of solid waste management with a community incinerator found that those involved in solid waste management with a community incinerator must manage and control of every process from upstream to downstream to comply with safety standards at each step and implement a policy to reduce waste from all households at the same time.

Keywords: Efficient, Management Waste Disposal, Incinerator, Community

บทนำ

ปัญหาขยะมูลฝอยในประเทศไทยเป็นปัญหาสำคัญที่มีมายาวนานและนับวันจะมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจ และความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีที่ได้มีการประดิษฐ์คิดค้นและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น ส่งผลให้ลักษณะการใช้ชีวิตประจำวันเปลี่ยนแปลงไป ทำให้มีปริมาณขยะมูลฝอยและสิ่งเหลือทิ้งเป็นจำนวนมาก จากสถิติปี พ.ศ. 2552-2561 พบว่า ปริมาณขยะมูลฝอยของประเทศไทยมีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยปี 2552 มีขยะมูลฝอยสะสมอยู่ที่ 24.11 ล้านตัน ต่อมาในปี 2556 มีขยะมูลฝอยสะสมอยู่ที่ 26.77 ล้านตัน และต่อมาในปี 2561 มีขยะมูลฝอยสะสมอยู่ที่ 27.82 ล้านตัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2562) โดยเฉลี่ยปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นปีละ 2 ล้านตัน อัตราการเพิ่มขึ้นของขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อชุมชนและสภาพแวดล้อมในด้านต่าง ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และจากผลการวิจัย พบว่า นานาประเทศต่างก็ให้ความสำคัญและดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยได้ประสบผลสำเร็จ เช่น ประเทศญี่ปุ่นมีอัตราการสร้างขยะประมาณ 1.1 กิโลกรัมต่อคนต่อวันเท่ากับประเทศไทย แต่สิ่งที่ญี่ปุ่นเริ่มทำคือ นำ 3Rs มาใช้คือ Reuse Reduce Recycle ซึ่งทำให้ขยะลดลงเหลือ 0.8 กิโลกรัมต่อคน ต่อวัน ซึ่งที่เป็นจุดเด่นในการกำจัดขยะมูลฝอย เมืองโตเกียวจะมีโรงคัดแยกขยะ โรงเลือกขยะ โรงงานเผาขยะ จนเหลือขยะประมาณ 0.2 กิโลกรัมต่อคนต่อวันที่น่าไปยั้งบ่อฝังกลบ (สุปราณี ศิริอาภาณนท์, 2561) รวมถึงการจัดการของเสียของสหภาพยุโรป ใช้หลักการ 3 ข้อ ได้แก่ 1) การป้องกันการเกิดของเสีย (waste prevention) เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของกระบวนการจัดการของเสีย เพราะลดปริมาณของเสียและสารเคมีอันตรายที่ใช้ในผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมในขั้นตอนการออกแบบผลิตภัณฑ์ และการคำนึงถึงการใช้สินค้าและวัสดุบรรจุภัณฑ์ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม 2) การใช้ซ้ำและการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ (recycling and reuse) การนำวัสดุที่ถูกใช้แล้วหรือที่เหลือใช้กลับมาใช้ซ้ำ (reuse) หรือนำมาแปรรูปเพื่อกลับมาใช้ในรูปแบบอื่น (recycle) ให้มากที่สุด และ 3) ปรับปรุงการกำจัดขั้นสุดท้ายและการเฝ้าระวัง (improving final disposal and monitoring) ของเสียที่ไม่สามารถนำมาใช้ซ้ำหรือรีไซเคิลจะถูกส่งไปเผาทำลายและฝังกลบ ซึ่งเป็นมาตรการสุดท้ายในการจัดการของเสียอยู่ภายใต้การควบคุมอย่างเข้มงวด เพราะการกำจัดขยะทั้งสองวิธีนี้สามารถสร้างผลกระทบที่ร้ายแรงต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงการออกกฎและข้อบังคับที่หลากหลาย (สำนักงานที่ปรึกษาด้านอุตสาหกรรมในต่างประเทศประจำกรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย, กระทรวงอุตสาหกรรม, 2562)

จากสถานการณ์ดังกล่าวนี้ย่อมสะท้อนได้ว่า ปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นต้องใช้แนวคิดหรือหลักการที่จะนำมาขับเคลื่อนในการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดการควบคุม บำบัดหรือกำจัดขยะมูลฝอยให้ถูกต้องมีประสิทธิภาพและได้เกณฑ์มาตรฐานสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษได้กล่าวถึงแผนแม่บทการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย (2559-2564) มีกรอบ

แนวคิดมาจากการลดขยะมูลฝอยที่ต้นทาง ประกอบด้วย การใช้น้อย การใช้ซ้ำ และการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ตามหลักการ 3Rs (reduce, reuse, recycle) การกำจัดขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายแบบศูนย์รวม และการนำมาใช้ประโยชน์โดยแปรรูปผลิตพลังงานหรือปุ๋ยอินทรีย์ โดยการจัดการขยะมูลฝอยต้องดำเนินการให้ครบวงจรตามหลักความรับผิดชอบต่อและมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (กรมควบคุมมลพิษ, 2559) นอกจากนี้ ได้ระบุถึงแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยด้วยเตาเผาอย่างมีประสิทธิภาพ ว่าเป็นการสมควรกำหนดแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยด้วยเตาเผาขยะที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ประกอบในการพิจารณาจัดหาหรือก่อสร้างระบบเตาเผาขยะ และการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อลดปัญหามลพิษที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งป้องกันหรือลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งได้กำหนดคุณลักษณะในประกาศไว้ ได้แก่ ข้อ 1 หมวดทั่วไปว่าด้วยคำสำคัญ ความหมาย ข้อ 2 หมวดกลุ่มประเภทของเตาเผา 4 กลุ่ม และข้อ 3 หมวดองค์ประกอบที่สำคัญของเตาเผาในการจัดการขยะมูลฝอย ประเมินด้วย ระบบรองรับ รวบรวม เก็บกัก หรือบ่อกักขยะมูลฝอย การเตรียมขยะมูลฝอยก่อนการเผา ระบบเตาเผา ระบบควบคุม บำบัด และกำจัดมลพิษ (กรมควบคุมมลพิษ, 2561)

เทศบาลเมืองทุ่งสง กล่าวว่า ได้ผลกระทบจากขยะมูลฝอย เศษวัสดุและของเสีย ที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นทุกขณะ เนื่องจากการขยายตัวของเมืองและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกสบาย รวมถึงการอยู่อาศัยอย่างหนาแน่น ซึ่งหากใช้วิธีกำจัดที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมย่อมก่อให้เกิดปัญหาตามมา ผลกระทบที่เกิดจากขยะมูลฝอยมีลักษณะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงและพาหะของโรค เป็นบ่อเกิดของโรคต่าง ๆ ก่อให้เกิดความรำคาญ ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดความเสียดังต่อสุขภาพ และเกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจ ตลอดจน ผลกระทบต่อแหล่งน้ำ เช่น น้ำเน่าเสีย แหล่งเพาะพันธุ์ของเชื้อโรค เกิดการสะสมของสารพิษที่ปะปนมากับขยะมูลฝอยหรือของเสียอันตรายจากชุมชน มีค่าสกรปรกและสารเจือจางไม่ปลอดภัยในการนำมาใช้เพื่อการอุปโภคและบริโภค รางระบายน้ำหรือท่อระบายน้ำในเขตชุมชนเมืองเกิดการอุดตัน และขาดความสวยงาม ผลกระทบต่อคุณภาพอากาศทำให้เกิดควันเสียอันเนื่องมาจากการเผาขยะที่กองทิ้งไว้ในที่โล่ง เกิดกลิ่นเหม็นรบกวนจากกองขยะที่เททิ้งไว้บนพื้นดินหรือสถานที่ฝังกลบขยะที่ไม่ได้มาตรฐาน ซึ่งส่งผลเสียต่อสุขภาพของคน ที่อาศัยอยู่ในชุมชนใกล้เคียง การเผาขยะมูลฝอยที่ไม่มีประสิทธิภาพทำให้เกิดก๊าซต่าง ๆ ซึ่งจะเป็อันตรายต่อคนและสิ่งแวดล้อมส่งผลเสียต่อดิน แม้แต่สถานที่ฝังกลบขยะมูลฝอยไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ทางด้านการเกษตรได้ และยังส่งผลเสียต่อคุณภาพน้ำใต้ดินเกิดการปนเปื้อนของน้ำขยะมูลฝอยลงสู่ชั้นใต้ดิน เสียดังต่อการนำมาเป็นแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค (เทศบาลเมืองทุ่งสง, 2562) จากปัญหาดังกล่าวเห็นได้ว่า การหาวิธีการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมและส่งผลกระทบต่อคนน้อยที่สุดในการเกิดผลเสียต่อชุมชน ซึ่งสามารถช่วยลดขยะชุมชนเตาเผาขยะ

ที่มีประสิทธิภาพและใช้เทคโนโลยีจะช่วยให้การเผาไหม้ที่สมบูรณ์แบบลดปัญหามลพิษและประหยัดพลังงาน รวมถึงการสร้างพลังงานเชื้อเพลิงให้กับชุมชน ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องประสิทธิภาพการจัดการขยะชุมชนด้วยเตาเผาขยะเทคโนโลยีขนาดเล็ก เพื่อต้องการที่จะทราบรูปแบบหรือแนวทางการบริหารจัดการขยะชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ต่อเนื่อง และพัฒนาเตาเผาขยะไร้มลพิษประหยัดพลังงาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับมาตรฐานความปลอดภัย เทคโนโลยีเตาเผาขยะ ระบบรองรับขยะมูลฝอย กระบวนการเตาเผาขยะ และประสิทธิภาพการจัดการขยะด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็ก
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของมาตรฐานความปลอดภัย เทคโนโลยีเตาเผาขยะ ระบบรองรับขยะมูลฝอย กระบวนการเตาเผาขยะมูลฝอย ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็ก
3. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็ก เป็นการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ด้านประชากร (Population) คือ ผู้บริหาร หัวหน้างาน และผู้ปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนด้วยเตาเผาขยะ จำนวน 420 คน

1.1.1 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) คือ ผู้บริหาร หัวหน้างาน และผู้ปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนด้วยเตาเผาขยะ ประกอบด้วย เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และหน่วยงานอื่นที่ใช้เตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็ก หน่วยงานละ 10 คน รวม จำนวนทั้งหมด 300 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้น ภูมิอย่างมีสัดส่วน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างกำหนดโดยใช้เกณฑ์ 20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ และใช้หลักการวิเคราะห์สถิติประเภทพหุตัวแปรสมการโครงสร้าง (Grace, J. B., 2008)

1.1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหาร ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนโดยตรง และใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (ณรงค์ กุลนิตะ และสุดาวรรณ สมใจ, 2558) จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ฝ่ายนโยบาย ฝ่ายควบคุมมาตรฐาน ฝ่ายนวัตกรรมเตาเผาขยะ และกลุ่มผู้ใช้เตาเผาขยะชุมชน โดยกำหนดเกณฑ์คือ เป็นผู้ที่มีความรอบรู้และเกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องที่ศึกษา

1.2 ด้านเนื้อหา ได้แก่ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย มาตรฐานความปลอดภัย เทคโนโลยีเตาเผาขยะ ระบบรองรับขยะมูลฝอย กระบวนการเตาเผาขยะ และประสิทธิภาพการจัดการขยะด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็ก

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เชิงปริมาณใช้แบบสอบถามซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการงานขยะมูลฝอย จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่าไม่ต่ำกว่า 0.50-1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และได้หาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach, L. J., 1990) เท่ากับ 0.77 และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน (Checklist) 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการจัดการขยะด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็ก และ 3) ข้อเสนอแนะ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert R., 1967) (โดยแบ่งช่วงของคะแนน ได้แก่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด 2 หมายถึง น้อย 3 หมายถึง มีปานกลาง 4 หมายถึง มาก และ 5 หมายถึง มากที่สุด และเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ 1) มาตรฐานความปลอดภัย 2) เทคโนโลยีเตาเผาขยะ 3) ระบบรองรับรวบรวมขยะมูลฝอย 4) กระบวนการเตาเผาขยะมูลฝอย และ 5) ประสิทธิภาพการกำจัดขยะมูลฝอยชุมชนด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็ก

3. ด้านการเก็บข้อมูล แบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ เชิงปริมาณใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการจัดการขยะด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็ก และเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับมาตรฐานความปลอดภัย เทคโนโลยีเตาเผาขยะ ระบบรองรับรวบรวมขยะมูลฝอย กระบวนการเตาเผาขยะมูลฝอย และประสิทธิภาพการกำจัดขยะมูลฝอยชุมชนด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็ก

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล เชิงปริมาณเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (SEM) ด้วยวิธีการ Maximum Likelihood ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป การตรวจสอบการแจกแจงของตัวแปรสังเกตได้ โดยวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเบ้ และความโด่ง โดยสรุปค่า χ^2 / df , RMSEA, SRMR, GFI, AGFI, CFI ว่าค่าดัชนีเหล่านี้มีเกณฑ์ยอมรับได้ คือ โมเดลที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีเมื่อค่า χ^2 / df น้อยกว่า 2.00 ($\chi^2 / df < 2.00$), ระดับดีเมื่อค่า RMSEA น้อยกว่า 0.05 (RMSEA < 0.05), ระดับดีเมื่อค่า SRMR น้อยกว่า 0.05 (SRMR < 0.05), ระดับดีเมื่อค่า GFI มากกว่าหรือเท่ากับ 0.95 (GFI $\geq$ 0.95), ระดับดีเมื่อค่า AGFI มากกว่าหรือเท่ากับ 0.90 (AGFI $\geq$ 0.90) และระดับดีเมื่อค่า CFI มากกว่าหรือเท่ากับ 0.95 (AGFI $\geq$ 0.95) และเชิงคุณภาพวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และสรุปเป็นภาพรวม

ผลการวิจัย

การศึกษาระดับมาตรฐานความปลอดภัย เทคโนโลยีเตาเผาขยะระบบรองรับขยะมูลฝอย กระบวนการเตาเผาขยะ และประสิทธิภาพการจัดการขยะด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็ก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 78.00 ส่วนใหญ่มีอายุ 40 - 49 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.33 สถานะภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 63.00 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 38.00 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับมาตรฐานการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนขนาดเล็ก

ลำดับ	องค์ประกอบ	$\bar{X}$	S.D.	SKEWNESS	KURTOSIS
ด้านมาตรฐานความปลอดภัยการจัดการขยะชุมชน					
1	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	3.58	0.47	0.65	0.17
2	มาตรฐานสิ่งแวดล้อม	3.41	0.49	0.55	0.20
3	มาตรฐานเตาเผาขยะ	3.27	0.54	0.10	-0.41
ด้านเทคโนโลยีเตาเผาขยะ					
1	ความร้อน	3.23	0.53	0.13	0.23
2	การกำจัดมลพิษ	3.34	0.52	0.11	-0.52
3	ผลิตพลังงาน	3.42	0.44	0.20	-0.08
ด้านระบบรองรับขยะมูลฝอย					
1	สถานที่รองรับขยะ	3.38	0.41	0.36	1.38
2	การเก็บพักขยะ	3.41	0.41	0.44	0.36
3	เตรียมสภาพขยะก่อนเผา	3.43	0.41	0.09	0.04
ด้านกระบวนการเตาเผาขยะมูลฝอย					
1	ระบบป้อนขยะมูลฝอย	3.33	0.52	-0.23	1.42
2	ระบบการเผาไหม้	3.28	0.47	0.21	0.94
3	ระบบควบคุม/บำบัดมลพิษ	3.32	0.52	0.82	0.56
ด้านประสิทธิภาพการจัดการขยะด้วยเตาเผาขยะชุมชน					
1	การลดมลพิษ	3.28	0.45	0.52	0.77
2	การประหยัดพลังงาน	3.25	0.47	0.40	0.27
3	มูลค่าเพิ่มจากเถ้าขยะ	3.23	0.43	0.66	1.14

1. ด้านมาตรฐานความปลอดภัย พบว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (LAWS) ($\bar{X}$ = 3.58, S.D. = 0.47) รองลงมาคือ มาตรฐานสิ่งแวดล้อม (ENVM) ($\bar{X}$ = 3.41, S.D. = 0.49) และมาตรฐานเตาเผาขยะ (SINC) ($\bar{X}$ = 3.27, S.D. = 0.54) ส่วนค่าความเบ้ของข้อมูล มีค่าน้อยกว่าศูนย์ทั้ง 3 ด้าน มีค่าอยู่ระหว่าง 0.10 ถึง 0.65 แสดงว่าเบ้มาทางขวา โดยมีมาตรฐานเตาเผาขยะมีความเบ้น้อยที่สุด มีค่าเท่ากับ 0.10 ส่วนความสูงมีค่าน้อยกว่า 3

แสดงว่าลักษณะของข้อมูลค่อนข้างแบน โดยมาตรฐานสิ่งแวดล้อมมีค่าความสูงมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 0.20

2. ด้านเทคโนโลยีเตาเผาขยะ พบว่า เทคโนโลยีเตาเผาขยะที่ใช้เป็นแบบหมุน (TECH) และเทคโนโลยีผลิตพลังงานมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (ETEC) ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = 0.44) รองลงมาคือ เทคโนโลยีการกำจัดมลพิษ (PTEC) ($\bar{X} = 3.34$, S.D. = 0.52) และเทคโนโลยีทางความร้อน (TTEC) ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 0.53) ส่วนค่าความเบ้ของข้อมูล มีค่าน้อยกว่าศูนย์ทั้ง 3 ด้าน มีค่าอยู่ระหว่าง 0.11 ถึง 0.20 แสดงว่าเบ้มาทางขวา โดยมีเทคโนโลยีการกำจัดมลพิษมีความเบ้น้อยที่สุด มีค่าเท่ากับ 0.11 ส่วนความสูงมีค่าน้อยกว่า 3 แสดงว่าลักษณะของข้อมูลค่อนข้างแบน โดยมีเทคโนโลยีทางความร้อนมีค่าความสูงมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 0.23

3. ด้านระบบรองรับรวบรวมขยะมูลฝอย พบว่า การเตรียมสภาพขยะมูลฝอยก่อนเผา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (PSWB) ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.41) รองลงมาคือ การเก็บพักขยะมูลฝอย (SWSF) ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.41) และสถานที่รองรับขยะมูลฝอย (SWRP) ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.41) ส่วนค่าความเบ้ของข้อมูล มีค่าน้อยกว่าศูนย์ทั้ง 3 ด้าน มีค่าอยู่ระหว่าง 0.09 ถึง 0.36 แสดงว่าเบ้มาทางขวา โดยมีการเตรียมสภาพขยะมูลฝอยก่อนเผามีความเบ้น้อยที่สุด มีค่าเท่ากับ 0.09 ส่วนความสูงมีค่าน้อยกว่า 3 แสดงว่าลักษณะของข้อมูลค่อนข้างแบน โดยมีสถานที่รองรับขยะมูลฝอยมีค่าความสูงมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 1.38

4. ด้านกระบวนการเตาเผาขยะมูลฝอย พบว่า ระบบป้อนขยะมูลฝอยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (SWFS) ($\bar{X} = 3.33$, S.D. = 0.52) รองลงมาคือ ระบบควบคุมและบำบัดมลพิษ (PCTS) ($\bar{X} = 3.32$, S.D. = 0.52) และระบบการเผาไหม้ (COMS) ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 0.47) ส่วนค่าความเบ้ของข้อมูล มีค่าน้อยกว่าศูนย์ทั้ง 3 ด้าน มีค่าอยู่ระหว่าง -0.23 ถึง 0.82 แสดงว่าเบ้มาทางซ้ายและเบ้ขวา โดยระบบป้อนขยะมูลฝอยมีความเบ้น้อยที่สุด มีค่าเท่ากับ -0.23 ส่วนความสูงมีค่าน้อยกว่า 3 แสดงว่าลักษณะของข้อมูลค่อนข้างแบน โดยมีระบบป้อนขยะมูลฝอยมีค่าความสูงมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 1.42

5. ด้านประสิทธิภาพการกำจัดขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า การลดมลพิษมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (PORE) ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 0.45) มากที่สุด รองลงมาคือ การประหยัดพลังงาน (ENSA) ($\bar{X} = 3.25$, S.D. = 0.47) และมูลค่าเพิ่มจากเถ้าขยะ (VAFW) ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 0.43) ส่วนค่าความเบ้ของข้อมูล มีค่าน้อยกว่าศูนย์ทั้ง 3 ด้าน มีค่าอยู่ระหว่าง 0.40 ถึง 0.66 แสดงว่าเบ้มาทางขวา โดยการประหยัดพลังงานมีความเบ้น้อยที่สุด มีค่าเท่ากับ 0.40 ส่วนความสูงมีค่าน้อยกว่า 3 แสดงว่าลักษณะของข้อมูลค่อนข้างแบน โดยมีมูลค่าเพิ่มจากเถ้าขยะมีค่าความสูงมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 1.14

การศึกษาอิทธิพลของมาตรฐานความปลอดภัย เทคโนโลยีเตาเผาขยะ ระบบรองรับขยะมูลฝอย กระบวนการเตาเผาขยะมูลฝอย ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็ก พบว่า ด้านมาตรฐานความปลอดภัยการจัดการ

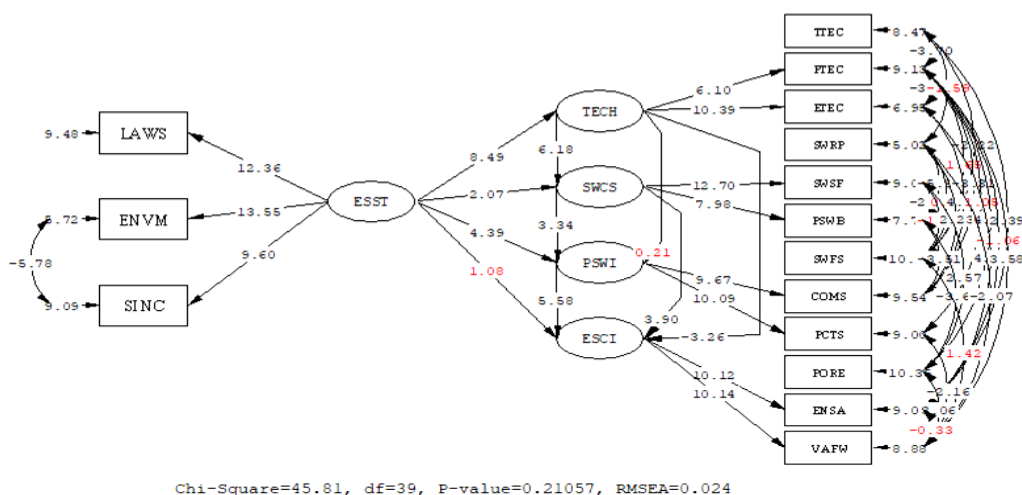

ขยะชุมชน (ESST) มีอิทธิพลเทคโนโลยีเตาเผาขยะ (TECH) มากที่สุดเท่ากับ 0.64 รองลงมา คือ ส่งผลทางตรงกับกระบวนการเตาเผาขยะมูลฝอย (PSWI) เท่ากับ 0.44 และส่งผลทางตรงกับระบบรองรับขยะมูลฝอย (SWCS) เท่ากับ 0.18 แต่ไม่ส่งผลทางตรงกับประสิทธิภาพการจัดการขยะด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็ก (ESCI) เท่ากับ 0.14 และส่งผลทางอ้อมกับ ประสิทธิภาพการจัดการขยะด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็ก (ESCI) ระบบรองรับขยะมูลฝอย (SWCS) และกระบวนการเตาเผาขยะมูลฝอย (PSWI) เท่ากับ 0.53, 0.40 และ 0.24 ตามลำดับ

ด้านเทคโนโลยีเตาเผาขยะ (TECH) ส่งผลทางตรงกับระบบรองรับขยะมูลฝอย (SWCS) มากที่สุดเท่ากับ 0.62 รองลงมาคือ ส่งผลทางตรงกับประสิทธิภาพการจัดการขยะด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็ก (ESCI) เท่ากับ -0.58 แต่ไม่ส่งผลทางตรงกับกระบวนการเตาเผาขยะมูลฝอย (PSWI) เท่ากับ 0.03 และส่งผลทางอ้อมกับประสิทธิภาพการจัดการขยะด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็ก (ESCI) เท่ากับ 0.60 รองลงมาคือ ส่งผลทางอ้อมกับกระบวนการเตาเผาขยะมูลฝอย (PSWI) เท่ากับ 0.24

ด้านระบบรองรับขยะมูลฝอย (SWCS) ส่งผลทางตรงกับประสิทธิภาพการจัดการขยะด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็ก (ESCI) มากที่สุดเท่ากับ 0.62 และส่งผลทางตรงกับกระบวนการเตาเผาขยะมูลฝอย (PSWI) เท่ากับ 0.38 และส่งผลทางอ้อมกับ ประสิทธิภาพการจัดการขยะด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็ก (ESCI) เท่ากับ 0.30 และ

ด้านกระบวนการเตาเผาขยะมูลฝอย (PSWI) ส่งผลทางตรงกับประสิทธิภาพการจัดการขยะด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็ก (ESCI) เท่ากับ 0.80 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์แบบทางเลือก (Standardized Solution)

จากโมเดลสมการโครงสร้างมีค่า R^2 เท่ากับ 0.41, 0.57 0.56 และ 0.99 ตามลำดับ แสดงว่าแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นแบบจำลองตามสมมติฐานสามารถอธิบาย

ความแปรปรวนของเทคโนโลยีเตาเผาขยะ ระบบรองรับขยะมูลฝอย กระบวนการเตาเผาขยะมูลฝอย และประสิทธิภาพการจัดการขยะด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็กได้ร้อยละ 41, 57, 56 และ 99 ตามลำดับ โดยดัชนีความสอดคล้องเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ χ^2/df มีค่าน้อยกว่า 2 ดัชนี RMSEA และ SRMR มีค่าน้อยกว่า 0.05 และดัชนี GFI, AGFI, NFI มีค่ามากกว่า 0.90 มีค่าเข้าใกล้ 1 เมื่อพิจารณาค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ 1.17 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากค่าไค-สแควร์สัมพันธ์มีค่าน้อยกว่า 2.00 ค่าดัชนีความกลมกลืนมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงได้แบบจำลองทางเลือก โดยมีค่าสถิติที่คำนวณได้ คือ ค่า Chi-square = 45.81, df = 39, p-value = 0.211, GFI = 0.98, AGFI = 0.94, RMR = 0.007, RMSEA = 0.024, CFI = 1.00 และ CN = 410.39 จึงสรุปได้ว่า โมเดลแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างมีความเหมาะสม กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ยอมรับได้มีค่ามากกว่า 0.90 ค่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายในและตัวแปรแฝงภายนอก พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายในและตัวแปรแฝงภายนอก มีค่าอยู่ระหว่าง 0.44 ถึง 0.96 โดยทุกคู่เป็นความสัมพันธ์แบบมีทิศทางเดียวกัน คือ มีความสัมพันธ์เป็นบวก ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก ($0.4 < r < 0.9$) จะมีค่าสถิติ r จะเท่ากับ 0.44 - 0.96

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนโดยตรง ผู้วิจัยได้สรุป ดังนี้

1. ด้านมาตรฐานความปลอดภัย พบว่า มีความสำคัญต่อกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนด้วยเตาเผาขยะอย่างยิ่ง ผู้ที่เกี่ยวข้องภาครัฐจะต้องควบคุมและบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะชุมชนอย่างเคร่งครัด เพื่อให้การจัดการขยะมูลฝอยเป็นไปตามมาตรฐานสิ่งแวดล้อมที่กรมควบคุมมลพิษกำหนดไว้ ชุมชนจะต้องมีความเข้าใจในเรื่องมาตรฐานสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของชุมชนและปฏิบัติตามระเบียบที่ภาครัฐได้กำหนดไว้ รวมถึงลดการสร้างขยะในครัวเรือน การใช้ซ้ำ และการนำวัสดุต่างๆ ที่มีประโยชน์กลับมาใช้ใหม่

2. ด้านเทคโนโลยีเตาเผาขยะ พบว่า ด้านความร้อน การกำจัดมลพิษ และการสร้างพลังงาน มีความสำคัญต่อประสิทธิภาพการกำจัดขยะชุมชน เทคโนโลยีการกำจัดมลพิษจากการเผาไหม้เป็นสิ่งสำคัญสูงสุดต่อชุมชน

3. ด้านระบบรองรับขยะมูลฝอย พบว่า ผู้ปฏิบัติหน้าที่จำเป็นจะต้องให้ความสำคัญกับการจัดเก็บและการจัดการสภาพขยะก่อนเข้าเตาเผา โดยเฉพาะการลดขนาดให้เหมาะสมกับระบบเตาเผาเป็นการลดความชื้นของขยะเพื่อให้การเผาไหม้สมบูรณ์ที่สุดลดมลพิษ

4. ด้านกระบวนการเตาเผาขยะมูลฝอย จะต้องบริหารจัดการระบบป้อนขยะมูลฝอย ระบบการเผาไหม้ และ ระบบควบคุมและบำบัดมลพิษ อย่างมีประสิทธิภาพ ทุกระบบ

จะต้องมีการควบคุมการทำงานให้เป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อเป็นกำจัดขยะมูลฝอยชุมชนด้วยการเผาที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ลดมลพิษ ได้มาตรฐานความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อมตามที่กฎหมายกำหนดและประหยัดพลังงาน

5. ด้านประสิทธิภาพสูงสุดของการกำจัดขยะชุมชนด้วยเตาเผาขยะเทคโนโลยีพบว่า ผลลัพธ์ต้องได้มาตรฐานความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อมตามที่กฎหมายกำหนด ประหยัดพลังงาน และสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มจากการเผาขยะได้ ประสิทธิภาพการกำจัดขยะชุมชนด้วยเตาเผาขยะจะเกิดขึ้นได้ จะต้องบริหารจัดการทุกองค์ประกอบตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำให้เป็นไปตามมาตรฐาน

การศึกษาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพ พบว่า สามารถสรุปได้ ดังนี้ 1) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยด้วยเตาเผาขยะชุมชนจะต้องมีการบริหารและควบคุมทุกกระบวนการตั้งแต่ต้นน้ำ ได้แก่ กระบวนการจัดเก็บและคัดแยกขยะ การเตรียมสภาพขยะมูลฝอยก่อนเผา เป็นต้น จนถึงปลายน้ำ ได้แก่ กระบวนการเตาเผาขยะ ระบบการเผาไหม้ และการควบคุมบำบัดมลพิษ ให้เป็นไปตามมาตรฐานในแต่ละขั้นตอน 2) คว้นไอเสียที่ปล่อยออกจากเตาเผาขยะต้องได้มาตรฐานความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายกำหนด และประหยัดพลังงาน 3) ชุมชนจะต้องเลือกขนาดเตาเผาขยะให้เหมาะสมกับปริมาณขยะในแต่ละวัน เตาเผาขยะต้องมีเทคโนโลยีการเผาไหม้และบำบัดมลพิษที่มีประสิทธิภาพ และ 4) แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังพบว่า การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนด้วยเตาเผาขยะเทคโนโลยีขนาดเล็ก เกี่ยวเนื่องกับตัวป้อน (input) กระบวนการ (process) และผลลัพธ์ (output) จะต้องต้องบริหารจัดการแบบบูรณาการทั้งระบบจึงจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ภาคชุมชน ภาคเอกชน ภาครัฐ ชุมชนท้องถิ่น ประชาชน เป็นต้น รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการกำจัดขยะชุมชน กฎหมายที่เกี่ยวข้อง มาตรฐานสิ่งแวดล้อมของกรมควบคุมมลพิษ นโยบายรัฐบาลในแต่ละช่วงเวลา นวัตกรรมและเทคโนโลยีเตาเผาขยะ และปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อกระบวนการกำจัดขยะด้วยเตาเผาขยะชุมชน ได้แก่ การจัดการสถานที่รองรับขยะ การเก็บพัก การเตรียมสภาพขยะมูลฝอย การจัดการกระบวนการ ระบบการเผาไหม้ กระบวนการควบคุมและบำบัดมลพิษ และการลดมลพิษ การประหยัดพลังงาน และมูลค่าเพิ่มที่ได้จากการกำจัดขยะด้วยเตาเผาขยะ เช่น พลังงานไฟฟ้า พลังงานความร้อน เถ้าขยะ เป็นต้น

อภิปรายผล

ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลโดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. อภิปรายผลการทดสอบสมการโมเดลโครงสร้าง

1.1 มาตรฐานความปลอดภัยการจัดการขยะชุมชนส่งผลต่อเทคโนโลยีเตาเผาขยะ ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานสามารถตีความว่าตัวแปรที่ศึกษามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันคือ เมื่อมาตรฐานความปลอดภัยในการจัดการขยะชุมชนเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้เทคโนโลยีเตาเผาขยะเพิ่มขึ้นด้วย เนื่องจากเทคโนโลยีเตาเผาขยะจะต้องเป็นไปตามมาตรฐานความปลอดภัยที่กฎหมายกำหนด

1.2 มาตรฐานความปลอดภัยการจัดการขยะชุมชนส่งผลต่อระบบรองรับขยะมูลฝอย ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานสามารถตีความว่าตัวแปรที่ศึกษามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันคือ เมื่อมาตรฐานความปลอดภัยในการจัดการขยะชุมชนเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ระบบรองรับขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นด้วย และเทคโนโลยีเตาเผาขยะส่งผลต่อระบบรองรับขยะมูลฝอย ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานสามารถตีความว่าตัวแปรที่ศึกษามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันคือ เทคโนโลยีเตาเผาขยะเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้ระบบรองรับขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้น

1.3 มาตรฐานความปลอดภัยการจัดการขยะชุมชนและระบบรองรับขยะมูลฝอยส่งผลต่อ กระบวนการเตาเผาขยะมูลฝอย ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานสามารถตีความว่าตัวแปรที่ศึกษามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันคือ มาตรฐานความปลอดภัยการจัดการขยะชุมชนและระบบรองรับขยะมูลฝอยมีการบริหารจัดการเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้กระบวนการเตาเผาขยะมูลฝอยมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย และเทคโนโลยีเตาเผาขยะส่งผลโดยอ้อมกับกระบวนการเตาเผาขยะมูลฝอย ต้องส่งผลลัพท์เป็นไปตามมาตรฐานความปลอดภัยที่กฎหมายกำหนดและต้องมียุทธศาสตร์ประกอบรวมจึงจะส่งผลที่มีประสิทธิภาพตรงกับกระบวนการเตาเผาขยะ

1.4 มาตรฐานความปลอดภัยในการจัดการขยะชุมชน เทคโนโลยีเตาเผาขยะระบบรองรับขยะมูลฝอย และกระบวนการเตาเผาขยะมูลฝอยส่งผลต่อ ประสิทธิภาพการจัดการขยะด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็ก พบว่า เทคโนโลยีเตาเผาขยะเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้ประสิทธิภาพการจัดการขยะด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็กเพิ่มขึ้น ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานสามารถตีความว่าตัวแปรที่ศึกษามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันคือ เมื่อระบบรองรับขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้ประสิทธิภาพการจัดการขยะด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็กเพิ่มมากขึ้นด้วย กระบวนการเตาเผาขยะมูลฝอยส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการขยะด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็ก ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานสามารถตีความว่าตัวแปรที่ศึกษามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน แต่มาตรฐานความปลอดภัยไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการขยะด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็กโดยตรง ซึ่งประกอบด้วยกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนและมาตรฐานสิ่งแวดล้อม

2. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาระดับมาตรฐานความปลอดภัย เทคโนโลยีเตาเผาขยะ ระบบรองรับขยะมูลฝอย กระบวนการเตาเผาขยะ และประสิทธิภาพการจัดการขยะด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็ก มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านมาตรฐานความปลอดภัย ได้แก่ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรฐานสิ่งแวดล้อม และมาตรฐานเตาเผาขยะ ทุกด้านมีค่าอยู่ในระดับมาก 2) ด้านเทคโนโลยีเตาเผาขยะ ได้แก่ เทคโนโลยีทางความร้อน เทคโนโลยีการกำจัดมลพิษ และเทคโนโลยีผลิตพลังงาน โดยเทคโนโลยีทางความร้อนและเทคโนโลยีการกำจัดมลพิษมีค่าอยู่ในระดับปานกลาง และเทคโนโลยีผลิตพลังงานมีค่าอยู่ในระดับมาก 3) ด้านระบบรองรับรวบรวมขยะมูลฝอย ได้แก่ สถานที่รองรับขยะมูลฝอย การเก็บพักขยะมูลฝอย และการเตรียมสภาพขยะมูลฝอยก่อนเผา โดยสถานที่รองรับขยะมูลฝอยมีค่าอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการเก็บพักขยะมูลฝอยและการเตรียมสภาพขยะมูลฝอยก่อนเผามีค่าอยู่ในระดับมาก 4) ด้านกระบวนการเตาเผาขยะมูลฝอย ได้แก่ ระบบป้อนขยะมูลฝอย ระบบการเผาไหม้ และระบบควบคุมและบำบัดมลพิษ ทุกด้านมีค่าอยู่ในระดับมาก และ 5) ด้านประสิทธิภาพการกำจัดขยะมูลฝอย ได้แก่ การลดมลพิษ การประหยัดพลังงาน และมูลค่าเพิ่มจากเถ้าขยะ ทุกด้านมีค่าอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับการศึกษาของ Green Network กล่าวถึงปัจจัยสู่ความสำเร็จของการจัดการขยะจากสิ่งที่พบในเทคโนโลยีโรงแปรรูปขยะมูลฝอยเป็นเชื้อเพลิงเพื่อผลิตไฟฟ้า (RDF power plant) ของประเทศที่พัฒนาแล้ว สิ่งที่เราเรียกว่าพลังงานทางเลือกไม่ใช่การใช้พลังงานจากขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเผา แต่เกิดจากการบริหารจัดการขยะก่อนนำเข้าสู่กระบวนการของระบบแก๊สซิฟิเคชันและไพโรไลซิสต่างหากที่ได้รับการจัดให้เป็นพลังงานทางเลือก ซึ่งเมื่อมีการเผาทำลายขยะจำเป็นต้องเตรียมการบริหารจัดการที่ดี มีการคัดแยกขยะถูกประเภท และมีการลดความชื้นหรือคัดแยกขยะอินทรีย์ให้มีความชื้นที่เหมาะสมก่อนเข้าเตาเผาจะทำให้การเผาไหม้มีประสิทธิภาพ (Green Network, 2020) และปิยชาติ ศิลปะสุวรรณ กล่าวถึงการดำเนินการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนว่า ในขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ และสร้างเครื่องมือสนับสนุนการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยคือ 1) รัฐบาลต้องผลักดันปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยให้เป็นวาระแห่งชาติ และกำหนดเป็นนโยบายเร่งด่วน 2) ตรากฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลด คัดแยก และการนำกลับมาใช้ใหม่เพื่อให้เป็นกฎหมายหลัก 3) เร่งผลักดันร่างพระราชบัญญัติเครื่องมือเศรษฐศาสตร์เพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมตามแผนการพัฒนากฎหมายของกระทรวงการคลัง เพื่อเปิดโอกาสให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องใช้อำนาจของพระราชบัญญัตินี้ และการจัดการสิ่งแวดล้อม 4) จัดตั้งองค์กรที่ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย จัดทำแผนปฏิบัติการและการกำกับดูแลเพื่อให้การจัดการขององค์กรรวมดำเนินการสอดคล้องทิศทางเดียวกัน และ 5) สนับสนุนการวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ พลังงานสะอาด และพัฒนาพลังงานทางเลือกกับการใช้ประโยชน์ (ปิยชาติ ศิลปะสุวรรณ, 2557)

จากการศึกษาอิทธิพลของมาตรฐานความปลอดภัย เทคโนโลยีเตาเผาขยะ ระบบรองรับขยะมูลฝอย กระบวนการเตาเผาขยะมูลฝอย ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็ก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายในและตัวแปรภายนอก มีค่าอยู่ระหว่าง 0.44 ถึง 0.96 โดยทุกคู่เป็นความสัมพันธ์แบบมีทิศทางเดียวกัน คือ มีความสัมพันธ์เป็นบวก ค่าสถิติที่คำนวณได้ คือ ค่า Chi-square = 45.81, df

= 39, p-value = 0.211, GFI = 0.98, AGFI = 0.94, RMR = 0.007, RMSEA = 0.024, CFI = 1.00 และ CN = 410.39 สรุปได้ว่า การทำงานของหน่วยงานต้องเป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อให้การกำจัดการขยะมูลฝอยชุมชนด้วยการเผาที่มีประสิทธิภาพสูงสุดลดมลพิษได้มีมาตรฐานความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อมตามที่กฎหมายกำหนดและประหยัดพลังงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ ฌรัทเธร์ เจริญวัฒน์ กล่าวไว้ว่า เตาเผาขยะลดมลพิษ หรือ เตาเผาขยะไม่ก่อมลพิษ คือ เตาเผาขยะมูลฝอยที่มีกระบวนการเผาไหม้ การกำจัดเขม่าและควันที่ได้ประสิทธิภาพ และป้องกันการเกิดผลกระทบทางชุมชนรวมถึงสิ่งแวดล้อม (ฌรัทเธร์ เจริญวัฒน์, 2563) และ ไพบุลย์ แจ่มพงษ์ ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดการขยะแบบครบวงจรและยั่งยืน โดยใช้วิธีแบบผสมผสานเน้นการลด การคัดแยก และการใช้ประโยชน์ จากขยะมูลฝอยให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยใช้หลักการ 3Rs การนำเทคโนโลยีบริหารจัดการขยะที่ใช้ทั่วไปนั้น แบ่งได้เป็น 3 กระบวนการ ได้แก่ 1) กระบวนการทางกล เป็นกระบวนการที่ใช้เครื่องจักรกลในการจัดการขยะ ได้แก่ กระบวนการปรับลดขนาด กระบวนการคัดแยก 2) กระบวนการทางชีวภาพ หรือ เทคโนโลยีการจัดการขยะมูลฝอยเพื่อผลิตพลังงานด้วยกระบวนการทางชีวภาพ เป็นการย่อยสลายสารอินทรีย์ที่เป็นองค์ประกอบในขยะมูลฝอยด้วยจุลินทรีย์ และทำให้ได้เชื้อเพลิงพลังงาน และ 3) กระบวนการทางความร้อน เป็นกระบวนการเปลี่ยนรูปขยะกระบวนการหนึ่ง โดยมีหลักการเพื่อเปลี่ยนรูปขยะให้ได้ผลผลิตที่อยู่ในสถานะของแข็ง ของเหลวและก๊าซในขณะที่เกิดกระบวนการเปลี่ยนรูปมีการปลดปล่อยพลังงาน จุดประสงค์ของกระบวนการใช้ความร้อนที่นำมาใช้กับขยะเพื่อลดปริมาณขยะ (ไพบุลย์ แจ่มพงษ์, 2555)

จากการศึกษาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพ การจัดการขยะมูลฝอยด้วยเตาเผาขยะชุมชน จะต้องมีการบริหารและควบคุมทุกกระบวนการตั้งแต่ต้นน้ำ ได้แก่ กระบวนการจัดเก็บและคัดแยกขยะ การเตรียมสภาพขยะมูลฝอยก่อนเผา เป็นต้น จนถึงปลายน้ำ ได้แก่ กระบวนการเตาเผาขยะ ระบบการเผาไหม้ และการควบคุมบำบัดมลพิษ ให้เป็นไปตามมาตรฐานในแต่ละขั้นตอน และคว้นไอเสียที่ปล่อยออกจากเตาเผาขยะต้องได้มาตรฐานความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อมตามที่กฎหมายกำหนดและต้องประหยัดพลังงาน รวมถึงการนำเทคโนโลยีการเผาไหม้และบำบัดมลพิษที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของภักดี กัลยาณมิตรและ วชิรวัชร งามละม่อม กล่าวว่าแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยด้วยเตาเผาอย่างมีประสิทธิภาพคือ การดำเนินงานหรือแก้ไขปัญหาเหล่านี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เนื่องด้วยกฎหมายของประเทศไทยไม่ได้รวมอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการไว้ที่องค์กรเดียว แต่แบ่งความรับผิดชอบอยู่กับอีกหลายหน่วยงาน ซึ่งแนวทางแก้ไขปัญหานี้ ได้แก่ 1) ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการลดปริมาณขยะมูลฝอย 2) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดบริการสาธารณะขยะมูลฝอยระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) ควรเร่งรัดให้ท้องถิ่น จัดทำแผนการจัดการขยะมูลฝอยทั้งในระยะสั้นและระยะยาว 4) มีนโยบาย มาตรการหรือแนวทางการจัดการขยะมูล

ฝอยและสิ่งปฏิภูลของท้องถิ่น และ5) ควรก่อสร้างโรงงานกำจัดขยะมูลฝอยให้ได้มาตรฐาน (ภิกคัฏ์ กัลยาณมิตร และวชิรวัชร งามละม่อม, 2561) และสุณี ปิยะพันธุ์พงศ์ กล่าวว่า แนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยด้วยเตาเผาอย่างมีประสิทธิภาพ การเผาไหม้ขยะมูลฝอยในเตาเผาจำเป็นต้องมีระบบการควบคุมบำบัดและการกำจัดมลพิษตามการประกาศของกรมควบคุมมลพิษ (สุณี ปิยะพันธุ์พงศ์, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ระดับมาตรฐานความปลอดภัย เทคโนโลยีเตาเผาขยะ ระบบรองรับขยะมูลฝอย กระบวนการเตาเผาขยะ และประสิทธิภาพการจัดการขยะด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็ก มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านมาตรฐานความปลอดภัย 2) ด้านเทคโนโลยีเตาเผาขยะ 3) ด้านระบบรองรับรวบรวมขยะมูลฝอย 4) ด้านกระบวนการเตาเผาขยะมูลฝอย และ5) ด้านประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอย อิทธิพลของมาตรฐานความปลอดภัย เทคโนโลยีเตาเผาขยะ ระบบรองรับขยะมูลฝอย กระบวนการเตาเผาขยะมูลฝอย ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็กคือ รูปแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ค่าไคว์-สแควร์ มีค่าเท่ากับ 45.81 องศาอิสระเท่ากับ 39 มีค่าความน่าจะเป็นเท่ากับ 0.211 และ RMSEA มีค่าเท่ากับ 0.024 แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพคือ ควรมีสถานที่รองรับขยะมูลฝอยก่อนเผา โดยนำเทคโนโลยีทางความร้อนที่มีระบบควบคุมและบำบัดมลพิษทำให้ประหยัดพลังงาน และกำหนดมาตรฐานของกฎหมายที่เหมาะสม ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายคือ ภาครัฐ ควรส่งเสริมให้มีกฎหมายการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเป็นการเฉพาะ ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายหลัก แต่มีแทรกอยู่กับกฎหมายหลักของหลายหน่วยงาน และควรบูรณาการกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ให้มีความสอดคล้องและไม่ซ้ำซ้อนกัน มีการควบคุมให้ชุมชนปฏิบัติตามกฎหมายและมาตรฐานความปลอดภัย และภาครัฐ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคเอกชน ควรศึกษาวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเตาเผาขยะที่มีความทันสมัย สอดคล้องกับสถานการณ์ปริมาณขยะในปัจจุบัน ตลอดจนควบคุมมาตรฐานเตาเผาขยะให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติคือ ความสำคัญของมาตรฐานความปลอดภัย จำเป็นจะต้องมีการบูรณาการทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การปฏิบัติตามมาตรฐานสิ่งแวดล้อม และควบคุมมาตรฐานเตาเผาขยะ เพื่อประสิทธิภาพในการลดมลพิษและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และประสิทธิภาพการจัดการขยะด้วยเตาเผาขยะชุมชนขนาดเล็ก ประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยทุกกระบวนการตั้งแต่ต้นน้ำ จนถึงปลายน้ำ ผู้ปฏิบัติงานต้องควบคุมกระบวนการให้เป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อการลดมลพิษตามมาตรฐานสิ่งแวดล้อมที่กำหนดไว้ การกำจัดขยะด้วยเตาเผาขยะจะต้องประหยัดพลังงาน และสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2559). คู่มือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการเก็บรวบรวมขนส่งและกำจัดของเสียอันตรายจากชุมชน. กรุงเทพมหานคร: กรมควบคุมมลพิษ.
- _____. (2561). ราคาศรกรมควบคุมมลพิษและประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะ. กรุงเทพมหานคร: กรมควบคุมมลพิษ.
- _____. (2562). สรุปสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2561. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2562 จาก [http://aqmthai.servehttp.com/admin/pageInformation .php?id=9](http://aqmthai.servehttp.com/admin/pageInformation.php?id=9)
- ณภัทร เจริญวัฒนะ. (2563). เตาเผาขยะไม่ก่อมลพิษ K650 นวัตกรรมใหม่ ช่วยลดขยะแก้ปัญหา มลพิษ. เรียกใช้เมื่อ 25 มีนาคม 2563 จาก https://www.technologychaoban.com/agricultural-technology/article_53615
- เทศบาลเมืองทุ่งสง. (2562). สรุปผลการดำเนินงานโครงการตามแผนดำเนินงานประจำปี 2561. เรียกใช้เมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2562 จาก https://www.tungsong.com/resume_plan61/content2.pdf
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- ปิยชาติ ศิลปสุวรรณ. (2557). ขยะมูลฝอยชุมชน ปัญหาใหญ่ที่ประเทศกำลังเผชิญ. บทความวิชาการ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 4(7), 1-27.
- ไพบุลย์ แจ่มพงษ์. (2555). คู่มือองค์ความรู้การเพิ่มศักยภาพการจัดการขยะในพื้นที่เกาะท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ภายใต้การจัดสรรทุนกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนวิจัยกิจกรรมวิจัยเพื่อชุมชนสังคม ปี 2559. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- ภักดี กัลยาณมิตร และวชิรวัชร งามละม่อม. (2561). แนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 5(1), 172-193.
- สำนักงานที่ปรึกษาด้านอุตสาหกรรมในต่างประเทศประจำกรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย, กระทรวงอุตสาหกรรม. (2562). ภาพรวมการจัดการของเสียของสหภาพยุโรป. เรียกใช้เมื่อ 2562 กุมภาพันธ์ 9 จาก <https://thaiindustrialoffice.files.wordpress.com/2016/01/e0b8a0e0b8b2e0b89ee0b8a3e0b8a7e0b8a1e0b881e0b8b2e0b8a3e0b888e0b8b1e0b894e0b881e0b8b2e0b8a3e0b882e0b8ade0b887e0b980e0b8aae0b8b5e0b8a2.pdf>
- สุณี ปิยะพันธุ์พงศ์. (2561). ประกาศกรมควบคุมมลพิษเรื่องแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยด้วยเตาเผาอย่างมีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: กองจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

- สุปราณี ศิริอาภาภานนท์. (2561). แนวทางการบริหารจัดการขยะรีไซเคิล: ประสบการณ์ต่างประเทศ กับการประยุกต์ใช้ในประเทศไทย. วารสารรัฐศาสตร์, 60(1), 103-114.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins. Publishers.
- Green Network. (2020). Resource Recovery Plant - Waste to Energy Solutions. Retrieved March 9, 2020, from <https://www.greennetworkthailand.com>
- Likert R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. New York: Wiley & Son.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของวัดวังตะวันตกลำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกวัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารที่คณะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำ 300 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข ค่าย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)

ระบอบองค์ความรู้เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สาระหรือออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) / ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุ

ข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏใน

บทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง โดยการกรอกข้อมูลอ้างอิงในฟังก์ชันการอ้างอิง ของโปรแกรม Microsoft Word 2010 เป็นต้นไป เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่าง เช่น “คฤกริกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพศาลในโกศ

ทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างอิงของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำและคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง ราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey, P. & Blanchard, K. 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kiarash, A. et al., 2007)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจ สุกจินโธ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวิตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิวิธยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลข หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาภาพันธ์. (2537). หม้อคอควย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบุญธ ทัศนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิธิ 4 ของพระอรหันตบุคคล.
ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น
ศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไผ่สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทาง
โหราศาสตร์. (นางณัฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ
15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป
ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้

เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

ธิดาภูมิ หนัมนี่. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบุรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาสัง 4 ของพระอรหันตบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสนดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper &

Collins.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6 (5), 25-28.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSBA> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธหรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลั้งฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้าง
นโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt).....ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

.....

.....

.....

ตารางที่ 1 (ชื่อดาราง) (ถ้ามี)

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt).....ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์
ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจ
ง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

...(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดกุมได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่
ได้จากการวิจัย.....และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

.....(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

....(16 pt).....

.....

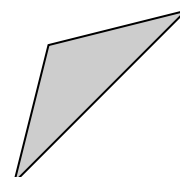
.....

.....

.....

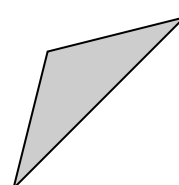
.....

Keywords: 3-5 words

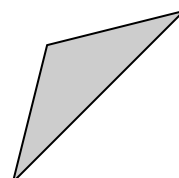

.....(16 pt).....

.....(16 pt).....

(18 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....